~~S1301~~
7/7/

S1301A

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

RER:
AGIS
RA

ACADEMIAE CAESAREO-LEOPOLDINAE CAROLINAE NATVRAE CVRIOSORVM EPHEMERIDES

SIVE

OBSERVATIONVM MEDICO-PHYSICARVM

A

CELEBERRIMIS VIRIS
Tum Medicis, tum aliis Eruditis in Germania & extra eam communicatarum

CENTVRIA III & IV.

Cum

APPENDICE

&

Privilegio Sacr. Cæſ. Majeſtatis.

NORIBERGAE,
Sumptibus WOLFGANGI MICHAHELLES.
Litteris JOAN. ERNESTI ADELBVLNERI.
ANNO M DCC XV.

PIISSIMO AC FORTISSIMO
RECTORI ORBIS

FELICITATIS AC LAETITIAE
FVNDATORI

DOMINO SVO

CAROLO VI.

OPTIMO GLORIOSISSIMOQVE
ROMANORVM
IMPERATORI
PROVIDENTISSIMO PRINCIPI
VBIQVE VENERANDO
SEMPER AVG.

LIBERTATIS PVBLICAE
ADSERTORI

PATRI PATRIAE

REGI

GERMANIAE,

HISPANIAE, INDIARVM,

HVNGARIAE, BOHEMIAE,

CASTILIAE,

LEGIONIS, ARAGONIAE,

SICILIAE VTRIVSQVE,

HIEROSOLYMORVM, NAVARRAE,

DALMATIAE, CROATIAE,

SCLAVONIAE, BVLGARIAE,

BOSNIAE, SERVIAE,

ET

RASCIAE,

ARCHIDVCI
AVSTRIAE

DVCI

BVRGVNDIAE, BRABANTIAE,
MEDIOLANI, STIRIAE, CARINTHIAE,
CARNIOLIAE AC LVCEMBVRGI
VVIRTEMBERGAE ET VTRIVSQVE
SILESIAE,

PRINCIPI SVEVIAE,

MARCHIONI BVRGOVIAE,

MORAVIAE ET LVSATIAE,

COMITI PRINCIPALI HABSPVRGI,
TIROLIS, PFIRETARVM,
KYBVRGI ET GORITIAE,

LANDGRAVIO ALSATIAE,

COMITI FLANDRIAE,

DOMINO MARCHIAE VENEDICAE

PORTENAVIAE ET SALINARVM

HERO SVO
INDVLGENTISSIMO PARITER
ATQVE CLEMENTISSIMO,
BONO REIPVBLICAE NATO,
NOVAS EPHEMERIDVM CENTVRIAS,
RELIGIOSISSIMAE SVBIECTIONIS SVAE,
ADSIDVAEQVE SEDVLITATIS
QVALECVNQVE MONVMENTVM
VENERABVNDA SVBMITTIT,
SEQVE ADEO IPSAM
AERVMNOSIS BELLORVM CALAMITATIBVS
DIV PERCVLSAM AC PENE COLLAPSAM,
NVNC FELICI TEMPORVM REPARATIONE
ERECTAM
SVAQVE OMNIA
DEVOTISSIMO ANIMORVM CVLTV
OFFERT
SVBIECTISSIMA AETERNIS OBSEQVIIS
ACADEMIA
NATVRAE CVRIOSORVM.

MAIESTATI VESTRAE iterum, CAROLE, Caeſarum Invictiſſime, hanc demiſſiſſimae obſervantiae cultusque noſtri, mediocris etiam in munere nobis impoſito diligentiae ſignificationem ſubjicimus, ut publice notum faciamus, nunquam ſpei jam factae de rebus noſtris in melius reſtituendis nos fore immemores aut ingratos, ſed ſummae VESTRAE erga omnes homines benignitatis, erga eos, qui ingenio magis, quam ceteris rebus praeſtare ſtudent, liberalitatis, ac reliquarum ingentium virtutum, quas dudum eſt, quod univerſus orbis ſtupet, praecones ſemper et ubique futuros. Has enim merito ſane omnes, qui vivunt, laudibus concelebrant, devotione venerantur, pietatisque ſingulari affectu amplexantur, cum vident pacem ſibi conceſſam, bonorum

omnium largitricem, urbes civibus, cultum agris, vim legibus, judiciis auctoritatem redditam, ordinibusque ſuam dignitatem, regnis, provinciis, municipiis tranquillitatem et rerum omnium affluentiam reſtitutam. Quae beneficia, etſi videntur, et revera ſunt maxima, aliorum tamen, eorumque plane inſignium erga omnes meritorum magnitudine longo utique intervallo exſuperantur. Rerum ſiquidem bello ac pace geſtarum ſplendoribus, fama prudentiae, aequitatis atque fortitudinis, maxime autem ſincera erga DEVM OPT. MAX. *pietate, Domui Auſtriacae propria, palam eſt ad illud gloriae faſtigium* VESTRAM MAIESTATEM *eſſe evectam, ad quod nullum Principem, a multis retro ſaeculis, neque vidimus, neque fando accepimus perveniſſe. Namque cum primus inter Imperantes locus, una cum oblatione Romani Teutonicique Imperii abs Ordinibus fuiſſet ſtabilitus, ſtrenuitate animi factum, ut hanc honoris tanti praerogativam non magis ſanguini, quam ſpectatiſſimis caeleſtium virtutum decoribus deberi omnes agnoſcant, omnes profiteantur. Narrant rerum Romanarum ſcriptores, Auguſtum, Principem divinitus*

tus ad maxima deſtinatum, clauſo Jani templo, incredibili humanitate et clementia populis imperantem, moderationis lenitatisque fama Parthos, acerrimos Romanorum hoſtes, ita cepiſſe, ut ſigna militaria, quae M. Craſſo et M. Antonio eripuerant, ſponte quaſi ſua, poſcenti redderent. Non eſt nobis dubium fore, ut converſis aliquando ad recta et juſta animis, hoſtes Conſtantia et Fortitudine MAIESTATIS VESTRAE perculſi, eorum, quae detinent, iniqui poſſeſſores, traditione favorem VESTRVM, atque amicitiam ſibi ſuisqne judicaturi ſint redimendam. Tot vero palmis et coronis cum ſpecioſa cumprimis et praefulgens laureola intertexatur, ſingularis erga homines literatos et artium ſcientiarumque cultores humanitas ac indulgentia, eam omnino in fiduciam laeti ac futurorum pleni erigimur, non ſemper in hoc ſquallore, quem temporum injuria adfricuit, obhaeſuram Academiam, neque nos, qui illi, pro modulo ingeniorum, ornandae operam laboresque noſtros addiximus, diu opem, quae reficiat, ſalutarem deſideraturos. Hujus igitur voti, hujus flagitationis noſtrae interpretem libellum ſubmiſſa veneratione

 jam

jam iterum offerimus, Caeſareisque praeſidiis atque auſpiciis inchoatum ac digeſtum ad ſacrum pulvinar religioſisſimo obſequio deponimus, ut Auguſtiſſimo in terris Nomini honorique inſcriptus atque conſecratus duraturum pietatis noſtrae cultusque ſubjectiſſimi extet apud poſteros monumentum.

DEUM immortalem rogamus, CAROLE Principum Optime, ut quam diutiſſime MAIESTATEM VESTRAM ſalvam atque incolumem praeſtet, utque omnia conſilia fortunet ac proſperet, et ad praefixum ſibi, glorioſum Caeſareis titulis, Imperio commodum atque ſalutarem finem dirigat, ſupplices, quanta poſſumus, maxima animorum devotiſſimorum ſanctimonia oramus, obſecramus, obteſtamur.

)o(

CATALOGVS
NOBILISSIMORVM DOMINORVM,
QVORVM OBSERVATIONES PHYSICO-MEDICAE IN HIS DVABVS CENTVRIIS LEGVNTVR.

D. D. Chriſtianus Michaël Adolphi, Archiater Ducalis Saxo-Cizenſis, & Medicus Lipſienſis, Academicus Curioſus.

D.D. Michaël Alberti, Profeſſ. public. extraordin. Halenſis, & Reipubl. Noribergenſis Phyſicus ordinarius, Acad. Cur.

D.D. Conradus Bertholdus Behrens, S. R. M. Britannic. &c. Archiater, Academ. Cur.

D.D. Adamus Brendelius, Prof. Public. Anatom. & Botanic. in Academ. Witteberg. ordin.

D.D. Rudolphus Jacobus Camerarius, Medic. in Vniverſit. Tubingenſi Prof. publ. hortique academici Inſpector, Academ. Cur.

D.D. Elias Camerarius, Conſil. & Archiatr. Ducal. Wurtenberg. in Vniverſit. Tubing. Prof. publ. Academ. Cur.

D.D. Juſtus Fridericus Dillenius, Prof. public. Med. in Vniverſ. Giſſenſi, Facultat. Med. Senior. Acad. Cur.

D. Lic. Johannes Jac. Dillenius, Poliater Giſſenſis, Academ. Cur.

D.D. Chriſtianus Henricus Erndl, S. R. M. Poloniæ Medicus aulicus.

D.D. Michaël Erneſtus Ettmüllerus, Med. Prof. publ. in Vniv. Lipſienſi, Acad. Cur.

D.D. Guſtavus Caſimirus Gahrliep van der Müllen, S. R. M. Boruſſiæ Arch. Acad. Cur.

D.D. Johannes Adamus Genſelius, regiæ liberæ Civitatis Sopronienſis & Comitatus Caſtroferrei Medicus, Academ. Cur.

D.D. Samuel Graſſius, Sen. Phyſicus Vratislavienſis, Acad. Nat. Cur. Adjunctus.

D.D. Johannes Caſparus Grimmius, Archiater Ducalis Saxo-Iſenacenſis, & Poliater Lipſienſis, Acad. Cur.

D.D. Laurentius Heiſterus, Anat. & Chir. Prof. publ. in Univerſ. Altorff. Acad. Cur.

D.D. Godofredus Heldius, Conſiliar. & Archiater Byrutinus, Acad. Cur.

D. D. Chriſtianus de Helvvich, Seren. Princ. Eliſabeth. Conſiliarius & Archiater, Poliater Vratisl. Acad. Cur.

D. D. Johannes Henricus Hertius, Conſiliarius & Archiater Darmſtad. Hasſiacus.

D.D. Johannes Mauritius Hoffmannus, Conſiliarius & Archiat. Onoldino - Brandenburg. & Solisbacenſis, Acad. Nat. Cur. Adjunctus.

D.D. Johannes Georgius Hoyerus, Poliater Molhuſinus, Acad. Cur.

D.D. Godofredus Klaunig, Sacr. Cæſ. Maj. & Princ. Palat. Medicus, Poliater Vratislavienſis, Acad. Cur.

D.D. Immanuel König, Med. Profeſſor publ. Baſileenſis, Acad. Cur.

D. D. Joſephus Lanzonus, Protomedicus & Profeſſor Ferrarienſis, Acad. Cur.

D. D. Hieronymus Laubius, Noſocomii regii Hafnienſis Medicus.

D. L.

D. L. Roſinus Lentilius, Conſiliarius & Archiater Ducalis Wurtenbergicus & Proto - Medicus Stuttgardienſis Acad. Cur.

D. D. Michael Frideric. Lochner, Archiater et Com. Palat. Caeſ. Nobil. Ephem. Nat. Curioſ. Director, Medicus Noribergenſis Senior.

D. D. Philippus Maſierus, Medicus Patavinus.

D. D. Johannes David Mauchartus, Phyſicus Marbacenſis, Academ. Cur.

D. D. Godofredus David Mayerus, Poliater Vratislavienſis, Acad. Cur.

D. D. Joh. Muraltus, Poliater & Profeſſor Tigurinus, Acad. Cur.

D. D. Maximilianus Preuſſius, Protomedicus Vratislavienſis, Acad. Cur.

D. D. Vitus Riedlinus, Reipubl. Vlmenſis Phyſicus primarius & Gymnaſii Scholarcha, Acad. Nat. Cur. Adjunctus.

D. D. Jacobus Chriſtophorus Scherbius, Phyſicus Epiſcopo-Zellenſis.

D. D. Sigismundus Schmiederus, Poliater Pirna Saxonicus, Acad. Cur.

D. D. Lucas Schröckius, Arch. & Com. Palatin. Cæſar. Nobilis, Acad. Nat. Curioſ. Præſes, Reipubl. Auguſt. Phyſicus primarius.

D. D. Johannes Sermes, Medicus Amſtelodamenſis.

D. D. Vdalricus Staudigelius, Ord. S. Bened. Protonot. Apoſt. & Præpoſitus Senior in Päringen, Acad. Cur.

D. D. Ludovicus Teſtus, Medicus Venetus.

D. D. Adamus Chriſtianus Thebeſius, Practicus Hirſchbergenſis Sileſ. Acad. Cur.

D. D. Godofredus Thomaſius, Collegii Medici Noribergenſis, h. t. Decanus, A. N. C. Adjunctus.

D. D. Michaël Bernhardus Valentini, Med. Prof. publ. in Vniverſ. Giſſènſi, Acad. N. C. Adjunctus.

D. D.

D.D. Antonius Vallisnerius, primarius Medicinæ theoricæ in Patavina Vniverſ. Profeſſor, Acad. Cur.

D.D. David Chriſtianus Valther, Illuſtr. Comitum Schönburg. Conſil. & Archiater, Practicus Dresdenſis, Acad. Cur.

D.D. Johannes Melchior Verdries, Philoſ. natur. in Vniverſit. Giſſenſi Prof. publ. Acad. Cur.

D.D. Gerardus Arnoldus de Vincquedes, Rev. Præſulis & Principis Arduennatum Archiater, Acad. Cur.

D.D. Johannes Georgius Volckamerus, Medicus Noribergenſis Senior, Acad. Cur.

D. Johannes Chriſtophorus Volckamerus, Botanophilus Noribergenſis.

D.D. Immanuel Weismannus, Phyſicus Ducalis Vraco-Würtenbergicus, Acad. Cur.

OBSER-

OBSERVATIONUM PHYSICO-MEDICARUM ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ NATURÆ CURIOSORUM CENTURIÆ III.

OBSERVATIO I.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI, De *Duplici inteſtini ilei invaginatione.*

CIrca finem anni MDCCXI, Filiolus Dn. Kortholti, Orat. & Poeſ. P.P. in Acad. Giſſena, torminibus abdominis acerbisſimis & vomitibus crebris obnoxius, irritis omnibus medicamentis, horrendis convulſionibus tandem denaſcitur. Cadaverculum ſectioni commiſſum inſignem primum in ventriculis cerebri lymphæ quantitatem ſuppeditabat, quam alii pro cauſa, alii pro morboſo convulſionum epilepticarum

producto habebant. In medio ventre bene ſe habebant omnia. Quam primum vero ad infimum ventrem deveniebatur, binis in locis intromiſſio ſeu introreceptio inteſtini ilei (quam invaginationem alii vocant,) occurrebat, ut dubium nullum fuerit, genuinam mox paſſionem iliacam acceſſiſſe, ſi puerulus diutius in vivis permanſiſſet, ut ut vomitus ſtercoreus nondum obſervatus fuerit.

Renes in margine crenati erant, quod ætatulæ huic eſt familiare.

SCHOLIUM.

INteſtina aliquot hac ratione invaginata in liquore balſamico aſſervat Anatomicus Celeberrimus Dn. *Fredericus Ruyſchius*. Vid. Ejus *Muſeum Anatomicum*. Sicque ad oculum apparet, inteſtina in paſſione iliaca non tam per nodum quendam convolvi, ſed tumorem illic per introreceptionem formari.

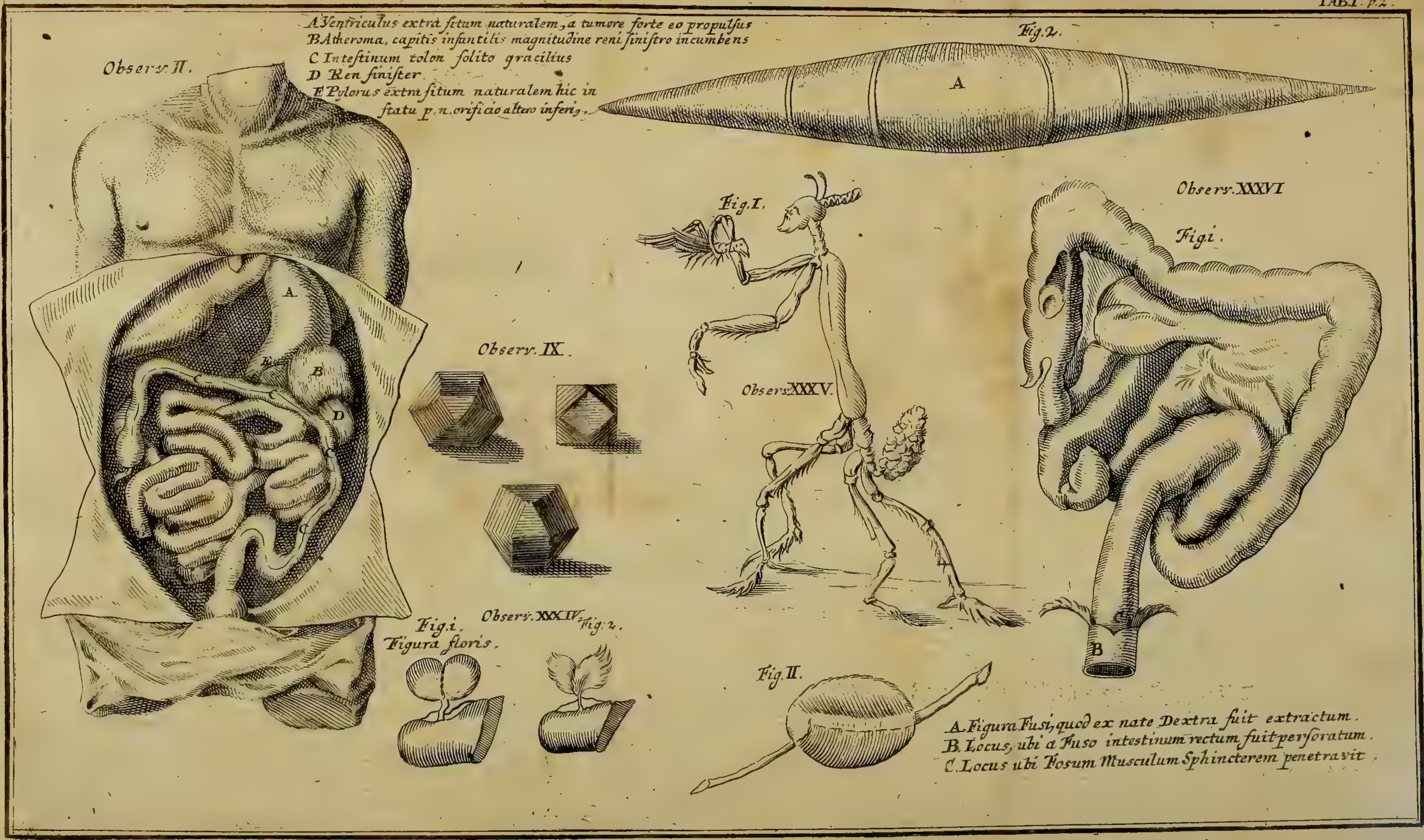
OBSERVATIO II.

Dn. D. MICH. BERNARDI VALENTINI.

De

PHTHISI, diarrhœa aliisque ſymptomatibus, ab Atheromate Renali, indeque oborta ſtomachi inverſione, ſcaturientibus.

BAro Illuſtris, Dn. de L. Sereniſſimi Ducis Mecklenburgenſis Miniſter Primarius, Sverini adhuc degens, diarrhœa aliquamdiu corripitur, cui, in patriam delato ægro, arthritis vaga accedebat, contra quam Medici quidam acidularum Selterenſium uſum, per 4. hebdomadas continuatum, variaque edulcorantia & appropriata remedia, cumprimis autem ſuccum lumbricorum terreſtrium, Thée appropriatum præſcribebant. His dolores quidem ſiſtebantur, aſt remanente quadam corporis conſumptione viriumque imminutione; tempore coronationis Cæſareæ, Celeberrimus Dn. D. Brunnerus Francofurti per Medicum Ordinarium Dn. Lic. Fabritium conſulebatur, qui ut aliquot ante menſes curam lactis aſinini per decurſum 6. ſeptimana-

A Ventriculus extra ſitum naturalem, a tumore forte eo propulſus
B Atheroma, capitis infantilis magnitudine reni ſiniſtro incumbens
C Inteſtinum tolon ſolito gracilius
D Ren ſiniſter
E Pylorus extra ſitum naturalem hic in
ſtatu p.n. orificio altero inferi.
Observ. II.
A
B
C
D
E
Fig. 2.
A
Fig. I.
Obsers. XXXV.
Observ. IX.
Observ. XXXVI
Fig. i.
B
Fig. i.
Figura floris.
Observ. XXXIV.
Fig. 2.
Fig. II.
A. Figura Fusi, quod ex nate Dextra fuit extractum.
B. Locus, ubi a Fuso intestinum rectum fuit perſoratum.
C. Locus ubi Fosum Musculum Sphincterem penetravit.

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY

manarum cum levamine, ſed non totali reconvaleſcentia præſcripſerat, nunc ob colliquatos & per ſalivam, ſudorem & urinam copiose effluentes ſuccos nutritios (unde corporis viriumque conſumptio provenire putabatur) uſum lactis vaccini, cum pulv. ex antihect. Pot. ocul. ♋ & Margar. or. ℞. antiphthiſica &c. ſuadebat, interpoſitis antiſcorbuticis convenientibus. Licet autem appetitus ſuo ſemper in vigore permaneret, nulla tamen in corpore ejusque partibus nutritio obſervari poterat, quin potius tempore veſpertino pedes intumeſcebant & paulo mox febris quædam lenta ſe trudebat, contra quam laudatus antea Brunnerus Decoctum aliquod ex antifebrilibus & antiſcorbuticis, deſtillatum antihecticum, balneum ex decocto hordei &c. commendabat. His febris nonnihil frenabatur, ita tamen, ut indies a meridie per aliquot horas lecto ſe addicere cogeretur. Accedebat cardialgia, quæ confortantibus in- & externe adhibitis cedebat. Reliqua antiphthiſicis & analepticis ▽. ♋. decoctis & juſculis confortantibus, gelatinis CC. amygdalatis, ▽. Anglica, ⊖. vol. decantato, balſamo Cellenſi abſolvebantur. Tandem omnibus irritis ſaccharum lactis ſuadebatur, ſed in vanum pariter. Vix enim quarta ejus doſi adhibita vitam cum morte commutabat. Aperto cadavere, modo prorſus extraordinario emaciato & conſumpto, præſente Profeſſore Anat. Ord. Giſſenſe & Medico Ord. Dn. Lic. Fabritio, obſervabatur ſitum ſtomachi prorſus inverſum eſſe, ita ut orificium dextrum ſeu pylorus, in dextro latere alias reperibile, hic pariter in ſiniſtro latere conſpiceretur, ſicque cum orificio ſiniſtro, ſuperiori vulgo dicto, in linea perpendiculari locatum hîc verè inferius (ſecus ac in ſtatu ſ. n. fieri ſolet) dici potuerit. Inteſtinum Colon, omnium alias maximum heic inſigniter corrugatum erat. Reliqua viſcera, hepar cumprimis & pulmones, etiam non ſine omni labe conſpicua erant, ſiquidem ſiniſter horum lobus materia quadam indurata, dexter autem cum hepate hinc pure quodam fluido commaculati erant. Veſicula, ſolito major, bileque referta globulum quendam perſpicuum, & e plurimis quaſi filamentis contextum,
 con-

continebat. Quod vero omnium rariſſimum, Excreſcentia quædam carnea ſuperiori Renis ſiniſtri parti capitis infantilis magnitudine inſiſtebat, cum pelvi renis illius communicationem habens, dura prorſus & ſcirrhoſa, intus autem materia cerebro fluido haud diſſimili, repleta, atheroma hinc recte dicenda. Tumor hic ad ventriculum extendebatur, & ad ſitum hujus p. n. &
Tab I. Fig. I. inverſum haud parum forte contribuerat, prout e TAB. I. Fig. 1. omnia ad oculum apparent. Reliqua inteſtina cum rene ſiniſtro ſalva erant, niſi quod ureter ex hoc deſcendens inſigniter ampliatus, & quaſi inflatus eſſet, quod an Lithiaſi (a qua per curam quandam Sympatheticam per ⊡ in terram defoſſam liberatus eſſe dicitur) tribuendum ſit, dubius adhuc hæreo.

EPICRISIS.

DN. D. JACOBI FABRITII

Archiatri Haſſo-Darmſtatini & Phyſici Butisbacenſis Ordinarii.

QUamvis e ſymptomatibus hactenus recenſitis vivente adhuc ægro colligi potuiſſet, affectum ejus a prava ſtomachi digeſtione, lymphæque vitiis oriri, utpote quæ acrimonia ſua, ſuccum nutritium ita vitiare valet, ut ob colliquationem per ſalivam, ſudorem & ⊡ qua data porta rueret, ſicque partes carnoſæ neceſſario emarceſcerent, ſiquidem & Dnn. Medicorum Conſilia & remedia eo quoque directa ſunt: Nemo tamen vel per ſomnium cogitare potuiſſet, omnia hæc ab inſolito ejusmodi ventriculi ſitu & tumore renum admirando propullulaſſe; ſi quidem B. Dn. Baro nunquam antea de dolore harum partium, ſed tantum de ſtupore & tenſione cruris ſiniſtri (ob muſculum pſoas a tumore compreſſum) conqueſtus fuerat. Nunc vero poſt inſtitutam ſectionem anatomicam a poſteriori facile concludere licet, ob p. n. ejusmodi ſitum ventriculi cibos vix deglutitos, antequam in chylum laudabilem mutarentur, per pylorum elapſos fuiſſe, unde

nutri

nutrimentum legitimum generari non potuit; & cum reliqui humores circulantes a tumore ſupradicto pariter infecti fuerint, non potuerunt non reliqua etiam viſcera, hepar ſcil. & pulmones inficere, quorum vitia hic non tam pro causa, quam producto morboſo habenda. An autem atheroma ſupradictum renale a calculo (cui olim obnoxius dicebatur æger) an ab alia violentia ortum fuerit? doctiorum merito judicio relinquo.

(*Giſsâ Auguſtam Vind. d. 6. April. A. 1712. miſſa.*)

OBSERVATIO III.

DN. D. JOHANNIS GEORGII HOYERI.

De Hemiplexiâ cum Aphonia & totali omnium rerum oblivione, a cholera triduana, feliciter curata.

PUer decem annos natus, diei cujusdam tempore matutino vehementer ſitiens & largius potulenta abſorbens, brevi poſt horripilatione præviâ, vomitionibus & alvi dejectionibus crebrioribus per triduum ferme durantibus, cruentaque materia tertio die notata, quin & lumbrico prægrandi per vomitum ſimul eliminato, mire quidem defatigatus; hoc tamen rerum ſtatu licet ſatis periculoſo, tam debito regimine quam neceſſariis remediis nihilominus inſuper habitis, ipſe ægrotus ab aëre frigidiuſculo hypocauſti tempore brumali non ſatis calefacti, ſæpius e lecto ſurgens, nonnihil refrigeratus, tertia nocte, hora duodecima nondum audita, præter morem minus articulate loquens, nec amplius ſurgere potens, mox ſenſu & motu & voce penitus deſtitutus, velut in agone mortis decumbere videbatur. Neque enim, in conſilium vocatus, prima fronte ægrotum hunc ab agonizante diſcernere poteram, ob phænomenorum deſperatorum ſyndromen, quid potiſſimum, quid prius faciendum, pene anceps. Mox vero conatus inanes vomendi & involuntarias alvi dejectiones adhuc moleſtas, obſervans, mixturam ex Tinct. Bez. eſs. theria-

cal. caſtor. & anodyn. compoſitam propinabam, aquis cinamom. cydoniatâ, flor. anth. lavend. lil. convall. meliſs. apoplect. loco vehiculi ſuperadditis. Præcordiis inſuper & ſtomachali regione linimento ex oleis caryoph. ſalv. rut. ſuccin. chamomill. carv. & ſpir. ſal. ammoniac. b. n. inunctis. Ab his ſopita feliciter irritatione cholerica, ægrotum denique meum lateris alterutrius ſaltim, dextri puta, ſenſu & motu prorſus eſſe deſtitutum, animadvertebam. Quare præter dicta, pulveres ex nervinis, ſpec. diambr. pulv. epil. March. cinnabarinis, magiſter. perlar. coralliot. &c. cum infuſis ex rad. & herb. nervinis & aromaticis in uſum vocabam; Spina dorſi & articulis omnibus lateris paralytici linimentis ſpirituoſis & nervinis ſæpius inunctis, non neglectis pedum frictionibus &c. Linguæ præprimis unam atque alteram olei caryophyll. guttulam illinendo. Quibus aliquandiu continuatis indies melius habere videbatur, adeo ut poſt dierum quorundam decurſum adſtantibus primum particula affirmativa: ja/ reſpondere poſſet. Poſt plures dies vocales, dein conſonantes pronunciabat, & elapſis quatuordecim ab invaſionis momento diebus, denuo loqui diſcebat, ſenſimque membra paralytica inferiora movebat. Pro quo quidem membrorum paralyticorum motu recuperando, balſami mercurialis (a ſylvæ Semanæ accolis, e conis junioribus excelſiſſimarum abietum parati) uſum, præ reliquis ſumme proficuum notabam. Poſt tertiam ſeptimanam vocem articulatam motumque perfectiorem recuperabat, brachium ſenſim, ſed difficulter & cum doloris ſenſu, ſurſum movendo: Dolores enim quaſi arthritici vagi in omnibus lateris paralytici membris valde moleſti, imo pene intolerabiles in manu & brachio ſe exſerebant. Tandem vero poſt continuatum medicamentorum internorum & externorum uſum ex voto convaleſcebat. Qui adhuc hodie pancratice valet, & arti piſtoriæ deditus, duros & improbos labores exequitur.

Plura notatu digna ex hoc caſu didici: & (1) quidem hemiplexiam hanc ſeu paralyſin lateralem cum aphonia dubio procul ab exſiccatione tum humorum vitalium, tum ſpirituum ani-

malium

malium ſeu ſubtiliſſimi ſucci nervoſi originem traxiſſe. Quamvis nonnulli dubitent, an exſiccatio inter paralyſeos cauſas referri poſſit? Vid. Cranen Obſervationes ad praxin Regii p. 62. Triduanam quippe choleram ſuccorum dictorum maximam partem exhauſiſſe probabile. Hinc etiam (2) oblivionem totalem & aphoniam a poris cerebri, ob defectum ſucci nervoſi ſeu ſpirituum animalium collapſis, ſubortam fuiſſe. Reſtitutis autem (3) & auctis ſenſim per medicamenta ſpirituoſa & nervina ſuccis vitalibus & animalibus, ægrotum hunc non ſolum vocem, ſed memoriam quoque recuperaſſe, expanſis denuo a novo novorum ſuccorum vigore poris & tubulis cerebri & nervorum, priſtinisque rerum veſtigiis poſtliminio quaſi in integrum reſtitutis. (4) expanſionem talem nervorum fieri vix poſſe ſine doloris ſenſu, qui caſibus ejusmodi in bonis habendus. (5) Notabilem naturæ progreſſum a facilioribus ad difficiliora. Hinc ægrum hunc primo vocales, dein conſonantes pronunciaſſe, porro vocabula compoſuiſſe, tandem orationem dominicam rurſus didiciſſe, legiſſe, ſcripſiſſe, omnia ſucceſſive. (6) Similibus in caſibus & quavis cholera, inter morbos acutos & brevi lethales relata, non tam ad ſtomachica & ſtyptica ſola, quam nervina interna & externa, velut ad anchoram ſacram, in tempore confugiendum eſſe. Id quod ſi negligant, quid mirum, quod ſpe ſæpius fruſtrentur Practici nonnulli, cholera afflicti celerius opinione extinguantur, adeo ut cholera defuncti ſæpe quaſi a venenis extincti falſo credantur. De quo pluribus legi poteſt Obſervatio CLXXX. Dec. III. ann. VII. & VIII. De Anatome cholerâ defuncti.

OBSERVATIO IV.

DN. D. JOHANNIS GEORGII HOYERI.

De Lethalitate vulneraria ſubitanea ſine lethali vulnere.

Adoleſcens ſedecim annos natus ſanguinei temperamenti ſanus & robuſtus, die Solis ictu ſclopeti non nimis periculoſe

ſeu

ſeu lethaliter ex Medici & Chirurgi ſententia, qui ſpem ſalutis fecerant haud dubiam, vulneratus; (dum verba facere, edere, bibece & deambulare adhuc poſſet pro lubitu) cum ſequenti die lunæ celerius opinione animam efflaret, juſſu ſuperiorum, cultello anatomico ſubjiciebatur. Exterius itaque (1) brachium dextrum ictu citato, qua partem internam ſuperiorem leviter ſaltim tactum, particulis quibusdam plumbeis ſub cute relictis, pluribus aliis globulis ſub axilla dextra inter tertiam & quartam coſtam in thoracis cavitatem trajectis, quibus non ſolum (2) integumenta communia contuſa & dilacerata adeo, ut vulnus magnitudine floreni conſpicuum, ſed ipſa etiam quarta coſta penitus diſtracta. (3) Vicini muſculi intercoſtales una cum venis intercoſtalibus & ipſa pleura dilacerata. (4) Dextri pulmonis lobus ſuperior unius digiti transverſi, inferior pollicis transverſi latitudinem & culmi ſtraminei ttansverſi profunditatem læſus. (5) In cavitate thoracis ſanguinis extravaſati coloris ſeroſo ſanguinei mediocris quantitas, cum quibusdam coſtæ diffractæ feſtucis & particulis plumbeis chartaque pro bombardæ exploſione neceſſaria, viſenda. (6) Globulus quidam plumbeus in ipſam vertebram dorſi penetrâſſe notatus, & quantum ex ſitu & profunditate læſionis videre erat, ipſa fortaſſe ſpinalis medulla leviter tacta.

Notabile profecto eſt harum læſionum, ſeu vulnerum ſeorſim conſideratorum, nullum per ſe lethale judicari poſſe. Quod enim 1. & 2. ad læſiones illas externas attinet, illæ ſane nullius ſunt momenti: Neque etiam unius coſtæ fractura lethalitatis metum poteſt afferre; cum ſæpius unius coſtæ & haud ita pridem duarum quoque coſtarum & ipſius oſſis femoris fracturas caſu ab alto factas in cive & piſtore hujus urbis feliciter curatas viderim. (3) Vulnera thoracis cum læſione vaſorum intercoſtalium feliciter fuiſſe perſanata, quotidiana experientia confirmat. Et ſicut (4) ipſa pulmonum leviora vulnera, vaſis majoribus illæſis, vix conſideranda, ſed pro curabilibus æſtimanda; cum per obſervationes conſtet, lobos pulmonum, tam enſibus pertuſos, quam ictu ſclopetorum perforatos feliciter fuiſſe curatos: Ita (5) nec ſanguis

extra-

extravaſatus (vel alia materia purulenta) in thorace per vulnus inflictum, aut ſi nimis anguſtum fuerit, ſcalpello dilatandum, vel per ſectionem ſeu paracenteſin, in loco commodiori inſtitutam, bono cum ſucceſſu & curatione vulnerati forſan evacuandus, ut taceam, quantum excellentiſſima remedia interna a modernis inventa his caſibus præſtent, lethifer vix ac ne vix quidem pronunciari poteſt.

Hujusmodi enim vulnus thoracis & pulmonum cum ſanguine extravaſato copioſo per exſcreationem rejecto, in prætore pagano, pagi Molhuſini Felchte feliciter ſanatum notavi. Quo quidem caſu, præter interna remedia, empl. diaſulphuris Rulandi, exſcreationem purulentam promovendo & dolores leniendo, egregium levamen afferebat. Nec denique (6) vulnus medullæ ſpinalis in vertebra thoracis, niſi per transverſum inflictum & maximum, pro lethali habendum. Maxima quippe vertebrarum thoracis vel dorſi vulnera, ſiquidem lethalia ſint, non tam cito interimere ſolent. Quemadmodum Jenæ ſtudioſum, & hic Molhuſæ civem quendam, vertebris dorſalibus caſu ab alto plane diffractis & dislocatis, per plures ſeptimanas vitam protraxiſſe notavi.

Qualis igitur cauſa ſubitaneæ hujus mortis ſine lethali vulnere? Ipſas equidem læſiones citatas conjunctim conſideratas & vi quaſi unita mortem acceleraſſe, valde probabile. Ipſo enim thorace, a cujus motu impedito pulmonum motus etiam impeditur, in alterutro latere enormiter læſo, ipſaque materia feroſa ex vaſis intercoſtalibus effuſa, & partim in cavitate pectoris collecta, ibidemque ſubſiſtente, œconomia vitalis mire turbari potuit. Hinc ſpiritibus animalibus ſenſim depauperatis, altero die lipothymiæ notatæ. Quibus cum motus convulſivi, dubio procul a dilaceratione nervorum intercoſtalium ac læſione ſpinalis medullæ orti, acceſſerint, vomitu ſimul notato, neglectis apprime medicamentis cordialibus, confortantibus, nervinis, feſtinæ mortis eventus non fuit impoſſibilis.

OBSERVATIO V.

DN. D. JOHANNIS GEORGII HOYERI.

De

Enterocele magnetice ſeu per ſympathiam curata.

CUras ſympatheticas ad lydium rectæ rationis lapidem examinanti, triplicis generis occurrunt. Sunt enim (1) pure naturales ſeu rationales, cuivis Medico Chriſtiano & rationali conceſſæ & uſitatæ. (2) Superſtitioſæ, a Medicis rationalibus negligendæ, quando verba vel preces ſimul proferuntur. (3) Magicæ, animo nocendi, ſeu proximo damnum inferendi inſtitutæ. Nullus enim dubito, quin plurima veneficia per ſympathias & antipathias explicari poſſint. Scilicet cacodæmon cum ſupra naturæ vires agere non poſſit, abſtruſioribus his mediis utitur.

De iſtis Obſervatione CXVIII. Centuriæ I. & II. Ephemeridum Nat. Cur. currente hoc anno editarum, fuſius dictum. De his inferius nonnihil dicemus. Illarum vero exemplum ſequens hæc obſervatio nobis ſubminiſtrat. Puer quatuor annorum, tenerioris conſtitutionis, alterutro peritonæi proceſſu, per caſum ab alto disrupto hernioſus factus. Itaque parentibus ejusdem non ſine ſummo animi dolore animadvertentibus, ſcrotum a prolabentibus per rupturam inteſtinis ſæpiuscule mirum quantum intumeſcere, magnasque ſibi moleſtias, & majores filiolo dolores, afferre: quin etiam repoſita inteſtina poſt leviſſimum motum denuo relabi, variis remediis, cataplasmatibus, emplaſtris, ligaturis &c. fruſtra adhibitis. Deliberantibus, an tenerrimum corpus crudeli ſectione periclitari velint, venator quidam hernioſum magnetice curare ſpondet. Quare filiolus in proximam ſylvam apportatur, ibidemque fiſſa, mediante cuneo ligneo, quercu teneriori, eousque donec dictus puellus per fiſſuram trahi poſſet, ternis vicibus per dictam fiſſuram trahitur atque retrahitur, ſuperadditis quibusdam verbis, neſcio qualibus. Poſtmodum quercus

fiſſa

fiſſa ligamentis ſedulo deligatur, ſtercus vaccinum vulneri corticis læſi illinitur, cuneusque ſub quercu terræ immittitur, ſuperaddito prognoſtico: Quamprimum quercus fiſſura fuerit conſolidata, & cuneus ſub quercu defoſſus putrefactus, hernioſum certo certius ſanatum iri. Id quod feliciſſimus eventus plane confirmabat, hernioſo poſt ſemeſtre ſpacium perfecte, ſuperſtitioſe tamen curato, & ab hernia adhuc libero exiſtente. Regerat aliquis: Bona verba fuiſſe, quæ venator muſſitavit, & forſan invocationem nominis divini. Sed Numen divinum in omnibus corporis neceſſitatibus invocari poſſe ac debere, dubito. Cujus quidem dubii deciſionem Theoſophis relinquo, qui cum rationalibus Medicis loquor.

OBSERVATIO VI.

DN. D. JOHANNIS GEORGII HOYERI.

De

Vlcere cancroſo per ſympathiam facto.

FOemina paupercula in vico, tria propemodum milliaria Molhuſa diſtante degens, infantem lactans, a veterinario quodam precibus pretio permota, tantum lactis ſuppeditat, quantum pro ulcere antiquo verminoſo equi eluendo ſufficiebat. Quo quidem lacte veterinarius equum ab ulcere perfecte liberat, ſed peſſimo, proh dolor! omine. Ulcere ſcilicet equi perſanato, ſimili ferme ulcere mammilla dextra fœminæ citatæ, ceterum ſanæ, corripiebatur, adeo incurabili prorſus, ut non ſolum mammilla a cancroſo ulcere penitus conſumeretur, ſed ipſa etiam fœmina miſerabili fato tandem extingueretur. Ex his colligere licet (1) cauto opus eſſe in curis Sympatheticis, ſcilicet ex nobiliori vivente in ignobilius vel vegetabile quoddam, traductione facienda. (2) Talismodi curam, ſiquidem veterinarius animo nocendi forſan a citata fœmina lac impetraverit, curationibus ſympatheticis tertii generis ſeu magicis accenſendam.

OBSERVATIO VII.

Dn. D. JOHANNIS GEORGII HOYERI.

De

Viſus acie in Septuagenario uſu Nicotianæ conſervata.

SEnex annos ſeptuaginta quatuor natus, hactenus tanta oculorum acie præditus, ut ſubtiliſſimas etiam literas tum typis excuſas, tum ſcriptas, ex voto legere poſſet; cum in morbi apoplectici metum incidiſſet, & ſuaſu Medici a fumo Nicotianæ, cujus quotidiano uſui per triginta vel plures annos deditus fuerat, aliquandiu abſtinuiſſet, præter opinionem tanta viſus debilitate cœpit affligi, ut omnimodam cæcitatem nunc inſtare putaret. Hinc alio Medico, uſum Nicotianæ ultro permittente & ſuadente, ſenex decrepitus amiſſam oculorum aciem, non ſine admiratione, brevi recuperavit. Idem ſenex ſingulorum dierum tempore matutino viſus debilitate aliquali vexabatur, adeo ut majuſculas etiam literas dignoſcere vix poſſet: Quamprimum vero vel unicam fiſtulam Nicotianæ fumaverat, ſubtiles literas non ſolum dignoſcere, ſed accurate legere poterat. Ut hinc ordinarie Nicotianam prius fumare neceſſum haberet, quam ſic dictam benedictionem matutinam ſeu preces matutinas legere poſſet. A fumo Nicotianæ, ſuperflua humiditate, ſpirituum animalium in nervum opticum influxum cohibente, forſitan exſcreata; aut ſpiritibus animalibus a particulis volatilioribus Nicotianæ quaſi roboratis & unitis. Novi quippe plurimos, qui negotia ſua exactius longe majorique robore & alacritate pertractant, dum Nicotianæ fumo utuntur.

(*Molhuſa Auguſtam Vind. A. 1712. d. 7. Maj. miſſa.*)

OB-

OBSERVATIO VIII.

DN. D. JACOBI CHRISTOPHORI SCHERBII.

Hiſtoria de Vomitu & Mictu lapidoſo.

JOhannes Henricus Stoker, e pago inferioris Turgoviæ Rüthi, 10. ann. æt. per 6. menſes pallidior, quam ſolebat, & ſegnior, d. 12. April. A. 1689. a ventriculo multum excruciari, motibus ſimul per intervalla ſpaſticis elevari cœpit, ſuccedente tandem magno cum fragore vomitu lapillorum ex arenato concretorum, nucis juglandis magnitudinem æquantium & ſuperantium. Urina tum quoque omnimode ferme ſuppreſſa erat: quare ſuaſu vicinorum, quantum adhuc licuit, ſuper cineres calidos minxit, vaporem inde excipiens; auctis autem doloribus & urinæ retentione a Chirurgo Oinopediano ▽ petroſel. accepit, qua epota ad ℔ß. (ſic referente ejus Parente) lapillorum muralium, nucis avellanæ magnitudine, & minorum, una vice, acuto cum dolore, cum urina enixus eſt. Remanente nihilominus urinandi impoſſibilitate, niſi decocto petroſelini juvaretur, urgere etiam pergentibus oppreſſione præcordiorum, ſingultu & ſæpius motibus convulſivis, conſilium parens a me petiit & medicamenta: urina, quam attulit, albida erat cum diſperſis filamentis mucoſis. Pro vomitu & ⊡ redditione facilitandis, ſuaſi pinguia, dedi leniter diuretica cum emoll. anodynis, intern. & extern. Unde poſtea facilius & multo minori cum dolore lapillos illos excrevit, non quotidie, ſed 8. dierum circiter intervallis, tumve plures una: per ⊡as redditi, ultra 1000. ſunt numero, pondere ℥xij. per vomitum numero 50. ℥ix. pondere; plures autem ab initio a parentibus hujus pueri fuere projecti. Neſcierunt hi, qua ratione inconſueta hæc in corpuſculum filioli pervenerint, donec, monito meo, vi pro veritate detegenda adactus, confeſſus fuerit, ſe ante ſemeſtre, ſcholam frequentan-

tem a puero ſodali, fruſtum panis promittente, perſuaſum & coactum fuiſſe, arenatum e mortario (angemachet Mauer-Pflaſter) ut comederet, etiam dum ante quasdam ſeptimanas equitaſſet, jam dolorem punctorium in loco veſicæ ſenſiſſe: innotuit tandem quoque, (cum impoſſibile fuiſſet, eum tantam arenati quantitatem una vice devoraſſe, & tot ſeparatis paroxysmis, præſertim per vomitum reddere potuiſſe,) turdum hunc malum ſibi parare perrexiſſe, e muro proxime lectulum ſuum fruſtula digitis effoſſa deglutiendo, quæ appetitus depravati ſpecies huic & minori ætati ſatis frequens; ea tum cauſa ſublata, etiam effectus ablatus, puerque 5. aut 6. ſeptimanarum ſpatio ſanitati priſtinæ reſtitutus. Valde curioſum fuiſſet corpuſculum hoc, arenato ſaginatum, cultello anatomico detectum perluſtrare, id quod etiam, ſi ejus ille incongruus vitam ei extorſiſſet, a parentibus jam fuit promiſſum: cum autem vitæ noſtræ Soſpitatori in vivis ipſum porro conſervare placuerit, ad me deduci curavi, ſeduloque, quæ ante & in paroxysmis ſenſerit, inquiſivi, qui nec a dorſo, nec inguinibus dolores ſe percepiſſe, ſed lancinationes hic illic in abdomine, præcipuos autem cruciatus in veſica & membro virili paſſum eſſe, reſpondit. Rotunde fateor, dubium mihi hucusque hærere, quibus viis veſicam verſus lapilli hi inceſſerint? per hactenus cognitas eo perveniſſe, ratione aſſequi nequeo, ſymptomata recenſita etiam contradicunt: de arenato liquido adhuc, primo comeſto, æque quidem concipere potuiſſem, ac mulierem illam, in Ephemerid. Nat. Cur. Decur. II. Ann. VII. append. p. 131. Obſervat. III. D.D. Paullini, pediculos ovinos, contra Arthritidem vagam vivos in lacte ſumtos, per urinam reddidiſſe: at de lapillis, nucis avellanæ magnitudine excretis, (quos non in renibus aut veſica, prout 300. calculi, unico impetu cum ⊡a redditi, apud Tulpium Obſ. Med. L. II c. 47. ita concreviſſe, externa forma, item calx, cujus medio ſabulum cohæret, ad oculum monſtrant) res conceptu difficilior. Si viæ ex inteſtinis, aut ventriculo ad veſicam minus ambagioſæ, hucusque ignotæ, paterent, cogitaſſem, per ſabulum primo aſſumtum vias ad veſicam ducentes ſenſim fuiſſe dilatatas,

ut tandem etiam lapillis majoribus, motibus ſpaſticis eo adactis, os aperuerint. In Diabeticis, Hydropicis &c. quem quidam per poros inteſtinorum, veſicæ &c. humoribus in vapores reſolutis monſtrant tranſitum, locum hic habere non poſſet.

Quid ergo, quæſo, hoc in caſu ſentiendum? Diu canaliculi chyli lactei etiam lynceos ſedulorum naturæ ſcrutatorum ſubterfugerunt oculos, diutius qui claram ducunt lympham: forſan aliquando in anatomia ſtrenui cujusdam bibuli, qui continua irrigatione vias urinarias ſatis reddidit patulas, aut alia occaſione, quæ hactenus operta, quoque aperientur.

(*San Gallo Auguſtam Vind. A. 1712.*
d. 24. Maji miſſa.)
a Nob. D. D. Anhornio.

OBSERVATIO IX.
DN. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.
De
Lapide Figurato, ex Cubo & octaëdro compoſito.

Mitto tres figuras unius lapidis, diverſo ſitu conſpecti, & delineati, quem forte inter alios ab Amico communicatos offendi, cum occaſione lapidum, mira varietate oculos non tam corporis quam mentis delectantium, quæſiviſſem per Patriam, quid ipſa ferat. Singularem præ ſe ferre ille meus notam videtur & mereri, qui deſcribatur. Dum ita prodit in conſpectum Curioſorum, provocabit ſpero ſimiles aliosve rariores ex ipſorum muſeis.

Dicam paucis, quis, qualis, quantus. Lapillus eſt, ex Cubo & octaëdro mixtus. Sex quadrata & octo triangula oſtendit per ſuperficiem ſuam, ſuo ſibi ordine eleganter & accurate interpoſita. Latera ipſorum ſunt 2. minut. palm. roman. talium quinque habet diameter, ſive linea ab apice anguli per medium lapidis ad oppoſitum concepta. Satis accurata ſunt iſta omnia, triangula æquiangula; obtinet æqualitas tam inter lineas quam figu-

figuras. Pondus eſt drachmarum duarum cum dimidia. Accepi autem conſimiles majores & graviores, vel ſex drachmarum pondere, etiam anguloſos, uno forte & altero quadrato ac triangulo inſignes, ſed quorum potior maſſa per ſuperficiem eſt inæqualis, confuſa, tuberoſa: Unicus ille mihi ſuppetit, complete & perfecte exprimens dicta omnia, utut non ita exquiſite politus, ac ab artifice poſſet formari. Cum reliquis autem temere ſparſis ad agrorum margines inventus fuiſſe dicitur & collectus.

Ita figuratum non invenio inter illos bene multos & pulchros, quorum figuras magno numero exhibuit Joh. Bauhinus in deſcr. Font. Bollens. Paginis quidem 38. 46. 52. ſiſtit pyritas teſſellatos, tam ſimpliciter, quam anguloſos; imo pag. 50. teſſellam pyramidalem. Mixtura tamen duarum figurarum, ſive corporum, vel non, vel non pro dignitate ibi repræſentatur. Boëtius de Boodt c. 290. etiam nimis generaliter hæc habet: Pyritum tam varia genera inveniuntur, ut mirum ſit. Aliqui quadratis teſſeris ſimiles, aliqui angulis octo vel duodecim excreſcunt. M. Liſterus de font. med. Angl. non aliter pyritum memorat figuras, quam quod cubis quidam ipſorum conſtent, alioque modo ſint anguloſi. Nec huc ſpectant Anglorum Briſtolſtones, utut quaſi cubi, vel ſelenitarum rhombi. Cubos item exhibuit J. J. Wagnerus E. N. C. 2. 8. ſive teſſeras parvas, ubi mineras ferri ſub diverſis figuris lapidum, leguminum, teſtaceorum marinorum, fructuum exoticorum, atque confectionum, propoſuit omnino ſpectabiles; quo tamen amplo in cenſu nullum comparet octaedrum.

Tandem tamen, vel olim potius, C. Geſnerus in libello de figur. lap. p. 25. meum illum utique videtur expreſſiſſe. Figura enim pyritis octaëdri, quam Baſaltæ ſubjectum exhibet, præter triangula, quadratum etiam comprehendit. Suum Geſnerus ſcribit fuiſſe coloris fere ruffi, opacum, avellanæ prope magnitudine, duriſſimum. Talis videtur etiam meus, externe ſimilis utcunque hæmatiti colore ſuo obſcure fuſco rubro. Quanta vero ſit ipſi durities, explorare & periclitari lapillum nondum duxi conſultum.

Alte-

Alterum potius ſelegi, ipſi homogeneum, utcunque anguloſum, & memor verborum de Boodt, (illi lapides pyritis nomen vere merentur, e quibus ignis excutitur; multi tamen ſunt lapides pyriti ſimiles, qui ignem non dant concuſſi:) ad chalybem alliden-do examinavi. Hic vero perpaucis excuſſis ſcintillis in duo quaſi hemiſphæria diſſiluit, & oſtendit ſubſtantiam internam bene aliter comparentem, non rubram, ſed ſplendore quodam metallico præditam. Pro cujus declaranda natura, fruſtula quædam ipſius oleo tartari & ſpiritui ammoniaci injeci, ſed nec motum nec mutationem inde obſervavi. Aliter autem ſe habere iſtius lapidis fruſtula deprehendi ad ſpiritum vitrioli: ipſi enim per morã in frigido conciliarunt Tincturam flavo-citrinam, pulcram, claram, limpidam, ſine prævia efferveſcentia extractam: Cujus guttula infuſo gallarum inſtillata mox dedit atramentum, ferri argumentum. Uti quidem Liſtero pyrites inter mineras ferri recenſetur præcipuus, varie tamen alienis metallis mixtus.

Suum porro Geſnerus accepit a pharmacopœio Antverpienſi. Hac occaſione recordor arcani contra lithiaſin, vel potius arcano modo præparandi Ludi, quem Helmontius ad ripam Scaldis prope Antverpiam invenit, & deſcribit, tanquam lapidem palleſcentem, ſubinde cruſta perſpicua per commiſſuras obductum, ſemper tali, teſſeræ aut cubi forma erui ſolitum: Addit, frequentem agro, ex cujus profundo venit ludus, eſſe pyritem, qui ſulphure dives & vitriolo, etſi ſub terra prædurus ſit, mox tamen ſub aura fit friabilis, fatiſcente ſcil. ſenſim vitriolo: ſed ludum maxima ſui parte in furno figulino eſſe volatilem. Cnœffelius in E. N. C. 4. p. 119. ludo ſubſtituit ſilicem nigrum, quo ad excutiendum utimur ignem: In app. ann. 6. p. 127. ſiſtit pro ludo lapidem pallidi coloris, magnitudine pollicis, & formæ tabulatæ. Liſterus etiam pyrites aureos cubicos & anguloſos a quibusdam Helmontii ludum exiſtimari notat l. c.

Geſnerus denique pyritem dodecaëdron non minus citat, quam octaëdron. Uti & Boodt angulorum æque duodecim ac octo facit mentionem. Ego nec cubum ſolum, nec dodecaë-

dron ſolum deprehendo inter transmiſſos mihi lapides, ſed componuntur & miſcentur, ut dictum, illorum figuræ tri- et quadrangulæ: quinquangulum autem nullum adhuc vidi, nec pentagonis conſtans dodecaëdron. Quale quidem ſi ſuppetit, ubi manet tetra- & icoſaëdron? Sic iterum ſingulari Natura modo geometrizat; obſervat duas figurarum præcipuas, triangulum & quadratum; repræſentat duo quinque corporum regularium, primum ex tribus primariis, cubum, & primum ex duobus ſecundariis, octaëdron: non ſeparatim, ſed mixtim. Geometrarum ego hic ſpeculationi relinquam, quicquid figurarum interpoſitionem, ſic figurati corporis compoſitionem, & cætera forte multa concernit. Interim hæc ſunt ex numero illorum corporum Platonicorum, quibus ſuum mundi ſyſtema harmonicum accommodavit Keplerus. Hic in ſpecie cubus, cujus duplicatura exercuit Geometras, provocavit meſolabia, cujus geneſin adhibuit Walliſius, profundum Trinitatis myſterium utcunque adumbraturus.

Conſtat itaque de materia & forma externa, non æque de cauſa ipſius & fine. Boodt ſpiritum architectonicum requirit, ſive formatricem facultatem, quæ ignoto modo, ingenua confeſſione, uti plantas, ita figuratos lapides fabricetur: ſive per expreſſionem inutilis, ſive per attractionem utilis ad centrum futuri corporis. Non rotundam, ſed angularem ita fieri figuram concipit, cum materiæ coagulandæ partes non ſunt prorſus uniusmodi, nec æque cito, nec æquali vi tendunt ad centrum. Salinæ ſunt illæ, quas materiæ terreſtri ſubtili mixtas concipit partes, pro concretione anguloſa. Scilicet determinata ſalium cryſtalliſatio ipſius obverſabatur animo, & cryſtalli lapidis cum nitri cryſtallis convenientia. Obtinet hic ſexangula figura, apta utique, in quam contrahatur circulus, explens bene locum; uti ſex globulorum ſeptimum ambientium exemplo monſtrant de nive etiam ſexangula ſoliciti. Ex corporibus autem æquiangula & æquilatera illa ideo dicuntur regularia, quinque, non plura, quia ſphæræ inſcribi

& cir-

& circumſcribi concipiuntur, ita ut eam hic omnibus planorum centris, ibi ſuis angulis contingant.

Et iſta quidem pro cryſtallo hexagona: An ergo pro cubis quadratum ſalis, & pro triangulis octaëdron aluminis & tartari vitriolati licebit advocare, & analogiam quandam inter ſalium & lapidum figurationem, imo pro iſto lapide mixturam ſalium aut metallorum, prætendere? Ita forſan Belemnitis radii ſpectabunt ad ammoniaci ſtellam vel pectinem. Ad iſtiusmodi rationes figuram talium lapidum exigere ſi cui placuerit, has quoque obſervet difficultates; quarum quidem prior cryſtalliſationi ſalium eſt communis. Primo, quod mihi ſit ille ſolus inter multos ejusdem materiæ, qui eandem quoque figuram quaſi affectarunt, ſed plene non obtinuerunt. Secundo, quod cum figurato ita lapide multi alii, prorſus aliter figurati, mihi fuerint transmiſſi, tanquam in eodem campo collecti: aſtroites, conchites, ammonis cornua &c. Quos vel diluvii reliquias, vel a ſemine marino, aliove, oriundos, evincant, qui poterunt. Effectus magnæ quondam factæ mutationis applicare qui norit, determinabit quoque: Utrum per modum fuſionis concipiendus ſit induiſſe ſuam lapis ille figuram, cum ſepararetur lux a tenebris; an vero concreverit ex fluido, cum aqua miſceretur arido, & per diſſolutionem confunderentur univerſa terræ. Aut, ſiquidem novum ortum monſtrare velit, quomodo adhuc preſſione ambientium quaſi typo coërceatur maſſa in eam figuram? vel a centro extrorſum ita radiet vis tendentiæ qualiscunque?

Hæc talia curioſitati & dexteritati aliorum mihi relinquere fas eſto.

OBSERVATIO X.

DN. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.
De
Diabete Stranguirioſo Periodico.

PArticulam exhibeo hiſtoriæ, & anatomen Senis quondam Stranguirioſi: quarum illam olim ipſe collegi; hanc autem accepi a Dn.D.Schaffero, Phyſico Nurtingenſi. Scilicet Quæſtor Principis ad Rhenum ſuperum, habitu corporis præditus mediocri, ad ſenectutem usque ſanus, nec morbis nec medicationibus obnoxius, niſi quod interdum ſpaſmi pedum flatulenti, & olim doloris coxæ leve quid ſenſerit, præ ſociis tamen frequentius per noctes mittere urinas, quod recordatur, ſolitus, viduus modo, ab autumno anni 1705. deducit principium mali longi, doloris & difficultatis in mingendo, quam equitationis & rhedæ motibus vellet adſcribere, exacerbationem utique hinc expertus.

Hic annorum circiter 63. lectica huc delatus, inter nos vixit a Julio 1706. ad Februarium 1707. & diabetis ſtranguirioſi periodici phænomena exhibuit ſequentia: Erant dolorum intervalla & paroxysmi. Hi vix ſolebant recurrere ante octo, vix emanere ultra quindecim, dies. Durabant per diem in noctem, remittentes die altero, cum reliquiis ſenſus adhuc teneri per tertium, quo vel quarto licebat ſeni prodire in publicum, quaſi nil paſſo, ſatis commode, adhuc vegeto. Erant primo cum urinæ multæ miſſione, dein paucæ urgentiâ vehementer doloroſa, non ſine nixibus, ardore, puncturis, ſtricturis per ventrem deorſum, quin totius contentione corporis ad veſicam; varii tamen paroxysmi, modo breviores & leviores, alia vice graviores & longiores, forte ad anomalias aëris & diætæ. Sæpius mane incipientes, quam alio tempore; e. g. mane urina multa, ſenſim dolor, meridie intenſior, in ſummo ad noctem, ab hujus medio remiſſior. Sic miſere tranſactæ noctes, jacendo forte per quadrantem horæ & ſubdormiendo,

do, mox ad torturam currendo per cubiculum. Urinæ quantitas ab hor. 3. matut. ad meridiem circiter menſura dimidia, & ultra, a meridie in noctem libra plus minus una. Sic per 24. horas paroxyſmi ad ſesquimenſuram. Abhinc ſub intermiſſione quantitas multo minor. Qualitas primo ſubflaveſcens, clara, citrina, ſtraminea, tandem quaſi aquea; nunquam rubra. Matulam obducens cruſta alba. Nunquam cum ſabulo aſpero, vel lapillis; nihil horum nec tunc nec olim excretum. Sedimentum talis per paroxyſmos collectæ urinæ album, nec durum aut arenoſum, nec tenax mucoſum, ſed pultaceum, vel quaſi cretaceum; acris odoris: raro cum gutta cruoris in imo. Hæc cum alvi quodam tenesmo, & familiari ſiccitate: tardabat ipſa plerunque in diem tertium; ab humida, lubrica, levamen aliquod. Nihil unquam ex ipſa cruenti, nihil tumidi per marginem.

Extra paroxysmos a deſcenſu ſcalarum, inclinatione corporis antrorſum, converſione ſubita in lecto, ſenſus levis quidem irruptionis tamen cujusdam in veſicam. Nullus unquam ibi ſenſus ponderis, nec volutationis; nec dolor a complicatione crurum. Nihil tunc moleſti per hypogaſtrium vel perineum; minus in lumbis, perque dorſum reliquum. Caput, pectus, venter, artus in ſalvo. Nec horrores, nec calores. Non vomitus, non tormina. Nondum magna ſitis; quam valde auctam audivi ſequenti tempore. Appetitus in mediis doloribus conſtans. Corpus ſenſim rugoſius quidem, ſenile, non tamen conſumptum. Quin ſub ipſis dolorum tormentis deliberatio de altero conjugio; quod tamen intermiſſum. Sanguis autumno miſſus e brachio ſiniſtro ſuperficiei quidem pulcræ, ſpumoſæ, juſto tenacior; caſeolus natans in ſuo ſero.

Ab affectu hoc doloroſo periodico, cum ſpe non ſemel bona, ſub longiuſculis intervallis, & paroxysmis lenioribus, ſuſtentatus, delinitus, ſublevatus quidem, non tamen plene liberatus Noſter, per tam externa linimenta, epithemata, fomenta & enemata paregorica, quam interna gummoſa, gelatinoſa, blanda balſamica, oleoſa, emulſiva, abſorbentia cum nitroſis, & repetita

laxantia. Diſceſſit poſt dimidium annum, lectica iterum delatus verſus Rhenum medium: unde aliquoties non aliud de ipſo inaudii, quam vexari ipſum doloribus jugiter, cum ſedimento urinæ modo cruentæ, modo non, conſtanter albo, craſſo; & negari paſſim, uti apud nos, ſubeſſe veſicæ calculum, præ anguſtia viarum catheterem non admitti amplius, qui quidem apud nos nunquam fuerat applicitus.

Vario tandem fato actus rediit ad Nicrum, & die 21. Febr. anno 1711. Nurtingæ mortuus, laudato Medico corpus conceſſit ad inſpiciendum. Cui quidem primo admirationi fuit ſuperſtes pinguedo abdominis ſpiſſa, & copioſa ſatis, poſt tot annos dolorum, in hac ætate, quippe 68 mum ſupergreſſi: Secundo veſica urinaria monſtroſo aſpectu, ſimilis maſſæ carneæ, duorum pugnorum magnitudine, ſubſtantiæ fibroſo-glanduloſo-ſcirrhoſæ, circumcirca ad usque cervicem duorum pollicum craſſitie; quæ cum membro & imo muſculorum abdominis omnino jam gangrænam conceperat: Dum reliquum corpus in partibus principalibus videbatur eſſe adhuc ſic ſatis bene conſtitutum. Cavitas ipſa veſicæ adeo incraſſatæ vix major nuce juglande, habuit ne guttam urinæ, nec granulum arenæ, parum tamen ſpiſſiuſculi & ſpumoſi albi muci: tantum abeſt, ut fuerit obſeſſa calculo. Adfuit etiam hernia utriusque lateris; de qua ſilentium adhuc apud nos. An nixibus demum contracta?

Hæc ſunt, non plura, quæ ſuppetunt, de hoc caſu, forte non indigna, quæ jungantur hiſtoriis ſenum diu moleſte ſtranguricſorum. Accedat tamen examen qualecunque ſedimenti urinæ, de quo ſupra: Maſſula ipſius exſiccata cum prunæ imponeretur, non dedit fulgura, non ſtridores, nec crepitus, non ebulliit, noluit accendi, fumavit fœtide, abiit in carbonem atrum, digitis facilime conterendum. Altera injiciebatur oleo tartari per deliquium, ſed absque eo, ut ibi vel moveretur vel mutaretur. Tertia acetum avide quaſi arripuit, ſine motu tamen vel lucta. Cum vero matulæ adhærens ſicca cruſta elueretur aceto, manifeſtus inde erupit fumus: Liquor decantatus poſt calorem in frigore nil

nil reliquit figurati. Quarta tandem ſedimenti particula per aquam fortem primo etiam non videbatur affici, ſed brevi poſt exhibuit multam deſuper ſpumam: rubuit parum hæc & aquam levi rubedine tinxit; pariter autem cryſtalliſari noluit.

(Tubinga Auguſtam Vind. d. 13. Jun. A. 1712. miſſa.

OBSERVATIO XI.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII, De *Conformatione & Conſtitutione Corporis Infantilis vitioſa quoad Lienem maximum inprimis, ac monſtroſum.*

A. C. 1695. d. Januar. 2. Illuſtri Dno Bar. Z. de Z. naſcebatur Filiolus 6. digitos manus dextræ, & totidem pedis ſiniſtri habens, ita ut ſextus uterque e radice minimi, tam in manu quam pede, non erecto reliquisque digitis parallelo ſitu, ſed transverſim enaſceretur, apicemque a corpore prorſus averteret, quorum uterque tamen adhuc molliuſculus, poſtero mox die, a Chirurgo olim Celeberrimo, Purmanno noſtro, forcipe acutiſſima feliciter ablatus. Puerulus de cœtero ſemper valetudinarius & Rachiticus erat, pedibus incurvis, ventre magno capiteque maximo &c. Octiduo tandem ante obitum corripiebatur febre acuta cum hæmorrhagia narium quotidiana, remediis nullo modo vincibili: accedebat denique Anaſarca univerſi corporis, inflatio totius abdominis, & motus convulſivi univerſales, decimoque Maji hora tertia pomeridiana, beata Analyſis. Corpore dein per Chirurgum prælaudatum exenterato, uti partium externarum, ſic & viſcerum abdominis internorum p. n. inæquale prorſus augmentum deprehendebatur. In ſpecie vero Lien in totum ſcirrhoſus a ſiniſtro hypochondrio per univerſum illud latus usque ad pubem, mole ac magnitudine ſua extendebatur; hepar pariter

maximum, pallidum & enormiter induratum, ſtomachus autem & inteſtina flatibus extreme diſtenta, ut & ileon hinc inde maculoſum, nigreſcens ac ſphacelatum, renes vero naturalis fere magnitudinis & conſtitutionis, uti & cor in thorace, pulmones tamen emacidi prorſus erant. Ex quibus ultro patet, tam conformationem, quam nutritionem totius fere corporis non ſolum valde vitioſam, ſed & circulum ac motum ſanguinis ad inferiora in primis, prorſus tandem impeditum fuiſſe, unde, accedente ultimo exæſtuatione totius maſſæ ſanguineæ febrili, regurgitationem, redundationem & effuſionem ejus majorem ad ſuperiora ac per nares incoërcibilem, ſerique ejus in habitum univerſi corporis ſeceſſum, una cum reliquis anomaliis ac ſymptomatibus, morteque ipſa, preſſo pede, inſecuta fuiſſe, nullo modo admirandum eſt. Uti ſane de Lienibus inprimis magnis, eorumque noxa, pluribus videri poteſt Hippocratis editio Cornar. Lib. de Affectionibus p.m. 298. §. 19. 20. item de Intern. Affect. p. 323. §. 29. p. 326. 327. §. 35. 37. 38. ac de Morbis Popularibus p. 488.

OBSERVATIO XII.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII,

De

Liene in Corpore integro quoad partem aliquam abrupto & ſecedente.

PRægreſſo caſui breviter ac ſummatim ſaltem annectere placet exemplum aliud, non vulgare, Lienis in corpore integro, quoad partem aliquam abrupti & ſecedentis apud Illuſtriſſimum olim Comitem O. de Bn. quod Lorchwizii in Polonia, una cum Excellentiſſimo Dn. D. Beckero t. t. & Nitſchio, Phyſic. Medicisque Glogovienſ. & Leſnenſibus celeberrimis, ſub initium Junii An. 1682. conſpexi atque notavi. Heros ille erat quadragenarius, temperamenti cholerici, habitus corporis tenerioris & macilenti, diætæque inordinatiori, in primis potui Vini generoſi, aquarum ardentium, ut vocant, e ſpiritu Vini paratarum

ratarum, nec non affectibus bilioſis ac paſſionibus animi variis, ut & motui corporis frequentiori enormiorique per venationes &c. valde deditus. Is poſtquam aliquo jam tempore valetudinarius, cibis hactenus quadrageſimalibus, inprimis autem ovariis, piſcium aſſatorum oleoque frixorum aliquandiu uſus fuiſſet, corripitur appetitu penitus proſtrato, vomitibus pariter ac ſeceſſibus per alvum materiæ maximam partem bilioſo-æruginoſæ & ſubnigræ, qua ſubſiſtente interdum, accedit inflatio ventriculi, difficilis reſpiratio, dolor hypochondrii ſiniſtri, tumor ventris conſtans ac perſeverans, color corporis icteritio-flavus, hæmorrhoides interdum dolentes ac tumentes, ſomnus quandoque bonus, quandoque nullus, urina flammea, pauca, quæ facile turbatur, ac pulſus varius, ſine tamen notabili febris indicio. Variis contra affectum hunc valde complicatum, icteritio-tympanitico-aſciticum maxime, a ſupradictis nobis Medicis ſecundum indicationes rationales adhibitis; (quanquam & ab Empiricis quibusdam non pauca incongrua fuerint interpoſita;) nihil tamen effecimus, nec impedivimus, quin ſub principium Junii proxime ſequentis fatis tandem cederet. Sub extiſpicio poſtmodum obſervavimus pulmones emarcidos prorſus, cor exile, ſed pinguedine multa refertum, cujus & integra fruſta adipoſa, inſtar conorum in meſenterio pendula, hinc inde hærebant; ventriculum flaccidum plane, inteſtina tenuia naturaliter quidem conſtituta, craſſa vero nigra & ſphaceloſa, omentum in pubem ac ſcrotum dextri lateris prolapſum, herniamque ibidem conſtituens, teſticulum dextrum emarcidum valde & parvum, ſiniſtrumque adhuc minorem illo; renes optimæ conſtitutionis, hepar autem maximum, ſed pallidum, exangue & exſuccum prorſus, lienem vero atri inprimis coloris ex gangrænoſo-ſphaceloſum, parteque inferiore truncatum, ita ut pars ejus aliqua abrupta diſſociataque ab ipſo in cavitatem & fundum abdominis delapſa cerneretur, totumque abdomen lympha cruenta aliqualiter inſtar loturæ carnis plenum, ex ſanguine procul dubio lienis, violento ſæpe corporis motu ad rupturam prius diſpoſiti, maceratione diu-

turna, a ſero hydropico acerrimo ex parte diſſoluti & diffracti quaſi, lymphamque aſciticam aliquo modo tingente.

Cœterum deductionem Theoreticam & Caſualem Caſus hujus rariſſimi, cujuslibet arbitrio, cum Magno Hippocrate in Endemiis ſeu Popularibus, merito relinquo.

OBSERVATIO XIII.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII.

De

Ventriculi perforati, Hepatisque per hocce foramen illius cavitatem ex parte ſubintrantis illudque claudentis, cum eoque connexione cartilagineo membranacea firmiter concreti ac connati quaſi, aliorumque in Corpore muliebri, Conſtitutione ſumme præternaturali.

Literas eruditiſſimas, hujus Caſus gratia a Nobiliſſimo DN. Joh. Caſparo Sommero, Medicinæ Doctore & Practico Landeshutti in Sileſia doctiſſimo, celeberrimoque, d. 26. Mart. Anni currentis 1712. ad me perſcriptas, de verbo ad verbum hic communicare, Ephemeridibus noſtris inſerendas, digniſſimas ſane judicavi, ſequentem in modum ſonantes:

P. P.

Erubeſcerem ſane concatenatos tuos pro miſerorum ægrotantium ſalute labores, doctasque meditationes hacce Epiſtola interturbare; ni nota quibusvis ac tibi quaſi propria, mihique ipſi plus ſimplici vice luculenter perſpecta humanitas, pudorem quodammodo adimeret, impelleretque ad ſcribendum Caſum, ut reor, non usque adeo vulgarem, quem nuper corpus Germanæ meæ pie defunctæ ſectione inveſtigatum exhibuit. Illa nempe Regina Catharina nomine, anno ætatis circiter quarto decimo aut paulo ante, priusquam prima menſtrua erumperent, dolore quodam anxioſo circa ſiniſtrum hypochondrium ſcrobiculumq; cor-

dis

dis quaſi oriente, brevi vero cum indicibili cruciatu totam maxime thoracis, quin & abdominis regionem occupante, neque prius fere ad tempus intermittente, quam humi procumbens obdormiſceret, (ex quo ſomno tamen ſemper quaſi territa evigilabat) quotidie aliquoties affecta erat, qui tamen poſtea receſſerat; remiſerat certe, ut decimo ſeptimo ætatis anno matrimonium cum Domino Jeremia Scholzio, Verbi divini miniſtro, idque fœcundum iniret. Primo infante ablactato rediere priſtini cruciatus, nec prius ceſſarunt, quam altera vice gravida eſſet. A quo tempore initas inducias per plurimos annos, (quibus nempe adhuc ſeptem infantes ſanos & vegetos peperit & lactavit,) ſancte ſervarunt. Aliquo vero poſt ablactationem ultimi infantis tempore invadere rurſus miſellam & quanquam ceſſarent ad tempus, quotannis tamen ac ſtato quaſi tempore (circa finem nempe Auguſti aut principium Septembris menſis) redire, & poſtquam hybernis menſibus ſatis eam excruciaſſent, circa veris initium aut paulo poſt intermittere rurſum. Quotannis cum invaderent primum, de doloribus circa lumbos, ſubluxationem comitari conſuetis, (als wann ſie ihr weh gethan hätte) ac moleſtiſſimum quendam circa ventriculi regionem ſenſum (als wann man ſich den Magen verderbet) cum inanibus vomendi conatibus querebatur. Quæ moleſtiæ quotidie aliquoties redeuntes, indies augebantur, tantasque inquietudines & anxietates cum palpitationibus cordis vehementiſſimis cauſabantur, ut qua eos ratione toleraret, ſæpe eſſet neſcia, donec tandem humicubatione, ut ante innui, aliquo modo levaretur, ac per aliquot horas plerumque noctu ab iis eſſet libera, ſequenti die eodem modo redituris, donec verno, (ut ſuperius monui) tempore emanerent, menſtruis interim, quamvis non ordinatiſſime, copioſius tamen quam parcius ſemper (ſi ultimi decubitus tempus exceperis, quo ceſſarunt) profluentibus; alvo continuo adſtricta, appetitu ſemper vigente, quamvis ſæpius inordinata. Quotannis tamen lucidum, ut ita dicam, aut pacatum intervallum minuebatur, donec ultimis tribus quatuorve annis quotidie affligeretur, atque tandem ulti-

mis viginti & aliquot ſeptimanis diu noctuque ſine ulla fere intermiſſione; niſi quod duabus ante obitum ſeptimanis dolor ille circa ventriculi regionem tribus quatuorve transverſis digitis infra & ſiniſtrorſum cordis ſcrobiculum, atque ſiniſtro in hypochondrio antea immaniſſimus, adhibitis ſæpe ſuppoſitoriis, clysmatibus, & pharmacis laxantibus, & eorum ope, ſit venia, excrementis induratis quamplurimis eductis, abiret; vagis interim doloribus, totum abdomen, imo & artus totumque corpus, exhaurientibus. Ab eo tempore vires indies magis magisque proſterni, abdomen vero, nec non artus intumeſcere incipiebant, donec ſumme & ad rupturæ ferme metum tenſo abdomine, poſtremis diebus, multis fæcibus nigricantibus excretis, quartus Martii dies ætatis anno 44to, diu exoptatam Analyſin afferret. Qua facta abdomen detumuit valde, plurima fœculenta nigricanteque materie etiam poſt mortem per alvum reddita. Quot quantisque per tam longum tempus uſa fuerit miſera, ex plurimorum Doctiſſimorum Medicorum conſilio, medicamentis, iisque omnibus fruſtraneis, longum foret enumerare. Paucis potius, quæ poſt corporis apertionem fuerint reperta, adjungam:

(1.)

In cavitate abdominis, inſignis & ad aliquot menſuras æſtimabilis quantitas ſeri citrini.

(2.)

Lobus Hepatis ventriculum ordinarie contegens, ipſi ventriculo (in quem, dubium qua ratione, forte tamen occaſionem dantibus inteſtinorum vermibus, quibus aliquoties ac præſertim ante hos 5. aut 6. annos infeſtata fuit, perforatum, longitudine trium, latitudine & profunditate unius pollicis immerſum erat) connexione cartilaginea plus certe quam membranacea connexus.

(3.)

Ventriculus ipſe multo ſanguine congrumato repletus.

(4.) Fun-

(4.)

Fundus ventriculi per totam longitudinem ad pylorum usque, ſcirrhoſo glanduloſa excreſcentia inæquali, & hinc inde plus quam transverſi digiti latitudine protuberante, obſeſſus, ipſeque ventriculus in duos quaſi ſaccos diremptus.

(5.)

Vaſa brevia turgida nigricante ſanguine.

(6.)

Inteſtina tenuia æque ac craſſa, (quæ intus tamen non fuere perluſtrata) quantum quidem oculis patebat, non minus ac Meſenterium, naturalia.

(7.)

Hepar, lien, renes, uterus naturalia & integra, niſi quod hepar cum liene parum magnitudinem conſiſtentiamque naturalem ſuperarent.

(8.)

Cor integrum; pulmones hinc inde parum colore livido ſuperficietenus infecti, ſparſis hinc inde minimis tuberculis.

Habes, Vir Excellentiſſime, brevem & rudem longiſſimi & exquiſitiſſimi mali, & fontis forte ipſius, unde omnes reliqui calamitatum torrentes promanarunt, delineationem. Quam ut ſerena aſpicias fronte, eſt quod opto.

OBSERVATIO XIV.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII.

De

Cephalalgiis pertinacibus ac periodicis, ex Hydrope Cerebri natis.

TAlium exempla non pauca ſub Praxi Clinica obſervavi, quorum tamen ſequentia ſaltem inſtar omnium brevibus enarrabo.

I.

N. H. Chirothecarum ſarcinator, ſanguineo-cholericus, ætatis triginta, & quod excurrit, annorum, baculo ſyncipuc ante plures olim annos percuſſus, ut pronus in terram collaberetur; nullos tamen fere dolores poſtmodum ſenſit. Medio autem Junii præterpropter Anni 1704. ſenſum rupturæ quaſi cujusdam in cerebro, & ex niſu alvum deponendi, dolorem mox non contemnendum ſyncipitis ſiniſtri contraxit, ſucceſſive magis auctum, dies noctesque ſæpius repetentem, & exacerbatum in primis poſt aliquot ſemper a potu aſſumto horas, per paroxysmos breves ac frequentes, quarto tamen quovis die ſolennius ac inſolentius utplurimum redeuntes, idque ſummo cum impetu ac clamore furioſo & convulſivo quaſi, durch ſtarckes/ auch wider ſeinen Willen offt erfolgetes Schreyen und Gillen/ ut vocant; appetitu de cœtero ſtomachi optimo, & urina naturali ſimillima. Varia a Medico ipſius ordinario Dn. Doctore Nimtſchio, Collega noſtro æſtumatiſſimo, tentata auxilia non incongrua, & tandem quoque a meipſo in conſilium ſimul vocato, evacuantia per diaphoreſin, diureſin ac alvum, interna & externa, clysmata & V. S. revulſor. alterantiaque, abſorbentia, antifebrilia, anticachecticaque, tonſura capillorum, veſicatoria ſyncipitis, applicata &c. omnia tamen fruſtranea, usque dum d. 9. Octobris anni prædi-

cti, mors ultima linea rerum & dolorem hunc intolerabilem amplius, & vitam animamque ſimul ſolveret. Aperta proin demortui, per artem, calvaria, deprehendimus: Vaſa cerebri ſanguifera valde turgida, cerebrumque ipſum ſumme intumefactum ab hydrope ventriculorum cerebri, inprimis ſiniſtri, majori longe copia lymphæ flaviuſculæ præ dextro referti, cerebellum autem ſemiputridum quaſi cum ſanguine pauco extravaſato circa illud hærente. Ex quibus ſane manifeſto apparet, Vaſa cerebri lymphatica percuſſione & lapſu olim in caput ad diſtenſionem majorem jam diſpoſita, accedente conatu alvum exonerandi violentiore, rupta tandem eſſe, hincque hydropem cerebri ſucceſſive enatum, cum dolore reliquisque ſymptomatibus ſpasmodicis hinc ortis, & magis ſubinde exacerbatis inprimis, poſtquam horis aliquot a potu copioſiore hauſto, lymphæ affluxus, extravaſatio & congeſtio intra cerebri ventriculos & meninges ſenſibiliſſimas, major ac impetuoſior facta, usque dum tandem cedere amplius diſtenſioni nequirent, ſicque ex compreſſione omnimoda principii nervorum ſubtus ac deorſum verſus, Apoplexia vitam denique finiret.

II.

D. M. Cerdo Alutarius ſanguineo-phlegmaticus, annos 25. fere natus, ultra annum jam laboraverat obauditione inſigni, & Cephalalgia dextri lateris enormi, una cum epilecticis ſubinde inſultibus, & his ſuccedentibus paralyſi, & contractura artuum, ſphincterisque tandem etiam veſicæ & ani, cum involuntario hinc lotii & fæcum alvinarum effluxu, ut & viſus denique ſenſuumque internorum ſucceſſiva hebetatione, inſigni tamen, ut in priore exemplo, appetitu ciborum ac potulentorum ſemper ſuperſtite, ob lymphæ procul dubio nutritiæ & hic nimiam extravaſationem & conſumtionem, hincque deſiderium per alimenta eam reſarciendi. Remediis cunctis fruſtraneis d. 12. Aprilis Anni 1706. in Noſocomio noſtro ad Omnium Sanctorum vocato, placida morte tandem extinctus, poſtmodumque luſtrationi

tioni Anatomicæ commiſſus eſt, ubi ſimiliter, haud diſpari ratione, ac in hiſtoria prægreſſa, ſiniſtrum, ſic in præſente ſubjecto dextrum cerebri ventriculum (magis dolentem) invenimus lympha turgentiſſimum, & lymphatica ſubtus latentia vaſa, ab aqua inter valvulas eorum hærente, nodoſa quaſi, nec non glandulas hinc inde ſcirrhoſas, ac tantum non gangrænoſas, a ſanguine ſeroque turgente, indurato, corruptoque in iis, maxime circa medullam oblongatam. Producta inde ſymptomata ſucceſſive cumulatiora ex modo generationis eorum formali, in priore hiſtoria notato, facile quoque deduci poſſunt, ad nauſeam hic loci proinde non repetendo, niſi quod cauſam occaſionalem in noſtro ſubjecto violentus ſæpe labor ſub extenſione & præparatione coriorum in aqua frigida forſan ſuppeditaverit; ut taceam eroſionem quoque aliqualem ab humoribus, contagio forte venereo aliquo modo infectis, cum & membrum virile, veſicamque urinariam maculoſam valde, & ex nigro ſpaceloſam quaſi, hinc inde deprehenderimus.

III.

In Noſocomio prælaudato ad omnium Sanctorum dicto, A. 1706. d. 12. Febr. mane ſubito obiit J. G. M. puer melancholico-cholericus, 13. annorum, medios inter ejulatus intolerabiles, ob dolorem ſyncipitis ſiniſtri enormem, qui per integrum ſesquiannum hactenus una cum paroxyſmo febrili quartanario utplurimum, eumque præcedente ſemper fame ac ingurgitatione ciborum inſigni, conſtanter per periodos rediit ac exacerbatus fuit, cum Gillen / ſive vociferationibus hinc delirabundis quaſi interdum. Calvaria poſt obitum ablata, deprehendimus pariter ſiniſtrum cerebri ventriculum aqua limpidiſſima repletum, quæ inciſo illo ad ℔j, præter propter effluxit, cum ſcaturigine & unda viva quaſi illius lymphæ ſurſum prorumpente & proſiliente, inprimis lacerato a nobis operculo tunicaceo tenui infundibuli ſubtus intra cerebri ventriculos ſiti, ex lymphaticis procul dubio a glandula pineali viciniſque ad infundibuli latera extenſis vel ero-

ſis

ſis ſucceſſive: de quibus vid. Nuckii Adenogr. p. 5. 149. 150. Bartholin. Anatom. p. 488. & Willis. Anat. Cerebr. p. 10. 11. 15. 26. 58.

Dolor autem capitis hic paroxyſmalis, præter adducta in Caſibus ſuperioribus, ab exundantia inprimis & propreſſione quaſi majore lymphæ acrioris in rupta vel eroſa ventriculi cerebri vaſa ſub paroxysmo febrili, derivandus magis nobis videtur. Plures de cœtero Caſus, parallelos aliquo modo, vide ſis apud Bonettum Prodrom. Anatom. Pract. de Dolore Capitis, qui ſi vel alii non inſerviant uſui, docebunt ſane ad minimum, in doloribus capitis pertinaciſſimis nulli remediorum generi cedentibus, vitium utplurimum haud diſſimile prælaudatis, hincque incurabile prorſus, ſubtus latere & abſconditum eſſe.

OBSERVATIO XV.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII.

Venena hauſta feliciter curata.

A. 1706. Januar. d. 30. Infectoris cujusdam, N. H. filiolus 9. annos natus, fruſtum Arſenici, inter ſupellectilia patris demortui caſu improvido repertum, ignorans tale quid eſſe, contundit in pulverem luſu puerili medicinam inde facturus ac diſtributurus, cujus deinde, quantum cultelli capit cuſpis, fratri ætatis 6. annorum propinat, & ipſe quoque talem ejus doſin in vehiculo aquæ communis accipiens.

Vix deglutito hocce veneno, inſignem mox faucium, pectorisque conſtrictionem incurrunt, cum ſiti, roſionibus, ardoribus, & torminibus circa ſtomachi ventrisque regionem, ſedibusque brevi poſt pariter ac vomitibus enormiſſimis. Matre hoc animadvertente, inquirit in cauſam hujus mali, & ecce indicant materiam, de qua guſtarunt, agnoſciturque mox eſſe arſeni-

cum. Anxii hinc circa veſperam auxilium a me requirunt. Propino tunc mox ad temperandum, eluendumque iterum venenum, lac bubulum cum oleo amygdal. dulc. bihorio deinde elapſo, Eſſ. ſtomach. & alexipharm. ac pro nocte deinde, lap. ♋ bezoard. oriental. cryſtall. montan. Matr. Perl. & 🝆 Ꝝ. caryoph. in aqua menthæ, potiunculas itidem ſtomachico-cordiales ac cydoniatas. Externa itidem fomenta, ſtomachica & aromatica, nec non clysmata lactea & diaſcordiata &c. applicata ſunt; ſed fruſtra fere omnia, quin vomitus, ſedes, reliquaque ſymptomata prædicta una cum febre ardente ac bilioſa continuarent aut repeterent ſæpius per aliquot adhuc dies. Tandem tamen remittebant citius quidem apud natu minorem, cum apud majorem natu longius adhuc perſeverarent, inprimis quoad ſitim, ardorem, æſtumque febrilem continuum fere, apud quem quinimo d. 5. Febr. etiam acceſſit inſignis rubor & intumeſcentia faucium totiusque vultus, anginoſo- eryſipelaceus quaſi, quibus obviam itum eſt per gargariſmata diluentia, diſcutientia, æſtumque contemperantia, ac per frequentem uſum potiuncularum ex aquis Card. Bened. Scorzoner. Scord. Rubi Idæi, cinnamom. bugloſſ. Syrup. e toto Citro & Diaſcord. Fracaſtor. pulverumque e lapid. ♋. Cryſtall. mineral. Bezoard. Orient. ac Nitro, usque dum per ſudorem & per diapnoën tumor ille & ſymptomata reliqua ſucceſſive evaneſcerent, ut die 9. Febr. melius longe ſe haberet, lectumque deſereret, poſtmodumque uſu abſtergentium, ſtomachicorum & travmaticorum ex integro ſucceſſive per DEI gratiam convaleſceret.

Parili fere ratione G. K. Inſtitoris conjux ſuaviſſima 1711. d. 29. Octobr. ſuccum araneæ, dum juſculum pararetur, cochleari improvide expreſſum, juſculoque ſic commixtum, mediante hoc per incuriam hauſerat, ruderibusque inſecti hujus in fundo vaſis animadverſis, nauſeam mox & anxietatem præcordiorum inſignem contraxerat, virus ſe hinc accepiſſe certo ſibi perſuadens: quod animalculum alii tamen cum Liſtero de Aran. cap. 1. & 6. per morſum ſive puncturam, vulnusque hinc inflictum ſaltem

tem nocere, non autem per os in ſtomachum receptum, potius aſſerunt. Facto hoc, in conſilium ſtatim vocatus, mox ipſi in vehiculo conſueto propino ♀ri emet. gr. iij, cumque trihorio inde elapſo nulla adhuc evacuatio nec ἄνω nec κάτω ſequeretur, copioſam porro ▽ butyratam probe ſalitam, tepidamque deſuper biberet, ſuadeo: unde brevi vomitus quinque cum euphoria ſubſecuti ſunt. Ne tamen vel imaginatio ſola, pejor ſæpius veneno, noceret, curavi inſuper, aſſumeret veſperi dimidiam partem potiunculæ ſequentis ex ▽ Scorzoner. & Scord. aa ℥ij. ▽ Cinnamom. bugloſſ. ℥ß Syrup. e toto Citro ℥j. Theriac. Androm. ʒij. ac Boli armen. ℈ij. Miſc. Pro nocte vero pulv. bezoardico-alexipharmacum, & matutino d. 30. Octobr. tempore alteram partem potiunculæ prædictæ conſumeret juſſi; quo facto ſudor egregius cum euphoria ſucceſſit. Sequenti tamen die propino Eſſ. Alexiph. ☽tam, &, ob torſiones obſtructionesque ventris una cum capitis dolore adhuc urgentes, clysma domeſticum circa veſperam applicavit, ſicque per gratiam divinam convaluit, integræque ſanitati reſtituta fuit.

Huic ſubjungere forte non nocebit ſequens recentiſſimum exemplum. Cum ſub extructione cryptæ cujusdam ſubterraneæ in Templo noſtro Mariæ Magdalenæo, ad arcas ferales cum corporibus demortuorum ibi condendas, filius Murarii ibidem primarii, C. R. ætatis 12. annorum, audacia & curioſitate inductus d. 15. April. anni currentis 1712. manum capulo cuidam ſemiputrefacto ibidem reperto immitteret, fœtore, horrore, & ictu quaſi mox perculſus inde fuit, hincque ſurſum in aërem liberiorem deductus, ſopore ac inſenſibilitate, palloreque ac frigore emortuali fere corripitur. Domum deinde deportatum variis foventibus & confortantibus excitant tandem, pulveremque mox domeſticum alexipharmacum quendam ipſi propinant, quem tamen vomitu mox rejicit iterum ac reddit. Interea temporis ego in auxilium vocatus, ordino ipſi Miſturam itidem ſuperius adductæ analogam ex Aqu. Scorzoner. ℥jß. Aqu. Cinnamom. bugloſſ. ℥ß. Diaſcord. Fracaſt. ʒij. Syrup. e toto Citro ℥j. M. cujus medie-

 tatem

tatem circa meridiem cum accepiſſet, vomitus quidem aliquos adhuc habuit, poſtea vero egregie cumque euphoria inſigni ſudavit. Pro nocte alteram partem illius potiunculæ hauſit, beneque hinc dormivit ac ſudavit iterum. Poſtero hinc die cum adhuc nauſearet, propinavi Tartari emetici gr. iij. cum pauxillo ſacchari, unde brevi poſt ſexies evomuit viſcida multa, bilioſa, & fœtida valde: quibus autem e corpore eliminatis plane pleneque reſtitutum ſe ſentit, hincque reliquis diebus ipſi porrigo adhuc aliquoties Eſſentiam Alexipharmaco-Stomachico-Nitratam, eaque curam omnem, per Dei Gratiam, feliciter abſolvo.

OBSERVATIO XVI.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII.

Clyſmata blanda in Excretionibus cutaneis variis, cum Febre acuta & motibus convulſivis aut deliriis &c. alvi obſtructione inprimis juncta vel urgente, prorſus innocua.

HOc propria experientia multiplici feliciſſimaque apud plurimos, infantes potiſſimum, obſervavi, ſi Variolarum veſtigiis ſive maculis parvis, rubris & aſperis ſe jam exhibentibus, aut pure etiam ſatis turgentibus, alvus obſtructa, vel ſpaſmi aut motus quoque convulſivi &c. jungerentur, non modo non nocuiſſe, ſed nil magis contra hæc ſymptomata profuiſſe, quam Clysmata blanda, e. g. ex lacte vel aqua hordei, cum radice Pœoniæ decocta, butyroque & ſaccharo Thom. ſaturata, unde non ſolum obſtructiones & convulſiones ex voto ceſſarunt, ſed variolæ etiam majus incrementum cepere, & benignior totius morbi decurſus hinc ſecutus eſt. Quale quid & olim ſocer meus nunc beatus, Vir ſenex tunc temporis incomparabilis in medendo dexteritatis, ſucceſſus, & experientiæ, D. Godofredus Thiliſch, Patritius, & Proto-Phyſicus Vratislavienſis ſumme meritus, in uſu ſæpiſſime habuit,

buit, unaque mecum obſervavit, nec non experientiſſimus & ingenuus Practicus ac ſcriptor, Anton. Sidobre Tr. de Variol. & Morbill. cap. 14. p. 206. 208. una cum Bergero Excellentiſſimo Diſſert. de uſu Venæ Sectionis & Clyſterum in Curatione Variolarum §. 27. f. inprimis, ſimilia ſuadet, maximeque proficua expertus eſt.

Metuunt quidem aliqui, inter quos & ego meticuloſus olim, quia nondum uſu proprio tunc peritus ſeu expertus, Naturam ejusque motum ſecretorium & excretorium ad cutem, ſive peripheriam corporis, ſic impediri & aliorſum diverti, diſtrahi, aut avocari. Sed vano ſane metu mentisque conceptu, cum noſtra & aliorum experientia multiplex contrarium certe teſtetur, & a blandis ejusmodi demulcentibus ſeu foventibus & eluentibus inteſtina, hoc non ſoleat fieri, licet per draſtica & ſtimulantia valde, totamque maſſam ſanguineam & œconomiam corporis facile turbantia, id accidere poſſe & actu ſæpius evenire, nullo modo negaverim; quin quod & aliquoties ac nuper inprimis apud adultum etiam ſummi cujusdam Mercatoris miniſtrum N. M. cui medio ſub curſu Febris malignæ morbilloſo-petechialis, ex obſtructione ſimul alvi pertinaciſſima motus convulſivi cum deliriis atrocibus accedebant, Clyſma blandum juxta cum internis bezoardicis & antiſpaſmodicis temperatis, præſentaneum levamen ac reſtitutionem ſanitatis attuliſſe, ſine macularum prædictarum hinc evaneſcentia, ſancte atteſtari poſſum.

OBSERVATIO XVII.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII,

Materiæ Calcis arthriticæ, ad Mammas cancroſas, Metaſtaſis.

GEneroſiſſimi Excellentiſſimique Domini a F. Præfecti Generalis Diverſoriorum Cæſareanorum in Hungaria, Conjux, ſanguineo-cholerici aliquo modo temperamenti, ſub juventute vitæ caſtrenſi, diætæ lautæ ac ſpirituoſæ, venerisque exercitio valde dedita, media circiter ætate transacta, variis ſæpe corripitur malis, inprimis paſſionibus Aſthmatico - Hyſtericis, poſtmodumque doloribus nephriticis & arthriticis vagis, denique etiam nodoſis, cum pedibus oedematoſo-ſeroſis, ulcereque tandem tibiarum ſcorbutico, diſepulotico & valde diuturno. Huic autem jungebatur quoque tumor mammæ ſiniſtræ durus, ſpongioſus, cancroſus, ſucceſſive exulceratus, inque latum & profundum valde ſerpens, cum excretis ex illo præternaturalibus variis, partim glanduloſo-filamentoſis, partim purulentis, partim etiam ſanguinis mere coagulati interdum, imo calciformibus etiam, cum ſub ſenium nodi digitorum arthritici, eorumque concrementum duriusculum ac lapidoſum quaſi, diſparerent; manifeſto ſane indicio, vel materiam calcis reſolutam, ex artubus in maſſam ſanguineam reſorptam, & ad mammam cancroſam translatam, vel naturam, cum potens amplius non eſſet, recrementa ejusmodi ad extremitates artuum deponere, ad loca hæc cordi propinquiora patentioraque mammæ exulceratæ amandaſſe, inprimis cum morte A. 1700. Febr. 8. appropinquante, mamma non ſolum cancroſa cum muſculo ibidem pectorali, ſed & interſtitia coſtarum muſculoſo-membranoſa adeo eſſent conſumpta, ut conum cordis nudum, pulſantemque oculis manifeſto conſpicere liceret.

OBSERVATIO XVIII.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII.

Fœtus puriſſimus ex Matre Lue Venerea conſpurcatiſſima natus.

ANno Æ. C. 1685. die 2. Auguſti Noſocomio noſtro, ad omn. Sanct. vocato, ob ſummam pauperiem inferebatur ſutoris cujusdam H. G. S. uxor, octavo menſe gravida, ſed ex Venere, impura Lue cognomine, cum ulceribus profundis & putridis in Iſthmo faucium, ac cruſtis ulceroſis puſtulisque fœdis & magnis in capite, corporisque habitu univerſo externo diu ſummeque infecta. Cura hinc, cum ſalivationem requireret, differenda neceſſario erat, usque dum partu a fœtu liberata eſſet, id quod factum menſe mox inſequente Septembri. Fœtu fœminei ſexus conſpecto mirati ſumus, quod nulla fœditate aut impuritate Venerea affectus eſſet, cum tamen nec genitalia matris a ſpurcitie hac gallica libera omnino, deprehenderentur.

OBSERVATIO XIX.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII.

Tumor Anevriſmaticus genu ſiniſtri, inciſione tandem cauta feliciter perſanatus.

INter Sancti Moniales Collegii Urſulini Vratislavienſis Laica quædam, ita dicta, nomine M. B. eo quod genubus frequentiſſime duriori in ſolio innixa prolapſaque, tumorem in genu ſiniſtro contraxit molliuſculum aliquo modo, denſa tamen perſiſtente deſuper cute, ſucceſſive magis magisque auctum, tandemque

que genu illud univerſum omnimode operientem, magnitudine mali Punici majoris, baſis tamen latiuſculæ, dumque in genua procumberet, uti & ſub motu, hinc valde impedito, dolentem inprimis atque ſpaſticos hinc motus ſubinde excitantem; de cætero ex rubro lividum tandem, ulcuſculis quaſi cruſtoſis in ſuperficie hincinde refertum, minus tamen pulſantem, nec foveam, ad impreſſionem digiti tangentis relinquentem, multo minus dum manu premeretur, retrocedentem, illo ſcilicet tempore, cum poſt aliquot annorum intervalla, ex quo natus erat, Anno 1694. ſcilicet menſe Februario nobis demum oſtenderetur, ſocero nempe meo ſæpius jam laudato, nunc autem Beato, tanquam ordinario t. t ſacri hujus Conventus Medico, mihique ſimul, ac Balneatorum Chirurgorumque hic Seniori, Johanni Georgio Lindnero, nunc pariter cœlitibus annumerato.

Præmiſſis proinde præmittendis, univerſalibus & Venæſectione revulſoria inprimis brachii ſiniſtri &c. quoniam fruſtra hactenus topica varia diſcutientia & mitigativa fuerant applicata, propoſuimus denique inciſionem cautam exiguamque, mediante lanceola Chirurgorum per foraminulum, quale in ſectione venarum formari ſolet, inflictum, ut appareret, qualenam contentum proprie ſubtus lateret, omnemque in eventum emergens hinc hæmorrhagia nimia per turundam ſtypticaque mox immiſſa, nec non optimam deligationem, ſtatim iterum cohiberi poſſet, usque dum ſucceſſive ſanguis aliave contenta tutius emitti, vulnusque dilatari magis poſſet. Manum ergo hac ratione operi huic admovimus mane d. 19. Februar. Anni prædicti, levique punctura mediante Lancetta aperto ſic tumore, ſanguis mox fluidiſſimus ad ℔j. præter propter effluxit, ſine magno tamen impetu proſiliendi, niſi ſub principium & finem, qui collectus in vaſe figulino exiguum ſaltem grumum poſtmodum in fundo exhibuit, reliquo omni fluido floridoque prorſus manente, ſine tamen ſeri alicujus ſeceſſu, aliter ſane ac in Venoſo fieri aſſolet. Tumore autem, doloreque mox abhinc notabiliter flacceſcente ac diminuto, turundam, ſtypticaque aliqua vulnuſculo immiſimus, emplaſtroque

con-

conglutinante deſuper impoſito, membrum apte optimeque deligavimus, propinata inſimul interne, per intervalla ſæpius repetenda, potiuncula ex aquis cordialibus frigidis ac temperatis, præcipitantibusque ſic dictis ac nitratis, ad motum & influxum ſanguinis impetuoſum ſic inhibendum. Poſtridie aperto iterum per Chirurgum prælaudatum vulnere, parcior longe quantitas ſanguinis effluxit, injectoque liquore ſtyptico balſamicoque, de die in diem cruentus nunc ſaltem ichor loco ſanguinis prodiens, tumorque prædictus valde diminutus, usque dum menſium fluxu ordinario ſe exhibente, paulo magis iterum increverit tumor, duriorque factus & inflammatus aliquomodo, dolorem etiam haud parum auxerit atque exacerbaverit. Quibus autem turbis iterum ſedatis, nulloque amplius ſanguine ichoreque prodeuntibus, turunda ex ſpongia compreſſa vulnus ſucceſſive magis dilatatum, ſicque d. 26. Februarii deinde ingens copia materiæ fœtidiſſimæ ex albo rubeſcentis, granuloſæ quaſi ac veſiculoſæ, per vulnus partim excreta, partim expreſſa extractaque fuit, ovario piſcium ſimillimæ aut globulis guttulisve ſanguinis arterioſi minimis, ſucceſſive erumpentibus guttatimque cohærentibus, ſive concretis ac invicem conglutinatis, fontemque anguſtioris forſan rupturæ aut Anaſtomoſis utriusque tunicæ arterioſæ obturantibus & conſolidantibus tandem, ob compreſſionem forte antea frequentem, dum in genua ſæpius procubuerat Monacha. Altero deinde die labia vulneris tumorisque hujus cruciatim prorſus diſſecuimus, cruſtamque albicantem ac mucoſam, patellam fere univerſam obducentem, in fundo hujus tumoris deprehendimus, qua per abſtergentia, mundificantiaque e Balſamicis Peruv. camphoratis, Mercurio præcipitato, melleque roſato &c. ſucceſſive conſumta, interneque corpore ac ſanguine per Eſſ. Myrrh. ♀ſat. Decocta lignorum cathartica ac Venæſect. optime depurato, vulnus ulcusque hoc mucoſum, mediante Maſſa Pamphilius nuncupata, tandem exſiccavimus, reliquisque topicis congruis, Deo benedicente, ſub finem Aprilis ad conſolidationem, ſanationemque plenam, multisque nunc Annis perſeverantem, ex voto perduximus.

OBSERVATIO XX.

DN. D. MAXIMILIANI PREUSSII,

Infantum recens natorum Tumores in capite lati & elati, ſanguineo-varicoſi, & ichoroſi interdum.

TAles non adeo paucos apud infantes quosdam recens natos obſervavi, difficili inprimis partu in lucem editos vel protractos, quando potiſſimum capite in carceribus oſſis pubis diu hæſerunt, ita ut hinc cutis violentia quadam partus, vel obſtetricis eam trahentis, a cranio ſecedere coacta fuerit, perque venas ſic compreſſas ſanguis a partibus refluus tranſire non valens, valvulas earum accumulatione ſua majori in majus latiusve ſpatium ſucceſſive diſtenderit, imo ad rupturam & effuſionem ſui intra cutis interſtitia diſrupta adegerit, ſicque molliores ſacculos ejusmodi varicoſos ſanguine plenos, & corruptione interdum cruoris aliquali ichoroſos, in & per univerſum ſynciput alterutrum utplurimum extenſos, tandem formaverit, transparente per cutem hinc valde attenuatam ſanguine fluido, atro-cœruleo ſeu venoſo, juxta modum parallelum tumorum ſanguineo-varicoſorum & ulceroſorum, in medio oſſis ſacri recens natorum infantum a me annotatum, & fuſius delineatum in Hiſtor. Morb. Vratislav. Anno 1701. p. m. 285. 288. & Ephemer. noſtr. Dec. II. A. VII. Obſ. 141. p. 278. de ſacculis lymphaticis, itemque a Severin. de Abſceſſibus reconditis p. m. 170-172. principio, de ſupervomitu Venarum &c. ac a Dolæo Encyclop. Chirurg. p. m. 1248.-1251. aliquomodo adumbratum. Curandi ratio inſtituta partim per fotus & ſacculos diſcutientes Cephalico-Nervinos in vino coctos, quibus tamen raro effectum exoptatum obtinuimus, partim per inciſionem tandem mediante lanceola a Chirurgis, qua majoris cautelæ gratia, pariter ac in caſu proxime præcedente, primitus exiguum ſaltem

vul-

vulnuſculum fecimus, quale in ſectione venarum fieri ſolet, ſicque copioſus ſatis ex ſacculis illis emanavit ſanguis, isque nigricans, fluidus, & interdum ichoroſus, quo emiſſo ſucceſſive, abſceſſuque hoc ſanguifluo externis convenientibus ſtyptico-vulnerariis & abſtergentibus, mundificantibusque ſanato, aliqui evaſerunt quidem, plurimi tamen, poſtquam per aliquot dies aut ſeptimanas inde adhuc vixerant, convulſionibus tamen frequentibus prægreſſis, vitam poſtmodum cum morte commutarunt, & quidem tam illi, quibus Lancetta inciſus hic tumor, quam quibus non apertus, ſed per diſcutientia, fruſtra ſaltem utplurimum, tractatus fuit.

(*Vratislavia Auguſtam Vind. d. 18. Jun. A. 1712. miſſa.*)

OBSERVATIO XXI.

DN. D. JOSEPHI LANZONI.

De

Viribus aquæ vitæ.

AQuæ ardentis uſum etiam antiquis temporibus in Medicina locum habuiſſe, teſtatur Jo. Mich. Savanarola in libro de ea conſcripto. Ejusdem uſum ego quoque pluries feliciter expertus ſum. Ad ulcera optimam eſſe obſervavi; etenim ſine tanto unguentorum apparatu, ſola impoſitione ſpiritus vini & mundificatio & incarnatio ſucceſſit. Ita ſimplices contuſiones eadem curatas non ſemel vidi. Vulnus ea curatum in milite notavi in Miſc. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. 10. Obſ. 134. Hæmorrhagiam contumacem ab evulſo dente molari in quodam ruſtico ſola ea cohibui. Scabiem curatam ſola, ſed frequenti, lotione cum aqua vitæ A. 1711. in quadam adoleſcentula, ab omnibus unguentis abhorrente deprehendi. Vomitum in muliere gravida immanem uſu ſpiritus vini extra & intra per plures dies adhibiti compeſcui. Famulus quidam eryſipelate phlegmonode in dextra manu labo-

rans meo conſilio eum parti affectæ appoſuit, unde dolor ac inflammatio ceſſavit. A. 1710. tumores quidam genarum cum dolore dentium populariter graſſati ſunt, quos feliciter curavi internas oris partes ſæpe cum eo eluendo, unde ſalivatio ſuborta morbum fugavit. Honeſta quædam fœmina annorum 40. hinc inde in coxis, brachiis, utroque cubito & dorſo maculas habebat elevatas, rubras, aſperas & ſerpentes, atque de novo ſubinde erumpentes, quam prius purgato corpore, ſola frequenti lotione aquæ vitæ ſanavi. Impetiginem in facie & collo, ſola hac, in qua tartarus fuerat ſolutus, appoſita bis ſanatam vidi. Vir quinquagenarius moleſte hæmorrhoidum dolore conflictatus cum modica inflammatione, adhibito cataplaſmate, ex cepa cocta & aqua vitæ parato, intra biduum ſanus evaſit.

OBSERVATIO XXII.

DN. D. GUSTAVI CASIMIRI GARLIEP van der MÜLLEN.

De *Bubonocele periculoſa.*

PHilippina honeſtorum Parentum filia proba, natu Palatina, teneræ conſtitutionis, ſexto forte ætatis anno, Parentibus ob Gallorum, Palatinatum invadentium, tyrannidem extorribus extra patriam denatis, orba, a cognata quadam conſulis uxore in familiam ſuſcepta, & ſat rigide educata, ſervilibus & pro ætate ac viribus nimis gravibus laboribus exercita, decimo quinto ætatis anno ab onere nimio, cui tollendo impar, dolorem cum aliquali tumore in inguine ſiniſtro ſenſit, qui poſtea in bubonem excreſcens, dein inflammatus in apoſtema tranſiit, obſtructionibus, febri, torminibus, aliisque ſymptomatis, ſuperveniente quoque interdum Ileo, horrendis ſtipatum; tandem poſt unius alteriusve diei moram, perforato bubonis cacumine, tribus ſucceſſive inde erumpentibus lumbricis, ſpithamam & ultra longis, exul-

ceratum,

ceratum, quod diu ſaniem purulentam cum quibusdam excernendorum indiciis fœtidis eructavit. Hera neglectius licet illud tractante, remediis quibusdam domeſticis, interque ea decocti herbarum quarundam dubio procul vulnerariarum, uſu, Dei potiſſimum gratia & ætatis juvenilis, ſi quid illa contribuere valuit, beneficio, ulcus illud diuturnum ac periculoſum tandem coaluit. Ipſa ſanitati quidem aliquatenus reſtituta, variis tamen infirmitatibus ac accidentibus ſubinde infeſtantibus obnoxia. Tandem ab Hera illa ſevera dimiſſa, Berolinum venit, novoque miniſterio paulo tolerabiliori mancipata, triennium fere firmiori valetudine gaviſa. A trimeſtri autem malum illud tamdiu ſopitum recrudeſcere cœpit, occaſione nimirum rurſus oneris nimii elevati, a quo in dolores colicos aut Iliacos, quantum recordatur, denuo incidit intolerabiles, quibus ſub hypochondrio ſiniſtro ad inguen usque vergentibus, & immenſum dies noctesque torquentibus, graviſſime afflicta; obſtructionibus quoque alvi pertinacibus in perniciem ſimul conſpirantibus, eodem, quo ante inguinis loco, prope cicatricem ab ulcere priori relictam, tumor rurſus bubonem, aut bubonocelen potius, mentitus, emerſit. Adhibentur, uti ſolet, in talibus abaſtantibus egenis, graves in Medicos, Pharmacopolas, & Chirurgos, erogandas impenſas vitantibus, rurſus domeſtica & euporiſta tam interne, quam externe, ſed fruſtra: tumor enim ille, neutiquam iis cedens, indies potius augetur & altius adtollitur, ac gravia illa ſymptomata magis ingraveſcunt, gemente interim & miſerandum ejulante ægerrima & miſerrima patiente: demum & vomitus fœtidi ſuperveniunt, Ilei inſtantis prodromi haud obſcuri. Solicitor tandem, eousque cum deventum, ut opem ægræ feram. Symptomati itaque urgentiori, ut aliquomodo ſaltem occurrerem, ſubventurus, primum Enema ſatis validum emolliens ac ſtimulans, in Pharmacopolio Regio parandum, & protinus applicandum ordino, ſed irrito effectu. Paratur poſtea, me inſcio, a Chirurgo pauperum, ex mera urina, ſale & oleo aliud, ſed eodem ſucceſſu; accurritur denuo ad me, præſcribo cataplaſma, valide admodum emolliens, tumori aliquoties calide adhibendum, cujus

ope cacumen tumoris ſub epidermide aliquatenus attenuatur, quo audito, enema aliud validius præſcribo, paulo poſt iteratam cataplaſmatis applicationem adminiſtrandum, pro alvo pertinaciter adeo aſtricta magis lubricanda & ad viam ordinariam ſolicitanda. Quo vixdum peracto, Bubo ingenti cum fragore, diſploſæ inſtar bombardæ, præſente & aſſidente Chirurgo, crepat, atque copia inſignis ſtercoris liquidi, cum pure admodum fœtido, tandem & injecti enematis liquore ſuccedente, effluit. Unde mox inſigne levamen cruciatuum, quibus miſerrima hactenus torta, obortum. Deterſo tandem ſolicite ſqualore, ulcere mundato, ac rite penſato vulnere, ut & propinatis interdum vehiculo commodo guttis aliquot Eſſentiæ traumaticæ D. Wedelii, alvus demum ad officium debitum rediit, conſueta via recrementa ſecernens & eliminans. Vulnere itaque medii fere digiti longitudinem ac transverſi latitudinem æquante, ſicque transverſim ab inguine ad pubem deſcendente, Chirurgorum duorum dexteritati ac ſolicitudini commiſſo, ſub ſpe recuperandæ propediem ſanationis, ac integræ tandem valetudinis ulteriori me ejus curæ ſubducens, pene reſtitutam deſtitui.

(*Berolino Auguſtam Vind. d. 28. Junii A. 1712. miſſa.*)

Poſtea inaudivi, illam aliquandiu ſatis incolumem vixiſſe; verum haud ita pridem recidivum eſſe paſſam, ac malum illud recruduiſſe, quo eventu, cum in auxilium non fuerim vocatus, ignoro. (*idem d. 6. Maji A. 1713.*

OBSER-

OBSERVATIO XXIII.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De

Vomitu mulieris 95. annorum, meracæ bilis, & viſcoſiſſimæ pituitæ, non eodem tempore, ſed eadem die.

MOnialis 95. annorum, febre Tertiana duplici ſpuria laborans, vomebat ſæpius meracam bilem, aut viſcoſiſſimam pituitam, non eodem tempore, ſed eodem die.

Quæritur primo, quomodo bilis exuberaret in tam vetuſta ætate? ſecundo, quomodo humores diverſæ indolis impermixti eodem die rejicerentur.

Fas eſt opinari, non attingere id ævi, niſi homines optimam corporis conſtitutionem a natura ſortitos, qui præterea moderate, ac placide vivant. Ii mores, ea corpuſculi firmitas, inerat Moniali propoſitæ. Læta quædam oris gravitas, & rubor candore fractus vix annos fatebantur. Elucebat in dictis, factisque prudentia mirifica, & ſanctitas, tenor animi pacatiſſimus, quæ omnia temperiem ſanguinis præclaram arguunt. Itaque fons iſte ſpirituum, & alimoniæ, adinſtar vini generoſi antiquioris, retinens non minimam partem ſui roboris, ex acceſſu chyli, tanquam muſti, quotidie renovatus eum fervorem concipiebat, qui ſufficeret regimini œconomiæ animalis, ideſt, exaltandis ſeparandisque pro more bilioſis moleculis, cæterisque functionibus, licet languidius, adimplendis, quemadmodum videmus flammam usque ad extremos igniculos ſeparationem fuliginum facere. Scimus vetuſta olea coire in balſamum: ita ſanguis, nonnihil denſatus annorum curſu, acriores particulas intimius ſibi alligat, neque ſinit ita facile, ut juvenibus, eas evaneſcere: quantum enim bilioſæ ſubtilitatis ex laxiore ſanguinis compage in auras elabitur? conſtitutio ſenilis paucas quidem, ut ita loquar, divitias habet in ſangui-

ſanguine, ſed parca magis manu illas profundit, & ne immaniter evolent, lenitate motionum efficit. Sed vetula noſtra, propter occurſum aëris frigidioris, paſſa pororum cutis occluſionem, & ex ea febrem, uberiori bilis emerſioni anſam dedit, quatenus expirare vetitæ auctiores, & tenuiores fluidorum partes exagitarunt vehementius ſolito maſſam ſanguineam, & tanquam indito fermento relaxarunt. Hinc citatior uterque motus, inteſtinus nempe, ac circularis, abundantiorque per glandulas hepatis ſecretio, tum quia ubi major velocitas ſecretionis, ibi etiam plus liquoris ſegregati, tum quia promtius, copioſiusque occurrebant bilioſæ moleculæ cribrantibus oſculis exaltatæ, & ut ita dicam evocatæ, atque ad diſceſſum a vinculis agglomeratæ media febrili fermentatione. Ut Apes ſeditionem paſſæ turmatim evolant ex alueolis ſuis, ita particulæ bilis ex abditiſſimis ſpecubus maſſæ ſanguineæ, facto agmine, moliuntur diſceſſum. Obſervare eſt in plerisque febribus bilioſas excretiones, quæ febris potius effectus ſunt, quam cauſa, febreque interdum per chinam chinam, aut alio ingenio ſublata, illico deſinit flava ejusdem colluvies. Quamobrem ex duplici fonte manavit in noſtro caſu proventus bilis, primo ex naturali ſanguinis probitate excitandis bilioſis particulis adhuc idonea: ſecundo ex febre ſanguinem acuente, & ſollicitante ad copioſiorem, quam par erat, ejus humoris ſeparationem.

Quod autem impermixtus exierit, ex ejus levitate, & phlegmatis viſcoſioris denſitate, ac pondere, ratio facilis deduci poteſt; liquores enim in eodem tubulo, ſpecificam gravitatem diverſam habentes, haud ſolent permiſceri.

Arduum eſt, determinare, quo modo conſtaret vis naturæ in elaboranda bile, ventriculus autem inerti, glutinoſoque phlegmate gravaretur; bilis enim robur quoddam videtur addere coctioni, & extenuando chylo adiumentum.

Credibile eſt, acre illud, quod ſtomacho indidit natura pro ſubigendis alimentis, annoſo labore defatigatum, cruditatem effeciſſe, ad quam emendandam bilis afflatus ſatis non eſſet, & potentius

tentius remedio vitium eſſet. Bilis quoque ipſa, inter febrem genita, vitio aliquo texturæ, aut motus non carebat: ut autem in Republica cives mediocritatem egreſſi potius ſunt legibus impedimentum, quam tutela, ita bilis exceſſu aliquo peccans, quam Hippocrates *meracam* vocat, turbandæ coctioni aptior eſt, quam fovendæ. Præterea bilis etiam, cum bene habet, vi gaudet ſaponaria, & chylum diluente, non ſolvente, nec naturaliter ingreditur ventriculum in hominibus, ut ipſum abſtergat, ſed eam operam ſolis fert inteſtinis, aut ſuccis venas lacteas trajectatis. Forte etiam in noſtro caſu a ſucco pancreatico frangebatur, ut potius bilis colorem ſervaret, quam energiam, aut vis menſtrui coctrix, quæ ſtomacho in hominibus inſidet, conſtat quidem ſale volatili, ſed benigno, non turbativo, & fibras vellicante, qualis ineſt bili. Nunquam minor coctio, quam febris tempore, cum regnat hic humor. Et tandem dici poteſt, genitum eſſe in ægra noſtra chylum glutinoſum etiam tempore ſanitatis, nimirum propter ſeneſcentem attritionem, aut coctionem, ex illo tamen delibari a venis lacteis, excribrari, & veluti deligi potuiſſe portionem tenuiorem, quæ officio hepatis ſecretorio uberem ſatis materiam ſubminiſtraſſet, cum præſertim venienti extra ventriculum chylo bilis occurſus opis aliquid attuliſſet. Difficile itaque non videtur, poſſe ſtomachum crudis ſuccis ſcatere, non cohibito interea, imo adaucto bilis proventu.

OBSERVATIO XXIV.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

Hydrops aſcites raro cum ſiti, & paucis ante mortem diebus perenne roris limpidi depluvium a cruribus.

VIrgo veſtalis annorum 50. mortua ex hydrope aſcite. Eo morbo laborans raro ſitiebat. Poſt mortem, antequam humaretur, exauctus venter in molem ſolito ampliorem. Paucis ante mortem diebus crura inflata emittebant e minimis porulis rorem limpidum, a quo in variis locis veſiculæ elevabantur, quæ abruptæ oſtendebant in cute ſurgentes guttulas perenni quodam depluvio pavimentum ipſum madefacientes. Per hoc effluvium tumor crurum imminutus eſt: ſupremo die nihil effluxit.

SCHOLION AUCTORIS.

CUr parum ſitiebat Virgo aſcitica? Cum eſſet melancholica, multum comederet, & jamdiu menſtrua defeciſſent, ſuſpicari fas eſt, craſſitie ſanguinis, atque lentore Chyli laboraviſſe: hinc paulatim glanduloſorum viſcerum, imo ventris infarctus, qui probabiliter intra tumorem aſciticum delituerant, nec enim medicum conſuluit, niſi admodum ſero, cum omne abdomen ſumme eſſet diſtentum. Itaque lenteſcens textura ſanguinis, nec minus in motu expedita, cum inſuper a tumentibus hac illac in ventre glandulis vaſcula ſanguinea comprimerentur, tubulis quoque chyliferis non parum impeditis, credibile eſt, ex tumeſcentibus vaſis ſeri ſanguinei, atque chyloſi partem aliquam ſeceſſiſſe in abdominis cavum, paulatimque collectam ex eo fluxu illuviem ſeroſam, quæ demum in id molis excreviſſet. Cum vero compreſſa quidem fuerint vaſcula fluidorum, ſed non diſrupta, pars aliqua

aliqua tenuior ſeroſi laticis minus aberrans ab ea curſus naturalis directione, ad quam ab inſequentibus undulis impellebatur, ſuppeditabat fontibus ſalivalibus, quot ſatis eſſet ad ſitim retardandam; cum præſertim pars ejus gravior, & magis ſalſa hæſiſſet in tranſitu abdominis glanduloſo tartareis mucis referto, non diſpari fortaſſis eventu, ac aqua maris, quæ in anguſtioribus terræ, per quam tranſit, meatulis, ut nonnulli autumant, ſalſedinem exuit. Poſtremis tandem diebus corroſis forte vaſis chyliferis, & ſe deplentibus in lacum aſciticum, contabeſcere partes ſuperiores, & ductus ſalivales aridos fieri, neceſſe fuit.

Sed cur crura ſero redundabant, dum ſuperæ partes erant ſicciſſimæ?

Id fortaſſe pendet ex vaſorum ſitu: cum enim venæ inferiores, & vaſa lymphatica ſurſum revehant latices ſuos, iſtique ſint, tum propter ſtatum cruditatis, & craſſitiei ſegniores in aſcenſu, tum propter comprimentes vaſorum tunicas, tum propter tumoris aſcitici impedimentum, facilis accidit humorum in cruribus retardatio, & tandem ſtagnatio ſeroſi laticis, cum hic præcipue & languidum habeat impulſum ad motum in vaſis lymphaticis, vel ſaltem languidiorem, quam ſanguis, hinc facilime per arteriarum oſcula, aut lateralia, ut nonnullis placet, aut in earundem extremis ſurculis hiantia exudet in interſtitia partium, ubi earum compages laxior eſt, ibique lacunet. Areſcunt autem in ſuperioribus partes, quia latex ille caret particulis oleoſis nutritioni aptis, abundatque vitioſis, eas potius abradentibus, quam reparantibus. Abeſt quoque illinc impedimentum comprimens vaſa. Num vero ex fonte ipſo aſcitico arteriarum deſcendentium rivuli elutriarent portionem quandam in cruribus relinquendam, judicent alii. Videtur tamen id evincere hiſtoria nonnullorum hydropicorum, qui apertis cruribus, & large aquam fundentibus convaluerunt.

Cur magis intumuit poſt mortem? Fortaſſis omne ſerum, quod in venis continebatur, in proximas glandulas, muſculos, & cavitates effuſum eſt, concreſcente ſanguine, ac ſpiritibus orbato.

ita Louveri experimento conſtat, trunco venæ cavæ, aut venis jugularibus ligatis, proximas partes ſero turgere. Concretio autem, aut frigus ſanguinis morientis parum diſtat a vinculo. An potius antea tumidas magis dilatavit?

OBSERVATIO XXV.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De

Abſceſſu in capite, ac inde morte poſt profligatam Chinachina tertianam.

VIr nobilis craſſi corporis habitus febrem tertianam diuturniorem, ſumpta Chinachina, repreſſit. Paulo poſt dolor capitis nullis cedens remediis. Poſt quatuor menſes adhuc dolore laboravit, nunc mitius, nunc ſævius infeſtante: tandem per aures pus craſſum, & album apparuit, ſed cito evanuit, perſeverante in ipſis auribus tinnitu, qui a doloris initio eas occuparat, non ſine aliqua etiam oculorum, & viſus hebetudine. Occluſis auribus excerni cœpit per os materia phlegmatica, nunc craſſior, nunc tenuior, aliquando nonnihil infecta ſanguine, aliquando pura, aut cum ichore purulento, qui jam a duobus hebdomadis perſeverat exire in mediocri quantitate. Poſt purulentos effluxus dolor mitior viſus eſt, ſed a duobus diebus recruduit, adhuc eodem ſputo fluente, & Medicis non parum metuentibus novam in cerebro ex abſceſſus materia eroſionem fieri. Dum vero expectamus eventum pro ulteriori narratione: Obiit patiens, ſuperveniente ſingultu, & diarrhœa cum Maraſmo.

OBSERVATIO XXVI.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De

Vrina potus diverſa ab urina Sanguinis, hinc viis diverſis.

VIrgo Veſtalis dolore Renum, arenulis, & paucitate urinæ laborans, ſumpta juxta uſitatam methodum aqua Blandulæ (ut Bacii vocabulo utar) facile, & cito illam totam nullo infectam colore, aut ſedimento reddidit. Transacta una, aut altera hora ab excretione aquæ, redibat pauca quidem, ſed pro more colorata, & fæculenta urina, quaſi aqua Blandulæ, ſive Brandulæ, (uti eam nos vocamus) per aliam viam tranſiſſet magis nitidam, urina vero per ſordes iter feciſſet, quod etiam conjici poteſt ex quantitate urinæ, quæ poſt effluxum aquæ mineralis non minus, quam antea immi-nute, ac parciſſime fluit. Videtur itaque patulum eſſe iter aquæ mineralis, non autem urinæ ſanguinis.

OBSERVATIO XXVII.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

Alvo ſtyptica, urinæ quantitas diminuta, obediente copioſa, contra Aphoriſmum Hippocratis.

PErpetuum eſt in viro ſano, & prudenti experimentum, poſt alvi excretionem, copioſam urinam fundere, tum prima vice, tum pluribus aliis, brevi temporis intervallo. Nec dicas exonerato inteſtino amplius non impediri compreſſione veſicam urinariam, quia hæc ſuſpicio tantum valet de prima effuſione urinæ, non ſequenti, quæ poſtea deſcendit in veſicam. Comprimi cer-

te videntur viæ ſuppeditantes veſicæ copiam urinæ, non ipſam veſicam tantum, cum ſæpius poſtea repleatur, & ſe exoneret. Itaque diebus, quibus alvus penſum ſuum ſoluit, large fluit urina, cum ſubſtyptica eſt, modice, contra Hippocratis Aphoriſmum, juxta quem *multum mingentes, pauca dejiciunt.*

OBSERVATIO XXVIII.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De
Vi diuretica Decocti Saſſaphras in deſperata Hydrope.

MOnialis annorum 60. palpitationi cordis obnoxia, laborabat hydrope tum ventris, tum artuum cum ſumma urinæ penuria, & rubedine lixiviali. Diu chalybeatis, terebentina, aliisque diureticis nequicquam uſa, cum in vitæ deſperationem deveniſſet, & mors in proximo putaretur, aſſumpſit ex præſcripto noſtro Decoctum Saſſaphras bis in die, cujus beneficio cœpit paulatim fluere urina, & in dies copioſior facta adeo tumorem omnem exhauſit, ut egomet vix oculis meis fidem haberem, cernens ægram penitus ab hydrope liberatam.

OBSERVATIO XXIX.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De

Chinæchinæ vi mira in febre tertiana mali moris.

JUvenis annorum 27. Tertiana laborans, dum æſtas aderat, incidit in decurſu quartæ acceſſionis in copioſum ſudorem frigidum, cum una aut altera dejectione alvi liquidiſſima: pulſus omnino imperceptibilis, facies Hippocratica, vox languida, æſtus ingens interius. Aderant plures Medici, convenimus ad Chinamchinam confugiendum, qua ſtatim aſſumta, & pluries repetita, quinta acceſſio non rediit, & æger bene habuit & habet hactenus, M. Auguſti convaluit ſine recidiva.

SCHOLION AUCTORIS.

REs ipſa evincit, a ſucco quodam acriori, os ventriculi vellicante ac diſſolvente, ſpirituum deliquia, frigus & tenuem ſudorem ortum habuiſſe: hinc a ſubſtantia Chinæchinæ ſubſtyptica, ſubamara, & penetrante ac ſubintrante ſuccos illos ſalinos datam iis denſiorem arctioremque texturam, ut facile poſtea a natura ſubigerentur, atque ſenſim expurgarentur.

OBSERVATIO XXX.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De

Liene cani exemto.

ILl. Dn. D. Vallisnerius d. 7. Februar. An. 1707. canem, cui lienem ante quinque annos exciderat, interfici curavit, ut quid inde

inde ipſi acciderit, obſervaret, præcipue cum celeberr. D. Joh. Baptiſta Morgagnus, amicus ejus optimus, commode Patavium tum advenıſſet. Pilos ille habebat ruffos, eratque mediocris magnitudinis, & ex illa canicularum venaticarum ſpecie, quam Hiſpanicam vocare ſolent. Semper admodum agilis, velox, & in currendo indefatigabilis, hilaris, & magis pinguis quam macra, vorax, animoſa, ædiumque ac Domini ſui fidelis cuſtos fuerat; extra ædes inprimis immorigerum ſe præbebat, multum latrabat, & fere omnes, quos non cognoſcebat, potiſſimum vero ruſticos ac pauperes morſu petebat; fœcundiſſima fuit, ſæpiusque peperit; cujus fœtus præpingues, & omnes integro liene prædici erant. Id unicum D. Vallisnerius obſervaverat, quod interdum ſe contorquebat, & improviſo vociferabatur, quaſi doloribus vagis in ventre torqueretur; quamvis D. Vallisnerius ſemper judicaverit, quod ab hernia ventoſa aut peritoneo rupto in eo loco, ubi pro liene eximendo ſectio fuit peracta, id proveniret; quia ibidem tumor aliquis nuce major cernebatur, qui obortus eſt, poſtquam in vulnere conſuendo canicula valide ſe contorquendo, impedierat, quo minus peritoneum ſimul uniri potuerit. Cum poſt mortem aperiretur, totus ille tumor candida pinguedine prorſus repletus adparebat, & peritonei ruptura clariſſime ſe oſtendebat. In loco, ubi lien ſitus fuerat, in parte inferiori inventa eſt ejusdem minima particula, parvulo venæ ramo adhærens, quæ ſcrupulum unum cum dimidio pendebat; atque a D. Vallisnerio ac D. Morgagno attente obſervata, particulam lienis in ejus evulſione fortuito relictam eſſe evidenter adparuit. In evulſione, inquam, poſtquam D. Vallisnerius in aliis ejusmodi experimentis ſemper deprehendit, quod tali modo magis evadunt, quam ſecando & ligando, fortaſſe quia non fiunt violentiæ & partium attractiones, quales in ligaturis accidunt; imo neque hac ratione notabilis hæmorrhagia ſequitur ex vaſis, quæ in ſeipſa ſic reſiliunt, & cum membranis ſuis conniventibus oſtium ſanguini exituro ſic præcludunt; operatio etiam ſic celerius, & minori cum moleſtia perficitur. Eligit canes nec nimis juvenes, nec ſenes, ſed potius qui ætatis

tis adhuc ſunt teneræ, & etiamnum creſcunt. Sectionem muſculorum non inſtituit per transverſum ſupra lienem, quia vulnus nimium ſanguinis effunderet, ſed magis verſus, aut etiam in ipſa linea alba.

Arteria ſplenica & venæ optime cicatricem induxerant, neque caro aliqua, aut aliud quid notabile ſuperaccretum fuerat.

In vena portæ, pancreate, hepate, aut aliis partibus ventris inferioris, nulla mutatio aderat, omniaque perfectiſſime ſana comparebant. Omentum totum pingue, & ubique plus pinguedinis, quam alias in ſimilibus canibus, aderat.

Ad bilis contemplationem ubi deventum, multum ab alia bile quoad colorem differebat, ſive id per accidens, ſive ob defectum fermenti lienoſi contigerit: Tabaci aut Caffe obſcurioris coloris erat, nonnihil ad rubedinem tendentis; ſed guſtata, inſtar alterius, amara, ſimilisque conſiſtentiæ fuerat.

Ex quo elicitur, vere aliquem uſum habere in imponendo, ut ſic dicam, bili ultimam manum, tincturam & perfectionem. Non tamen adeo neceſſarium eſſe, ut vires bilis deterſivas efficaces abſentia ejus corrumpat, cum bilis ſine illius fermenti auxilio eſſe queat, quod forſan meliorandæ ei, non producendæ inſervit.

Metus multorum egregiorum Virorum, quod talia animalia ſplene orbata raro ſupervivant, propemodum eſt vanus, poſtquam hæc canicula quinque annorum ætatem habuit, atque viſceribus & robore ſuo monſtraverat, diutius multo vivere, atque, ut ſic dicam, ad caninam ſenectutem pervenire potuiſſe.

Corruit inſuper opinio illorum, qui arbitrantur, tales macreſcere; & aliorum, qui infecundas fieri credunt, quod nigrum hoc viſcus ad magnum ſeminis opus aliquid contribuat; & tandem, qui ſæpius tales urinam emittere notant, cum hæc noſtra more aliorum canum in urinando ſe geſſerit.

Relinquitur campus ingeniis perſpicacioribus, deſuper ſuas meditationes inſtituendi, cum exiguam illam particulam & quaſi umbram ſaltem viſceris fortuito relictam, potuiſſe, ob ſuam extremam parvitatem, uſus viſceris exercere, non ſit credibile.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. ANTONII VALLISNERII.

De
Foramine aculei in Scorpione Africano.

AN apex aculei Scorpionis ſit perforatus, intricata eſt quæſtio, quibusdam affirmativam tenentibus, aliis conſtanter negantibus. Hos inter Galenus l. 6. de loc. aff. c. 5. dixit, non habere ullam aperturam, & Ludov. Locatellus in theatr. arcan. chim. cum eo concludit: *Scorpius nullo fuſo veneno, ſed tantum aculeo caudæ aut interitum, aut grave negotium percuſſorum vitæ faceſſere.* Inter illos Plinius, Tertullianus, S. Hieronymus, S. Baſilius, Ælianus, Græcus Nicandri Scholiaſtes, Gorræus, Aldrovandus & alii, quos inter D. Franc. Redus in ſuis experim. de Inſect. & & P. Phil. Bonannus S. J. in Micrοgr. cur. cap. 6. perforatum eſſe adſerunt. Dn. Redus equidem illud adſtruit conjectura aliqua permotus, dum caſu videbat aliquando comparere in apice Scorpionis Tunetani minutiſſimam & fere inviſibilem guttulam aquæ candidæ, ex quo concluſit, illum perforatum eſſe debere: ſed quantam etiam diligentiam cum microſcopiis exquiſitiſſimis adhibuiſſet, nunquam foramen videre potuit. Doctiſſimus P. Bonannus fidem in hiſce dedit D. Redo, & prout ſcribit, *hujus veridici auctoris obſervationem amplector,* firmiter credens cum aliis, *aculeum ſcorpionis usque adeo inſenſibiliter perforatum eſſe, ut omnem oculi aciem foraminis illius ſtructura effugiat.* Sed certe res aliter ſe habet, quia D. Vallisnerius illud optime vidit. Cauſa erat, quod cum exquiſitiſſimis ſuis microſcopiis verum ſitum foraminis illius non obſervarent, dum in extrema ſummitate aculei illud eſſe credebant, quod tamen in laterali ejus parte occurrit, idque provido naturæ conſilio; cum, in extremitate ſi foret, tria exinde incommoda pro fine ſuo obtinendo ſequerentur: (1) quia non tam acutus aculeus redderetur, neque

in tam ſubtiliſſimam ſubtilitatem in circumferentia vel diametro foraminis, quæ requiritur, terminaretur, (2.) fragilis admodum foret, utpote in cavitate illa debilitatus, (3) in intruſione in carnem nimis facile ab omni occurrente minima materia occluderetur. Unde ſapiens natura propter ſublimes ſuos, nobis incognitos fines, foramina in lateralibus partibus in triangulari forma elaboravit, ne ullum prædictorum incommodorum ſubſequi poſſet, quando, ut Tertullianus in Scorpiaco loquitur, *arcuato impetu inſurgens hamatile ſpiculum in ſummo, tormenti reſtringens*, vivens aliquod vulnerat. Idem jam ante duodecim annos, & cum eo Rev. P. Caſatus, Monachus Caſſinenſis, vir omni fide & æſtimatione digniſſimus, viderat.

Neque ſolum in ſcorpionibus Tunetanis, & Ægyptiis, ſed in Italicis etiam, quamvis pro corporum proportione multum minora foramina hæc obſervavit, quæ etiam venenum quaſi innocens emittunt: Eadem non minus A. 1707. Bononiæ Dn. Ferdinandus Antonius Ghedinus vidit, in literis ad D. Joh. Bapt. Morgagnum ſcribens: *D. Vallisnerius ſcorpionem Tunetanum miſit D. Stancaro, qui eum in Academia monſtravit, dixitque, deprehendiſſe D. Vallisnerium in aculeo tria lateralia foramina, per quæ, non in extremitate ejusdem, venenum exeat: reſcire deſideravi, num idem in ſcorpionibus vulgaribus ita ſe haberet, in quibus ob parvitatem eorum difficilius idem deprehendi poteſt. Et licet tam per analogiam, quam per multa inſtituta experimenta idem certum eſſe tenerem, nihilominus die Mercurii & hodie rem tam claram vidi, ut ſine mora id tibi indicare voluerim, quo D. Vallisnerio, ſi tibi videatur, notum facias, qui ſi fortaſſe & ipſe illud, ſicuti facile eſſe poteſt, obſervaverit, meus ſaltem animus ipſi probetur. Modus, quo experimentum feci, talis fuit: Ultimum nodum caudæ una cum aculeo parvula volſella arreptum in manu ſiniſtra, dextra vero bonum microſcopium tenui, & ita conſtringendo, ut venenum proſilire cogeretur, manifeſto vidi, primo ex inviſibili foramine illud prodire, quod apici aculei quam proximum erat, poſtea etiam ab alio remotiore;*

re; & ſum certiſſimus, duo ad minimum eſſe foramina, per qua venenum exeat; an vero tria vel plura ſint, neſcio &c.

Refert D. Vallisnerius, quando Joh. Swammerdamius in ſua hiſtoria Inſect. gener. de quodam ſcorpione hirſuto & terribili, deſcripto & delineato in ejusd. libri pag. 147. ad ipſum ex India Orientali delato, rem aliquam diverſam a ſuis Tunetanis, cum alter ille tres nodos in cauda, hi autem, ut & noſtri ſex habeant. Dicit, ſibi eſſe alium aliquem ex America, cujus cauda in quinque articulos dividitur; unde in hiſce naturæ luſus eſſe videtur, ſed non in aculeo, quem omnes poſſident, nec in foraminibus, de quibus Swammerdamius in hoc loco aliisve, quantum ſcit, nullam facit mentionem. Multi usque ad decem articulos habent; & creditur a Plinio aliisque antiquis, quod illi ſcorpiones, quibus plures articuli aut nodi in cauda ſunt, magis venenoſi exſiſtant; quod D. Vallisnerius deridet, alii duos interdum adeſſe articulos referunt, id quod luſum quoque eſſe naturæ credit, uti duas caudas in Lacertis, & plures quam duos dentes vulnerantes in Viperis.

OBSERVATIO XXXII.

Dn. D. ANTONII VALLISNERII.

Mirus veſicularum partus.

FEmina ætatis annorum 43. temperamenti melancholici, dolori pungenti in dextro hypochondrio ſemper, adparentibus menſtruis, expoſita, cum flatibus, & interdum vomitu a levi occaſione facile excitato, novem annorum ſpatio quatuor filiolas, & unum maſculum, mercatori ſeptuagenario nupta, peperit. Dum ultimum hunc, texturæ venuſtæ & debilis, cum multo majoribus incommodis, quam vires ferrent, lactabat, præter ſalsacrem ad fauces defluxionem, & multos ventris dolores, elapſo Februario omnimodam menſium ſuppreſſionem paſſa eſt, qui alias

alias in eadem ægra, ſimilibus in caſibus non modice comparere ſolebant, in menſe autem Martio, Luna creſcente, denuo notabiliter fluxerant, & ſimul antiquus dolor in hypochondriis, majori cum moleſtia rediit, cum flatibus, cordis oppreſſionibus, inappetentia cibi, vomitu, febricula aliqua noctu increſcente, & urina ſaturate rubro colore tincta. D. 16. dicti menſis Medicus N. N. in auxilium vocatus, cum notabiles ſanguinis grumos quotidie exire obſervaret, gravidam eam non eſſe probabiliter credidit, eamque primo lenibus purgantibus, & poſtea humectantibus, validisque aperientibus, nec non venæſectione in pede curavit. D. 22. Aprilis alius inſuper Medicus conſultus fuit, qui adhibita remedia, ſymptomatum pervicaciam, & ſpeciatim continuum iſtum ſanguinis exitum conſiderans, eandem gravidam non eſſe conſenſit, omniaque a ſuccis valde acetoſis, cum vitiatis viſcerum fermentis, & diſpoſitione aliqua ad cachexiam, provenire, veriſimile eſſe credidit, unde ſectionem ſaphænæ iteravit, ordinavitque quidquid hodierna ſagacitas ad abſorbendos aut frangendos hoſtilium iſtorum ſuccorum aculeos hucusque inveſtigavit, d. 9. Maji denuo quatuor incirca ſanguinis uncias ex manu detrahere curavit, & altero mane largior longe fluxus uterinus, cum virium reſolutione ſucceſſit, ſuperveniente ſemper memoratorum ſymptomatum majori pertinacia & ferocia. D. 22. poſt ſolitum moleſtiſſimum vomitum, magna ſanguinis copia exiit, & per quatuor circiter horas Dominam ægrotam in dubio ſalutis ſtatu reliquit. Dehinc viribus aliquantum reſtauratis, malum decreſcere, & per quinque continuos dies minus eandem torquere videbatur, non ceſſante tamen quotidiano, quamvis remiſſiore, fluxu uterino: Sed noctu diei 26. vehementioribus quam unquam antea redeuntibus ſymptomatibus, magno niſu corpus ovatum, tunicis ſuis involutum, magnitudine circiter anſerini ovi ex utero expulit, quod immediate mirabilis veſicularum copia ſubſecuta eſt. Illo aperto, & remotis externis teneræ ac mollis texturæ involucris, comparuit corpus imperfectum & fuſcum, in quo omnia illa mirabilia inſtrumenta deficiebant, quæ ad perfe-

ctam machinæ illius architecturam requiruntur; neque caput, neque brachia, pedesve conſpici poterant, ſed merus truncus ruditer compactus, qui aliqua delineatione potius, quam vera viſcerum forma certo modo vixiſſe ſe monſtrabat: inter omnia cor equidem melius formatum erat, magnum tamen reſpectu parvi & macri ſui corporis, cum duobus ſacculis membranoſis, flaccidis & rugoſis, qui pro pulmonibus habiti fuerunt, cum aorta & cava, atque ramulis quibusdam huc & illuc per thoracem protenſis. In abdomine hepar obſcure ſanguineum, absque lobis & figura conſueta aderat; pancreas & lien tantum rotundi grumuli glandularum fortuito connexi, non eleganti artificio efformati videbantur; ventriculus & inteſtina aliquantum rubebant, & juxta cum tota iſta informi maſſa, tam delicata & tenera erant, ut levi ſaltem contactu diſſolverentur; id quod impedimento fuit, quo minus reliquum tam curioſi & imperfecti naturæ operis adcurate obſervaretur. Verum non ſine ſtupore nullus putredinoſus odor in eo a me adſtantibusque ſentiri poterat.

Oculis ad ova ſive veſiculas ſupra memoratas converſis, tam prodigioſum earum numerum, atque adeo confuſe intricatas deprehendi, ut eas tam adcurate, ceu in raris caſibus fieri deberet, dinumerare impoſſibile mihi fuerit; parte tamen earum aliqua numerata, eademque cum tantæ molis reliquis partibus, quæ ſimul magnam illam maſſam compoſuerunt, multiplicata, collegi, quod ſex mille incirca eſſe potuerint. Trunco unico communi carebant, a quo varii rami, atque ab his minores alii aliique derivarentur. Solum rete quaſi ex variis filis inordinate & confuſe contextis adparebat, e quibus elegantiſſimi ramuſculi diverſæ longitudinis & craſſitiei huc illuc derivabantur. Rete hoc in utero meliorem & elegantiorem formam habuiſſe, in laborioſo autem partu, aut ab obſtetricis manibus corruptum fuiſſe, ſuſpicari licet. Multæ unico ſoli ramo adhærebant, aliæ racematim jungebantur, aliæ in longa ſerie per unicum ſaltem latus decurrebant, omnes tamen exiguo pediculo erant præditæ, quo mediante ramis adpendebantur. Diverſæ magnitudinis erant, minimæ

inſtar milii, majores inſtar globulorum ſclopetariorum ordinariorum; quædam aliis rotundiores; niſi illud evenerit, ſi involucrum, ex materia tenera & flexili conſtans, ubi rumpebatur, rotunditatem perderet. Aqua, quam continebant, guſtui adparebat inſipidiſſima, & ſoli expoſita non erat ſine incorrupta limpiditate; nec minus plane lubrica erat, ſed paululum lubricitatis quid, minorem tamen quam ovi albumen, & majorem, quam naturalis aquæ communis viſcoſitas habebat; cum alcali non efferveſcebat, nec cum acidis coagulabatur. Coctæ multum mole, contrahentes ſe in ſe ipſas, atque inter ſe invicem conſtringentes, decreſcebant. Hac ratione tunica earum minor reddita, craſſior, & liquor magis albicans, ſed non viſcoſior evaſit: unde perforatæ procul ejiciebant liquorem, quaſi expreſſum a tunica per calorem contracta; a quo etiam transparentiam priorem amittebant, & albicantes adparebant. In iis per microſcopium luſtratis parum amplius, quam cum nudis oculis vidi, ob earum qualemcunque albedinem & lucis defectum. Rami & fibra, qua adfigebantur, revera non erant aliud, quam ſimplices & continuati canaliculi, qui humorem ad bullulas vel veſiculas, inſtar tuborum a fontibus, vehebant. Vaſa ſanguifera nulla potui deprehendere, niſi aliquam ſubtiliſſimam lineam, quæ primo canaliculum ſanguiferum referens, poſtea adcuratius obſervata non niſi particula rubicunda ſanguinis in quodam ſubtiliſſimo ſulco aut plicula tunicæ relicta fuerat. Hæc tamen pulchre contexta cernebatur, ex longitudinalibus aliisque fibris, uti in veſica oculo nudo adparet. Super tabulam per aliquot dies relictæ colorem fuſcum induerunt, nec computruerunt, ſed effluente prius omni aqua, in ſeipſas contractæ, fuerunt exſiccatæ, & tunc odorem gravem, admodum nauſeoſum ſpirarunt. Conſervo etiamnum easdem, ut curioſitati, ſi quis videre eas velit, ſatisfaciam.

Poſtquam hæc ita evenerunt, ſanguinis excretio cum levamine Dominæ ægrotæ continuavit, & poſt quinque dies notabile fruſtum placentæ, triduoque abhinc reliqua ejusdem pars absque ſingulari aliquo fœtore excreta fuit. Lochia etiam bene & nota-

notabiliter fluxerunt, ſicque prior exoptata ſanitas fuit reſtituta.

SCHOLIUM.

OBſervationem hanc Nob. D. Vallisnerius celeberrimo D. Marcello Malpighio (in cujus Operibus poſthumis pag. 116. edit. Amſtel. & pag. 87. edit. Venet. eadem contractior, una cum alia ab eodem Malpighio notata legitur,) inſcripſerat, ſuasque doctas Meditationes deſuper formaverat; quarum potiores in compendio recenſere Lectori non ingratum eſſe poſſe confidimus.

Quærit autem I. An veſiculæ illæ fuerint ovarium vel ova muliebria? Quo de multum dubitat, quia confuſam potius ramorum aliquorum texturam, quam abſtruſum illud artificium, quale tam præclarum naturæ inſtrumentum habere ſolet, oſtenderit; neque credibile ſit, integrum ovarium ſine dolore, aut ullo notabili omnium iſtarum delicatiſſimarum partium damno ad uterum ferri, atque fortuito eidem adhærere & creſcere potuiſſe; præterea liquorem contentum ab igne non fuiſſe coagulatum, ſecus ac ovulorum humori, ſuo & Regn. Graafii cap. 11. de mul. org. experimento, evenit: injuriam inſuper magnam providæ naturæ fieri, tot mille ſuperflua ova ſtatuendo, ubi pauca ſunt neceſſària; neque obſtare primariam quandam feminam unico partu trecentos ſexaginta quatuor filiolos, & aliam mille ac quingentos, quatuordecim ediſſe, cum, præterquam a recenſito numero quod hi multum adhuc diſtent, de veritate relationis dubitare liceat, Autoribus nempe in numero variantibus; & verum ſi eſſet, ſupernaturale quid, non lex aliqua naturæ fuiſſet &c. Præterea etiam extra uterum, in ipſisque maribus ſimiles veſiculas generari, uti in Th. Bartholini cent. 4. ep. med. 86. Solenandri ſect. 1. conſult. med. 15. atque Cordæi comm. 5. ad lib. prior. Hipp. de morb. mul. exempla occurrunt, & quendam Antonium Mazacænum, febricula lenta contumaci laborantem, poſt longam

gam & pertinaciſſimam alvi obſtructionem, per menſem circiter, magnum earum numerum excreviſſe.

II.

An fuerint Hydatides, aut lympha in propriis canalibus ſtagnans, quæ inter unam alteramque valvulam cohibita fuerit? Ubi negativam amplectitur, cum corpuſcula ex omni parte elata, aut rotundi ſacculi, & nulla in eis valvula viſa fuerit, variis modis a ramo ſuo dependerint, non vero in uno aliquo ramo comparuerint, nec ſine vehementi aliquo motu, & ita novorum ſymptomatum concurſu, neque cum notabili adeo ægrotæ levamine ſeparari potuiſſent; præterea minutiſſimam hanc vaſorum ſtruem ſimul internis uteri partibus adhærere non potuiſſe.

III.

An aliquarum glandularum noviter inventarum, quæ veſiculares dicuntur, inque extraordinariam illam magnitudinem excreverint, ſint congeries, aut ipſius uteri laciniæ, qui non minus ac lien, & pulmones, ex veſiculis eſſe contextus cuidam ſtatuatur? De utroque tamen dubitat, cum vera eis deſit glandularum idea, atque vaſis excretoriis ac ſanguiferis deſtituantur; neque particula uteri tam notabilis ſanguine carere & lympha ſaltem repleta eſſe, nec ægra a morbo obſtinato inde liberari potuiſſet.

IV.

An ſit ſpuma, vel productum aliquod ſanguinis menſtrui & ſeminis? Ubi non multum diſſimilem veſicularum partum ex Zodiaci med. gall. ann. 1. obſ. 1. his verbis adducit: *Veriſimile, utrumque æqualiter concurriſſe, hoc eſt, ſanguinem menſtruum in uterum citius a conceptione irrumpentem, commixtum, & confuſum ſeminibus, antequam germinum naturam adepta eſſent, aut, ut loquitur Hippocrates genituræ: unde exorta eſt fermentatio, ex contrarietate partium horum liquorum, quæ*

excitare valuit efferveſcentiam ſat inſignem, ut ideo effictæ ſint ſpecies hæ ampullarum, aut veſicularum, quæ erumpunt in aqua ebulliente, vel in quam aliæ incidunt imbris modo, quæ poſtquam formam nacta ſunt, augmentum adipiſci potuerunt, non ſecus, ac molæ, ac alia falſa germina, hoc eſt, ſervata priſtina forma. Verum diſplicent hæc, cum (1.) antiquæ illi & erroneæ opinioni de fœtus ex mixtura ſeminum ortu nitantur; (2) fermentatio *ex contrarietate partium horum liquorum* non ſit poſſibilis, quia inter ſerum & ſanguinem menſtruum, qui idem eſt cum reliqua tota maſſa ſanguinea, talis inimicitia non datur, & uterque dulcis ac amiciſſimus, neque unus acidus, alter alcalicus eſt, unde pugna induci poſſet; (3.) neque in ſuppoſita ab ebullitione bullarum productione canaliculi tam elegantes cum pediculis ſuis, ſed confuſa potius conglomeratio aliqua bullarum orta fuiſſet, neque liquorem continuiſſent, bullis utpote in aqua aliisque liquoribus, dum in ſpumam abeunt, vacuis remanentibus; inſuper nulla vaſcula ſanguifera, vel minutiſſima etiam ſanguinis pro earum nutritione neceſſarii guttula obſervari potuerit; (4) in aliis etiam partibus, inque vario ſexu tales oriantur, ubi cauſa illa locum non habet.

Tandem Clar. Auctor, poſtquam ex celeberrimi Marc. Malpighii diſſ. de polypo cord. in ſuperiori ſanguinis concreti parte, præter rubicundas particulas, cruſtam ex ſubalbis pelliculis contextam, meatibusque & fere veſiculis perviam, quæ diaphano & minus gravi ſucco replentur, obſervari notaſſet, hanc ſolam ſanguinis partem continere particulas ſic figuratas adſtruit, quæ telam quandam formare poſſunt, aliis minutiis, non ita facile invicem implicari aptis, frenum imponentem. Et haſce illas eſſe ſuſpicatur, quæ nutrire aut renovare ſolent corporis membranas, ſolamque eſſe materiam, ex qua natura, per quandam quaſi petulantiam, vel ex neceſſitate veſiculas iſtas efformaverat; & cum in eadem fluant ejusmodi ſalia, quæ formas aut ideas rerum continent, his mediantibus omnes iſtas minutias aut ramos, ex quibus membranæ componi ſolent, debito loco diſpoſitas fuiſſe; atque facile

facile ſic percipi, quomodo in brevi tempore talis fabrica fuerit efformata. Incredibile D. Auctori videtur, ex confuſo tumultu & ebullitione partium, ſine idea aut naturæ conſenſu tam bene formatum opificium, ſuis canalibus, pediculis, aliisque ad ſui productionem requiſitis inſtructum, progigni poſſe, unde reconditum aliquod agnoſcit, quod non ſine arte, aut ſine illis inſtrumentis vel principiis fieri poteſt, quæ in motum poſita non niſi res determinatas ac proprias operari ſoleant. Salia itaque hæc, ab aliquibus rerum eſſentialia dicta, veram veſicularum iſtarum baſin & ideam eſſe; hæc autem in corpore, & etiam extra illud, modo certa ratione agitentur ac moveantur, ſemper figere, aut ramuſculos & fila membranarum diſponere conari; hæc illa eſſe, quæ ingenioſam illam ſanguinis cruſtam etiam extra venas efficiunt, & quæ veſiculas in inteſtinis, abdomine, utero efformant: ſive jam ab aliquibus abraſis perfectarum membranarum particulis proveniant, ſive natura ſimpliciter eadem in ſanguine pro novis inde fabricandis conſervet, quarum magna in corpore noſtro eſt abundantia. In cujus rei dilucidationem adducit doctiſſimi cujusdam amici ſui obſervationem, qui aliquando, cum cibus aliquis ex ſolo uvæ ſucco, cum aliqua farinæ portione cocto & confuſe mixto, refrigeraretur, in ſuperficie ejus elegantiſſimum truncum ſe extollere vidit, ex baſi ſua ramos, paulatim minores, inſtar rudioris pyramidis emittentem, in extremitate autem cujusque rami veſicula rotunda, protuberante, quæ eleganter cum eo ſe inoſculando, integram racemi figuram repræſentabat. Ex quo adparere ſtatuit, quod licet corrupta, ac in minutias redacta ſint corpora, atque ex propriis quaſi nidis egreſſa, ſemper tamen cum ipſis remaneat permixtum aliquod principium temperaturæ quaſi æternæ & incorruptibilis, aptum natum ad eadem denuo producenda, cui Salis nomen imponit. Minime tamen eo ipſo ingenium aliquod eidem tribuere intendit, quo ſolo ſingula in debito loco diſponat, & cum aliquibus partibus flexibilioribus paſtæ circumdet, aut trahendo ab uno ad alterum, & texendo, ac ſuperponendo ſtamina, incognita arte mirabilem membranarum ſitum efficiat; ſed tantum, quod omnia faciat virtute ſolius molis &

figuræ, in motum ab impetuoſo aliquo ac ſubtili prius poſitarum, id quod omnes poros magnæ hujus molis penetrat, & ſine intermiſſione omnia agitat & conquaſſat. Alia inſuper Domini Auctoris mentem ſubit cogitatio, omnem nempe illam fabricam non eſſe aliud, quam plantæ aliquam ſpeciem per ſe, ex proprio ſemine natam, ac tali modo productam, aut poſtquam magnum corpus membranoſum ſuis ubique canaliculis perfuſum, fuit generatum (uti uxori Com. Montfortii apud Fel. Platerum, in obſs. propr. contigit, quæ membranoſum corpus craſſum, amplum, fiſtuloſum, multis appendicibus obnatum, per uterum ejecit,) in hos ſeſe inſinuaſſe ſerum, ſalibus & particulis membranarum productioni deſtinatis prægnans, quæ usque ad eorum limbum ab aëre interno, aut ab aliis corporibus propulſæ fuerint, vel ſaltem via in aliqua commiſſura aperta, a tergo autem occluſa aut leviter conglutinata, illas liberius ſpatium invenientes, ubique æqualiter ſe dilataſſe, & blande intumeſcentes in lateribus, aut fine earum, deſcriptas veſiculas efformaſſe, fortaſſe non diſſimili modo, ac pueri tubulum aliquem inſufflando, in pauculo liquido, pro lubitu ſimile quid in hujus ſummitate comparere faciunt. In præſenti caſu non tantum imperfectus, ſed etiam extremam ad maciem perductus fœtus cum non reciperet aut abſumeret tantam ſeri copiam, quæ ibi fluctuabat, illud regurgitaſſe, multumque ſtagnaſſe, & ſic ab eo maſſam iſtam dein augmentum accepiſſe; quale quid in hydatidibus glandulisque, alias in corpore noſtro inviſibilibus, accidere ſolet, ſuſpicatur Dn. Auctor; nec non ab aliquo corpore placentæ analogo, quod ſanguini permixtum cum ejiceretur, non obſervatum fuit, dependiſſe, cum ipſa etiam placenta ex meris hydatidibus compoſita quandoque deprehenſa fuerit, vel ab uteri tunica, aut vaſis umbilicalibus, aut fœtus involucris, quia in omnibus hiſce locis generari & dicta ratione creſcere poſſunt, eoque magis cum in his caſibus turgidiores liquidorum canales ubique compareant.

Tandem indagaturus, quomodo veſiculæ iſtæ tam atrocium malorum & pertinaciſſimarum febrium cauſa fuerint, ſuſpicatur,

catur, quod ſerum inter veſiculas fluitans, propter valvularum defectum, quas neque in earum oſcillis, neque canaliculis deprehendere valuit, in ſanguinem regurgitaſſe, & ideo propter illum continuum fluxum & refluxum, ab ejusdem partibus, ceu peregrinis, atque a ſanguine jam ſeparatis, motus hujus placidus & amicus confundi, minimæ ejus particulæ impelli, varie & confuſe transponi, & ita ob debitam ſuccorum cribrationem impeditam vel confuſam, totâm ejus maſſam alterari & turbari, ac inde longa illa ſymptomatum in hiſtoria memorata ſeries enaſci potuerit, usque dum natura, debitum nutrimentum tam moleſto corpori ſubtrahendo, aut inſtar alicujus criſeos illud magna vi ſeparando, vel etiam ipſomet ob proprium pondus delabente, liberata fuerit.

OBSERVATIO XXXIII.

DN. D. LUDOVICI TESTI,

Saccharum Lactis.

LAteret adhuc maximum illud Dn. D. Ludovici Teſti, Regienſis, Medici Veneti, dum in vivis erat, antipodagricum Arcanum, niſi Ill. D. Antonius Vallisnerius, ne, ut inquit, in bonum publicum peccaret, id nobis cum communicaſſet. Patienter is de verbo ad verbum totum caput libri manuſcripti Auctoris, in quo poſtquam de Lacte, ejusque partibus, ac proprietatibus egerat, modum tandem præparandi Saccharum pandit, in fine etiam addens Balſama externa antipodagrica.

Ad terminum devenimus (ſcribit Clar. Teſti) in quo omnes lineæ à præceſſis Lactis conſiderationibus emanatæ, in puncto eſſentiali colliguntur: Hæc optata dies eſt, qua ad majorem ſupremi Numinis gloriam, proximique utilitatem ſecretum Sacchari Lactis palam exponitur. Iſto accurate conſiderato ſecreto, certe confitentur omnes, meum cœlitus illuſtratum fuiſſe intellectum, ut

nobile hoc conficere potuerim remedium. Iſto arthritides non ſolum, verum etiam multæ aliæ affectiones, ab acidi cauſa originem trahentes, ſuperari poſſunt. Domabile nihilominus præſupponit acidum, quippe quod aliquando adeo acutum eſt, vel potius cauſticum dixerim, ut violenter omnia erodat remedia, quo caſu Sacchari uſus irritus eſt.

Inventio hæc illa eſt, quæ hactenus occultam tantam excitavit admirationem, ut pro certo fere omnes habuerint, quod impoſſibile eſſet, Lac in Saccharum convertere, nullo extraneo concurrente corpore. Ab aliquibus, animi gratia (ſed incaſſum) methodus conficiendi Saccharum inquiſita fuit. Quidam alii (ſtimulante avaritia) ut lucrum facerent, fruſtra circa hoc ſecretum conſumſere operam. Sal proinde ſeri pro Saccharo lactis vendere ſategerunt.

Cum vero in impreſſa relatione modum fabrefaciendi Saccharum edocuerim, verum hermeticis terminis ad Lapidem ſpectantibus philoſophicum, meum fuiſſe inventum ſecreto nequaquam congruens, omnes etiam credidere. Neceſſarium igitur erit explicare, quod viſum eſt obſcurum; ut manifeſta eluceat veritas, ſecretum Sacchari Lactis, nec Sal ſeri, nec quandam eſſe Lactis condenſationem, verum Philoſophicum exiſtere opus, quo confecto, non alio forſan nomine, quam Sacchari, ut præcipuo condecorare potuerim, aut debuerim. Cum hæc omnia ad hoc ſecretum attinentia dilucidata fuerint, tunc certe conſtabit, nec chimericum, nec inane fuiſſe nomen Sacchari, quo callide decipere proximum data opera curaverim, ne perſpicaciſſima ingenia ab impoſſibilitate nominis deterrita, illud fabrefacere tentarent. In conſpectu omnium non obſcure erit, quod puram veritatem exaraverim, quæ etſi cognoſceretur, non tam facile ſe omnibus perhibebat, impoſſibile tamen, ut detegeretur, haud erat. Prius autem ſequens explicanda eſt propoſitio, quam jamdudum ob omnium oculos expoſui; utpote, quæ Sacchari lactis ſecretum exprimebat: *Menſtruum extrahendam eſt a Chaos, quod depurandum eſt a ſulphure impuro, & terra damnata, quibus*

bus rite recteque peractis, cæterisque diſpoſitis, poteſt fieri Sacchari lactis in infinitum multiplicatio.

Hæc a multis pro ænigmatica ſtatuta fuit: quod autem talis non ſit, ſed veritatem contineat, oſtendam. Aſt ſequentem Hermetis propoſitionem percurrere opus eſt; *In Sole, & Sale omnia poſita ſunt.*

Omnes tum antiqui, tum neoterici Philoſophi, qui experientiam conſuluerunt, hanc Hermetis propoſitionem inconcuſſam eſſe, pro certo ſcriptis firmarunt. Solis activitatem omnibus in mundo exiſtentibus genitis neceſſariam eſſe, nemo contradicit. De Sale autem non pauci dubitare facile audebunt, illique præcipue, qui ſola quatuor conſiderant elementa, hæcque rerum omnium potiſſima eſſe principia, cæteris omnibus neglectis, determinant. Circa ſal ergo breviter aliqua dicam.

Certum atque indubitatum eſt, quod ſi terra fœcundanti privetur ſale, ſteriteſcit, adeo ut nullo modo germinent ſemina huic commiſſa. Ipſe Mundi Redemptor in ſumma conſideratione habendum eſſe ſal, pronunciavit &c.

Pro nunc ſat mihi erit, quod perſpicuum ſit, me, pro Lactis converſione in Saccharum, a Philoſophica propoſitione lumen deſumpſiſſe; meum proinde menſtruum, quo uſus ſum, ſal fuiſſe, quo liquorem fluidum, Lac nempe, fixavi. Verum non omne ſal, commune puta, aut a terra, plantis, herbis ſeparatum, & depuratum, ut hoc perficeret opus, erat opportunum. Eſſentiale Lactis expurgatiſſimum iſta gaudet prærogativa, ut peroptime Lac convertere in Saccharum poſſit.

At aliquis objicere poſſet, quomodo menſtrui nomen Sali competit? Menſtruum enim ab omnibus intelligitur illud eſſe, quod diverſum eſt in illo corpore, cui conjungitur, etenim intime ejusdem partes penetrare debet, & tincturam, aut reſinam extrahere. Cum autem Sal Lactis hujus naturæ non ſit, quidpiam ab eo ſeparabit. Reſpondetur: Animadvertendum eſſe, hunc exprimendi modum nemini injuriam intuliſſe, nec tunc rei eſſentiam diverſificaſſe, ut nunc contingeret, ejusdem ſi obſcuris,

aut

aut conſimilibus uterer terminis. Hoc nomen Menſtrui a veritate non adeo recedit, quin abſolute improprium ſit. Etenim manifeſtum eſt, quod agentis nomen Sali competit, ſuccum quippe fixat liquidum, adeo ut cum Menſtruis, prout agens eſt, conveniat, iſta quippe agere tenentur, ſi reſinas vel tincturas a corporibus extrahere volunt. Sal nobiliorem Lactis partem fixat, incomparabilemque reddit.

Omnia alia ſalia Lac non in Saccharum, verum in Caſeum ſalſum commutaſſent.

Quomodo vero verificatur: (dicat aliquis) *Menſtruum extrahendum eſt a Chaos*; Reſp. Quod ſi conſiderabit, quid hoc nomen importet, impropriam locutionem non fuiſſe, determinabit. Hoc enim nomen Chaos multorum diverſæ naturæ confuſionem ſignificat. Ita Lac. Hinc Lacti nomen Chaos inditum.

Hinc cognoſcitur, quam manifeſte hallucinati fuerint illi, qui opinati ſunt Lactis concretionem in Saccharum triviale opus eſſe.

Manifeſtum eſt, nihil eſſe hoc permutationis opus, quam quædam alcalicarum partium fixatio, ex qua Sal oritur dulce. Hinc vocavi Saccharum.

Verum cum hoc Sal a Lacte purum ſejungi nequeat, multis quippe excrementis involutum ſeparatur, addidi: *Depurandum a Sulphure impuro, & terra damnata.*

Quod autem neceſſaria ſit diligentia, ut Sal ab omnibus ſordibus expurgetur, conſideres velim, Sal puriſſimum eſſentiale Lactis facilius tantummodo haberi poſſe, niſi ſeparando coagulo vaccino partem butyroſam, & caſeoſam a ſeroſa, quæ impuritatum eſt prægnans. Hoc manifeſtatur, quando humiditas ejusdem ſeri Lactis vi ignis in auram reſolvitur: in fundo enim vaſis materia remanet fixa, quæ proprie capitis mortui nomine vocatur, dum ad nigredinem vergit, ut in deſtillatione ſeri apparet. Hæc atra materia cum ſal ſit acidum, in quo ſulphur & terra damnata confuſa ſunt, ſal etiam dulce iſtis impuritatibus immixtum eſt.

Ab

Ab enarratis ſejungendum eſt dulce, qua operatione peracta, verificatur: *Menſtruum depurandum a ſulphure impuro, & terra damnata.*

Cum ergo a ſordibus diligenter expurgabis ſal, dulciſſimum & perſimile Indico ſaccharo erit. Ut autem perfectam exequaris depurationem, ſequentem obſerva ordinem:

Coagulo vaccino ſeparata parte caſeoſa a ſeroſa iſtius humidum in auram reſolves. Aquam poſtmodum puriſſimam capiti mortuo in vaſis fundo manenti, ſuperaffundes, quam debito peracto tempore decantabis. Sal remanebit eſſentiale, verum colore flavo tinctum, qui color cum ſit impuritatis ſignum, denuo huic aquam puram ſuperimpones, miſcebis, debitoque tempore eandem ſeparabis. Reiteratis ablutionibus, ſal perfectam obtinebit expurgationem, albiſſimumque evadet. Supra lagenas extendatur, ſolaribus radiis, ut exſiccetur, exponatur, uſuique ſervetur, ut infra innoteſcet, Menſtruum quippe eſt præparatum.

Ad methodum tranſeo, qua Lac diſponendum eſt, ut facili negotio in Saccharum converti poſſit; etenim inſuper dixi: *cæterisque diſpoſitis poteſt fieri ſacchari Lactis in infinitum multiplicatio.*

Lac igitur diſponendum erit, ab eodem primo partem ſejungendo butyroſam, qua operatione peracta, a caſeoſa poſtmodum ſecernere debes ſeroſam, utpote quæ impuriſſimam continet pinguedinem. Ut hæc omnia ordine proprio & accurato exequaris, primum habebis paratum cacabum, cujus altitudo quatuor ſit digitorum, latitudo autem duorum palmorum cum dimidio. In iſto libras 24. Lactis recentis collocabis, & ſubter ignem accendes. Animadverte, quod ſola ignis flamma cacabi fundum lambat. Ne Lac comburatur, neceſſe eſt, ut Lac indeſinenter in fundo commoveas cacabi lignea ſpatula quatuor digitorum lata, ſicque a combuſtione Lac præſervabis. Obſervabis, quod dum in principio Lac projicies in cacabum, huic adjunges butyri recentis uncias duas. Cum autem Lactis imminet ebullitio, cum eodem unciam farinæ tritici in pauco lacte diſſoluti miſcebis.

ſcebis. Lac poſtea ferveat temporis ſpatio, quo bis Oratio Dominicalis recitatur. Ab igne dein removebis cacabum, huncque a terra palmi altitudine diſtantem collocabis, paucosque ſubter in parvo catino pones accenſos carbones. Moderatus ſit carbonum calor, ne comburatur Lac; calor enim in iſto impreſſus per mediam ſolum horam ſi conſervetur, ſat eſt. Septima, aut octava peracta hora, butyroſam partem in Lactis ſuperficie ſeparatam obſervabis. Hæ gratiſſima ſunt Venetiis epulæ, *Cao di Latte* dictæ.

A Lacte dempta iſta, ſupra ignem denuo expones cacabum cum eodem Lacte, ut incaleſcat, non autem ferveat. Remoto poſtmodum ab igne cacabo, poſt quartam vel quintam horam Butyrum in ſuperficie exaltatum ſeparabis. Tertia vice hanc repete operationem, ut Lac omnino butyro ſpolietur, etſi ars iſto omnimode orbare nequaquam poſſit.

Iſtis cum Lacte peractis operationibus, ſerum remanet, quod a parte caſeoſa ſejungendum eſt. Cum hæc pars verum ſit ſanguinis alcalizans, ſeri neglecta ſeparatione, Saccharum non adeo perfectum dulcificandi producet effectum. Ut autem facile ſequatur ſeri ſeparatio, per aliquod temporis ſpatium Lac aëris expoſitum injuriis remaneat, non ut aceſcat, ſed ut componentia hoc liquidum aliquam inter ſe fermentationem promoveant. Iſtam cognoſces, ſi v. g. æſtate matutino tempore omnes ſupra enarratas feceris operationes, veſpertinis autem horis obſervabis aliquam tenuem butyri portionem in ſuperficie Lactis aſcendiſſe. Dempta iſta butyroſa portione, Lactis deinde paucam quantitatem in ſcutella terrea aut æris ſupra ignem expones. Cum Lac ebullire inceperit, tunc pars caſeoſa & ſeroſa obſcura dabunt ſigna, diſpoſita eſſe, quod ab invicem ſejungi velint. Ubi Lac ita diſpoſitum erit, cacabum collocabis ſupra tripodem quatuor digitorum altitudinis, & in copia accenſos ſubſternes carbones, ut Lac brevi temporis ſpatio bulliat. Indeſinenter ſpatula lignea movebis Lac in fundo cacabi, ne comburatur, ſicque ſerum a caſeoſa parte ſejungetur. Iſtis duobus ab invicem exacte ſeparatis, tunc pars caſeoſa diſpoſita eſt, ut facile in Saccharum convertatur.

Opta-

Optatam poſtea efficies converſionem Lactis in Saccharum, hæcque omnibus perfecta erit numeris, ſi in terreo catino caſeoſa parte poſita, huic adjunges ſal eſſentiale Lactis, quod ſupra peroptime depuraſti, ſpatulaque lignea hæc duo miſcebis, ut perfecte uniantur. Salis autem quantitas tanta erit, quanta ſufficiens fuerit, ut emergat compoſitum, convenientem conſiſtentiam habens. Cum iſta duo in compoſitum reducta fuerint, ſupra lances extendantur, radiisque ſolaribus exſiccentur. Poſt aliquot horas Saccharum viſitabis, quod ſi moderate in ſuperficie exſiccatum fuerit, ſpatula lignea humidam ſubverte partem lagenam tangentem, ut hæc ipſa exſiccari poſſit. Cum ſemiexſiccatum fuerit Saccharum, manibus in minimas contere partes, ut citius faciliusque exſiccetur.

Semiexſiccatum palato dulcem imprimit ſaporem Saccharo ſimilem.

Si de iſto ſale dulci in accenſos projicies carbones, more ſalis communis proſiliet ſtridendo. Quinimo ferri rubiginem exaltat, adeo ut iſto aperitivum remedium dulcificans effici poſſit; quod a me excogitatum, non fabrefactum.

Lacte ita elaborato, tertia a me vocatur differentia, prima quamvis operatio ſit, in eodem Lacte facta; hæcque multiplicationis fundamentum, quia multam ſalis copiam habet, multum etiam a Lacte, prout Lac eſt, diſtat, quocirca nec alcalizandi vere effectum in omnibus arthriticis producere poteſt. Etenim in iſta differentia acuties acidorum ſalium, etſi benigna, nequaquam exacte retuſa fuit, ut perfecte dulcificare ſanguinem poteſtate gaudeat. Peroptimum tamen eſſe in corporibus pinguibus certe omnibus, innoteſcit. Differentia autem Sacchari, quæ Lacti proximior eſt, nomine primæ a me digna judicata fuit. Secunda vero differentia erit, quæ de primæ & tertiæ natura participat. Aperte conſtat, qualis ſit methodus convertendi Lac in Saccharum: quomodo autem in infinitum fieri poſſit multiplicatio, infra explicabo.

Accuratus igitur in prima perficienda operatione eſto; etenim ſine nova ſalis eſſentialis Lactis præparatione, ſequenti ordine Saccharum multiplicabis in infinitum.

Partem igitur caſeoſam habebis, Butyro & ſero ſpoliatam, cui adjunges quantitatem Sacchari, quod primum præparatum tertia a me vocatur differentia. Quantitas iſtius Sacchari ſufficiens erit, quæ exinde compoſitum bonæ conſiſtentiæ efficere valeat. Hoc poſtmodum ſupra lances extendes, ut radiis exſiccetur ſolaribus, non omiſſis diligentiis in prima converſionis operatione commemoratis. Cum hoc novum Saccharum ab humido exſiccatum fuerit, in pulverem reduces, denuoque parti caſeoſæ pulverem unies. Sacchari multiplicata unione parti caſeoſæ a ſordibus expurgatæ in infinitum etiam cum facilitate multiplicabis Saccharum.

Quod autem verum ſit, caſeoſam partem ordine iſto permutari in Saccharum, ſequentes obſervationes demonſtrant. Saccharum igitur ex reiteratis unionibus ſine ulla ſalis expurgati additione, pluribus menſibus, quinimo annis factis in ignem projice, ſemper ſtridendo proſiliet. Corruptioni pariter diu reſiſtet, dummodo expoſitum aëri teneatur. Rubiginem a ferro extrahet; quæ omnia manifeſta ſunt ſigna, Lac converſum fuiſſe in ſal dulce. Non ſolum aëris reſiſtit injuriis, ſed perficitur, ita ut diu huic expoſitum, inſipidum contrahat ſaporem, ut validius dulcificari poſſit.

Quatuor eſſe Sacchari differentias, in mea relatione dixi. De tertia diximus; quomodo autem aliæ tres fieri poſſint, doceamus.

Prima igitur conficitur, quando tribus quatuorve vicibus transmutationem feceris partis caſeoſæ in Saccharum, huic adjunges Butyrum. Cum ergo ultimam efficis unionem, hæcque humida exiſtit, addes Butyrum recens, quantum vis, deſumpta nempe indicatione quantitatis ab ægroti indigentia. At adverte, quod Butyrum aquæ ablutione ſit a ſale acri diligenter expurgatum, quod poſtea igne diſſolves, Saccharumque ſpatula lignea

dili-

diligenter miſcendo, unies. Supra lagenas iſto extenſo pingui Saccharo, omnes ſervabis diligentias, ut æqualiter exſiccetur: etenim difficilius, quam aliæ duæ differentiæ, humido privatur. Hoc Saccharum ita fabrefactum prima a me vocatur differentia, utpote quæ omnes Lactis partes contineat eſſentiales, primum proinde occupare locum indicavi.

Secunda differentia, quæ de prima & tertia participat, ita ut neque Butyri, neque Salis eſſentialis copiam poſſideat, illa proinde erit, cujus pars caſeoſa in Saccharum replicatis unionibus converſa fuerit ſine ſalis eſſentialis, aut Butyri additione. Cum Lac, ut dictum eſt, toto Butyro prorſus orbari nequeat, ſal eſſentiale multis obruatur alcalicis, merito hæc differentia inter primæ & tertiæ differentiæ extrema continetur, hæcque aliis duabus magis familiaris eſt.

Cum Cachectico poſſit ſupervenire Arthritis, ut in ſcorbuto frequenter obſervatur, aut Arthritico adjungi Cachexia, deobſtruens diureticum Saccharum excogitavi. Lumbricos igitur terreſtres in aqua communi cum ſale fixo tartari concoque. Colato decocto Saccharum humecta, & exſicca. Hanc compoſitionem in Arthritide vaga, ſcorbuto, peropportunam eſſe, notum eſt. Hæc a me vocatur

Quarta differentia, ad cujus ſimilitudines multas alias efficere potes, ubi cum *ſpecificis* dulcificandi ſit exigentia.

Dices: Hipprocrates præſcripſit Lac, & ſerum coctum Arthriticis. Ut verum fatear, negare nequeo, me feliciter multos curaſſe Arthriticos Lacte ad conſiſtentiam cocto, & Sale dulci in Saccharum commutato. Verum diligenter a Lacte Butyrum ſeparavi.

Pro divitibus Saccharum ex muliebri Lacte fabrefactum peroptimum vaccino eſſet. Sed ſi una eſſet Lue Gettica inquinata, væ homini illi, cui præberetur!

Si vaccam hordeo, avena, furfure, herbiſque ſelectioribus nutries, Lac optimum tibi præbebit.

Deo omnis honor, & gloria.

Balſama externa antipodagrica Exc. Teſti.

Primum anodynum: Lac ad conſiſtentiam coctum in oleo communi lento igne recoxi. Ne autem Lac in vaſis fundum deſcenderet, & combureretur, in ſacculo incluſi, in oleoque ſuſpenſum detinui. Operatione abſoluta, compoſitum dulce deguſtavi, arthriticumque perunxi: vix quarta completa hora, convaluit.

Oleum haud caſu ſelegi commune, quod propriis acidis a Lactis craſſiori parte benigniora ſejungat alcalia, intacta relicta craſſiori parte.

In caſibus acerbiſſimis non illico, ſed poſt duodecimam horam applicandum eſt Balſamum.

Manifeſta apparet a parte ſudoris eruptio.

Non ultra quartam horam tyrannidem dolor exercet.

Si quæ mitis perſeverat moleſtia, ſecunda Balſami inunctione evaneſcit. Ubi Febris vehemens eſt, irritus poteſt eſſe Balſami uſus. Calor enim excedens ejus virtutem infringit.

Paululum calefaciendum eſt remedium, deinde cooperienda pars.

Citra dubium eſt, quod iſto Oleo Lacte alcalizato pulmenta condiri poſſunt, ita inter auxilia apta ad dulcificandum commendandum.

Melius tamen eſt, pro hoc Balſamo uti Oleo amygdalorum dulcium ſine igne expreſſo.

Ut concilietur etiam odor, in libris duabus parvulum immerge ſacculum ex tela, in quo incluſæ ſint Benzoini Styracisque optim. ana ℥jß. Vaſe denuo igni expoſito, lente per horam bulliat. Si jucundum Balſamo conciliare optas colorem, adde Laccæ Pictorum opt. ʒj. eodem oleo ſupra lapidem comminutæ, quæ & ipſa juvabit. Sic mirabile habebis Balſamum in articulorum doloribus.

Viſcoſum vero recrementum, quod in articulis poſtea ſubſidet, & in tophos tractu temporis tranſit, duobus his exterminatur Balſamis.

Pri-

Primum iſtorum ex foliis ſiccis, acutisque Nicotianæ conficitur, quibus minutim inciſis aqua ſuperaffundenda eſt tartariſata. Per diem naturalem vas calido in loco detineatur, ut herbæ viſciditas, ſal acre volatile ligans fermentatione attenuetur, humidumque ſuperfluum aquæ in auram reſolvatur. Iſtis completis operationibus, adde Belzoini Styracisque liquidæ bene olentis ad ℥j. deinde Olei communis libras duas ſuperaffunde, omniaque bulliant, quoad Nicotianæ odor nares & ſapor linguam feriat. Forti facta expreſſione, expreſſum in vaſe relinque vitreo, quousque in fundo craſſum ſubſederit excrementum.

Balſamum hoc validiſſime viſcoſum attenuat humorem, poroſitates cutis reſerat, & naturam adjuvat, ut attenuatum reſolvatur.

Quod autem ita ſe habeat, hac patet obſervatione. Toto illinito capite tinea fœdato, etiamſi pus cranio adhæreat, tanto impetu ſuperficiem aſcendet, ut ſana etiam cutis puſtulis pure plenis repleatur. Continuata illitione, puſtulæ disrumpentur, pusque indeſinenter defluet, donec patiens liberetur.

Secundum Balſamum, quod & ipſum ſummum reſolvens, nervoſarumque partium præſtantiſſimum corroborans eſt, ſequenti paratur ordine: Repetitis vicibus Verbena recens in Oleo communi coquenda eſt, donec Oleum perviridem acquirat colorem. Cum iſto uti volueris, vel etiam ante, cuilibet unciæ adde olei aniſorum ℈ß. & amplius, prout tibi opportunum videbitur. Deficiente aniſorum oleo, magnam copiam aniſorum acrium decoque in oleo communi, hocque Verbenæ oleo miſce, & utitor.

(*Ex communicatione Ill. D. Anton. Vallisnerii.*)

OBSER-

OBSERVATIO XXXIV.

DN. D. ANTONII VALLISNERII, De *Flore Lenticulæ paluſtris.*

CUm Ill. D. Vallisnerius poſt Obſervationes in Appendice Ephemeridum noſtr. Cent. I. recenſitas, novas circa florem Lenticulæ paluſtris inſtituerit, quæ in tract. Prima Raccolta d' oſſerv. Vall. pag. 127. leguntur, easdem hic quoque communicare voluimus.

Flores nempe illos ante primos menſis Julii dies obſervavit, qui usque ad medium fere menſem, non tamen omnes una vice, prodire, & tres quatuorve dies in aqua perennare, extra aquam vero vix ad quartam unius horæ partem perdurare ſolent. Ex lateribus foliorum emergunt, ubi paulo poſt ſemina conſpicere datur; duo ſaltem foliola nonnihil craſſiuſcula, & lactei coloris habent, piſtillum quaſi repræſentantes, brevi pediculo, vel cauliculo dimidii floris longitudinem æquanti inhærent. Horizontaliter exeunt, mox tamen poſt eruptionem ſeſe erigentes. Dum exſiccantur, ſpongioſi evadunt, in ſummitate nonnihil filamentoſi aut fimbriati, & tandem prorſus quaſi evaneſcunt aut decidunt. Non in omnibus Lenticulis florem ſemenque invenit, uti quidem in Epiſtola ad Ill. Eq. D. Martinellum ſcripſerat, ſed certis tantum in locis, & in Lenticulis minoribus, ac folio pulpoſo præditis; quo folio nonnihil ampliore & ſubtiliore gaudent, ſteriles deprehendit, unde ſuſpicio, quam in præfata Epiſtola tetigit, ipſi aucta fuit, easdem inſtar Cannabis ſimiliumque ſe habere.

In foſſa quadam paludoſa, quæ radiis ſolaribus erat expoſita, tribus vel quatuor horis matutinis, in alia verſus occaſum ſita tribus vel quatuor horis poſt prandium ſemper fœcundas eas invenit, hoc ſolo diſcrimine, quod ubi radii ſolares eas feriunt, ſemen citius matureſcat, quam in illis, ubi tantum mane ad ipſas pertingunt.

In quibusdam foſſis apricis, ubi a ſole per totum diem illuſtrantur, aut in illis, ubi id nunquam prorſus contingit, utplurimum ſteriles Lenticulas reperiit, luxuriantes potius in multiplicandis foliis lateralibus, fortaſſe quod pro ſeminis formatione, aut pro foliis, ut ita dicam, ſeminiferis efficiendis, certus & determinatus caloris gradus requiratur.

Tab. I. *Figura floris n. 1. & n. 2. floris exſiccati.*

OBSERVATIO XXXV.

Dn. D. ANTONII VALLISNERII.
De
Rara quadam Locuſta.

MEminit hujus Ulyſſes Aldrovandus ſub nomine *Locuſtæ inſolentis figuræ,* Jonſtono & Mouſeto *Mantes*, Hiſpanis *Salta - monte* dicitur, Florentini *Cavalla - verde.* D. Ceſtonus *Gryllo - centaurum*, & D. Vallisnerius *Araneo-locuſtam* nominant. Diverſum hoc ab aliis nomen ei impoſuit, cum adcurate mores ejus obſervaſſet, nempe Locuſtæ & Aranei, ſiquidem eſt carnivora, muſcas aliaque inſecta devorans, & nidum imo ventre exſtruens, in quo ſua ova mira arte collocat, non ſecus, imo majori induſtria, quam araneus facit; convenit etiam cum Locuſtis, quas Itali Cavaletti aut Cavalucci vocant, quia figura multum eis accedit: inter herbas vivit, licet iisdem haud nutriatur.

Dn. Phil. Breinius, Dantiſcanus, Academicus Londinenſis, A. 1704. M. Martio Patavium veniens, quaſi rarum quid ex montibus aridis Hiſpaniæ ſecum allatum, D. Vallisnerio oſtendit, qui non adeo raram eſſe in Lombardia, ei regeſſit, multasque ſæpe in collibus Scandianis & Regienſibus, campis Liburnicis, Marca Anconitana, Macerata, collibus Coneglianis &c. inveniri retulit.

Aliæ ſunt virides, aliæ ſubcroceæ, quaſi citrinæ, aliæ cinereæ & obſcuræ, in alis ſtriis deſcendentibus diſtinctæ; ſtructura porro, magnitudine, & moribus omnes ſibi ſimillimæ.

Maſculus eſt ſine alis, ſed femina alas habet, quæ etiam eſt craſſior, tardior & ſtupidior, quam maſcul us, atque inſtar anatis progreditur.

Aldrovandus, Jonſtonus, & alii inſectorum ſcriptores, dum duo hæc inſecta deſcribunt, diverſas exinde ſpecies conſtituunt, neſcii, unum eſſe maſculum, alterum femellam, & Aldrovandus hanc in aliam claſſem, quam maſculum collocat, in primæ nempe Tabulæ principio.

In patria D. Vallisnerii difficulter maſculus reperitur, quia enim cinereus, aut aridi ligni colore præditus eſt, facile oculum effugit.

Curioſum eſt videre eos, quando cibum ſumunt, & velociter prædam capiunt. Incredibili cum celeritate jaculantur & uncinata brachia protendunt, atque muſcas, papiliones prehendunt, neque ipſis Locuſtis parcentes; poſtea in pedes elevatæ & erectæ ſuaviter easdem devorant. Animal in ſua ſpecie ferox eſt, & quaſi aliorum tyrannus, ſcatulæ etiam incluſum eadem licet non videat, occidit, & devorat omnia animalcula ſimul incluſa.

Nec ſolum comedunt, ſed etiam bibunt, unde neceſſe eſt, ad vivas eas conſervandas, potum quoque ipſis porrigere.

Diu vivunt, & credit D. Vallisnerius, quod decem annos ſuperare valeant, cum unam per quatuor annos habuerit, quæ quartam ſolitæ magnitudinis partem nondum attigerat.

Fr. Gregorius, Capucinus, primus fuit, qui Aldrovando unam miſerat; qui eam in tabula quarta de Locuſtis, loco ſecundo & tertio locavit, atque mirabundus ſic deſcribit: *Capite cervum vel equum criſtatum refert, item cauda, quæ multifida eſt, ſed ſurrecta. Sub articulis poſteriorum pedum tubercula habet ſphærica. Corpore toto fuſco, luteo & albo variat. Rariſſimum eſt inſectum, & mihi alias nunquam viſum, vel obverſa-*

verſatum; unde non ſine ratione exclamavit, quod fuerit *inſolentis admodum formæ.*

Scribit D. Vallisnerius, quod ſuus charus amicus, D. Ceſtonus, non ſine ratione eam nominet Grillo-centaurum, cum, ubi erectus in quatuor pedes, pectus & caput elevat, quodammodo Centaurum præſentet, uti ex Figura addita adparet.

Femella in unica nocte nidum variæ magnitudinis pro ætatis ſuæ ratione, artificioſe admodum ſaltem cum extremitate imi ventris conſtruit, figuræ ovalis, illudque ſtricte alicui ſurculo inter ſepes, aut virgulto affigit. Color ejus eſt tabaci expanſi, vel folii marcidi, atque ex materia denſa, ſolida, cartilaginoſa, ſed levi contexta; quo aperto, in ejus cellulis admirabili artificio conſtructis ovula inter ſe diſtincta inveniuntur. Ova ſunt exigua, & pineis mundatis figura ſimilia. Antequam nidos faciunt & fœcundantur, duorum annorum cum dimidio ætatem habere debent. Nidus primi anni vix nucis magnitudinem attingit, ſecundo anno eandem adæquat aut interdum ſuperat, & in tertio quartoque anno ſæpe ad duarum nucum molem pervenit. Primo anno hi nidi centum, ſecundo ducenta, & reliquis annis usque ad trecenta continent.

Nidos ſuos in menſe Septembri conſtruere incipiunt, & per totum Octobrem incirca ſic pergunt, partu poſtea in menſe Majo vel Junio ſubſequente. Albi, venuſti & figuram parentum habentes naſcuntur, atque deinde, aliorum Inſectorum more, aliquoties, dum creſcunt, exuvias deponunt.

D. Vallisnerius & D. Ceſtonus obſervarunt, octo horarum ſpatio, ſine maſculi auxilio, nidum conſtruere; quo in opere capite deorſum, alvo ſurſum ſpectant, reliquo corpore immobili perſiſtente; i. e. ſolam partem poſteriorem movent, & cum ea tam elegans opus perficiunt. Ecce autem nidi figuram. n. 2. Tab. I.

Turcæ credunt, *Inſectum* hoc, quod etiam in Africa habent, eſſe *religioſum,* quod inventum mox brachiis ſuis locum monſtret, ubi Mecca eorum inveniatur, ſignum faciendo, quando illud tangunt, verſus meridiem, indigitando ſic ejus ſitum, unde occidiſſe illud, magnum ſcelus reputant.

Tale quid narrat Rondeletius in Libr. de Piſcib. his verbis *tam divina cenſetur beſtiola, ut puero interroganti de via, altero pede extento rectam monſtret, atque raro, vel nunquam fallat.* Quod omne D. Vallisnerius merito deridet, accidentales hos motus & geſtus naturales eſſe reputans, juxta irradiationem ſpirituum, a timore aut alia phantaſiæ perturbatione, non ut Meccam Mahumedanis ſuperſtitioſis, aut viam credulis ac ſimplicibus pueris indicet. Et ecce figuram *Tab. I. n. 1.* hujus inſecti maſculi, in actu quo captam locuſtam devorare parat.

OBSERVATIO XXXVI.

DN. D. PHILIPPI MASIERI.

De *Fuſi intra anum intruſione, & tandem inde morte.*

HUmana natura adeo inordinatis ab animi paſſionibus agitatur, ut laxatis quaſi frenis ea quandoque vitia incurrat, quæ eo magis deteſtanda ſunt, quo vehementiores ſunt ſtimuli illius affectus, qui eam adfligit. Cuinam vero truculentiori paſſioni, quam concupiſcentiæ, miſeri homines ſubjecti eſſe poſſunt? quæ primum inter omnes locum tenet, & cum homini æque ac aliis animalibus connata exiſtat, a rationis diſciplina quaſi exemta eſſe prætendit.

Unde fit, ut major hominum pars in hujus infamis venatricis retibus involvatur, a falſæ hujus Sirenæ, qualis eſt amor, ſuavi cantu in ſoporem conjecta. In feminis igitur, ceu debilioribus ad reſiſtendum paſſionibus, adeo increſcit hic affectus, ut in turpem interdum libidinem degeneret, quæ ubi ad votum, ob verecundiam, extingui nequit, atque effrenis appetitus tanto magis in eis invaleſcit, ipſæmet inſuetis modis impuras ſuas voluptates explere præſumunt: quo de Propertius l. 3. eleg. de incontin. mulier. cecinit:

Ob-

Objicitur toties a te mihi noſtra libido,
crede mihi, vobis imperat iſta magis.
& paulo poſt:
Et placidum Sirtes portum & bona littora nautis
præbeat hoſpitio ſæva Malea ſuo.
Quam poſſet veſtros quisquam deprendere curſus,
& rapidæ ſtimulos frangere nequitiæ.

Multæ idcirco fuerunt, quæ petulantiæ ſuæ pœnas dederunt, quoniam poſt acerbiſſimos perpeſſos dolores, omnium ſpectaculo ſe exponere, extractionemque acuum oſſearum vel aurichalcearum ex veſica, ab ipſis in actione aliqua libidinoſa præter voluntatem illuc ingreſſarum, permittere coactæ fuerunt.

Verum præſens Caſus, ut rarior, ob circumſtantias in eo deprehenſas, innoteſcere meretur, quem pro mea ſolita ingenuitate deſcribam, cum talibus reflexionibus, quas ad veritatem eventus penetrandam conferre quid poſſe, mihi videbitur.

A. 1704. d. 1. Septembr. Noſocomium magnum ad S. Franciſcum Patavii femina quædam acceſſit, Maria dicta, filia Dominici Tabini, ex villa Carrara, ſeptem milliaribus Patavio diſtante, ætatis 37. annorum; referens, ſe circa finem præteriti menſis Maji, ſeipſam in muliebre pudendum fuſum, quali in filis cannabinis ducendis ruſticæ uti ſolent, immiſiſſe, manu vero elapſum tam profunde introceſſiſſe, ut retrahere illum non valuerit; ſed poſt triduum, poſtquam interea temporis nullum incommodum inde perpeſſa fuiſſet, in nate ſiniſtra, trium digitorum diſtantia ab ano, tuberculum ipſi enatum fuiſſe, eoque intereundum diſrupto, apicem fuſi ſe conſpiciendum exhibuiſſe, unde ipſamet mox extrahere illum ſtuduit; quod cum impoſſibile ipſi eſſet, re cum matre deliberata, hæc magna cum violentia, & multo ſubſequente ſanguine fuſum extraxit.

Quo facto, Chirurgum acceſſit, qui eandem ſpatio viginti dierum ſanavit.

Poſtquam a primo hoc malo circa d. 24. Junii convaluit, & pro more ſuo cannabi filandæ operam navavit, alium fuſum priori ſimilem ano immiſit, medietate tamen extra corpus relicta; quo in ſtatu aliquandiu ſcamno ligneo inſedenti fuſi etiam reliqua pars corpus intravit, ita ut extrahere eam amplius non valuerit.

Interea octo dies præterierunt, in quorum fine, cum femina nullum hucusque ſenſiſſet nocumentum, tuberculum priori ſimile in nate dextra, quatuor digitorum ab ano diſtantia comparuit. Quod ipſum quoque inter eundum fuit ruptum, protuberante ſimiliter fuſi apice, idque fruſtra extrahere cum tentaſſet, tandem die ſupra memorato Noſocomium ingreſſa eſt.

Quo temporis ſpatio, altero nempe fuſo in corpore hærente, menſtrua debito tempore ipſi fluxerunt, alvi tamen conſuetum beneficium defuit, quod prius quotidianum fuit, nunc ſecundo vel tertio demum die evenit; cæterum nullum unquam dolorem, niſi inter eundum ſenſit: Et hoc eſt, quod ægrota recenſuit.

Relationem hanc non eſſe ſinceram, credo, quod ſano judicio quivis præditus judicare poterit, & ſtatuere, illam de primo fuſo factam, quod femina pudendo muliebri inſeruiſſe narravit, ob rationes, quas proferam, eſſe impoſſibilem.

Primus, qui in Noſocomio de hoc facto ferebatur, ſermo fuit, mulierem hanc duos fuſos in anum octo dierum diſtantia introduxiſſe; ob quam rem acriter fuit reprehenſa, quod poſt primum commiſſum errorem, in ſecundum etiam devenerit; unde poſtea enarrationem facti mutavit.

Sed, quæſo, conſideremus impoſſibilitatem primæ in uterum immiſſionis. Quam opinionem examinando, cognoſci debet locus, per quem fuſus juxta recenſitum modum intraverit: ubi tria loca invenio, meatum nempe urinarium, vaginæ partem lateralem, & uterum. Per meatum urinarium non potuiſſe introduci dico, quia ejusdem anguſtia tantæ craſſitiei fuſum capere haud potuit; & ſi quis objiciat, quod per eundem calculus, licet ſimili magnitudine præditus, educi ſoleat, reſpondeo, in tali operatio-

ratione feminam ligari, & præter voluntatem etiam ſic detineri; nec credo ob delectationem aliquam tantos dolores eandem ſupportare voluiſſe.

Sed ponamus, primum illum fuſum per meatum urinarium fuiſſe introductum; quæro, qua ratione totus ſine fundi veſicæ perforatione intrare potuerit? & quomodo absque ſupervenien-te dolore in inguine & pube, ſine involuntaria ſemper urinæ excretione, ac ſine evidentiſſimo vitæ periculo, (uti Hippocrates in Aphorismis, ſect. 6. aph. 18. teſtatur: Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſepto transverſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut jecore, letale eſt,) id accidere potuerit? cum tamen ægrota, ceu in examine patuit, nullum prorſus incommodum perpeſſa fuerit.

Inſuper ſcire vellem, quomodo tantum naturæ miraculum fieri potuerit, ut fuſus tam profunde intraverit, & tamen in obliquum ſe vertere, ſicque per natem ſiniſtram exire, & quod magis hyperbolicum eſt, omnia hæc trium dierum termino fieri potuerint.

Quod fuſus in vaginæ partem aliquam lateralem a femina introductus fuerit, res non minus eſt impoſſibilis, cum etiam ab alio aliquo pars iſta, ad illum in ventrem introducendum, ægrè perforari poſſet; & ſi id faceret, dolor ac inflammatio tanta ſuccederent, ut patiens vitam amitteret: Perpendatur itaque, an femina ipſa ultro tale quid facere potuerit.

Tandem & illud, quod femina fuſum in uterum immiſerit, easdem, quas circa veſicam, patitur oppoſitiones, quia longitudo fuſi non tanta eſt, quæ ad fundum uteri pertingere, ſicque eum perforare, aut ſi totus in uterum pertranſiiſſet, non per obliquum ibi ſe vertere, atque ita ad natem dextram perforandam progredi potis fuiſſet.

Sed audiamus, quid Ambroſius Paræus in tract. de Renunciation. & cadaverum embammat. dicat: Utero vulnerato, ſanguis per genitalia effluit, cæteraque ſymptomata apparent, quæ veſica vulnerata; ægrota autem hæc nullum dictorum ſymptomatum

matum paſſa fuit, & tertio jam die tumor obortus fuit, fuſique apex apparuit.

Jam ſufficienter me falſitatem relationis probaſſe exiſtimo, nec quenquam fore, qui ſine ulteriori conſideratione tali mendacio fidem præſtare velit.

Nolo recedere a prima confeſſione, quam femina D. Jo. Andreæ Toppæ, Chirurgo iſtius Noſocomii fecerat, qui nempe eam de facto hoc interrogaverat, cui mox reſpondit, ob magnum pruritum, qui eam in orificio ani ſtimulaverat, fuſum ad levandam iſtam moleſtiam, ſe arripuiſſe, totumque intromiſiſſe, & aliquot poſt dies ſecundum etiam adhibuiſſe.

Duo itaque fuſi inteſtino incluſi, cum in medio multum craſſi eſſent, in cauſa fuerunt, ut cuſpides eorum ab invicem diſtarent; unde haud difficulter credi poteſt, quod unus verſus natem ſiniſtram, & alter verſus dextram progreſſus fuerit; & ſic a pondere, quamvis exiguo fecum, quæ ſemper ad inferiora tendunt, ut & a preſſione, quæ ordinario in excrementorum expulſione fit, & in tali caſu valida eſſe debuit, fuſus uterque ad cutem natium, primo inteſtinum, poſteaque muſculos perforando, devenerit.

Prima operatio, quæ in hoc caſu inſtituta fuit, erat foraminis, quod fuſus fecerat, dilatatio, digiti longitudine per transverſum facta, immittendo ei longam turundam, ut exitus fuſi facilior redderetur, qui omni mane ſine magna violentia tentabatur; quod tamen nunquam ſuccedere voluit, usque ad d. 5. Sept. ubi ſimul non pauca fecum quantitas cum apice fuſi prodiit, evidentiſſimo ſigno, quod ex inteſtino exierit.

Peracta hac operatione, mox feces prodire ceperunt ex vulneris foramine, quod putredinem cum magna dilatatione, febri & frequenti horripilatione concipiebat, unde de vitæ periculo multum timebatur, & certe cum omni poſſibili diligentia putrefactio impediri non poterat, ita ut noctu d. 10. Octobr. ægrota animam Deo reddiderit.

Sequen-

Sequenti die corpore inverſo, diligenter vagina, uterus, veſica & inteſtinum rectum fuerunt ſeparata, exacte conſiderata, omniaque ſana reperta, excepto inteſtino, in quo cicatrix, ubi primus fuſus erupit, apparuit, quæ in parte carnoſa muſculi ſphincteris, in parte dextra exiſtebat, ob quam cauſam etiam ſanatio feliciter ſucceſſerat; aſt ſecundi fuſi foramen in inteſtini parte tenuiori ſupra dictum muſculum comparuit, & cum hæc pars non admittat unionem, ſemper ſecum exitus per vulnus a fuſo inductum fuit obſervatus.

(Ex communicatione prælaudati D. Vallisnerii.)

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. JOH. GEORGII VOLKAMERI.
De
Tigridis ſpecie, felis magnitudinem non adæquante.

FElino generi ob ſimilitudinem cum Fele Animali domeſtico accenſeri Tigres, nemo eſt qui negabit; ſed tigrides felibus minores eſſe, fidem ſuperare videtur, cum de ſpecie hac altum apud Zoographos exiſtat ſilentium. Tales tamen repertu dari D. Dionyſius van der Sterre, Belgici in Inſula Curaçao quondam Regiminis, dum viveret, Medicus, cujus obitus omnibus, qui rerum naturalium indagationi inhiant, luctuoſiſſimus, per literas me docuit. Sic enim ille: *Ante aliquot hebdomadas tigridem alui elegantiſſimam e felino genere, fele tamen minorem, undique ædes percurrentem, nemini infenſam. Veſcebatur carnibus crudis, ovis coctis ac piſcibus.* Fernandez in Hiſtor. quadrup. Nov. Hiſpan. T. I. cap. 10. p. m. 4. Tlolocalotl ſive parvi Tigridis (Varronem hoc paſſu ſequitur, qui maſculino genere hoc vocabulo utitur) meminit, quoniam tigridi ſimilis videtur forma atque ſpecie, quamvis corporis cedat magnitudine, maculæ fuſcæ atque

nigræ,non pallidæ atque candentes, quales in Tigribus eſſe ſolent Sed dubito, an adeo puſilla ſit, cum Indos innata crudelitate aggrediatur, Hiſpanis tamen parcat, eosque fugiat, ſi vera fabula Dn. Dellon dans la Relation d'un Voyage des Indes Orientales Tom. I. chap. 25. p. m. 171. Edit. Pariſ. propius ad Tigridem noſtram collineare videtur. Tres enim tigridum Malabarenſium ſpecies, magnitudine tamen diſtinctas, recenſet, primamque felem adæquare aſſerit, cum altera ſpecies vervecem vel vitulum, tertia denique equum mole ſuperet, hincque a Luſitanis Tigris regia vocetur. Tigris tamen illa Delloniana conſvetam ferocitatem, ingentesque iras, huic animalium generi a Zoographis aſſignatas, minime depoſuit, quippe quas ipſe Dellonius, eam ex ædibus ad ſylvas profugam perſequens, ſuo damno expertus eſt, cum e contrario Curaſſavienſis illa ad manſuetudinem redacta, ædes innocue percurrendo, nemini noxam intulerit; haud abſimilis illi, cujus olim Martialis meminit,

improbaque tigris
indulgens patientiam flagello.

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. JOH. GEORGII VOLKAMERI,
De
De Pepone odore Ambræ, & rariori Caſtaneæ Braſilienſis ſpecie.

VAriæ proſtant Plantæ fructus odorem ſpirantes amœniſſimum gratiſſimumque, quas ſi olfacies, Deos rogabis, totam ut te, Fabulle, naſum faciant, ut Catulli, joco utar, quarum tamen Catalogum hic recenſere nolo, cum oppido apud Botanicos reperiantur. Peponis vel potius cucurbitæ tamen ſpecies eſt Curaſſavica, cujus modo laudatus Dion. van der Sterre ex Indiis ſemina miſit, indicta hactenus. In varias hæc duci poteſt formas, ſubitaque capit incrementa; illud tamen maxime admirationem me-

retur,

retur, quod Ambræ referat odorem, hincque ob fragrantiam cubiculis inferatur, imponaturque ciſtis.

Miſit quoque Vir longiori vita digniſſimus, Caſtaneæ Braſilienſis ſpeciem, 50. vel 60. pene nucleos in præduro cortice, qui frangi non poteſt, ſed igne domari, includentem; amygdalis quoad ſaporem guſtusque ſvavitatem ſimiles, copioſum ſuppeditantes oleum.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. JUSTI FRIDERICI DILLENII. De *Pareſi ex Colica, balſamo vitæ potisſimum curata.*

DIe 25. Septemb. Anni 1689. nocte concubia vocor ad generoſum ac ſtrenuum Dn. Capitaneum, Joh. Wilhelmum a Pleymann, heic Giſſæ pareſi ex Colica, quam ex iracundia contraxerat, ſine motu ac ſenſu inſtar apoplectici decumbentem. Cumque pulſus admodum debilis, ipſaque reſpiratio valde morboſa ac difficilis eſſet, omnesque adſtantes ægrum jamjam exſpiraturum crederent, ego non niſi Mixturam aliquam antiapoplectico-cordialem cum liquore C.C. ſuccinato, ſpiritu apoplectico Schrōderi & balſamo vitæ propinandam, tum pulvillos pro pulſibus uſitatos cum aquis odoriferis analepticis externe applicandos, & balſamum cordiale Mynſ. præſcribo; ſicque ægrum tanquam moribundum Deo & Sacerdoti commendans valedico. Quem tamen ſequenti mane adhuc vivere percipiens, illico accelero, & ſalute dicta atque recepta, hilariter exclamantem audio: O Herr Doctor! Es iſt/ GOtt lob/ um 100. Ducaten beſſer/ als es heunt zu Nacht war/ aber er ſehe doch/ was vor ein ſchöner Urin ſcil. dorten ſtehet. Quam ego intuens & propius accedens, curatius contemplans, ex virore nigricantem, craſſam, turbidamque, qualis ictericorum plerumque ſolet eſſe, deprehendo; atque adeo bilem p. n. muſculis & nervoſis partibus impactam, easque

ob ſpirituum animalium interceptionem, ad motum ac ſenſum ineptas reddentem, omnem per vias urinarias, beneficio liquoris C. C. ſuccinati & inprimis balſami vitæ, quod maxime diureticum eſt, excretam fuiſſe, ſicque ſanitatem ægro attuliſſe apparuit; quæ etiam poſt ſudoriferum appropriatum, hincque infuſum cholagogum poſtero die uſurpatum eidem plenarie affulſit. Exin balſamum illum vitæ, qualem Schröderus deſcribit, in colica paſſione, catarrho ſuffocativo, aſthmate, apoplexia aliisque gravioribus affectibus, interne ſæpius exhibui, ſemperque utiliſſimum ac efficaciſſimum deprehendi.

OBSERVATIO XL.

DN. D. JUSTI FRIDERICI DILLENII.

Inſolita pori choledochi via, aliaque obſervatu digna, in cadavere pueri 13. annorum reperta.

ANte paucas ſeptimanas in gratiam Studioſorum Medicinæ aperui cadaver pueri cujusdam 13. annorum, hydrope, uti credebant, extincti. Abdomen tamen haud adeo tumere deprehendi, ſed potius collapſum; nec quicquam notatu dignum in exteriore ſuperficie occurrebat, præter œdematoſum pedum tumorem, qui ad tactum digiti veſtigium ſui ſatis profundum in illis relinquebat. Ubi vero cultri aciem ad infimi ventris cavitatem direxi, mox aperto abdomine viſcera omnia naturalem ſuum ſitum obtinere deprehendi, & vix ultra ℔j. aut ℔jß. aquæ in abdominis cavitate reperi. Per omenti tamen ſubſtantiam vavarios variæ magnitudinis globulos, ſive tubercula piſorum inſtar, diſperſos obſervavi, quorum ſinguli venam & arteriam (turgida enim hæc erant vaſa) copioſo & ſeroſo ſanguine repleta recipere videbantur.

Hinc

Hinc ſuſpicari protinus cœpi, an glandulæ forent omenti, quarum primus oculatiſſimus Malpighius mentionem fecit, an viſcida potius & forſan in hocce cadavere purulenta materia repleta tubercula. Et hanc meam ſententiam confirmabat glandulosa illorum ſubſtantia, quam in pluribus antehac diſſectis deprehendi, & albicans, quæ ex illis exprimebatur, materia de pure ſuſpicionem augebat.

Sic & in hepate atque liene parvula ejusmodi notavi tubercula, quæ pus concretum & induratum exacte referebant, qualique materia tota pulmonum ſubſtantia diſtenta erat, & ita rigida, ut vix comprimi poſſet. Omnium autem maxime conſiderationem noſtram ad ſe trahebat porus bilarius: Viam enim, qua bilis ad inteſtinum duodenum fertur, & eructatur, diſcipulis monſtraturus, Ventriculum infra pylorum ligandum curavi, tum duodeni partem aperio & ſordes ſpongia detergo, hinc folliculum fellis comprimi jubeo. Ibi vero nulla bilis, ſed ſpuma tantum bilis prodibat, & vix locum inſertionis in duodeno ſatis notare poteram.

Rei ergo novitate ſuſpenſus in cauſas inquirere cœpi: Ductum bilis, quem porum bilarium vocant Anatomici, ſatis notabilem deprehendi & viam apertam: ſed mox duorum circiter digitorum latitudine poſt ſuum ex veſicula fellis ortum in duos dividebatur ramos, quorum minor ad inteſtinum duodenum tendens, eidem 4. circiter digitorum transverſorum infra pylorum ſpatio inſerebatur tam exilis, ut nullum quoque ſtylum, qui ad manus forte erant, ne minimum quidem admitteret.

Alter pori bilarii ramulus multo capacior & amplior pancreatis ſubſtantiæ inſerebatur, quin velut immiſcebatur; vix enim digitum transverſum latum progreſſus per totam pancreatis ſubſtantiam, in plurimos minutiſſimos ramulos deſinens ſeſe diffundebat, & preſſa veſicula plurimum bilis ex pancreatis ſubſtantia in medio diſſecta effluebat. En inſolitam bilis viam & luſum naturæ mirabilem, quem, quod ſciam, nulli ante me obſervare licuit unquam. Nollem tamen negare, bilem per pancreaticum

ductum in inteſtinum duodenum non eructari iterum, quanquam ego (ut ingenue fatear) omni licet diligentia adhibita, viam nullam invenerim; nec, quem uſum in arte hæc qualiscunque obſervatio habere poſſit, pluribus exponam, ſed hoc Tuo, Vir Doctiſſime, judicio, quo plures antecellis, dijudicandum relinquo.

Doctiſſimi Sylvii & Celeberrimi Græfii, de mutua bilis & ſucci pancreatici pugna, opinio labem hinc contrahere videtur maximam. Interim doleo de ægri vita, morbo & mortis genere nihil certi me comperire potuiſſe. In pectoris cavitate quanquam plurima p. n. erant, illis tamen ſingulis recenſendis non immorabor, cum ab aliis eadem jam annotata ſciam. Pulmones coſtis & ſterno undique adnati erant. Subſtantia illorum indurata valde & craſſiſſima, & p. n. omnino pulmones inveſtiebat membrana. Pericardium ultra ℔j, aquæ continebat. E dextro cordis ventriculo & ejusdem lateris auricula ipſius cavæ orificio ſanguinem grumoſum polypum æmulantem extraxi. In ſiniſtri thalami fundo albicantem quandam conſpicere licuit ſubſtantiam figuræ rotundæ, magnitudinis fabæ minoris, a pure, quod plurimum in pulmonibus continebatur, concretam.

Ex literis a Dn. D. Böttichero, *t t. Collega uti amiciſſimo ita honoratiſſimo; nunc autem in Illuſtri Julia Medicinæ Profeſſore primario & Archiatro Guelfico Celeberrimo A. 1698. die 20. Maji, Giſſæ ad me datis.*

OBSERVATIO XLI.

Dn. D. JUSTI FRIDERICI DILLENII.

De

Ductu cyſtico retrogrado & plurimis lapillis minuſculis referto.

A. 1700. menſe Junio quidam medicinæ Studioſus ex Auditoribus meis, Dn. *Philippus Ludovicus Kuppius*, Giſſenſis, nunc Medicinæ Doctor & Practicus famigeratiſſimus, cuniculum fœminam (quam gravidam neſcius poſtea reperit, catulis tamen quinque numero in utero mortuis inventis) diſſecuit, cujus ductus ſeu meatus cyſticus ex veſicula fellea usque ad inteſtinum duodenum pertingebat quidem, ipſum vero inteſtinum non ingrediebatur, ſed retrogrado modo ipſum hepar prope veſiculam biliariam rurſum ingrediebatur, orificio inſtar veſiculæ alicujus admodum diſtento & lapillis viridiſſimis, quibus & ipſe ductus oppletus erat, inſtar ſeminis milii, & vel minoribus etiam refertiſſimo; qualibus & omnes hepatis venæ atque arteriæ, majoribus tamen, lentium imo piſorum ad inſtar nonnullis plenæ repertæ fuere; initio quidem molliuſculis, utpote limo quaſi quodam viridi involutis, poſtea vero, ubi abluti & reſiccati erant, inſtar lapidum verorum induratis. Ipſa quidem cuniculus fœmina dum viveret, alvi durioris, macilenta & ſubtriſtis utplurimum erat, ſterilisque omnino futura videbatur, quod tamen ſectio poſtea aliter edocuit.

OBSER-

OBSERVATIO XLII.

DN. D. JUSTI FRIDERICI DILLENII,
De
Lingua duplici.

A. 1703. menſe Martio St. Goari viſus eſt puer ſexennis orphanus, militis præſidiarii in fortalitio Rheinfelſenſi quondam filiolus, lingua duplici, altera alteri incumbente præditus, referente id mihi viro fide digniſſimo.

NB. Contra *Obſervat. Dec. I. Ann. III. Ephemer. Nat. Cur. pag. 578.* Vid. *Obſerv. 137. Dec. I. Ann. IX. & X. p. 311.*

OBSERVATIO XLIII.

DN. D. JUSTI FRIDERICI DILLENII.
De
Infante puella atreta.

A. 1705. die 12. Maji oblata mihi eſt heic Giſſæ puellula ſeſquennis, Paſtoris cujusdam ſeu verbi divini Præconis pagani filiola, cujus pudendum membrana ſatis valida inſtar hymenis obvelatum erat, ut vix urinam excernere ei liceret. Hinc parentes veriti, eam poſthæc ſanguini menſtruo emittendo & matrimonio ineundo inhabilem futuram, rogarunt, utrum arte Chirurgica illi mature, antequam adoleſceret, ſubvenire conſultum foret atque poſſibile? Quod cum Joh. Georgius Reulingius, Chirurgus induſtrius jam ante me advocatus affirmaſſet, idque ſe effectum redditurum promiſiſſet, illico me præſente operi ſe accinxit, membranam cultello acuto per longitudinem incidit, abſterſoque ſanguine turundam unguento digeſtivo imbutam vulneri impoſuit, utque id aliquamdiu continuarent, ne labia vulneris iterum coaleſcerent, parentibus auctor fuit. Vid. *Hieron. Fabricius ab*

Aqua-

Aquapend. in Operationib. Chirurgic. Hiſtor. de hymene imperforato pag. 279. edit. Patav. Hildan. C. III. obſerv. 60. & 61. Obſerv. 3. Dec. I. Ann. III. Ephemer. German. Nat. Curioſ. de putendo muliebri natura clauſo, arte adaperto, pag. 5. nec non *Obſervat. 151. Dec. II. Ann. III. pag. 296.*

OBSERVATIO XLIV.

DN. D. JUSTI FRIDERICI DILLENII, De *Lapide araneorum.*

EOdem anno 1705. æſtate inclinante araneum majorem variegatum atque crucigerum, a domeſticis meis oblatum, ſcatulæ foramine unico ſuperne perviæ incluſi, periculum facturus, num forte lapillum ſucceſſu temporis in eo vel penes eum invenire licuerit, quo de lis hactenus inter auctores verſatur; an ſcilicet in rerum natura detur, & unquam viſus ſit talis, nec ne. Araneus ipſe ultra trimeſtre ſpatium ſine ullo, excepto aëris alimento, ſcatulæ incluſus vixit, ac telam more ſolito circa ſeſe texuit. Tandem vero, mortuum & emaciatum filio meo natu primo, Medicinæ Studioſo, jam nunc Licentiato, cum ſcatula tradidi, ut ſcilicet exenteraret illum & lapillum quæreret. Qui quidem in ipſo araneo diſſecto nihil adinvenit, in tela vero circumtexta lapillum exiguum, grano tamen milii non decorticati æqualem, rotundum & albicantem, cum apophyſi ſive appendice fuſca hærentem reperit, minus quidem durum, ſed leguminis inſtar friabilem. Confer *Sim. Paulli Quadripart. Botanic. Claſſ. II. ubi de Valeriana*, p. 163. hæc pro fabula & nugis habentem; *D. Joh.* vero *Francum*, Medicum Ulmenſem, fide partim propria, partim duorum civium Ulmenſium id ajentem, ac tres lapillos fabæ magnitudine variique coloris deſcribentem. Vid. *Prodrom. Arachnologiæ Ejusd. in Ephemerid. N. C. Dec. 2. A. III. p. 97. & A. V. p. 462. &c.*

(*Giſſa Auguſtam Vind. A. 1712. d. 10. Sept. miſſæ.*)

OBSERVATIO XLV.

DN. D. VITI RIEDLINI.

Hydrops Pectoris prædictus & ſectione confirmatus.

PErIlluſtris quidam Conſul ſex annis ſexagenario major, cum Anno præterito ab Eryſipelate, unguentis retropulſo primum, hincque in ulcus pedis deſinente, taliter qualiter convaluiſſet, ab illo tempore de tuſſi & difficili reſpiratione, nocturno præſertim tempore magis moleſtis, queſtus eſt, & remedia quidem varia adhibuit, at quamprimum vel minimum notavit levamentum, hæc denuo ſepoſuit; ſæpiuſcule etiam ſplendidiſſimis ſuis muneribus præfuit, hincque eo minus ægrotis annumerari voluit; bis terve etiam calculi dolores eo acerbiores perſenſit, quo diutius calculi in penis glande ſubſtitere, nec niſi mediante extractione removeri ex hac potuere: inſtans vero tempore præcipue nocturno aſthma, adeo ut ſæpius de lecto ſurgere habuerit opus, cachexiæ metum mihi injecit, unde & marte hanc expugnare tentavi; Vinum etiam medicatum bibit, quod levamentum attuliſſe videbatur: utut vero poſtmodum martiata ſic ſat ſedulo continuarit, laxantia his interpoſuerit, Decocta Pectoralia biberit, Spiritum Sal. Armoniac. cum Aq. convenientibus ſæpius ſumſerit, ſperma Ceti quoque, & forſan alia quædam, me inſcio, in uſum duxerit, impedire tamen minus potuit, quin reſpirandi difficultas tantum incrementum ſumſerit, ut in lecto ſubſiſtere ulterius non potuerit, ſed omne tempus ſedendo protrahere opus habuerit; nullo itaque ſtertore præſente, tuſſi quotidie magis remittente, & convulſivi quid ſubeſſe nec minimo quidem indicio ſe prodente, de hydrope Pectoris cogitare cœpi; &, quo plures de hoc Auctores evolvi, imprimisque cum memoriam Wepferianam, quem inſignem Medicum hic hydrops vivorum numero ſubtraxit, legiſſem

ſem, eo magis in ſententia mea confirmatus fui: cum autem pulſus inæqualiter intermittens, Polypi Cordis ſuſpicionem merito injiceret, & ætas provectior minus conveniens videretur, apertionem Thoracis ſuadere non fui auſus, illum tanquam cauſam, quæ removeri vix poſſit, accuſando, hanc vero vires ſufficientes non ſuggeſturam, metuendo, licet aliquoties illius fecerim mentionem: ſimul autem non ignarus, quam parum medicamentis in hoc malo proficiatur, teſtibus omnibus & ſingulis fere, qui de illo aliquid commentati fuere, quin ipſis medicamentis hactenus fruſtra adhibitis, ab his inſuper multum abhorrenti ea obtrudere piaculo duxi; aures tamen præbui cuidam, ſuccum Naſturt. aquat. commendanti, cum ſub tam diuturno malo humores non potuerint non labem quandam ſcorbuticam contrahere, & in pectore contentis exturbandis a quibusdam commendetur; utut vero bis terve urinam tam copioſam moverit, ut ſpem quandam convaleſcentiæ conceperimus; diutius tamen continuatus tandem non ſolum urinam ulterius non movit, ſed & appetitum proſtravit, hincque ſepoſitus fuit. Quemadmodum autem, qua hydropem Pectoris, in ſententia mea me quoque confirmaverat tumor pedum, abdomine ab hoc plane immuni exiſtente: ita ſi ſerum per pedes forſan ſubtrahi poſſet, & in pectore imminutum iri, ſperavi, hincque fomenta commendavi: hæc tamen ut in uſum duxiſſet, obtinere non potui; licet haud fruſtra de hoc ſubſidio me cogitaſſe, ſub finem vitæ detumeſcentes pedes, & aſthma hinc mirum quantum auctum, imo mortem inferens, indicio quodam fuerint: cum ergo malum ſemper fere idem perſiſteret, nec ego alia remedia, quam interdum urinam blande moventia commendarem, & nonnulli veteranum quendam Medicum ſummis extollerent laudibus, cum hoc ut conſilium inirem, rogatus quidem fui; at ego hujus Viri genium a meo prorſus alienum noſcens, hincque mihi ipſi non fidens, ne amice cum eo conferrem, deprecatus fui. Et hic quidem, cum acceſſiſſet, Pectoris hydrope ipſum minime laborare, quin non dari talem hydropem; & aſthma hypochondriacum ſcorbutumque eſſe, quo decumbat

ægrotus, tam acriter aſſeruit, ut &, ſi prelo ſubjiceretur, ſe aliter ſentire non poſſe, dejerarit, licet nec huic, nec illi revera dicata remedia ordinarit: ſemper vero ſpe vaniſſima convaleſcentiæ tum Perilluſtrem Dominum ægrotum, tum adſtantes lactavit, utut apud alios nec minimam illius ſupereſſe edixerit: nil autem pluribus medicamentis exhibitis obtinuit, quam ut appetitus plane fuerit proſtratus: aſthma antiquum obtinuit, quin auctum fuit, cum præcipue ipſi perſuaſiſſet, ut bis terve decubuerit: unico ante beatum obitum die pedes detumuere (& a ſero ex his refluo omnem in Thoracis cavitate inventam aquam hic Medicus abſurdiſſime derivavit,) ſed auctum fuit aſthma, donec tandem XXXVII. poſt hunc vocatum die ærumnoſam vitam cum meliore commutarit.

Ante pluſculos vero annos beatus hic Conſul in mandatis dederat, ut poſt mortem artis periti in tortorem ſuum, (ſic enim Calculum vocabat,) cultro anatomico ſedulo inquirerent; & hoc ipſum mandatum paulo ante mortem eo magis nunc urſit, quia & de hoc morbo ſuo ultimo duos Medicos diſſentientes habebat; ut adeo ipſemet hac de cauſa amice me rogarit, ut huic apertioni inſtituendæ præeſſem: unde & ſtatim huic petito fuit ſatisfactum, cum, uti Medicus ultimo vocatus retulit, ſuffocatus vitam finiiſſet: In aperto vero cadavere pro tam diuturno decubitu multa adhuc pinguedo oculis ſe ſtitit, qua Meſenterium totum fere obductum fuerat, adeo ut veteranus Chirurgus præſens teſtatus fuerit, tam pingue Meſenterium ſe in vita ſua nunquam vidiſſe: Hepar & Lien magis non erant læſa, quam in pleriſque morbis Chronicis eſſe ſolent, inteſtina inflata, nec ab excrementis plane vacua: liquore vero feculento nigricante & craſſiuſculo repletus erat Ventriculus, qui quartam menſuræ partem niſi ſuperabat, æquabat; quem quidem nonnemo, quia ultimo biduo vel triduo parum admodum ingeſſerat beatus, ab ingeſtis derivari non poſſe ſtatuebat, fereque conſentientem me habuiſſet; ut adeo & de viis occultis, per quas ſerum ex pectore eo penetrare potuiſſet, cogitarim, Quo minus autem has invenire potui, eo magis

gis in prima mea ſententia confirmatus fui, non niſi a corruptis, vel ante triduum ingeſtis, derivandum eſſe hunc liquorem, ventriculo tenui & debili, quin & a diaphragmate preſſo, iis expellendis non ſufficiente. In veſicula fellea calculus magnitudine nucem moſchatam ſuperans, nigricans partim, ſic ſat rotundus & levis, cum quibusdam aliis minoribus delituerat, quorum & quidam in externa hepatis ſuperficie obſervabantur. Ren ſiniſter calculos quosdam parvos continebat, quibus majores vel cetera ſanus excreverat, quibus & hic ureter repletus quaſi erat, usque eo, quo in veſicam penetravit: Ren dexter duplo fere alterum & conſuetam magnitudinem excedens, calculum occultabat, præter alios aliquot mediocris magnitudinis, ſic ſat magnum; caput fiſtulæ tabaci, qualia ex lapide, quam ſpumam Maris vocant, conficiunt, cum quadam fiſtulæ parte ſic ſat exacte repræſentantem, & pondere ℥ijß æquantem; uti minorum unus pileolum præſentabat; hincque acerbiſſimos Renum dolores, de quibus beatus Dominus Conſul ſæpius queri opus habuerat, nemo ulterius mirabatur: conſpectum vero primo ſtatim etiam fuerat inteſtinis ſupernaticans ſerum quoddam flaviuſculum. Pectus apertum Cor monſtrabat, conſueto longe majus, in dextro Ventriculo polypoſam concretionem, ex ſanguine grumoſo & membranulis conſtantem, continens, pulſus intermittentis, quem una mecum alii artis periti jam per aliquot annos in ipſo obſervaverant, medicus autem ultimo vocatus pertinaciter negaverat, ſine dubio cauſa; nec minus hydropis, jam ſe detegentis: dum ſcilicet motum cordis impetuoſiorem Polypus ſæpius concitavit, hincque vaſa lymphatica quædam ſine dubio rupta fuere: pulmones itidem conſuetam magnitudinem aliquantum excedebant, pallidiuſculi & duriuſculi exiſtebant, & arctius tum pleuræ, tum præſertim Diaphragmati adhærebant: hæc ambo vero viſcera contegebant quaſi aquam in Pectoris cavitate contentam, tenuem, cruentam, cujus libras tres ſpongiis mediantibus haud ita difficulter evacuavimus; totidem vero in Pectore reſtitiſſe, & quas, quia ſanguini confuſæ erant, temporique parcebamus, non ex-

traxeramus, nemo adſtantium dubitabat, nemo etiam hinc de Pectoris Hydrope, niſi forte incredulus ille medicus, qui tamen nec verbum hac de re proferebat, cetera quoque hic præter conſuetudinem vix loquax: licet autem & pituita quædam in aſpera arteria fuerit conſpecta, quin tamen non tam hæc, quam copioſa aqua, aſthma tam pertinax produxerit, quis in dubium vocabit? Quemadmodum vero hæc obſervatio quædam hydropis Pectoris, non adeo noti, indicia ſuggerit; ita quam parum ſibi conſulat Medicus, alterius ſententiam, præcipue minus abſurdam, plane rejiciendo itidem docet.

OBSERVATIO XLVI.

DN. D. VITI RIEDLINI.

Iſchuria Catheteri ſæpius applicato inprimis cedens.

JUris Conſultus ille, cujus Centuriæ IIdæ harum Obſervationum commate XLV. hiſtoriam dedi, ab illo quidem tempore urinam utut difficilius, in juſta tamen quantitate reddidit, nec habuit, quod hac de cauſa quereretur; cum vero ante ſemeſtre, & quod excurrit, Paralyſi lateris dextri corriperetur, jam magis quam unquam prius de hoc malo ſibi metuit, nec absque ratione, cum & viſcera in hoc morbo affici, quotidiana teſtetur experientia: per integrum vero ſemeſtre tam immunis ab hoc malo vixit, ut jam fere tantum non omnem metum de ejus reditione depoſuerit, cum præcipue & decumbens urinam non adeo difficulter redderet: at dum Paralyſis jam quodammodo cedere cœpit, jamque de nulla re minus cogitavit, aliquando ſubito iterum urina ſic ſubſtitit, ut ejus nec guttam quidem excernere potuerit: brevi ergo doloribus acerbis accedentibus noctu me per ancillam interrogavit, quid factu ſit opus? & ego denuo Catheterem adhibere juſſi, quod tamen nunc infelicius & illo craſſiore Cathetere ceſſit;

ut

ut adeo Chirurgus de caruncula, & neſcio qua excreſcentia, inteſtinum rectum comprimente cogitarit: quam tamen ſententiam tentata denuo & feliciter ſuccedens Catheteris applicatio refutavit: jam ergo non ſolum tum laudatum Cataplaſma ſedulo denuo applicare juſſi, verum & alia convenientia remedia præſcripſi, metuens, ob Paralyſin præſentem malum nunc difficilius curatum iri: ſæpius vero ac olim redeuntibus doloribus, nec his ulli remedio cedentibus, quamdiu urina non fuit ſubtracta, ut ſæpius ſubtraheretur, ſuaſi, urſi; cum præſertim Chirurgum ſeniorem haberem contrarium, interſerentem, ſi ſæpius ſic ſubtrahatur urina, metum ſubeſſe, ne tandem eam retinere non poſſit ægrotus: quod tamen minus ego malum exiſtimavi, quam ſi crebrioribus doloribus inflammatio Veſicæ ſuccederet; quemadmodum ergo totus in hoc fui occupatus, ut junior Chirurgus rite Catheterem applicare diſceret, ita quamprimum hoc obtinui, non deſtiti, donec hic Catheterem, quoties dolores urſere, veſicæ immiſit, utut aliquoties intempeſtiva nocte operæ huic vacare opus habuerit; ſedulo tamen hoc præſtitit, tum ægroto urgente, qui prius in doloribus nullum levamentum notavit, quæcunque etiam adhibuerit medicamenta; tum effectu exoptatiſſimo ſubſequente, quod ſponte is denuo urinam reddere cœpit, primo quidem in parciore, hinc vero ſemper in largiore, tandemque in ſufficiente quantitate; quo ſæpius ſcilicet urgentibus doloribus Catheter fuit applicatus, eo magis ſponte urina ſucceſſit: Sic enim hiſce nunquam diutius inſtantibus, muſculus detruſor citius robur ſuum antiquum recuperavit, non plane nil conferente Cataplaſmate roborante; quod hinc hodienum continuat, & jam per plures hebdomadas æger hic, Dei gratia, urinam absque ulla difficultate reddit. Docet hæc obſervatio Iſchuriam & in Paralyticis ſubinde curari poſſe: inprimis autem non habere nos quod nobis vel a frequentiore docta Catheteris applicatione metuamus, quæ ſemper impediet ſimul, ne via, quam tranſit, lædatur: quin hic plurimum frequentiorem applicationem contuliſſe, ut citius urina rite denuo potuerit excerni, nullum eſt dubium.

OBSER-

OBSERVATIO XLVII.

DN. D. VITI RIEDLINI.

Sternutatio creberrima & vehemens, leniſſimo remedio cedens.

PRæfecti cujusdam militaris e primis filiola duodecim annorum, elegantis formæ, & tenerrimæ conſtitutionis, cum ante biennium per lapſum de ſcamno gravius caput menſæ juxta poſita alliſiſſet, exinde quidem haud ita diu male ſe habuit, at ex illo tempore aliquoties crebrius ſternutavit, quoniam tamen malum diutius nunquam inſtitit, nec alia poſt ſe traxit, minus etiam curatum fuit. Contigit vero præterito Vere Anni M DCC XII. ut ſternutare denuo cœperit, & quidem nunc tam ſæpe, ut, ne periculum inde immineat, Parentes metuerint, hincque me propterea conſuluerint. Licet vero ego blando purgante humores forſan peccantes ſubducere, variisque tum antiſcorbuticis, tum præcipitantibus, anodynis & nitratis corrigere hos tentarim, varia etiam externa fuerint adhibita (ubi inter alia per errorem applicata fronti Aqua Mercuriata ex minerali parata, loco Mercurialis ex herba deſtillatæ, & frigus induxit, & ſternutationem auxit,) nil quicquam tamen hiſce proficiebatur; ſemper pluries, & aliquoties uno ſpiritu plus quam vigeſies ſternutabat: quoniam vero per tam crebras ſternutationes non niſi pauciſſimæ ſeri guttulæ expellebantur, ſi hoc copioſius eliceretur, prodeſſe poſſe credens, ſuccum Betæ rubr. Aq. Majoranæ temperatum naribus attrahendum commendavi; & hic ſane, licet parum admodum ſeri elicuerit, per aliquot tamen horas ſternutationem inhibuit, ſic ut jam fere triumphum cecinerimus, ſed ante victoriam; illis enim elapſis, non ſolum ſternutatio majori fere cum vehementia rediit, verum & hoc ipſo remedio nunc fuit aucta; jam ergo & veſicas in cervice excitare juſſi, at & hæ nec minimum quidem

dem contulere. Semper itaque orgaſmum a menſibus in hiſce puellis, utut non ſubſequantur, non ita novum in mente habens, de Venæſectione in pede inſtituenda cogitavi; prius vero, ut tentent, quid pediluvium præſtet? rogavi: utut vero qua cetera quævis mandatis meis paruerint, in hoc tamen neſcio qua de cauſa ea non audientes me permoverunt, ut ſuaſerim, ut lutum fornacum aceto mixtum plantis pedum applicent; & ecce! cum hoc vix fuiſſet factum, ſternutatio ſic remiſit, ut absque hac integram noctem quietam duxerit; cumque ſequenti die lutum exſiccatum removerent, rediit quidem ſternutatio, aſt & iterato huic ipſi cataplasmati ſtatim denuo ceſſit, nec alia medicina opus habuit, niſi quod & Mucil. ſem. cydonior. non absque fructu naribus ſe attraxiſſe credidit: intra quinque vero dies fere ad minimum ter millies ipſam ſternutaſſe, adſtantes unanimiter aſſeruere. Succeſſit autem dolor acerbus illius partis capitis, quam ante biennium menſæ alliſerat, hincque metum mihi injiciebat, ne forſan pus ſubtus lateat, caſus in Ephemeridibus noſtr. Dec. I. Anno III. Obſ. 138. deſcripti memor; at ſucceſſit huic ophthalmia, & hac diſcuſſa, ſic DEI gratia, cum ſanitate in gratiam rediit, ut jam per integrum ſemeſtre non habeat, de quo queratur. Conſenſum capitis cum pedibus quemadmodum hæc egregie confirmant, ita vel vilia remedia interdum male contemni, hæc ipſa obſervatio teſtatur.

(*A. 1712. d. 11. Septemb. Vlma Auguſtam Vind. miſſæ.*)

OBSERVATIO XLVIII.

DN. D. JOH. ADAMI GENSELII.

De

Febri maligna ſumme periculoſa, & jam quaſi deſperata, aſt feliciter curata; in qua τὸ Θεῖον emicuit Hippocraticum.

VIr 54. annorum, Sopronienſis, temperamenti ſanguineo-cholerici, corripitur febri maligna cum cardialgia & continua cephalalgia ac ſopore, peſſimo cum augurio, juxta Hippocrat. Prænot. 1. Coac. aph. 48. *ex præcordiorum dolore febres obortæ, malignæ ſunt, in his profundus ac altus ſomnus peſſimus.* Ordinavi bezoardica, diaphoretica, interpolatis analepticis; ſecunda die curavi venam mane ſecari in brachio, circa veſperum in pede: ſanguis erat incoctus, & absque gutta ſeri: tertia nimium quantum tuſſivit cum calore aucto a fermento illo turbativo reddito fortiori, quod itidem malum, juxta Hipp. aph 43. ſect. 4. ac ejecit materiam purulentam copioſam; abſceſſum quippe habuit in pulmonibus: quarta incepit, quod alias bonum, ſurdeſcere; quinta continuato ſputo acceſſerunt deliria & morbus regius, quod malum, juxta Hipp. Coac. prænot. ſect. 1. aph. 172. it. De judicationibus ſect. 8. & aphoriſ. 62. ſect. 4. imprimis cum duritie hypochondriorum ab obſtructione ſcirrhoſa tartarea, juxta Hipp. aph. 42. ſect. VI Sicuti in hoc ſubjecto fuit. Sexta tyranno quaſi exiſtente ſputum ceſſavit, licet tuſſis plusquam ferina ipſum excruciaverit, quod alias lethale, juxta Hipp. aph. 17. ſect. VII. ulcere enim non amplius abſterſo per ἀνακάθαρσιν, porisque calloſis redditis & obſtructis, natura ſuccumbit. Septima die, excretione ſymptomatica, prorumpentibus exanthematibus purpureis floccos legit cum torvis oculis, deliriisque ferocibus ob eccentricum motum ſpirituum ac obverſantium inde idearum, ronchis ſonoris ac pulſu vermiculari & intermittente, exteriora frigebant, interiora urebantur, defici-

ente tamen ſiti cum oppreſſivis frigidis ſudoribus, extremum notantibus conatum, & difficillima reſpiratione, quæ juxta omnes Practicos lethalia ſunt ſigna, ſymptomatibus ultra æquatorem quaſi & ſphæram naturæ transgreſſis, imprimis ſecundum Hipp. aph. 50. ſect. 4. *ubi in febre non intermittente, difficultas ſpirandi, & delirium fit, lethale eſt:* facultate vitali & animali ſimul gravius læſis, indicio circulationis ceſſaturæ, & aph. 72. ſect. 7. it. aph. 46. ſect. 4. frigus quippe emorientis facultatis & caloris conſectarium mortem portendit, calore ad ſumma & ultra ſphæram naturæ progreſſo, poſt ſe morticinum relinquit frigus, aph. 48. ſect 4. & aph. 37. ſect. 4. Frigidi ſudores cum acuta febri, mortem ſignificant: circa ſeptimam veſpertinam acceſſit ſingultus cum convulſionibus, quod peſſimum, juxta Hipp. Lib. 1. prædict. ſect. 3. & voce tremula, quod itidem lethale, juxta Hipp. Coac. prænot. ſect. I. aph. 131. & ſeq. delirium in ſpiritu & ſudore ac ſingultu lethale eſt; & aph. 66. ſect. 4. aph. 13. ſect. VII. Coac. prænot. ſect. 3. abſumpta enim plus juſto lympha & ſanguini incocta, ſpiritibus & nervoſo generi motus irregulares inferuntur. Divus noſter ſenex quidem dicit ſect. 2. aph. 13. Quibuscunque criſis fit, his nox gravis ante acceſſionem; profecto hic graviſſima erat: nam æger extremos habuit labores, oculos concavos, naſum acutum, tempora collapſa, aures frigidas ac contractas, ungues nigros, cutem duram, palpebras lividas, colorem morticinum ac cadaveroſum, neminem ex agnatis novit, in agone jamjam quaſi conſtitutus, & pro ſemimortuo reputatus. Si enim talia evenerint, mors proxima eſt, juxta Hipp. aph. 49. ſect. 4. & ſect. VIII. aph. 12. 14. 16. & licet juxta Hipp. aph. 19. ſect. 2. acutorum morborum non dentur certæ prædictiones nec ratione ſalutis, nec ratione mortis; tamen in hoc ſubjecto poſitis omnibus ſignis diagnoſticis lethalibus, etiam ab ipſo Hippocrate juxta ſuperius allegata prognoſis fatalis pronunciata fuiſſet: verum τὸ Θεῖον, illi ceu ethnico jam notum (vide prænot. Hipp. Sect. I.) hic ſole meridiano clarius emicuit. Deus quippe, ut ubique, ita & in Medicina, ſupernaturali, incomprehenſibili admirandoque

 ope-

operatur modo; datis enim bezoardicis, ac analepticis temperatis, calidi innati vigorem roborantibus ac conſervantibus, rarefactionem & reſolutionem peregrinam domantibus, intermixtis thoracicis, eadem die ſudor provenit calidus per totum corpus, qui optimus, juxta Hipp. prænot. Coac. Sect. 4. & febrem ſolvit. Sicque ſeptima, criſi facta perfecta, & finita ultima naturæ lucta cum morbo, incidit in ſomnum profundum, qui delirium ſedavit, quod bonum, juxta Hipp. aph. 2. Sect. 2. & prænot. Coac. Sect. I. Æſtuantibus itaque undis Maſſæ ſanguineæ, morbique procellis ſuaviter placatis, & a lympha reparata, ſpiritibus placide irretitis: octava die malacia quaſi toti inducta corpori: nona remittente calore, ſequentibus diebus halcyoniis melius valere cœpit, & laus ſit Deo, ſaluti indefeſſe ſtudens Patriæ adhuc vivit. Atque ſic in præſenti Caſu ceu Medicus miniſtrum tantum non magiſtrum egi naturæ, eam adjuvando, motusque illius criticos promovendo, licet ſciolæ ac veſanæ quædam mulierculæ, vetulæ medicaſtræ, laudem, more hic loci ſolito deteſtando, hujus Curæ ſibi temerario arrogaverint auſu, quod nimirum ægrum hunc tinctura quadam lunæ vel Solis ex faucibus mortis absque mea ope eripuerint.

OBSERVATIO XLIX.

DN. D. JOH. ADAMI GENSELII.
De
Conceptione in Somno.

PUella 20. annorum mercatoris cujusdam ancilla, ipſa inſcia & inanimadvertente, nihilque penitus penitusque ſentiente, concepit & imprægnata fuit, coram judicio conſtituta & examita faſſa eſt, quod ſcienter cum nullo concubuerit viro, ſed quod ſodalis prædicti mercatoris poculum vini ſemel ipſi porrexerit, quo exhauſto, ſomno profundo, non ſine ſuſpicione narcotici cujusdam propinati (a qua tamen juramento ſodalis ſe liberavit) ob-

obruta, credititque, ſe in illo, quamvis ſine ſenſibilitate impræ-gnatam fuiſſe. Magiſtratus ſuper hoc judicium meum expetiit: utrum fœmina in ſomno ipſa inanimadvertente concipere poſ-ſit, cui affirmative reſpondi, cum alia quoque ſimilia pro-ſtent exempla. * Datis enim omnibus requiſitis ad conceptio-nem neceſſariis, non poteſt non eadem ſubſequi, licet præter vo-luntatem, vel citra appetitum naturalem coitus contingat. Illud in plurimis puellis toto quaſi obſervatur die, quæ contra volun-tatem ſuam & intentionem, ipſis quaſi invitis impraegnantur: hoc vero in certis mulierculis temperamenti phlegmatici, quales ipſemet novi, cernitur, quæ absque minima delectatione, volupta-tisque ac titillationis ſenſu, atque ſic ſine appetitu concumbentes, tamen concipiunt, quod etiam confirmant Rodericus a Caſtro Lib. 2. de nat. mul. Cap. 1. & Platerus Lib. 1. obſerv. p. 261. Non video itaque, cur non etiam in ſomno fœminæ concipere poſſint, facta efficaci & ſufficiente ovulorum per ſpiritus ſeu con-tagium vel fermentum ſeminale fœcundatione; quæ enim Hie-ron. Fabr. ab Aquapend. Lib. 1. de chir. oper. p. 93. refert: poſſi-bile eſſe, fœminam absque coitu, propter vim uteri attractricem, ſe-mine maris ante genitale arvum tantum emiſſo, concipere, me-rito pro fabulis anilibus & impoſturis habentur. Nam licet ſemen ad foetus generationem non κατ᾽ ὄγκον, ſed κατ᾽ ἐνέργειαν concur-rat, quod experimentis Charletoni, Regn. de Graaf, imprimis vero Gvil. Harvei innotuit, qui diſſectionibus cervarum & dama-rum tum ante finitum earum coëundi terminum, tum etiam poſtea inſtitutis, in uteri cavitate, aut ejus cornibus, tubis fœ-minarum analogis, nunquam ſeminis aut ſanguinis veſtigium repererunt propter nimiam diſtantiam; nihilominus tamen ovulorum requiritur irradiatio, vel ſi quis cum veteribus mixtio-nem ſeminis fœminæ (quo tamen conſenſu plurimorum carent) cum maris ſtatuat, ſciat, fœminas quoque pollutionibus infeſtari nocturnis, & ſic etiam juxta hanc hypotheſin, conceptionem in ſomno, facta ſolummodo carnali copula, fieri poſſe: poſſibilita-

* *Vide Zeil. Roſett. p. 345. Montan. Lib. 2. C. 2.*

tem porro hujus conceptionis exempla quorundam maleferiatorum comprobant, qui ligna, candelas, aliaque abſurda, meretricum vino ſomnoque ſepultarum pudendis ſine minima ſenſatione intruſerunt, quare non etiam mentulam potuiſſent, quando profundius imprimis immerſi deliteſcunt ac ſopiuntur ſpiritus: veritati denique hujus Caſus ſuffragatur hiſtoria Lothi, vino ſomnoque ſepulti, nec ſcientis, nec ſentientis actum concubitus filiarum ſuarum, prouti vulgata Geneſ. 19. verſ. 33. & 35. notanter reddidit, id quod verbum ידע innuit, adhiberi alias ſolitum de illis, qui bene noſcunt, ſciunt, ac ſentiunt, ſicuti linguam Hebraicam callentibus conſtat. Verum Loth ceu agens & operans, nec ſcivit, nec novit, nec ſenſit actum illum: quare igitur non etiam in patiente & recipiente ſimile contingere poſſet, ut taceam, vino purpuratos, illoque dementatos, homicidia inſcienter committentes, & fuſtibus bene oneratos, vel graviter vulneratos, nihil plane per aliquot horas, propter ſpiritus Baccho ſomnoque oppreſſos, ſcientes & ſentientes. Cum vero Medicus quidam tanquam pro aris & focis pugnans, poſſibilitatem hujus imprægnationis negaſſet, expetii Germaniæ noſtræ Hippocratis, Wedelii ſcilicet, deſuper judicium, cui tunc ratione uxoricidii, Sopronii inhumane patrati, ſcripſeram, qui mihi ſequentem in modum reſpondit:

Vir Nobilisſime, Amplisſime atque Excellentisſime, Domine Fautor & Amice honoratisſime.

Simul literas Tuas gratiſſimas accepi, exhibui incluſas Facultati noſtræ Medicæ, cujus reſponſum hiſce meis junxi, cum gratiarum actione & ſalutatione humaniſſima ejusdem nomine nunciata &c. Quod alterum poſtulatum attinet, an Virgo alto ſomno ſepulta deflorari & imprægnari poſſit inſenſibiliter, itidem affirmandum eſt merito; ſi ſcilicet ſomnus ſit profundior, vel ſecundum naturam, ut primus eſſe ſolet, & in aliis magis profundus, vel non naturalis, a laboribus, fatigatione, potu largiori imprimis, prægreſſis vigiliis: ſeu immiſſionem perfectam & completam, ſeu irradiationem ſolum ſeminalem, ut recentiores qui-

dam

dam volunt, ſtatuamus. Videri de hoc poteſt Zittmannus in Medicina forenſi Cent. V. Caſu. 21. p. 1156. & Cent. VI. Caſ. 77. pag. 1642. ibique laudati. Servet Te DEUS! Dabam raptim Jenæ M DCC XII. Die 25. Auguſt. Nobiliſſ. T. Nominis

paratisſimus cultor
G. W. Wedelius.

OBSERVATIO L.

DN. D. JOH. ADAMI GENSELII.
De
Hydrophobia.

Adoleſcens 15. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, famelicus ſumma cum aviditate, appetituque quaſi præternaturali paſtillos devoravit farinaceos nimis calidos, ac quaſi ferventes, ſuperbibita aqua glaciali: Corripitur tertia die hydrophobia, ſiti vexatus maxima potum petiit; aſt poculum in manibus tantum tenens, jam abhorruit, nec liquidum aſpicere, multo minus deglutire poterat, horrendo & plusquam Tantalio fato, ad lucis & linteaminum alborum conſpectum quoque contremuit, mente tamen illæſa, ſed pulſu concitato, multisque ſudoribus. Mater quidem ejus vi aliquoties liquida ori infudit, ſed fruſtra miſerculus captabat aquas in aquis: nam per nares rurſus celeri cum regurgitatione, metuque ſuffocationis reſilierunt. Adhibebantur Venæ ſectio, veſicatoria, bezoardica, aliaque remedia appropriata, imprimis autem decantatum illud remedium ex cineribus cancrorum fluviatilium, thure ac gentiana confectum, cujus uſu neminem mortuum unquam aſſerit Schenckius in obſerv. Medic. pag. 856. quod tamen fidem excedit; parentes quoque ejus, vota ad D. Hubertum, qui in Arduenna, & Divum Bellinum, qui in Rhodiginis paludibus [de quo videri poteſt Cœl. Rhodiginus Lib. 17. Cap. 28. L. A.] ceu patroni hydrophoborum coluntur, fecerunt:

aſt

aſt omnia incaſſum fuerunt, ſeptima quippe die, intercluſo ad pulmones aëris tranſitu, ſtrangulatus exſpiravit. Rariſſima enim eorum ſuppetunt exempla, in quibus hic morbus, ubi ad aquæ metum deventum fuit, remediorum ope ſit ſuperatus. Salvo aliorum judicio hydrophobia hæc non vitio primarum, vel occultarum qualitatum oraculi ignorantiæ, nec mentis læſæ aut delirantis, nec ſalivæ, juxta Martinum Liſterum, nec vitio imaginationis ſplenis, tanquam animæ ſenſitivæ organi, juxta Helmontium in Ortu Medicinæ p. 277. ex quo fumus atræ bilis in caput, thecam poteſtatis phantanſticæ, eſſeratur, nec vitio miasmatis per morſum canis rabidi maſſæ ſanguineæ communicati, ſed a convulſione diaphragmatis, muſculorumque, faucium ac nervorum, propter viritationem & ſubſequentem quaſi fixationem ſpirituum animalium contigit, non quod metus & antipathia inter ſpiritus igneos, & aquam frigidam, ceu duo contraria, ſecundum Sebaſt. Wirdig in Medicina ſpirituum p. 222. eſſet, ſed propter ſubitaneam illam mutationem calidi in frigidum repellens ac concentrans, a quo ſpiritus animales influentes in nervos, diaphragma ac muſculos faucium deglutitioni inſervientes fixati quaſi erant, cum interna febrilis caloris accenſione, prædictarumque partium, ab heterogeneitate illa maſſæ ſanguineæ quoque inducta inflammatione, unde nulla dilatatio, nec conſtrictio amplius muſculorum fieri potuit, rigidis quaſi manentibus illis, nec gula ſatis deprimi poterat, quantum ad potandum ſuffeciſſet, nec trachea ſatis in deglutitione conſtringi propter metum ſtrangulationis, ob impeditum aëris in partium pnevmonicarum cavitatem ingreſſum, prouti in Synanche & Cynanche fieri ſolet: facta exenteratione muſculi tum externi tum interni pharyngis rubebant una cum glandulis, non item laryngis. Ventriculus totaliter quaſi exſiccatus & vacuus erat, reliqua viſcera bene ſe habebant, nec in corde aut pulmonibus quicquam conſpici potuit, excepto cerebro, in cujus tertio ventriculo circa glandulam pinealem, materiam quandam compactam, ſolidam ac duriuſculam inæqualium laterum, magnitudinis piſi minoris adinveni, quam inter cimelia mea reſervo.

OB-

OBSERVATIO LI.

Dn. D. JOH. ADAMI GENSELII.

De

Hæmorrhagia penis.

Miles gregarius, ex legione Rabutiniana, hæmorrhoidum alias paſſus fluxum cum tolerantia naturæ, illo vero ceſſante, novumque ſanguine affectante alveum, mictum patitur cruentum, vel potius hæmorrhagiam penis; citra mictionem quippe ſincerus, purus, exactoque rubore tinctus ſanguis involuntarie, etiam in ſomno, ſine ardore minimoque dolore profluxit copioſus: de tenſione tamen abdominis ſubinde, & poſt menſem de proſtratione virium, ob ſpiritus vitales depauperatos conqueſtus fuit. Adhibitis remediis acrimoniam temperantibus, abſorbentibus, inprimis autem emulſionibus cum nitroſis & alcalinis, acidas illas particulas, ponticas, auſteras, roſivas edulcorantibus, tonumque renum roborantibus, fluxus hic ceſſavit, priſtinæque reſtitutus fuit ſaluti.

(*Sopronio Noribergam d. 30. Octobr. A. 1712. miſſæ.*)

OBSERVATIO LII.

Dn. D. EMANUELIS KÖNIGII.

Vera & Philoſophica Auri diaphoretici Poteriani præparatio.

Modernus ille Anglus Gedeon Harveus in *Tract. de Arte morbos curandi expectatione* ſex potiſſimum enumerat

Medicinæ hodiernæ ſectas, pro vario remediorum uſurpatorum uſu; nimirum tum *Ferream*, quæ medicamentis martialibus, tum *Aſinariam*, quæ lacte aſinino, tum *Jeſuiticam*, quæ cortice Chinæ Chinæ ſeu Peruviano, tum *Aquariam*, quæ aquis mineralibus, tum *Laniariam*, quæ Venæſectione, & tandem *Stercorariam*, quæ remediis purgantibus promiſcue morbos curare ſatagit.

His vero nos merito ſuperaddimus *Auream* & *Argenteam*, copioſis auri & argenti acervis præferendam, ſummum in his terrenis auxilium, medicamentum tantum non divinum, (quin & ipſius divinitatis haud exiguum exemplar) quatenus ex auro & argento, legitime recluſis, nucleus eruitur, ac mira in ſanandis morbis miſeris mortalibus commoda exhibentur.

Sic namque *Joh. Bapt. Bartolus* Romanus apud *Jan. Nicium Erythræum in Pinacothec. alt. XXII. p.m. 75.* auro ejusmodi philoſophico more præparato in morbis rebellibus ſtupenda edidit ſcientiæ Medicæ ſpecimina, adeo ut ob arthritidem rebellem in Viro quodam nobiliſſimo ſummum in urbe magiſtratum gerente ſanatam, ob factum hoc ita novum, quod ſupra naturæ vires viſum fuit, reus necromantiæ apud Quæſitores fidei, coactus ſit cauſam dicere. Et alius in Italia Profeſſor Bononienſis, *Petrus Poterius*, *Andegavenſis* Gallus, eodem remedio aureo Paralyſin, Tabem, Arthritidem, Icterum contumacem aliaque rebellia mala feliciſſime ſanavit, eandemque medicandi felicitatem filio reliquit, qua illum ad invidiam usque Romæ inclaruiſſe, oculati teſtes viderunt, referente horum quoque ſecretorum gnariſſimo *Olao Borrichio*, *Profeſſore Medico Hafnienſi*, in doctiſſimo contra *Conringium* tractatu *de Hermetis & Ægyptiorum Sapient. pag. m. 305.* Sic & *Experient. Sam. Ledelius Medicus Gorlicenſis & Acad. Curioſ. in Miſcellan. Phyſ. Medic. Curioſ. Decur. II. Ann. VII. Obſerv. XLII. p. m. 84.* de noſtra hac aurea medicina ſe vidiſſe refert, illam in forma pilulari exhibitam ad grana duo vel tria pro doſi, radicitus tollere omnes morbos chronicos & deſperatos; Obſervaſſe ſe Epilepſiam ab ortu,

ope

ope ſudoris copioſiſſimi inde extirpatam: Venenum per annos aliquot latens in corpore expuliſſe in fœmina: Peſti illam epinicium canere & ceciniſſe Anno 1680. & ſeq. Lui Venereæ & omnibus impuritatibus corporis nidum deſtruere paucos intra dies: Cancrum faciei per annum durantem in fœmina cum fœtore abominabili fuiſſe ſublatum, *Balſamo* exterius illito, ſuperimpoſito *Emplaſtro*, & data interius hacce panacæa, adeo ut in tali remedio unice virtus ſit renovativa quærenda. Sic & antea citatus *Poterius in Obſ. & Cur. Cent. II. c. LXXVII. p. m. 176.* fœdum quoddam & horrendum morbi genus, hominem in monſtrum tantum non in facie defigurans, ſe tali auro præparato, quod *Diaphoreticum* ſuum vocat, ſanaſſe refert.

Quum vero *Poterius*, ut libere fatetur, Auri ejuſmodi præparationis modum præcipue acceptum referat *Theophraſto Paracelſo, Philoſopho & Phyſico Baſilienſi*, ut ſe nominat, quia hic publice docuit, Medico Helvetio Einſidlæ nato, utpote ex cujus ſcriptis ſe modum ejuſmodi didiciſſe ingenue atteſtatur, indecorum Medicis noſtris Helvetiis ſemper judicavi, exteros Italos, Gallos aliosque de arcanis ejuſmodi ex Helvetia petitis, gloriari ſtupendaque in morbis præſtare, nos tamen horum remediorum, vel a Paracelſi obitu, hucusque remanere ignaros. Hinc quæ ipſe Paracelſus ejusque diſcipuli de hiſce nobis in ſcriptis reliquerunt, indagare conſultum duximus, inſtigati occaſione conaminum ejuſmodi cum *Viro Excell. Dn. Nicol. Eglingero Archiatro p. m.* olim inſtitutorum pro *Auro diaphoretico Poteriano* in uſum Ampliſſimi cujuſdam Conſulis parando, quæ tamen poſtea me edocuerunt, fruſtra Aurum ſolvi *Aqua Regia*, & cum *duplici portione florum ſulphuris* ad omnimodam & plenariam recluſionem, ſed alia *via*, eaque vere *philoſophica*, in hiſce procedendum.

Quare ad hanc calcandam ante omnia opus erit, ut *Auri* anatomen & interiorem conſtitutionem tradamus, quo pateat, quali opus ſit clave ad illud reſerandum & eliciendam vim ejus medicam, ceu qua unice contenti ſumus, ſuaſu recentiſſimi Scriptoris *Theodori Mundani*, Philoſophi adepti, Viri, ut illum lau-

dat *Borrichius Conſpect. Scriptor. Chymic.* §. *LXXII. p. m.* 44. maturi judicio, pietate gravis & ab ineptiis ſeculi alieniſſimi. Sic enim ille ad *Edmund. Dickinſon Med. Reg. Angl. p. m.* 206. *Idcirco Te præmonitum vellem, ut quandocunque Deus Hermeticæ ſapientiæ te Dominum faciet, illam circa Medicinam & Philoſophiam, non autem alia exerceres, noſtra quinteſſentia (quatenus magnum eſt medicamentum, ſi cum prudentia tractetur) ſufficientes tibi comparabit opes cum ſecuritate & gloria, & in quantum eximie Philoſophiæ ſubſervit, ingenioſæ mentis tuæ curioſitati plene ſatisfaciet, cujus facultates mire clariores & illuſtriores uſu ejus ſagaci fient, nec non corporis perfecta ſanitas vigorque conſervabitur, per quæ felicitatem tantam participabis, quantæ in hac vita capax eſt mortalis.*

Ad ſcrutanda autem interiora Auri, ex inſtitutis experimentis dicendum, iſtud conſtare ex *mercurio* ſumme excocto & inde rubeo, gravi & igne per ſe indomabili, ac præterea ex *terra* aliqua velut cretacea irreducibili, ac tandem *ſale*, prædictis fuſionem tribuente: quæ tria adeo arcte mutuo ſibi infixa & implexa ſunt, ut ignis per ſe aurum comburere nequeat.

Et per conſequens ad Auri recluſionem opus eſſe tali additione, quæ ſit itidem *eſſentiæ mercurialis*, nec tamen adeo copioſa terra ſcateat, ut aurum, ſed apta nata penituſque diſpoſita, Aurum fulguris inſtar pervadere, aut potius magnetis ad inſtar ſe auri mercurio ejusque terræ amicabiliter & ſuaviter aſſociare, ut Auro concilietur requiſita volatilitas (quam in nummis argenteis ſingulari artificio inaurandis facile ſe nobis detexit) ſolventi vero noſtro mercuriali combinato decens fixitas, intendendo præcipue in hoc noſtram induſtriam, ut πνεύματος ἀπὸ τοῦ σώματος procuretur ἀποσπασμός, ſecundum monitum *Zoſimi* περὶ ἀρετῆς καὶ συνθέσεως ὑδάτων, e *Manuſcripto Bibliothecæ Regiæ Pariſienſi*, obſervante rerum harum Curioſiſſimo *Borrichio in Herm. & Ægypt. Sap. p. m.* 49.

Jam vero menſtruum ejusmodi ſpirituoſum mercuriale, quod particulis auri intime ſe aſſociare poſſit, efficereque, ut illud

illud ex ſuis velut annellis exeat, innuit nobis *Paracelſus* in *Manual. Lap. Phil. p. m. 139. & 140.* dum pro ſulphure metallorum Theophraſti obtinendo in uſum trahendam ſuadet *Aquam ſalis* ſeu *oleum ipſius*, quale radicitus extrahat omnibus corporibus metallicis liquorem ipſorum naturalem (i. e. humidum radicale metallicum) ſeu ſulphur & Crocum præſtantiſſimum, quod reſolvat & frangat unumquodlibet metallum, & ex natura ipſius metallica id deducat in aliam pro varia intentione & induſtria laborantis.

Verum ne nomine *Aquæ ſalis* quis decipiatur, negamus nos, per eam aquam intelligi ſpiritum ſalis communis vel culinarum vel gemmei, quia iſto aurum non radicaliter, ſed ſuperficialiter ſaltem ſolvitur, adeo ut ignis ope facile rurſus metallicam naturam priſtinam adipiſci poſſit.

Hinc iſto nomine indigitare velle *Paracelſum aquam Philoſophorum ponticam, Aquam vitæ illorum, maris noſtri* (prout dicunt in *Sole & Sale eſſe omnia*) patet ex ejus *Cœlo Philoſ.* ſive *Vexat. Libr. p. m. 122.* ubi *Saturnum* (ne vero credas vulgarem, ſed *Philoſophorum* ex eorum magneſia eductum) ita graviter loquentem introducit: *Sex fratres mei ſpirituales exiſtunt, inde fit, ut corpus meum, quoties ignitus ſum, penetrent ac una mecum igne pereant, auro tamen & argento exceptis, qua mea mundantur & ſuperbiunt aqua. Spiritus meus eſt aqua emolliens fratrum meorum rigida & congelata corpora; Corpus tamen meum ad terram eſt proclive: quicquid in me recipitur, etiam conforme fit ejus, & per nos in corpus unum convertitur. Mundo minime foret utile, ſi cognoſceret, aut ſaltem crederet, quidnam in me lateat efficereque poſſim: utilius foret, ſi mecum id quod poſſum facere calleret: Alchymiſtarum artes omnes deſerens, hoc ſolo, quod in me eſt & per me fieri poteſt, uteretur. Frigoris lapis eſt in me, hæc eſt aqua, per quam ſpiritus congelari facio metallorum ſex in eſſe corporeum ſeptimi.*

Hæc vero doctiſſime & candidiſſime dicta conferenda ſunt cum locis parallelis, quibus arcanum hoc Lectori inſinuat,

nuat, ſed ita caute, ne præmanſum in os cujusquam ſe ingerere appareat. Quare cum *Poterius* aperte fateatur, ſe ex *libris Archidoxorum Paracelſicorum* plurimum profeciſſe, adducemus notabilem præprimis locum ex *Archidox. L.VII. p. m. 28.* ubi agit de *Specifico Corroſivo*, ceu cujus uſu Aurum taliter conſumatur, ut nulla materia reperiatur amplius, quæ valeat ulla reduci via rationeque ad metallicam naturam, non magis quam cineres ad ligna. Et hoc Corroſivum præterea propter ſummam penetrandi potentiam *Ignem* vocari poſſe aſſerit, (*Gehennæ* nimirum, ut in ſequentibus nominat) cum ferreas catenas conſumat & ſeras promptius, quam credibile ſit & ſcribi poteſt.

Et hæc quidem ſapienti ſatis eſſent: ſed ut inſuper mira ſagacitas *Paracelſi* noſtri pateat, producemus adhuc ejus *Calcinationem auri per Mercurii fuliginem*, quæ noſtra eſt, & quam ex milleſimis vix unus unquam potuit divinari: ea vero extat in ingenioſiſſimo ejus Tractatu de *Morte Rer. Natur. p. m. 92.* Mercurius, ait, ponatur in vaſe terreo ſuperius anguſto, inferius amplo, & poſtea in ignem mediocrem carbonum, qui parum ſufflętur, donec mercurius incipiat fumare & alba nebula ex ore vaſis egrediatur, tum laminatum metallum ori vaſis imponatur, ita mercurius communis penetrat metallum & fragile reddit ſicut lapidem calcarium. Et in Libro *de Reſuſcitat. Rer. p. m. 96. edit. Bitiſc.* hancce Calcem & tandundem Mercurii (ſcil. Philoſophici) ponere jubet in ſublimatorio, ut ſtent aliquamdiu, donec ambo in amalgama coagulantur. Poſtea elevandus hic mercurius per ſublimationem a calce, elevatusque iterum terendus cum calce metallica & ſublimandus ut antea. Hocque toties faciendum, donec calx metallica tandem ut cera vel glacies liqueſcat, & ſic probe factum erit. Hac metallum, ait porro, ponatur in digeſtione ad ſuum tempus & mutabitur totum in mercurium vivum, id eſt in primam ſuam materiam, quæ quidem mercurius metallorum Mercurius Philoſophorum dicitur, quem plures Alchimiſtæ quæſiverunt, ſed pauci invenerunt.

Num

Num vero ex prædictis mentem & artificium Paracelſi aſſequuti fuerimus, & non nuda ſaltem ſpeculatione noſtram opinionem circa hanc auri recluſionem Paracelſicam aſſeruerimus, lubuit theoriam noſtram praxi ipſa confirmare, aſſumpſimusque hanc in rem certum auri depurati pondus, illudque cum debita portione Aquæ ſalinæ philoſophicæ mercurialis prædictæ (*Poterius* vocat *corpus ſiccum diſſolubile*, quod male nil aliud ſibi videri quam mercurium ſublimatum, vel Vitriolum martis cum ſpiritu volatili paratum, quod aurum propter ſulphur egregium in calcem rubicundam igne vehementiſſimo vertat, remanente ſimul terra ſulphurea martiali, judicat Vir alias in Chymicis exercitatiſſimus *Dn. Frideric. Hoffmannus Prof. Medicus Hallenſis in Notis ad Poterium p.m. 582.*) commiſcuimus, vidimusque Aurum in tali aqua minimo temporis ſpatio reſolvi ad inſtar glaciei in aqua calida, adeo homogeneum homogeneo admiſcebatur, ut maſſa mea mineralis digeſtionis ope, continuata induſtria, mihi reliquerit Aurum meum (χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρός *Apocalypſ. C. III. verſ. 17, 18.*) a natura metallica malleabili, id quod unice intendit Paracelſus, protinus devians & deſtructum, adeo ut præmiſſa iſta trituratione philoſophica ſufficiente, dein in pulverem in mortario terere facile potuerim, ſicque ad oculum videre & manibus palpare ſæpius inculcatam Paracelſi *Concordantiam*, ut vocat, quam quoque antiquiſſimis temporibus Iſis, Oriſidis Regis uxor, ab Hermete conſiliario ſuo edocta, ſecundum *Diodorum Siculum L. I. C. 2.* in ſcripto non inconſulto innuit: ἡ γὰρ φύσις τῇ φύσει τέρπεται καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ.

Nec vero ſic ſubſtiti, ſed monitum Theophraſti ſequens, aliquoties *Coctionem* (cujus omnino quoque gnarus fuit Moſes, dum, vertente *Celeb. Clerico in Comment. in Exod. C. XXXII. p.m. 162.* Vitulum aureum igne coxit: neque enim poſſint aliter legi verba Moſis, quin intelligamus primum, Aurum ſingulari quadam arte, ut ejus habet paraphraſis, igne calcinatum, ut loquuntur Artifices, dein commolitum & in pulverem

rem redactum, ac tandem aquæ admixtum) ſeu ſolutionem & coagulationem repetii & comperi, veriſſimum eſſe, quod dicit *Paracelſus*, talem præparationem, juxta ſententiam omnium Philoſophorum, fieri in ***unico vaſe***, in ***unica fornace***, in ***unico igne***, non ceſſante vaporoſo igne, ac illud, quod ante præparationem venenum fuit, jam poſt illam habere in ſe bene proportionatam, bene præparatam & præſtantem Eſſentiam, quæ nullo veneno comparari poteſt, tantumque diſtare a præcipitatis Mercurialibus vulgaribus in virtute & efficacia, quantum cœlum a terra.

Quare vocatur & eſt medicina benedicta a Deo, quæ non omnibus eſt revelata, cujus operatio in eo conſiſtit, quod totam maſſam ſanguineam immutet & renovet, eradicando ejus fermenta peregrina, ſalſa, acria, acida, corroſiva; quorum ſtimulis edomitis absque ſanguinis & virium vitæque diminutione, morborum ampla ſeges præcidi & funditus extirpari poteſt, corpusque humanum ad æquam & concinnam temperiem redigi; quia enim medicina hæc aurea conſtat puriſſimo optimeque excocto mercurio, non ſaltem illæſa tranſit digeſtionem, ſed & ventriculi aliarumque partium coctiones & ſecretiones juvat, reſtituit & mire confirmat, imo ſecundum *Helmontium Tr. in Herb. Verb. & Lapid. p. m. 577.* ob calefactionem, illuminationem & irradiationem archæi (in cujus unitatem pluralitas morborum velut in pugnantem pugnum contrahitur) huic noſtro ſulphuri tota morborum cohors auſcultat, ut viderit inde Amentias, Apoplexias, Caducos, Paralyſes, Vertigines, Aſthmata, Hydropes, Atrophias immanesque defectus annihilari, ſtupente ſcilicet ipſa natura, quatenus ſcil. dicente *Polemanno de Myſter. Sulph. Philoſ. C. VII. p. m. 666.* ſpiritus tenebrarum, morbos ſcil. qui nil aliud ſunt quam proprietates cubilis mortis vel præcurſores tenebroſæ mortis, in bonos ſpiritus luminoſos transmutat, quales antea erant, cum homo ſanus eſſet: lumen enim hoc ſpirituum quam maxime confortabitur a lumine copioſo in auro exiſtente, & per operationem antea communicatam ex eo evoluto, ſic ut particulæ auri habiles evadant, ſe cum particulis ſpirituoſis corporis noſtri ejusque maſſæ

humo-

humoralis, & fibrarum partium ejus commiſcere, ſicut lux confortata a luce tenebras morboſas fuget, & lucem hinc inde deperditam & vacillantem reſtauret & corroboret, ſicque tanto commodius heterogenea morboſa ſecedant, & e corpore ejiciantur. Sed audiamus ipſum Paracelſum, qui *Libr. de Tinct. Phyſic. p. m. 119.* eam ut univerſalem deprædicat medicinam, utpote quæ morbos omnes inſtar ignis inviſibilis quomodocunque illi denominentur, conſumat. *Doſis* ejus eſt exigua valde, ſed operatio potentiſſima: *Per eam*, inquit, *a me curata ſanataque ſunt Lepra, Lues Venerea, Hydrops, Caducus, Colica, Gutta ſimilesque morbi: Lupus item, Cancer, Noli me tangere, fiſtulæ, nec non omne genus morborum internorum*, & certius quidem quam credibile ſit: cujus etiam teſtimonium exhibebunt Germania, Italia, Polonia, Bohemia &c. ſatis amplum. Et in *Tr. de Virib. Membror. C. VI. p. m. 352.* poſtquam docuit proceſſum, noſtro per omnia ſimilem, (ut ſcil. a coagulatione reſolvatur, & iterum coaguletur in formam transmutatam) medicinam hanc magnam hepatis conſervandi & confortandi, adeoque ab hydrope & ejus generibus præſervandi vim habere libere fatetur, nominando illam *Quintam Eſſentiam omnium membrorum*, item *Arcanum Tincturæ*, quia tinctura vitæ ſingulariter & præ cæteris omnibus in hoc regium ſubjectum a natura collocata eſt, prout & *Helmontio* audit *ad* vitam longam ſolus apex, & culmen ſpei, & mirabilium naturæ culmen. Sed plura de his in *Regn. Miner.*

(Baſilea Auguſtam Vind. d. 1. Nov. A. 1712. miſſa.)

OBSERVATIO LIII.

Dn. D. ELIÆ CAMERARII,

Epitome Foſſilium Conchyliorum in uno Lapidis fruſto.

QUi primo Novarum Ephemeridum anno, ac in diſſertationibus nuper Taurinenſibus operam nonnullam figuratis impendi foſſilibus, animum vix unquam induxiſſem redeundi ad argumentum & difficile, & melioribus ſervandum ingeniis, niſi obvius fortuito Lapis reluctantem etiam ipſa ſua raritate coëgiſſet, ſtructuram ejus ſumma varietate & figuram mirabilem vel indicare obiter iis, qui ſacra hæc & divinum in iſtis foſſilium figuris artificium attentius ſolidiusque contemplantur, admiranturque. Mox enim agnovi, me veræ Lapidis deſcriptioni imparem eſſe, hominem quippe rerum iſtarum ignarum, cum eum res iſta virum poſtulaſſet, qui omnes iſtos naturæ receſſus prolixa indagine dudum fuiſſet emenſus, perſpectosque ac cognitos omnes iſtos concharum ectypos plenius habuiſſet. Pleraque enim Lapidis illius mirabilia ſub ipſa effractione perierunt, pleriſque ſub illa violentia figuris, conſpicuis quidem ad momentum, ſed in fruſtula mox parteſque fatiſcentibus. Animus primum erat, integrum relinquere lapidem, quem ſingularem eſſe tot protuberantes paſſim figuræ innuebant, cum tamen tantæ varietatis nequidem ſuſpicio in tantilla mihi oboriri poſſet maſſa, diffringendum eum cenſui, privatæ ut ſatis fieret curioſitati, quam tamen accuratiori rei intricatæ examini obfuiſſe, in ipſa ſtatim diffractione agnovi. Non poteram ignorare, dari lapidum maſſas, quibus intertextæ ſint conchæ, cum plures forſan in maſſis lapidum intervallis: docebant id ora & deſcriptio montis, quem vocant concharũ, & Echterdingenſia noſtra ex lapidum receſſibus & cavitate ortum ſuum habentia, & denique fruſta lapidum conchulis interſtructa, quæ dudum mihi transmiſe-

rat Amiciſſ. Vir, Dn. D. Kiſnerus, Illuſtris Poliater Francof. Sed alia hic ratio erat, ob ſummum figurarum coalitarum ſelectum. Obſtupui, cum hanc varietatem conſpicarer concharum; dixiſſes innumeras figuratorum ſelectas ſpecies artificio quodam ac multa cum induſtria circumfuſa gypſi (ni lapidis genus obſtitiſſet) maſſa in unum coaluiſſe; quanquam nec id diffitendum, difficile forſan, imo impoſſibile futurum fuiſſe artifici, tam arcte combinare, interque ſe committere intricatas has conchas, ſtupendis ſibi invicem modis inſertas, conjunctasque. Jacuerat lapis in ſumma muri antiqui incohærentis ſerie vel ſtrato, a centum & pluribus forſan annis omnibus athmosphæræ expoſitus injuriis, irregulare referens parallelipipedum, librarum forſan quadraginta. Dixeram in Collegio Phyſiologico de formatione figuratorum lapidum, eorumq; ſpecies Dnn. Auditorum oculis exhibueram, eorum aliquis hunc in campo lapidem conſpicatus, quandam ejus protuberantiam decuſſit attulitque, rogaturus, num & hic figurati quid ſubeſſet. Agnovi mox concham, juſſique afferre lapidem eo rariorem, quod in ipſa urbis vicinia figurata foſſilia haud fuerint animadverſa. Erat ex familia ſilicum nigricantium, vel ſi mavis pyritarum, ac odorem ſpirabat, dum comminuebatur, fortiſſimum, ſulphureum ingratum: non tamen omnes æque ejus portiones nigricabant; ſed aliæ dilutiori cæruleo, gryſeo ſubluteoq; colore erant conſpicuæ, duritiei quoque inæqualis: ipſa enim ætas, visque aëris ac tempeſtatum hunc nobis theſaurum aperuit, vix alias ullo robore detegendum: erant enim lapidis portiones aliæ adeo duræ, ut ne malleo quidem cederent, aliorum tamen lateres hederæ fiſſuras ſub ipſo edaci rerum tempore admiſerant, in quas ſubtiliſſima herbarum radiculæ quaquaverſum irrepſerant, luxaverantque duriſſimi lapidis compagem, eo nunc facilius ferro ictibusque cedentem. Non deerant aliquæ lapidis portiones conchis deſtitutæ, ſed pauciores, & ovi magnitudinem vix adæquantes, cætera omnia conchis ſcatebant ac figuris, nec ictus fieri poterat novaque effractio fruſtuli, quin nova vel conſpiceretur, vel diffringeretur conchula. Maxima pars diffracta eſt: ſuperſunt tamen ſufficientes rei ſane

inſignis & admirandi compendii teſtes. Aliquæ ex cavitatibus ſuis modulisque e medio ſaxo integræ eleganterque eximi poterant excutive, aliæ vero figuræ ita in unam cum lapide maſſam fuſæ erant, ut in fruſta citius diſſilirent, quam exhiberi ſeorſim poſſent; aliis ex modulo cavoque ſuo excluſis hærebat adhuc tenerior lamella, nitida, colorata, pulchella, polita, conchularum illarũ referens teneritudinem, quas ex marinis curioſi plantis colligunt, acicula facile elevanda, amovendaq; quarum & reliquias ſervamus lamellarum, ut & reliqua pleraque conchitarum iſtarum, concharumve fruſta, quamvis innumeræ perierint, frangenti lapidem cum admiratione conſpectæ, interque digitos ob teneritudinem collabaſcentes ac fiſſæ ſub impetu ictuum, quo ſine tamen nec conſpici eruive poterant. Pleriſque nomina ſua imponere non audeo, maxime iis, quarum figura ipſa effractione periit, quarumque numerus inſignis eſt. Quarundam tamen (utut non ſatis iſtarum gnarus) adducam nomina, nec dubito curioſos ultro agnituros, rara miſcela ac combinatione tam diverſa in unum lapidis fruſtum coiviſſe. Qui vero in hoc lapidis fruſto frequentiſſimus fuit e bivalvium genere conchites, primo vel ideo memorandus eſt loco, quod is tam mirabili intricatoque ſitu, ſub diverſa magnitudine, colore, ſubſtantia, cavitate, integritate, ubique fuerit obvius, reliquis vero illi interſertis intermixtisque: Eſt ſcilicet is Nautilites Muraltianus, pertinens ad Conchitarum rugoſorum inæqualibus valvis præditorum claſſem, quem Excel. Bajerus in Eleg. Oryctogr. Nor. cum Liſtero dicit conchitem anomium rugoſum, cujus valvarum altera prominulo & inſigniter adunco, roſtello eſt inſtructa: & noſtri quidem diverſæ magnitudinis & varietatis exhibentis ſpecimina, propius referre videntur Gryphitem Luydii; viſæ ſunt multæ aliæ ad hanc claſſem ſpectantes, quarum ignorare me fateor nomina, ad anomias tamen vertice roſtrato conchas, tum Fab. Colum. tum aliorum videbantur pertinere; ne exceptis quidem terebratulis, ob donatum foramine ſupereminentis teſtæ apicem ita dictis. Erant aliæ bivalvium ſpecies ſtriis transverſalibus, æque ac ex uno puncto prodeuntibus &

po-

politulis coloratisque ſuperficiebus ac lamellis partim inſignes, partim mere lapidei, conchites varii, maximum illum Liſteri figura referentes, utut non magnitudine, horumque multa ſpecimina. Mytilites quoque major, ſuo ex modulo excidens, non defuit; nec minores immerſi lapidi mytilitæ numeroſi. Adde, ſi quid ex figura valemus judicare, Tellinitas varios; aliasque exiguas teſtas ad pholaditas forſan ſpectantes. Rugoſi quoque conchitæ (vel ſtriati magis & intricati) & oſtracitæ viſi ſunt. Multi porro adfuere elegantiſſimi pectinites, amphyotes quoque, & apophyſibus ſuis inſignes, cavi convexique, pulcherrime ſtriati, gibboſi ac planiores, magnitudinis diverſiſſimæ, cum & prægrandia fruſtula viſa ſint, extantque adhuc elegantia pectinum ſpecimina, præter confractas, deletasque plurimas. Juncti quoque deprehenſi ſunt in iſta conchitarum confuſione Pectunculitæ, non unius ſpeciei, ac variarum ſtriarum, ac in ſpecie lubens ex cavitate ſua integerque excidit pectunculita Anomius tribolus Liſteri, vel conch. Anom. ſtriat. τριλόβ@ Fab, Columm, &c. Sed meum non eſt iſtis dare nomina rebus, concharum cum ſim nimis ignarus. Nec tamen omnino tacere licet univalves; cornua certe Ammonis plura per lapidis maſſam ſparſa, conchisque interpoſita vidi, integra haud extrahenda, veſtigiis tamen ſuperſtitibus. Ac erant ſane, qui ad Ammonis cornua, nec ad Gryphitem omnino ſpectare videbantur, ſed ob variam turbinis rationem ad Cochlitas, Buccinitas aut Neritas quoque vel Trochitas pertinere, dum integri eſſent lapidique immerſi cenſebantur, quanquam ex fruſtis id accurate dijudicare vix liceat. Viſus quoque mihi ſum animadvertiſſe ex Echinetarum, ombriarumque cenſu aliquid, obſcurius tamen Belemnitis quoque adſunt veſtigia. Sed ſatis eſt ad perſuadendum curioſis, ſingularem fuiſſe in unico neglectoque lapidis fruſto congeriem corporum pulcerrimorum, quæ ſane aliis ea in re exercitatis varietas major longe apparuiſſet, atque adhuc vel ex fruſtis appareret. Rarum ſane phœnomenon in loco, in quo hactenus figurati lapides reperti non ſunt, repertum in antiquo muro tam affabre conſtructum lapidem, quacunque demum ex fodina

 dina

dina antiquiſſimis ille temporibus fuerit erutus. Echterdinga, foſſilibus iſtis ſuperbiens, duobus & quod excedit milliaribus diſtat a Tubinga noſtra. Nuper vero audiveram, non integro abhinc milliari, ultra Cœnobium Bebenhuſanum, reperiri figuratos lapides. Varios ibi juſſi conquirere atque ad me deferre: frequentiſſimus ubique eſt Gryphites ille variarum magnitudinum, colorum, polituræ, nitoris, ſubſtantiæ, aliæque anomiæ; Pectunculitæ elegantiſſimi, variæ majores bivalves, Oſtracitæ, Tellinitæ &c. politis quoque nitidisque & coloribus præditis ſuperficiebus, Brontiæ ſeu Echinitæ valde compreſſi, & figuris exuti Belemnites &c. Hoc enim primum obtulerat ſcrutinium, ac præcipue fruſta prægrandia ac mediocria quoque, cornuum ammonis, quorum vel una Helix in peripheria pedem integrum habeat, levium & aſperorum, ſtriis ac eminentiis nunc rarioribus, nunc anguſtis, in dorſo varie extante ſulcatoque, nunc interciſis, nunc propius concurrentibus, rectioribus, curvis aut undoſis &c. Forſan iſtius montis ſoboles fuit ante ſecula Lapis iſte ac mirabile compendium pulcerrimorum foſſilium a ſapientiſſimo Architecto tam egregie efformatum, noſtrisque nunc demum oculis haud caſu ſane mero exhibitum.

OBSERVATIO LIV.

D. D. ELIÆ CAMERARII.

Larga Alabaſtri Comeſtio.

Fœmina annorum XL, nonum nunc ſub pectore fœtum gerens, ac a præterito inde Novembris menſe ejus perſentiſcens in utero motiones, offendens in vicini montis acclivi via candidi, quod ibi effoditur, alabaſtri fruſtula, vehementi in ea appetitu ſeſe ferri ſentiens, eidem tantiſper indulſit iſthoc graviditatis ſuæ tempore ac ſubinde largiori lapidea ferenda doſi ingeſſit, dehortatus primum eam eſt maritus, deque periculo, quod ſubeſſe poſſet, admonuit, ob-

obſervans vero dehinc, eam nihil inde incommodi paſſam, quin & pani nunc parcius imminere, adeo ejus deſideriis gulæque haud defuit, ut potius ſtrenam ei multoties promiſſam eamque gratiſſimam exhibiturus, eam gypſei huius ac molliuſculi marmoris ipſi humeris ſuis afferret exhiberetque molem, quæ gravare robuſtiorem virum haud mediocriter queat, plenum ſcilicet eo qualum, quali imponere merces dorſo geſtandas ruſtica gens ſolet. Illa igitur avide deliriis ſuis inhiat; miram guſtu ſuavitatem iſtius mineralis operoſa maſticatione percipiens; ea etiam eſt duritie lapis, ut firmioribus atteri dentibus ſubita cumprimis aviditate ac inexplebili pica, atque comminui potuerit, cum maxime prius in fruſtula fabarum, avellanarumve magnitudini reſpondentia fuerit ab ipſo diffractus. Fovit mirabilem adpetitum paupertas ac fames maleſuada, cum ſæpiſſime vel per biduum integrum pane omnino deſtitueretur paupercula, largiſſime eo tempore hoc lapideo nutrimento paſta; cui tamen ne tum quidem potuit valedicere, cum pane iterum potiretur, quin potius perpetuam ejus aliis cibis interpoſuit maſticationem, tanquam condimenti palato ſuo gratiſſimi. Nulli primum ventriculi dolores vel moleſtiæ, nullæ chylificationis læſæ indicia, nulla alvi conſtipatio obſervata ſunt. Diarrhœa ſubinde oborta. Dehinc tamen cœpit conqueri de quadam, quod ajebat, ventriculi vacuitate, aut gravitate qualicunque; nullis tamen hactenus torminibus obnoxia. Quin potius ex voto ipſi procedere videbantur omnia, recte diu valente matre & fœtu. Senſim vero ac ſenſim largiori uſu eſuque ponderoſæ hujus maſſæ, tuſſis eam moleſta invaſit, cum dyſpnœa increſcente, ac tuſſi tandem ferociſſima inde oborta ac fere intolerabili, quæ tamen medio Februarii cœpit remittere, aliis iisque gravioribus locum concedens moleſtiis: cum enim tuſſis eam abſterrere haud potuiſſet a ferculo conſueto, decimo nono tamen Februarii die eo illam neceſſitas ſumma adegerat, ut Medicum adiret, eique hactenus geſta non ſine pudore recenſeret; conquerebatur primum cauſam reticendo (pudebat enim fœminam facti tam ſingularis)

de

de dolore dextri lateris intolerabili, conſtrictorio, ſub coſtis protenſo, qui integumenta ſumma quaſi vi retrahat ſub coſtas coarctetque; nunc vero metuendum ſibi eſſe de periculo fœtus, cujus partui proximo ſe bimeſtri debeat accingere, qui nunc terribili inquietudine incipiat concuti ac moveri, metuendumque, ne in lucem ea violentia immaturus enitatur, ejiciaturve; Medici tandem quæſtionibus diuturnis eo redacta eſt, ut culpam fateretur, aſſereretque, juxta cum recenſione eorum, quæ modo ſunt exhibita, ſed omnem jam illam, quantum geſtare dorſum mariti ſuſtinuerit molem inde ab hujus anni exordio (quæ ſtupenda eſt voracitas) comediſſe atque abſumſiſſe, nec adhuc cibo tam ſuavi eſſe ſatiandam, cujus & fruſtulum obtulit, monſtravitque. Cognito tam violento deſiderio, Medico per indirectum cum ea fuit agendum. Oſtenſum ei blandioribus verbis, novum non eſſe fœminas utero gerentes ferri in varia edulia inconſueta, nec in alio ipſam gravius impegiſſe, quam exceſſu enormi, quantitatem ſi ſpectet, tam duri ac incoërcibilis nutrimenti, poſſe forſan rem adhuc mutari, ac periculum a fœtu averti; ſed deeſſe exempla inordinatorum ejusmodi appetituum, qui & innoxii matribus fœtuique, & ſenſim ſenſimque aboliti correctique, ac deleti penitus fuerint; ſubeſſe peccati gravioris reatum, nec permittere conſcientiam, ut talia porro affatim ingerantur. Faſſa tandem eſt mulier, ſe non poſſe non iſta approbare, daturamque operam, ut deſiſtat a re periculoſa, promittens ſe adhibituram una diligenter infuſa largiora Theeformia ipſi præſcripta, pulveremque viſceralem ac tonum roborantem, redituramque, niſi moleſtia ceſſaverit. Non pauca ſunt, quæ notari circa caſum hunc poſſent. Quotidianum eſt, mulieres gravidas pica laborare, ac abſurdo in res viles appetitu ferri; quin nec rarum id in parvulis etiam puellis, quas chartas, filaque linea, aliaque vehementer appetiiſſe, ac ubicunque earum rerum fiebat copia, largiſſime arripuiſſe, deglutiiſſe, obſervavimus, ſed ea quantitate paucas intra ſeptimanas ingeſtum fuiſſe lapidem iſtiusmodi gypſeum, naturæ non congruum, idque tamdiu ſine noxa manifeſta, quotidianum non eſſe arbitramur. Erat

enim ex eo genere lapis, quo uſto gypſi loco uti ſolent commodiſſime Architecti: quam vero male gypſum apud priſcos etiam Medicos audiverit, inter venena relatum, neminem latere arbitror; ac licet Alabaſtriti, gypſoque externo uſu adhibitis, quasdam adſcribi vires legamus; interne tamen aſſumtum malæ famæ eſt. Quanquam & alia lapidum genera in gypſum exuri ſoleant, exemplo lapidis ſpecularis, aliisque gypſi huc non referendis nunc ſpeciebus. Mereturque vis gypſi ac indoles ejus examen accuratius, collatioque iſtius ante & poſt uſtionem, quæ etiam uſtio phyſicis magno numero ſuggerit experimenta, tum in fluiditatis indole determinanda, dum coctione verum æmulatur liquidum, tum ſubitanea cum fluido concretione, firmitatis corporum naturam naturæ reddit evidentiorem. Externe quidem de Alabaſtrite legas, cumprimis uſto, eum diſcutere duritics, ſi reſina excipiatur, ſi cera, ventriculi dolores mitigare, ſine his gingivas reprimere, cum ſale foſſili gravitates oris & dentium extenuare. De gypſo pariter ſcribunt, illud exſiccare, & illinendi vim habere, idcirco ſanguinis fluxum ſiſtere cum Albumine ovi illitum, uſtum autem quia tenuius fit, magis exſiccare, ſed illinendi vim obtinere minorem: at potum, quod alliget viſcera, & obſtruat vias, interimere; analogo certe, ni fallor, effectu & indole cum vinis Lithargyrio infectis. Ejusdem igitur malitiæ eſſe referunt incolæ Africæ, vini aſperitatem, Plinio ſcribente, gypſo mitigantes; convenienter his judicavit Agricola de aquis multo gypſo imbutis, easdem ſcilicet potas perimere, ſi multum inſit gypſi. Quicquid vero horum ſit, inſignem gravidæ miramur idioſyncraſian, quæ tam diu adeo gravi duroque nutrimento, totque myriadibus obſtruentium molecularum ac enormiter proin periculoſarum, ſine abortus vitæque periculo, reſiſtere tanta cum efficacia potuit, nec dubito, vim imaginationis, ac perſuaſionem de cibi deliciis, ſpiritibus blandientem, noxæ, alias citius vehementiusque metuendæ, haud levem poſuiſſe obicem. Τὸ Θεῖον ſi ullibi, in gravidis certe evidentiſſime eluceſcit, atque irrefragabili certitudine creberrime oculis ſeſe animisque ingerit, imo ſtupido hoc minusque ad DEI mirabi-

lia attento Seculo obtrudit; vere enim divinam ſenſiſſe opem fœminam hanc pauperculam, quam & paupertas multum haud raro lapidis devorare coëgit, dubium penes me nullum eſt, hancque imminentem alias perniciem clementer avertiſſe.

OBSERVATIO LV.

Dn. D. ELIÆ CAMERARII.

Exilis in Cantho oculi vulneris ſingularia ſymptomata.

NOn interni tantum occultique morbi paradoxa phænomena, captumque non raro excellentium etiam Medicorum tranſcendentia exhibent, ſed & externæ atque in oculos incurrentes machinæ humanæ læſiones, eæque ſatis interdum exiles, nec noſtra adeo intentione dignæ primo obtutu viſæ, ea poſt ſe trahere ſymptomata videas, quæ nec expectare hinc, nec metuere circumſpectiores etiam Practici ſuſtinuiſſent. Exemplum nuper Juvenis effati hujus manifeſtum dedit, quod cum, exilitatem vulneris ſi ſpectes, vix attendendum memorandumque videatur, ipſa tamen ſymptomatum ſingulari perplexitate aliquem hic mereri locum ſuo quidem jure cenſendum ſit. Ætas illi eſt ann. 24. Vitæ genus venatorium, Parente quippe venatore nato. Hic inter jurgia liteſque cum militibus natas initio Martii hujus 1712. an. in cantho ſiniſtri oculi interno punctim læditur. Ipſa in ſe læſio conſpicua ſatis ac dolorifica, at ſimul obſcura omnino incertaque fuit: exiguum conſpiciebatur vulnuſculum, in confinio palpebræ ſuperioris ita inflictum, ut fere videri queat in oſſe, palpebra vix læſa, ſtatim terminatum, vel ſaltim haud adeo profunde penetrans, quod vel reſidua cicatriculæ exilitas confirmat, quin & ipſe gladii cuſpis incurvatus, ſi quidem certi eſſemus, eum in ipſo demum ictu eſſe incurvatum: at reclamat fere ipſa ſymptomatum ſubſecutorum gravitas atque ſingularitas, vel ſaltim gravibus eos implicat difficultatibus, qui ſpecialiores malorum inde obortorum inve-

inveſtigare cauſas allaborant. Ingens in principio dolor, tumorque haud levis ſecutus, qui cum ſenſim cederet remediis, haud adeo terrebat graviter, ac quidem ſocium Symptoma & gravius & ſingularius, paralyſis ſcilicet oppoſiti dextrive lateris (nihil enim tale ſiniſtro acciderat) non brachium modo læſit, ſed & latus proin totum amiſerat vim movendi, quæ tamen ita ſenſim ſenſimque, & quoſdam quaſi per gradus reſtituta eſt, ut circa finem Aprilis (cum Medicam demum poſtularet opem) valuerit rurſus, modo tamen operoſo, movere lateris illius artus, at ſine vivaci ſenſu, aut vigore ullo, quin potius omnia illius lateris emortua videbantur, torpida, ſtupidaque; ita quidem ut ne frontis propriæ integumenta vim ſentiendi vel ſe percipiendi retinerent; oculo tamen dextro primum quoque afflicto, mox tamen rectiſſime valente, niſi quod priſtinum exactiſſimi viſus (quali pollere venatores ſolent) acumen ſibi haud ſupereſſe, nec ſe priſtina ſcopum ἀκριβεία vel perſpicere vel ſclopo exploſo ferire, conquereretur. Siniſtrum latus, cui inflictum erat vulnuſculum, optime valet, excepto oculo læſo, qui mox omnem videndi, luminisve percipiendi facultatem penitus amiſit, nec ullum hactenus veſtigium ejus, quibuscunque etiam adhibitis remediis, potuit recuperare, cum tamen ſerenitate ſua ac nitore ſaniſſimo etiam oculo nil quicquam concedat, niſi quod pupilla tantillo amplior quam alias erat, conſpiciatur. Cum dolor, tumorque & inflammatio ceſſaſſent, comperit ſuperioris palpebræ abolitum eſſe motum, neque eam amplius elevare, oculumque denudare poterat: dehinc vero ſenſim multo crebroque conatu adhibito, ſub alterius menſis finem attollere eam ad dimidium fere ſpatium didicit, vix altius adducendam. Sub finem Junii Thermas adit Ferinas, ſaluberrimum ſyſtemati nervorum atque admirabilem fontem, jam quidem ita reſtitutus, ut qui primum plane non poterat incedere, nunc rurſus pedibus eo iter, lentum tamen, ingreſſus ſit; ſic enim cum latere dextro eſt comparatum, ut moveatur quidem, ſed cum moleſtia inſigni, omnisque motus & promotio actuum fiat cum multo conatu ac labore

R 2 quo-

quodam. Evenit inde, ut promte ſatis in plano exacte Horizontali incedat, ad omnes vero viæ eminentias allidens, perpetuo ceſpitet, dexter tamen oculus pleniſſime acumini ſuo reſtitutus eſt, non modo adhibitis hactenus remediis, ſed incrementa viſus manifeſta ſe obtinuiſſe gloriatur æger, uno nunc oculo acutius cernente, quam binis prius conceſſum erat, eoque ipſo ſcopum felicius ipſo feriente. Perſtat tamen & ſiniſtri atque inutilis nunc oculi nitor ac pulcerrima ſerenitas. Memoria autem hominis admodum imminuta deprehenditur, adeo ut eorum, quæ vel aliquoties ipſi inculcata fuerint, mox iterum obliviſcatur. Nolim gravis eſſe curioſis multo de phænomenis ratiocinio, vel conjecturis potius: malim ab iis doceri, qui tam exile vulnuſculum tam gravem & in oppoſito quidem latere, effectum poſt ſe traxerit, læſo latere præter id, quod oculo accidit palpebræque, immuni. Cur nitor vigorque oculi perſtet, quem nulli amplius radii afficiunt efficaciter, & qui vulnuſculum incertæ profunditatis in cantho interno prope nares inflictum hanc guttæ ſerenæ ſpeciem, palpebræque reſolutionem efficere valuerit; cur denique dexter oculus primum debilior, majores dehinc vires auctioremque videndi aciem acquiſiverit, cum alias uno oculo læſo facile in conſenſum trahatur alter, debiliorque reddatur. Quanquam haud diffitendum, utriusque paſſim exempla obſervari haud adeo infrequenter, ratione phænomeni adeo variantis haud æque patente.

OBSER-

OBSERVATIO LVI.

DN. D. ELIÆ CAMERARII.

Memoria Gravi occipitis percuſſione ſingulariter læſa.

ADmirabilis maxime vis Mentis eſt Memoria, mirumque omnino, quod tantæ varietatis res queant diſcerni, quod afferri iterum ad lubitum animæ, hæcque tot imaginum ſit capax. Cum animales ſpiritus hujus quoque, uti aliorum ſenſuum internorum inſtrumenta, imo auctores ſint, ejus quoque in illorum fonte, cerebrique penetralibus ſedes erit. Factum hinc, ut aliqui, cum in antica cerebri parte ſeu duobus anterioribus ventriculis ſenſum communem, in medio phantaſiam habitare crederent, in occipite memoriam locaverint, aliis quidem eos ex æquabili ſpirituum per cerebri ambitum radiatione confutantibus. Libet exemplum afferre, de quo videant ii, qui occipiti tribuunt memoriam, an ipſorum hypotheſin firmet memoranda memoriæ amiſſio. Non de iis loquar, quibus cum Oratore Romano Corvino, vel proprii nominis memoria evanuit; nec eos allegabo, quibus vel chronicis diuturniſque morbis exhauſti ſpiritus, vel peſtis acutum virus iis diſſipatis oblivionem intulit. Aliam vero ejus occaſionem ſatis ſubitaneam ſequens exhibet lapſus gravioris hiſtoria, breviuſcule quantumque ad hunc facit ſcopum recenſenda. Juvenis ann. 20. temperam. ſang. equo vectus, præcipiti ejus lapſu excutitur, alliſo eminenti in ponte lapideo anguloſo lapidi capite, ea violentia in dextro occipite de bregmate renitentis lapidis ictum ſuſtinuit, ut remoti etiam ſonitum diſtinctum capitis allidentis perciperent, ſiniſtræ vero faciei genæ partique vicinæ ſurgentis equi ungula fortius impreſſa eſt. Jacuit aſphyxia obrutus miſer, poſtea tamen variis accurrentium opemque ferentium tentaminibus excitatus, revocatis collectiſque ſpiritibus, poſtquam diu ſedendo quieviſſet, pedibus iterum inſiſtere, urbemque

ingredi, totus tamen pallore extremo ſuffuſus valuit. Gena equidem alicubi ferri eminentia læſa, exulcerataque paſſim liveſcens, atro mox ſuffuſo ſanguine intumuit atque fœdata eſt. Occiput vero graviſſime affectum intumuit, aſſurgente ad dextrum cumprimis bregma tumore, id quod abraſis mox a chirurgo capillis evidentius patuit. Ad ſacculos Cephalicos Emplaſtrumque de Betonica ſtatim recurrit Chirurgus, omnia jam in ſalvo fore perſuaſus, donec deficientis memoriæ clarioraque ipſi evidentioraque veſtigia novum non immerito terrorem incuterent. Ignorabat enim penitus, quæ ſecum acta eſſent, ægrotus, quippe qui nihil de præcipiti ſuo lapſu, de ingreſſu in urbem, redituque in muſeum ſcire aut recordari voluit, potuitve. Quæſivit hinc ex Chirurgo (quem tamen, aliosque adſtantes ipſe quoque extra lectum conſtitutus agnoſcebat) quinam factum, quod obligatum faſciis gerat caput, deque infelici admonitus lapſu, neque hujus, ſtupente Chirurgo, neque totius equitationis ſuæ, ac ne propoſiti quidem cauſæque, cujus gratia iter aggreſſus eſt, recordari valuit. Vehementius dein metuere cœpit Chirurgus, cum easdem aſſidue quæſtiones æger repeteret, centies etiam reſponſorum, toties mox oblitus, & non horum ſolum immemor, ſed & eorundem, quæ paulo ante geſta erant, ipſique debebant eſſe notiſſima; neque etiam recordabatur, obiiſſe in iisdem ædibus 15. abhinc diebus patrem familias, aliarumque circumſtantiarum adhuc recentiorum æque tamen nunc ignotarum profundæ erat oblivionis; cum cætera delirii illius aberrantisque phantaſiæ indicia non adeſſent. Perduravit iſta memoriæ labaſcentis læſio, incrementaque ſua habuit per quinque & quod excurrit horas. Chirurgus interea novo inſolitoque ſymptomate territus meam imploravit opem, minante graviora ſingulari hac memoriæ læſione mala. Sacculorum & Emplaſt. uſum approbavi, ſuaſi interea ex Liq. C. cervi ſucc. & nitroſis Bezoardicis nervinisque remedia, ac juſſi cumprimis ſine mora ulteriori venam ſecare. Qua tardius quidem, ægro haud parum ſub confuſa iſta memoriæ jactura reluctante, in Brachio dextro feliciter adminiſtrata, eductisque aliquot atri, primo

aſpe-

aſpectu (nimium tamen poſtea, quin & altero adhuc die purpurei ac rutilantis) ſanguinis uncias, remediisque modo dictis largius exhibitis, diſcuſſæ brevi tantiſper ſunt offuſæ illæ memoriæ nebulæ ſpiſſiſſimæ, cœpitque æger recordari eorum, quæ antea egerat, idque plenius ſenſim pleniusque, ita tamen, ut altera adhuc die nondum omnia in integrum eſſent, qua memoriæ illius integritatem reſtituta, quippe qui Venæſectionis adminiſtratæ recordabatur quidem, ſed non plene, non vivide, verum tanquam rei admodum remotæ, longinquæ ut ſic dicam, & quæ elapſis dudum temporibus contigerit, neque aliter memoriæ obverſabantur ideæ eorum omnium, quæ cum ipſo ante V. S. geſta fuerant, quæ omnia tanquam remotiſſima menti & longinquo quaſi obverſabantur; adeo ut cum ex amicis aliqui eum præcedente die bis viſitaſſent, primæ quidem quæ fuerat ante ſectam venam, eorundem præſentiæ vix ulla in mente veſtigia ſupereſſent: alterius vero, quæ poſt V. S. acciderat, rectius, ſed non ſine obſcuritate aliqua meminerit. Demerebantur omnino obſervari attendique gradus illi ſerenitatis ſenſim ſenſimque exorientis in memoriæ adeo ſubito ac ſingulariter peſſundatæ exercitio. Diceres vaſa a ſanguine tardius moto violentique lapſus impetu ad cerebrum, ut ſic loquar, congeſto, diſtenta ita preſſiſſe inſculpta molliculæ cerebri medullæ veſtigia, memoriæ promptuaria ac cellulas, ut repetere ſuas vias non valuerint attoniti tanto ictu ſpiritus, donec revocato poſt venæſectionem ventilationemque liberiori fluxu vitalis laticis priſtinum iis ingredi ſenſim licuerit tramitem, iterque conſuetum; niſi obſtaret integra tot aliarum rerum memoria, recentioribus ſaltem menti haud ſuccurrentibus, ac vel centies denuo evaneſcentibus; cui acceſſit & virium, poſt ſublatam primum Lipothymian, robur (erat enim ὀρθοστάδιος) & omnis delirii ac confuſionis in idearum aliarum combinatione abſentia omnimoda, ipſa illorum veſtigiorum, ſi loqui ita fas eſt, incertitudo atque obſcuritas, ingentesque circa eas, earumque ſedem difficultates. Horum vero quicquid tandem fuerit, ii ſaltem ponderent hæc attentius phænomena, qui in occipite habitare memoriam volunt, cum intumu-

tumuerit, mox cum iſta memoriæ graviſſima ac ſingulari læſione occiput, vim quippe ictus omnem prius expertum, ita tamen ut ad dextri bregmatis partem ſeſe extenderit malum.

(Tubinga Auguſtam Vind. d. 17. Nov. A. 1712. miſſa.)

OBSERVATIO LVII.

DN. D. SAMVELIS GRASSII, *Sen.* De *Sectione Cæſarea,*

INter Heroicas operationes facile primum locum tenet Sectio Cæſarea. Hæc, ſicuti in vivo corpore inſtituta, periculi pleniſſima eſt, & ob crudelitatem operationis ab humanitate aliena, ita mortua matre, Chriſtianæ charitatis eſt, vivo adhuc fœtui cita ſectione ſuccenturiari, eundemque ex mortis clauſtris eripere. Omnium Auctorum conſenſu, cita & momentanea quaſi operatio expetitur, ne deficiente circulo ſanguinis materni cum fœtu luce vitali idem privetur. At enim vero quemadmodum fœtui integro ſuus conſtat Circulus vitalis, ſic etiam ad aliquot tempus vivere poteſt, denegato quanquam materno ſanguine vitali, quod ex ſequenti patet hiſtoria. Illuſtris quædam fœmina in noſtra Sileſia ſumme gravida & partui proxima, vitam cum morte cummutat, vivente adhuc fœtu, interim fotibus ſpirituoſis, balſamo embryonum, vinoque generoſo aromatico cum culcitris calidis continuo fovetur abdomen, usque dum poſt quatuor horas ex Civitate Oppolienſi advocetur barbitonſor; hic ſecto utero, viventem extraxit elegantiſſimum puellum, qui ablutus ſacro baptiſmate, ad tertium usque diem vitales hauriebat auras. Vivit enim ut plurimum fœtus, quanquam non ſemper aperte moveatur. Sic novi fœminam Vratislavienſem, qua apparentibus partus doloribus, brachium primum excludebat, hoc cum intrudi

re-

renueret, illudque lividum & frigidum, hinc mortuum fœtum & ob ſalvandam matrem, illud amputandum adſtantes judicarent, renuente vero & opitulante obſtetrice, tertia die, vivum enixa eſt puellum. Ex hisce patet, multos vitali auræ concredi poſſe fœtus, modo cita Medici-Chirurgi manu ex uteri clauſtris eripiantur.

(*Vratislavia Auguſtam Vind. d. 21. Nov. A. 1712. miſſa.*)

OBSERVATIO LVIII.

DN. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.
De
Febre Catarrhali Epidemia.

QUi nuper inſtar nubeculæ cito tranſiit morbus ſingularis, dedit occaſionem cogitandi de recurſu certorum affectuum, quorum forte mentionem in monumentis majorum factam, nobisque relictam, deprehendimus. Scilicet cum hoc anno ad nos quoque pertingeret Febris quædam catarrhalis, quam inſolito modo longe lateque diffuſam fama tulit, conſiderandum omnino videbatur non modo quid ipſa monſtri alat, ſed & retroſpiciendum ad conſimilem, quæ vel ante ſeſquiſeculum Europam pervagata, nec Tubingæ pepercíſſe legitur. Quas proin ut declarem, collationem inſtituam potiorum utrinque phænomenorum, juxta manuductionem fere *J. C. Rhumelii*, qui de Encephalonoſo ſuo ex profeſſo agens, prioris epidemiæ fecit mentionem, non plane obiter, nec afflictæ tunc quoque urbis noſtræ oblitus. Juvabit per modum parallelismi tentare temporum & locorum convenientiam vel differentiam: & ſpes eſt, ex confluxu obſervationum ad commune centrum Academiæ Naturæ Curioſorum plenam formatum iri Hiſtoriam.

Ita ergo *Rhumelius:* Anno 1580. gravedo capitis, vel catarrhoſa cephalæa, aut cephalalgia contagioſa, municipatim Eu-

ropam pervagata, imo in omnes fere regiones debacchata eſt. Hanc in ſuis annalibus non prætermiſit Noſter quondam *Cruſius*, ad illum quippe annum multis locis homines dolore capitis & deſtillationibus decubuiſſe, ſcriptum reliquit. Catarrhum Febrilem vocavit Antéceſſor *Dan. Mœgling*, præ peſte univerſalem: ſi tam funeſtus & malignus, quam in apprehendendo efficax, fuiſſet, non mundus majorem cladem unquam ſenſiſſet, utpote a quo qui immunis fuerit, homo vix inveniri poterat: quandoquidem tot regionum omnis & ætatis & ſexus & conditionis homines aggreſſus fuerit. Hæc autem pleraque omnia quadrabant iterum in febrem catarrhalem hujus anni 1712. Fuit hæc univerſalis, popularis, maxime gravis capiti, ſub concurſu forte trium, febris, catarrhi, vomitus, magis afflicto; ſive contagioſæ vel epidemiæ prædicatum meruiſſe dicenda ſit.

Gravedo iſta quondam Germanis die Schlaf-Kranckheit/ dicta fuit, nunc agrypnia nunc veterno moleſtior. Hac vice nomen illud non audii. Nec dormiviſſe multum memini, præterquam paucos, opiatis quidem non uſos. Noctes utique graves, turbatæ phantaſiis, frequens etiam per diem querela de afflictis oculis, utut non inflammatis, ægre tamen aperiendis, nec lucem ferentibus.

Eadem Gallis olim audiit *Coqueluche*. Hoc nomen jam legitur ad annum 1557. in Obſ. morb. infreq. *Anonymi* apud *Riverium* n. IX. quæ tota huc ſpectat, non minus ac decima, de annno 1580. ſimiliter morboſo perhibens teſtimonium: Tribuitur adhuc ab *Helvetio* tuſſi violentæ per dies noctesque importune moleſtæ. Quintana tuſſis cum febre coepiſſe dicitur *Ballonio* ad annum 1578, quæ quidem convulſiva *Williſii*.

Fit mentio apud *Rhumelium* plurium annorum, quibus talis epidemia cephalalgia viguerit: in ſpecie anno iſto 1557. infantibus ſolum, qui expectorare non poterant, mortifera. Nupera fuit apud nos adultorum potius quam infantum, nec tamen per Dei gratiam verum de hac, quod ibi de priſtina: Tübingæ plurimos abſumſit. Quantum mihi conſtat, per urbem nemo

deſi-

deſideratur ab hac lue. *Cruſius* in Stipendio Illuſtri ſeptem menſas Studioſorum decubuiſſe annotavit: Hi nuper etiam inter primos, ſatis graviter correpti, ſed & omnes cito expediti. Sic paſſim plus terroris quam periculi. Interim de aliis per urbem morbis fere ſilentium. Faxit Deus, ne ullibi poſt ſe trahat graviora.

Ab Auſtro principium ſumſiſſe prior illa legitur. Hoc ſcilicet eſt contagium illud catarrhale Italorum *Coccoluccio*, quod *Pechlinus* l. 2. obſ. 17. ſub ſeculi decimi ſexti finem ex Africa in Meliten, Siciliam, Italiam, magnamque Germaniæ partem, ad mare usque Balthicum mutata ſingulis menſibus ſtatione, ſecundo vento prorepſiſſe, magna vero clade obvios affeciſſe ſcripſit: Memorabili, ut addit, exemplo contagii, conſtanti progreſſu in plurimas mundi plagas ſe diffundentis, auræ vehiculo innexi, tenaci involucro adhærentis, ut nullis vel contrariis ventis aut aëris qualitate diverſa obrui potuerit, ſed ipſum illud temperamentum aſperitate ſua vicerit. Et hoc eſt illud phænomenon, quod hactenus fama non ſatis determinavit, cum tamen operæ ſit pretium, inquirere rurſum, in qua mundi plaga nuper cœperit, unde venerit, quo ordine Germaniæ provincias peragraverit, ubi prior vel poſterior, levior fuerit aut gravior? An pro ratione diſtantiæ a primo ſui ortu?

Itaque cum porro *Rhumelius* priſtinam luem ſcripſerit veniſſe ſub Sirii ortum, tempeſtate aquilonia, maxime autem circa æquinoctii autumnalis interlunium graſſatam; pro Tübinga vero Julii menſis ſpecialem faciat mentionem, cui expreſſe *Cruſius* quoque ipſam adſcripſit: Quare tempus hujus 1712. anni, quo urbem noſtram attigit, & per quod ipſam tenuit, ſpecialius etiam erit exprimendum. Fuit autem ab Auguſto per Septembrem in Octobris principium rhevma illud non hybernum 3. aph. 13. ſed æſtivo-autumnale: a Feſto Bartholomæi ad illud Michaelis. Fuit ergo nobis illud anni tempus, quo febris per nuperos annos urbi gravis tertiana ſolebat exaltari in continentem; prius quam deprimebatur ſero autumno in quartanam: quin illud, quo alias dyſenteria in ſummo, imo alibi peſtis ipſa. De cetero, utrum ab auſtro vel aquilone, i. e. a conſtitutione aëris laxa vel ſtricta fuerit,

vel ea de cauſa manet dubium, quoniam anomalia aëris talis & tanta per Auguſtum nobis non fuit, ſed bona potius & uvis coquendis favens temperies.

Sequuntur Phænomena, quæ recenſuit *Rhumelius*, primo catarrhalia. Tuſſis arida, exſcreatione deſtituta, raucitate, faucium aſpredine, difficultate anhelitus vexans, In multis licet convaleſcentibus tuſſis & raucedo permanebant. Quidam in phthiſin, peripnevmoniam, hecticam præcipitabantur. Hoc d. gr. noſtris non factum: Illud omnino pariter accidit. Scilicet catarrhus vel narium vel faucium; Coryza paucioribus ſine faucium dolore, plerisque harum exaſperatio ſine fluxu narium, pluribus importuna tuſſis.

Ob aſpredinem illam faucium, das Hals-Weh/ huc referenda videretur *Severini* & *Bartholini* ex *Aretæo* Angina ſingularis Epidemia, Pædanchone, quia hanc ipſam anteceſſiſſe quoque legitur Boum annua lues: nam talis paſſim iterum graſſatur ſuſpectiſſima, niſi ulcera tonſillarum peſtilentialia iſti adſcriberentur, de qualibus altum inter nos ſilentium.

Catarrho comes Febris, quibusdam levis; paucis ſine catarrho, eaque magna. Calori tamen plerunque intercurrens horripilatio, ad levem in lecto denudationem conſpectu etiam cutis anſerinæ demonſtrata. Deduxiſſet tale quid *C. Piſo* ex colluvie ſeroſa: Applicabunt vim ſtimuli cum fermento undecunque ſuſcepti, qui ſpiritales partes ita laceſſitas ſerum expreſſiſſe ſenſerunt. Quam præceps vero illa invaſio, & dejectio vehemens, adeo ut renitentes quidam erecti deliquium incurrerint, cum vexatione & afflictione quorundam non adeo magna, aliorum vero tanta, ut graviſſimas moverit querelas, tam cita præter ſpem venit liberatio, etiam febris tertio, quarto die talis remiſſio, ut non tam decreviſſe, quam filum quaſi abrupiſſe ſuum dicenda fuerit.

Quia vomituum quoque meminit laudatus Auctor, exemplum juvenis valde turbati, breviſſime liberati, paucis tangam. Ille fortis & validus dicto tempore mane quodam ſine cauſa expal-

palleſcens cum frigore & cephalalgia a conſternatis domeſticis in lectum deportatus, vix in eo ſe per vomitum largum & vehementem exonerarat, cum quieto decubitu incaleſceret, vires reſumeret, ut eodem adhuc veſpere non modo ſurgere, ſed & exire domo valuerit, non a paroxyſmo ſaltem quodam liber, ſed & ab omni alio malo, nihil etiam catarrhale perpeſſus.

Reliqua *Rhumelii* ad nuperam affectionem minus quadrabant: ſcilicet tumores faucium, parotides, hæmorrhagiæ, lenticulæ. Equidem aſperſæ noſtrorum fauces videbantur intertriginem potius quandam paſſæ, quam intumeſcentiam. Rubor, ardor, dolor genæ non niſi in unius & alterius fœminæ fuit querelis. Sanguis e naribus fluxit paucis, raro. Macularum aut veſicularum inter nos non fuit facta mentio, ut febris illa noſtris dici non potuerit exanthematica.

Supereſt, ut & curationem tangam: Quæ Gallo in obſ. Riv. neceſſaria quondam viſa fuit ſanguinis miſſio & alvi laxatio, male tamen audiit *Rhumelio*, apud nos hac vice omiſſæ fuerunt in totum. Locum habuit, quod *Cruſius* notavit, evaſiſſe a vino abſtinentes; vinum autem proxima vindemia collectum vile fuerat & auſterum. Scilicet in diæta parca & tenui, quieto decubitu lectique calore, multum momenti. Nec tamen decurſus morbi fuit a multis relictus naturæ, poſtquam tanta in vulgus enotuit remediorum farrago; quæ transeat. Laudem meruerunt Infuſa Theiformia, veronicæ cum ſalvia, ſcordii, etiam cum ſambuco, prunella, &c. Acceſſerunt pulveres fixi abſorbentes, diaphoretici, pectorales, in abſentia catarrhi, nitroſi, cum vehiculo aquarum & ſyruporum convenientium; & eſſentiæ alexipharmacæ temperatæ, e. g. ſcordii, cum pilulis ad noctem bezoardicis. *Tantum!*

(Tubinga Auguſtam Vind. d. 5. Decembr. A. 1712. miſſa.)

OBSERVATIO LIX.

DN. D. JOSEPHI LANZONI.

Vrina verminoſa.

JVvenis cum per concubitum venereum gonorrhæam virulentam contraxiſſet, non ſine ſummo ardore urinæ, poſt triginta dies ſanguinem purum mingebat, inde purulentam urinam excernebat, quæ diligenter obſervata multos vivos vermiculos, quales in aceto notantur, exhibebat per lotium natantes; quod ad plures dies continuabat, donec per multum tempus aſſumto ſalſæparillæ decocto perfecte convaluit. Similes caſus urinæ verminoſæ Cl. D. Roſ. Lentilius, Medicus Stuttgardienſis Doctiſſimus, in Parall. ad Dec. I. Ann. 8. obſ. 11. Eph. Cur. recenſet: Vid. etiam Zodiac. Med. Gall. A. 1 menſ. April. obſ. 2.

OBSERVATIO LX.

DN. D. JOSEPHI LANZONI.

Arteriotomia.

ARteriotomiam non tam periculoſam eſſe, qualem olim ob metum aneurysmatis crediderunt, neoterici contendunt, imo Cl. Paulus Barbette, poſtquam docuit modum, quo hæc operatio rite inſtituitur, addit, hanc optimam eſſe præſidium in cephalæa, mania, epilepſia, & oculorum affectibus; idemque comprobat in ſuis Act. med. præſtantiſſimus Thom. Bartholinus A. 1671. num. 4. Et ego teſtor, pluries hanc operationem feliciter ceſſiſſe. Sic in muliere quadragenaria ſævo oculorum dolore affecta, ſecta temporali arteria a Chirurgo experientiſſimo Dominic. Ferreto in Xenodochio S. Mariæ novellæ Ferrar. meæ curæ com-

commiſſo, melius ſe habere incepit. Pariter A. 1705. dum Lauretum petebam, in Romandiola ruſticum maniacum ope arteriotomiæ ſanitati reſtitutum vidi. Adoleſcentem epilepticum, piſtoris cujusdam Tridentini filium annor. 13. poſt arteriotomiam in utroque tempore inſtitutam, ſanatum fuiſſe obſervavit Parochus fide dignus. Honeſta fœmina ætatis annorum 39. per multos dies affligebatur graviſſimo capitis dolore circa frontem & ſupercilia, qui ſingulis propemodum horis recurrebat, tam acutus, ut ſibi caput cultello aperiri ſemidelirans optaret, & ſi quis cubiculum ingrediebatur, clavum ſibi cerebro infigi videretur; ſola vero arteriotomia in utroque tempore celebrata, ſana evaſit. Denique in pertinaci ophthalmia ter in praxi mea feliciter ſum uſus tali Chirurgico præſidio in utroque ſexu, & præſertim A. 1711. menſe Maji in puello poſt variolos ophthalmia pertinaci laborante.

OBSERVATIO LXI.

DN. D. JOSEPHI LANZONI.

Maligna febris dentium caſu finita.

HEmerodromus quidam Anno 1710. annorum ætatis ſuæ *26*. Febri acuta & maligna correptus fuit, cum peſſimis ſymptomatibus, quæ, licet ſeptima viderentur ſopita, undecima die rurſus invaleſcebant; aderat phrenitis, convulſio, vomitus, alvi fluxus, cum ſingultu ac ſyncope; tandem parotides apparuere, quibus ſuppuratis mitiora facta ſunt ſymptomata, & febris die vigeſima ceſſavit, dentes vero unus poſt alium ſponte, capilli etiam intra triduum a cute capitis ſeparati, ſponte pariter ceciderunt.

OBSER-

OBSERVATIO LXII.

DN. D. JOSEPHI LANZONI.

Quædam rara in Anatome reperta.

IN cranio cujusdam militis Anno 1709. menſe Januarii pleuritide extincti, obſervavi defuiſſe ſuturam rectam; idemque An. 1689, in cranio mulieris, febri maligna defunctæ, me deprehendiſſe recordor.

In ſurdo a nativitate, forti apoplexia occiſo, tympani membranam craſſiorem ac denſiorem notavi Ann. 1690. d. 30. Januarii.

In tribus aſthmate denatis ſequentia obſervavi: in primo, adoleſcente annorum 19. totam pulmonum ſubſtantiam ſero plenam; in ſecundo, quadragenario, lapillos in dextro pulmonis lobo; in tertio autem, qui fuerat faber ferrarius, reperta eſt vomica in ſiniſtra pulmonis parte.

In corpore canis venatici, ut ductum Pecquetianum meis oſtenderem diſcipulis, vivi aperti unicum tantum renem offendi.

In Phthiſico An. 1697. extincto totum ſuccum felleum ſaxeum reperi, ſecta enim cyſtide, calculus pyriformis viridis coloris extractus eſt, quem conſervavi usque in menſem Novembrem, qui, Euro ſpirante, in viridem liquorem ſponte eſt diſſolutus.

Lienem rotundæ figuræ, ſubſtantiæ alioquin ſanæ, obſervavi in cadavere ſervi cujusdam pleuritide extincti An. 1709. menſe Januarii. Simile quid legitur in Th. Bartholini cent. 1.

Anno 1710. in lepore videre mihi licuit tres renes, duos nimirum in dextra parte, minores tamen, unum autem in ſiniſtra juſtæ molis; omnes bonæ conſtitutionis; retulitque mihi Chirurgus quidam, ſe vidiſſe pariter in vacca duos lienes realiter inter ſe diſtinctos & ſeparatos, ſanæ tamen ſubſtantiæ.

(*Ferraria Auguſtam Vind. d. 2. Dec. A. 1712. miſſa*)

OBSER-

OBSERVATIO LXIII.

Dn. D. JOHANNIS CASPARI GRIMMII.

Inſignis efficacia Corticis Peruviani in Rhevmatiſmis, Cephalalgia inveterata & arthritide.

ETiamſi uſus Corticis Peruviani ſeu corticis Chinæ de China in febribus intermittentibus, aliisque morbis apud quamplurimos ſit valde ſuſpectus & nocivus, ſcilicet quod indurationem glandularum meſenterii & inde dependentem tumorem pedum œdematoſum cauſetur, ſed citra omnem culpam egregii hujus medicamenti. Nam per aliquot viginti annos non modo in Febribus intermittentibus & continuis, corpore prius evacuato, ſed præſertim in Rhevmatiſmis, Cephalalgia inveterata & arthritide, deprehendi effectum laudabilem, ſcilicet ter de die exhibui pulverem Cortic. Peruv. ℈j. Cinnab. nativ. Hung. ℈ß. & 🜔 volat. viperar. gr. iij. in vehiculo appropriato & hoc per aliquot dies. Adeoque a multis abhinc annis variis experimentis, Corticem hunc vi ſtomachica, incidendi, reſolvendi, aperiendi & aliquo modo laxandi pollere, obſervavi.

(*Lipſia Auguſtam Vind. d. 10. Jan. A. 1713. miſſa*)

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. CONRADI BERTHOLDI BEHRENS,

Icterus corporis dimidii.

DImidiatos corporis humani affectus dari novum non eſt, ac fere quotidianum a dimidietate ſpinalis medullæ affecta, Hemiplexiam alterutrius lateris ſequi, quamvis interdum medietas

illa corporis contrario quoque cerebri hemiſphærio reſpondeat, ut Illuſtriſſimus *Lanciſius l. de Mort. ſubit. p. 231.* notat. Scabiei, paroxyſmorum Epilepticorum, ut & variolarum unius lateris mentionem faciunt Excellentiſſimus *Pechlinus obſ. pag. 342.* ac *Ettmüllerus in Colleg. pract. Oper. Tom. 2. p. 403.* quo caſu ſimul altera corporis medietas morbillis obſeſſa fuit. Icterum unius lateris hactenus apud nullum autorum reperi, obſervatus tamen a me ante biennium in Generoſiſſimo de St. Septuagenario majore, qui, cum ab ira, cui graviori per naturam obnoxius erat, apoplexia corriperetur, quam hemiplexia dextri lateris excepit, ſimul ictero partis ejusdem laborabat, corpus adeo accurate quaſi dividente, ut etiam naſi dextrum latus icteritium eſſet, ſiniſtrum vero colorem naturalem retineret, haut ſecus ac in ſene quodam podagrico altera quoque naſi medietas affecta ab *Ettmüllero l. c. p. 844.* obſervata eſt. Quamvis autem Dn. Æger propter ætatem ab omnibus pro deplorato haberetur, cum & urina ſupprimeretur; Venæſectione tamen & convenienti Cephalicorum cum Bezoardicis, quæ inter Tinctura Michaëlis valde proficua deprehendebatur, conjunctorum uſu intra duas ſeptimanas reſtituebatur, ita ut icterus quoque diſpareret. Incolumis ab eo tempore integraque valetudine exſtitit, usque ad finem Octobris anni ſuperioris, quo iterum ab ira frequentiori caſuque nocturno continua febre correptus, cum propter octiduanam abſentiam meam, qua Auguſto Electori Brunſuicenſi, Domino meo Clementiſſimo vacabam, alteri cuidam Medico ſeſe committere coactus fuiſſet, ſeu propter mutationem hanc, ſeu quoque ætatis ratione morti tandem in prædam ceſſit.

(*Hildesheimio Auguſtam Vind. d. 11. Febr. A. 1713. miſſa.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXV.

DN. D. GODOFREDI KLAVNIG,

De

Ulcere cancroſo in interno uteri collo variis ſymptomatibus notabili.

TRagicam cancroſi in interno Matricis collo ulceris hiſtoriam ut conſignem, phœnomena, quæ mihi morbi curam dirigenti obſervare licuit, non ubivis obvia, poſtulare videntur. Fœminam ſiſto 29. annorum, temperamenti ſanguinei, gente Polonam, forma ac animi dotibus, & etiam corporis ærumnis multas poſt ſe relinquentem. Hæc infelici matrimonio Viro nullius frugis juncta, primis ſtatim annis filium enixa eſt, reliquo vero tempore Mariti, utinam & aliorum! conſuetudinem abhorrens a prole permanſit libera. Belli & Peſtis calamitatibus permota domicilium Varſavia Dantiſcum transtulit, ibique commorata ſubinde per anni ſpatium circa internum uteri orificium ſenſum vix dolorificum, ac ſi aciculis leniter pungeretur, ſe advertiſſe dicebat, perſolvens interim debite lunare tributum. Cum poſtmodum nuptiis intereſſet, inter choreas, quas ducebat, hæmorrhagiam uteri enormem paſſa fuit, ex quo morbum non magni æſtimatum attentius indagari decrevit. In auxilium vocati fuerunt & Chirurgus & obſtetrix, huicque concedebatur facultas explorandi manus beneficio locum affectum, ambo vero, quæ ipſis auditu ac tactu obveniebant, flocci pendentes, haud diſſvadebant, quo minus iter Vratislaviam præmeditatum ſuſciperet. Quapropter nil mali metuens, velociſſimo curſu per equos veredarios nos acceſſit, vix autem menſe Julii Anno 1709. urbem ingreſſa, experta fuit hæmorrhagiæ ex utero recidivam : qua ſedata fudit per vaginam ſaniem lividam, ichoroſam variegati coloris & cadaveroſi fœtoris, indies augmenta ſumentem. Itineris comes, Chirurgus Gallus, per aliquot ſeptimanas lignorum decocto &

emulſione ex ſeminibus frigidis ſuccurrere tentavit, usque dum meum conſilium imploraſſet miſerrima. Sepoſitis itaque Chirurgi Medicamentis, exploravi virtutem Potionum ex herbis ac radicibus uterinis & vulnerariis calide ſorbendarum, ut & balſami Cobaivæ, non neglecta injectione per ſyphonem ex balſamicis, abſtergentibus & mundificantibus præparata. Cum huic methodo aliquot diebus inhæſiſſem, rediit proh dolor! hæmorrhagia ſanguinis grumis, vel ſi mavis, fruſtis pugnum manus adæquantibus ſtipata, quarum excretio ægræ ſæpius ex dolore & virium proſtratione animi deliquium, ac ſi abortum pateretur, provocavit. Continuarunt dicta ſymptomata una cum hæmorrhagia ad tertium usque diem, ſenſimque auctus fuit dolor circa regionem oſſis ſacri & pubis, quem tantum eſſe exclamabat, ut cum Platone credidiſſes, uteri vices ſupplere animal aliquod voraciſſimum, vicinas ſibi partes indeſinenter arrodens. Poſt menſis ſpatium ex recurrente hæmorrhagia uteri, congrumato ſanguine permixta, ægra in vitæ diſcrimine hærebat, qua ceſſante, cum nec interne omnis generis vulneraria & balſamica, nec externe injectiones, fotus, linimenta &c. levamen afferrent, ad morbi ſtatum melius inveſtigandum, matricale ſpeculum adhibebatur, quod nobis exhibebat orificium uteri internum ulcuſculis hinc inde calloſis, fœtidis, lividisque copioſiſſimam ſaniem plorantibus defœdatum. Spe melioris ſucceſſus orbatus, mihi adjungi rogabam Celeberrimum noſtrum Collegam D. D. de Helwich, initoque conſilio commendabantur D. Beccheri Pilulæ balſamicæ, quibus effecimus, ut ſanguis raro ac ſine grumis proflueret. Externe ope ſpeculi uterini bis in die exulcerato orificio applicabatur balſamus vulnerarius, & calloſitatis exſtirpatio lapide infernali intendebatur, ex quo callorum color antea albicans degenerabat in magis naturalem, rubicundum ſcilicet, poſt aliquot autem dies priorem induebat faciem, procul dubio a ſanioſa colluvie continuo ibidem nidulante & ſolidas partes deſtruente. Dolor interim permanebat intenſiſſimus, & præter dorſum, in hypogaſtrii regione ſpatium magnitudine vulgaris orbis tanta ferocia occu-

pabat

pabat, ut quaſi furibunda nocturno inprimis tempore percurreret cubiculum. Aderat febris, vigiliæ, quandoque Iſchuria, ſaniesque effluens de die in diem augebatur. Cum itaque non ex voto ſuccederet negotium, alius Medicus noſtræ Curæ ſe intrudebat, jactitans Panacæam Mercurialem, qua radicitus malum ſe exſtirpaturum promiſit. Lubentiſſime ipſi lampada tradidimus, brevi vero experti fuimus, quod mutando quotidie medicamenta Ægram poſt ſex ſeptimanas dereliquerit pejoribus quam antea ſymptomatibus vexatam. Tandem Auctor fui ſuaſorque, ut aliorum adhuc Medicorum mentem in debellando pertinaci & vere deplorato morbo exploraret, quem in finem octo ex famoſiſſimis convocabantur, qui fere omnes, informati de Ægræ vita olim liberiori & ad Venerem proclivi, de doloribus circa noctem ingraveſcentibus & de morbi atrocia nullis hactenus remediis cedente, meum amplectebantur Conſilium, proponens ſalivatoriam curam, tanquam pertinaciſſime decumbentium ultimum Aſylum. Et ecce! mira, ſed vera loquor, eodem momento, quo ſalivæ fluxus per Mercurium dulcem provocatus apparuit, diſparuit omnis dolor, febris reliquaque ſymptomata. Interim uteri Carcinoma, cum ad inungenda balſama, mediante ſpeculo denudabatur, parum ichoris, multum vero fibroſæ atque putridæ materiæ inſtar filamentorum ſecernens, & mihi & Chirurgo quotidie videbatur magis mundari. Tranſacta per quatuor ſeptimanas ptyalismi cura, Ægra adeo bene ſe habebat, ut ſaltando, jocando tempus tereret, meque inſcio oſtreas edere auderet. Verum hoc gaudium nimis breve fuit, ſequenti enim ſeptimana Iſchuria, quam nec interna, ut demulcentia, antiſpaſmodica, anodyna &c. nec externa, unguenta intellige, fotus, clyſmata, nec ipſe Catheter auferre poterat, eam adeo affligebat, ut in balnei uſum condeſcendere fuerim coactus. Hoc ingreſſa reddebat urinam, inſimul vero tria fruſta fibroſa cadaveroſo fœtore infecta, & tandem ſanguinem nullis frænis compeſcendum, cujus profluvium doloribus liberam, aſt viribus exhauſtam 12. horis poſt balnei ingreſſum placida analyſi circa finem anni 1709.

 eme-

e medio ſuſtulit. Cadaver apertum nullam viſcerum labem ob oculos ponebat, ſi excipias ſæpius nominatum collum uteri internum, ab orificio uteri interno ad ejusdem cavitatem ſe extendens, in adultis pollicis longitudinem attingens; illud ipſum nil niſi externam tunicam ſive membranam oſtendebat, reliqua ſubſtantia penitus conſumta. Ipſam uteri cavitatem jam intraverat ſphacelus, cujus veſtigia nigredo cadaveroſa, parietes & latera cavitatis ultra medium tingens, demonſtrare poterat.

Nec reticere debeo cauſam hujus lernæ malorum, quam ipſa Ægra non ſine ratione ſuſpicabatur. Scilicet faſſa fuit, ſe rem habuiſſe cum viro nimis haſtato, qui oeſtro venereo inſtigatus, orificium uteri violento & ſæpius reiterato ictu contudit, quos maſcule excipiendo inflammationi, ſubſequuto ulceri cancroſo, & hinc exeſis vaſis ſanguiferis lethali hæmorrhagiæ anſam dedit.

OBSERVATIO LXVI.

Dn. D. GODOFREDI KLAVNIG.

De

Anevrismate Carotidis feliciter curato.

JVxta Celeberrimi Joh. Jac. Harderi effatum in Apiarii ſui obſerv. 86, p. 324. felicem anevriſmatis exitum pauci viderunt, adeo ægre ferunt arteriæ habenas ſibi injici. Nec reliqui medicæ Praxeos Coryphæi calculum adjicere denegant, uno ore hujus morbi indolem peſſimi ominis & infauſtæ prognoſeos ſtatuentes. Sufficiat inſtar omnium allegaſſe fama & meritis Ampliſſimum Thom. Bartholinum, qui in Epiſt. Medicin. 54. Cent. 3. ingenue fatetur, ſe DEVM precari ſolitum, ut hujusmodi caſus vel avertat, vel curæ ſuæ ſubtrahat, & in ſeq. Epiſtola raro contingentibus curatum Anevriſma in Carotide filii ſeptennis annumerat, nec arti, ſed tenerrimæ partium conſtitutioni coalitum promoventi, vel quod arteria læſa os ſubjectum habuerit, ut arctiſſime

me potuerit comprimi ad conſolidationem, adſcribit, felicesque prædicat, quibus ita favet natura. His commotus ejusmodi albæ Gallinæ filium in ſcenam producere, eaquę, quæ circa anevriſma carotidis feliciter curatum mihi obſervare licuit, communicare haud vereor. Erat is Juvenis generoſa ſtirpe ſatus, ætatis 25. annorum, cui d. 14. Octobr. præterlapſi anni poſt auris ſiniſtræ helicem ramus poſterior externæ Carotidis gladio tranſcindebatur, unde aliter fieri non potuit; quam ut enormis ſequeretur hæmorrhagia. Huic ut obex poneretur, quæcunque occurrebant ſtyptica in auxilium vocabantur, non tamen impediebant, quo minus ſpatio octo dierum recurreret ſtupendæ hæmorrhagiæ impetus. Victo tandem hoc hoſte, anevriſma a loco transſciſſæ arteriæ ad lobum auris usque ſe extendens, craſſitiem duorum pollicum adæquans, & tam vehementi pulſu præditum, ut aurem hinc inde commoveret, in conſpectum veniebat, quod procul dubio a præcluſa ſanguinis via, transſciſſo ſcilicet arterioſo ramo, & ad compeſcendam hæmorrhagiam fortiter compreſſo, derivandum erit. Sequutus methodum his in terris uſu receptam, plumaceolis, quæ linimentis adſtringentibus imbuebantur, & laminis plumbeis anevriſma paulatim comprimere, ſanguinisque affluxui frænum injicere conabar, nulla vero exinde redundabat utilitas, niſi quod ſtagnans ſanguis ad Apoſtema diſponeretur, & hæmorrhagiæ ad tempus inſerviret pro remora. Dum hæc agerentur, Æger conquerebatur de dolore prope aurem pulſatorio, æſtu intenſo, noctibus inquietis & reliquis febris vulnerariæ ſymptomatibus, quibus interna medicamenta opponere non fuit neglectum. Die 2. Novemb. ex eſchara, quæ anevriſmati inhærebat, ichor & purulenta materia ſe manifeſtabat, quæ & in ipſa auris concha, quorſum arteriæ extenſio proceſſerat, quærebat exitum. Quapropter ut mundificantia & gangrænæ ſphaceloque reſiſtentia applicarentur, infra tumorem arteria carotis comprimeretur, & ad cohibendum verſus ſuperiora impetum ſanguinis, inſtitueretur in pede V. S. auctor eram atque ſuaſor. Nihilominus tamen die 3. Novembr. infra ſacculum per duo oſtia ſanguis

guis arterioſus uno impetu & tanta vi prorumpebat, ut duorum Chirurgorum manus, hæc oſtia comprimentes, vix ſufficerent ad inhibendum effluxum, nosque ſpes penitus decollaret. Cogitatum quidem de ſectione in Galliis ſæpius felici ſucceſſu inſtituta, nec deerant mihi homines ſatis audaces, qui Conſilium præcipitaverant de abſcindenda tota aure ad melius detegendam rupturam, de transverſim ſcindenda arteria infra anevriſma, cui curæ per cauterium actuale colophonem imponere decreverant: nullus autem inveniebatur, qui vel fando operationis huc ſpectantis habuiſſet notitiam. Ne itaque famam meam ludibrio exponerem, negotium ambiguæ aleæ committendo Chirurgorum audaciæ, conſultius ducebam trita incedere via. Explorabatur digito anevriſmatis fundus, in quo nobis obveniebat durities cartilaginoſa, quæ ſpem faciebat, fore, ut anevriſma non adeo profunde ſe extenderet. Hianti arteriæ injecta fuere aliquot fruſta aluminis crudi, & adhibitis ſtypticis pluribusque plumaceolis omnia optime firmabantur, quibus ſanguis intra fines ſuos ad aliquot horas continebatur. Cum ſequenti die hæmorrhagia recurreret, arteriæ iterum aluminis fruſta, & lintea carpta liquore ſtyptico imprægnata profunde intrudebantur, ac externe paſta ex pulveribus adſtringentibus ſpiritu vini rectificato madidis ſtupa mixtis imponebatur. Ita quidem conſultum erat hæmorrhagiæ, ſed ecce! totum faciei latus ſiniſtrum in tumorem elevabatur, qui quoad febrem ſymptomaticam & reliqua eryſipelati appropinquabat, inprimis fauces ejusdem lateris ſanguine adeo turgeſcebant, ut prima die ſalivam cruentam exſpueret. Ex analogia externe pulvis contra eryſip. Minſ. faucibus gargariſma ex diſcutientibus, contra febrem leniter diaphoretica cum euphoria fuere ordinata: his enim adminiculis poſt duos dies febris extincta & tumor penitus ſublatus. Pari gaudio nos exhilarabat locus anevriſmate antea notatus, qui, ſacco per apoſtema conſumto omnia in ſtatu naturali, principium ſcilicet rami poſterioris carotidis occluſum, vel quaſi deletum exhibebat. Hinc mihi naſcebatur concludendi occaſio, quod, ramo poſteriori externæ carotidis per abſceſſum

peni-

penitus deleto, & porta ad huncramum per conſtringentia &c. ſanguini occluſa, omnis ſanguis per carotidem externam affluens coactus fuerit ingredi ramum anteriorem, mediante quo ſuccus hic vitalis ad faciei partes perducitur; ut adeo non mirum ſit, quod faciei ſiniſtrum latus,cum ſanguinem in multo majori quantitate continere debebat, intumuerit, antequam huic proportioni aſſveta, & circulus ſanguinis in ordinem iterum fuerit redactus.

OBSERVATIO LXVII.

DN. D. GODOFREDI KLAVNIG.

De

Arſenico Agrorum fertilitatem promovente.

MUlti hactenus deſudarunt in augenda frumentorum fertilitate, cujus arcanam vim fere omnes, inter quos nominare liceat ſedulum naturæ ſcrutatorem Abbatem Vallemont, in ſalibus, inprimis nitroſis latere arbitrantur. Hæc legenti in memoriam revocarunt, quæ de arſenico, in Barbaria ad melius colendum agrum uſitato, amicus rerum metallicarum ſciêntiſſimus mecum communicavit. Cum ille fodinis auripigmento abundantibus præfectus, quotannis Arſenicum maxima quantitate ad Batavos transmittat, e re credidit inquirere accuratius, quem in uſum tot centenarii hujus mineralis cedant. Utilitas, quam in arte tinctoria præſtat, neminem fugit; majoris vero curioſitatis videtur, quod fide digni Mercatores prælaudato fodinarum Inſpectori affirmaverint, arſenicum a Batavis in Barbariam miſſum incolis inſervire ad agriculturæ emolumentum, dum illud agris inſpergunt, & ditiorem meſſem exinde reportant. Cauſam quidem fertilioris ſegetis judicioſe quærunt in vi venenoſa, qua glires magno numero frugibus ibidem infenſos enecant, non tamen dubitarem, ſalinis etiam ac ſulphureis particulis aliqualem attribuere efficaciam, cum unius rei plures poſſint eſſe cauſæ, & præ-

ter alios aſſentientem habeam Dn. de Childrey, in Hiſt. natural. Angl. p. 18. Ad magis corroborandam hujus experimenti veritatem mihi relatum fuit, in prato caſæ, qua arſenicum præparare ſolent, vicino, gramina, ad quæ pertingit arſenicalis fumus, adeo læte progerminare, ut altitudine reliqua in eodem, ſed a memorata caſa remotiori loco creſcentia, longe ſuperent, brutisque impune pro pabulo concedantur. Hæc in noſtra Sileſia circa gramina obſervata nos eo facilius inducere poterunt ad ea credenda, quæ præmiſi de Arſenico agrorum in Barbaria fertilitatem promovente.

(*Vratislavia Auguſtam Vind. d. 9. Mart. A. 1713. miſſa.*)

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. JOSEPHI LANZONI,
De
Morbis Lanionum.

OMnem laudem meretur egregium opus Clariſſimi Domini *Ramazzini,* Profeſſoris P. Patavini, *de morbis Artificum*: erudite enim ibi morboſas eorum affectiones deſcriptas habet curioſus Lector. Verum quia de Lanionum morbis verba vix facit, ideo inpræſentiarum mihi liceat aliquid a me notatum exponere. Lanius igitur, ſive lanio, & macellarius, ille turpis eſt artifex, qui carnes in carnario vendit, ſicque dicitur, quod animalia concidat & laniet, ut ait *Calvinus in Lexic. jurid.* Laniſtæ vero a laniandis corporibus ſic dicuntur, & a Laniis differunt, quoniam iſti modo apud Auctores carnifices ſunt, modo Præfecti ludi gladiatorii, qui gladiatoribus dictata dabant modumque pugnandi edocebant; ut teſtantur *Hildebrand. in antiq. Roman. Beroaldus in Sueton. & Laurentius in Polymath. lib. 1.* Corporum autem lanionum a me pluries facta obſervatione, notavi,

pravis

pravis ſemper ſuccis infecta eſſe, vel ob pravum vivendi modum, vel ob exhalationes cadaverinas, a mactatis animalibus evaporantes, quæ in lanii corpus introductæ fermenta, humores ac ſpiritus inquinare valent; unde cachexiæ ſæpe oriuntur, & fœdo colore tinguntur laniones, cum obſtructionibus, & aliquando præternaturali ſalivatione, ac ſcorbuto. Sic duos a cachexia in hydropem incidiſſe obſervavi: multos icteritia pertinaci affectos: ſæpe, uti ipſi mihi faſſi ſunt, vertigine corripiuntur, atque pedum intumeſcentia, quatenus ſcilicet fœtidi halitus capitis internas partes lædunt, animalesque ſpiritus fugant, & in gyrum veluti agitant; nec non aſſidue manendo in ſordidis liquoribus pedes male afficiuntur, atque ob ingreſſum illarum peſſimarum particularum inflantur ac tument. Vomitu etiam ac nauſea ſæpe tentantur, & præſertim cum artis prima rudimenta ſuſcipiunt; fœtidum etiam odorem ſemper exhalant: particulæ enim a ſordibus & carnibus mactatorum animalium elevatæ, in veſtium poroſitates, ac etiam cutis ipſius corporis introductæ, ſemper a ſuo ſulphure nauſeoſos emittunt halitus. Præterea quoniam pondera magna, & frequenter deportant, in altum extollunt, atque huc & illuc trahunt, ut ſunt boum, vaccarum, vitulorum &c. cadavera, hinc eſt, quod etiam ſæpe morbis obnoxii fiant, qui bajulos afficere ſolent, ut ſunt ruptura vaſorum in pectore, hernia, gibboſitas, & varix; primus, dum ſpiritum continere eis eſt neceſſe, unde vaſa ſanguinea nimis diſtenta facile rumpuntur; ſecundus, quia ſpiritum cohibendo facile peritonæum relaxatur; tertius, quoniam temporis progreſſu, vertebris ad anteriora inflexis, habitum contrahunt in tali figura & ſitu; quartus demum accidit, dum contingit dilatatio venarum in valvulis, ex motu ſanguinis ad ſuperiora retardato, ob muſculos crurum nimis diſtentos, ut ait laudatus *Ramazzinus l. c. cap. 37.* Idem etiam dicendum de Cœliopolis, vulgo Trippari, nempe illis, qui inteſtina animalium purgant ac vendunt, iisdem enim morbis tentantur, atque majora patiuntur ſymptomata ac laniones, & præſertim in vitio crurum ac pedum, & hoc ob aſſiduam atque copioſam

 aqua-

aquarum putridarum illuviem, in qua ſemper verſantur. Addendum etiam, quod iſti utplurimum ſebaceas candelas conficiunt, ex qua operatione dolores capitis, vertigines, oculorum rubor, & difficilis reſpiratio oriuntur, prout legere licet ex *Olao Borrichio* in *obſerv. 86. Volum. 5. Act. med. Hafn.* imo autore eodem *Ramazzino*, iidem perpetua inappetentia, & nauſeoſa tentantur; & feminæ penes eorum officinas habitantes uterinis paſſionibus afficiuntur, vid. cap. 16. de morb. artif. Curioſam refert hiſtoriam *Bierlingius* in *Miſcell. curios. dec. 1. ann. 2. obſ. 207.* de lanione mucronem cultri abhorrente, ita ut ſi ſuem jugulare vellet, cultro acie prædito linteolum involveret, clauſisque oculis iſti animali jugulum incideret; hic tamen caſus potius ad antipathiam, quam ad morbum eſt referendus. Hucusque de morbis corporis, nunc pauca de moribus addere liceat, deſumta ab autoritate *Martialis in epigr. 67. lib. 11.*

Et delator es, & calumniator,
& fraudator es, & negotiator,
& fellator es, & laniſta; miror,
quare non habes, Vacerra, nummos.

Quibus vitiis Laniones abundare ſolent, ut interpretatur Dominic. Macrus in ſuo Hierolexico: pro laniſta enim lanium intelligit, qui lanienam, artem ſcilicet turpem in macello exercet. Laniones ergo utplurimum malis moribus induti ſunt, unde ebrii, blasphemi, luxurioſi, ac de facili homicidæ evadunt, ſine pietate, petulantes, ac ſordidi fures: raro enim in pondere juſtam emptoribus menſuram porrigunt; unde ſæpe hic Ferrariæ a Tribunalibus vexantur, & in carceribus detenti pœnas luunt.

(Ferraria Auguſtam Vind. d. 26. Mart. A. 1713. miſſa.)

)o(

OBSER-

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Mulier lithotoca pro Faſcinata & Venefica habita.

MUlier annos 49. nata, inopis operarii uxor, & duris laboribus aſſueta, aliquot abhinc diebus 30. calculos diverſæ magnitudinis, diſtincti coloris & variæ ſubſtantiæ ac craſſitiei, ſine manu Chirurgica, cum multa colluvie corruptæ materiæ per muliebria, (an per collum veſicæ, vel per vaginam, dubium,) excrevit. Quidam calculorum aliis duriores & albicantes, ex afflictu chalybis ſcintillas eliciunt, non item illi, qui rubelli, fuſci, & ex flavo nigricantes ſunt ac molliores. Maximus gallinaceum ovum æquat pondere, non figura, ſiquidem inæqualis eſt & aliquibus in locis acuminatus. Aliquamdiu valetudinaria ipſa affectum ſuum neſcivit, jam aliquot annos in abdomine magnos dolores paſſa. Nuper conqueſta fuit de roſionibus & doloribus lancinantibus vagis primum in fẽmore ſiniſtro, ut pedem movere nequiverit, dolore Eryſipelati adſcripto: poſtea collo exterius doluit, ac ſi catarrho affligeretur, fixa quaſi cervice. Porro dextro brachio, tandem univerſo corpore, inſtar arthriticæ, magis tamen urgente hoc ſymptomate, ſiquidem mingere non poterat, eaque doloris neceſſitate cogebatur, moleſtiam ſuam patefacere. Datum inde conſilium, adeundi medicaſtros, qui exhibita aqua ſaxifragæ, Pimpinellæ, oleisque illinendis, ſine ſecuta doloris lenitione effati ſunt, ægre opem dari poſſe, corporis ſuperficiem internam ♀ro obductam eſſe inſtar dolii, multosque intus calculos latere, id indicante urina. Viſum in hac per longum tempus omni die ſedimentum multum arenoſum rubrum, tamen non habito metu de præſentia Calculorum. Inopinato calculos majores, minores, multos, nucleiformes, cum nigro corrupto multo ſanguine per alvum, itidem muliebribus mictio-

ne difficillima in terram egeſſit, cum levamine per menſem. Excitatis e frigore torminibus putatitiis hyſterico-colicis, indiga lignorum, laterem latum bene calefactum ac duplici linteamini involutum torminoſo abdomini impoſuit, ſubito perſentito ibidem fragore & conatu egerendi ad pubem extenſo. Prius aliquoties mucilaginoſa flava, velut ulceroſum pus, vomuit cum alterno frigore & calore. Utplurimum alvus clauſa: ſedes nonnunquam cruentæ, maxime, ſi calculi exitum præſtolantur, qui exituri tantis contorſionibus infimum ventrem cruciant, ac ſi viſcera & inteſtina forcipibus uncisque diſcinderentur. Urina ſæpius per aliquot dies ſuppreſſa, cum impetu & copia, doloroſe & inter deliquia effluxit. Calculos adhuc gerens multum ſitiit, & bibens aquam ipſa & adſtantes in ventriculo ſibilum audiverunt inſtar ferventis calcis aqua affuſa. Calculos exoneratura præſcire dicitur ingruentem paroxyſmum & exeundorum calculorum figuram in omnes dimenſiones; ac venter murmuribus & borborygmis frequentioribus ita crepitat & tumultuatur, ut in longinquum ſonus quaſi tonitruans percipiatur. Dormituriens paveſcit & leviter delirat. Maximus calculorum cum inter cruciatus parturientium ſimiles egrederetur, decidit in pavimentum pondere & lapſu magni lapidis, wie ein Pfund-Stein rc. Ipſa ſuſpicatur mali ſui labem hæreditariam, acceptam a Patre, qui obnoxius dyſuriæ, Iſchuria tandem obiit rupta veſica. Malæ inſuper famæ fœmina apud multos cum eruditos tum plebejos pro Faſcinata & Venefica judicatur: an falſo, an jure, videat quivis, qui judicat.

OBSER-

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. IMMANVELIS WEISMANNI,

Magneſiæ lepida Virginis Imprægnatio imputata.

FIlia unica, octodecennis, licentioſa, baſiis dandis & excipiendis liberalis amplexuumque cupida, quoties capite, ventre vel artubus doluit, quod ſæpius contigit, Parentes in lachrymas & clamores coëgit: Protinus inde non una vice medicus vocabatur, qui morbum magis animi & amoris, quam corporis judicabat. Cito namque convaluit, ſi ille ipſe amaſius apparuit, qui ſimulatæ ægritudinis cauſa exſtitit. Paulatim decrevit corpore & viribus, palluitque, proſtrato omni fere appetitu. Anxii Parentes ſuper notabilem & ſuſpectam Atrophiam quæſiverunt filiam & medicum. Illa, optime conſcia, pleniſſimam ſibi fidem haberi, imprimis apud credulam & tenerrimi erga filiam amoris matrem, cauſam finxit, ſe menſibus nimium fluentibus cum detrimento vacuari & adeo delaſſari, ut Hecticam metuat. Hic primitus fallaciæ neſcius, plethoram ſubeſſe ratus, Venæſectionem, poſtea de acrimonia & ſalſedine ſanguinis uterina vaſa ad copioſiorem citiorem & diuturniorem excretionem menſtruorum ſtimulante cogitans, ſolam Magneſiam albam ſuaſit, indicatæ correctionis, edulcorationisque cauſa bis de die in conſueta doſi ſumendam. Prius largius manantes dolorifici menſes ſubſtiterunt, & anxii parentes rationem ſolicitarunt, annon tam celeris & omnis fluoris emanſio majorem noxam inferre poſſit: medicus taliter qualiter reſpondit, ſubolfaciens fraudem non imprudentis puellæ. Florida facies, integer appetitus & venter ſimul notabiliter increſcens ſuſpicionem movere coeperunt de filiæ pudicitia. Hæc vero, ut fraudem fraudi opponeret, queri incepit de Cardialgia, Vomituritionibus, torminibus & murmuribus ventris, alvi duritie,

tie, flatibus & abdominis doloroſa tenſione, ita, ut Parentes de vita filiæ metuentes, fictorumque dolorum tum adhuc inſcii, a medico petierint, ut præveniendo Hydropi-Tympanitidi ordinaret, quæ debeantur, ſi talis fuiſſet. Per multas ſeptimanas hanc ſcenam luſit, & parentibus, non æque medico, illuſit, ex conſcientia & ventris ipſo augmento ſciens, quæ acta fuerint, adſcripta medici ſchedæ, ex ſedulitate Parentum & lachrymis eorum petita, quæ vita ſalvare poſſent filiam tam charam; patris & matris tam protervam deceptricem. Uſurpata, quæ Cachexiæ & Tympanitidi congruunt, ſolo conſolandi fine parentes, qui de filiæ malitia perſuadere ſibi nolebant. Genæ ſemper magis floruerunt, venter altius intumuit, & parentes in dies pertinacius occœcati ſibi plus de morte, quam de certo certius futuro partu timuerunt. Tandem cum rumpi vellet vivus Hydrops, & torminoſi dolores abdomen terebrarent, accerſitus Paſtor, ut tanquam letho proximæ ſolatium daret. Hic nihil mortiferum intuens, nec blandimentis nec hortationibus, nec minis putatitiam agonizantem ad confeſſionem ſui ſceleris adigere valuit, ſed nec conſolari illam voluit, indignabundus domum abituriens. Eo momento altum inclamat nova matercula, & auditur inſimul ejulatus infantuli, quem modo ſub tegmine lecti peperit Virgo, puellum elegantem, ſed valde debilem, toto pœne corpore compreſſum, & aliquibus in locis ſtigmatibus ex rubro fuſcis nigris ſignatum, certiſſimo ſigno arctius aliquamdiu preſſi abdominis & ipſius puelli ſub egreſſum ex utero compreſſionis. Interrogata, *cur impraegnationem negaverit?* cachinnans regeſſit, *ſe neſciviſſe, quod gravida facta fuerit? Cum pulverem quendam album*, Magneſiam, *a Doctore conſcriptum uſurpaſſet, illico menſes emanſiſſe, & ventrem ſtatim creviſſe in iſtam molem, quam modo in cunas depoſuerit.* Contumelioſe ad iram irritatus Parens verberibus obtinuit, ut confiteretur meretricula, quisnam eſſet, qui uſurpatæ Magneſiæ tam felicem efficaciam dederit? qui fuit robuſtus juvenis, egregie illam hæmorrhouſam proprio & domeſtico medicamine juvans, & ab oneroſa virginitate ſanguinisque ple-

plenitudine liberans. Cujus delicti veniam facile apud patronos illius Magneſiæ facta hæc novella mater inveniet, ſiquidem præter alias plurimas Cœleſtes & nullis encomiis digne extollendas proprietates, facultates & virtutes, particularem hanc & inſignem potentiam illa aliquandiu ſumpta poſſideat exeratque, *uxores ſteriles*, (per maritos ni aliquid obſtet,) *fœcundanti & pulchras proles formandi*: quod me ipſum multis laudibus legiſſe, teſtor, & eapropter infelicitatem Virginis doleo, quod infauſta hac medicina gravida facta, præmature honorem ſuum cum amore Parentum perdiderit. Peperit nuper fœmina filium, cui per integrum annum inordinate & copioſe catamenia ad deliquia fluebant, ut prius pinguis, juncea & pallidior morte facta fuerit. Suaſi magneſiam, & ſtatim concepit, tota geſtatione roſea, alacris, ſaniſſima. Alia mulier Scorbutica per aliquot ſeptimanas hactenus diarrhœam ſeroſo-bilioſam paſſa cum excretione pellicularum flavarum, & toto corpore pruriente ſcabie ſicca obducta quovis menſe, ſtatis quidem periodis, ſed adeo largiter ſanguine ſuo purgata fuit, ut cohibere fluxum neceſſe habuerit. Ordinavi magneſiam & tincturam Antiphthyſicam officin. Nunc menſes moderatius fluunt, ſed bis intra menſem, ſine omni virium detrimento. Tantum præſtat & plura valet Magneſia.

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Singulare Phænomenon Convulſivum in Hyſterica.

FOemina quinquagenaria, plethorica, gracilis, 9. liberorum mater, & in quolibet puerperio multum doloris & incommodi paſſa, citius juſto menſtruari deſiit. Ceſſantium vero menſium loco ſubſtituit natura hæmorrhoidas, quæ incertis periodis & nonniſi inter egerendum, mediocri quantitate adhuc fluunt. Biennio abhinc primum convellebatur capite, manibus & pedibus, durante paroxyſmo vix aliquot momenta. Sæpius inde citra medici conſenſum ſecari venam paſſa valde debilitata fuit, frequentius poſthac irruentibus inſultibus hyſterico-convulſivis, circa quos a trimeſtri hoc notari meretur. Nullo prævio ſigno vel ſenſu deliquii, vertiginis, anxietatis præcordialis &c. incipit tremere ſolum manu dextra, tum dextro pede, poſtea utrisq; manu & pede, denique toto corpore, cum ſenſu maximi frigoris dentiumque ſonora crepitatione, ut ſponda ſuccutiatur, ſalvis toto paroxyſmo ſenſibus, qui ſpatium Dominicæ ſacræ durans ſubito terminatur & demittitur in Aſthma præcordiale Suffocativum, ita, ut aliquoties ſpiritum tanquam ex imis terræ, & quaſi omnis ipſi aër præcluderetur, ducere cogatur, poſt iterum vegeta, hilaris & pro Hyſterica non æſtimanda. A *Caſtoreatis* multum delectatur, ac, prout videtur, ſolum juvatur, & erumpente tremore ſpaſmodico-convulſivo nodulum Caſtoreo prægnantem petit, vel ipſa naribus admovet.

OBSERVATIO LXXII.

DN. D. IMMANUELIS WEISMANNI.

Arthritis Convulſiva cum Tetano.

SUtor 32. annor. temperamenti biliosi, vino auſtero largius bibendo deditus, præter voluntatem ſemper iracundus, ante hos *6.* annos de dolore cervicis preſſivo mox, mox punctorio conqueſtus eſt, quod in opificio ſuo multum illum impedivit, ſiquidem calceatores curvi ſive inclinata cervice & inflexa ſpina dorſi laborare ſolent, ſæpius inde *gibboſitatem*, vel magis, prout D. D. *Ramazzinus* vocat in *Diatrib. de morb. artif.* c. 33. p. m. 237. *Simitatem* ſibi adſciſcentes, *quatenus ſucceſſu temporis dorſi vertebræ æqualiter extuberant, earumque ligamenta in parte extrorſum vergente diſtrahuntur & calloſitatem contrahunt, ut in naturalem ſitum redire vel cogi nequeant.* Tum etiam per ſemeſtre febribus primum quotidiana, tum tertiana, denique quartana fatigatus, Cachexiam contraxit icteritiam cum metu inſecuturæ tabis. Ob egeſtatem ſoli naturæ relictus ſenſim in tantum convaluit, ut ſanus aliis ſuisque viſus fuerit, rediens ad ſua munia, ſine moleſta laſſitudine, vel ullo totius dolore. Aliquot abhinc menſibus ſenſit deliquia levia ſtomachico-ſyncoptica, & notabilem ſub his pulſationem circa ſtomachum, ita, ut ventriculus attolli, vel anguis ſub carne & panniculo repere putaretur, ſurſum tendens ad ductum & longitudinem œſophagi usque ad gulam & fauces, ubi motus ille reptilis ſubſtitit hasque in globum contraxit, ſicut Hyſtericis evenit, ut ipſe per jocum dixerit, ſe matrice affligi, uterum ipſi ad os aſcendere & globum iſtum nec deglutiri nec deorſum premi poſſe. Cœpit inde in ſingulis membris maxime artubus pungi, dolore nunc vago, nunc fixo, diverſo durationis intervallo. Retracti ſunt digiti manuum, præprimis dextræ, ac adeo incurvati, ut extra & in rectum reduci non

poſſint. Toto corpore laſſus & emaciatus, non fatiſcente tamen appetitu, ex conſilio amicorum Cephalicam pedum ſecari & largiter fluere voluit, mitigato quidem ad 2. hebdomadas malo, ſed poſtea illo irrumpente in Veras Convulſiones paroxysmantes, ſiquidem prævia oculorum obnubilatione, ſuſurru aurium, pulſatione temporum, tremore brachiorum eorumque muſculorum tremula ſubſultatione & præcordiorum anxietate ſtrangulatoria, ſi non omni, certius altera hebdomade convellitur, toto tum tempore frigidus & rigidus fit, ac clauſis oculis & aperto rictu, absque omni ſenſuum, motus aut reſpirationis indicio, lapidis aut trunci inſtar per dimidiam horam jacet, prima vice pro Mortuo extra hypocauſtum portatus. Finito paroxyſmo ſemiſtupidus, paſſionis tamen ſuæ non omnino immemor, lectum petit, & per aliquot horas placide dormit.

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Alterius genæ permanens rubor, menſes indicans ſignum.

VXor nobilis, duorum liberorum mater, temperamento ſuo humida & frigida, ni vena nature ſecetur, pene quolibet vere, inſultibus hypochondriaco- melancholico-hyſterico-arthriticis obnoxia, quamvis toroſa, & qualis videtur, ſanguine plena, parce tamen ſine ſanitatis vitio, fluere menſes patitur; qui ſi inſtant, & jam manare incipiunt, tota facie rubet, flammeo vultu, reliquo corpore vix calet. Si aliquot horis ſtillarunt catamenia, dextra gena florida rubea manet, dentientis infantis inſtar, quandoque cum dentium iſtius lateris dolore, & ſiniſtra pallet emortua quaſi usque ad fluxionis finem. Narravit hæc quoque mihi, ſe nterdum per ſeptimanas, omni mane, hora quarta dormientem torminibus excitari, quæ aſthma præcordiale anxioſum & leviter

ter deliquioſum cum madore totius frigido inſequatur, redeunte poſt paroxyſmum placido aliquot horarum ſomno. Quod muliebre Aſthma, ſive ſumatur in Abſtracto ſive concreto pro Paſſione Hyſterica, etiam in hac fœmina Poriſma Medicum confirmat, *menſes ordinario fluentes non impedire, quin mulier poſſit eſſe hyſterica.* Aſthmatis autem cauſalis ratio eadem mihi ſubeſſe videtur, quam in Moniali ſuggeſſit *Magnif. D.D. Lentilius* E.N.C. D. 2. A. 7. O. 133.

OBSERVATIO LXXIV.

DN. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Ex abdominis mox incremento, mox decremento, dubia, ſed partu filioli verificata graviditas.

FOemina 34. annorum ante annum & dimidium viro lippo & jurgioſo nupta, cum quotidie inter rixas & verbera cum marito viveret, ipſo menſtruationis primo die iterum fuſtibus ſalutata, ſubito ſupprimi menſes obſervavit, qui per 32. hebdomadas ſubſtiterunt, ſenſim creſcente ventre inſtar gravidæ, qualis credebatur a ſe ipſa aliisque; tamen nulla fœtus viventis vel præſentis ſigna, computatis tot jam dubioſæ geſtationis menſibus. Miſit urinam ad Medicaſtram, uroſcopiæ & imprægnationis ex illa divinandæ encomio vulgi peritam, quæ reſpondit: Es könne ſeyn oder nicht/ daß ſie ſchwanger ſeye. Sed contrario utero gerentium more ultra medium tempus jam progreſſa pejus indies ſe habuit. Corripiebatur aſthmate interdiu tolerabili, noctu fere ſuffocante, torminibus, cum tam dolorifica abdominis expanſione, ut ipſa doloris cauſa id attingere nollet, protenſo dolore preſſivo & lapidis inſtar gravativo verſus pubem, ut ſæpius mingere cogeretur. Aliquoties tumido ventre lectum ingreſſa, altero mane, evanido omni fere ventre quaſi exenterata ſurrexit,

ipſa dubitare incipiens de vero fœtu. Maritus ſperatæ primæ prolis cupidus undique opem petiit, ſed inani effectu fere ad horam partus. Dedit quidam Medicus pulveris Cinericii coloris doſes 32. mane & veſperi in ▽. meliſſæ ſumendas, quibus per quatriduum ſumptis multam colluviem ſeroſo-ſanguineam nigricantem male olentem utero expurgavit, una embryonem moveri percepit, abdomine noviter increvit, & poſt 6. hebdomadas puellum robuſtum præter multorum expectationem peperit.

OBSERVATIO LXXV.

DN. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Scabies brachii particularis retropreſſa, mutata in Univerſalem & Cruſtoſam.

Filia ſeptenarium ſecundum modo egreſſa in brachio ſiniſtro pruritum ſenſit, & a frictione cum induſio & unguibus continere ſe non potuit. Ortæ hinc papulæ rubellæ, inſignis cutis ardor, dolor puſtularumque ſuppuratio. Mater inunxit *butyrum Sulphuratum*, & repulſum inde ad interiora ſerum acre impurum illico pallorem, difficilem ſpirationem, tuſſim ſiccam, appetitus imminutionem, ſitim & totius corporis citam intumeſcentiam induxit. Sumptis aliquibus doſibus de eſſentiis *fumariæ* & *lignorum* ad levem ſudorem, omnis totius corporis cutis papulis miliaribus aſpera facta, efflorefcente univerſali ſcabie primum ſicca & pruriente, tum humida & cruſtoſa foetente: ſtatim detumuit facie, ventre & pedibus, melius iterum appetiit, ceſſavit ſitis, & exhibito purgante Jalappino ☿riali, integra corporis ſanitas & mundities rediit.

(*Uraço Auguſtam Vind. d. 4. April. A. 1713. miſſa*)

OBSER-

OBSERVATIO LXXVI.

DN. LIC. SIGISMUNDI SCHMIEDERI,
De
Hippocratis Purgatione Morali.

HIppocratem non tantum egregium atque incomparabilem fuiſſe Medicum, verum etiam Philoſophum & naturalem & moralem præclarum, abunde ex ejus conſtat ſcriptis, virique eruditi, tum veteres tum recentiores teſtantur. *Seneca ad Lucil.* & in *Epiſt. 95.* vocat ipſum Medicorum maximum hujusve ſcientiæ conditorem. *Nicomedes L. I. Epigr.* de iſto ita canit:

Ἱπποκράτης φάος ἦν μερόπων, καὶ σώετο λάων
Ἔθνεα, καὶ νεκύων ἦν σπάνις ἐν ἀΐδῃ.

Galenus L. de Fin. Med. Prooem. ita de iſto ſcribit: *Hippocrates in libello de Arte eam finivit, ille nimirum, qui ſemper bonorum Auctor ac Princeps fuit: cujus apud Græcos omnes memoria in æternum durabit, quandoquidem publice de omnibus eſt bene meritus.* Ex recentioribus, celeberrimus *Baglivius*, in *L. de Prax. Med. ad priſc. obſervand. rat. revocanda, L. I. C. I. § III. p. m. 2.* de Hippocrate ita loquitur: *Naturæ, non hominis voce loquitur Hippocrates, Medicorum Romulus; cui nec ætas priſca vidit parem in re Medica, nec videbit futura, niſi demum reſipiſcant Medici, & velut ab alto ſomno excitati, videant, quantum differat Hiſtorica & Maſcula Græcorum Medicina, a ſpeculativa & penſili novorum hominum.* Naturalis ſcientiæ peritiam Hippocrates, vel ſolus liber de *Aëre, Locis* & *Aquis*, teſtari poteſt. Matheſeos quoque non fuiſſe rudem, epiſtola ipſius docet ad filium *Theſſalum* conſcripta, ubi ipſi ſuadet, ut Geometriæ atque Arithmeticæ notitiam ſibi

com-

comparet, cum in Chirurgia aliisque diſciplinis, magni ſit uſus hæc Matheſeos univerſalis ſcientia. Eruditionem in Philoſophia Morali Hippocratis, multis ex locis, præſertim ex Libr. de *Dec. Habitu*, *de Medic.* aliisque probare poſſumus. *Epiſtolæ*, quas conſcripſit, multa moralia in ſe continent præcepta, imo, locutio ejus de Medico Philoſopho, quando ait: Ἰητρὸν φιλόσοφον εἶναι ἰσόθεον, de nulla alia, quam Philoſophia loquitur morali, per quam homo beatus & Deo quaſi ſimilis eſſe poteſt, quod alibi videbimus ac explicabimus. Teſtantur mecum Hippocratis eruditionem moralem, *Petrus Canonherius S. S. Theol. & Med. D.* nec non celeberrimus atque ampliſſimus *Thomaſius, iſte*, in ſuo commentatio *Medico Politico-Ethico Theologico; hic*, in ſua Hiſtoria *Sapientiæ & Stultitiæ, Tom. II. menſ. April.* ubi Democritum atque Hippocratem, ex epiſtolis Philoſophos ſiſtit morales. De Hippocrate in præfatione dicti libri, ita ſcribit ac diſſerit: Summus Medicorum Hippocrates in Epiſtolis ſuis, ſummam Philoſophiæ Democriteæ, pulcræ profecto, quantum ad morum Philoſophiam, &, quantum ab Ethnico Philoſopho expectari poterat, cum multorum & antiquorum & modernorum doctrina certantis, ab interitu liberavit. Nos vindicabimus ab oblivione. Etenim de eo conſtare arbitror, Theologos, Juris Conſultos, Philoſophos & Politicos, parum Hippocratis curare opera. Medici noſtri, an præter Aphoriſmos Hipp. & forte pauciſſimos ejusdem tractatus alios medicos, ejus opera cognita habeant, & an ex centum Medicis unus aut alter ſit, qui ſubito rogatus de epiſtolis Hippocratis, ex vero reſpondere valeat, an epiſtolas ſcripſerit Hippocrates; & quid eæ contineant? ab ipſis edoceri mallem, quam animi ſententiam mei ipſis ſincere exponere. Ceterum hinc inde Hippocrates de ſuo admiſcuit monita nonnulla & ſententias morales aureas omnino, & (ut ſtultitiæ ſeculi me accommodem, Confutii Sinenſis doctrinam, utpote novam & ad æmulationem in diariis eruditorum excerptam, ut rem rariſſimam ſuſpicienti) plus quam Confutianas. Quamvis non diffitendum ſit, Hippocratem in epiſtolis magis opere & exemplo,

emplo, quam doctrina monſtrare Philoſophum moralem. Hæc ille hactenus. Plura ut adducamus teſtimonia non opus eſt, aſpiciamus ſaltem unicum locum, qui occurrit in libro de *decent. Habitu*, ubi Medicinam noſter cum ſapientia comparat, eam Medico ſuadet, & inter alia, *Purgationum in vita utilium atque neceſſariarum* mentionem injicit, quarum in gratiam, cum nonnulli iſtas per purgationes proprie ſic dictas, alii per expiationes, alii per excuſationes, explicent, ad ſenſum genuinum eruendum, hanc conſcripſimus obſervationem. Quo igitur omnis res clarior evadat, B. L. pace, integrum locum ex Hippocrate Latinis huc transferemus verbis, quæ ita ſe habent: *Quapropter prædicta ſingula colligere oportet, & ſapientiam ad medicinam traducere, & medicinam ad ſapientiam. Medicus enim Philoſophus, DEO æqualis habetur. Nam non multa inter ſe differunt, & quæ ad ſapientiam requiruntur, in Medicina inſunt omnia pecuniæ contemtus, pudor, verecundia, reverentia, modeſtia in veſtitu, bona exiſtimatio, judicium, lenitas, promtitudo, munditics, ſententioſa eloquendi concinnitas, cognitio in vita utilium ac neceſſariarum purgationum,* [ἴδησις τῶν πϱὸς βίον χϱηςῶν καὶ ἀναγκαίων καθαϱσίων] *earumque liberatio, ſuperſtitioſi Deorum metus averſatio, præſtantia divina.* Quot verba heic, tot regulas habemus morales, quas inter eſt cognitio τῶν καθαϱσίων ſive Purificationum, per quas, quid intelligat noſter Auctor, mox videbimus, modo prius ſi aliorum adduxerimus opiniones. Sunt itaque, qui hanc vocem de *expiationibus* exponunt, dicentes, Hippocratem medicis haſce ſuadere voluiſſe, easdemque ipſummet in uſum olim vocaſſe. Verum, hæc ſententia non vera videtur: conſtat enim, expiationes abſque ſuperſtitione haud fieri potuiſſe, Hippocratemque multis in locis ſuperſtitionem rejeciſſe atque damnaſſe. De purgationibus proprie ſic dictis quoque non exponi poteſt, quod ex contextu clarum eſt, licet τὸ καθάϱσιον h. l. pro purgatione proprie ſic dicta accipiat *D. D. Alberti, in Diſſ. de offic. Medic. circa Adia-*

phora, p. m. 6. quando ait: καθαρσίων, *evacuationum, Purgationum, ſive ſponte fientium, ſive per medicamenta edendarum.*

Audiamus ſuper hunc locum Hippocratis, verba *Dan. Clerici,* quæ profert *Hiſtoire de la Medecine Part. I. Livr. 3. chap.* 16. & Latine ita fluunt: Melampum, aliosque, purgationibus ſive expiationibus criminum & morborum fuiſſe uſos, ſupra recenſuimus. Et Hippocrates ipſe quidem ab iis non abhorruiſſe videtur, alias enim inter ſcientias medico dignas refert. Cornarius certe, eum ſenſum verbis hiſce tribuit, nec ſane alia ratione eadem explicanda videntur. Enim vero, h. l. de purgationibus in proprio ſenſu acceptis Hippocratem non loqui, ex contextu patet, hinc illi commentatores, qui eum ſic explicant atque interpretantur, falluntur. Verum enim vero, Manuſcripta diſcrepant, & pro καθαρσίων nonnulla καθαρσιης legunt, qua voce admiſſa, longe alius emergit ſenſus: ſic Hippocrates animo longe fortaſſis ab his diverſo, dicendus erit. Præſertim, cum hæ & proximæ voces ſumma obſcuritate laborent. Superſtitionis defectus, quem eodem loco in medico deſiderat, vix hanc de expiationibus ſententiam admittere videtur, quæ quidem absque ſuperſtitione fieri non poterant. Negari interim non poteſt, Fabium Caluum, primum Hippocratis interpretem ſic vertiſſe, quaſi δεισιδαιμονία. At vero nimia ſuperſtitio nunquam Philoſophis imputata fuit, quos inter tamen & Medicos h. l. comparationem inſtituit Hippocrates. Ceterum ad hanc ſententiam convellendam, una libri de morbo ſacro inſpectio ſufficit, ubi vanos hominum ſui temporis mores deridet, quippe qui varias expiationum ceremonias ad hunc morbum depellendum, adhibebant.

Heic ſaltem notamus, illum omnes, qui hoc curationum genere utebantur, cum magis & præſtigiatoribus uno modio metiri, tandemque in hæc verba Chriſtiano homine quam Pagano digniora, deſinere, c. 4. τὰ γοῦν μέγιστα τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ἀνοσιωτατα τὸ θεῖόν ἐστι, τὸ καθαῖρον καὶ ἁγνίζον, καὶ ἔρυμα γενόμενον ἡμῖν. Non ignoro, librum, ex quo hæc attuli, ab haud

pau-

paucis alii adſcribi auctori. Verum, quicquid hujus ſit, maximum argumentum τῆς ἀδεισιδαιμονίας Hippocratis eſt, quod in omni ejus Praxi, nullum reperiatur remedium, quod ſuperſtitionem redoleat. Evolvi poteſt & alius locus, de Virginum morbis, C. 2. ubi mulieres ſive Virgines, Dianæ, a Vatibus ſic jubentibus, veſtes precioſas conſecrantes, ipſi ἐξαπατεώμεναι, h. e. deceptæ, vocantur. Vir quidam doctus, qui Hippocratem in Gallicam linguam transferre aggreſſus eſt, *mentis purgationes* hoc loco Medicis Hippocratem commendaſſe, ſibi perſvadet ac credit, quæ maxime Philoſophos decerent. Verum curioſius quam verius hæc dicta adparent. Hæc ille. Memini quoque, quendam aliquando dixiſſe, per *purgationes haſce*, probabiliter intelligi poſſe *excuſationes*, v. g. ſi quis Medicum cujusdam erroris inſimulare vellet, neceſſe eſſet atque utile, ut ſe excuſaret, purgaret, ne fama ejus periclitaretur; Er müßte ſich purgiren/ verantworten/ damit ſeine Renommée keinen Schaden leide. Provocabat etiam ad ſuam opinionem ſtabiliendam, ad JCtos & Latinos, quorum priores quoque hoc uterentur vocabulo, cum *juramentum*, quo quis a ſe culpam declinaret, *Purgatorium* adpellarent: poſteriores itidem adhiberent in ſermone, ſic enim v. g. Terentius, Heavt. diceret: *Neſcio quid peccati portet hæc purgatio.* Curt. L. 7. C. 1. *Blanda oratione maledicta purgare.* Plautus, Aulul. 4. *Qui homo culpam admiſit in ſe, nullus eſt tam parvi pretii, quin purget ſeſe.* Cic. pro Sext. Roſc. c. 14. *De luxuria purgavit Erucius, cum dixit, hunc ne in convivio quidem ullo fere interfuiſſe.* Verum, nihil probabilitatis plane in ſe habet hæc opinio, aſpiciamus ſaltem antecedentia & conſequentia, & apparebit, longe alium ſenſum in hoc loco adhuc latere. De purgatione proprie ſic dicta, ſive fiat iſta per ſuperiora, ſive per inferiora, ſive per diaphoreſin, minime nec de ſuperſtitioſa expiatione, ut jam vidimus, cujus olim, teſtante *Edoard. Herb. de Cherbur.* in Relig. Gentil. p. m. 272. triplex inter Gentiles Genus extitit, nempe *Aëre, Aqua* & *Igne*, verba Hippocratis exponi poſſunt, quicquid etiam contra dicant & ogganniant alii. Ad

me quod attinet, credo, quæcunque etiam vox, ſive ἡ καθαρσία in Genitivo, pro ίας Jonice ίης, qua dialecto ſemper fere utitur Cous; ſive ἡ κάθαρσις, quæ etiam interdum purificationem denotat,) inveniatur, quod hoc loco per τὸ καθάρσιον, vel τὴν καθαρσίην, vel τὴν κάθαρσιν Hippocrates noſter expiationem Philoſophicam indigitet, ipſique hæ purgationes in vita utiles & neceſſariæ nihil aliud ſint, quam Pythagoræorum & Platonicorum purgationes morales, quæ docente Porphyrio P. II. Sentent. c. 34. nihil aliud ſunt, quam divortium animi a corpore & irrationalium paſſionum motu. Ex qua Porphyrii deſcriptione patet, Pythagoram, Platonem & Hippocratem, qui eo tempore, cum hæc doctrina floreret, vivebat, per dictas purgationes nihil aliud quam appetitus pravi, omniumque inordinatorum affectuum abnegationem atque depoſitionem innuere, iſtamque Medicis ſvadere & inculcare voluiſſe. Lucem affundit quoque huic ſententiæ, locutio ſupra prolata, de Medico Philoſopho, quod talis DEO ſit æqualis, qualem ἰσοθεότητα vel ὁμοίωσιν τȣ̃ θεȣ̃ Pythagoræi, horumque ſectatores, Platonici, affectabant, eandemque per media ſequentia: (1) Cognitionem ſui ipſius. (2) κάθαρσιν cum ἐπιστροφῇ εἰς ἑαυτὸν conjunctam, & denique (3) ἄνοδον ſive aſcenſum, vel arctiorem quandam cum DEO conjunctionem, *vid. Dn. D. Budd. Hiſt. Phil.* §. *42. p. m. 37.* Philoſophum ſibi comparare poſſe ſibi perſvadebant. Hinc etiam Plato plus ſimplici vice in Phædone, animæ a corpore receſſum, ad ὁμοίωσιν τȣ̃ θεȣ̃ perneceſſariam, commendat, & purgationem deſcribit, quod in hoc nimirum conſiſtat, ut, quam maxime poſſimus, a corpore ſejungamus animam. Credebat enim Plato ejusque ſectatores, corpus noſtrum animæ eſſe carcerem, cui ipſa eſſet incluſa. Ad quam itaque divini ſpiritus particulam, corpori immerſam, iterum liberandam, Deoque uniendam, perneceſſariam ejusmodi eſſe a corpore animæ ſejunctionem, vel ut alii vocant, mortem Philoſophicam, iſti docebant. Cum itaque, ut jam aliquoties diximus, Hippocrates cum Platonicis hac in re convenire videatur, Artemque ipſam ſalutarem, loco citato cum Philoſophia comparet

mora-

morali, nullumque aliud fere proferat verbum, quod non regulam moralem & virtutem elegantem in ſe contineat, inſuperque variis in locis ad virtutes Deorumque cultum Philiatros ſedulo adhortetur, ac ab inordinatis affectibus ac cupiditatibus, mentem obfuſcantibus, dehortetur: non video, quomodo aliter atque convenientius, quam de *virtutibus purgatoriis* (*) hæ purgationes in vita utiles ac neceſſariæ, exponi atque intelligi queant.

OBSERVATIO LXXVII.

DN. LIC. SIGISMUNDI SCHMIEDERI, De *Sapientiæ Morbo Plinii, L. VII. H. N. cap. L.*

PEr varios caſus, per tot diſcrimina rerum, rebus humanis eximi homines, quotidiana ſatis atque abunde teſtatur experientia, hujusve diverſi vitæ humanæ exitus, exemplorum copiam haud exiguam in ſcenam producit, atque ob unius cujusque oculos ſiſtit *Miſander* in ſuo *Theatro Tragico.* Mors mille habet facies. Unum habemus in hunc mundum ingreſſum, non unum vero egreſſum, quem non ineleganter *Ovvenus L. 3. Epigr: 119.* hiſce deſcripſit verbis;

Mille modis morimur, mortales naſcimur uno,
Una via eſt vitæ, moriendi mille figuræ.

 Hunc

(*) *Platonici quatuor virtutum genera conſtituere ſolebant:* Politicas *nempe*, Purgatorias, Intellectuales *atque* Exemplares, *vid. Budd. Philoſ. Inſtr. p. m. 53. De virtutibus Purgatoriis. Macrob. in Somn. Scip. L. I. C. VIII. ſic ſcribit: Virtutes, quas Purgatorias vocant, hominis ſunt, qui divini capax eſt, ſolumque animum ejus expediunt, qui decrevit ſe a corporis contagione purgare, & quadam humanorum fuga ſolis ſe inſerere divinis.*

Hunc enim conſumit ignis; illum ſuffocat aqua; iſtum dilacerat fera; alium ſubito proſternit fulmen; alium nullius pretii muſca exanimat; alium miſere ferocitas trucidat Martis; alios varia morborum enecant & ſtrangulant genera, quos morbos unus intereſt, qui *Sapientiæ* a Plinio dicitur *Morbus*, quando l. c. ita ait: *Atque etiam morbus eſt aliquis, per ſapientiam mori.* Qualis igitur iſte ſit morbus, quo per ſapientiam mori dicuntur homines, neque *Salmaſius*, neque *Heinſius* apud *Beuerovicium* docere potuerunt, cenſente *Jonſtonio* in *Syntagm. Med. Vniv. p.m. 469.* Valde eruditorum ingenia hic ſapientiæ exercuit morbus, variasque in opiniones literarum ſapientiæque amatores traxit. Nec immerito. Quis enim de ſapientia tale ſibi concipiat, quod amaſios ſuos in Libitinæ cenſum tranſire jubeat? & tamen hoc verum eſt. Præter omnem enim opinionem, quando nimis ab ipſis colitur, minime iis parcit, ſed vires eorum debilitat, diſſipat, frangit, vitæque terminum ipſis adfert atque acclamat: *Moriendum eſt vobis, mors ultima linea rerum!* Sed redeamus iterum in viam. Clariſſimus Auctor *Elyſ. Camp. jucund. Quæſt. Q. 100.* varias variorum recenſet ſententias, quarum autem nulla rem acu tetigit. Afferemus nonnullas. Sic *Mercatus*, ſapientiæ hunc morbum, de ſenilis ætatis morte commode explicari poſſe, ſibi perſvadet, forte loco *Job. XII. 12.* inductus, **bey denen Groß-Vättern iſt die Weißheit / und der Verſtand bey denen Alten.** Num vero expoſitio ſit genuina valdopere dubito? Sapientiam enim, ut cauſam occaſionalem morbi atque mortis indicat Plinius. *Joh. Pineda* de Febri quartana hunc morbum vult intellectum, ideo, quod ſapientia & intelligentia quaſi inſtructa, certis ſtatisve horis ac diebus homines aggrediatur. Verum, hæc opinio nullius eſt pretii, cum idem de Tertiana, menſium fluxu, Epilepſia periodica, aliisque periodicis affectibus, quorum cauſas erudite atque acute in diſſ. de Affectibus periodicis, Hal. 1702. expoſuit celeberrimus *Stahlius*, dicendum & aſſerendum foret. Miror, quod non aliquam ſapientiam quoque quæſiverit *Pineda* in Quartanæ pertinacia, quæ

tanta

tanta eſt, ut omnia fere remedia, ſtudio quaſi eludere videatur. Sæpiſſime enim Catharticarum vim repudiat, venæſectionem deridet, diaphoreticorum uſum ſpernit, ſpecificorum licet ſelectiſſimorum virtutem reſpuit, interdum vero, ludicris atque phantaſticis planeque ſuperſtitioſis remediis paret ac cedit. Olim apud Romanos Febri huic Tabulæ ſuſpendebantur votivæ, ipſa in Dearum numero collocabatur, (*) Fanumque ipſi, referente *Hadriano Junio*, in *Animadverſion. L. III. p. m. 139.* in palatio ad ædem Larium ipſi erectum atque conſecratum conſpiciebatur. Magna hinc fuit vocata, uti luculenter hoc ex antiqua inſcriptione, in ſaxo quodam reperta, patet, quam una cum aliis nobis communicavit *Jan. Gruter.* in pereleg. *Opere Inſcript. Rom. p. 97. N. I.* & ita ſe habet:

FEBRI DIVÆ, FEBRI SANCTÆ,
FEBRI MAGNÆ,
CAMILLA AMATA
PRO FILIO MALE ADFECTO
POSVIT.

Vo-

(*) *Cauſam, cur in Dearum numero fuerit collocata febris, refert* Edoard. Herb. de Cherbur. *in* Relig. Gentil. p. m. 2. *ubi ita ait: Ipſa Febris, Pavor, Pallorque Dii Deæque inter Gentiles vocantur, quia iſtud, quicquid paulo ſupra ſortem humanam, vel captum vulgi conſtitutum erat, Deus protinus ab illis habebatur. Quod prudentiores Gentiles autem, Pavorem, Febrim &c. vere pro Diis Deisque habuerint, non credibile. Finxerunt novos Deos, plebique poſtea eorum exiſtentiam ad ſuam utilitatem, perſuaſerunt, quod patet etiam ex alio loco* Edoard. de Cherb. *p. m. 21. ubi dicit: ſed & alii Dii ex Sacerdotum opera confingebantur.*

Vocatæ etiam ſunt Quartanæ a quodam, Saturni filiæ, quod *Hadr. Jun. l.* ſupra *c.* his enarrat verbis: Quartanæ vocantur Saturni filiæ, ab *Octavio Horatiano*, ob morbi videlicet cum tarditatem tum malitiam inſignem, & equidem exiſtimo: in quarum curatione Democritus cenſuit, pollutione eſſe opus, ut ſunt cædes, culpæ, menſtrua, ſanguinis potus, ſacrarum avium, vel vetitorum animalium carnes, cibo datæ. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. redeamus iterum e diverticulo in viam. Alii dicunt, hoc in loco Pliniano ex incuria ſcribarum vitium irrepſiſſe, aſſeruntque, pro verbo, *per ſapientiam*, ipſis per *deſipientiam*, fuiſſe ſcribendum, quam opinionem habet *Mercurialis* de Phrenitide. Verum, & hæc ſententia nihil probabilitatis in ſe habet. Cur enim Plinius τὸ *mori per deſipientiam*, tanquam rem ſingularem & morbum notatu dignum, admiratione veluti impulſus, literis mandaſſet, cum pernotum tamen dubio ſine ipſi fuerit, *deſipientiam* per ſe morbi mereri nomen. Alii de vaticinandi facultate hunc ſapientiæ morbum exponunt, quod interdum experientia teſte, non pauci in agone conſtituti, hac divinandi varioque prædicendi facultate, præditi reperiantur, cui opinioni addictus eſt *D. de la Cerda.* Verum nec hæc ſententia aſſenſum meretur. Suam denique explicationem profert laudatus *Caſp. a Reies* l. c. dicitque, de Paraphrenitide a diaphragmatis vulneratione oborta, ſapientiæ hunc morbum accipiendum eſſe, cum veteres hac in parte ſapientiam reſidere, ſibi perſuaſiſſent, φρένας enim Græci quoque diaphragma vocaſſent a φρὴν mens, partim quod iſto adfecto atque læſo, mentem turbari lædique obſervaſſent, partim quod, uti jam monitum fuit, mentem atque ſapientiam ibidem ſedere credidiſſent. Sed hæc ſententia de mentis & ſapientiæ ſede in Diaphragmate jam exolevit. Imo jam olim *Hippocrates* hanc ſententiam rejecit, quando *L. de Morb. Sacr. p. m. 309. Edit. Fœſ.* ita ait: ὐδὲ οἶδα ἔγωγε, τίνα δύναμιν ἔχουσιν αἱ φρένες, ὥς τε φρονέειν τὲ καὶ νοεῖν, &c. &c. Oritur autem illa mentis perturbatio per conſenſum, quem per nervos, ut ex Anatomia notum eſt, cum capite habet diaphragma. Celeberrimus *Wedel. Dec.*

X. Exerc.

X. Exerc. Philol. X. Sapientiæ hunc morbum quoque de Thoracis vulnere, ſpeciatim autem diaphragmatis, ſed paulo aliter explicat, quando dicit: ideo de hujus partis læſione ſapientiæ morbum exponi poſſe, quod præcordia confoſſa, mortem cum riſu afferant, vulneratique ipſam mortem, omnibus creaturis alias terribiliſſimam, ſapientum more, quosvis fortunæ inſultus patienter forciterque perferentium, deridere videantur. Verum, liceat mihi modeſte ab ipſo hac in re diſſentire. Qualis quæſo hæc eſt ſapientia, quando mens perturbata eſt & vacillat? ridere videntur ægroti, & tamen non rident. Riſus hic eſt falſus, ſpurius, Sardonius. Oritur enim ex hac læſione ſæpiſſime motus muſculorum & faciei & labiorum convulſivus, riſui haud abſimilis, & inde etiam eſt, quod cum riſu ejusmodi vulnerati dicantur mori. Meminit ejusmodi riſus Sardonii, *Hippocrates L. V. Epid. p. m. 1161.* exemplumque adducit, quod ita ſe habet: Τύχων ἐν τῇ πολιορκίῃ περὶ Διάτον, ἐπλήγη ὑπὸ καταπέλτου ἐς τὸ στῆθος. Καὶ μετ᾽ ὀλίγον, γέλως ἦν περὶ αὐτὸν θορυβώδης. (*) Optima omnium ſententia, quotquot earum etiam exiſtunt, celeberrimi eſt *Rammazini*, quam in eleg. *Tr. de Morbis Artificum p. m. 315.* hiſce proponit verbis: Tot clariſſimorum virorum ſuffragiis meum, qualiscunque ſit, calculum addere liceat; Plinium ſcilicet tot caſibus, tot morbis, quibus vita noſtra continuo petitur, adnumerare quoque voluiſſe cauſam occaſionalem, ob quam mors ſæpe contingat, ſtudium nempe Sapientiæ, quæ ſuos Cultores ad præproperam mortem non raro perducit, ita ut in morborum claſſe morbus ſit aliquis, quem Medici non adverterint, ſcilicet, *per Sapientiam mori.* Hæc ille hactenus. Paucis: Sapientiæ morbus nihil aliud eſt, quam valetudo corporis, quam ex nimia ſtudiorum amore ſibi eruditi adſciſcunt. Diurnis enim atque nocturnis laboribus, accedente inordinata diæta, ſe conficiunt: vires enim corporis & animi debilitant, frangunt,

(*) *De ejusmodi riſu Sardonio vide plura apud celeberr. quondam* Garmannum, *in Miracul. Mortuorum L. I. Tit. V. §. 17. 18. 19. 20. p. m. 54. 55. Edit. Vet.*

gunt, diſſipant, mortemque ſibi hac ſtudiorum intemperie accelerant, ita, ut pereant ſæpiſſime, antequam partum ſuum edant. In exemplorum & cauſarum Phyſicarum productione, ut prolixi ſimus, non eſt opus, B. L. ad binas diſſertationes non inelegantes, de Eruditis ſtudiorum intemperie mortem ſibi accelerantibus, quarum prior Hiſtorica, altera Phyſica Lipſiæ 1704. & 1705. a Dn. M. Tſchantero habitas, ablegamus, ubi exemplorum, quorum plura & notatu digniora adhuc adduci potuiſſent, copiam cauſasque Phyſicas, non inerudite explicatas, inveniet.

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. Lic. SIGISMVNDI SCHMIEDERI,
De
Dicto Hippocratis : ὁ Ἰητρὸς φιλόσοφος, ἰσόθεος.

IN quonam hæc divinitas conſiſtat, variæ variorum ſunt ſententiæ. Primo intuitu hoc effatum, quia Hippocrates inter mortales, de mortalibus id profert, ambitioſum atque faſtuoſum adparet, dum divinitatem aliquam Medicis adſcribit: Verum defendi poteſt Hippocrates, cum diſtincte ſtatim addat, quomodo vel qua ratione, quibus factis, Medicus ἰσόθεος fieri queat. *Hæc* ἰσότης, ait *Dn. D. Alberti*, in prooem. diſſ. *de offic. Med. circa Adiaphora, non ad univerſalem hominis ſtatum ſive abſolutam eſſentiam ſe extendit, ſed primo tantum aliquam tranſitoriam & gratuitam ſimilitudinem iudicat, deinde accidentalia de Medico prædicat, quod fama & gloria intra mortales limites* ἰσόθεος *exiſtere queat &c.* Alii, ob polymathiam Hippocratem medicum vocare ἰσόθεον credunt, uti hoc videre licet ex *D. Joh. Majoris* deſcriptione vitæ *Sachſianæ c. VI.* quæ *Ephem. N. C.* inſerta eſt. *vid. Dec. I. A. IV. & V.* Sit unicuique ſua philoſophandi libertas, credo ego, quod non ſimpliciter de fama perenni, nec de polymathia hæc ἰσότης explicari queat, cum pari modo ac jure, alii celebriores viri atque artifices, quorum fama per

mul-

multa ſecula jam floruit, & adhuc floret, atque florebit, ἰσόθεοι dici queant. Exiſtimem ego, quod, ſi hæc ſententia cuidam arrideat, hæc ἰσότης adhuc melius de ſingulari quadam felicitate, ob quam etiam *Bagliu. in ſua Prax. L. I. c. 7. §. 10. p. m. 42.* Medicis nonnullis divinum quid ineſſe aſſerit, explicari poſſit, eo, quod Medicus Philoſophus, ἀφιλοσόφῳ multo citius feliciusque, non tantum morbos eorumque cauſas cognoſcere iisque mederi; verum quoque futura quævis de morbi, corporisque humani eventu atque conſtitutione, prudenter prænunciare ſicque divinare valeat. Divinare autem & futura prædicere, olim pro munere Deorum habebatur. *Dn. D. Schelhammerus* in Diſſ. de hoc dictoHippocratico, *Theſ. LXXII.* expoſitione longa ejus prolata atque prolixa, ita tandem ſcribit: *Quibus itaque perſpectis omnibus, cur talem Medicum, ſcilicet Philoſophum*, ἰσόθεον *pronunciaverit divinus Cous, in propatulo eſt. Nam & in expugnandis morbis, & in proſpiciendis futuris, & in ipſo vivendi genere, eum maxima, quæ quidem in hominem cadere poteſt, felicitate uti neceſſe eſt, eſſeque ſupra ceteros beatum.* Melior autem hac eſt adhuc celeberrimi *Sthalii* ſententia, quæ hanc divinitatem *de animo tranquillo* exponit, & in *Progr.* quodam Inaugurali de *Philoſoph. Hipp.* ſic fluit: Credo illum, ut virum prudentem magis ſenſiſſe cum reliquis etiam paganæ religionis Philoſophis, qui acroaſibus ſuis *nihil magis* in Deo agnoſcebant, ad quod homo adſpirare poteſt, (nam de *infinita ſententia, ſcientia, ſapientia, conſtantia,* non erat ſermo) quam recte agendi voluntatem, *imo amorem;* & recte factorum conſcientiam, *& circa utrasque* has res, tranquillum gaudium, *& ſit venia* verbo, acquieſcentiam, quam Græci vocant αὐτάρκειαν. Hanc ipſam etiam putamus eſſe Hippocratis noſtri ἰσοθεότητα. Ad me quod attinet, credo, quod in dicto Hippocratico hocce, lateat ὁμοίωσις τȣ̃ Θεȣ̃ Pythagoræorum & Platonicorum: adducunt enim me, ut hoc credam, inter alia Purgationes in vita utiles & neceſſariæ, de quibus jam egimus, & accedit, quod Hippocrates eodem ſeculo vixerit, quo Plato vixit, licet hic Hippocrate ſit junior. Hic enim A. I.

Olymp. LXXXVIII. ille A. IV. Olymp. LXXXVIII. cum ſua Philoſophia, moralem h. l. puta, quam cum Pythagora ſequebatur, floruit, cujus doctrinæ hæc erat ſumma: Ultimum nempe finem hominis eſſe ὁμοίωσιν τῷ θεῷ, ad quem autem finem perveniendum media quædam erant neceſſaria, quæ ſequentia erant: (1) Cognitio ſui ipſius, (2) κάθαρσις ſive Purgatio, conjuncta cum ἐπιστροφῇ εἰς ἑαυτὸν, & denique (3) ἄνοδος ſive aſcenſus, vel arctior quædam cum DEO conjunctio. *Vid.* celeberrimi *Budd. Hiſt. Phil.* §. 42. *p. m.* 37.

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. Lic. SIGISMUNDI SCHMIEDERI.

De

Seminis regreſſu ad Maſſam ſanguineam.

Mihi nonnunquam variis de rebus naturalibus, corpore humano ejusve ſtructura mirabili, motu atque humoribus &c. meditationes inſtituenti, inter alia quoque conſiderandus paulo intimius mihi ſeſe obtulit liquor genitalis, ſperma. Hujus naturam, conſtitutionem, partes conſtitutivas, vaſa, receptacula atque ſecretionem, cum paulo penitius aliquando mecum ponderarem, menteque ultro citroque volverem, de ejus *motu*, non autem *ejaculatorio*, in amplexu venereo, vel alia nefanda titillatione excitato, nec *inteſtino*, de quo, cum ſpirituoſis ſulphureisque partibus copioſis polleat, non dubitandum eſt; ſed de *progreſſivo* quodam e ſuis receptaculis iterum ad maſſam ſanguineam, nonnulla in mentem mihi venerunt, mequeut tamdiu crederem atque aſſererem iſtum, adduxerunt, donec contrarium clare, manifeſte atque apodictice mihi fuerit demonſtratum. Evolvi autem hanc in rem multorum tam veterum quam recentiorum libros, ſpe autem ſemper fere excidi, & parum vel nihil apud plurimos, præter *Hippocratem de Nat. Puer.* S. III. *p. m.*

p. m. 240. Guern. Rolfinccium, & *Dan. Taury* reperire potui. Hippocrati iſtum, vel ſaltem aliquid de iſto, ex obſervato quodam ſeminis effectu in pubeſcentibus, cognitum fuiſſe, ſequentia nobis ſuadere videntur: ἅμα γὰρ ait, τῷ γόνῳ γινομένῳ, ἡ σὰρξ ἀραιὴ γίνεται, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς, καὶ τὰ φλέβια ςομοῦνται μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, & paulo poſt hæc, ὁκόσοι δὲ εὐνοῦχοι παῖδες ἐόντες γίνονται, διὰ τοῦτο οὔτε ἡβῶσιν, οὔτε γενειῶσι, λεῖοίτε γίνονται ὅλοι, ὅτι ἡ ὁδὸς τῇ γονῇ οὐκ ἐπιγενομένης, οὐκ ἀραιοῖ τὴν ἐπιδερμίδα ἐπὶ τῷ ξύμπαντι δέρματι. Ἀπολέληπται γὰρ ἡ ὁδὸς τῆς γονῆς ὥσπερ μοὶ εἴρηται, ὀλίγῳ πρότερον. Quibus ex verbis non obſcure patere arbitror, Hippocratem de regreſſu ſeminis ad ſanguinem & corpus fuiſſe locutum, cum, ab hoc, ſcilicet ſpermate, carnem & extrema cutis rarefieri, quo barba pilive in pube egredi queant, aſſerat noſter Auctor, quod jam via genituræ ſit facta, quæ autem ante pubertatis annos atque in Evnuchis, ipſi ſit intercepta. Rolfinccius L. de Ordin. & Method. Part. Genital. fabric. cognoſcendi, p. m. 84. hujus ſeminis circulationis, at paucis, meminit, eamque negat, dicens: *Semen non circulari, neque in teſtibus neque extra teſtes. Animoſitas*, pergit, *quam teſtes addunt corpori, non adſcribenda eſt* τῷ ὄγκῳ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει, moli, ſed virtuti. *Inficias ire nolumus, cum ſanguis a nutritione teſtium reſiduus in venas readſumitur, atomos quasdam ſeminales illi permiſceri.* Hæc ille. Verum, hæc verba ſeminis regreſſum ad ſanguinem non negare poſſunt: tanta enim vi non gaudent, nec atomi quædam, ad corpori animoſitatem conciliandam, vigorem roburve ipſi addendum, ſufficiunt, haud exigua profecto earum requiritur copia. Probabilius hinc eſt, ut mox & infra audiemus, omnem ſeminis materiam iterum ad ſanguinem abire. *Dn. Taury in nov. Anatom. ratiocin. illuſtr. &c. C. XI. p. m. 192. 193.* de ſpermatis uſu, reſpectu individui diſſerens, eumque conſiderans, ob ejus effectum in corpus obſervabilem & præclarum, in hanc quoque incidit, de ſeminis circulo, ſententiam. Integrum locum ex iſto, dignus enim eſt, qui adducatur, afferemus, qui ita ſe habet: Nemo eſt hominum, qui, ſemini noſtram nos debere originem, il-

ludque nos immortales quaſi reddere, dum redivivos nos in aliis Entibus nobis ſimilibus ſiſtit, in dubium vocet: At vero uſus, quos ſubjecto, in quo producitur, præſtat, explicare & cognoſcere, id vero paulo eſt difficilius. Attamen illud quendam nobis perfectionis, vigoris & roboris gradum largiri cernimus, quoniam Evnuchi, feminæ, ac illi, qui per continuos actus venereos nimium enervantur, fere inſtar infantum ac puerorum imbelles, & imperfecti exiſtunt. Ob eandem quoque rationem barbam producit, & vocem magis gravem efficit. Quandoquidem enim inter Evnuchum & alium hominem nulla alia intercedit differentia, niſi quantum ad liquoris hujus generationem attinet, credere fas eſt, ipſum hunc liquorem in maſſam ſanguinis revertentem egregios hoſce nobis fructus afferre. Hæc ille hactenus. Addemus his argumentis, ab Auctore laudato prolatis, & noſtras rationes, ſeminis regreſſum ad ſanguineam maſſam nobis perſvadentia. Primam harum & potiſſimam fere, & veſicularum ſeminalium *Parvitas*, *&* *continuus ac quotidianus* ad has *ſpermatis affluxus*, conſtituunt. Quod parvæ ſint, ex oculari inſpectione patet, longitudine enim vix tres digitos transverſos excedunt, latitudine autem & craſſitie transverſum fere digitum adæquant, quanquam in uno latere, quam in altero paulo deprehendantur majores. Perpendat nunc quisque ſecum continuum ad vaſcula hæc quotidianum ſeminis acceſſum, quem nemo, niſi ſimul etiam abſurde & contra omnem rationem atque experientiam ſanguinis circuitum, omnium in toto corpore humorum tam laudabilium quam illaudabilium ſecretionis auctorem, negare velit, inficias ire poteſt. Perpendat, inquam, continuum hunc ſpermatis affluxum, ſecretionem, vaſculorumque ſeminalium exiguitatem, quæ ad tantam ſeminis tantummodo quantitatem, quæ intra ſex vel ſeptem hebdomadum ſpatium ſecernitur, (de multis annis jam non loquar) & recipiendam & retinendam nequaquam ſufficit, tantum abeſt, ut ab hac, tanta quantitas, quanta a primis pubertatis annis, usque ad legitimum congrediendi cum muliere tempus, ſecernitur, recipi & retineri queat.

Pror-

Prorſus hoc a ratione alienum eſt, nec concipi poteſt, quomodo fieri poſſit. Hæc itaque cum inter ſe cohærere nequeant, utique ſemen iterum abire, & quidem ad ſanguinem corpusve, neceſſe eſt, ob rationes a Domino *Javry* ſupra adductas, & adhuc a nobis adducendas.

Corporis temperies mutata, quæ poſt caſtrationem animadvertitur, hunc ſeminis motum regreſſivum aperte ſatis indicat. Obſervamus enim, quod animantia poſt teſtium exſectionem pinguiora, languidiora minusque animoſa fiant. In Evnuchis præter alia & hoc attendendum, quod pili in barba pudendisque ante caſtrationem ipſis non decidant, & nondum in barba aliisve partibus egreſſi, nunquam naſci obſerventur, ſecus ac aliis in non caſtratis fieri ſolet. De cervis ad congreſſum aptis fertur, quod, ſi depoſitis cornibus, quæ ſingulis annis, ut pernotum eſt, dejiciunt, mox ſua priventur virilitate, nunquam poſtea nova accipiant. Teſtantur ulterius hunc ſeminis motum regreſſivum ad corpus & ſanguinem, *odor* atque *ſapor* graveolens & auſterus in nonnullis animantibus brutis eorumque carne, nec non *certa* coëundi iſtorum *periodus*, quam ſervare obſervantur, ut experientia docet. Ubi vero latet ſeminis copia, quando non coëunt cum ſuis femellis maſculi? vellet quis dicere, ſemen hoc intervallo temporis non ſecerni, reſpondeo: quod contra rationem atque experientiam, tale aſſerens loquatur. Adſunt enim organa ſecretioni deſtinata, quæ nunquam ſuis in muniis rite obeundis juxta naturæ leges, ſegniora deprehenduntur. Adeſt etiam materia, ſanguis nempe arterioſus, ex quo ſperma ſecernitur, Docet quoque experientia omni tempore ſeminis præſentiam: diſſecetur enim modo animal, quocunque tempore id lubeat, ſemper veſiculæ ſeminales ſpermate, eoque recenti, turgidæ apparebunt. Porro credo, quod, ſi non ſeminis in corpore humano eſſet circulus, a ſcortationibus plane abſtinere non poſſent homines inuxorati, ob accreſcentem ejus copiam, indeque continuum ad laſciviam exorientem ſtimulum, ut taceam, quod varia eaque graviſſima morborum genera, ex ſeminis abundantia nimia,

mia, ſi dicto modo illicito, iſta non imminui deberet, egreſſura, corpusque, quod tamen omni modo jus Naturæ tueri jubet, maximam in perniciem præceps eſſent datura. Verum enim vero, ſcortationem abominatur Numen ſanctum & purum, eamque in ſacro codice ſevere prohibuit, quod non feciſſet, ſi homini quoque media, quibus ſcelera ejusmodi evitare poſſet, non conceſſiſſet & dediſſet. Nonne ſi ſecus ſtatueremus, cauſa peccati in Deum recideret? quod vero abſonum & blaſphemum. Quid dicendum de Patriarcharum aliorumque virorum ſanctorum caſtitate? annon in hoc ſeminis circulus deprehenditur? credibile eſt omnino. Adfuit in iſtorum corporibus, ut in noſtris, continuus ſanguinis circulus atque continua ſeminis ſecretio, eadem habuerunt ſecretionis organa atque partes, nec inordinatos tamen exinde perceperunt affectus, vixerunt enim vitam ſobriam, diæteticam & ſanctam, ut ipſe de iis ſacer teſtatur codex. Poteſt ſic eodem modo homo, ſi facere velit, ut debet, legesque ſanctæ ipſum jubent, caſte vivere. Semen enim juxta naturæ leges ſibi præſcriptas, ipſum ad talia peccata committenda, qualia ſunt ſcortationes varii generis, concitare non valet, quantum enim ejus e ſanguine ad vaſa ſeminalia accedit, tantum iterum etiam ſecedit, atque ad ſanguinem abit. Poteſt vero omnino leges has homo turbare & corrumpere, quando in diæta excedit, luxuriæ deditus eſt, variisque vel ſpermatis copiam nimis augentibus, vel acriorem reddentibus, vel vaſa obſtruentibus, ſeminisque ſtagnationem ejusque corruptionem excitantibus, utitur & veſcitur, ut adeo poſtea non mirum, ſæpiſſime inordinatos motus, concupiſcentias pravas variaque inde exoriri morborum genera. Non improbabile etiam eſt, inter *Furoris Uterini, Priapiſmi, Satyriaſeos* cauſas morbificas, ſeminis ſtagnationem, ab obſtructione obortam, indeque contractam acrimoniam, interdum quoque eſſe referendam. Patet hoc imprimis inde, quod ſi aperientia in uſum vocentur, Genitaliaque muliebria cum moſcho fricentur, inſignis ſpermatis ex iis proſiliat copia, magno cum ægrotæ levamine. Utplurimum legitimus ſeminis motus, legitimaque ejus quantitas a luxu hodierno cor-

rum-

rumpitur, hæcque corruptio a parentibus ad liberos transfertur. Utinam, ut quilibet ita corporis ſui rationem haberet, ne laſciviret, man kan ja ſeines Leibes wohl warten und pflegen/ doch alſo/ ut jubet Apoſtolus, daß er nicht geil werde. Ex hactenus jam adductis, abunde nunc ſatis, ſpermatis e vaſis ſuis regreſſum ad ſanguinem ac corpus, & ex hoc iterum ad ſua vaſa, patere arbitror, ſed ubi eſt via, per quam ad ſanguinem defertur? non ſatis cognita adhuc nobis eſt iſta, num vero ob inſufficientem ejus cognitionem neganda? minime. Alicujus enim rei veritatem, noſtra ignorantia, diffidentia, tollere non poteſt. Dic ſodes, per quasnam vias non raro materia purulenta ex Empyemate Thoracis, ex Abſceſſu in abdomine latente, ex inflammatione Pleuræ &c. ad vias urinarias, inteſtina, fauces, deferatur? Videmus enim in Pleuritide, materiam purulentam interdum per os rejici, interdum una cum fecibus alvinis vel urina excludi. Imo, quod magis adhuc mirandum eſt, varia corpuſcula ſolidiora, quæ deglutita fuere, v. g. acus &c. per vaſa urinaria una cum lotio fuiſſe excreta, experientia, variæque Medicorum celebriorum diligentes teſtantur obſervationes. Extant varia hujus rei exempla in Miſc. N. C. A. II. D. I. Obſ. III. p. m. 4. nec non in Act. Erudit. Menſ. Auguſt. M DCC XII. p. m. 347. quibus fides non omnimode & temere eſt deneganda. Per quas vias venere iſta peregrina corpuſcula ad vaſa urinaria? per arterias ac venas vaſaque capillaria ſecum iſta rapuiſſe ſanguinem, conceptu admodum eſt difficile. Perpendat atque conſideret ſaltem Anatomiæ peritus, chyli ex ventriculo motum curioſum, & anfractuoſum ad ſanguinem progreſſum. Conſideret porro ſanguinis circuitum per varios anfractus vaſaque capillaria, atque corpuſcula peregrina cum hoc conferat, judicetque, num iſta æque tam facile ad organa urinæ ſecretoria ferri, eademque facilitate ac urina, a ſanguine ſeparari queant? Pertinere videtur hæc via ad deſiderata Anatomica. Interim autem de ea non eſt deſperandum: nemo enim hactenus extitit, qui in hanc rem inquiſivit. Supra laudatus Dominus *Taury*, per

poros venarum ſemen ad maſſam ſanguineam iterum regredi opinatur, huncque regreſſum ſic fieri ſibi concipit. Semen vaſis incluſum, ait, fermentatur, & ibi morans, quandam acquirit conſtitutionem, qua antea non gaudebat, plus nempe motus & ſubtilitatis acquirit. Quando igitur in maſſam ſanguineam revertitur, mutationes in illa producit, quas producere non potuiſſet, niſi in vaſis ſimul exaltatum fuiſſet. Quando hæc vaſa ſemel repleta ſunt, & alius liquor ad illa accedit, tum antea inibi contentus, in poros venarum ſenſim abire cogitur, atque cum ſanguine circulans, ſpiritus quaſi inviſcat, retinet & diſſipationem illorum impedit. Indeque eſt, quod, poſtquam inſignis hujus olei copia in actu venereo pluribusque repetitis actibus eſt profuſa, ſpiritus aufugiunt. Et ex hoc principio debilitas illorum, qui hoc liquore deſtituuntur. Hæc ille hactenus. Ad me quod attinet, credo, quod per vaſa lymphatica, quæ ex teſtibus una cum vaſis deferentibus ſurſum in abdomen aſcendunt, ſuamque lympham ibi in vaſa chylifera deponunt, ſperma attenuatum feratur ſicque maſſæ ſanguineæ communicetur. Annon veſiculæ ſeminariæ ſuis gaudeant vaſis lymphaticis, adhuc inquirendum eſt. Optandum ut hanc de ſeminis motu progreſſivo & circulatorio materiam ulterius excutiant Anatomici & Phyſiologici exercitatiſſimi acutiſſimique. Sed hæc de hac re in præſenti dicta ſufficiant, quæ L. B. æqui bonique ut conſulat, & ſi quæ habet his meliora, noſtris addat eaque emendet. Cur enim (ut cum *Dn. D. Deylingii* verbis in Præfat. *Obſervat. ſacrar. P. I.* finiam) doctiorum judicia refugerem, cum ipſe eruditorum Virorum ſententias libere examinarim, & judicium de iis tulerim? Certe a viris in hoc ſtudiorum genere exercitatis admoneri, & diſcere proficuum mihi & glorioſum ducam. Sed rude imperitorum judicium, quod ſolum fere noſtra ætate auditur, ſecure ſpernam. Idem enim apud nos uſu venire video, quod apud Græcos olim ANACHARSIS mirabatur, ut artifices certent, & judicent illi, qui non ſunt artifices.

OBSER-

OBSERVATIO LXXX.

DN. LIC. SIGISMUNDI SCHMIEDERI, De *Sulphure cum Pluvia vernali & æſtivo interdum tempore decidente, putatitio.*

IN rebus Phyſicis, varia ſæpiſſime ſpectanda atque ſcrutanda nobis ſeſe ſiſtunt Phænomena atque meteora, quæ ab haud paucis, præſertim imperita plebe, mulierculis credulis aliisve ſuperſtitioſis homuncionibus, ſtatim pro miraculis ſignisque, hominibus & urbibus & regionibus, ubi contingunt, varia mala eaque gravia ac triſtia pronunciantibus, absque ullo judicio habentur. Primo ſub horum conſpectu perterriti, murmurare varia incipiunt, anxie huc & illuc currunt, viſa aliis ſæpe cum largo lacrumarum effluxu enarrant. Quin etiam inſuper enarrata, varia adhuc nova effingunt, ſibi imaginantur, ac priori relationi ſuperaddunt, famamque ſic de hac novitate ſemel exortam, celerrime longe lateque diſſeminant, terroremque haud levem homines inter excitant, quem non raro, in ſacra Cathedra ſtantes, in Phyſicis autem interdum minus exercitati, adeo exaugent, ut nihil ſupra, quo fit non raro, ut auditores, inprimis ſequioris ſexus, ad frequentes querelas, lamentationes largosque fletus & ejulatus adigantur. Exemplorum loco nobis eſſe poſſunt, *Chaſma* inſolitum, ante quatuor, & quod excurrit annos, longe lateque viſum, nec non *Trabes igneæ viſæ, & dracones*, itidem ante aliquot annos, per omnes fere Europæ regiones, ut iſto tempore ex relationibus publicis abunde conſtabat, *currentes & volitantes.* Quantos terrores & ſuperſtitiones tunc temporis inter mortales fuerint obſervati, diligentibus atque curioſis obſervatoribus nondum adhuc memoria excidit. Phænomenis his, adhuc aliud, haud raro plebi aliisque terrorem incutiens, non autem adeo inſolitum, nec tamen ubivis terrarum obvium, ad-

dimus, *Pluviam nempe ſulphuream*, Phænomenon, nomine quidem horrendum, re ipſa autem vanum, nihilo tamen ſecius vero curioſum, in quod ejusque cauſas Phyſicas in præſenti inquiremus, terrorisve larvam ipſi detrahemus. Haud raro, experientia teſte contingit, quo poſt pluvias largiores, turbines, imbres, fulgura atque tonitrua, copioſa materia lutea floribus ſulphuris non abſimilis, per terram diſperſa, aquæ innatans, atque ad littora & margines lacuum & lacunarum copioſe ab aqua & vento appulſa conſpiciatur. Hanc vulgus imperitum non tantum, verum etiam & alii ſapientiores, pro genuino & vero ſulphure minerali habent, variaque exinde ſibi, de graviſſima imminente ira divina, incenſionem & everſionem urbium & regionum minitante, de variis morbis, peſte aliisque malis exinde exorientibus, opinionem concipiunt, ut ex ſequenti patebit obſervatione, quam *Simon Pauli* in ſuo Commentario de abuſu Tabac. & Herb. Thee, Quadrip. Bot. annexo, *Edit. nov. p. m. 753.* ex *Stobæi* epiſtola ad ſe ſcripta, prolixis enarrat verbis, quæ ita fluunt: Quid quod? vel vernis menſibus ejusmodi exhalationes aut ſulphureæ atomi quandoque cœlo præcipitentur: cujus rei inſigne exemplum S. R. M. Noſtræ ſummus belli Dux præſidiariorum militum Norwagicorum, Perilluſtris Heros DN. NICOLAVS ab ALEFELD, interprete ac parario JOHANNE MARTINO STOBÆO, Medico practico & inſigni Chymico, pronuper ad me perſcribendum juſſit. Nam cum Fridericopoli Norwagiæ Anno 1665. d. 19. Maji, inter quintam & ſextam veſpertinam, inſolens tempeſtas oborta eſſet, tonitru horrendo & denſis nimbis intermiſtis, cœlo cecidit ſulphuri ſimillima materia, quæ poſtmodum aquis innataſſe, nec non terram conſperſiſſe, imo eam quaſi obduxiſſe viſa eſt. Quam cum decenter tractaſſet Dominus Stobæus, exſiccaſſet, cribraſſet, cribratam in tigillum conjeciſſet, is obſervavit, eandem, ſimul ac leniter ſolum incaluiſſet, ſpirare fœtentem fumum, colore iſti ſimilem, quem inter diſtillandum nitri ſpiritus induit; quæ tamen ſulphurea materia ne quidem fortiſſimo ab igne eo adigi potuit, ut fluxa evaderet & flueret. Quæ antequam eum ſuſtinuiſſet graveolens, viliſſimum re-

repræſentans pulveriſatum ſulphur, poſtmodum inodora, fulvæ arenæ ſimillima evaſit: Quæ an ſale quodam fixo adhuc prægnans ſit, id porro indagabitur. Refert idem auctor in ſuis ad me datis litteris, quod ſi ab igne fortiſſimo in tigillo candenti huic materiæ tantillum recentis, quantum mucro cultri capit, fuerit adjectum, eam ſponte ſua incenſam aliquo modo detonuiſſe, ac crepuiſſe exhalantem ſubrubicundum fœtentem fumum. Hanc crudæ ſulphureæ materiæ aut terræ portionem, poſtero die Dn. Stobæus per ſe aut ſine ullo additamento ſublimare periclitatus eſt, quo certo ſibi conſtaret, an flores ſulphuris ex ea parari poſſent, ſed irrito conamine. Nam licet decenter ſeu per ignis gradus incanduerit ea, nihil florum, ſed ſolum & primo halitus, qui in alembico ſubrutilus adparuit, in aquam fuſco & ferrugineo colore abiit; poſt dein auctiori igni, ſpiritus comparuere albidi, qui in ei ſimilem colore aquam commutati ſunt, quam ſubacri ſapore, & ſatis gravi odore inter deſtillandum advertere potuerunt, unde ſale volatili ſui generis, ſive hos ſpiritus, ſive albicantem aquam prægnantes eſſe, concludendum meritiſſimo Eruditiſſimus Stobæus ſciſcit. Quid quod pluviam, qua depluit tonans æther, idem auctor in ſuis ad me datis teſtetur literis, ſulphur redoluiſſe; (*) inde perdocte ſtatuit ex hac obſervatione, ſecundum mentem Chymicorum, doctrinam de generatione fulminis ejusque cauſis confirmari poſſe. Idem, materiam hanc aut terram ſulphuream infudit ſpiritu Terebinthini, cum non quodlibet agat in quodlibet, & ſulphurea ſulphureis &c. digeſſitque eam, quæ blandiſſimo igne 1. Junii ſubluteo colore liquorem

(*) *Odor ſulphureus aquæ pluvialis, quem in dubium quidem non vocabo, minime argumentum fuit, veri & mineralis ſulphuris exiſtentiæ in hac materia, nam diverſiſſimus a 🜍re effectus, quem in igne edidit hæc materia, hoc argumentum evertit. Deinde etiam ex Chymia conſtat, accenſi ſulphuris fumum in aqua non in flores, ſed liquorem mutari, quem ſpiritum ſulphuris vocant Chymici, ut conſtat ex præp. ſpirit. 🜍. per campanam.*

infecit, odore balſamo ſulphuris perſimilem, de quibus omnibus ampliter hic non diſſeram: Certus qui ſum, miracula non edi amplius hac mundi ſenecta; aſt Deum cauſas ſecundas vel in pœnam vel ſolatium noſtri pro immenſa ſua in nos bonitate diſponere. Unde accidit, ut naturaliter circa ver aut autumnum, aut utraque æquinoctia vel etiam ſolſtitia omnis generis morbi, & præcipue vel endemii v. g. ſcorbutus; vel epidemii v. g. morbilli, variolæ, peſtis ipſa nos infeſtent &c. Hæc hactenus *Simon Pauli.* Mirandum certe eſt, hoſce viros a ſemel præconcepta, de ſulphuris mineralis in hac materia exiſtentia, opinione abſtinere noluiſſe, ſed vi quadam, ex hoc, iſtud, multove labore inani, multaque patientia elicere & extorquere voluiſſe, iſtiusque laboris, ſucceſſu nunquam non exoptato carentis, demum haud fuiſſe pertæſos, nec de veri ſulphuris mineralis præſentia dubitare demum cœpiſſe. Nonne ex conamine ſemper irrito, differentiam ſulphur inter & hanc materiam, cognoſcere debuiſſent? Nonne ex veri ſulphuris mineralis & hujus materiæ phænomenis a ſe invicem plane diverſis, diverſam quoque ſubſtantiam a ſulphure vero plane diſcrepantem, judicare & odorari debuiſſent? Verum, quandoque etiam bonus dormitat Homerus. Ut videtur, ſulphur hoc vegetabile, infra indicandum, his, at quantis viris & Botanicis! non fuit cognitum, cum & in deſcriptione plantarum & arborum, tale ferentium, ne verbulo quidem ejus mentionem injecerit Simon Pauli. Multo adhuc acriori judicio hanc flaveſcentem materiam tractavit & perſcrutatus eſt, *Joh. Dolæus*, qui in *Appendice ad Encyclopæd. Chirurg. p. m. 122. Obſ. 21.* quoque ejus meminit, ſicque ſcribit: Æſtivo hoc tempore, Anno 1690. menſe Junii hic Caſſellis, nobis imber fuit, cum tempeſtate maximus, qui delapſus poſt ſe reliquit materiam flavam, plateis & canalibus innatantem. Vulgus pro genuino ſulphure (*) cum vapori-

bus

(*) *Non Vulgus tantum, ſed & alii eruditi, ut vidimus. Sunt adhuc hodie, qui pro vero ſulphure flavam hanc materiam habent,*

bus a ſole attracto habet, neque deſunt, qui neſcio quod malum inde ominentur. Juſſu ergo Sereniſſimi mei Principis collectam materiæ illius portionem examini ſubjeci. Poſteaquam ergo colando depuraſſem, & in charta exſiccaſſem, particulam cultro impoſitam candelæ admovi, advertendo, fumum quidem inde aſcendere, flammam autem neutiquam, ſulphuris etiam fœtorem minime præ ſe ferre: Deinde tantillum hujus materiæ calamo ſcriptorio exceptum, per candelæ flammam exſufflavi, tentaturus hac quoque via ejus inflammabilitatem, atque comperi, accendi ipſam non aliter quam ſolet pulvis flavus muſci terreſtris cla-

---

habent, ut mihi notum eſt, cum tamen non credibile & probabile, ſulphur ex ſuis mineris tam profunde in terra latentibus a ſole poſſe extrahi, licet ex odore aliisque indiciis abunde conſtet, genuinum in fulgure & fulmine adeſſe ſulphur minerale. Generatur hoc ex vegetabilium exhalationibus reſinoſis, oleoſis, mediante quodam ſale univerſali acido, analogo vitrioli acido. Quomodo hanc ſententiam firmet, & quæ experimenta adducat ad ejus veritatem demonſtrandam celeberrimus Dn. D. Hoffmann, *id prolixe videri & legi poteſt in perelegant. ejus diſſ.* de Temporibus anni inſalubribus, §. XV. *Ex hac autem curioſa de ſulphuris vulgaris generatione & productione in aëre, intelligi nunc quoque poteſt, cur ſæpius in locis montoſis & ſylvoſis obſerventur fulgura ac tonitrua, eaque diuturniora quam aliis in locis planis & ſylvis carentibus? Loca ſylvoſa arboribus abundant reſinoſis, ex quibus copioſa egrediuntur effluvia pinguia, reſinoſa, ſulphurea & acida, quæ alimentum præbent fulguri & fulmini, cujus horrenda vis plerumque etiam excelſas quercus, abietes, pinos, magis quam alias arbores tangit & diffindit. Reſinoſa effluvia harum arborum in dubium nemo vocare poteſt: incurrunt enim in ſenſus; acidarum exiſtentiam analyſis Chymica docet, quæ non tantum ex ligno quercino & ejusdem foliis, ſpiritum vitriolicum (unde etiam nigro colore aquam lignum quercinum tingi, eoque ligno tinctores utuntur) elicit: Sed etiam ex reſinis & gummatibus*

clavati, cum etiam celeberrimus Elsholzius obſervavit, muſcum hunc maturum a ſolaribus radiis in altum ferri cum vaporibus, & cum pluviis relabi. Sed difficile eſt de his judicare. Hæc ille hactenus. Ex his verbis prolatis adparet, judicium quidem de pulvere hoc flavo *Dolæum* reddere voluiſſe, incertum tamen apud ſe fuiſſe, num rem acu tetigerit, nec ne? hinc ſcripſit: difficile eſſe de his judicare, præſertim autem, ut auguror, de attractione

tibus ſpiritum acidum producit. Teſtantur etiam ſpiritum acidum in reſinis latentem Formicæ majores, quæ ſpiritum, a cunctis reliquis animalium ſpiritibus, tota natura diſcrepantem largiuntur, nulla alia ex cauſa, quam quod reſinis alantur. Hinc quoque nonnulli hoc acidum non tam ad Regnum Animale quam potius ad Vegetabile referunt, nec male, quod vel ex ſecunda formicarum deſtillatione poſt abſtractionem ſpiritus acidi, probatum dari poteſt. Quod ſi enim inſecta iſta vehementiori tractentur igne, aut, quod ſi poſt primam abſtractionem putrefactioni exponantur, obtineri ex ipſis ſpiritus urinoſus æque feliciter poteſt, ac ſi forſan aliam inſectorum ſpeciem examini ſubjeceris. Vid. Lang. Colleg. Chym. p. m. 620. 621. *Intelligi quoque ulterius poteſt ex obſervatione Hoffmanniana locutio vulgaris* von dem Wald Zuge. *Obſervatur enim, non raro tempeſtates fulgurantes,* die Gewitter/ *e terra & regione plana, verſus loca montoſa & ſylvoſa moveri, quem motum vulgus vocat,* den Wald-Zug / der Wald ziehe die Wetter an ſich/ it. Es ziehe alles von denen Gewittern nach dem Walde zu. *Alia adhuc, quæ non omittenda eſt, hujus ſylvarum attractionis ſpecies inter plebem occurrit, quam eodem nomine* den Wald-Zug / *condecorat. Scilicet, incolæ tempeſtate calida & ſicca,* wenn es dürre Wetter/ *dicunt: omnes attrahere jam pluviam ſylvas,* die Wälder müſten erſt voll werden/ *his expletis, in ſiccam regionem tandem quoque pluviam eſſe venturam. Sed, ratione & experientia hæc locutio caret, & tantum a majoribus ad poſteros ſenſim ſenſimque cum aliis pluribus ejusmodi erroribus atque commentis transfertur.*

ctione ſulphuris lycopodii per radios ſolares, quæ etiam conceptu admodum eſt difficilis, quanquam *Rolfincius* celeberrimus in *Method. cognoſc. & curand. affect. capitis Diſſ. 7. p. m. 51.* iſtud adeo ſpiritale & volatile deprædicet, ut vel ſponte ſua, niſi in veſica aſſervetur, avolet & evaneſcat totum, nullum ſui relinquens veſtigium, (*) Quomodocunque autem res nunc ſeſe habeat, ſufficit, Dolæum cognoviſſe, hanc materiam flavam non fuiſſe ſulphur minerale, ſed vegetabilem quendam pulverem. Licet vero dubia ipſi fuerit hæc ſententia, tamen non longe a veritatis via deflexit. Si circumſtantias temporis, loci ſitum, arboresve circa illum provenientes paulo intimius ſecum conſideraſſet, non dubito, quin pulveris hujus flaveſcentis cum pluvia delabentis, natales tandem fuiſſet inventurus. Liceat hinc ab ejus ſententia paululum diſcedere, atque oſtendere, non ſulphur Lycopodii, pulverem iſtum, ſed alium adhuc fuiſſe, eandem pariter, ut mox audiemus, ſulphuris Lycopodii faciem præ ſe ferentem. Cauſa cur a Dolæo diſſentiam, eſt, quod ſulphur Lycopodii menſe Junii nondum a planta ſua ſit productum. Conſtat enim inter omnes Botanicos, & omnibus Herbariis ac Rhizotomis notum eſt, Muſcum terreſtrem clavatum, Julio demum & Auguſto ſuos julos & ſulphur in iis contentum, proferre. Cum itaque ex obſervatione temporis certum ſit, nec Majo, nec Junio florere Lycopodium, aliunde hic pulvis eſt deducendus. Quapropter rem hanc paulo intimius mecum ponderavi inque eam inquiſivi, nec labor, ut ſpero, ſucceſſu ſuo caruit. Cum enim ultro citro-

(*) *Experientia hoc aſſertum refragatur; inſignem enim ejus copiam per longum temporis ſpatium, in vitro non adeo firmiter obturato & clauſo absque notabili ejus imminutione aſſervavi. Cognovit hoc etiam Celeberr. Wedel qui de hoc aſſerto in Diſſ. de Muſc. terreſtr p m 23 ita ait: hoc videtur dictum & intelligendum de collectione & aſſervatione, ab aëre enim libero defendendus hic eſt pulvis, ſed in vitro & alias retinetur ſatis longo tempore illibatus.*

que animo pulveris hujus flavi originem luſtrarem atque conſiderarem, certusque eſſem, non mineralem, ſed vegetabilem eſſe eundem, cogitationes meas ad alias arbores & plantas dirigebam, præſertim cum ex Botanica, in qua mire delector, & experientia mihi notum eſſet, *Abietes*, die Tannen; *Pinos*, die Fichten/ *Pinaſtros* die Kieffern/ *Juniperos* die Wacholder-Stauden/ *Alnos* die Erlen/ *Corylos* die Haſel-Sträucher/ *Betulas* die Bircken/ *Equiſetum* das Kannen-Kraut/ *Gramen Cyparellæ* das Cyper-Gras/ *Thyphas* die Mooß-Kolben oder Lieſch-Kolben/ *Gramen Thyphinum* das Lieſch-Gras/ *Lupulum* der Hopffen *&c.* ſimilem luteum pulverem ſtatis & certis temporibus largiri & emittere. Dantur etiam flores quidam, ſubtile ejusmodi ſulphur, non autem adeo copioſum emittentes, ut fl. Sambuci die Hollunder-Blüten/ *Cent. min.* das Tauſendgülden-Kraut/ *Hyperic.* Joh. Kraut/ *Heliotrop.* vel ut alii hanc plantam vocant, *Torn. Solis* die Sonnen-Blume/ oder Wende/ de quibus fortaſſis alio tempore agendum erit. Hinc ea qua decet obſervantia atque modeſtia, omnes eruditos & curioſos Botanicos rogatos volo, ut plures ejusmodi plantas, & indigenas & exoticas, forte nondum notas, una cum brevi earum deſcriptione, Patria, ſolo natali & tempore florendi, benigniſſime mihi communicare non dedignentur. Favoris hujus ſingularis & Benevolentiæ non ſolum mea tenuitas, ſed & orbis litteratus, erit memor. Sed redeamus iterum in viam. Arbor Nuc. Jugl. quoque tale ſulphur, aſt virideſcentis coloris profert. Ex his plantis jam enumeratis, nonnullæ, quod notandum, copioſe, nonnullæ, parce ſulphur ſuum proferunt. Quædam harum in copia creſcunt, quædam non adeo copioſe proveniunt. De iis quæ minus copioſe creſcunt, nec notabilem ſulphuris ſui emittunt quantitatem, non prolixe diſſeremus, cum ſulphuris copia tanta non ſit, ut in pluvia animadverti queat, hinc de iis tantum copioſe ſuum ſulphur emittentibus, agemus, ex quorum genere & numero ſunt, *Abietes*, *Pinaſtri*, *Pini*, *Alni*, *Coryli*, *Betulæ* & *Juniperi*, quæ ſæpius ita copioſiſſime ſulphur in ſuis ju-

lis

lis & capſulis fovent, iſtudque quando maturum, expellunt, ejiciuntque, ut non raro ambulantibus per ejusmodi loca veſtes calceique luteo inficiantur colore, terraque longe lateque eodem colore obducta videatur. Hæc obſervatio, primaria fuit cauſa præſentis hujus inquiſitionis in Pluviam dictam ſulphuream. Inſtitui hinc ad Phænomeni hujus cauſam genuinam eruendam, omnium primo diligentes obſervationes circa hujus ſulphuris vegetabilis productionis, atque pluviæ delabentis tempus, & ex voto tandem inveni, quod quæſivi. Obſervavi enim conſtanter & mecum plures alii, quod, quando ſulphur ejusmodi luteum cum pluviali aqua in terram præcipitabatur, ſemper etiam ex dictis plantis & arboribus, quædam ſuum ſulphur emitterent, delapſo una cum pluvia ſimillimum. Quapropter, quando Martio vel Aprili pluvia animadvertitur ſulphurea, ſulphur hoc, *Alnis* & *Corylis;* quando menſe Maji & Junii obſervatur, *Abieti, Pino, Pinaſtro, Junipero, Betulæ;* quando Julio & Auguſto vel etiam Septembr. cadit, iſtud *Lycopodio, Thyphæ* & *Gramini Thyphino,* (*) ſuas debet natales. Excutit enim ventus tumultuans & tempeſtas procelloſa pulverem hunc ſubtilem & ſumme volatilem, ſecum rapit in auras, & per longum ſpatium ad duo vel tria milliaria ſæpe ſecum ducit, pluviæque admiſcet, cum qua tandem ad terram defertur, ſulphureamque mentitur pluviam. Quod vero per tam longum ſpatium ſecum abripiat ventus hoc ſubtile vegetabile ſulphur, nemini mirum videri debet, admodum enim leve eſt & volatile. Namque ſi exuſtum ſtramen, (**)

 ſpi-

(*) *Vidi non raro Auguſti tempore, circa lacus, ſtagna, loca paludoſa, piſcinas, copioſam in terram conſperſam, aquæve innatantem luteam ejusmodi materiam, re autem paulo curatius inveſtigata, obſervavi ex Thyphis & dicto gramine, equiſeto paluſtri, hoc proveniſſe ſulphur.*

(**) *Ante aliquot Annos, cum prope Lipſiam pagus* Mockau *Menſ. Sept. hor. I. pomeridian. incendio horrendo conflagraret, ad Grimmam usque urbem, trium mill. Germ. intervallo*

ſpicas & culmos in favillam converſos, ad tria milliaria ventus non adeo vehemens ſecum per aëra ducere poteſt, cur non hanc quoque farinam, æque fere ac iſta favilla, ſubtilem. Ad majorem aſſerti mei probationem ulterius adhuc tentavi, num etiam hic pulvis cum pluvia delapſus, repurgatione ejus facta atque in cannulam injectione, flammam conciperet atque fulguraret in modum ſicci ex arboribus collecti? & en! voti nunquam non compos factus ſum, modo, quod interdum nonnihil debilior flamma adpareret, dubio procul, ob ſordes adhuc & ſalinas, nitroſasque particulas, ſulphuri huic in aëre admixtas, cum nitro enim & ſale mixtum hoc ſulphur parum vel nihil fulgurat. Quo autem purius, eo etiam vehementius & fortius, more Lycopodii ſulphuris, fulgorem edit elegantem, quem ſal digeſtivum Sylvii admixtum, non ut nitrum impedit, ſed adhuc augere videtur. Jucundum ſpectaculum adſpicientibus præbet fulguratio ſulphuris Lycopodii, ob quem effectum mechanicum, celeberrimus *Wedelius* in diſſ. *de Muſco terreſtri clav. p. m. 19.* Lycopodio SELAGINIS nomen (cujus herbæ Plin. H. N. L. XXIV. c. 1. meminit, & pro ſpecie Sabinæ habet) attribui commode poſſe putat, cum nomen cum effectu quoad fulgurationem conveniat. Verba ejus quæ curioſa & lectu digna ſunt, ita fluunt: Selago, ait, noſtra ſententia, imo ſenſu & experientia teſte, in ſemine Lycopodii eſt vera herba coruſcans, lucens & fulgurans, dicta quaſi σέλας ἄγω, a qua τὰ σέλα διάττει, fulgores vel fulgura emicant, Germanice Blitz-Kraut. Σέλας enim eſt ἡ λαμπρότης τοῦ πυρὸς, ſplendor ignis, & ſeorſim ἀστραπὴν fulgur denotat, teſte Etymologico magno; & verbis Philoſophi σέλας δέ ἐστι πυρὸς ἀθρόου ἔξαψις ἐν ἀέρι, ful-

lo a Lipſia diſtantem, ſtramen exuſtum in favillam converſum, per aëra ſecum portavit ventus non adeo vehemens. Cujus ſtraminis exuſti veſtigia & reliquias altero ab incendio die, cum urbem hanc in itinere Lipſienſi peterem, in ſuburbiis & campis una cum aliis, copioſe inveni. Teſtabantur etiam incolæ ſe ex aëre, incendio adhuc durante, ſpicas has exuſtas in terram decidere vidiſſe.

ſulgur eſt ignis ſubitanei acenſio in aëre. Id vero ad oculum patet in ἐξάψει antheræ muſci terreſtris clavati, Ex Græcæ ergo linguæ fontibus vel rei ipſius patet, notum jam olim experimentum fuiſſe apud genus hoc vatum Medicorumque, qui erant naturæ pariter ac ſacrorum Myſtæ. Hucusque Wedelius. Revertamur nunc iterum ad noſtra argumenta. Porro dictum pulverem ex pluviali aqua collectum, purgatum & exſiccatum, igni admovi, variaque experimenta cum iſto inſtitui, quo facto, aſſumſi etiam ſulphur ex antheris arborum, ſtudio excuſſum, atque eidem ignis examini ſubjeci, ſemper vero unum eundemque effectum, eadem Phænomena, quoad *odorem*, *fumum*, *colorem*, *fulgurationem*, & *incinerationem* in utroque pulvere obſervavi, manifeſto indicio, ſulphur ex pluvia collectum, & ſulphur dictarum arborum, unum eſſe idemque. Ad aſſertum hoc ulterius comprobandum, adhuc ſequentia faciunt argumenta. Primo, (1.) quod non ubique terrarum ejusmodi obſervetur pluvia ſulphurea, ubi enim nullæ occurrunt ſylvæ, eæque ab una vel altera regione, urbe longiſſime abſunt, nec plantæ & arbores dictæ naſcuntur, vel paucæ ſaltem; nullum etiam ſulphur tale vel parum ejus cum pluvia decidere animadvertitur. Deinde (2) quod ſemper ex ſylva in eum terræ & regionis tractum & plagam, verſus quam ventus tendit, maxima ſulphuris hujus copia delata, in parte autem poſtica ſylvæ, ubi ventus in eam penetrat, & in lateralibus partibus nihil vel parum ejus ſulphuris in terram diſperſum obſervetur atque conſpiciatur. Tertio (3) quod, quando ex ſuis receptaculis avolavit, non amplius quoque tale in pluvia adpareat, & quarto (4) quod, ſi a fulgure & tonitru ortum duceret, ſequeretur, iſtud tantum & ſemper poſt fulgura, fulmina, eaque gravia atque horrenda obſervari debere, quod vero experientiæ refragatur atque falſum eſt. Primo enim ſtatim vere, quando adhuc rarius occurrunt tempeſtates fulgurantes, non raro cum pluvia tale decidit, & e contrario, ſæpius poſt graviſſima tonitrua nihil ejus conſpicitur. Alio tempore æſtivo etiam, quando non tonat, copioſe cum pluvia decidit. Tempore vernali, ut

ad iſtud paucis iterum regrediar, pluviæ ſulphureæ non adeo copioſæ ſunt, quam Majo & Junio, cujus rei cauſa eſt, quod ob frigiditatem & humiditatem adhuc in aëre dominantem, *Alnorum* & *Corylorum* juli dehiſcere, ſuumve ſulphur emittere nequeant, hinc etiam ſæpiſſime in his putreſcere obſervatur. Quando autem dies vernales amœni, ſudi & calidi ſunt, juli ſe aperiunt ſulphurque ſuum expellunt. Et inde quoque eſt, cur tam vernali quam æſtivo tempore, præcipue poſt turbines, imbres, ingentia fulgura atque tonitrua, adeo copioſum interdum ſulphur cum pluvia delapſum, conſpiciatur. Æſtus nempe ſolaris vehemens & furens, horrendarum tempeſtatum genitor, julos, in quibus pulvis hic ſubtilis latet, recludit, **die Hitze treibet ſie voneinander/** e quibus poſtea eo facilius ventorum impetus iſtum excutit, ſecum per aërem rapit, imbri admiſcet, ſimulque cum eo tandem in terram præcipitat. Tandem quoque (5) copioſus & parcus hujus ſulphuris vegetabilis proventus, aſſertum meum roborat. Enimvero, non in copia æquali quotannis ſulphur hoc in pluvia animadvertitur, cur? quia uno anno copioſe, altero vero parce iſtud arbores & plantæ memoratæ proferunt. Sic, quando magna in quantitate ab arboribus dictis emittitur, magna quoque ejus quantitas cum pluvia decidere obſervatur; quando autem in parva quantitate iſtud ab iis ejicitur, parva quoque ejus cum pluvia delabitur quantitas. Tempore Juli & Auguſti, quod quoque annotandum, ordinatim parcior in pluvia ſulphuris hujus obſervatur quantitas, quando vero iſta notabilis eſt, videndum omnium primo, num Lycopodii *Thypharum*, *graminis Thyphini*, *Equiſeti Paluſtris*, largus hoc anno ſit proventus? Deinde etiam probe tempeſtatis variatio advertenda venit, plerumque enim Majus & Junius frigidiores fuerunt, quando copia inſignis, tam ſero, hujus ſulphuris obſervatur. Frigus enim hoc, *Pini*, *Pinaſtri*, *Abietis* ſulphuris emiſſionem, quod julos clauſos tenuit, retardavit, quam autem accedens nunc ſolis fervor, julos recludens, accelerat, ſulphurque hactenus retentum, demum expellit, quale Anno 1705, & 1709, obſervavimus. De ſulphuris Lycopo-

copodii ablatione in auras, quod diſſimulare non poſſum, dubius hæreo, licet eam non plane negarim. Cauſæ dubitandi ſunt, quod planta hæc valde humilis ſit, tantum in terra repat, & in muſco ac denſis ſylvis plerumque lateat, in quas ventorum impetus non facile penetrare valet. Hinc etiam *Wedelius* celeberrimus, in *Diſſ. cit. p. m. 40.* inter Emblemata, ex hac planta eruta, unum habet, cum lemmate: *contemtu tuta*, quod ita exponit: Quando a turbinibus, *inquit*, a tonitru, a fulmine extimeſcunt ſylvæ, colliduntur arborum juga, diffringuntur cacumina, inhorreſcunt rami, ipſa humi recumbat, nec patitur illas injurias nec afficitur. Hæc autem ὡς ἐν παρόδῳ.

Ex his hactenus, de ſulphureæ pluviæ ortu adductis, facile nunc quilibet intelligere valet, unde pluvia ſulphurea ex *Stobæi* epiſtola ſuperius recenſita, nec non a *Dolæo* obſervata, originem ſuam traxerit, & ex quibusnam arborum julis fuerit excuſſum hoc ſulphur. Copioſe enim, ut accepi, iſtis in locis, Pini, Pinaſtri, proveniunt. *Wolffgang Meurerus* in ſua *Meteorologia p. m. 280. & 298.* meminit, Chemnicii aliquando copioſe luteam terram una cum pluvia de cœlo decidiſſe, quæ dubio procul nihil aliud fuit, quam hoc ſulphur, cum admodum copioſe ibidem arbores dictæ creſcant. Explicavit iſtud Phænomenon de bello Saxonico, aſt inepte, licet iſtud etiam non longe poſt ſecutum fuiſſe dicat. Supereſt adhuc, ut nonnihil de dictarum arborum & plantarum ſulphuris uſu Medico, de quo parum vel nihil fere in Medicorum invenitur libris, proferamus. Progrediatur itaque primum in medium Sulphur Lycopodii, de quo autem, quia alii de ejus uſu jam nonnulla monuerunt (& hoc fere unicum eſt, de cujus uſu nonnulla nota ſunt) non multa dicemus. Ego præter alias ejus virtutes, vim ejus antiſpasmodicam & acrimoniam corrigendi in infantum morbis deprædico, inprimis ſi alvus ſponte fluat, alias affectus aſthmatici, imo vomitus, ſubſequuntur. Infantibus quoque jejuno ventriculo majori cum effectu exhibetur. Vocatur etiam ſulphur Lycopodii a virtute ſua antiſpaſmodica & antepileptica nonnullis in locis, & noſtris in terris, a mulier-

lierculis, das Frieſſel-oder Freſſel-Pulver. Gaudet & adhuc etiam virtute antiſcorbutica, lithontriptica & Aphrodiſiaca. Externe in ulceribus exſiccandis, vel ſolum vel Empl. admixtum, egregii eſt uſus, ut adeo mirandum, cur a *Sim. Pauli* & *D. Fickio*, qui Quadr. B. *Pauli* paucis abhinc annis iterum edidit, plane ſilentio hæc herba fuerit involuta. Plures laudes præter recenſitas, *vid.* in *Wed. diſſ. alleg.* Mercatores, vulgo Materialiſtæ, ſulphur Lycopodii non raro, ut novi, cum ſulphure Pini, miſcent, atque pro genuino ſemine lycopodii vendunt. De ſulpure Pini, Pinaſtri, Abietis uſu, excepto *Crügnero* in ſeinem Chymiſchen Tannen-Baum/ parum apud ſcriptores Medicos occurrit, cum tamen utique ſuas elegantes habeat virtutes, & antiſcorbuticas & diaphoreticas, & antepilepticas & aphrodiſiacas, ut ipſe ſum expertus, teſtisque eſt hanc in rem, *Wed.* in diſſ. laudata de Muſc. terreſtr. clavato, p. m. 27. De Juniperi ſulphure vid. Becherus von dem Wacholder. De florum Hyperici ſulphure vid. *Wed.* in peculiar. quodam Tractatu. Heliotropii ſulphur, der Sonnen Wende/Blume/ in partu difficili, ut antiſpaſmodicum remedium, egregii eſt uſus. Ex Coryli anthera Eſſ. paratur, quæ cum majoranæ, fl. Lil. alb. caſtorei, ſuccinique Eſſentiis nupta, non inelegans eſt nervinum medicamentum, pro re nata blando ſal. volat. acuendum. Sulphur fl. Sambuci, in febribus continuis acutis remittente æſtu, cum abſorbentibus, cinnabarinis, egregio cum effectu, ſeroſis exhibetur ſubjectis. Nuc. Jugl. Sulphur virideſcentis coloris, vomitum excitat, hinc nemini ſuadendum & porrigendum. Lupuli antheram, quantum ſcio, pauciſſimi in uſum vocarunt nec commendarunt, cum tamen egregiam vim anodynam & externe & interne applicata & exhibita, habeat, nec non ad lienis & hepatis obſtructiones reſerandas mire conducat. Ex fl. Lupuli paratur Eſſentia elegans, quæ in diſſ. quadam inaugurali ſub *Dn. D. Veſti,* Anno 1692. Erffordiæ, de Phrenitide habita, in hoc morbo valde laudatur. Betulæ farinam, eſſe antiſcorbuticam & diaphoreticam, non dubitandum, cum & folia & ſuccus easdem habeant virtutes. Ex hac, cum ſpiritu proprio ſummita-

tum,

tum, Eſſentiam egregiam antiſcorbuticam, ut relatum accepi ab amico, præparat *Dn. D. David Gottlieb Peisker*, militum præſidiariorum Dresdenſium Medicus celebris. Thypharum, Graminis Thyphini & Equiſeti paluſtris & arvenſis ſulphur, pro ſcopo adſtringendi, repellendi, ſanguinem ſiſtendi, vulnera conſolidandi, externe vel ſolum vel Emplaſtris admixtum adhiberi poſſe, nullus dubito. Oculis, quod notandum, graviter, ut crepitus lupi, hoc ſulphur nocet, hinc probe cavendum in ejus excuſſione, ne oculis illabatur. Cauſa inde etiam reddi poteſt, cur pueri, qui Thyphis ludunt iſtisque ſe invicem petunt, non raro ex oculis laborent. Sed de hac materia in præſentia dicta, jam ſufficiant. Plura qui habet, plura his addat, nobisque benevole communicet.

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. Lic. SIGISMUNDI SCHMIEDERI, De *Aphonia Periodica.*

JUvencula ruſtica 16, annorum temperamenti ſanguinei, corripitur aliquando inopinato aphonia, absque ulteriori ſanitatis aliarumque partium corporis læſione. Mirantur Parentes inſolitum hoc phænomenon, cum tale antea nunquam obſervaſſent, nulla tamen remedia adhibent. Effluxis binis hebdomadibus, ſponte ſua malum ceſſat, & loquela redit. Præterlapſo 12. hebdom. intervallo, aphonia iterum redit, & rurſus per 2. hebdom. ſpatium durat, hoc elapſo, iterum evaneſcit, & ſic per quatuor vices rediit hoc malum, & iterum etiam abiit absque ullo remediorum uſu, præter quod, cum ultima vice abiiſſet malum, venæſectionem adornarit binis vicibus. Appropinquante poſt hanc iterum tempore hujus mali, nihil ſentiebat, præter gravitatem & aliquam muſculorum colli, & linguæ ſtuporem, utebatur nonnullis remediis convenientibus, quibus etiam hic ſtupor cedebat. Poſtea nupſit viro, cum quo per binos annos incolumis & ſana vi-

vixit. Jam per annum in viduitate vivit, ſed absque ulla ſanitatis læſione.

SCHOLIVM.

HVjus Aphoniæ Phænomenon rarum, non melius quam ex Anatomia ſolvi & exponi poteſt. Conſtat enim ex obſervationibus Anatomicis & antiquis & recentioribus, quod *nervi recurrentes* a pari vago ortum ſuum trahentes, aſperæ arteriæ & pharyngi proſpicientes, ad vocis efformationem plurimum contribuant. Sic *Galenus Libr. de Præcogn. Poſthum. cap. 6.* dicit, ſe coram omnibus Philoſophis & Medicis Romæ, in hædis & porcis demonſtraſſe, quod uno nervo recurrente abſciſſo, animal ſemivocale; utroque autem reſecto, plane mutum redditum fuerit, quale ipſe etiam tentavi atque cum veritate congruere obſervavi. Memini, me aliquando legiſſe, Chirurgum imperitum occaſione apoſtematis colli, nervos recurrentes pro corpuſculis habuiſſe peregrinis, hincque corpuſcula hæc ipſi inutilia viſa, tollere voluiſſe, quod etiam feciſſet, niſi inopinato Medicus adveniſſet, errorem que hunc graviſſimum cognoviſſet. Effecit tamen hic Idiota, ſua raſura tantum, ut perpetuam inde acceperit æger raucitatem. Annon in noſtra Juvencula Nervi recurrentes reſoluti, vel compreſſi vel obſtructi, quo minus ſpiritus animales in partes rite effluere potuerint, fuerint, judicent Practici celeberrimi, ego firmiter credo, & quidem arbitror, nervos non reſolutos, ſed obſtructos & compreſſos fuiſſe, tam a ſanguinis impuritate quam ab ejus abundantia. Si medicamenta aſſumſiſſet, accuratius cauſas inveſtigare potuiſſemus. Interim ex hac obſervatione in praxin, quandam redundaturam eſſe utilitatem, nullus plane dubito, præſertim in pertinacem raucedinem, quæ nec ab aêre, nec a gulæ aſperitate originem ducit, nulli remedio cedit, medicoſque non parum ſæpe exercet & fatigat, paulo intimius inquiri poterit.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXII.

DN. LIC. SIGISMVNDI SCHMIEDERI.

De

Tuſſi, ex acrimonia Ceruminis aurium oborta & curata.

MVlier, per notabile temporis ſpatium Tuſſi gravi ſicca laborans, multis remediis, quæ in tali affectu mulieres adhibere ſolent, incaſſum adhibitis, me convenit, petens, ut ad abigendum hoc malum moleſtum ſibi convenientia præſcriberem. Inſtituto & peracto examine juxta ſex rerum naturalium ſeriem, præſcripſi, quæ e re eſſe judicabam, aſt omnia fruſtra, imo, ita pertinax malum deprehendebam, ut mirarer, cum mihi probe conſtaret, nec ex aëris inclementia, nec frigido potu, phthiſi &c. iſtam oriri tuſſim. Meditans in Muſeo igitur aliquando ambulans hanc ob cauſam, neſcio quo caſu, pennam auribus immitto, mihique ob ſenſibilem vellicationem tuſſim vehementem excito, & en! ſtatim in mentem venit, annon cerumine inſpiſſato & acriori, aures ægræ hujus eſſent onuſtæ, præcipue quia mihi jam retulerat, non raro difficili auditu ſe laborare. Hinc cum me iterum conveniret, non tantum ipſi reſolventia remedia aliaque convenientia porrigebam, ſed quoque decoctum ex lacte, floribus Chamomillæ, Sambuci, ſem. aniſ. & carvi, ut ſibi pararet, jubebam, cujus vaporem, modo convenienti, auribus exciperet, & en! voti mei compos factus ſum. Una enim & altera vice, remediis hiſce adhibitis, inſignis ceruminis copia acris ex auribus effluxit, cum quotidiana tuſſis levatione, ejusque tandem plenaria abolitione. Cauſa tuſſis fuit conſenſus laryngis cum auribus, quem habet per ramum nervi acuſtici, ut ex Anatomicis notum eſt.

OBSERVATIO LXXXIII.

DN. LIC. SIGISMUNDI SCHMIEDERI, De

Tuſſis diurnæ, ex teſtium tumore ſolutione.

JUvenis ſanguinei temperamenti, aliquando me convenit, & de Tuſſi moleſta diuturna valde conqueritur. Examine cum ipſo juxta ſex res nonnaturales, ad tuſſis cauſam expiſcandam, inſtituto, convenientia ipſi remedia præſcripſi, quæ etiam egregium ægro attulerunt levamen. En autem, lætitia inde concepta iterum evaneſcit, novaque animi perturbatio eum capit, altero enim a medicamentorum uſu die, mane e lecto ſurgens, teſtes inſigni tumore correptos animadvertit, quo obſervato ſtatim nuncium cum literis ad me mittebat, remque enarrabat. Datis nonnullis remediis internis, nuncium remittebam juvenemque bono animo eſſe jubebam, ſimulque ab eo petebam, ut me certiorem faceret, num tuſſis plane remiſerit nec ne, quod etiam factum fuiſſe, comperi. Tumor paucis diebus interjectis, ſponte ſua iterum evanuit.

SCHOLION.

PErmulta veterum Medicorum præcepta adhuc hodie conſtanter ſua ſe tueri veritate, manifeſto indicio, artem noſtram ſalutarem, demonſtrante hoc etiam celeberrimo Bagliv. L. I. Prax. §. II. non incertam, ſed certam firmisque regulis niti atque fundamentis, multæ Medicorum ubertim teſtantur obſervationes, ad quas noſtra hæc quoque pertinet, cujus jam olim etiam mentionem fecit Hipp. L. II. Epid. Sect. I. Edit. Foeſ. p. m. 999, indeque occultum conſenſum Thoracem inter atque Genitalia concludens, quando ſic ait: πολλὰ δὲ καὶ τῶν τοιέτων, οἷον, ἀποφθειρϛσέων οἱ τιτθοὶ προσισχναίνονται, ὐδὲ γὰρ ἐναντίον ὐδὲ βῆχες χρόνιαι, ὅτι ὄρχιος οἰδή-

οἰδήσοντος παύονται. ὄρχις οἰδήσας ἀπὸ βηχέων ὑπόμνημα κοινωνίης, ϛηθέων, μαζῶν, γονῆς, φωνῆς. Quam utile itaque ſit, veterum Medicorum libros ut evolvamus, facile patet, qui varias nobis reliquerunt obſervationes & præcepta, quæ nos inſtruunt, ne erremus. Non ſtatim igitur omnia, licet, quod non negandum, multa habent, quæ aſſenſum non merentur, rejicienda, contemnenda & repudianda, ut multi hodie inepte & arroganter faciunt, aliique, qui non ſunt Medici, non aliter autem ac cœci de coloribus judicantes, quos inter eſt etiam auctor larvatus Philander **von Sittenwald**/ (genuinum nomen eſt Joh. Mich. Moſcheroſch) **in ſeinen Geſchichten**/ P. I. p. m. 199. 200. Non temere omnia ſunt rejicienda, *πάντα γὰρ ὁ Ἰητρὸς φιλόσοφος δοκιμάζει, τὰ καλὰ κατέχει.*

OBSERVATIO LXXXIV.

DN. LIC. SIGISMUNDI SCHMIEDERI,

De

Spaſmo inſolito frequenti, ſucceſſive in motus convulſivos & vehementes inſultus epilepticos degenerante, tandemque mortem ægrotanti adferente.

MUlier honoratioris conditionis 62. annorum cum dimidio, temperamenti ſanguineo-cholerici, & animi alias hilaris, ex animi pathematibus crebrioribus a certis quibusdam rebus obortis, incidebat in laſſitudinem corporis & artuum; lecto tamen non affigebatur. Vexabatur interim mane & poſt paſtum vomitu frequentiori. Oborto aliquando horrendo incendio, quod propriæ domui ruinam quoque minabatur, graviſſimo terrore de novo percutiebatur. Incidebat brevi poſt in affectum ſoporoſum cum atrophia, & aliquando binis corripiebatur inſultibus epilepticis levioribus. Poſtea, die uno interjecto, ſomno corripiebatur per binos dies noctesque. Expergefacta, ingemiſcere con-

tinuo cum ſonitu (vulgo Winſeln) incipiebat oculis ſemper apertis. Quando quærebatur, cur id faceret, aut nihil reſpondebat, aut, quo ſe levaret. Maculæ interdum adparebant in brachiis & manibus, magnitudine nunc nummum, mox groſſum, imo etiam imperialem adæquantes, nec diu tamen durantes. Tandem quieta reddebatur ægra, floccosque colligere incipiebat. Lotium ſemper tenue erat atque clarum, odoremve cadaveroſum adſtantes ſentiebant, mors inſtare videbatur, quæ etiam miris ſpaſmis & convulſionibus ſtipata mox adveniebat. Altero enim die, poſtquam jam enarrata fuerant obſervata, hora matutina ſexta, oculos (quos cum ejulare deſineret, claudebat,) aperiebat, eisque fixis, adſtantes per quinque circiter minutorum prim. intervallum adſpiciebat, ſie ſahe die Leute ſtier oder ſtarr an. Elapſo hoc temporis ſpatio, iterum ad ſe redibat eosque claudebat, aſt parvum hoc erat interſtitium, mox enim ſpasmus hic redibat, & ita, nunc remittendo nunc rediendo, ad horam usque nonam continuabat. Ab hac usque ad tertiam pomeridianam, libera & quieta jacebat ægra, & ad interrogata, licet ægre, ſemper claram atque diſtinctam reſponſionem dabat. Nunc ſpaſmus de novo noſtram infeſtabat, aſt paulo aliter quam horis antemeridianis, oculos enim nunc apertos leniter movebat, & ad ſiniſtrum latus cum capite trahebat, quo facto, iterum evaneſcebat. Intervallo parvo interjecto redibat, & ſic conſtanter redibat & remittebat per totam noctem. Creſcebat autem ſenſim ſenſimque, & una cum oculis, caput verſus ſiniſtrum latus fortius trahebat, poſtea genas, maxillas, muſculos colli in conſenſum rapiebat mireque afficiebat, ſeque in motus convulſivos hora quarta matutina mutabat, qui tandem brachio & quidem primum ſiniſtro, poſt dextro, ultimo pedibus & toti corpori communicabantur, inque vehementes inſultus epilepticos mutabantur, qui quoque per vices, & non ſtatim cum totius corporis concuſſione, ſed more ſpaſmi & convulſionum jam conſveto, i. e. pedetentim redibant. Omnium enim primo aperiebantur oculi, ſecundo iidem verſus latus ſiniſtrum una cum capite movebantur, tertio genæ, quarto

maxi-

maxillæ, quinto muſculi colli, & ſic porro, omnes ſucceſſive afficiebantur mireque movebantur partes, usque dum inſultus epilepticus eſſet perfectus. Hora denique ſexta matutina ultimo paroxyſmo correpta, repente, cum paroxyſmus in ἀκμῇ eſſet conſtitutus, exſpirabat. Facies & artus poſt mortem grate pallebant ad tumbam usque, exceptis ſolum ſiniſtro brachio eodemque latere & pede, ubi altero poſt mortem die venarum ramificationes & tractus, eleganter delineati & colore purpureo ſuffuſi conſpiciebantur, es ſahe aus/ als wenn dieſe Partes wären marmoriret und gemahlet geweſen.

(*Oſſitio Auguſtam Vind. d. 15. Apr. A. 1713. miſſæ*)

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. ANTONII VALLISNERII,

Examen Experimenti Lovveriani.

DOctiſſimus Lower injecit libram ſemis lactis recentis modice calidi in venam cruralem Moloſſi, detracta prius pari ſanguinis copia, quo lacti recipiendo locus eſſet. Poſt ſemihoram præcordiorum anxietas, oppreſſio, palpitatio, & tandem inter ejulatus mors. In diſſecto vena cava, ventriculi cordis, vaſa pulmonica, aorta lacte cum ſanguine penitus concreto impleta, & adeo compactus cum lacte ſanguis, ut digitis non facile ſepararetur, *Vid. Ejus tract. de Corde cap. 2.*

SCHOLION.

VIx in animum ita induxiſſemus, a lacte, quod adeo ſanguini analogum eſt, liquorem hunc coagulari potuiſſe, cum præſertim hoc blande caleret, recens eſſet, nec motus deeſſet, intra venas accepto. Adde ſpiritum vitalem illi permiſtum, adde impulſum

pulſum cordis, & muſculorum, per quem, tanquam baculo frangebatur. Agitatum enim lac, & ſanguis, tum ſale volatili aſperſa minus prona ſunt ad concreſcendum. Notari quoque debet, aſſuetum eſſe lacti cum ſanguine commercium, antequam enim in mammis ſepararetur, cum ſanguine circulabat. Nunc in hoc caſu ſanguis lacti, lac ſanguini venenum fuit: quid enim triſtius contigiſſet a morſu viperæ, quam liquorum circulantium coagulatio?

Vt infunderet auctor ſex unicas lactis, detraxit prius ſex uncias ſanguinis, facturus videlicet lacti locum. Mirum eſt, Medicos adeo in praxi ſollicitos eſſe ad minuendam plethoram ſanguinis, ſeu plenitudinem: ubi enim vaſa, quod ſatis eſt, acceperunt, & pro modulo ſuo impleta ſunt, omnem ſuperfluum ſanguinem rejiciunt, ut vix verum videatur, infarciri illa, & violari a nimia ſanguinis quantitate.

Sed non adeo improvida eſt natura, ut plus generet ſanguinis, quam vaſa poſſint comprehendere. Non negaverim tamen, aliquando diſtendi vaſa propter aliquod in circuitu impedimentum: impulſus enim a corde novus ſanguis, antecedentis moram non patitur; & neceſſe eſt, ut locum aliquem ſibi faciat, ſed tunc peccat ſtructura ſanguinis, aut vaſis. Tenent Phyſiologi, ſanguinem, & lac per affuſum ſal volatile a coagulatione defendi, & in ipſam incidere per affuſum ſal acidum. Cui aſſerto contrarium videtur præſens experimentum, cum in ſanguine ſano, & intra vaſa ſua bulliente, ſoleant prædominari ſpiritus volatiles de natura ſalis armoniacalis, acidum autem in ſanguine ſano aut non prædominatur, aut non reperitur, cum ſit venis hoſtile. Putarim hic ſpiritum ſanguineum a caſeoſis, & butyroſis moleculis impeditum, atque involutum non ſuffeciſſe illis exagitandis, cum præſertim exigua ejus portio a contiguo hinc inde ſanguine in lac evolaret. Nimirum vis, quæ proportionata erat ſuo ſanguine actuando, & in colliquatione ſervando ſatis roboris non habuit, ut ageret in novum hoſpitem, ſe ipſa ſuccubuit. Hac data occaſio-

ne

ne quæritur in Epiſtola: *An ſanguis copia peccet?* Monebat nos Hippocrates Aph. 3. ſect. 1. *probum ſanguinem adeo interdum augeri, ut propter redundantiam mortem minetur.* Videtur autem noxius eſſe, quatenus vaſa diſtendens ſibi ipſi impedimento ſit ad liberam circulationem, & in quacunque cunctatione circuitus, aut denſetur, atque concreſcat, aut vas continens violenter disrumpat. Eadem pericula incurrere videtur, ubi propter exercitium, aut iram, aut ſimiles cauſas efferbuerit: vaſa enim, quæ placidam plenitudinem belle ferebant, implacidam & majoris ſpatii indigam capere, ac pati non poſſunt. Quare tunc ſanguis extravaſari, aut immobilis fieri periclitatur.

Hæc tamen doctrina, ut ut Hippocratis menti, & naturæ ipſi conſona ſit, nonnullam tamen dubitationem curioſis animis ingerit, cum arduum videatur intelligere, quomodo chylus, & ſanguis in corpore optime conſtituto ad debitam volatilitatem exaltatus, nimis accumuletur ob facillimam præcipue per poros cutis particularum ejusdem emanationem, quæ ex Statica Sanctoriana ſolet eſſe copioſiſſima. Hoc autem effluvio poſito, quod cenſetur aſſiduum eſſe, vix contentus tubulis ſanguineis liquor in immodicam copiam aſſurget, cum præſertim arteriæ haud exiguam ſucci partem in corporis nutricatu, & glanduloſorum viſcerum cribratione deponant, venæque multa ſui parte depauperatam, & diminutam reducant purpuream molem.

Adde, quod adeo lætæ nutritionis homines exercitationibus crebris utebantur, quæ naturalem tranſpiratum ingeminant, & omnes promovent ſecretiones, neque crediderim intemperantes fuiſſe in victu, cum intemperantia cruditatibus, iſti autem ſcatere conſueverint optimo ſanguine.

Animadverſione dignum eſt, in ſanis, ſed gracilioribus corporibus nullam forte adeſſe vaſorum inanitionem, id eſt non

concidere, non ſubſidere vaſa, ſed totam habere capacitatem repletam probo ſanguine, quantamque illi decedit tranſpiratu, tantum accedere chyloſi laticis, ut hiatus vacantium ſpatiolorum, ſi quis adeſt, repleatur celerrime, aut ſi novæ a chylo guttulæ diſpendium illud non illico reparent, rareſcere nonnihil maſſam ſanguineam, & expanſione facillima totam implere vaſculi diametrum. Hæc autem uſitata, & publica ſanis hominibus vaſorum plenitudo nihil mali videtur portendere, imo neceſſaria eſſe vitali œconomiæ, cum vaſorum ſubſidentia imbecillitatis nota ſit, & videamus equos effumatione, atque ſudore in via depletos ſtrenuitatem curſus amittere.

Cum itaque plenos utilium ſuccorum tubulos circumgeſtare ſanis fere omnibus conveniat, cur athleticis noxium id fuerit? vel enim ſupponimus probum eſſe ſanguinem, vel non. Si probus eſt, congævam habet rarefactionem, motum localem, fermentationem, quibus recte ſe habentibus nihil mali fas eſt ominari. Si non eſt probus, jam ſumus extra quæſtionem: non enim peccat copia, ſed qualitates.

Neque rationi conſentaneum videtur, vaſa corporum athleticorum plus ſanguinis ingeſtum habere, quam ferre poſſint, quemadmodum enim tubulo vitreo, aut coriaceo plus aquæ non injeceris, quam ſinat ejus capacitas, ita tubulis venarum, vel arteriarum ſuus ineſt menſuræ modulus, quo repleto, vel guttam ſuperadditam repudiabunt.

Vnica ſupereſt ratio aggravandi vaſa ſanguinea magis, quam par eſt, ſi liquores in iis contenti compreſſionem admittant, tunc enim a ſuccedentibus particulis ſanguine inculcato, atque compreſſo, copiæ vitio vaſa laborabunt. Sed compreſſio hæc, ut cæteris liquoribus difficillime accidit, ita & ſanguini: quo enim ingenio infuſum usque ad ſummam ſuperficiem ſiphunculo ſanguinem comprimes, ut novo ſanguini locum faciat? Experiare manuum vim, aut pondera ſuperincumbentia, nequaquam compreſſeris. Frigore autem, ut in aqua utimur, ad ipſum condenſandum, uti non decet, cum viventium viſcera, ſana præſertim,

fri-

frigus omne ignorent. Adde quod vis indita ſanguini, qua ſe fermentat, illum reddit expanſioni proniorem, quam denſationi, ut ex eo motu inteſtino, atque expanſivo non leve illi momentum aſſurgat reſiſtentiæ ad preſſionem, quam ſubſequentes a tergo particulæ inferunt, minuendam. Sermo eſt de ſanguine probo, qui vividus eſt, & ſpirituum dives, ſuavique principiorum ſuorum concordia gaudet, nec motibus fertur immoderatis, & prementem a tergo ſanguinem pari gradu velocitatis antecedit; ut facile non ſit opinari, quomodo in illo fibræ, & globuli globulis impingantur, adeo ut debitam ſibi loci partem urgentibus novis moleculis concedens in minorem abeat molem, id eſt patiatur compreſſionem. Tanta ſanguinis copia (inquit Lowerus) ab auriculis immittitur, ut tota cordis capacitas penitus expleatur, quantumque in ſe qualibet diaſtole excipit ventriculus, proxima ſyſtole expellit totum: Ita ille de Corde cap. 2. Itaque ordinatia eſt lex naturæ tantum liquoris indere vaſculis, atque cavernulis, quantum capiunt, ut niſi venæ, auriculæ, aut ventriculi ampliores ſint, plus non accipiant, aut emittant in habitu athletico, quam in non athletico.

Hæc ſunt, quæ luce indigent, atque conſilio. Intereſt vitæ, rem hanc in aperto eſſe. Si abſoluitur copia ſanguinis, quæ tandem nobis erit juſtior cauſa illum effundendi?

RESPONSIO.

NOnne pudet addubitare de doctrina Hippocratis, qui, ut nonnullis placuit, nec falli ſciebat, nec fallere? Quid magis obvium rationi, aut experientiæ, quam nimiam in corporibus copiam ſanguinis vel inferre periculum, vel minari? Crebræ ſunt in libris triſtium eventuum hiſtoriæ, & nos quoque vidimus aliquando velocia ejusmodi funera. Nonne apud Galenum, & Oribaſium ſubito interierunt athletæ plures? Mirum magis eſt, immodice plenitudinis habitus diu vivere, quam cito extingui. Scis enim, quam alicubi parvi ſint canaliculi ſanguinis, quam im-

pediti, flexuoſi, capillares, & pene nulli: per illas tamen vias totus ille ſanguinis gurges, atque oceanus trajicere debet. Horreſco referens vaſa Pulmonum, ſed tibi ea notior anatomes, quam mihi. Portentum eſt, vel modico ſanguini inoffenſum illac curſum peragi. Patet lacti, ſugente puero, per papillas exitus, ubi tamen copioſius, quam par eſt, in mammas influxerit, quam facilis illarum inflatio? Si tubuli lactei, cur non & ſanguinei copia ſui fluidi laborabunt? Nonne in oculis vinoſorum hominum licet cernere diſtentas venulas? Quid fluxus narium periodicus, quid menſtrua, niſi ſanguinis arguunt redundantiam? quam tamen ipſa vaſa, antequam effunderent, laborioſe, atque difficulter continebant, id eſt non ſine periculo, ut ſignificant laſſitudines, aut dolores, qui haud raro criſim illam præcedunt.

Poſſe autem nimio ſanguine ſaturari, & magis adhuc repleri vaſa, quam prius eſſent, oſtendit emerſio, ac tumor venæ vinculo aſtrictæ. Neque hic ſophismatibus indulgendum compreſſionem negantibus, cum oculis pateat, vaſa ſanguinem quandoque usque ad livorem intumeſcere. Videant, qui otio abundant, & ingenio, qua ratione vas ſemel plenum, novum liquorem accipiat, atque contineat; mihi ſatis eſt, venas viventium corporum extenſiles eſſe, atque pati extenuationem tunicarum, atque fibrarum, eo majorem, quo plus ſanguinis in ipſas influxerit. Quam plenæ apparent in effuſo riſu venæ colli, faciei, & frontis? Vt eo ſedato quam cito ad mediocritatem ſuam redeunt? Cogita venas mulieris gravidæ, & neceſſe eſt, fatearis, plus ſanguinis continere nono menſe gravidationis, quam primo. Reverberatur quoque in ſe ipſum ſanguis, & quodammodo duplicatur in proximis venulis, qui ad crus, aut manum abſciſſam ſolitus erat defluere. Virum novi, qui per aliquot dies aquæ Brandulæ triginta libras quotidie hauriebat. Vbi putas tantam vim aquæ latuiſſe per nonnullas horas? nulla fere vaſa ſcimus, niſi ſanguinea, in queis demigrans a ventriculo, & inteſtinis moram aliquam traheret. Poſſunt itaque loca vaſorum ampliora fieri,

atque

atque pleniora, licet modica prius plenitudine haud carerent. Si foſſorem aliquem in vitam transferas beatiorem, nonne otio, & molli cibo utens diteſcet uberiore ſanguine? quid ſi novus iſte ſanguis novo ſanguine adhuc urgeatur, nonne tandem vas ſcindi poterit?

At, inquis, effluvia per vitam nimiam inhibent plenitudinem. Reſpondeo, viros athleticæ plenitudinis ſubita morte præreptos ratiunculam iſtam ſatis redarguere. Ipſa copia ſanguinis vix locum cedit corpuſculis diſceſſuris, ut facillimæ fiant in infarctu ſanguineo meatulorum occluſiones. Illud quoque volatile, & turbativum, quod inſervit miſcendo ſanguini, fermentandove, vix evolui queat, vimque tantam ſanguinis agitare: hinc paulatim diminutio motus inteſtini, atque particularum avolare nitentium a craſſioribus implicatio. Pori membranarum, ut effluvia transmittant, laxitate quadam indigent, copia vero fluidi tenſas nimis facit membranas, porulosque anguſtiores. Adde arterias difficiliorem habere ſyſtolen, contranitente ſanguinis copia, quæ res gradum aliquem velocitatis ſanguini adimit, tunc unda undam minus premit, & inducta motui locali ſegnitia non exiguum eſt extenuandis, aut emittendis vaporibus impedimentum. Præterea tranſpiratio aufert præcipue particulas ſeroſas, non craſſamentum purpureum, quod ampliore tantum via debet, vel poteſt imminui. Ne te pluribus detineam, cauſas morbi oſtendit ſanatio, ſed multi athleticam conſtitutionem habentes, ubi inciderint in apoplexiam, demto feſtinanter ſanguine revocantur ad vitam: copia igitur ſanguinis illos gravabat.

Præclarum eſt, & ad nos pertinet Lowerianum experimentum; Aperta in canibus læva parte thoracis, & impreſſo in aortæ truncum deſcendentem digito, immanes illi ejulatus, & contorſiones aderant.

At vero (inquit auctor) *cum ſanguine plurimo detracto, prius idem experimentum repeterem in aliis, adeo ut partes ſupra compreſſionem ſanguini reliquo excipiendo pares, & ſatis capa-*

ces fuerint, nullo fere moleſtiæ ſigno digiti appulſum patiebatur. Ita in opuſculo in ſuperiori Epiſtola citato.

Vides hic, quam noxam afferat ſanguinis redundantia, vides præterea, quo poſſit ea noxa remedio anteverti, nimirum venæſectione.

Sed non indiget Magnus Hippocrates recentiorum patrocinio. Satis illi roboris ex ſe ipſo. Vtinam divinam ejus mentem ſtudiis noſtris aſſequeremur: minus certe ſuſpicionum haberemus, & plus in medendo felicitatis.

OBSERVATIO LXXXVI.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

An ablata Plethora per duas v. g. venæſectiones poſſit in eadem febre tertio, vel quarto ſanguis educi? Defenditur ſententia, quæ id affirmat?

QVi obtentu ablatæ jam plenitudinis veretur in febribus tertiam, quartamve, ubi ea opus fuerit, phlebotomiam, videtur anguſtis nimium limitibus & commoda ægrorum, & Artis gloriam concludere. Non usque adeo beati ſumus, ut noxam a fonte ſanguineo manantem ſtatim intelligere, aut evellere valeamus. Quam alta ſit, quibus nodis implicita, quo conſilio averruncanda, paulatim diſcimus. Vt remedium in aperto ſit, remedii ſaltem quantitas obſcura eſt, atque incerta, neque cæco impetu decernenda. Horatius velut artifex Medicus conſiderat, quid dies oriens admoneat, quid ſerus veſper, & modicis potius, crebriſque ictibus tentat venas, quam magnis, ut viribus parcens ſanguineum vitium tutius elidat. Mos eſt Chirurgorum, tumentem ſaniem non totam aggredi, ſed intermiſſis, breviburſque rivulis diminuere. Ipſa quoque natura non ſemel, aut bis, ſed pluries iteratis evacuationibus motus criticos perficit. Cur

nos ea lege ſumus obſtricti, ut peccantem ſanguinem tertio, vel quarto emittere nefas putemus? Ne a natura ipſa diſcedamus, quæ *ſtimulata, & impulſa*, ut ait Hippocrates de Art. n. 22.) *artis peritis, quid faciendum ſit, demonſtrat*, quam magnas interdum hæc excitat dyſenterias, quæ nil aliud eſſe videntur, quam frequenter exercita ſanguinis miſſio? Si vero fluxus iſte ſubſtiterit, antequam portio præcipua improbi ſanguinis ſit a corpore deturbata, quam mira anxietas, quam peſtifera ægros afficit? Convaleſcunt itaque multi, quibus per crebros effluxus cauſam morbificam in ſanguine hoſpitantem emittere licuit, quibus vero incepta evacuatio immature conquievit, certiores obitus imminent.

Eadem ratio in menſtruis. Vbi hæc liberaliter exiverint, bene ſe habent mulieres, ubi parciter fluxerint, improſpere degunt. Quid prodeſt ſemel, atque iterum ſanguinem detraxiſſe, ſi ejusdem vitioſæ texturæ plurimum remanet, ſi nondum natura excutere jugum poteſt. Subtrahenda adhuc nova portio ſarcinulæ, donec coagulationis mortiferæ periculum evadamus. Tentandum ſaltem eſt, an mors, quæ craſſum ſanguinem, & brevi ſtagnaturum in febre circumvolat, craſſitudine illa adhuc tantiſper diminuta, poſſit nova venæ ſectione ſuſpendi, atque intercipi. Naturæ morborum ſuos habent apices, ſuos limites, quos ultra citraque nequeunt conſiſtere. Gemina venæſectio ſi non eſt morbum demolita, demolietur tertia, vel quarta. Continget quandoque in ſexta tantum phlebotomia punctum curationis attingere, ut in quadam Moniali contigit: Dolor capitis in illa, qui nullo remedio ſedabatur, poſt ſecundam venæſectionem reſciſſo inter dormiendum vaſe nuper ſecto, & immenſa vi ſanguinis exeunte feliciter deletus eſt, exprobrante caſu inſcitiam noſtram, & ad generoſius, ubi fert occaſio, conſilium timidos animos erigente.

Monebat Hippocrates, & Plato, ſanitatem in ſymphonia quadam humorum ſitam eſſe. Cogitemus improbas particulas, & nimium elaſticas inexiſtere ſanguini. Tunc peribunt in

ipſo

ipſo motus naturalis regimina, tum fibræ tenſiles, atque diſtractiles vaſorum, & cordis acrius incitatæ violentas ſanguinis percuſſiones pari repulſu penſabunt, nec niſi reddita ſanguini moderatione ad leges ſuas redibunt. Vt vero neceſſarium eſt, iſtam ſanguini moderationem inducere, ita difficillimum: Quis enim gradum illum valeat divinare, qui aut ſanguinis conſonantia eſt, aut conſonantiæ proximus? Ipſa natura torquet ſe per varios conatus tum criticos, tum ſymptomaticos, ut diſſonum ſanguinem corrigat, & non raro concidit, aut aberrat in opere ipſo, quam facilior erit, & excuſabilior Medici lapſus? Eo majore induſtria, & ſtudio enitendum eſt, quo res hæc eſt obſcurior: perdidimus enim ægrum, ſi deſperatione debilitati, quia prima, vel ſecunda conſilia non plane reſpondent, ulteriori operæ manum ſubducimus. Quam multo, quam diligenti tentamine utuntur citharœdi, ut redigant ad concordantiam canoras fides? Paulatim ſcilicet nervos intendunt, aut remittunt, donec ad optatum acumen, id eſt, ad concentum muſicum lyra pervenerit. Indignum eſt nos citharœdis eſſe ignaviores in ſanguine modulando. Per ante actas venæſectiones exploravimus, an ſatis remitteretur acumen illud diſſonantium ſanguinis principiorum. Nondum ſpes implevimus. Cur tertio, vel quarto non mittimus ſanguinem?

Spiritus animales nervis, & fibris illati modicum ſanguinem facilius per ſyſtolen cordis, & vaſorum impellunt, quam multum: ipſa enim ſanguinis gravitas, aut craſſities contranititur periſtalticis vaſorum undulationibus, & reſiſtit impulſui. Adde particulas hujus laticis vivaciores, & volatiliores denſitate quadam, & glutine ipſius impeditas, ut recte urgere non queant motus inteſtinos fluoris, & fermentationis opifices. Spatiolis vero ſuis per idoneam venæ ſectionem recluſis paulatim reſiliunt, & circumvolitant, maſſam ſanguinis velut novo motu inſpirantes. Ipſæ quoque morboſæ particulæ, compage ſanguinis plenius adaperta, faciliorem diſceſſum moliri poſſunt, & a peregrina regione promptius diſpelli.

Vbi vitium altas egit radices, emittendus pluries eſt ſanguis, ut ad affectos canaliculos vis remedii perveniat: transmovebitur enim ex ſua tandem ſede, atque textura vitioſus fomes, & ſive involutus ſanguini per vulnus exibit, ſive a laxioribus jam meatulis tranſpiratu evaneſcet, ſive in demutato jam fonte ſanguinis refrigerium, & mitigationem nactus aculeos amittet. Narrabo in hanc rem mirabilem obſervationem:

Monialis annorum triginta, gracilis habitus, & ſanguineo-melancholica, incidit in febrem, quotidie recurrentem, ſed non magnam. Obnoxia fuerat alias dolori capitis, quem *clavum* vocitabat. Redibat ille in hac febre adeo pertinax, & immitis, ut ægra ei ferendo impar eſſet. Aſſueta igitur copioſæ ſanguinis miſſioni flagitabat, ut ſæpius educeretur, Medico non reluctante, cum cæteræ medelæ fructu carerent. Quid plura? Nunquam deſtitit dolor, niſi cum ad decimam tertiam venæſectionem perventum eſt; tunc enim exonerari viſa eſt patiens, & emergere de luctu ſuo; nec tantum dolor, ſed etiam febris evanuit non ſine medici admiratione, qui ſuam ipſe facilitatem horruerat.

Exſuperat hiſtoria hæc etiam Botalli licentiam, ſed preces, & fiducia ægræ bene ferentis iteratas venæſectiones paulatim veluti per gradus quosdam temerarium fecerant Medicum, cujus animo etiam obverſabantur & immanes jacturæ ſanguinis, quas impune ferunt interdum mulieres, & generoſi mores Hippocratis, atque Galeni, qui usque ad mutationem coloris, aut defectum animi, ubi morbus urgeret, ſinebant ſanguinem fundi. Spatio duorum menſium decem circiter libræ in memorata moniali fuerunt eductæ, neque usque ad ultimam venæſectionem aut febris, aut dolor elanguit.

Quid prius hic mirer, conſiliine audaciam, aut eventus felicitatem, aut naturæ ipſius eo usque nos vocantis, atque invitantis nutum quendam, & quaſi monitum? Cum natura molitur criſim ſanguineam, ad plures libras, ut plurimum, ſolet inſtituere. Hæmorrhagia inope nihil funeſtius. Cur igitur nos adeo pavidi? Et univerſalis plethora demenda eſt, & etiam inter-

dum privata, & peculiaris laborantis partis; ad illam aliquando ſufficiat fortaſſe ſemel, aut iterum ſanguinem mittere: ad alteram perveniri non poteſt, niſi per plures venæſectiones; paupertas enim quædam in venas majores inducenda eſt, ut quicquid hæret in minoribus canaliculis, tandem excuti poſſit, & a loco ſuo dimoveri, *venæ enim evacuatæ* (verba ſunt Eraſiſtrati apud Gal. adv. Eraſiſtr. Cap. 7.) *ſanguinem, qui in arterias inſilierit, facilius ſuſcipient*, nimirum ad venas inanitas rapidius fluente arteriarum ſanguine, quicquid inter viam eſt, abripitur, & reſtituitur in circulum ſuum.

Viro in Eniadis, ut alias vidimus, eo usque ſanguis ademptus eſt, donec fieret exanguis. Cum centum aliæ medelæ irritæ fuiſſent, id unum profuit: ſanguis enim ſalſugine imbutus, & tabem faciens, cum paucus in vaſis remanſiſſet, potuit a chylo recenter affuſo in molliorem ſuccum tranſponi, & idoneam alimoniæ texturam conſequi.

Dignum eſt animadverſione, quod in viro iſto, qui tabeſcebat, & conſumebatur, nullæ ſuberat Plethoræ ſuſpicio. Cur igitur Hippocrates ſanguinem miſit, & adeo effuſe? Quemadmodum, ſi venas vitriolo turgentes abſterſeris, quæ ſuperveniunt aquæ dulces, paulatim acorem priſtinum obſcurant, & delent, fontemque ſuppeditant vetuſto jucundiorem, atque puriorem: ita tubuli ſanguiflui, portantes laticem ſylveſtri ſale refertum, ubi magna ex parte ipſum depoſuerint, quicquid ejus reliquum habent, acceſſu chyli dulcioris demitigant, & in leniorem formam refermentant, frangente ſenſim novo ſucco acrimoniam ſuperſtitem, & veteris culpæ veſtigia obliterante.

Sanavit itaque copioſa ſanguinis miſſio Virum in Eniadis, quem parca, commotis magis, & exaltatis particulis acribus, fortaſſe læſiſſet: adeo intereſt non ſolius plenitudinis rationem habere, ſed intimius ſcrutari naturam morbi, & ſtatum, moresque ſanguinis, *a cujus perverſionibus*, ut cum Hippocrate loquar, *totius corporis perverſiones.*

Rudia hæc, atque incondita mihi venerunt in mentem. Veſtrum erit interim rem tanti ponderis diligentius conſiderare, cum occurrant quotidie acerbæ occaſiones morborum, in quibus neceſſe eſt, aut magnam ſanguinis partem relinquere aut vitam.

OBSERVATIO LXXXVII.

DN. D. GVSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP van der Müllen.

Sarcoceles exculceratæ, cujus Ephemeridum Naturæ Curioſarum Centur. I. obſ. 126. tragœdia ex parte enarrata, fauſta cataſtrophe.

Ab anno 1710. varias illa, tam quoad externam faciem, quam quoad internam materiæ, ſive contentæ, ſive ſingulis deligationibus excretæ, tum qua conſiſtentiam, tum qua colorem, tum quoque qua excernendi modum & varietatem, paſſa metamorphoſes. Diuturnitas mali indeque ſucceſſive naſcentia quædam incommoda, præſertim cum burſa illa cuprea corio tenui veſtita, cujus in dicta obſervatione mentio facta, continuo uſu & attritu, tandem qua tegumentum coriaceum lacera, proinde malignitas metallica cupri denudati, adjacentes utrinque partes perpetim calentes tangendo afficeret, ac exanthemata copioſa cum pruritu vix tolerabili eliceret, coætaneus ille mihi amiciſſimus de mutanda illa burſa metallica cogitare coactus, alias multo commodiores, e linteo crudo duplicato conſutas, ac habena perinde linea a cervice utrinque pendulas, ligulis firmiter illi alligatas excogitavit, incommodis a cuprea excitatis egregie medentes, ſicque inſigne levamen, tam qua deligandi laborem longe commodiorem, quam geſtandi moleſtiam multo, quam ante minorem, eatenus præterea oppido aptiores, quod ſubinde mutari, la-

vari ac elotæ munde reapplicari facili negotio potuerint: Hactenus itaque plurimum ſublevatus, quod moleſtiam, quam diutina quotidie bis repetenda deligatio afferebat, multo tolerabiliorem experiretur, innumeras illas in abſceſſu ipſo varietates, non ſine admiratione contemplabatur ac obſervabat; tandem uno alterove fonticulorum ſponte coëunte, præter primam &, ut ita dicam, originalem aperturam, unum modo adhuc reſtitabat foraminulum, & materia indeſinenter mire variegata fœtorem aliqualem, putredinis alicujus intus latitantis indicium ſpirante, inflammationis aut gangrænæ ſequelam metuens, Balſamo Peruviano melli roſaceo mixto, ſiphunculi adminiculo in aperturam illam ampliorem injecto, ſed per alterum reſtans minus foraminulum identidem mox regurgitando, putredini obviam iturus, fœtori iſti mederi tentavit, nec id quidem male; materia enim poſt excreta laudabilior ac fœtore rurſus exuta ſpem aliquam meliorationis alicujus faciebat, utut varie illam, tam qua quantitatem, quam qua qualitates reliquas, aliquamdiu adhuc luderet; donec continuato priſtino cum turundulis balſamo Arcæi imbutis, ac ſuperimpoſito emplaſtro, hic miraculoſo dicto, (licet tandem, quod ſmegmatis Veneti ratione, poſt diutinum illius uſum epidermide extenuata, haud parum incommodaret) meo conſilio, omiſſo ſapone parato, benigno ſatis ac epidermidem conſervante, deligandi modo, injectionibus balſami prædicti nonnunquam pro re nata interpolato, Anno 1712. vere appropinquante reſiduum etiam illud foraminulum coaleſcere incipiens, ulterioris ſanationis fiduciam quadantenus ſtabiliret, ac materia indies magis magisque imminuta ac laudabiliori, major quoque ille ac originalis abſceſſus circa finem menſis Junii ſenſim coarctari, & ſub initium Julii demum, quadriennium integrum pene hactenus apertus, penitus coaleſcere cœpit, ac amico meo ab ulteriori deligationis moleſtia libero gaudere, DEO pro hoc inſigni beneficio debitas & condignas gratias agere, & de reſtituta ſanitatis integritate, ſibimet ea præſertim ætate, qua octogenario jam a triennio pene major, gratulari conceſſit. Vivit nunc a ſolicitudine

prio-

NATURAL HISTORY

TAB. II. p. 231.

Obſerv. LXXXVIII.
F. I.
F. II.
F. III.
F. IV.
F. V.
F. VI.
F. VII. N. 1.
F. VII. N. 2.
F. VIII.
F. IX. N. 1.
F. IX. N. 2.
F. X. N. 1.
F. X. N. 2.
Obſerv. LXXXIX.
F. I.
F. II.

priori per Clementiſſimam Divinam gratiam liber, ac ulteriorem paternam Providentiam patienter præſtolando, ſic ſatis incolumis.

(*Berolino Auguſtam Vind. d. 6. Maji A. 1713. miſſa*)

OBSERVATIO LXXXVIII.

DN. D. JOH. MELCHIORIS VERDRIES.

Hyſterolithus.

INter innumeras mineralis regni delicias, ubi in ſcopulis quoque ipſis & lapidibus reperit Natura, in quo delectaret, tot figurati lapides, & petrefacta inprimis, oculos & animum ſedulorum Naturæ inquiſitorum in ſe convertunt ac retinent. Et ſicuti noſtris præſertim temporibus viri perſpicaces atque induſtrii eo nituntur, ut curatius omnia excutiant: ita ſpes affulget, fore, ut inſtitutis indies & collatis accuratioribus obſervationibus tandem certi, quid hac in re pernoſcere & affirmare poſſimus. Sunt profecto plurimi lapides figuris, quas præ ſe ferunt, elegantibus ac curioſis ſui pretium facientes, atque in admirationem nos rapientes, quorum maxime dubii adhuc ſunt natales & occurrunt circa tot conchas petrefactas, cochlitas, echinitas, pectinites bucardites, hyſterolithos, difficultates non contemnendæ, quas *Hector III.* noſter doctiſſime nuper Clariſſ. *Woodvvardo* oppoſuit. Ego, uti controverſiam illam hic non facio meam, qui rationes utrinque prægnantes video, ita ſpecimina quædam rariora *Hyſterolithi* ad oppidum & Caſtrum Braubach in Comitatu Catimelibocenſi inferiori, ditionis Haſſo Darmſtadinæ, reperiundi exhibeo, in quibus invenias, quæ utrique ſententiæ favere, eandemque probabilitatis ſpecie commendare poſſent. Conſtans enim, perpetua atque accuratiſſime in omnibus expreſſa figura & proportio, cum diſtincta horum lapidum, atque ſeparata quaſi a majori, cui

 innexi

innexi atque impliciti hærent, ſaxi portione ſtructura & diſpoſitio, quamvis quoad ipſam materiam ejusque naturalem mixtionem exigua obſervari poſſit differentia. *Vid. Fig. I.* Striæ item ac pectinitis veſtigia cum in anteriori hujus fruſti lapidei, tum poſteriori *Fig. II.* ex parte exhibita facie, nec non *Fig. VII.* conſpicua, quæ cum a conchis videantur impreſſa, conchas limo huic lapideſcenti quondam permixtas fuiſſe teſtari poſſent, non vana ſane indicia præbent, eſſe hos lapides nihil aliud, quam limum lapideſcentem in conchis ſui generis huic limo olim fluido in magna copia permixtis, tanquam totidem modiolis determinata hac figura expreſſum, teſta tandem fatiſcente aut quaſi corroſa & abſumta. Qua ſtante ſententia, fruſtra profecto & æque ridicule vires uterinæ lapidi huic adſcriberentur, ac ſi cuivis limo arenoſo figura genitalium artificioſe expreſſo, atque in lapidem cocto, ſimiles vires tribuere velimus.

Ex adverſo vero, imperfecta & lapidi ſolido continuo, duriſſimo, impreſſa hujus lapidis figura aut figuræ potius initium *vid. Fig. VIII.* ut in via incrementi figurata expreſſio videri poſſit, eorum ſententiam confirmare videtur, qui ſeminii quid & hic agnoſcunt, & analogiam quandam inter vegetabilia lapideſcentia marina ac terreſtria concreta, nec non lapidum in terra vegetationem ac incrementa proportionata & determinata ſecundum Naturæ variis figuris quaſi ludentis ordinem, dari contendunt. Quo poſito, probabiliori conjectura vires uterinæ in hoc lapide poſſent præſumi, ac ſi Divinus Creator, dum ſecundum Naturæ ordinem genitalium figura lapideam hanc materiam ſignatam voluit, digitum quaſi ad vires intenderit; quamvis lubrico alias fundamento nitatur illa virtutum medicarum ex ſignatura rerum petendi ratio. Interea quantum ad argumentnm pro poſteriori hac ſententia ex dicta figura deſumendum attinet, non deſunt, quæ regerere poſſint adverſæ parti addicti, ſcilicet conchæ minoris modiolum expreſſionem hanc in materia lapidea olim molli lutoſa produxiſſe; ſicuti id quoque difficillime capio, quomodo in luto iſto tenaci viſcido poſſit dari vegetatio, aut ad hanc neceſ-

ſaria

ſaria partium expanſio, præſertim cum nec radices, nec quod radicum vice fungi poſſit, detegere liceat. Quicquid ſit, litem non facio meam, quamvis, quod diffiteri nolim, ad priorem ſententiam adhuc propendeat animus. Crebriores obſervationes rem aliquando in aperto collocabunt.

Fig. I. Portionem exhibet ſaxi durioris, cui præter ſtrias & veſtigia pectinitis impreſſa, quatuor perfecti & abſoluti hyſterolithi impliciti hærent, una cum fruſtis plurium ſimilium, minus tamen conſpicuis aut notabilibus.

F. II. Partem ejusdem fruſti ſaxei ex averſa facie ſiſtit, cui maxime notabiles pectinitis ſtriæ inſculptæ apparent, quarum præterea veſtigia per totam averſæ partis ſuperficiem frequentia ſatis occurrunt.

F. III. & IV. Hyſterolithos binos perfectos extra matricem oſtendunt.

F. V. VI. & VII. Hyſterolithos aliquo modo irregulares a cauſa ambiente quaſi compreſſos, & quoad figuræ ambitum exteriorem mutatos exhibent. In VII. N°. I. cumprimis juxta hyſterolithi figuram ſatis conſpicuæ cavitates ſtriatæ cernuntur.

F. VII. N°. 2. Averſam ejusdem lapidis faciem exhibet.

F. VIII. Lapidis partem ſiſtit duriſſimam, continuam, homogeneam, cui veſtigium exiguum hyſterolithi, & quidem quantum ego judicare valeo, quoad convexam ſuperficiem impreſſum curioſiſſimo ſpectaculo conſpicitur.

Hæc jam exaraveram, cum vir Clariſſimus rerumque Naturalium inquiſitor perinduſtrius Dn. *D. Kiſnerus*, Medicinæ Practicus apud Francofurtenſes experientiſſimus æque ac feliciſſimus, quem honoris ergo inviſebam, alia duo hujus lapidis ſpecimina ſatis curioſa ac rara, quorum illud, quod *Fig. X.* ſiſtit, prope Confluentiam Trevirorum haud procul a tractu Braubacenſi ſupra dicto repertum fuit, commonſtraret, mihique his non minus

quam

quam aliis elegantiſſimis cochlitarum ſpeciminibus priorem ſententiam probabiliorem redderet. Permiſit etiam, pro ea qua eſt humanitate, haud gravatim laudatus vir, ut utrumque & delineari & hic exhiberi curarem.

F. IX. Ab utraque facie hic N°. 1. & 2. delineata præter hyſterolithos pectunculorum veſtigia manifeſte ſiſtit.

F. X. Elegantibus ſtriis utrinque inſignis ab una parte N°. 1. hyſterolithum, ab altera N°. 2. mytilitem exhibet, ita ut curatius inſpicienti non improbabile videatur, binas hic diverſi generis conchas luto tenaci lapideſcenti forte implicitas coaluiſſe.

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. JOH. MELCHIORIS VERDRIES.

Figura in medio Fagi reperta.

OBſervatio CLVIII. Miſcellaneorum Decur. III. Anni 9. & 10. ad animum mihi revocavit aliam figuram, in medio Fagi arboris trunco depictam, quam adhuc cum ipſa trunci, in qua delineata cernitur, parte ſervo, cujusque rationem, ſi exterior cortex fuiſſet avulſus, quod facile fieri potuiſſet, nemo ſane, niſi ad Naturam ludentem confugiendo, reddere quiviſſet, cum nulla plane nec ſeparatæ arbuſculæ, nec inciſionis veſtigia ullibi in ligno reperiri aut detegi poſſint, quin illud potius circumcirca ſolidiſſimum, firmum, continuum, ſine ullo corruptionis indicio conſpicitur. Cortex nempe exterior, qui eandem figuram, ſed valde explicatam & obliteratam, fere exhibet, ſolus veram figuræ interioris originem & cauſam oſtendit. Scilicet, quod res ipſa docet, figura hæc tenellæ adhuc arbuſculæ ſatis profunde erat inciſa, unde factum, ut inciſionis ductus in meditullio læſarum partium corruptionem produxerint, hæque nigredine inde infectæ læſionis

nis veſtigia retinuerint, nova poſtea, cum arbor increſceret, materia novisque fibrarum faſciculis inter exteriores & interiores partes interpoſitis.

F. I. Exhibet figuram in meditullio depictam.
F. II. Exteriorem in cortice delineatam.

OBSERVATIO XC.

DN. D. JOH. MELCHIORIS VERDRIES.

Mania a Vini abuſu.

LOcri olim, ut eſt apud Ælianum, optimo pro conſervanda republica inſtituto, mortis ei ſupplicium adjudicabant, qui ægrotans vinum merum bibiſſet, Medico non jubente, etiamſi ad priſtinam valetudinem rediiſſet, quoniam non juſſus biberat. Noſtra ſane tempora atque mores leges quoque ſeveriores expoſcerent, quibus ægri ſalutaribus ingenuorum Medicorum monitis magis audientes reddi poſſent. Multi ſic ſervarentur, qui ſi non morte luunt perverſitatem illam, ſanitate tamen miſere excidunt, & ab ea in optimo ſæpe vitæ apparatu deſtituuntur. Eoque magis optandum eſſet, ut Magiſtratus Medicaſtrorum illam, quæ hanc perverſitatis labem producit & alit, (illis enim magis obedientes ſunt quam Medicis) publice mentiendi, nocendi atque occidendi licentiam compeſceret. De vino imprimis mihi ſemper hic dimicandum eſt cum imperitis & mulierculis, qui, in omnibus indiſcriminatim morbis & infirmitatibus, vinum ægris ad vires inſtaurandas exhibendum, crepant, ad exempla multum diſſimilia, ubi vino refecti fuerint ægri, provocantes, Medicisque hic non obtemperandum clamantes: præſertim ſi Medicaſtrum aliquem conſentientem habeant. Exitus interea acta probat, ubi id ſaltem deplorandum, quod non tam ipſius doli fabricatores aut naſutulæ, quæ circa ſunt mulierculæ, quam innocens ſæpiſſime æger, dementis conſilii pœnas dent. Triſte haud ita pridem

ejusmodi exemplum vidi in puerpera. Fœmina erat viginti circiter annorum, temperamenti ſanguinei, habitus plenioris floridi, primipara, quæ cum partu filii feliciter eſſet defuncta, & ſatis ex voto valeret, ex veſano mulierculatum conſilio, quæ vires ſimul ſic redituras contendebant, ſitim puerperis familiarem ſolo fere vino depellere conabatur, contra expreſſum Medici mandatum, qui, pro illo inprimis corporis ſtatu & habitu fuſius, additis rationibus, nocumenta vini expoſuerat. Quo effectum eſt, ut calor & ſitis increſcerent, lochia ſenſim deficerent, febris ad delirium usque ingrueret. Tum igitur ſpreta Medici conſilia denuo expoſcunt, qui ordinata diæta exhibitisque temperantibus aliisque convenibus remediis, Deo benedicente, omnia in melius reſtituit. Deſerit tandem lectum puerpera atq; ſatis bene habet, niſi quod de oppreſſionibus pectoris atque anxietatibus præcordialibus hyſtericis ſubinde conquereretur; quibus cum Medicus, cui cauſa mali, quæ nihil aliud erat, quam orgaſmus ſanguinis elaſtici, perſpecta erat, inciſa vena, temperantibus decoctis diluentibus terreis, nitratis, ♁iatis, itemque antiſpasmodicis cinnabarinis, caſtoreatis, obviam iret, mulierculæ rurſus in contraria ibant, atque vino malum expugnandum cenſebant, ſubeſſe quid melancholici, adeoque vino exhilarandam ægram ac triſtes cogitationes depellendas, aſſidue inculcantes; quid enim in aqueis potionibus, in terreis pulveribus poſſit reſidere virium; fortioribus, ſpirituoſis hic opus eſſe. Tandem, neſcio quis agyrta vel vetula accedit, quæ tantum vini, quantum ægra bibere poſſet, ad vomitum usque veſperi exhibendum ſuadet, ita futurum, ut obdormiſcat atque mane omnia in melius mutata ſint. Dictum factum, ægra, quantumvis reniteretur ad vinum ingurgitandum cogitur, donec vomitu omne rejiceret & ſomnus tandem obreperet, quo mane peracto loco ſperatæ valetudinis peſſimus ſequebatur effectus: anxietas enim præcordialis ægram inquietam plane reddebat, illaque torvum videbat, oculi fulgebant, facies rubicundiſſima tantum non ardebat, ſanæ mentis uſus jam perierat, ita ut poſtridie maniaca reddere-

deretur. Is ſcilicet erat egregius vini effectus. Medicus denuo in conſilium vocatus perverſitatem conſilii mulierculis exprobrat, venas aperiri curat, calida fugienda, quin potius diluentia aquea exhibenda inculcat, Data & ſanguinis fervorem reſtinguentia præſcribit, quibus vis mali atque vehementia fracta quidem fuit, Melancholia tamen per aliquot menſes adhuc duravit, quæ nec helleboro, nec ſanguine aſinino, nec ſuperſtitioſis pluribus clam Medico ex- & adhibitis remediis, potuit extirpari, donec acidulæ Schwalbacenſes in ipſo loco ad fontem per aliquod temporis ſpatium hauſtæ, DEO benedicente, priſtinam ſanitatem mentisque vigorem ægræ, reſtituerent, quæ ab illo tempore ſana vivit & incolumis, atque ſecundo etiam puerperio feliciter defuncta eſt, in quo, jam cautior facta, diætam ex præſcripto Medici exacte obſervavit.

(*Giſſa Auguſtam Vind. d. 6. Maji A. 1713. miſſa.*)

OBSERVATIO XCI.

DN. D. JOHANNIS CHRISTOPHORI HERTII,

De Calculis veſicæ bilariæ.

VIr 45. annorum, temperamenti melancholici & de reliquo cachecticum corporis habitum præ ſe ferens, ab aliquo tempore de laſſitudine corporis ſpontanea, appetitus imminutione, dolore dextri lateris tenſivo atque gravativo conqueri cœpit, quibus gravis quoque atque pertinax cardialgicus dolor ſæpe ſupervenit, adeo quidem patientem vexans, ut vel cauſam morbi in ventriculo hærere multi fuerint perſuaſi. Cum vero ad tollendum hoc malum multa incaſſum fuerint tentata, idque ipſum potius altiores ſemper egerit radices, augeſcente inter alia indies malo illo corporis habitu; tandem in ipſam hydropem aſcitem incidit æger, eodemque etiam paulo poſt mortuus eſt. Aperto

to vero corpore tres calculi in veſicula fellea, quales delineatos hac occaſione transmitto, (*vid. Fig.*) reperti ſunt.

(*Giſſa Auguſtam Vind. d. 5. Maji. A. 1713. per Nob. D. D. Dillenium miſſa.*)

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. LUCÆ SCHRÖCKII.

Calculorum ſingularis excretio.

QVam hic exhibeo obſervationem, Amicorum relationi, & favori inprimis Collegæ mei, Excell. Dn. D. Joh. Matthæi Schüſsleri debeo. Mercatoris nempe, in ætate octoginta annorum conſtituti; qui ſanus cæteroquin, nec diætæ erroribus deditus, cum Anno 1710. extra urbem rheda exſpatiatum iviſſet, vinumque Tirolenſe, alias ipſi inconſuetum bibiſſet, aliquoties cum urina parvos calculos, absque dolore tamen & incommodo alio, quam exiguo ſolummodo urinæ ardore, excreverat, optima dein valetudine aliquandiu gaviſus, niſi quod unica vice aliqualem in urinæ emiſſione difficultatem ſenſerit, ut eandem ſedendo excernere cogeretur. Poſt dimidii vero anni decurſum, urina clara ſanæque ſimili, pulſu autem debili, æquali tamen, exſiſtentibus, atrocibus correptus fuit in abdomine doloribus, cum totius corporis laſſitudine, ut ipſe mortem ſibi inſtare crederet, a potu tamen vini Neccarini Hiſpanico permixti denuo refocillatus; tandem poſt vini Hungarici Sempronienſis moderatum, uncias ſex ſeptemve non excedentem, veſperi ter repetitum hauſtum, & tranquille peractam noctem, mane urinam emiſſurus, ſeptuaginta calculos, piſorum magnitudine, duorum triumve granorum pondere, glabros, rotundiuſculos, varie tamen ex mutuo attactu vel attritu in lateribus depreſſos, duros, externa cruſta flaveſcentes, interna vero ſubſtantia obſcuriore colore præditos; altero die, continuato vini Hungarici potu, ſexaginta ſex, plu-

pluresque alios ſequentibus diebus, pauco ſaltem ardore comite, excrevit, ut ſpàtio quinque dierum, ultra trecentos eorum, præter complures arenulas, ejecerit; & licet poſtea non tantum de ardore urinæ, ſed corporis etiam debilitate conqueſtus fuerit, ab Opobalſami tamen uſu in integrum fuit reſtitutus, nec de alio aliquo calculoſo inſultu amplius conqueſtus.

Calculos hoſce in peculiari folliculo prope alterutrius ureteris in veſicam ingreſſum, quacunque demum ex cauſa efformato, in quem ſenſim ex renibus deſcenderint, fuiſſe collectos, eoque rupto, tandem excluſos, ſuſpicor, cum in ipſa cavitate veſicæ delituiſſe ipſos, nullum ſignum adfuerit; nec in inſtanti eosdem coaluiſſe veriſimile videatur. Et plures ſane calculos cavitati alicui in veſica incluſos memorant Nicol. Tulpius lib. 1. obſ. med. c. 5. (conf. etiam lib. 2. cap. 47.) Joh. Georg. Schenckius lib. 3. obſ. med. Thom. Willis diſſ. de urin. cap. 5. Acta Erud. Lipſ. Anno 1685. pag. 126, & Nova liter. Hamburg. A. 1708. pag. 470. Cæterum non abſimiles calculos rotundos, forma & magnitudine piſorum, numero ducentos, a Matrona ſaxagenaria, cum urinæ ſuppreſſione, doloribusque acutiſſimis nephriticis, totidemque poſt ſemeſtre ab eadem & eodem conatu rejectos, referunt Ephemerides noſtræ Dec. 2. Ann. 4. obſ. 14. aliosque plusquam centum, ciceres magnitudine, colore & figura referentes, ſed lateribus quodammodo depreſſos, in una hebdomade, nec non poſt menſem iterum totidem a viro excretos habet Iſaac Cattierius in obſ. med. Petro Borello commun. 1. quadringentos inſuper bimeſtri ſpatio, diverſæ tamen magnitudinis, a muliere emiſſos Dominic. Panarolus pent. 2. Obſ. med. 34. recenſent.

OBSERVATIO XCIII.

DN. D. DAVIDIS CHRISTIANI VALTHERI, De *Sabina trium Sabinarum Morte.*

MEdicamenta pellentia in tempore adhibita inſtar Panaceæ; minus opportune vero inſtar gladii in manu furioſi eſſe, Medicis notum eſt. Anno 1711. in pago quodam vicino felicem degebat vitam obſtetrix, uti credebatur, expertisſima. Siquidem in partu difficili multum ſciebat, multaque adhibebat medicamenta. Sed non intellecti nulla eſt curatio morbi. Cum enim obſtetrix noſtra in omni caſu, & in omnibus ſubjectis loco ſummi ſpecifici uteretur Sabina herba, medicamento emmenagogo, & ad fœtum ejiciendum lippis & tonſoribus noto, factum eſt, ut caſu tres mulierculæ, unum idemque nomen luſtricum Sabinæ gerentes, partu difficillimo in eodem anno, ſed non in eodem menſe laborarent. Quid fit? Lucina noſtra talem fert opem. Statim parabat decoctum ex ſupradicta herba Sabina, & ad bibendum, ſeu potius potandum, ut ita dicam, propinabat, quia doſin conſuetam minime obſervabat, aſt proh dolor! infelici cum ſucceſſu. Fœtus enim cum animabus trium miſellarum parturientium ejiciebantur. Itaque neceſſe eſt, ut cautius impoſterum mercari diſcat inſaniens obſtetrix. Siquidem unum tragicum exemplum, licet maxime deteſtandum, loco experimenti per mortem ſatis fuiſſet. Sed quis ante infortunium prudens? Nemo Terentium, ita docentem, audire cupit: Iſthuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt videre, ſed & illa, quæ futura ſunt, proſpicere. Medicamenta enim domeſtica, ſcribit B. D. D. Hagendorn, non raro ægrum cum vita e domo pellunt.

OBSER-

OBSERVATIO XCIV.

DN. D. DAVIDIS CHRISTIANI VALTHERI. De *Epilepſia Salivatione curata.*

QVisque ſuæ fortunæ faber, uti ſequens teſtatur hiſtoria, Centurio, nobili genere natus, magis Veneris, quam Martis caſtra viſitans, incidebat in morbum gallicum, unde Chirurgus more conſveto ſalivationem ſuadebat & procreabat. Cum autem æger reſtitutus 1712. thermis Carolinis uteretur, redierunt atrociores hoſtes cum convulſionibus, ex quibus poſtea morbus iſte Herculeus, epilepſia, ſummo cum terrore adſtantium enatus eſt. Medici cauſam hujus mali partim thermis, partim malo hypochondriaco, partim nimio Veneris uſui adſcribebant. Sed ultimi rem ſaltem, ut ego judico, acu tetigerunt. Itaque meum efflagitabatur conſilium & auxilium. Facile defero petitis & adhibeo, præmiſſis univerſalibus, medicamenta antivenerea, antepileptica &c. aſt omnia incaſſum. Etſi enim paroxyſmus per gradus ex capite in corporis artus, more ſolito, non adeo deſcenderet, factum tamen eſt, ut poſt decem circiter dies uno impetu totum corpus miſere convelleretur. Poſtea quidam amicorum, Midæ auriculis judicans, commendabat iterum ſalivationem & quidem bono cum ſucceſſu. Evenit enim, ut æger poſtero tempore convaleſceret integre ſumma cum ingratitudine erga Medicos, ratione nempe denegati ſoſtri. Ex qua hiſtoria patet, ſervum fugitivum, Mercurium, heroëm maximum interdum fugare poſſe. *Conf. Obſ. C. I. D. D. Joh. Acoluthi, Obſ. CLXVI. Dec. II. ann. IX. Eph. noſtr. Acad. Nat. Cur.*

(Dreſda Auguſtam Vind. d. 13. Maji A. 1713. miſſa.)

OBSER-

OBSERVATIO XCV.

DN. D. JOANNIS SERMES,

Obſervata circa geneſin Dentium.

VEhementer dubito, an aliquid novi in œconomia animali ratione a priori detegatur, an potius forte fortuito lux tenebricoſa affulgeat prius, quæ poſtea ratione & ſedula inquiſitione in claram prorumpit diem. Poſterius cum mihi ſemper plus arriſerit, vide hujus rei argumentum. Ante aliquod tempus domi meæ inter alios amicos Medicos atque Chirurgos, qui tum aderant, Andreas Verduyn, Petri Filius, hanc movebat quæſtionem, ubinam remanerent dentium lactearcorum radices? Quotquot enim extraxerat hujusmodi dentes in pueris 7. 8. novemque annorum, carebant radicibus; ſed addebat: propius inſpecto dente videtur radix diffracta vel abraſa. Hoc pronunciatum duo tresve Chirurgi annuebant. Ego hoc poſtulato obrutus, nihil hac de re intacta penes omnes, (quot noverim) auctores meditatus, negabam cum Fallopio, Veſalio aliisque anatomicis celeberrimis, dentes illos cadentes gaudere radicibus, atque ſtatim demonſtrabam dentes tales radicibus apertis: ſed quod notandum, apertura hæc erat ubique æqualis, & radix multo longior, quam radix cadentis ſemper eſt. In hanc opinionem tranſiere quidam, atque ego mihi ipſe hac reſponſione nec demonſtratione ſatisfeci, nec etiam chirurgis, hominibus quippe verſatisſimis. Ergo me applicui ad ulteriorem examinationem & veri indagationem. Auctores vero, quotquot pervolvi, nil attulere lucis contra præparata mea verterunt meam tunc temporis opinionem funditus. Priusquam vero hunc ſolvam nodum, breve judico tradendum ſchema geneſeos dentium. Ut igitur rem aggrediar, en meas hactenus circa dentes obſervationes. Quemadmodum omnium oſſium rudimenta in ſemine, ſic omnium den-

dentium primitiæ in alveolis exiſtunt, & quotquot unquam prodeunt dentes, tot ſunt eorum ſemina. Sed alio plane modo res ſe habet in dentibus, quam in reliquis oſſibus. Os enim totum in ſuis primitiis adeſt, quod tandem impulſu nutrimenti & incrementi indureſcit, & ad perfectionem pervenit. Dens vero, conſtans cortice & medulla, alium ſibi vindicat geneſeos ordinem, nempe ſemen dentis proprie eſt ejus ſubſtantia corticalis, quæ juxta fibrarum curſum (de quo accurate Clopton Havers) complementum ſuum acquirit. Medullaris autem ſubſtantia rudis eſt indigeſtaque moles, nec aliquis fibrarum ordo in hac, perfecto jam dente, uti in aliis quidem oſſibus apparet. Hinc rejicienda quorundam opinio, qui putant, corticem oriri ab aëre, dentem ambiente illumque condenſante, cum aëris condenſatio ſitum fibrarum hic loci accuratum & ſemper ſibi æqualem non producat, præterea cum pars corticalis (ut recte annotavit Doctor Gagliardus) cum medullari conſtituat non continuum, ſed contiguum quid. Sed vide, quomodo formetur tandem pars medullaris dentis. Satis ſuperque notum eſt, ad quamlibet dentis radicem tendere venam, arteriam & nervum, tria hæc intrant burſulam continentem in recens nato infante formatum corticem. Hæc burſula mihi videtur a gingivis mutuata, ſi enim a mandibulis avello gingivas, ſimul extraho burſulam illam cum dente. Interim cortex totus cavus eſt, in quem arteria evomit materiam ad formandam dentis medullam aptam & convenientem, quæ materies, implens corticis ſimul & totius alveoli cavitatem, affert figuram radicibus dentium pro modulo alveoli. Hæ radices antequam attingunt fundum alveoli, omnino cavæ ſunt; (quod me prius fefellit, uti ex præcedentibus potuiſti videre) ſed cum in anguſtum terminentur alveoli, etiam radices in apicem deſinunt, atque tum clauduntur, & intrinſecus accreſcunt, relicto ſpatio tribus dictis vaſis, quæ ſe in corona dentis aliquantum explicant per membranam, dentis cavitatem intrinſecus ſuccingentem, hæc autem cavitas in corona reperitur maxime notabilis. Hinc vides facile, me judicare, proprie non eſſe terminum in ipſa radice, (quæ eſt continuatio medullaris ſubſtantiæ) ad quem perduret ejus incrementum, uti

in cortice & reliquis oſſibus omnino datur. Sed incrementum terminatur, quoniam dentes utriusque maxillæ conveniunt, & ab hac continua colliſione incrementum radicum dentium utriusque maxillæ præpeditur ulterius. Hoc exinde magis patet, ſi dens aliquis in adulto pereat, in altera maxilla dens huic jam cavitati oppoſitus, reliquis ſui ordinis dentibus (licet incrementum in adultis tanto vigore non procedat) multo plus excreſcit. Tandem habes hujus rei exemplar in oſſium fractorum callo. Accreſcente interim radice perforat cortex ſuam burſulam, & gingivis paulatim eminet, relicta in alveolo burſula pro radicis perioſtio. Sic comparatum eſt cum dentium proventu, quantum potui expiſcari & ad oculum demonſtrare.

Vt jam accingar ad poſtulati ſolutionem, ſcitu opus eſt, quod Magnus Euſtachius jam diu literato orbi communicavit, dentes ſcilicet ſecundarios vel eorum primitias in alveolis diſtinctis a prioribus eſſe locatos, & lactеariis ſubjectos, vel paululum ad latus, vel directe ſub iis, ſaltem eo modo ſubjacent, ut ſecundarii non poſſint egredi, quin tangant priores, (loquor ſcilicet de ſtatu ordinario.) Cum hi prorumpunt, quod a 7. ad 10mum fere annum fieri ſolet, cadunt lactearii. Quæritur jam ratio, qua cadant. Vulgaris recentiorum opinio hæc eſt, conſiderant dentes apprime implere ſuos alveolos, (quod & nos innuimus,) cum autem dentes ſint ſolide compacti, maxilla vero in hac ætate rara adhuc, & porro ſanguis incrementum & nutrimentum præbens, æquali fere vi verſus omnes feratur partes, neceſſario maxilla multo citius augetur dentibus, hinc alveoli non tam accurate amplectuntur dentes amplius, qui propterea vacillantes tandem cadunt. Hanc putant primam, ſi non unicam cauſam, cur cadant hi dentes. Addunt, dentes ſecundarios adjuvare hunc dentium caſum, ſed modum, quo juvant, ſilent. Alii, inter quos Euſtachius, ab his protrudi lactearios dicunt, ſed ſi protruduntur, cur non ſimul eorum radix extruditur.

Videamus, an hæc opinio cum experientia, vero illo humanarum rerum lydio lapide, congruat. Revera cauſa hæc prima

ma fronte delectat, & ſi lactearii nunquam non caderent, vix eſſet in dubium vocanda. Sed vide quid obſtet, cur hanc rationem minus admittere poſſim, ſaltem non primo loco.

Non raro videmus vulgarem naturæ operandi methodum falli in dentium renovatione, cum nempe ſecundarii dentes prodeunt, manentibus prioribus, quo in caſu, ni irregularitatem velimus adeſſe, extrahendi ſunt lactearii minime vacillantes. Quis hic negabit amplificationem maxillæ & alveolorum majorem incremento dentium? attamen fixi inhærent ſuis alveolis, imo non raro, (ſi permittantur) ad ultimum vitæ terminum, teſte experientia. Præterea ſi rem exquiſitiori ſubjicimus examini, obſervabimus alveolos, quibus inhærent lactearii, proprie non ampliari, ſed augeri maxillæ ſubſtantiam circumcirca alveolos. Hoc iterum edocebit experientia: in puero enim 4. vel 5. annorum, omnes jam habente dentes lactearios, videmus dentes illos ſe invicem tangere, creſcente maxilla linquitur ſpatium intermedium, dentibus adhuc dum fixis. Sed objicies forſan, dentes ſecundarii non poſſent contineri in anguſtis illis alveolis, hinc oportet illos aucta maxilla itidem ampliari. Partim cadit illa objectio propter allatam ſuperius experientiam: ſed ſciendum porro, primo, alveolos dentium ſecundariorum privatos eſſe capaciores, in quibus eorum cortex ad perfectam fere duritiem pervenit; ſecundo, alveolos locatos eſſe in parte ſpongioſa maxillæ. Hinc increſcente radice ſummus dens ſenſim pertundit laminam diſtinguentem alveolorum ordines, & protruditur in alveolum lactearii, qui alveolus ſenſim ſenſimque adaptatur huic denti capiendo, æque ac gutta lapidem cavat, non vi, ſed ſæpe cadendo. Concludo itaque, ſi ſecundarius dens lactearium non tangat, lactearium permanere.

Atque ſic opinor lactearium cadere, quia ſecundarius eum extrudit, idque hoc modo, cum jam eo usque productus eſt ſecundarius, ut tangat cadentis radicem, continua illa & nunquam ceſſante protruſione terit radicem lactearii, imo eam plane conterit, ut nil niſi corona dentis maneat, hinc radice ergo & ſtabi-

limento orbatus dens cadit facile. Hujus rei veritate potes ipſe convinci, ſi inſpicias dentem ſponte ſua cadentem, vel morſu, vel aliquando linguæ alliſione, imo & tuſſi non raro vehementiori expulſum, tum apparebit inferior pars dentis læſa ſtatim ſub corona: manifeſtum indicium (ipſo enim momento expulſionis non diſtracta radix eſt, cum gradatim vacillatio pergat) radicem ſenſim conſumi.

Hanc ſententiam porro roboravit praxis ſatis celebris ejusdem illius ſupra laudati Verduyn. Hic ſcilicet vocatus, ut viſitaret puerum 8. vel 9. annis, invenit lactearium adhuc omnino fixum, & ſecundarium, qui huic deberet ſuccedere, jam eminentem. Ille, cum parentes nitori prolis ſtudebant, eruit lactearium. Viſo dente obſtupuit propter rem inſolitam; gaudebat quippe radice ſatis longa, ut ſolent inciſorii, (erat enim hujus ſpeciei) abluto dente præterea videbat, a parte poſteriori & laterali magnam conſumptionem radicis, adeo ut dimidia pars radicis eſſet abraſa. Hæc conſumptio erat nec carie, nec alia quadam cauſa interna orta: os enim carie correptum nigreſcit, & quodammodo rareſit, ſed color & ſubſtantia huic denti remanſerunt: hinc concludo, ſecundarium dentem pro parte hunc atteriviſſe. Et propter rei inconſvetudinem hunc dentem inter rariora mea conſervo.

Vbi autem minutiſſima illa ramenta abeant, an in alveo remaneant, an vero per inſenſibilem tranſpirationem foras eliminentur, eruditiſſimis tuis meditationibus relinquo: mihi, cum illorum ramentorum poſtea nihil invenio, poſterior placeret conjectura.

En ſolutum poſtulatum, & mea circa dentium geneſin obſervata, quæ ſi lumine digna cenſes, potes ea in lucem proferre: & prout grati ſunt leves hi mei conatus, ſtimulum addent, quo majoris ponderis res aggrediar. Amſtelodami ipſis Calendis Aprilis M DCC XIII.

(Wittembergа Auguſtam Vind. d. 14. Maji A. 1713. a Nob. D. D. Abr. Vatero miſſa.)

OBSER-

OBSERVATIO XCVI.

Dn. D. CHRISTIANI MICHAELIS ADOLPHI.

De capite gallinæ lapideo.

ALui quandam gallinam, cujus calvaria tota excreſcentiis calculoſis, præduris cinereum colorem referentibus, inæqualibus, aſperis obſeſſa erat, quæ ſi digiti ſaltem ungue aut cultello tangebantur, clangor quidam, quem lapides ex ſimili alliſu edere ſolent, auribus deprehendi potuit.

Indies excreſcentiæ illæ lapidoſæ ad duplam usque capitis magnitudinem creverunt, caput gravius reddebatur, adeo ut tandem non amplius erectum gerere potuerit, ſed in terra ſemper demiſſum ac jacens tenere oportuerit. Ideo grana nonniſi magna difficultate aſſumere potuit, nam ſtatim caput iterum præ gravitate in terram ruebat. Sicque ſenſim emaciata decima ſeptimana moriebatur.

OBSERVATIO XCVII.

Dn. D. CHRISTIANI MICHAELIS ADOLPHI, De *Convulſione reciproca.*

IN Juvene 26. annorum Studioſo, ſanguineo-cholerico cholera atroci correpto, inter alia circa morbi incrementum dolor, mox convulſio horrenda in ſuris, ſuperciliis & oculis reciproca, notata eſt, illa in ſuris ſemper præcedebat, remiſſa in his ſupercilia oculosque torquebat, & his iterum relictis, ad illas deſcendebat, liberis interim prioribus & ſic vice verſa. Quæ viciſſitudo minus jucunda ad alterum usque diem ſæpius recurrens durabat.

OBSERVATIO XCVIII.

DN. D. CHRISTIANI MICHAELIS ADOLPHI.

De

Criſi ſingulari.

IN eodem ægro quoque criſis ſingularis obſervata eſt. Corripiebatur enim, quod ſolenne eſt, ſimul febre continua per morbi tempora ad ſextum usque diem affligente, quæ die hoc ultimo ſexto ſcil. infrigidatione per totum corpus, ab artubus incipiente ſubita, magna, corpusque conquaſſante ſuborta & per 6. horas durante ſolvebatur, nihil boni primum ægro, adſtantibus me medicoque ipſo hariolantibus. Aſt finita hac infrigidatione omnis malorum ſeries ſimul ceſſabat.

OBSERVATIO XCIX.

DN. D. CHRISTIANI MICHAELIS ADOLPHI.

Vermes referri poſſunt ad morbos epidemios.

EX longa obſervatione mihi conſtat, aëre, ventis, tempeſtate occidentalibus, maxime vero auſtrinis, humido - tepidis, calidis exiſtentibus vermes utplurimum corpora infeſtare. Idem conſtat mihi aliisque non modo de hominibus, ſed & de equis, canibus, lignis, ſeminibus &c. quæ citius tunc ab iis roduntur atque exeduntur. Palam enim eſt Vermes, ejusmodi aëris conſtitutione humido-calida ſcilicet ad putredinem diſponente, qua generantur, foventurque, maxime gaudere.

(*Lipſia Auguſtam Vind. d. 17. Maji A. 1713. miſſa*)

OBSER-

OBSERVATIO C.

DN. D. MICHAELIS ALBERTI.

De

Morte critice dilata.

VLtimum hominis fatum mortem eſſe, res nudæ divinæ revelationis eſt; cur vero homines moriantur, & cur non in perpetuum vivant, dum quinquaginta, imo octoginta annos tranſigant, res nullius phyſicæ demonſtrationis eſt: tanto minus vero humanæ rationi conſonum, nedum fidæ & indubitatæ experientiæ congruum eſt, exquiſitum mortis terminum prædicere, interea reſervatos & accuratos naturæ ordines & terminos in dimittenda machina corporis, ut res facti obſervare & deſcribere, negotium non modo conſideratu dignum, ſed & dijudicatu utile eſt. Non placet præſagia animæ de futura & inſtante morte deſcribere, cujus rei variæ hiſtoriæ occurrunt, ſed criticæ mortis dilationis lectu digna practica obſervatione mentionem facere. Vocatus fui Bitterfeldam ad ægrotantem virum honeſtum quadraginta annorum Cholerico-Melancholici temperamenti, admodum activæ indolis, iracundiæ multum expoſitum, conſpicuum Plethoricum, antehac & Rheumatiſmis & Eryſipelaceis pathematibus frequentius obnoxium, in diæta lauta & plena conſtitutum; commovebatur hic aliquando poſt prandium, quo pingue aſſatum comederat, & recentem cereviſiam Regiæ Lutteræ coctam, quam Duckſtein appellant, ſuperbiberat, graviſſimæ iracundiæ œſtro, quo vero non exſatiato, tandem circa veſperam de inſvetis capitis vertiginoſis perturbationibus conquerebatur, ſuperveniente Cardialgia, & gravi virium & appetitus dejectione. Ad inſolita hæc Pathemata mitiganda ante decubitum in lectum, ſub perſvaſione nimium oppleti ventriculi & turbati appetitus, largam doſin Elixirii Proprietatis cum hauſtulo vini boni excepit, ſed ſequentem noctem maxime inquietus ſub horroribus &

ar-

ardoribus internis, æſtu vero externo tranſegit: aderat perfecta febris Cholerica, anxietas præcordialis enormis, ſitis intenſa, ſiccitas faucium multa & moleſta, alvus erat firmiter adſtricta. Commendabantur ante meum acceſſum Bezoardica, & ſpirituoſa, nec non Eſſentificata, urgebatur ſudor, per remedia & regimina calida, qui tamen ſub horroribus intercurrentibus parum ſucceſſerat; nihil inde meliorabatur totus ſtatus, ſed indies augeſcebat, donec quarto die anxius & parcus vomitus acerrimæ materiæ eveniebat, qui, cum vix notatu dignus fuerit, parum levabat patientem; ordinabantur adhuc ante adventum meum eadem bezoardica terreis, uſtis, aliisque abſorbentibus ita dictis præcipitantibus. Quinto die emicuit Eryſipelas capitis, quod tamen ſexto iterum diſparuit; cum ſexto hoc die acceſſiſſem, rem periculoſiſſimam & deprehendi & prædixi, ita ut ne tum quidem ad commendanda auxilia perſuaderi potuerim, a quibus tanto magis abſtinui, cum jam deliria imminentia advertiſſem; acceſſit ſeptimus funeſtus dies, ubi omnia ſymptomata ſub deliriorum ſexto jam die enatorum gravi & furibunda perſeveratione, ad mortem properabant, quæ vero & conjugi, ægrotantis mariti, & infantibus inopinata imo incredibilis fuerat; incidit pomeridiana tertia in agonem, cum facie ita dicta Hippocratica: hanc tragœdiam advertens anxia conjux, cum jam emori vellet maritus, ad aures & latus ejus, una cum pluribus infantibus horridos clamores, ejulatus & ſtupendas lamentationes inſtituit effuditque, unde morituriens maritus oculos antea ſemi-clauſos, quaſi e ſomno expergefactus attollere & adverſo quodam vultu conjugem intueri cœpit; aderat jam aphonia, exſpectabat interea anxia familia mortem domini; qui vero ab hac hora, hocque die, per ſeptem ſuccedentes dies ſine loquela, ſub auditus privatione ſine cibo & potu, cum confractis oculis, facieque Hippocratica, ſub levi & debili reſpiratione, pulſu inæquali, modo caprizante, modo ita dicto myuro, ſine alvi depoſitione & urinæ excretione ita ſemimortuus decubuit, donec circumactis hisce ſeptem

die-

diebus appropinquante hora pomeridiana tertia, in qua antehac per enormes clamores adſtantium quaſi revocatus fuit, placide obdormivit.

OBSERVATIO CI.

DN. D. MICHAELIS ALBERTI.

De

Fluxu Menſtruo per ſudorem ſanguinis e pedibus.

QVamvis non inauditum ſit, menſes per inſolitas etiam vias ſucceſſiſſe, nunquam tamen ſæpe quid dicitur, quod non ſemel diſcitur, ſecundum Senecæ effatum, ut propterea quam maxime hæ obſervationes penitiorem attentionem mereantur, tanto magis, quoad ætiologicam earundem explicationem & illuſtrationem, cum non ſatisfaciat, hos eventus gravitati aut ponderoſitati ſanguinis, aut acriori craſi ejusdem adſcribere; cui tamen univerſaliori deductioni repugnare videntur hæc phænomena, quî fiat hanc ſuppoſitam qualitatem decimo tertio aut decimo quarto ætatis anno oriri, efficacem eſſe, quinquageſimo vero ceſſare, & inefficacem eſſe? quî animi pathemata; præcipue vero Terror has phyſicas qualitates alterare poſſet? quî hæc qualitas ſingulis menſtruis periodis activa deprehendatur? qui extra corpus & non intra corpus operoſa occurrat, ut ſanguis non in cavitatem Thoracis, mæandros cerebri, & capacitatem abdominis effluat &c. Quam vero rem ut ætiologicam miſſam facio, & notabilem inſuper caſum practicum, hoc negotium concernentem, fida manu recenſeo. Obtigit mihi ancilla hic loci, in ſuburbio, quod Glaucham appellant, quæ inſerviebat officiis ſpirituum ardentium deſtillationibus dicatis, hæc cum aliquando feces fervidas, ab aliqua tali deſtillatione reſiduas, negligentius tractaret, utrosque ſuos pedes, tunc nudos, cum illis fervidis fecibus graviſſime aduſſit, ex qua vehementi ambuſtione, circa illud tempus, quo pro-

xime menſtruus fluxus recurrere debuerat, commiſſa, non modo in graviſſimum terrorem, ſed intenſiſſimum dolorem prolapſa eſt, imo cum juſtus metus, proximæ Sphaceloſæ corruptionis advenerit, ex eo miſera hæc ancilla maximopere moraliter anxia reddita eſt. Fuit vero hæc famula & activæ antea indolis & notorie Plethorica. Subſiſtebant ab hac ambuſtione menſes per ſeptem circiter ſeptimanas: cum vero interea cura ita feliciter ceſſiſſet, ut non modo corruptela talis præoccupata, ſed & pedes optime reſtituti fuerint, ita poſthæc menſium ſuppreſſio, anguſtia præcordialis & reſpirandi difficultas hanc ſervam anxiam iterum detinebant. Accidit vero brevi poſt, ut eo tempore, quo hic fluxus recurrere debebat, dolores quosdam tenſorios, oppletorios & leviter ſpaſticos in pedibus experiretur, donec tandem circa malleolum & ſub ſuris ex utroque pede per recenter natam & tenerrimam cuticulam floridus ſanguis in notabili quantitate, guttatim transſtillaret, iterumque poſt aliquam moram effluere ſponte ceſſaret. Mitigabatur anguſtia illa præcordialis & dyſpnœa moleſta. Ab hinc poſt tres, cum dimidia, ſeptimanas eadem ſcena in ancilla ludebatur; quem fluxum cum inſolitum menſtruum diſcernerem, cum convenientibus remediis & conſiliis, aſſiſtente divina benignitate, in juſtas vias juſtumque ordinem efficaciter transtuli.

OBSER-

OBSERVATIO CII.

Dn. D. MICHAELIS ALBERTI.

De

Experimento Letali in ſe ipſo temerarii Empirici Balneatoris.

ANimum humanum perquam facile extra choream ſaltare & ſphæram ſuam transgredi, res quotidianæ obſervationis eſt. Occurrunt hujus rei aperta teſtimonia in multis Chirurgis & Balneatoribus, qui non ſuo officio contenti per meras temeritates Medicorum officia affectant, & pharmaceuticam opem, circa interna occupatam, non modo audacter promittunt, ſed & impune urgent; qualibus vero cum eventibus & ſucceſſibus, luctuoſæ obſervationes affatim conteſtantur. Transſcripſit ad me Medicinæ Doctor & Practicus Hexapolitanus literas, quibus judicium meum circa præſentem caſum efflagitavit. Puerpera ſenſibilioris animi & corporis incidit impeditiorem ſucceſſum Lochiorum, e quo non modo varias inquietudines in abdomine experiebatur, ſed febrilibus motibus affligebatur: alvus interea ſolito magis ſicca, imo clauſa fuerat: admittebat hæc perſuaſionem alicujus balneatoris forte conſanguinei, qui promta manu pulverem adverſum maxime, & mediocriter per initia arrodentem Salinum obtulit, ſub tentamine reſerandi alvum, quo obtento faciliorem reliquorum pathematum mitigationem imperite prædixit: Puerpera ſub ſpe infallibilis futuræ ſanitatis, quam ex Rhetorica ſua balneator promiſerat, promte hunc pulvillum ominoſum aſſumſit, unde in graviſſimam Diarrhœam prolapſa eſt, quæ per biduum ſine mora durans, tandem cum morte ægrotantis deſiit. Familia hujus demortuæ balneatorem inculpabat, hic vero pertinaciter ad aliud ſymptoma adventitium (pro more ſolito)provocabat,&, ut credebat,auream ſuam medicinam ſemper defendebat; quæ familia vero per hunc Doctorem

informatorium petiit, cui ſatisfaciendi promtus, aperte indicavi, hunc fuiſſe pulvillum Colocynthiaco Mercurialem, cum Sale quodam vegetabili ita dicto eſſentiali remixtum. Balneator exaudito hoc judicio, quod iniquum reputaverat, ſinceritatem & certitudinem ſuam, ſuo cum exemplo confirmare voluit, ſed tam debili judicio inſtructus, ut concluderet, ſi ipſe hunc pulverem ſine noxa tolerare poſſet, mortem puerperæ ex hoc pulvere procuratam eſſe, minime judicari poſſe: Fiducia plenus excepit ſuum pulverem mortiferum, ſed brevi poſt ſub maximis anguſtiis, alvi fluxu peſſimo, & ut poſtea ultro percepi, cum convulſionibus miſere periit, & ſic ſibi ipſi juſtiſſimus judex fuit.

(*Lipſia Auguſtam Vind. d. 17. Maji A. 1713. miſſa*)

OBSERVATIO CIII.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De

Loco Galeni 10. *M. M. cap. 10. Juvenis vero, cui abunde ſit carnis æſtatis tempore atque in febris ſummo vigore, modo nulla viſcerum phlegmone ſubſit, ſi in frigidam ſe conjecerit, ſudabit.*

DOcumentum hoc cur poſteri non ſint amplexati, cur nullus medicorum in ſummo febris vigore projicit ægros in aquam frigidam? Jam licet id facere auctoritate Galeni, cur timidi ſumus, cur ceſſamus a tam jucundo ſudoris incitamento? Suſpicor experimentum improſpere cecidiſſe. Ratio quoque vix favet, quomodo enim coarctatio pororum, & fixatio aliqua ſanguinis non ſit metuenda? quomodo natura ferre poteſt innoxie adeo repentinam ambientis mutationem? Scimus auram gelidam poſt ſuſceptum calorem exitioſam eſſe, cur non & afflatus aquæ frigidæ?

dæ? Scimus ex cutis obſtructione febres oriri, non ſudores, quomodo igitur demerſus in aquam frigidam exſudabit? Ductus excretorii glandularum miliarium facillime clauduntur a frigore, atque in modum anſerinæ cutis inhorreſcunt, ſudorique eo pacto viam intercipimus, non paramus. Sed hæ ratiunculæ vanitatem olentes movere poterant medicum exiguæ mentis, non plenum ſapientia Galenum. Affuſa frigida ſanat Hippocrates convulſionem, id eſt, expellit a nervis cauſam morbificam, ita in noſtro caſu deturbare poteſt in ſanguinem hærentes cuti noxias particulas, inde fortior lucta, & conatus deſpumationis in vaſis, inde ſudoris provocatio facilior, quam antea, tum quia motus fluidorum validior, tum quia minus in cute impedimentum, ac reſiſtentia. Quemadmodum enim chordas aquæ gelidæ infuſas facilius in priſtinum tonum reſtitues, quam piceo humore perfuſas; ita fibrarum cutis aſtrictio, per aquam illam inducta, paratiorem habet medelam, quam quæ a præſentia craſſi humoris oriebatur, aſſurgentibus nimirum effluviis a ſanguine, tanquam a balneo vaporoſo, cutis horridula molleſcit, fibræque laxantur, ac tandem copia vaporum poros replente guttæ aqueæ ſudoris nomine coaleſcunt: quo enim liquor aliquis magis movetur, ac ebullit, eo videtur majores halitus a ſe dimittere. Docebat Hippocrates, frigus ſe habere, veluti manum ſpongiam madidam comprimentem, cumque cutis ſcateat glandulis, cur ex ipſis non queat per affuſionem aquæ frigidæ deturbari contentus ſuccus, exemplo ſcilicet exanthematum, aut puſtularum ſcabiei, quæ facillime ad interiora reverberantur? Remedium tamen febris, petitum a balneo frigido, raro in uſum venit, quod ægri plerumque non habent firmam illam corporis habitudinem, quam Galenus deſiderat.

Juvat hic quærere, an ſimiliter vento frigido poſſet æger nudus exponi. Profecto liquoribus nimium fermentantibus res hæc remedio eſt. Carnes quoque per aërem frigidum a putredine vindicantur, & cadaveribus ipſis interdum ventus frigidus fuit pro balſamo. Animalia frigidas regiones incolentia ſunt

robuſtiora, & tandem quid jucundius, aut utilius febri, quam frigida inſpiratio? Cum enim ſanguis in febre peccet motu, & rarefactione, frigus autem quietem inſpiret, atomi frigorificæ in ſanguinem admiſſæ coërcebunt orgaſmum illius, eo majore, quam balneum frigidum, beneficio, quod aqua cutaneis partibus tantum advolvitur, aër frigidus & cutem afficit, & inſpiratu ad penitiores corporis partes invehitur, & adeo validus eſt, demutando, alterando, actuandove aliter atque aliter ſanguini, ut mores noſtri magna ex parte vim aëris conſequantur, & ſanguis ipſe juxta mutationes aëris modo ſegnior ſit, ac impurior, modo defæcatior, modo concretionibus, & polypis obnoxius, modo ſubtilis, vividus, &, ut ita loquar, magis animatus. Quam pulchri luſus in ſanguine ab aëris afflatu! Sive ſpectes colorem, ex obſcuro purpureus evadit; ſive ſubſtantiæ modum, tenuior; ſive fixationis periculum, fluxibilior, ut non improbabile ſit, per aërem frigidum fermentationem, motum, naturam ſanguinis febriliter agitati in novum quendam ordinem redigi, & avocari minus infeſtum animali œconomiæ. Vt in fornacibus Chymicorum varius ignis gradus tam varias facit concreti alterationes, ita levis aër, vel exceſſu aliquo immoderatus imprimit ſanguini, & ſpiritibus diverſam conſtitutionem. Neque ars Medicorum aliud in febre meditatur, quam craſim præſentem ſanguinis immutare; hanc autem mutationem poteſt aër frigidus excitare, aut hoc facillime per aërem frigidum etiam aſſequi poteſt. Sed dices: fortaſſe in deterius transferetur. Non diffiteor, ſed communis hæc eſt dubitatio purgantibus pharmacis, phlebotomiæ, aquæ frigidæ, ac balneo ſuperius memorato, a quibus tamen neque nos abſtinemus, neque Galenus abſtinuit. Quis novit, an tutius ſit, febrem ſub culcitra in molli lecto fovere, an aëri frigido exponere, cum videamus plures molliter decumbentes mori, alios alpeſtri caſa ventis pervia jacentes convaleſcere? quam multi marmoreo pavimento impoſiti ſalutem in illo invenerunt, quam lectulus denegabat? Adeo fallax eſt Medicorum cura, ut quæ interdum noxia putet, levamen afferant, quæ profutura ſperaverat, exitio ſint.

Hye-

Hyemem æſtate ſalubriorem nemo non novit. Eſt igitur calido aëri frigidus præferendus. Mirari ſubit ægros noſtros, in pluma vel lana decumbentes, clauſum cubiculum ſæpius habere: adeo extimeſcunt vel minimi aëris ingreſſum, ut vel rimulas feneſtrarum diligenter obturent: Itaque imbutus calidis, & morbificis halitibus aër ab illis inſpiratione rurſus hauritur. Quomodo autem in hujusmodi aëre fæculento poſſunt recreari, quomodo poteſt vitioſus ſanguinis contextus, per pulmones tranſiens, congruas magis, & ſanitati concinnas particulas delibare? Crebra itaque Medicorum viſitatione, ac ſcriptis, ambitioſisque medicaminibus parum juvantur.

Non idcirco, inquies, exceſſu frigidi aëris peccandum eſt. Reſpondeo, paria eſſe debere momenta frigoris, ac ſunt illa caloris, cumque multo æſtu ægrotus jactetur, cur non ſummo frigore utamur? Ardentibus viſceribus divitum glacialia pocula indulgemus. Cur non & glacialem reſpirationem, & frigidi aëris circumfuſam toti corpori percuſſionem? Nonne per poros cutis, ut ut corrugatos, vis frigida irrumpet, inerrantem cutaneis vaſculis ſanguinem ab incendio vindicatura? *Videbamus*, inquit Seneca, *ſenes conſulares in oſtentationem rigentes*. Vtilius riguiſſent pro febre curanda, licet medela frigidi aëris non conveniat ſenibus, ſed validis corporibus, & ætate florentibus, juxta Galeni de Balneo frigido permiſſionem.

OBSER-

OBSERVATIO CIV.

DN. D. ANTONII VALLISNERII,

De

Aqua calida, fomentorum calidorum probatisſima. Ad Loc. Hippocrat. de Vict. rat. in morb. acut. L. 2. n. 2.

VOcat Hippocrates fomentum calidum etiam illud ex aqua ſimplici, dummodo actu caleſcat. Fruſtra igitur incoquuntur herbæ facultatem habentes calidam, dum optimum fomentum eſt aqua calida. Cum dolor oriatur ex acri ſucco, qui mordeat fibras, aut ex copioſo, qui mole premat, ac diſtendat, acorem quidem aqueæ particulæ debilitant, tum diſſolvendo, tum attemperando, copioſum autem adapertis meatulis ad tranſpirandum ſollicitant, aut reddunt magis fluxilem, ut pars ejus evaporet, pars redeat in vaſa, & circulum ſuum abſolvat. Quo aqua ſimplicior eſt, ac purior, eo eſt penetrantior; anguſtum enim foramen facilius pertranſit ſimplex molecula, quam conjuncta cum aliis corpuſculis. Adde particulas concretorum aquæ incoctas cuti, tanquam ſordes hærere, id eſt, aquæ ipſi, & tranſpiratui tranſitum præpedire, ac quo magis fibras cutaneas laxant, eo licentius, & intimius illas obſtruere poſſunt. Itaque merito dixit Hippocrates: *Probatisſimum fomentorum eſſe aquam calidam.*

Quomodo autem aqua vaſis incluſa queat communicare parti læſæ, ut optatos effectus edat, non eſt dictu facillimum. Exiguum enim illud eſt, quod per poros veſicæ, aut vaſorum exit, ſi tamen exit: diu enim in vaſis illis ſigillatis poſſet ſervari vix mutato pondere. Probabile eſt, igniculos, ex aqua concluſa expirantes, juvamentum afferre, quatenus diu impingunt, & evibrantur in partem læſam: vim enim habent agitandi morboſos contextus, ac diſ-

diſſolvendi, auxiliante nonnihil illos, ac temperante ſubjecto aqueo, ex quo diſcedunt.

Scimus ex Hippocrate, aliquid eſſe in aqua tenuiſſimum, & in igne humidiſſimum. Hæc invicem coëuntia hic rem peragunt. Æneum vas, & teſtaceum certe extrinſecus ſicca ſunt, licet intus ſint aquæ plena, neque veſica, aut pellis utris multum evaporant, licet aliquid emittere omnia corpora negandum non ſit. Sed paucum illud nihil proficeret: Igitur majus beneficium pendere videtur ex diuturna caloris conſervatione: cur igitur aquam calidam laudat Hippocrates, cum quodcunque corpus, in quo calor perſiſteret, eundem uſum æque bene præſtaret? Res pultaceæ, ac oleoſæ diutiſſime conſervant calorem, cur ex his vaſa ænea non implet? adeo miſellus ſum, ut me ab hac parvula difficultate nequeam expedire. Videant id doctiores. Interim, ubi humiditate opus eſt ad fovendam partem, uterer ſpongia, vel petiis in aqua calida madefactis. Sed nondum legeram ſequentem textum Hippocratis ita loquentis. *Sed fomentum linteo veſtiendum, ut vis illius pluſculo ſufficiat tempore, permaneatque, atque ſimul ne halitus ad laborantis ſpiritum feratur.* Ergo adeo copioſus erumpit halitus, ut poſſit vel ipſi reſpirationi moleſtus eſſe.

OBSERVATIO CV.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

De

Loco Galeni de Vict. ratione in morbis acutis libr. 2, Com. 10. *Melius eſt, virtutem non exſolvere, quam ſanguinem vacuare redundantem.*

DOcuerat hic Hippocrates, in pleuritide demendum ſanguinem usque ad mutationem coloris; verum Galenus moderatur id præceptum, ubi periculum eſt defectus virium. Sed veniam det Galenus; non ita ſtultus erat Hippocrates, ut cum vires non ferunt, largam adeo faceret phlebotomiam, neque Medici etiam indocti adeo deſipiunt, neque ſanguis hic mittitur ad mutationem coloris, quia redundat, ſed quia peccat qualitate, aut quiete. Præterea qui evacuat ſanguinem redundantem, non exolvit virtutem, ſed corroborat: nimia enim illius quantitas obruit vires, moderata recreat, levatur ſiquidem natura ſarcina, qua premebatur, ut alibi monet ipſe Galenus.

OBSERVATIO CVI.

DN. D. ANTONII VALLISNERII.

Hippocrates curans virum in Eniadis copioſi ſanguinis emiſſione, præbuit ſe Medicum empiricum, non Philoſophum.

CRiminari clarorum virorum facta moresque, novum non eſt. Nunquam tuta fuit virtus immodica: vulgares etenim animæ, ut notat Ficinus, divinitatis radios ferre non poſſunt. Nihil illu-

illuſtrius in arte noſtra, nihil Hippocrate magnificentius. Conturbat tamen nos admiratio excellentis curationis viri in æniadis, & peccaſſe videtur Hippocrates in beneficio, quia quo pacto ejus obtinendi viam ſubolfecerit, non indicavit. Si ſanantem Hippocratem calumniis impetimus, & a ſapientiæ faſtigio dejectum volumus, profecto nihil erit in hac diſciplina jam ſanctum, atque ſincerum, & prudentia, ratio, conſilium extra Hippocratem pulſa, locum ubi conſiſtant, reperire vix poterunt.

Sed quandoquidem huic quæſtioni indulgere juvat, deturbabo parumper divinum ſenem a poſſeſſione ſapientiæ, ſuſpicatus, non rationali methodo, ſed empirico ritu curationem viri in æniadis fuiſſe tentatam. Tres autem præcipue ſunt conjecturæ, quæ me in hanc ſuſpicionem poſſunt impellere. Prima, quod nulla ibi apparebat indicatio mittendi ſanguinem. Secunda, quod Hippocrates nullam attulit facti rationem. Tertia, quod nullam afferre poterat, etiamſi voluiſſet.

Non repetam hic notam doctrinam de indicatione mittendi ſanguinem. Sufficiat, præſidium iſtud præcipue convenire, ubi ſanguis copia peccat vel craſſitie, exaltatione, impetu cum nonnulla copia conjunctis. Sed vir in Æniadis tabeſcebat, & conſumebatur, & alimentum ipſi a cibo non accedebat, qui acris, &, ut loquitur Hippocrates, combuſtus, aut rodebat ſtomachum aut per alvum exibat.

Scimus, quantum particularum ſanguinearum abſumat tranſpiratio, quam multa ſecedant effluvia ſeri ſanguinei per renes, & cætera emunctoria. Circulatio ſanguinis ſemper aliquid inter viam relinquit, minorem fluvium cordi reſtituens, quam acceperat. Diſcedunt ex ſubſtantiis ipſis ſolidis emanationes minimarum nubecularum, quanto facilius ex fluidis?

Oleoſa ſubſtantia, quæ veluti vinculum quoddam eſt partium ſanguinis aufugere nitentium, pauca erat, & exigua in caſu noſtro, in quo marcor tabidus invaluerat. Plures itaque prædatrices cauſæ aderant. Chylus jacturam non reparabat, deficiebat butyroſa, & balſamica portio, quæ ſuos habet ab optima chylifi-

catione ramuſculos. Conditio iſta ſanguinis, atque diſpendia nullam ſane venæſectionem depoſcere videbantur. Non exaltatio, non orgaſmus, non quies, aut impeditus alicubi motus ſanguinis ab Hippocrate memoratur. Craſſities quoque a multitudine ſejuncta parum habet momenti ad phlebotomiam indicandam, cum ſpirituoſis, & attenuantibus remediis potius debe emendari.

Aut vidit Hippocrates mittendi ſanguinis indicationem in viro illo, aut non vidit. Si vidit, cur tamdiu ipſam neglexit, cur per omnis generis pharmaca, ſurſum & deorſum purgantia, miſerum ægrum inutiliter torſit? Ne igitur inhumanitatis, aut negligentiæ accuſemus Hippocratem, honeſtius eſt ſuſpicari, nullam illi obviam fuiſſe mittendi ſanguinis indicationem.

Sed tranſeo ad ſecundam ſuſpicionis meæ partem, in qua idcirco videtur Hippocrates proceſſiſſe ritu empirico, quia nullam attulit facti rationem. Vir facundus, & Medicorum omnium Magiſter, raram atque admirabilem curationem ſæculis omnibus documento futuram tradens, cur nec verbum quidem addit de rationibus, quæ ipſum ad id remedii impulerunt? cur cauſam agens humani generis incomptum adeo, & nudum exemplum affert, nulla cogitatione, nullo perilluſtratum ingenii lumine?

Mos erat Empiricorum, operibus potius, quam verborum ambitu ſibi gloriam comparare, cumque *obſcura tam vera, quam falſa eſſe posſint*, ut monet *Menodotus apud Galenum de ſubfiguratione Empirica cap. 13.* ſuperſedebant ſponte a cauſarum latentium inveſtigatione. Narrat Celſus in Præfatione, Hippocratem inter præcipuos fuiſſe Empiricos. *Primus quidem* (verba ſunt Celſi) *ex omnibus memoria dignus ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparavit.* Exuit igitur Philoſophum Hippocrates, ut ageret Medicum, & præſertim in tractatione viri in Æniadis, factoque potius, quam Oratione magnificus eſſe voluit. Vtinam & nos ætiologiæ minus indulgeremus, plus habentes remediorum, quam verborum. Sed contra eſt. Luxuriamus

ſpe-

ſpecioſis theoriis, oſtentat Oratio noſtra peregrina vocabula,

Dare pondus idonea fumo.

Sed exiguam, aut nullam medelam ægro afferimus, ſimiles pharmacopolarum pixidibus, quæ titulis aureis lucent, ſed vacuæ ſunt intus.

Suſpicabar tertio, non potuiſſe Hippocratem medelæ inſtitutæ in viro illo rationem reddere, etiamſi voluiſſet. Ignota erat Hippocrati ſanguinis circulatio, ignotæ velocitates, tarditates, momenta reſiſtentiarum, ex quibus Bellinus præcipuam phlebotomiæ occaſionem, atque utilitatem conatur elicere. Vaſa quoque lymphatica modo abducentia, modo reportantia in ſanguinem lympham ſuam, non minimam lucem afferunt œconomiæ fluidorum. Vix poterat inter haſce tenebras rationem expiſcari aut mutilam, aut falſam.

Præterea ex doctrina ipſa Hippocratis ineſt ſanguini amarum, acidum, ſalſum, dulce, & alia ſexcenta, quæ ubi mixtione occultantur, placide degunt, ubi ex vinculis ſuis emerſerint, hominem lædunt. Qualis vero ibi contigerit in cæca ſanguinis volutatione particularum emerſio, nec ſcire poterat Hippocrates, neque ſi ſciviſſet, poterat ſanare miſſione ſanguinis, quæ potius particulas ſeditioſas ad majorem libertatem urgebat: hinc per earundem concentrationem, præcipitationem, contemperationem res erat juſtius peragenda.

Scimus, corpus noſtrum eſſe machinam fiſtuloſam perpetuo fluidorum pulſu agitatam. Si percuſſio fluidorum, ſi quantitas exceſſu aliquo laboret, vel defectu, illico elangueſcimus. Sed adeo ſumus tenebricoſi, ut vel reperire vitii originem nequeamus, vel repertam corrigere. Narrat Williſius, fuiſſe detractas quinque ſanguinis uncias mulieri, quæ apoplexia cum febre laborabat: ſanguis exiluit cum magno impetu, licet poſt mortem vix quatuor unciæ ſanguinis in venis repertæ ſint. Quis unquam putaſſet in tam pauco ſanguine tantam deliteſcere motus vehe-

mentiam? Hic profecto mittendi ſanguinis ratio ab æſtu febris, vel a perturbatione apoplectica peti poſſe videbatur, quam ipſe poſtea impetus exeuntis rivuli comprobaret. Deceptus eſt Williſius, decipimur omnes quotidie, dum ad frangendam vim ſanguinei elateris, & liquidos illos cuneos reconcinnandos ſanguinem mittimus. Alphonſus Borellus id unum putat facere phlebotomiam, ut variet motum ſanguinis, vel in melius, vel in deterius. Quid hoc aliud eſt, quam deſerere cauſam phlebotomiæ, temeritatique fortunæ committere?

Vnica utilitas, & lux orta eſt ex obſervationibus practicis. Scrutemur quantumlibet naturam ſanguinis, motum inteſtinum, atque localem, vaſa, meatulos, latebras indagemus, nil præter tenues ſuſpiciones nacti adhuc ceſpitabimus in genuina mittendi ſanguinis indicatione. Aut ſi vera ratio adduci poteſt, cur priſco ævo Chryſippus, & Eraſiſtratus, cur noſtris temporibus Leonardus a Capua, Portius, Tozzi contrariam ſententiam præclare ſuſtinent? Magnus Medicorum de hac re diſſenſus ſatis evincit, nos nil certi hactenus aſſecutos, opinionum fluctu hac illac impelli, ingeniumque, & facundiam aliquando vincere, ſed non ideo morbos rectius curari.

Stultum eſt, inquit Galenus, velle aliud naturæ rei, aliud doctrinæ invenire principium. Inexplorata itaque vera ſanguinis indole, quam habebat vir in æniadis, haud poterat Hippocrates ſuſcepti conſilii rationem idoneam reddere; Vir enim candore, & modeſtia inſignis fateri maluit per ſilentium verecundiam ſuam, quam per fucatam ſapientiam mentiri. Exiſtimabat nimirum cum Celſo, has latentium rerum conjecturas ad rem non pertinere, quia non intereſt, quid morbum faciat, ſed quid tollat.

Quamvis igitur Hippocrates *non contentus febres, & ulcera agitare*, altius naturam ſcrutatus ſit, tamen accerſitus ad lectulum ægrotantis de ſubtilium contemplationum faſtigio deſcendebat, remedia cogitans per experientiam inventa, & Democrito ſuo relinquens otioſam cauſarum abditarum indagationem,

nem, cum aliud ſit philoſophari, aliud mederi. Viſus eſt mihi Hippocrates in curatione iſta non tantum complecti morem Empiricorum, ſed etiam pictorum. Vt enim Empirici morborum cauſas & indicationes, quia ſæpe dubiæ ſunt & incomprehenſibiles, ſilentio involvunt, ita pictores obſcurant inductis umbris partem imaginis, quam non potuerant exprimere, aut noluerant.

OBSERVATIO CVII.

DN. D. VDALRICI STAVDIGELII.

De *Metuendo Bufonum veneno.*

NOn levem mihi peperit admirationem lectio obſervationis, quam Excell. D. D. Matthæus Blauw Curioſorum Ephemeridibus inſeri curavit Dec. III. A. VII. pag. 97. vel encomii potius, quod lotio bufonum tribuit: nempe, quod oculo receptum dextro, non tantum viſui nullum attulerit detrimentum; ſed, velut egregium collyrium, eundem notabiliter acuerit. Abſit a me procul, ut tanti viri fidem trahere velim in dubium. Diſſimulare tamen non poſſum, quod admodum ægre adduci potuerim ad aſſenſum; experientia retardante. Nam & mihi bis contigit experiri veneni bufonum atrocitatem; ſemel in oculo, & ſemel in toto corpore; ſemper cum non modico periculo. Levabatur prope Monaſterii noſtri portam incile ligneum (anni ſunt abhinc novem circiter) putridum jam, eum in finem, ut novum ſupponeretur. Amotum a loco, undecim detexit bufones, quatuor egregiæ; reliquos mediæ magnitudinis. Juſſi quantocius, ut trucidarentur. Conantibus id cum lapidibus Operis, bufones cubile ſuum relinquere, ſaltare, quaquaverſum fugere, abdita quærere. Certatur egregie cum lapidibus. Sed ſufficientes non erant ad manus, ut omnes poſſent occupari. Hinc arrepto, quod ſors obtulerat, bacillo, duos & ipſe perſecutus ſum e gran-

grandioribus. Verum dum occupo ſaltus, dum ferio, dum lentius pro exigentia, unus liquorem ejaculatus eſt in oculum meum ſiniſtrum; quantitate, unius, ut arbitrabar, guttæ majoris; & ſenſu frigidum. Extergo quantocius, partim averſa manu, partim ſtrophiolo diligenter. Quid fit? vix ſemel recitari poterat Pſalmus *De profundis*, tum oculum urgere prurigo, paulo poſt ardor, rubedo, inflammatio, intumeſcentia, caliginis quædam ſimilitudo, & dolor non modice lancinans. Territo vehementer remedium incidit, lectum antehac in Agricolæ chirurgia. Curro proin in hortum, aliquot folia ſedi majoris, aliquot & plantaginis cum latis foliis decerpo, conquaſſo ſimul, ſuccum exprimo, oculo inſtillo, & palpebrarum interiores extremitates imbuo. Remiſere poſt primam ſuccorum inſtillationem prurigo & ardor: poſt alteram & tertiam inflammatio, tumiditas & lancinatio doloris. Rubedo tamen, & gravitas quædam, quaſi plumbea, per aliquot adhuc duraverunt dies; diutius vermiculatio ſubinde momentanea, cum quadam caligatione. Quæ tamen ipſæ, repetitis inſtillationibus ſuccorum (ſupremo Soſpitatori infinitæ ſint laudes & gratiæ dictæ) ceſſaverunt. Ex enarratis autem conjectura perfacilis eſt, in quam grave periculum fuiſſem præcipitandus, ſi venenoſitati non ocius fuiſſet obviam itum; &, ne profundius in maſſam ſanguinis reciperetur, præoccupatum. Sequitur

Caſus alter.

Affligebar annis abhinc quatuor, quadam renum obſtructione, & urinæ difficultate, cum ardore quoque. Tentatis aliquot, ſed fruſtra, remediis domeſticis, jubeo mihi præparari balneum, cum incoctis herbis & radicibus, hos affectus præcipue reſpicientibus. Et hem! vix dum inſederam in aquam, ſtatim, a ſolo vapore, caput rotari vertigine, aperiri largius oculi, vacillare tamen, & ventriculus quodam horrore percelli. Poſt parvam in balneo moram, omnia devergebant in deterius. Caput, veluti plumbum infuſum fuiſſet, grave. Oculos mixtura quædam obverſabatur ex globulis conſtans, piſa minora ferme æquantibus,

& mi-

& mire, quoad colores, variegatis. Ventriculus ipſe jam vehementius indignatus, ad vomitionem identidem ſtimulabatur. Relicto proinde balneo, ante quadrantem horæ in eodem conſumtum, in lectum me recepi. Perſtabant adhuc ad vomendum ſtimuli, urgebantque vehementer: accedente paulatim etiam in viribus alteratione.

Miratus, unde tanta potuiſſet in œconomia corporis, tamque ſubito ſubnaſci turbatio (etenim præter pauxillum de Rob Juniperi, nihil penitus aſſumpſeram ante ingreſſum in balneum;) villicam advocatam interrogo, ubinam aquam ſumpſiſſet, ad parandum balneum. Tum illa piſcinam accuſabat, monaſterio proxime adjacentem. Fons enim ordinarius turbatus tum fuerat a vehementi pluviarum inundatione. Hæc genuina confeſſio omnem mihi ſtatim ademit admirationem. Nam in piſcina, de qua ſumpta fuerat aqua ad balneum, plurima ſemper buſonum copia ſtabulatur. Vnde non poterat non eſſe vehementer venenata, propter lotium, quod venenoſiſſimum eſt, in eadem emiſſum. Hinc converſus ad alexipharmaca, ſtatim ſumpſi portionem de orvietano, cum aqua ſtillata ex ſucco cardui benedicti, compoſitus ad ſudorem: dein ſpatiis interpolatis, ſæpius particulam de theriaca Veneta. Quibus intra quatriduum, DEO benedicente, rurſus mihi reſtitutus fui: manente tantum parva, per aliquot adhuc dies, ſed non continua cordis palpitatiuncula. Et hæc ſunt, quæ prout ſupra dixi, diu meum ſuſpenderunt aſſenſum, præbendum encomio, quod Excell. D.D. Blaw tribuit buſonum lotio.

Hoc alias inter diriora numerandum venena, nemo erit rerum naturalium non ignarus, qui dubitare velit. Non ſinet certe dubitare, niſi penitus induratum, communicata modo obſervatio. Nam ſi tantam potuit, tamque vehementem, utique periculoſam, in corporis œconomiam inducere alterationem, aquæ tantummodo vapor, attractus cum halitu: quid putandum, futurum tum, ſi lotium ipſum intra corpus aſſumeretur? Formidabiles ſane ſunt hiſtoriæ, quæ de buſonum vel lotio, vel

madore, vel effluvio corpuſculari, paſſim circumferuntur. Male non accipient curioſitatum amatores, unicam tantummodo ſi referam, Venetiis mihi narratam. Erant ibi quondam, noſtra tamen adhuc memoria, duo Empirici, fama celebres propter antidota, quæ poſſidebant. Summis uterque laudibus extollebat ſuum; unice ſolertes, ut deprimerent, contemptumque redderent alterius: paſſim, & in publicis, in quibus mercatum faciebant, pegmatis. Hinc æmulatio, invidia, odium, inimicitia, & ab æmulo ſe liberandi deſiderium & ſtudium ingens. Jactatis hinc inde diu probris adverſus invicem, tandem ad experientiæ periculum provocatum eſt, impetrata prius, a quibus oportuit, licentia. Periculum factum eſt in publico pegmate; ſpectante hominum ingenti multitudine: & ab uno quidem cum certo liquore, quem credebat venenoſiſſimum; ab altero, cum lotio bufonis. Ille igitur huic liquorem ſuum propinat; & hauritur ab hoc intrepide: ſuperingeſto tamen ſtatim, quo gloriabatur, antidoto. Hic autem alteri vice verſa quid? Admotum ad os late patulum bufonem tamdiu vellicat, donec in fauces ſuum mingeret lotium. Auſus eſt iſte excipere cum riſu paucas, quibus inſperſus erat, fatales tamen guttulas. Sumpſit equidem & ipſe, ſed quaſi per contemptum, ſuum a ſe tam extreme laudatum antidotum, ſed eventu luctuoſo; intra horæ ſpatium exſtinctus; ubi prior econtra feliciter evaſerat. Hæc narrata mihi fuerunt Venetiis; & occaſione quidem ejuſmodi Empirici, vociferantis tum, ad modum duorum jam enarratorum, & auditoribus ſuis perſuadere conantis, non tantum efficacia majus & certius nullum ſuo, ſed ne par quidem ullum in mundo reperiendum eſſe antidotum. Quidquid ſit, tragica ſane ſunt, quæ venduntur de bufonum venenoſitate. Quædam, delibata quaſi reperire licet, in aureo libello, chirurgia nempe Agricolæ; plura paſſim alibi: apta ſatis omnia, quibus admoneamur cautelæ, ſumendæ ab omnibus, qui cum hoc animali negotium ſuſcipere cupiunt.

Cæte-

Cæterum obſervationi Dn. D. Blaw, ſupra memoratæ fidem & nunc libentius adhibeo, quod recorder, legiſſe me quondam, quod in Inſula nominata, id eſt, Augia divite ut plurimum veneno careant animalia, alias ſumme venenata. Quod & ipſemet fatetur Excell. Auctor præfatæ obſervationis, aſſerens ingenue, carentiam hanc venenoſitatis in animalibus, referendam in acceptis eſſe precibus Pirmini, viri quondam vitæ ſanctitate valde clari, & primi ejusdem inſulæ habitatoris. Gaudet igitur hæc inſula Augiæ divitis eodem, quo totum Hyberniæ regnum privilegio, in quo, venenis prædita non ſunt animalia: illata, ſtatim moriuntur. Sic in Epiſcopatu Tridentino ſcorpionum ictus narrantur innoxii. Quo ſuppoſito concipi facile poteſt, quo modo receptum in oculo bufonis lotium, viſum, ut perhibetur, acuerit. Cum enim acre valde ſit, adeoque particulis conſtet aculeatis, & hamatis: a vero non multum aberrat, vel tunicam per lotium a ſordibus fuiſſe purgatam; vel ipſam nonnihil levigatam; vel liquores intra tunicam contentos, in motum proportionatum concitatos; quo, veluti fermentatione quadam, particulæ craſſiores, a reliquis purioribus receſſerint, & quaſi præcipitatæ, commercium luminis, tum recipiendi, tum rurſus, characterizati tamen, emittendi, expeditius reliquerint.

Vnica ſupereſt, digna tamen ſeveriori ſcrutinio, quæſtio: num liquorem, quocum hominibus nocere contendunt bufones, ex poſtico tantum emittant; quo modo lotii nomen habet: vel etiam ex oculis ejaculentur. Non neſcio plerosque perſuaſos eſſe, ejusmodi liquoris emiſſionem fieri tantum ex poſterioribus. Videtur tamen tum ipſius corporis bufonis ſitum huic perſuaſioni refragari, tum experientiam quoque. Cum enim organum, ex quo lotii liquor emittitur a bufone, depreſſius ſit, & terram verſus vergat, lotium evibratum terram quoque petet; & non partes hominis altiores, uti ſunt facies, & in facie oculi. Quanquam obſervatum a me ſæpe fuerit, emiſſionem lotii ſine notabili fieri evibratione. Erit igitur competentius appellanda dimiſſio lotii, quam emiſſio, cum quadam evibratione. Conſtat

autem experientia, liquoris evibratione faciem hominis peti a bufonibus; uti mihi contigit, modice tantum inclinato.

Diſtabat a me bufo, plus ferme, paſſu geometrico, mea vero facies a terra tantundem ad minus. Vero proinde ſimile non eſt, poſteriora ſua tam alte bufonem erigere potuiſſe, ut liquor evibratus ad oculos meos pertingere potuerit, & quidem cum ſenſibili alliſione. Fuit igitur ejaculatus ex oculis. Quod eo majori poſſum aſſerere cum confidentia, quo reflexius recordor, bufonem a me verberibus exagitatum, caput ſuum erga me convertiſſe, & non poſteriora ſua.

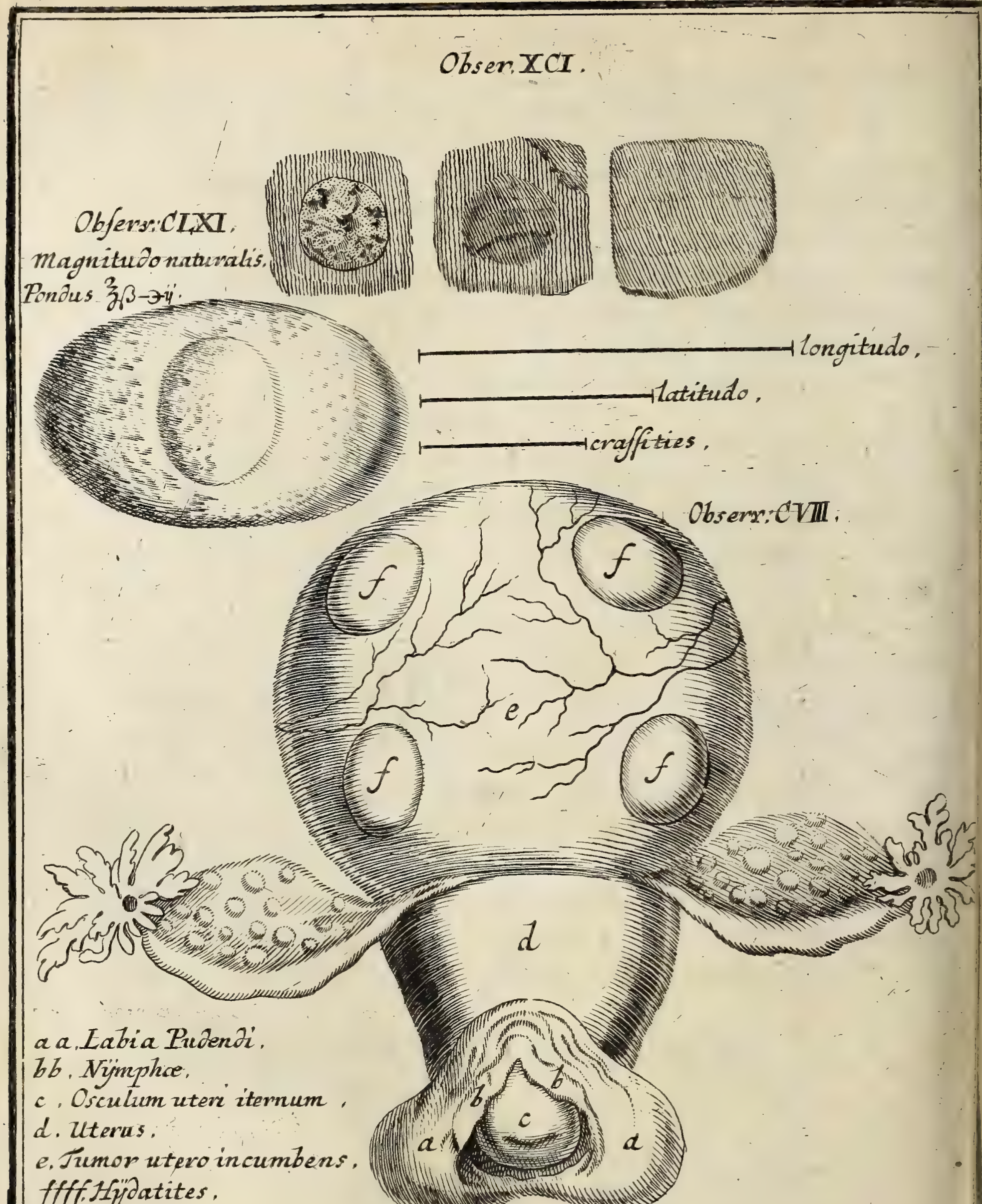
Diu non admodum eſt, quod hac de re, liquoris nimirum ex oculis ejaculatione, ſermo mihi multus fuerit cum viro quodam, tam natalium nobilitate, quam rerum naturalium notitia inſigniter conſpicuo; cenſente penitus, dubitandum non eſſe, quod bufones, ſeu lapidibus, ſeu quomodolibet hoſtiliter impetiti, vindicem liquorem in impetitores ejaculentur ex oculis. Idque ſe ſæpius a patre ſuo percepiſſe, multus affirmabat. Erat ejusdem pater natus in Italia, ubi nempe majorem ad molem perveniunt bufones, quam in partibus noſtris frigidioribus. Cum caſu quodam in prægrandem offendiſſet ſecus viam, petiiſſetque lapidibus aliquoties; perſpicue ſe vidiſſe perhibebat, (ſtabat enim in ſole, & verſus arbuſti cujusdam umbram) quod bufo guttulas aliquot liquoris erga ſe fuerit ejaculatus ex oculis, & ad diſtantiam quinque ferme pedum. Vnde monitos enixe ſemper volebat filios ſuos, ut, quomodolibet exagitaturi bufones, frontem eorum declinarent, ejaculationem nocentiſſimi liquoris, eo certius evitaturi.

(Paringa in Bavaria Auguſtam Vind. d. 2. Jun. A. 1713. miſſa.)

)o(

OBSER-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Obser. XCI.
Obſerv: CLXI.
Magnitudo naturalis.
Pondus ℥ß-℈ij.
longitudo.
latitudo.
craſſities.
Obſerv: CVIII.
f
f
e
f
f
d
b
b
c
a
a
a a. Labia Pudendi.
bb. Nymphæ.
c. Oſculum uteri iternum.
d. Uterus.
e. Tumor utero incumbens.
ffff. Hydatites.

OBSERVATIO CVIII.

Dn. D. JOH. MAVRITII HOFFMANNI,
De
Procidentiæ uteri cauſa ſingulari.

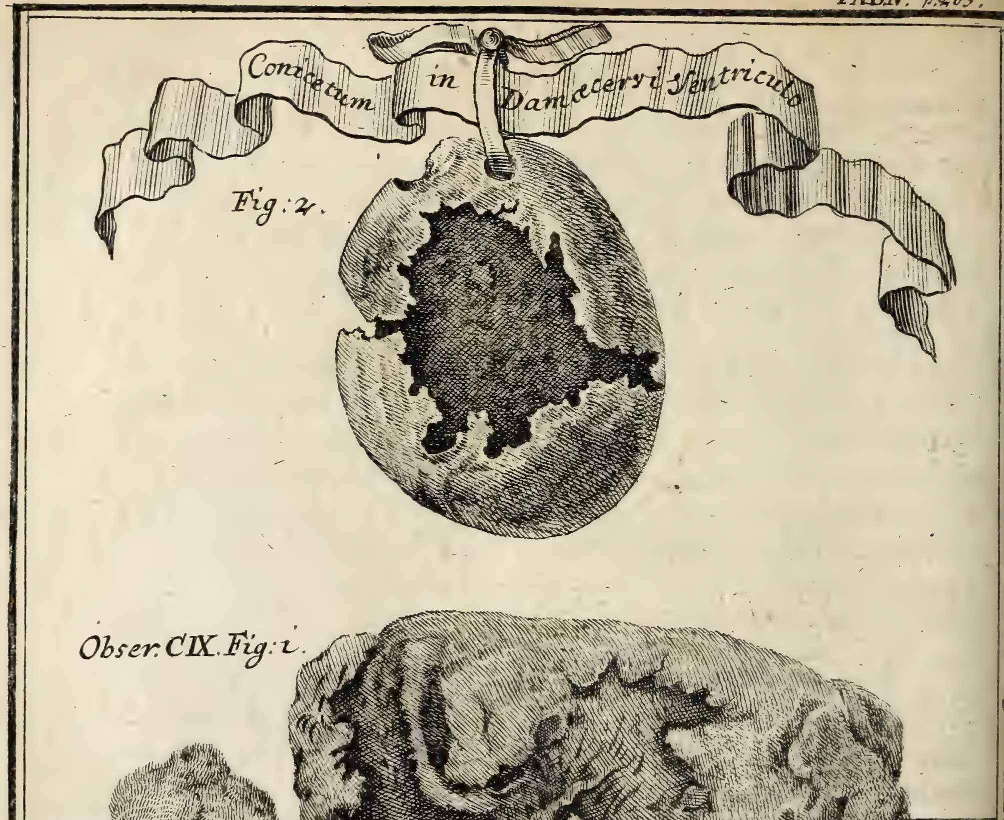
V*Teri fundum* inverti inſtar chirothecæ & foris extra pudendum prominere, ſive a tumoris ſcirrhoſi pondere eo adigatur, ſive ab imperita obſtetricis manu, funiculum fœtus umbilicalem cum placentæ arctius incuneatis acinis nimia cum violentia detrahente, evellatur, Cl. Friderici Ruyſchii Obſervat. Anatomico-chirurgic. Obſ. VII. & X. Isbrand. Diemerbröck Anatom. lib. I. cap. XXV. Hildani Centur. IV. Obſ. LX. & LXII. Ephemerid. noſtrarum Decur. II. Ann. I Obſ. CXLI. Decur. II. Anni VI. Obſ. XCI. Ejusdem Dec. Anni IX. Obſ. CXLIX. Decur. III Anni I. Obſ. CXIV. Petri de Marchettis Obſervat. Medic. Syllog. Obſ. LXI. manifeſte declarant.

Tunicam vero etiam internam *vaginæ rugoſam*, aut ab obſtetrice incauta, aut a fœtu graviore & gemello, aut diutius ibi ob viarum anguſtiam hærente, aut a parturiendi, itemque alvum egerendi, aut pondus gravius elevandi niſu validiori, plus æquo extenſam, aut ab humoribus ſeroſis illuc copioſius confluentibus relaxatam, aut a prægreſſo diuturno fluore albo eroſam, extra pudendum propendere, & globoſa figura verum mentiri uterum, obſervatio noſtra in Ephemerid. Decur. II. Anni I. num. CLXXI. legenda, tum ſimiles in Decur. III. Anni V. & VI. Obſ. CCXXVI. Meckreen Obſervat. Medico-chirurg. cap. LIV. David van der Beecke in peculiari diſſertatione de uteri procidentia conſignatæ teſtantur. Sed adhæc *cervicem* & *oſculum uteri internum* in ſinum pudoris decidere, Felix Platerus Obſervat. lib. III. p. 742. & ſeq. atque Jacobus Primeroſius lib. II. de morbis mulierum cap. XV. notaverunt, & ſcriptores communiter docent, *morbidum ejusmodi ſeceſſum* violentam fundi uterini, ut & cervicis, nec non ligamentorum tam latorum uterum oſſibus ilium alligantium,

quam teretium eundem partibus anterioribus devincientium, inverſionem, avulſionem & abruptionem inſequi; peculiarem autem haud prævifam cauſam *talem ſeceſſum* intuliſſe, ſequens hiſtoria manifeſtabit. Vixit Solisbaci in urbe principe honeſta civis uxor, quæ poſtrema procidentiæ uterinæ ſpecie afflictata, auxilium conſiliumque undique conquirere anxie cœpit, idque eo magis, quoniam oſculum uteri internum & ab urinæ alluvie & attritu ſub ingreſſu facto excoriatione orta læſum graviter dolebat, & deorſum ruentis uteri pondus indies accreſcebat. Adhibuit adeoque, peſſimo muliercularum medicaſtrarum conſilio, balnea & inſeſſus ex emollientibus & aromaticis, ex medicorum ſapientiorum præſcripto circulos & globulos ligneos alias uſitatos cera obductos in ſubſidium aſſumſit, peculiari inſuper ſubligaculo firmavit, ſed irrito prorſus eventu vanaque medelæ ſpe, cervici uteri cum oſculo interno turgidiori & prominentiori facto illos reprimente; intumuit demum ſuffuſa venter ab unda, atque hydrope aſcita in ſtupendam molem eum expandente, poſt longam plurium menſium patientiam miſera fato occubuit. Ego in aula Sereniſſimi Ducis Palatini, Principis ac Domini mei clementiſſimi, tunc præſens, impetrata licentia cadaveris ſectionem adminiſtrandam præcepi. Aperto itaque primum abdomine, ea ſeri turbidi fæculenti copia cum impetu proſiliit, quæ amphoras adſtantes binas adimplere potuiſſet, omentum putrilagine ferme conſumtum, epar pallidum conſpiciebatur, folliculus bilis amurcæ ſimilis parum continebat. Cum autem uteri potiſſimum indagandi gratia ſcrutinium hocce permiſſum & inſtitutum fuerit, mox ſupra illius fundum depreſſum *tumor tunicatus amplus* in conſpectum ſeſe dedit, ſero limpido, ſed ad contactum glutinoſo ferme ad crepaturam usque adimpletus, vaſculis ſanguiferis tenerioribus per ſuperficiem, hinc inde excurrentibus, tumori etiam dicto inhærebant quatuor hydatides lympha turgidæ, quibus viſis in apricum proferebatur cauſa morboſæ procidentiæ recenſitæ, is ipſe nempe tumor cum ſociis hydatidibus, qui uteri fundum & cervicem cum oſculo interno incumbente ſuo pondere

ſede

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Concretum in Damæcervi Ventriculo
Fig: 2.
Obser. CIX. Fig: 1.
Pila Cervina

ſede naturali cedere & prominere coëgerat, nullo adminiculo reprimendum.

Ægra, cum in vivis adhuc eſſet interrogata, num conſcia eſſet alicujus violentiæ externæ perpeſſæ, nullam indicari potuit, ut ideo, quantum humanæ mentis conjectura aſſequi licet, procul dubio tumor ille cum hydatidibus utero imminens, a ſero lymphatico acriori & viſcido per fibrillas uteri eroſas aut diſtendendo abruptas effuſo & membranæ ambitu mox cincto originem ſuam ſumſerit; aut ſi vaſa uteri lymphatica, hucusque quidem in utero humano abſcondita, exiſterent, ſicuti haud ſine omni probabilitate illa præſuppoſuit ſagaciſſimus Anatomicus, Philippus Verheyen, Anatom. corpor. humani lib. I. Tract. II. cap. XXIX. p. m. 134. ex hiſce ipſis ſolutionem continui perpeſſis lymphaque effuſa tumor iſte natales ſuos habere potuerit; dum ceteroquin de hydropis aſcitis geneſi, a lympha ſimili vitioſa ex multiplicibus in abdomine conſpicuis vaſis lymphaticis læſis exundante, hic derivanda nullus, uti ſpero, ambiget.

Vid. Fig.

OBSERVATIO CIX.

DN. D. JOH. MAVRITII HOFFMANNI.

De

Elaphopila atque concreto membranaceo-cartilagineo in Damæcervi ventriculo.

DE Ægragopilis in rupicaprarum ventriculis binas diſſertationes orbi erudito reliquit πυλυμαθέςατος Georg. Hieron. Velſchius; *pilarum* autem *cervinarum* mentionem fecit illuſtris Wedelius Ephemerid. noſtrar. Decur. I. Anni IX & X, Obſ. CLXIX. atque geminam figuram una cum deſcriptione Decur. II. Ann. I. Obſ. CLIX. conceſſit: juvabit autem illis nunc ſuperaddere aliam elaphopilam, quam haud ita pridem per-Illuſtris Dn. Wolfgang Sigismund. L. B. de Heſsberg, Sereniſſimi Marchi-

onis

onis Onoldo-Brandenburgici, Principis & Domini mei clementiſſimi, Conſiliarius intimus, & ſupremus rei venatoriæ præfectus, conſpiciendam gratioſiſſime mihi obtulit, magnitudine ſua in adjecta figura expreſſam, adeoque ſuperantem pilam cervinam laudatiſſimi Wedelii, in cervi annoſi ventriculo primo repertam, nil quicquam piloſam, ſed ex meris filamentis compactam (quales abrupta ejus portio ære quoque expreſſa ob oculos ponit) ad contactum inſtar panni molliuſculam, nullo cinctam cortice, ſuperficie tamen aliquantisper inæquali, colore ex flavo cinereo circumſcriptam, pondere exiguo manus gravantem, odoris prorſus expertem, qualem quidem ex filamentis fibrillisque radicum ac herbarum & muſcorum minimis deglutitis, in ventriculo ſub ejus contractione ſolita conglobatis, atque a lymphæ ſalivalis & gaſtricæ ſalino coagulo, tum & chyloſo interfluo unguine combinatis, natales ſuos accepiſſe, vero conſentaneum videtur.

Alius autem formæ erat ex *Damæcervi* platycerotis vel pulmati ventriculo exſectum *concretum membranaceo-cartilagineum*, durum & læve, ſupina parte albicans, prona ex flavo vireſcens, in medio nonnihil excavatum, lambenti linguæ ſapore bilis æmulo amaricante adverſum, in adjecta figura etiam delineatum, quod ipſum an forte ex pellicula membranacea per deglutitionem ſuſcepta originem primam, dehinc per materiæ ſalino-terreæ factam circumappoſitionem incrementum ſumſerit, vix certo determinare auſim.

Vid. Figura.

OBSER-

OBSERVATIO CX.

DN. D. JOH. MAURITII HOFFMANNI.

De

Calculis ſiliceis cum muco viſcido per urethram excretis.

ILluſtriſſimus quidam vir temperamenti ſanguineo-cholerico-melancholici, morbidam hypochondriacam diatheſin paterna hæreditate quaſi adeptus, hincque muli flatuoſi Arabibus dicti progenie fœcunda, eructationibus & borborygmis crebrius divexatus, aliquot abhinc annis ardore urinæ affligi cœpit, eo autem præſente non ſolum ſub mictionis fine pituita vitro fuſo, ſive lentorem ſive pelluciditatem ſpectes, per omnia ſimilis excernebatur, ſed & ſubinde calculi exigui ſplendidi pellucidi duriſſimi, ſilicei merito ſuo dicendi, ejiciebantur. Ego in conſilium vocatus, metuendum calculi veſicæ majoris futuri periculum prædixi, cui præcavendo ut mature proſpicerem, Aquam heleocatharcticam practici olim primicerii Henr. Scretæ a Zavorziz (cujus utinam noctes hybernas lucernam redolentes Agnati orbi erudito haud diutius inviderent,) modo ſeorſim, modo potui Coffee permixtam propinavi; dein ſequentes pilulas hebdomatim ſemel ad numerum X, vel XIII. deglutiendas exhibui:

Rec. Terebinth. cypriæ cum ſucco citri aliquoties lotæ ℥iij.
Spec. lithontriptic. Xhiob. ℥iß.
Diagryd. roſati ʒj.
Millepedum præpar. ℈j.
F. ex ʒj. pil. numero XL,
Dentur ad ſcatul. pulv. lycopodii probe reſperſæ.

Infuſum ſubinde mane ſorbillandum deſignavi ex radic. chinæ ſarſæparill. l. alth. bardan. ſcob. l. ſaſſaphr. l. ſanct. lentiſc. Herb. agrimon. virg. aurea, millefol. fl. bellid. minor. ſem. badian. fœniculi, dauci paſſulis majoribus exacinatis, pugillatim aquæ fervidæ infundendis, atque eidem ſal volatile oleoſum aromaticum eſſentia carminativ. Exc. Wedelii permixtum ad guttur triginta inſtillandum præcepi. Adhæc balnei aquæ dulcis cum malvaceis reſolventibus & parogoricis decoquendæ uſum per intervalla menſtrua ſuaſi, vino muſteo ac novello & cibis ſale conditis fumoque induratis Illuſtriſſimo Dn. Patienti interdictis, ſic ille, Curationi favente hucusque Divini Numinis gratia, pancratice valet.

OBSERVATIO CXI.

Dn. D. JOH. MAURITII HOFFMANNI.

De
Hæmorrhagia uteri veſiculari.

MEndoſum hydatidum partum in Ephemerid. noſtrarum Decur. II. Ann. VI. Obſ. CLXIV. deſcriptum antehac dedimus, in præſentiarum ſiſtere lubet *hæmorrhagiam uteri veſicularem ;* nempe enim cum mulier quædam marita quadragenaria major poſt abortum geminum fluore albo diu multumque laboraſſet, ſub enormi ſuperveniente uteri hæmorrhagia tandem rejectæ ſunt pelliculæ & veſiculæ membranaceæ baccis uvarum ob exactam figuræ ſimilitudinem haud inepte comparandæ, ſanguineo cruore obductæ, & nunc eodem nunc lymphæ chyloſo viſcido coagulo intus repletæ, ex quibus etſi nonnulli præſentem uteri exulcerationem denuntiarint, ego, ob doloris, fœtoris, puris & aliorum ſymptomatum abſentiam, illas ex portionibus ſeri chyloſo lymphatici, per abruptas ſub fluore præcipue albo diuturno membranaceo-nerveas fibrillas uteri & interſperſas glandulas ſolutionem unitatis perpeſſas, effuſis, atque

que ſub mora aliqua temporis in pellicularum formam concretis potius oriundas ſuſpicatus ſum, dum eædem tum demum ſeceſſerunt, quando a ſanguine per dilatata & procul dubio aliquantum eroſa vaſorum ſanguineorum uterinorum oſcula confertim erumpente protruſæ, hocque ex parte etiam onuſtæ fuerunt.

(Norimberga Auguſtam Vind. d. 1. Julii A. 1713. miſſæ)

OBSERVATIO CXII.

DN. D. CONRADI BERTHOLDI BEHRENS.

Singularis Epiglottidis convulſio, deglutitionem tam ſolidorum quam liquidorum impediens.

Deglutitio liquidorum læſa, ſolidorum integra manente, non unam cauſam agnoſcit, atque etiam ad Epiglottidem ſpaſmo correptam, adeoque rigidiorem, recte ab *Excellentisſimo Helvvichio* in *Miſcell. Societat. Cent. 2. Obſ. 47.* refertur. Interdum ne ſolida quidem aſſumi poſſunt, ex eadem ratione, quod in Miniſtro quodam Ducali Cellenſi ante aliquot annos vidit *Illuſtris Dn. Ebelius*, Archiatrorum Auguſti ac Potentiſſimi Electoris Brunſuigo Luneburgii, Domini mei Clementiſſimi, Senior. In illo enim, catarrho ſuffocativo ſubito exſtincto, ac poſt mortem aperto, Epiglottis per ſpaſmum ejusmodi catarrhalem, verſus œſophagi orificium adeo retracta apparuit, ut aſperæ arteriæ orificium maxime apertum exiſteret, ac neque liquida neque ſolida propter metum ſuffocationis ingeri potuerint, ægerque etiam non aſſumpto ſacro viatico mortem oppetere coactus fuerit.

OBSERVATIO CXIII.

Dn. D. CONRADI BERTHOLDI BEHRENS.

Venæſectio in raucedine non ſemper noxia.

EX quo in *Miſcell. Societatis Dec. I. Ann. 9. & 10. Obſ. 57.* Celeberrimi quondam apud Dantiſcanos Medici, *Smidii* monita de Venæſectione in raucedine vitanda antehac legi, ab eadem quoque ipſe hoc caſu in praxi abſtinui. Superiori vero anno ſub initium Februarii Religioſa quoque apud nos virgo raucedine corripiebatur cum tuſſi capitisque & pectoris dolore; uſurpata per aliquot dies varie in raucedine alias experta, nihil proderant, ægra adſtantesque Venæſectionem urgebant, quam tandem in talo admiſi. Licet autem præfarer, raucedinem, cujus præcipue remedium expetebatur, exin vix ceſſuram, accidit tamen contrarium, & altero mane voce ita clara loquebatur virgo, ac ſi nunquam quicquam raucedinis habuiſſet. Lympham hic circa laryngem & aſperæ arteriæ interiora ſtagnantem per modum revulſionis cum ſanguine in motum iterum redactam, dubium nullum eſt. Reſtabat adhuc febris ægram noctu affligens, cui decoctum ex ſpeciebus pectoralibus Auguſtan. cum cortice peruviano paratum per aliquot dies oppoſui, eaque ratione ſimul tusſim curavi. Non mereretur quidem hic caſus in Centuriis his locum, niſi *Excellentisſimi Helvvichii Obſ. 62. Cent. 1.* occurrens, eidem recenſendo anſam ſuppeditaſſet.

(Hildesheimio Auguſtam Vind. d. 2. Sept. A. 1713. miſſa.)

OBSER-

OBSERVATIO CXIV.

Dn. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

De

Polypis Cordis.

MVlti, inter quos noſtro tempore clariſſimi nonnulli Batavi, negant, dari Polypos cordis, niſi in articulo mortis orientes. Oportere nempe, ajunt, corpore tam alieno primariis viſceribus & vaſis impacto machinam hydraulico-pnevmaticam corporis noſtri ſtatim corrumpi, & liquoris vitalis motus ſiſti. Fateor, mihi vel hanc ſolam rationem, ut alias taceam, ſuffeciſſe, ut cum iis ſentire æquum duxerim. Sed mutavi mentem, poſtquam aliquoties obſervavi non tantum polypos cordis ampliſſime per vaſa protenſos, totos ex fibroſa & quaſi carnea materia conſiſtentes, ſed quod ii omnia vaſa & inter hæc robuſtiſſimam quoque aortam cum ramificationibus ſuis tam ample extenderint, ut diameter vel triplo major eſſet, & nihilominus tunicæ ſolito robuſtiores & denſiores fuerint; id quod omne ad articulum mortis redigi vix poteſt. Accedit, quod clariſſima ſigna apud valetudinarios diu ante mortem polypos cordis indigitent, imo vero quod ipſe apud illos, qui morbo chronico extincti ſunt, plerumque polypos (eosque pro ratione vel morbi vel diuturnitatis morbi majores & minores) viderim; nunquam vero apud eos, qui ſubito exſpirarunt, & ante mortem perfecte ſani vixerunt. Ut adeo glutinoſa pars ſanguinis in iis, quorum circulus ſanguinis non liber eſt, & in quibus diſpoſitio ad polypi geneſin adeſt, magis magisque ſucceſſu temporis concreſcat, &, ubi commodus locus datur, radices agat, tandemque in tantam polypoſam molem accreſcat.

Hoc enim aſſerere audeo, quod ii, qui diuturnis pulmonum affectibus laborant, fere ſemper poſt mortem polypos in corde verſus pulmones & venam cavam vergentes relinquant.

Atque tum haud dubie polypi generantur, quando ſanguinis motus per pulmones pituita craſſa vel pure repletos, vel a ſpaſmo vel a quacunque alia cauſa impeditus eſt, totique ſic ſanguinis circulo hic illic obex ponitur, ubi poſtmodum partes denſiores in vaſis tenuioribus prius concreſcunt, tandem connectuntur, & in maſſam talem multis radicibus luxuriantem degenerant.

Neutiquam tamen id affirmem, pulmones vitiatos ſemper polyporum cauſam eſſe; dantur enim & alibi remoræ motus liberi ſanguinis, quales in vena portæ nonnunquam ſe nobis exhibuerunt, ubi hepar & lienem tumidum deprehendi, atque non tantum in corde, ſed & in ipſa vena portæ polypoſa ſubſtantia ſe manifeſtavit. Oriuntur autem Polypi cordis, uti dixi, in vaſis ipſis minimis, iis nempe venularum coronariarum orificiis, quæ in foveolas & ſulcos cordis in utroque thalamo abunde ſe aperiunt, qua de re fuſius egi in Diſſertatione de Circulo ſanguinis in corde. Quamvis non negem, circumvolvi & implecti etiam multas ſanguinis hujus polypoſi fibras circa valvularum tendines & trabes in ventriculis cordis apparentes, plerumque tamen, imo fere ſemper in hiſce venulis radices primas agunt, & hiſce quaſi tot pedibus polypi inſiſtunt, cujus rei rationem alibi etiam dedi, in quod ut inquirant curioſi ſcrutatores, eſt, quod obnixe rogo.

OBSERVATIO CXV.

Dn. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio Aſthmate diuturno extincti.

Mercator celebris Hirſchbergenſis Zach. Sch. ætatis conſiſtentis, texturæ mediæ a multis annis anhelitus difficultate laboraverat, ingraveſcente ſemper affectu circa tempus vernale & autumnale. Acceſſit tumor pedum mox major, mox minor, ſæpe aliis ſymptomatibus comitatus, ſæpe cum euphoria ægri eva-

evaneſcens, inprimis poſtquam magneſiam albam nitricum tantillo radicis Gialappæ miſtam illi exhibueram, ubi ſemper melius ſe habuit. Tandem poſt aliquod tempus hydrops pectoris & ſcroti atque poſt paſtum plerumque cephalalgia & dolor gravativus ſtomachi ſecuta, deficientibus paulatim viribus, mortem placidam obiit. In diſſectione, præſentibus ſimul Dn. Dn. D. D. Süſſenbach & Wendler, Collegis meis honoratiſſimis, obſervavimus in abdomine glandulas meſenterii tumentes & infartas, inprimis pancreas totum ſcirrhoſum, ductumque ejus regium (qui in inteſtinum duodenum ducit) compreſſum & obſtructum: unde forſan ab una parte dolor gravativus ſtomachi cum cephalalgia deducendus, & ab altera parte lobus hepatis ſiniſter hic ſolito major, ſtomacho gravis extitit. Inteſtinum colon valde tenue & arctum, ubi vero in rectum deſinit, ſolito amplius deprehenſum eſt; hinc æger, dum viveret, clyſma nunquam retinere potuit. In thorace dextrum latus una cum pericardio valde expanſo aqua plenum erat, adeo ut mediaſtinum tantæ ſeri copiæ cedere, & ſiniſtram thoracis cavitatem valde anguſtam reddere debuerit. Dexter pulmonum lobus vel ſepties minor fuit, quam quidem eſſe debebat, a diuturnis ſpaſmodicis affectibus forſan tantum contractus. Pulmo inciſus (hic illic infartus) parum puris ſpiſſioris & cineritii coloris ſtillavit. Externa cordis membrana hydatidibus ſcabra erat. In dextro cordis ventriculo polypus grandis in ipſis foveis radicatus per venam cavam & arteriam pulmonariam longe lateque extendebatur. In ſiniſtro cordis thalamo polypus parum minor iterum, uti ille, in foveis, ſulciſque cordis infixus hærens, & textura fibroſa alba & quaſi carne luxuriante conſtans, per vaſa majora protendebatur. Cæterum cor magnum erat & tumidum, ejusque auricula dextra multum expanſa.

OBSER-

OBSERVATIO CXVI.

Dn. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio Phthiſi & ulcere Inteſtini Coli extincti.

GOttlobHancke, civis Hirſchbergenſis filius ab anno ætatis duodecimo interdum hæmoptyſi laboravit, quæ tandem reſpirationem difficilem, tuſſim & laſſitudinem perpetuam reliquit. Elapſis tribus annis febre hectica decumbit per ſemeſtre ſpatium & dolorem profundum in dextro latere circa inteſtinum cœcum ſentit, qui congruis medicamentis internis & externis ſæpe quidem ſopitus eſt, mox tamen recruduit. Fefellit me ſpes, ſtaſin illam ſanguinis inflammatoriam vel plane diſcutere, vel denique ad exteriores partes protrahere & ſuppurationem inducere. Viribus conſumtis æger diarrhæam per tres ſeptimanas ſuſtinuit, primo excrementa valde diluta, tandem pus & ichorem flavum dejecit, conquerens de graviſſimis cruciatibus abdominis: ulcus dextri lateris ruptum & in cavitatem abdominis pus effuſum eſſe, nullum amplius erat dubium, cum interea pulmones pure repleti & pituita ſpiſſà infarti ſuffocationem pariter minitarentur. Sequebatur tandem Anno 1710. d. 29. Nov. dudum expectata mors; & quoniam agyrta vivo adoleſcenti aliquando perſuaſerat, lapidem magnum ipſi in corpore hærere, quo vitam ſit finiturus, æger quoslibet flatus & cruciatus volutationi hujus lapidis adſcribebat; hinc mortuum eo facilius ob ſperatam a parentibus detectionem lapidis diſſecandum obtinui. Fiebat id præſente ſimul Dn. D. Lange, Collega amantiſſimo & Chirurgo Koehler, atque in apertione abdominis mox aqua cum pure copioſe effluxit. Fuit vero ſedes ulceris in ipſo inteſtino colo prope cœcum, ubi pus ſeptem foraminibus, nucis avellanæ magnitudinem æquantibus & ſibi valde propinquis, canalem inteſtini perforaverat. To-

tum

tum cæteroquin colon collapſum, flatibus vacuum & in rugas contractum erat. Glandulæ meſaraicæ cum pancreate fuerunt infartæ: Tumidum hepar & lien: pulmones pleuræ & thoraci adnati, pure & ſpiſſa cineritia gelatina repleti. Cor in ichore flavo natabat, duobus albis, fibroſis, craſſis carnoſisque polypis ſcatens. Vnus ex ventriculi dextri fiſſuris & foveis radicibus millenis oriundus, per venam cavam & arteriam pulmonariam late extendebatur. Alter in ſiniſtro ventriculo e quibusdam foveolis oriens maxime tendinibus valvularum implexus venam pulmonariam & arteriam magnam ſive aortam perrepſit, & in ejus ramificationibus firmatus hæſit.

OBSERVATIO CXVII.

DN. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio Fœminæ Hydropicæ.

VXor ſculptoris ſtatuarii Hirſchbergenſis vegeta & ſana, 35. circiter annos nata, poſt partum difficilem vaginæ uterinæ prolapſum paſſa eſt. Exinde variis morbis afflicta tandem aſcitica facta. Curata eſt tamen hydrops aliquoties per adhibitum lixivium de ſtipitibus fabarum aliaque medicamenta ἐυπόριςα. Sed poſt aliquot annos denuo hydropica reddita, omni medica opera fruſtra impenſa, tandem mortem obiit. Diſſecare illam feci per Hieron. Hoffmann Schulzium, Chirurgum, atque abdomen aquis tantopere expanſum vidi, ut vix umbilici veſtigia comparerent, & ſecando tanta ſeri copia effluxit, ut quadraginta menſuras ſuperaret. Hydatides innumeræ, inprimis circa uterum, ovaria & meſenterium comparuerunt, vaſa lymphatica multa una cum glandulis diſrupta, inteſtina & viſcera putredine correpta. In utroque ventriculo cordis Polypi carnoſi longiſſimi in foveolis ſulcisque radicati & vaſa primaria arterioſa ac venoſa ampliſſime dilatantes, atque per totum ferme vaſorum ſy-

ſtema repentes, aliaque multa huc facientia non ſine admiratione oculos noſtros ſubierunt.

OBSERVATIO CXVIII.

DN. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio puellæ phthiſi & Spacelo oris mortuæ.

TExtor Hirſchbergenſis Joachim Günther, tutor puellæ 12. annorum a me petiit, ut ipſam viſerem & morti proximæ auxilium ferrem. Hæmoptyſi correpta fuerat, cum ante aliquot menſes petulanter cum ſorore in arenam deſcendens venam in pulmonibus rupiſſet, atque exinde a ſanguine congrumato in cellulis pulmonum relicto & putrefacto ulcus concepiſſet. Vidi illam phthiſi conſummatam & ſphacelo oris correptam glandulasque pulmonum pariter ſpacelatas judicavi. Halitum ſpirabat fœtidiſſimum, acrem, & maxime penetrantem. Levamen dolorum, non curatio fieri potuit. Mortuam tandem per Chirurgum Kœhlerum diſſecare feci, ubi reliquis viſceribus parum læſis, pulmones pleuræ & thoraci adnati, pure repleti, omnesque glandulæ nigræ & ſphacelatæ nobis occurrerunt. Totum mentum, ſimul cum muſculis buccinatoribus, conſpectu horribili, putridum & nigrum fuit. Polypus carnoſus in utroque ventriculo cordis in foveas pedes ſuos alte inſerens, & in remotiſſima vaſa abiens, a nobis inventus eſt. Hymen ſive ſignum virginitatis exacte vidi, multisque circumſtantibus demonſtravi. Neutiquam tamen, ut multi dicunt, membranam tympaniformem, ſed circulum ſaltem membranoſum digiti minimi latitudinem æquantem, demonſtrare potui.

OBSERVATIO CXIX.

Dn. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio pueri atrophia & ſuffocatione pulmonum mortui.

AVrifabri Hirſchbergenſis N. Krauſii filiolus, nondum duos annos natus, atrophia diu laboravit; tandem correptus febre catarrhali epidemica, pulmones maxime afficiente, ſuffocatus interiit. In diſſectione obſervavi una cum Dn. D. Kœhlero a Mohrenfeld, Collega noſtro honoratiſſimo, & Chirurgo Krügel, omnes glandulas meſentericas una cum pancreate infartas, hepar maxime tumidum, bilem ſpiſſisſimam & abdomen ſero flaveſcenti plenum. In Thorace pulmones lividos, punctis rubicundis in ſuperficie exteriori copioſe inſperſis, & pituitam ſpumeſcentem ex inciſis aſperæ arteriæ ramis ſtillantem vidimus. Cordis thalami polypoſa ſubſtantia, in morbis hujusmodi ſolita, repleti fuerunt.

OBSERVATIO CXX.

Dn. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio Fœminæ ulcere ventriculi exſtinctæ.

VXor Domini Dipoltii, (qui illuſtriſſimi Comitis de Zirotin Diſtrictus Chemnicenſis Præfectus eſt) a multis annis cachectica, dolorem jam majorem, jam minorem prope ſcrobiculum cordis in ſiniſtro latere ſenſit, cui acceſſerunt varia ſymptomata & maxime vomitus pertinaciſſimus poſt paſtum. Ceſſit tandem fatis, poſtquam nonniſi per quatuor dies decubuerat Anno 1713. menſe Februario; & quoniam ipſa vivens voluerat, ut poſt mor-

rem ſecaretur, ſaltem ut intenſiſſimorum dolorum cauſa patefieret, mihi, in abſentia Medici ordinarii Dn. D. Süſſenbachii, ſectionis cura commiſſa fuit. Invenimus abdomen pure & aqua repletum cum inſigni fœtore. Pus erat ſpiſſum, glutinoſum, ex albo & luteo hinc inde vireſcens, partim inteſtinorum canali arcte adhærens, partim cum intermixta materia alba, ceracea vel ſebacea aquæ innatans. Heterogenea hæcce corpora igni admota liqueſcebant inſtar ceræ, & ut opinabar, maſtichis grana erant ægræ a Medico pro medicina ordinata, quæ in ventriculo ſoluta poſtmodum coagulum tale iterum ſubierunt. Fons puris & materiæ hujus heterogeneæ in ipſo orificio ſuperiori ventriculi deprehenſus eſt, ubi foramen nucis myriſticæ magnitudinem excedens, in cavitatem ventriculi & œſophagi hiabat, quorum uterque pure plenus fuit. Huic foramini aliud ex oppoſito in eodem œſophagi fine viſum fuit, pariter puri exitum præbens. Vtrumque horum foraminum circa limbum valde tumidum, nigreſcens & ſphacelatum ſe exhibuit. Vlcus autem, antequam perforavit viſcus, ſat amplum fuiſſe, collegimus, quia tum œſophagus valde dilatatus, tum ventriculus cum ſtomacho tantum depreſſus erat, ut pylorus locum illo ſuperiorem teneret. Vaſa ſanguifera circa nervos ſtomachales, circa plexus meſentericos, circa plexus minores in pelvi, inprimis in ſiniſtro latere turgebant, membranæ lividæ erant & tumidæ: propterea haud dubie pes ſiniſter & totum latus ſiniſtrum, quaſi paralytica facta; ab ægra vix moveri potuerunt. Teſtes ſive ovaria inflammata & ex parte cum utero pauliſper ulcerata fuerunt, ita, ut per tubas fallopianas utero compreſſo pus exiret, atque via ex tubis in uterum, & ex utero in tubas valde patula eſſet. Renes ſolito flaccidiores erant, Pancreas tenuiſſimum, glandulæ meſaraicæ parviſſimæ. Veſica urinaria ne guttam quidem urinæ continebat, quamvis ægra multis ante mortem diebus nihil urinæ reddiderit; Forſan quia poſt perforationem ſtomachi plurimus potus in cavitatem abdominis effluxit, & reliquus per corpus prorſus emaciatum facile tranſpiravit. Renes bene conſtituti: bilis ſolito ſpiſſior: Liquor

quor Pericardii copioſiſſimus & ſanguinolentus. Neutiquam tamen colorem illum rubicundum per incautam manum in diſſectione adeptus eſt ; id quod ſtudioſiſſime fuit prohibitum. Neque illum e glandulis Malpighianis contraxit, utpote quæ pariter ac omnes glandulæ tenuiſſimæ & inprimis hæ in hoc cadavere prorſus inviſibiles. Verum auricula cordis dextra tantum dilatata erat, ut dextrum cordis ventriculum non modo æquaret, ſed magnitudine ſuperaret. Per hujus membranam, accedente leniſſima digiti compreſſione, transſudabat ſanguineus ille pericardii liquor, id quod ſine dubio eadem ratione in vivente corpore per impulſum ſanguinis factum eſt, inprimis cum in articulo mortis, ceſſante jam motu auriculæ ſiniſtræ & ventriculi ſiniſtri, nihilominus ventriculus dexter; &, ceſſante etiam hujus motu, ultimo adhuc auricula dextra ſyſtolen & diaſtolen ordinario patiatur. Hunc novum liquoris pericardii fontem declaravi in Diſſertatione de Circulo Sanguinis in corde & alibi. In ipſis cordis ventriculis parum ſubſtantiæ polypoſæ carneæ deprehenſum eſt.

OBSERVATIO CXXI.

DN. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII,

Florenus ſolidus innoxie deglutitus.

JOhannes Fridericus Steulman, textor in pago Straupiz prope Hirſchbergam, vim robuſtus & ſanus anno 24. ætatis, ante aliquot menſes interdiu cum infante in lecto decumbit, atque aperto ore obdormiſcit. Quo viſo filiolus florenum in Gallia cuſum, quem forte in manibus tenuit, patri in os profunde immiſit. Ille vero ex improviſo expergefactus, neſciens, quid ſibi in gula hæreat, illud deglutire tentat. Cum vero ſero nimis bolum incongruum deprehenderet, omnes nervos intendit, ut illum promoveat in ventriculum, tandemque non ſine multo

labore & dolore in ſtomachum depreſſit. Senſit poſtmodum gravativum dolorem, qui tamen, adhibitis cataplasmatibus convenientibus, ſenſim remiſit, atque poſt acidorum multorum eſum, ex conſilio noſtro adhibitorum, nihil amplius conqueſtus eſt, nunquam tamen florenum vel ſuperius vel inferius reddidit.

SCHOLION.

Infelicior fuit puer 6. annorum itidem hic Hirſchbergæ, qui ante duos annos, & quod excurrit, globulum nuce juglande paulo minorem in ore detentum forte deglutit. Antequam autem globulus œſophagum perlabitur, errorem agnoſcens tuſſiendo reddere tentat, atque ſic illum in aſperam arteriam derivat. Quo caſu infelici phthiſin ſibi accerſivit, & omni oleo & opera fruſtra impenſis, tandem interiit. Poſt mortem diſſectus, pulmones pure repletos ſimul cum eodem globulo in aſpera arteria retento & arcte concluſo habuit. Quale infortunium & ille puer paſſus eſt, cujus hiſtoriam aliquando ex ore Cl. Bohnii Prof. prim. Lipſ. Patroni atque Præceptoris noſtri æternum venerandi, hauſi, qui nummulum æneum forte deglutierat, atque vomitu perpetuo afflictus tandem perierat. Cum vero poſt mortem a Cl. Bohnio cultro Anatomico ſubjiceretur, nummulum in pyloro hæſiſſe, illumque operculi inſtar arcte occluſiſſe deprehenſum eſt.

OBSER-

OBSERVATIO CXXII.

DN. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio Hæmoptici & Aſthmatici.

TIro artis Chirurgicæ apud Hieron. Hoffmann Schulzium, Chirurgum Hirſchbergenſem degens, floridæ & vegetæ ætatis hæmoptyſi & difficultate anhelitus tamen diu afflictus eſt. Is febre tandem mortuus, in diſſectione pulmones totos pituita craſſa cineritia, pure intermiſto repletos, eosque, quod plerumque in hiſce ſubjectis obſervavi, qua utrumque lobum pleuræ & thoraci adnatos nobis exhibuit. Polypi cordis non deerant, iterum in fiſſuris foveisque thalamorum radicati.

OBSERVATIO CXXIII.

DN. D. ADAMI CHRISTIANI THEBESII.

Diſſectio Melancholici, lethargo tandem mortui, miram genitalium conformationem habentis.

VIr quadraginta circiter annos natus N. G. in ſuburbio Hirſchbergenſi habitans, robuſtus & ſanus, niſi quod a multis annis homo ſui capitis & melancholicus fuerit. Cum deinde melancholia indies augeretur, tumorem circa hypochondria ſenſit, & accedente febre in lethargum incidit. Tandem uxor & conſanguinei medicinam a nobis petierunt, ſed cum morti proximus eſſet, atque ſtatim exſpiraret, ſectio cadaveris facta eſt. Inveni una cum Chirurgo Kœhlero in abdomine inter alia hepar & lienem una cum glandulis meſentericis & pancreate valde tumentia & hinc inde ſcirrhoſa. Inprimis vero membrum ge-

nitale ſingulare quid habuit. Nulla enim hic glans aderat, ſed præputium pugni inſtar tumefactum & lividum, reliquusque penis aridus & minutus usque ad ſcrotum fuit. In ſcroto teſticulus unus mollis, conquaſſatus, magnus & lividus; alter teſticulus valde parvus & vix nucis avellanæ magnitudinem æquans, ſupra penem intra cutem & pinguedinem abdominis non tantum retractus erat, ſed plane concretus, & non niſi violenta manu & ſectione ſcroto reſtitui potuit. Conjugium ſterile ſemper fuit, & conteſtata eſt uxor, quod maritus nunquam coitum moliri aut voluerit aut potuerit. Orta eſt hæc prava membri genitalis conformatio, cum puer equo infeliciter veheretur, & partes haſce verecundas ſibi prorſus conquaſſaret, nec ullum medicum auxilium admittere vellet.

OBSERVATIO CXXIV.

DN. D. ADAMI CHRIST. THEBESII.

Curatio pueri Cachectici & Tabe conſumti.

PAncratius Emmerich, Civis honeſtus Hirſchbergenſis, curationem filii vix duos annos nati, a me me efflagitavit, utpote qui, abdomine tumente, glandulis meſentericis obſtructis & ſub nucum forma in abdomine manui explorantis ſe manifeſtantibus &c. febre hectica diuturna adeo conſumtus erat, ut animam agere videretur. Reſtitutus eſt ille per DEI gratiam priſtinæ ſanitati, & ex illo tempore per duos annos perfecte ſanus vixit. Maxime autem apud hunc puerum, multosque alios hujusmodi ægros, pro ſcopo aperiendi & humores corrigendi conducere mihi viſa eſt magneſia alba nitri & pulvis anticachecticus Ludovici, cum lapidibus cancrorum & cryſtallo præparatis miſtus, atque dum hæc non ſuffecerunt, ad Mercurium diaphoreticum rite præparatum, quaſi ad ſacram anchoram, confugi.

(*Hirſchberga Sileſ. Auguſtam Vind. d. 20. Sept. A. 1713. miſſa*)

OBSER-

OBSERVATIO CXXV.

DN. LIC. JOH. JACOBI DILLENII.

De

Plantis Novi Orbis, Veteris ſpontaneis & inquilinis factis.

TAlis eſt Lyſimachia lutea Virginiana *Ger. Em.* lutea ſiliquoſa Virginiana *Park.* Americana *Col.* lutea corniculata *C. Bauh.* a quo Pinac. Append. exacte deſcripta eſt. Qua de certa fidaque Amici botanophili relatione mihi conſtat, in ſylva Francofurtana, & ad ripam Salæ in Thuringia, procul omnibus hortis copioſe eam provenire. Huic jungimus plantam nondum ſatis bene deſcriptam, nec in Pinace adhuc recenſitam, a *Jungermanno* Cat. Horti Alt. titulo Conyzæ thyrſoidis floribus minutis ramoſæ propoſitam, quæ Canadenſis paſſim exiſtimatur, de qua pluribus in ſpecimine Hiſtoriæ Plantarum Haſſiæ egimus. Conyzellam ibi vocavimus, & peculiare genus ei conceſſimus, quoniam nec ad Conyzam, nec ad Erygerum vel Senecionem, cum Moriſone & hujus aſſecla P. Ammano ulla ratione referri poteſt. Conyzæ cœruleæ acri *C. B.* ſuum deſtinaverat caput Rajus in Hiſt. Plant. p. 270. & hanc eidem ſequentibus nominibus accenſuerat: Conyza Canadenſis annua, acris, alba, Linariæ foliis *Boccon.* Con. alba, acris, annua *Moris.* An Eupatorium cannabinum Americanum anguſtifolium *Park!* dubitans tamen nec peculiare genus conſtituens, in Meth. Em. omittens. Et ſane cum Conyza cœrulea acri *C.B.* ob flores ſtellatim non radiatos, & barbulas marginales ſurrectas, ei magis convenit, quam cum quacunque alia Diſcoidea herba, diverſa tamen omnino floſculorum ſtructura eſt, qui in quatuor ſaltem lacinias exiles diviſi ſunt, quo non ab hac tantum, ſed & omnibus in genere Diſcoideis & Corymbiferis differt. Provenit Conyzella hæc in arenoſis Lani fluvii minor, ſolo vero pinguiore in ejusdem ripa major & elatior ſponte

omnino apud nos, & circa Francofurtum quoque atque Darmſtadium inter ſegetes, in vinetis atque ſilvis etiam copioſe. Quin ſeminio utraque ortum debeat, nemo dubitabit, & de poſteriore quidem, cum papposa ſemina fiant & minuta præterea ſint, probabile eſt ventorum beneficio facile ex hortis, quibus illata primum fuerant, facile ea quaquaverſum deferri potuiſſe; ſed de priore cum ſemina ejus craſſiora, nec contra Europæarum Lyſimachiarum normam lanuginoſa ſint, res minus plana videtur, niſi concedas hortorum repurgamentis & quisquiliis projectam foras radices egiſſe, aut ſemina germinaviſſe, jactoque ſemel fundamento latius evagatam fuiſſe, & in locis tandem ſibi appropriatis tanquam in natali ſolo conſtitiſſe. Quod ei omnino fuit in proclivi, cum regiones illæ, unde primum allata ſunt ſemina, noſtris non ſint calidiores, immo Canada quam Germania polo arctico multo propius accedat, & itinerariorum fide, immani frigore peruratur. Potuere igitur mitius ſolum nacta vegetabilia facile comprehendere & ex ſeminibus repullulare, maxime ſi terra a natalis ſoli proprietate non multum differat. Hæc enim cauſa fuerit, quod non & aliæ Septentrionalis Novi Orbis plantæ, quorum numerus noſtro tempore longe maximus factus eſt, locis ſilveſtribus apud nos æque comprehenderint & inquilinæ factæ fuerint, cum iis non minus, ut opinor, quam præſentibus duabus ſeſe propagere licuerit. Verum obſervabuntur forſan olim plures ab aliis, nos cum id a nemine hactenus factum fuerit, dignam exiſtimavimus rem, quæ notaretur, licet uſus modicus aut prope nullus inde reſultet. Saltem id nemini concedatur, plantas has Europæas fuiſſe ante quam America nota fuerit.

(Giſſa Auguſtam Vind. d. 20. Septembr. A. 1713. miſſa.)

OBSER-

OBSERVATIO CXXVI.

DN. D. MICHAELIS ERNESTI ETTMüLLERI.
De
Arſenico ſine inflammatione necante.

JOhanna Clara Keiling die 20. Novembris Anni 1712. Lipſiæ filiolæ ſuæ, duorum circiter annorum furtiva venere conceptæ, catarrho ſuffocativo quandoque expoſitæ, alias ſanæ, veſperi hora VIII. pulverem quendam & hauſtum cereviſiæ propinavit, poſtquam hæc aliquot horas ante placenta, paſſulis minoribus & amygdalis referta, fruita fuerat, ut eam vel interimeret, vel a catarrho ſuffocativo liberaret. Hora 1, noctu rejicit puella multa liquamina viſcida. Mane ſurgens mater mortuam eam invenit in lecto, & 25. ejusdem terræ mandari curavit. Prætor de infanticidio monitus die 29. cadaver ſectioni & inſpectioni tradit Phyſico, qui dubius, num putredo, quam offenſurum ſe credebat, humidæ anni tempeſtati & humo, an veneno propinato in acceptum ſit referenda, ex officio cadaver aperit, ſed hoc incorruptum, nec ullo tumore vel alia labe externe infectum reperit, niſi quod in dextro latere dorſi ad femora, inguina, & pudenda usque lividus & cœruleus tractus fuerit notatus. In abdomine inteſtina ſine putredine & fœtore erant; ventriculus continebat liquamina multa una cum paſſulis minoribus, amygdalarum fruſtulis & pulvere albo, groſſo modo pulveriſato, qui prunis ardentibus injectus fumum edidit arſenicum ſpirantem. Et cum ſimilis pulvis in matris ædibus præſto eſſet, de eo, quantum duo cultri cuſpides capiunt, cani ſex ſeptimanarum cum aqua fuerunt exhibiti, poſt quam doſin ſumtam plurimi vomitus & tertia hora poſt mors fuit ſecuta. Feli autem pulveris portio cum pinguedine ſubacta & cum aqua propinata poſt unam horam cum dimidia mortem induxit. Aperto canis cadavere ſtomachus circa pylorum externe maculam fuſcam monſtrabat, interne lac con-

grumatum, prope duodenum corroſio enormis, & ad magnam ventriculi & duodeni partem inflammatio conſpiciebatur. In fele ventriculus, quoad fundum ad groſſi magnitudinem inflammatus erat, & partem pulveris adhuc continebat.

SCHOLION.

Arſenicum fuiſſe, quod puellæ exhibitum eſt, circumſtantiæ allatæ abunde docent; quod autem mirandum in hoc caſu, eſt, quod nulla inflammatio nec ventriculi nec duodeni fuerit ſecuta. Usque adeo enim vis hujus veneni corroſiva & ſeptica aperta eſt, ut vix citra inflammationem partem, quam attingit, relinquat; quod multi caſus funeſti eorum, qui ex incuria arſenicum deglutierunt, probant. Quinimo externe applicatum illud ſimilem patrare phlegmonem, exempla teſtantur a Franciſco Alphanio de peſte, Maſſaria Lib. II. de peſte, Deuſingio de peſte P. IV. ſect. III. cap. 3. Verzaſcha obſervat. 66. Diemerbrœckio de peſte hiſt. 44. & 99. & Hodger de peſte Londinenſi pag. 239. allegata eorum, quibus amuleta arſenicalia contactu ſuo puſtulas nigras dolorificas in pectore, quaſi cauterio potentiali inuſtas, imo mortem ipſam concitarunt. Sic Crato Epiſt. 168. ad Monavium ita ſcribit: vera tibi narro, ex geſtatione arſenicalis ſacculi adeo debilitatum & in pectore exulceratum fuiſſe N. N. ut cum magna indignatione ſacculum abjecerit. Effectus vero ſi conſideremus, quos arſenicum præter inflammationem patrare ſolet, obſervamus, eos non ſolum in ſolidarum partium mortificatione conſiſtere, ſed ſpiritus animales inde diſpari & in motus inconcinnos abripi, humoresque turbari; ſive devoratum venenum hoc, ſive externe applicatum, ſive vaporetenus fuerit admiſſum. Sic Sennertus Lib. VI. Prax. Part. V. cap. 2. pag. 231. puellam refert, quæ arſenicum in balneum itura aſſumſit, poſtea multum vomuit, & poſt multorum alexipharmacorum uſum ad annum equidem 21. vixit, poſtea vero fœda ſcabie & tanta cachexia correpta fuit, ut fruſtra omnibus adhibitis auxiliis diem ſuum obierit. Amatus Luſitanus Cent. II. curat. 65. no-

tat

tat famulum, ab eſu carnis gallinæ arſenico enectæ tabe correptum fuiſſe, & intra annum obiiſſe. Similiter decoctum arſenici in aqua ſimplici ad unciam unam cani infuſum, mortem miſerandam cum gravibus ſymptomatibus, ronchis, copioſis alvi & veſicæ dejectionibus, volutationibus violentis, oculorum contorſionibus intuliſſe, teſtatur B. Pater meus Diſpp. de Chirurg. Infuſor. c. 1. §. 4. Puellam quandam, incaute devorato arſenico, toto die vomuiſſe, per triennium morboſam ſupervixiſſe, ac tabidam ex febre, cujus indolem nemo cognoſcere poterat, tandem obiiſſe refert Wepfferus de Cicutæ Aquaticæ Hiſtoria & noxis cap. 21. hiſt. 5. Sudores frigidos, tanquam ſymptoma hauſti veneni arſenicalis, allegat Michaëlis in operibus ſuis pag. 588. immobilitatem vero circa omnes juncturas Petrus Aponenſis. De Arſenici externe admoti vi ſequentia habet Gulielmus Fabritius Hildanus Lib. de Gangræna & ſphacelo cap. 5. Memini, dicit, cum vix granum arſenici, quantumvis aliorum miſtione correctum, applicatum eſſet, ulceri tibiæ, ſubinde accidiſſe deliquia, ſyncopen, febrim, delirium, & inquietem. - - Sic, pergit, mihi retulit Dominus Janus Antonius Saracenus, Medicus Regius, Genevæ intra paucos dies ſublatum robuſtiſſimum Helvetium, cui, cum tumore cancroſo laboraret ad carpum, Chirurgus pulverem, qui recipiebat arſenici tantillum, adhibuerat. Et Amatus Luſitanus loc. alleg. refert, juvenem ſcabie laborantem unguento, cui arſenicum junctum fuit, fuiſſe uſum, exindeque in inſaniam deveniſſe, adeo ut catenis fuerit ligandus. Alium ſimili unguento uſum mane mortuum fuiſſe repertum. Alii in ulcere cruris pro ſpongioſa & fœtida carne abſumenda arſenicum fuit admotum, ex quo paucas ille poſt horas tantis convulſionibus, ſtupiditate manuum pedumque, ſudore frigido, palpitatione, deliquio cordis & vomitionibus fuit correptus, ut, niſi in continenti Bezoardicis aciem intus foriſque contra inſtruxiſſent, procul dubio periiſſet, referente Angelo Sala Ternar. Bezoard. cap. 27. Spiritus arſenici & vapores naribus hauſtos ſumme noxios & ſæpe exitiales eſſe, Oporinus ſuo probat exemplo, dum a Paracelſo ad iram commoto juſſus, ut nares alembico propius admoveret,

odoremque medicamenti exploraret, ſulphure arſenicali exhalante ſpiritum vitalem ſibi ſuppreſſum perhibet; vid. Balthaſar Timæus in Caſ. Med. lib. VII. pag. 327. Nec meliora fata Tackenius expertus eſt, qui, cum arſenicum aliquoties ſublimaſſet, & tandem vas aperuiſſet, tam ſuavem, dulcem, ac gratam in os attraxit auram, quam cum admiratione nunquam antea expertus fuerat, ſed poſt ſemihorulam ſtomachum dolentem, & contractum ſenſit, cum omnium membrorum convulſione & reſpiratione difficili, ſanguinemque minxit, cum ardore intenſo; poſtea ſubito colico dolore correptus, totusque paralyticus evaſit per ſesquihoræ ſpatium. vid. Hippocr. chym. cap. 24. Sennertus loc. cit. p. 237. dicit, pictorem quendam aperta capſula, in qua diu aſſervaverat Realgar, adducto infeliciter per nares ejus halitu, correptum fuiſſe vertigine, & deliquiis animi cum tumore totius faciei. Timæus loc. cit. Pharmacopœum quendam recenſet a vaporibus & fumis venenatis arſenici incidiſſe in lipothymiam, exhibitis autem aquis cordialibus ad ſe rediiſſe quidem, ſed de inſigni præcordiorum anguſtia, ſpirandi difficultate, ſiti inextinguibili, linguæ, faucium & gulæ ariditate fuiſſe conqueſtum, corpus ac inprimis pedes hinc inde jactitaſſe, pedumque dolore vehementer, vigiliisque perpetuis tentatum fuiſſe, multaque alia ſymptomata paſſum, quin & lipothymiam frequenter infeſtaſſe.

Sed ut ad Caſum noſtrum redeamus, mortua eſt puella absque ulla inflammatione & gangræna. Cauſam hujus phœnomeni ut reddamus, repetendum erit, eam temperamenti fuiſſe phlegmatici, multaque liquamina viſcida in ventriculo collegiſſe, qualia etiam noctu evomuit, unde crebrioribus catarrhis ſuffocativis fuit expoſita. Deinde eam placentam, cum paſſulis & amygdalis dulcibus refertam, ante hauſtum venenum comediſſe. Jam conſtat ex obſervationibus Wepfferi loc. alleg. Hiſt. 1. & Heinrici ab Heer obſerv. 16. arſenicum pleno ventriculo ſumtum tantam ſtragem non edidiſſe, quam ſi a jejunis aſſumatur. Notum etiam eſt, talismodi generis placentas utplurimum

len-

lentorem quendam contrahere, ſie werden ſchlirffig / idque a paſſulis, imprimis ſi calidæ & recentes diſſecentur, atque amygdalas dulces oleoſitatem ſecum gerere, unde ſpicula arſenici muco illo & oleaginoſitate obvoluta ventriculi fibras erodere & corrumpere non potuerunt, ſicut ex obſervationibus Wepfferi loc. cit. Hiſt. 2. 3. 4. lac, & Hiſt. 10. & 12. oleum amygdalarum dulcium arſenici ſpicula ita obtudit, ut gravius nocere nequierit; quemadmodum etiam infantes, qui lac ſugunt, & lacteis pulmentis fruuntur, majorem auri fulminantis doſin impune ſumunt, quam non æque bene ferre poſſunt ablactati, & qui oleoſo ejusmodi nutrimento non aluntur. Vellicare vero violentius & irritare ventriculum puellæ noſtræ, eumque ad vomitum invitare, humores corrumpere & ſpiritus ad ſtaſes & motus ſpasmodicos concitare potuit arſenicum; ſicut quotidiana experientia docet, emeticum intempeſtive datum lethales quandoque ſequi motus convulſivos; ita ut infans hic ſuffocatione, vel ſyncope vel epilepſia mortuus eſſe videatur. De cœtero communis eſt ſententia, mures aſſumto arſenico aquam anxie quærere, a morte ſeſe liberaturos, eamque poſt Mercurialem de Venenis Lib. II. cap. 9. Sennertus loc. alleg. pag. 272. ſed tepidam, hominibus commendat. Experimentum fecit in cane Sperlingius, uti hoc teſtatur in Diſputat. ſua de Arſenico; huic enim ℈ij. arſenici cum pane exhibuit, & poſt horam demum aquam dedit, qui licet erectus ſtare non potuerit, poſt tres tamen horas penitus reſtituebatur. Quemadmodum B. Pater meus in Diſput. de parvis magnorum morborum initiis §. 47. cujusdam meminit, qui ex errore aquam fortem bibens, hauſta mox deſuper copioſa aqua, liber ab omnibus ſymptomatibus manſit. An igitur hauſtus cerevisiæ, quam mater filiolæ poſt pulverem præbuit, veneni vim coërcere aliquatenus valuerit, aliis dirimendum relinquo.

(*Lipſia Auguſtam Vind. d. 5. Octob. A. 1713. miſſa*)

OBSER-

OBSERVATIO CXXVII.

DN. D. IMMANUELIS WEISMANNI.

Tortura Oris ſpasmodico Apoplectica, ob ſenium valde periculoſa, in integrum ſublata.

FOemina nobilis, pene octogenaria; ſterilis, primis matrimonii annis multoties in thermis ultra definitas horas balneans, fervidiorem ſanguinem & calidam humorum diatheſin, ac contumacem alvi conſtipationem ſibi adſcivit: menſibus ordine purgata fuit ad 50. annos; defuncto ante tria luſtra marito, in ſolitudine vixit, terrenis quidem omnibus opibus, ſed inſimul ventris ſupra modum tumidi amplioriſque ac in gravida mole ſibi ipſi onuſta, quæ increſcere diu videbatur, una alvus fere omnino exſiccari voluit, tamen ſine torminibus, vel aliis cachexiæ aut hydropiſeos ſymptomatibus. Suaſu medicorum conſervam Spagyricam Diſp. Aug. nobilem hydropicis, tympaniticis, hypochondriacis & apoplecticis medicinam, inſigni quantitate & pretio devoravit, pruna item laxativa, pillulas FF. aliasque aloeticas, absque crebriori aut majori ventris ſtimulo: Etiam clyſmatum myriadibus parum effectum, imo fiſtula inteſtino vix intrudi potuit. Tum inuri paſſa utrique brachio fonticulum, qui ſanguinem ferum & pus largiter fudit. Biennio abhinc ſupra malleolum externum dextri pedis exorta lichenoſa cutis aſperitas, doloroſa & ſerum ſalſum ſubſtillans, quæ frictionibus ob pruritum irritata in herpetem degeneravit, cinguli inſtar 4. digitos lati pedem quaſi hemicyclo cingentem, exterius ſaltem & in ſuperficie urentem cutemque erodentem, qua ſqamoſa decidente vel manu detracta, tenuis humor exſudavit. Inopinato claudebantur fonticuli, & pedis ichoroſus fluor intra biduum quoque exa-

capi-

ruit, irruente una majori abdominis flatuoſo-torminoſo tenſiva intumeſcentia, pectoris anguſtia veluti præcordia contorquente, capitis gravedine & turbulentia vertiginoſa, oculorum obnubilatione atque violenta clauſura, ſuperciliorum tremore, ſiniſtri lateris ſtupefactiva laſſitudine & inſenſibilitate, maxime autem labiorum ſpaſmodica tractione contorſioneque horrida, quamvis indolente. Hem inde quantum clamoris, miſeriæ & anxietatis? una quantum amoris & deſiderii in medicum, qui ægre morituræ ſpaſmum ocyſſime tollat, ac fortiorem apoplexiam declinet? Data diaphoretico-nervina, acrem ulceris lympham jam in glandulas iterum reſorptam nervisque ex aliqua parte affrictam, novo fluore extrapellendi ac temperandi unaque tenſiones ſpaſmodicas relaxandi; data analeptica, antiſpaſmodica & antapoplectica ſpecifica ac pretioſa: immiſſa fonticulis ſuppreſſum ichorem alias revocare potentia varia, ulceri ſiccato ſuperimpoſita Emplaſtra renovativa, rubefacientia, veſicantia &c. aſperſum etiam alumen &c. illita cervici, vertici, nuchæ, temporibus ac pulſibus balſama & linimenta balſamica, ac caput & contorta facies cucuphis munita. Dubitabatur inter amicos, an convalitura ſit, ob ætatis gradum & ſymptomata periculoſa: tamen continuatis convenientibus remediis intra decendium quamoptime D. G. reſtituta, nec minimum tam horridæ contorſionis facieique inde miſere deformatæ veſtigium relictum fuit.

OBSERVATIO CXXVIII.

Dn. D. IMMANUELIS WEISMANNI.

Septimus annus, primus Climactericus, Varioloſæ funeſtus.

Filia nobilis, elegantis ſed tenerioris a nativitate texturæ, corpore quidem bene crevit: achores capitis quinto demum anno eruperunt, mox reſiccati ſunt, non ſine metu relicti ex eorum citiori ſubſidentia levioris aſthmatis & radicati mali circa pectus. Facie ſemper inde rubuit, frigida magis appetiit, ſitiit tuſſivitque. Venter mollis, depreſſus, nec tenſus aut dolens. Intra ſemeſtre icterum, diarrhœam ſeroſam, & dyſenteriam t. t. epidemiam paſſa eſt, & aliquoties poſtea febricitavit, incerto typo, forſan non incerto ſigno latentis & in actu eruptionis ſtantis febris lentæ tabificæ, qua poſt aliquot inde ſeptimanas primum, tum intra annum & dimidium ter correpta, Dei tamen benedictione, evaſit, reſervata alii fatali morbo, *Variolis*, quas dudum anxii parentes intenſe optarunt, fore ſperantes, ut transmigrata illa Scylla Charybdin evitatura eſſet. Diſtulit autem Natura variolas in ſeptimum ætatis annum, ominoſa & funeſta retardatione, quas ob epidemium t. t. ſtatum eo certius erupturas, difficilis, frequens & copioſa liquaminis pituitoſo bilioſi dejectio prodidit, æſtus quoque inſequens inæqualis & horrores multi intermixti, apparente licet necullo alio conſueto Variolarum ſigno. Cum graſſantes in aliis multis variolæ mali moris eſſent, dubia prognoſis data, & tamen ex arte præſcripta blande diaphoretica, analeptica, & fervorem M. S. prius jam miaſmate hectico febrili infectæ moderate reſtinguentia. Quarto & quinto diebus copioſæ in facie, manibus & corpore anteriori maculæ, ſenſim in papulas ichore ſuo repletas decenti altitudine elevatæ; æqualis

cor-

corporis calor, pulſus naturalis viſus, libera ſpiratio, linguæ & faucium integritas, variolarum legitima maturatio, & quæ talia in varioloſis non ſuſpecta ſigna habentur, felicem morbi tum ſtatum, tum eventum prædicere videbantur. Sed, quæ optime ſe habere, & jam evaſura putabatur, ſubito aphonia, aſthmate, & primum ſolius dexteræ, tum ſiniſtræ etiam manus convulſione, denique univerſalibus convulſionibus impetita, circa finem diei decimi & quarti inter meliora ſperantium parentum lachrymas expiravit, *primo hoc ſuo Climacterico* ad lethum judicato reliquis vitæ ſanitatisque periculis maturius erepta. Quam mortiferam Variolarum cataſtrophen facilius in filia Illuſtri itidem ſeptenni eventuram crediduiſſem, quæ aliquot a computata invaſione diebus, cum excludi debuiſſent variolæ, apparente ne unica vel macula, intenſiſſime æſtuavit, continuo deliravit veluti phrenetica, manibusque & capite ſæviter convulſa, & ob inflammatoriam faucium conſtrictionem linguæque rigiditatem fari amplius non potens fuit, a Generoſis Parentibus fato relicta. Præſcripta ſelectiora alexipharmaca, expulſiva, cephalica, & in decenti doſi bezoardica & cinnabarina, diſtinctis vicibus exhibendo ſudoremque blandum continuum eliciendo: Brachiis veſicatoria, faucibus & linguæ linctus & gargariſmus: Noctu emulſio cardiaco-antiſpaſmodica cum tantillo laud. opiat. &c. quibus variolarum expulſio in tantum & ita celeriter ceſſit, ut altero die circa meridiem maculis plena priorem faciem multum immutaverit, illico remittente, acutiori prius, febre, ceſſantibus deliriis ac convulſionibus, & inſecuta præter opinionem, abſoluto morbi decurſu, lætiſſima valetudine.

)o(

OBSERVATIO CXXIX.

DN. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Iſchuria conjuratione primum feliciter curata, poſt decendium lethalis.

MVlier nonagenaria plurimis viduitatis ſuæ annis torminibus hyſtericis urinæque cum ardore tum ſtillicidio afflicta & pro calculoſa habita fuit. Nuper urina ſemel & ſimul plene ſuppreſſa, cum doloroſiſſima ventris inflatione ejusque ac totius hypogaſtrii atrociter lancinantibus doloribus, ut abdomen & veſicam disrumpi debere, continuo exclamaverit. Vocatus illico Chirurgus, cathetere nec calculum tangere aut removere, nec urinæ guttam elicere potuit. Etiam Clinicæ variis remediolis, cataplaſmatibus, operculis, unguentis &c. ciere urinam & delinire tenſiones ventris tentarunt, ſed ſine effectu, & ob doloris ferociam proxima convulſionibus muliere. Interim ad proximam domum mendicans Vetula, auditis tum ægræ tum adſtantium clamoribus, an aliquis ibidem adeo periculoſe aut tam dolorifice ægrotet! quæſivit, atque obtenta reſponſione, quod Senex fœmina ex aliquot dierum repreſſione urinæ intenſiſſimos dolores patiatur, & a nemine auxilium ipſi præſtari poſſit, ſubridens regeſſit, de expertiſſimo ſuo remedio intra pauca momenta urinæ fluxum certo certius revocaturam eſſe. Quæ anus ceu angelus lucis, vere autem obſequioſa Diaboli ſerva & ſaga pharmacevtria, protinus ad lectum admiſſa, citam ſanitatem non tam iterum iterumque promiſit, ſed etiam ſequenti Proceſſu reparavit, quem *Illuſtri Curioſorum Ordini* avthentiκῶς communicare operæ pretium duxi. Quippe *Candelam integram ſebaceam accendit, de qua oblique inverſa aliquot guttulas ſævi in tres angulos quadratæ menſæ deſtillavit, ægram ter nomine ſuo compellavit, & Flatus Veſicæ, quos hanc obturare & conſtringere ajebat,*

alta

alta voce & quaſi iracunda conjuravit, ut Patientis carnem, medullam, ſanguinem & oſſa quantocyus deſerant, nec amplius crucient, in Nomine SS. Trinitatis &c. poſtea *ſævum tribus menſæ extremitatibus agglutinatum abradere, in maſſulam congerere, & vaginæ uteri intrudere juſſit &c.* quo facto in puncto hæc exclamavit, **O! wie habt ihr mir ſo bald geholffen? wie iſt mir wieder ſo wohl?** Denique ut retenta urina fluat, *ſuaſit cataplaſma ex favo, vino albo veteri, Oleo lini, Spiritu Vini & butyro recenti, coctione & mixtione conflatum, ac triplicato linteo inferiori ventri & pudendo, repetitis vicibus, calefaciendum ac ſuperimponendum: Et crebriorem uſum tum Syrupi de Althæa, tum Julepi ex Aq. menth.* ℔j. *Syrup. rubr. Id. fragar. & Violar. ana* q. l. Croci ʒß. *qui per cochlearia ſedulo ſumatur:* Erumpente hinc inſuetæ multitudinis urina, *ruffa,* turbida, olente, liberata quidem viſa fuit, ſed recidivante poſt X. dies iſchuria, irritis omnibus, miſere fato ſuo defuncta eſt, melius quippe non merita. *Quis autem ſanæ mentis anilibus ejusmodi ſermonibus & actibus aſſentiatur, qui nulla ratione conſiſtunt, ſed aperte vanitatis & damnatæ ſuperſtitionis a Chriſtianis viris exſibilantur. Illi enim, qui ſeducunt per precationes & machinamenta inimici, ſuis precationibus miſcent nomen Chriſti, vel ſacras figuras appingunt, ut lateat ipſa ſeductio. Fit vero hoc occulto DEI judicio, ut cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi, pro meritis voluntatum ſuarum, illudentibus eos & decipientibus prævaricatoribus angelis; quibus illuſionibus evenit, ut multum obſervantibus ſecundum obſervationes ſuas eveniant, quibus implicati curioſiores fiant, & ſeſe magis magisque inſerant multiplicibus laqueis pernitioſisſimi erroris. Omnes igitur artes hujusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum quaſi pacta, infidelis & doloſæ amicitiæ conſtitutæ, Chriſtiano penitus ſunt repudiandæ ac fugiendæ.* D. Auguſtin. d. Doctrin. Chriſt. l. 2. c. 23.

OBSERVATIO CXXX.

DN. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Melancholia Satanica a Concubitu diabolico.

QVinquagenaria mulier, olim & adhuc plethorica & ſalax, decimo ſexto jam anno ſano & quadrato ſponſo conjugata, per quinquennium nullam prolem ſuſcepit. Paulo poſt viduata aliquandiu menſibus fluere deſiit, aliquot inde annis fluore albo, potius gonorrhœa, afflicta, & moleſto totius, inprimis genitalium tanto pruritu, ut ad ſanguinem usque ſcalpere illa debuerit. Ob ſtimulos liquoris genitalis, juventutem, ſanguinis copioſi ſpirituaſcentiam & toties exoptatam prolem nondum genitam, partim ipſa propriis libidinoſæ carnis tentationibus, partim aliorum ſui loci cum virorum tum juvenum lenociniis irretita, quæſivit & admiſit omnes, quos laſciviæ ſuæ ignem in ſinu impudentiſſimi pudoris extinguere poſſe, arbitrabatur. Nunquam tamen concepit vitioſiſſima meretrix, in brutali Veneris ſuæ incendio, nec delaſſata, nec exſatiata. Conſuevit, multis annis, pro pane lucrando, varias reculas peregre portare, & plerumque ſola cum ſola per umbroſas valles & ſylvas ambulare, ſociata & oblectata laſcivis cogitationibus, quas ipſo actu rurſus compleri non tam optavit, quam obtinuit, ſiquidem, prout fatebatur, ex fruticeto ipſi obveniens vir facie, barba, forma & habitu obſcurus, præmiſſis blanditiis oſculisque, poſtea vi & violenta projectione coitum cum ipſa agitavit, licet ſine omni voluptate, quæ major illi & voluptuoſior eſſe debuiſſet, viduæ juvenculæ, ac thori voluptates indulgentius appetenti. Abiens hinc mulier, quaquaverſum venit, omnibus, qui illius mentis actionumque proterviam noverant, ſubtriſtis & ſumme melancholica viſa fuit. Domum reverſa menſes, quibus iterum aliquandiu repurgabatur, expectavit, qui emanſerunt; jam ſe gravidam eſſe ſuſpi-

cans

cans & perpetrati ſui ſceleris conſcia, mente & corpore nullibi quievit, ſed currendo & recurrendo, gemendo, lachrimando &c. vehementer conſcientia ſua angi conteſtata fuit. Anxioſa hinc & veluti præ anguſtia pectoris ſuffocari ſi vellet, ſine conſueto pulſationis ſigno, nec præmiſſa ſalutatione in muſeum meum irrupit, & querula ſic me allocuta fuit: Ach Herr Doctor, meynt ihr wohl/ es ſey mir noch zu helffen? Glaubet ihr/ daß ich könne ſeelig werden? kan ich wohl das Nachtmahl würdig empfangen? Ach ſagt mirs doch! ꝛc. ꝛc. Ob torvitatem fœminæ, & oblatas deſperabundas quæſtiones primum vox faucibus mihi hæſit cutisque exhorruit; ſuaſi autem, ut Theologos noſtrates vel pagi ſui parochum accederet, eisque confiteretur, ſi quid mali feciſſet, quod conſcientiam torqueat: ſi eorum precationes & conſilia in ſui ſanitatem non cedant, medicinam quoque corporis ſubſtitui debere. Verum, antequam urbem noſtram egreſſa fuit, laqueo ſe ſuſpendere tentavit, hincque armatis viris comitata in natalem locum ibi cuſtodienda deducta fuit. Binis abhinc diebus in cuſtodia ille ipſe, ejusdem faciei & reliqui habitus homo comparuit, cui antehac congreſſum maritalem volens nolens conceſſerat. Aſpectu illius territa expalluit & toto corpore tremuit. Ille vero ſi profari cœpit: *Petulca Pallaca! jam me times & horres, quæ Deum nuper non timuiſti: Hactenus multoties omni tuo ſenſu monſtraſti, nihil potius tibi eſſe, quam ut laſcivia tua compreſſione adulterali compleatur. Hoc tibi nuper a me ipſo factum eſt, eo loco, quem noſti; &, quia optationes tuæ melius quid non meruerunt, ſcias nunc, me eſſe Diabolum, qui in forma hominis tecum coivit, cujus externam deformitatem abhorrere debuiſſes, ſi homo Chriſtianus fuiſſes. Modo meæ potentiæ relicta es; ſubſcribe ergo tuum nomen tuo ſanguine, in fidem noſtri connubii, quod ſi non feceris, in mille fruſta dilaceraberis &c.* Regeſſit, *ſe ſcribere nec velle, nec poſſe, nec obligari, ſuum nomen, atramento,* minus *ſanguine ſuo, cum ita ſtolida eſſe nolit, ut dolente ſciſſura carnem ſuam vulneret: ſubinde, ſe nec baptisma, nec SS. Trinitatem, nec parentes ſuos dejuraſſe, adeoque*

que omni ejus voluntati non ſubjectam eſſe: Confeſſa fuit, *ex libidine & rea ſcortationem ſe admiſiſſe, ſed neſciam, ut diabolo ſuccubuerit: ſe nondum mancipatam eſſe Satanæ, velle ſe precari Deum pro remisſione tanti peccati*, allegando dictum illud Biblicum, diabolum potentiſſime refugum, **das Blut JEſu Chriſti werde ſie noch wohl in Gnaden rein machen/ von allen ihren ſchweren Sünden ꝛc.** ex quo adulter Satanas illico evanuit, relicto execrabili fœtore, & animo lethaliter linquente adultera, quæ usque huc tanquam melancholico-maniaca non ſolum vinculis & compedibus captiva detinetur, ſed varia inconcinna de ſeipſa eloquitur, *ſe ſagam eſſe jam per totidem annos, ſe generaſſe diabolum cum diabolo, ſe eſſe infanticidam, ſe per incantationes multa pecora & multos homines cum faſcinaſſe, tum occidiſſe, Satanam ſæpius in carcere obvenire jam juvenem jam huſarum, jam canem nigrum, moloſſum, & coitum diverſimode concelebrare: Perinde ſibi eſſe, an capite plectatur, ad rogum damnetur, vel per carnificem virgis cædatur: libere ſe omnia confiteri & pati velle, quæ merita ſit, ſupplicia divina & humana.* Commiſſa hinc curæ Paſtoris ſui, quæ quantæ virtutis futura ſit? expectandum. An Coitus Satanicus revera, & ipſo aut vero, non imaginario actu, peragatur inter Satanam & fœminam hominem? & an exinde omnis ſuccuba diaboli ſaga & venefica ſit? ego non judico, ſed provoco ad *E. N. C. D. 2. A. 9. O. 7.* Excell. DD. Ledelii. An quoque vafra hæc vel ejusmodi alia mulier pro *Saga*, an melius pro *Hypochondriaca* vel *Hyſterica*, vel *Melancholica* habenda ſit? cujuslibet propriæ decidendi ac credendi voluntati relinquitur. *Chriſtiani medici eſt, Dubia ſemper in meliorem partem interpretari.*

OBSER-

OBSERVATIO CXXXI.

DN. D. IMMANVELIS WEISMANNI.

Cephalæa Hypochondriaca, Chronica, impragnatione ſublata, & lac ex utraque mamma per 20. graviditatis ſeptimanas largiter effluens.

TRiginta annorum uxor, ſanguinea & roſea, indulgentia Parentum, antequam Viro jungebatur, libertati vivendi aſſueta, non pauca nec levia diætæ peccata commiſit, Hecticæ tandem proxima. Patri tum febre continua maligna decumbenti, continue aſſidebat, eadem paulo poſt correpta & ſceleti in formam emaciata, ut eo deformior eſſet junco pene gracilior, quo longior & magis procera corpore. Viro ſociata tribus annis non prolifica fuit, ſemper valetudinaria, & quoad faciem tamen nunquam non florida, ita ut ſæpius dixerit, ſe pomo Sodomitico ſimilem eſſe, quod extus elegantiſſime rubeat, intus vero pulverem & cinerem contineat, occultæ putredinis corruptionisque fomitem. Acidulis & thermis crebrius uſa, ſine ſanitatis ullo commodo. Quarto conjugii anno vegetæ & longæ, ut videtur, ſanitatis puellum peperit, quem ultra 10. ſeptimanas non lactavit, ob atrocem cephalæam & majorem corporis maciem, verita, ne phthiſica mori debeat, vel ſanitatem mentis quoque deperdat, ex intenſiſſimo jam totius jam medii ſaltem capitis, cum in occipite tum in fronte ferocientis dolore, quem aliorſum conſulti medici *ſolis Cephalicis & anodynis* tam *externis*, quam *internis*, delinire & tollere quæſiverunt, ſed fruſtraneo tot nummorum pretio. Et ſic inter dolores eosdem quadriennium transactum, & tota fere officina conſolandi capitis cauſa conſumpta. Conſultus ego, examinatis veris iſtius cephalalgiæ tum cauſis, tum modo; magis cephalæam *hypochondriaco-hyſtericam conſenſua-*

lem, quam *Eſſentialem*, adeoque non tam ſola *cephalica*, quæcunque ſint, & quam pretioſa, ſed magis *deobſtruentia*, *aperientia uterina*, *martialia*, ♀*rea*, *&c.* cephalicis decenti modulo remixta, aliquot menſibus cum regimine optimæ diætæ uſurpanda eſſe judicavi, quod feliciſſime factum fuit, quippe ſenſim dolor capitis remiſit, menſes prius non adeo parce fluentes largius cum euphoria manarunt, internus æſtus tam continuus quam phlogiſtos ſupra ſpem mitigatus fuit, & præter opinionem, cum id maritus & parentes minimum crederent, gravida fuit filiolo ſatis vivido, quem nudius tertius peperit, ex omni parte doloribus curisque ſuis ſublevata. Ab eo autem momento, quo fœtum vivere & moveri in utero ſenſit, mammæ ſupra conſuetam tantum productæ imprægnationis magnitudinem intumuerunt, duriuſculæ & lacte turgidæ factæ, quod non ſolum preſſis papillis, ſed etiam ſponte ad leviſſimam pectoralis conſtrictionem ita largum & quamoptime præparatum emanavit, ut gemellis ſuffeciſſet pro nutritione: quæ lactis ſuperabundantia ad partum usque ſemper increvit, & poſt eundem ita aucta fuit, ut quæſiverint ex medico mater puerperæ & obſtetrix, *annon omnis ſanguis in lac convertatur, & illa ex tanta lactis ubertate omni ſanguine deſtituatur & contabeſcat? ac infans quoque ex crebriori*, quam lactis copia urgeret, & *copioſiori lactatione ad cachexiam aut prœmaturam mortem diſponatur?* Quibus reſponſum fuit, quantum illos conſolari potuit, præter alia, partim *ex Hippocrate* ſ. 5. a. 52. partim ex *Franc. Mauriæu* l. 1. c. 14. partim etiam teſtimonii gratia *Excell. D. D. Scharffii* ejusdem Commatis Hiſtoria enarrata ex E.N.C. D. 2. A. 2. O. 99.

OBSER-

OBSERVATIO CXXXII.

DN. D. IMMANUELIS WEISMANNI.

Epilepſiæ inveteratæ & Eryſipelatis Chronici Spasmodici, ſola Venæſectione certis anni diebus & corporis partibus inſtituta, Curatio.

VEre quidem, quamvis ignominioſe contra medicorum dignitatem, Paracelſus ſcripſit de Occult. philoſ. *Medicus non omnia, quæ poſſe & ſcire debet, in academiis diſcere & cognoſcere poteſt, ſed opus eſt, ut interdum vetulæ adeantur, quæ ſæpe plus cognitionis habeant, quam academiæ, &c.* Quam multa quippe exempla teſtantur, anum medicaſtram in curatione hujus vel illius magni morbi, quandoque, non ſemper, feliciorem, non autem conceſſero, doctiorem aut magis expertam eſſe aut habitam fuiſſe, quam ſummos Regum Principumque Archiatros. *Epilepſia* judicatur ſecundum Hippocratem ſ. 5. a. 7. poſt pubertatem radicata, permanens, incurabilis. Et quæ huic morbo, uti ſatis familiari, ita etiam horrido, non opponuntur remedia domeſtica, exotica, heroica, pretioſiſſima, medicorumque ſcientia expertiſſima? fruſtra tamen. Sic & *Eryſipelas*, quo frequentius multos corripit, & ad maximam corporis miſeriam nonnunquam diſponit, eo levior morbus & vix medicina dignus habetur: plerumque autem eo commoriuntur, ſi radicatum ſit, & ſine fructu medicorum conſilia ſat multa non raro adhibentur. Sed *Vetula* quædam utrique huic peſſimo morbo citam, levem & felicem opem præſtitit, cui aliquot medici & pharmacopolia non ſuffecere. Nempe, *filia* 36. annorum adhuc cœlebs, partim tenera prima ætate ſæpe & multum convulſa fuit, ut parentes nullam vitæ ſpem habuerint, partim etiam ultra decem jam annos, ex totali menſium ſuppreſſione, qualibet lunæ mutatione, maxi-

maxime vero ante vel ſub Novi-aut Plenilunium, ſubito Epilepſia proſtrata, & per quadrantem horæ toto ſuo corpore miſere contorta fuit, inducta paulatim totidem paroxyſmis oblivione, mentis ac partium fere ſingularum ſtupiditate & aliqnali atrophia. Incaſſum a medicis, pharmacopœis, raſoribus, carnificibus, medicaſtris aliis &c. omnia uſurpata. *Et Vir conſularis quadragenarius*, quoties in Sole vel ex Vino aut præcipiti ira incaluit, etiam citra has occaſiones, primum aſthmate & preſſione pectoris, tum cephalalgia cum æſtu frontis ſolius, levi poſtea horrore, tandem etiam æſtu tanto ac ſudore correptus fuit, ut acutiſſimam febrem judicaſſet, morbi conſueti & habitualis non præſcius, cum deliriis, tendinum ſubſultationibus, manuumque ac brachiorum, ſæpius pedum quoque, ſpaſmis. Quicquid conſultum fuit e vulgaribus & ſpecificis, malum plus in-quam decrevit. Interrogata anus, famoſa medicaſtra, utrique curam ſpopondit, & *Solam Venæſectionem* ſuaſit, tum temporis ratis diebus commode & tempeſtive inſtituendam. Scilicet *Illi Epilepticæ*, ipſo Paſchatis Feſto, eodem horæ momentulo, quo in Eccleſia ſacer ille hymnus, Chriſt iſt erſtanden/ ꝛc. cantari cœpit, in vicinis ad templum ædibus, a duobus Chirurgis ſimul quælibet utriusque Brachii Mediana ad ℥vj. ſecta fuit magnum deliquium paſſa virgine. *Huic* vero primo menſis Maji die paulo ante Solis exortum, e ſaphæna dextri pedis, & mediana ſiniſtri Vnciæ octo emiſſæ ſunt, quod altero quoque anno & eodem die repetere, & cujuslibet ſanguinem protinus poſt ſectionem torrenti injicere juſſit. Nec Epilepſia inde, nec Eryſipelas, hactenus per ſemeſtre, recurrit, magna ægrorum conſolatione, qui lætabundi tantarum ſuarum ægritudinum tam levem & minime ſumptuoſam Curationem mihi narrarunt, ſcire ſimul expetentes, *an ſectio Venarum per ſe, vel certis diebus horisque, aut largiori quantitate facta tantæ virtutis eſſe posſit?* vel, *an eorum morbi* veluti *transplantati, ac cum flumine aliorſum translati? aut per magiam atque conjurationem ad tempus ſaltem repulſi fuerint?* Quod, ſuſpenſo tenui meo judicio, aliis prudentioribus offer-

offerre, non indignum fore credidi. Optimum ſic medicamentum, nullo medicamento uti, vel, quod opportune datur aut applicatur, & omnis, vel graviſſimorum morborum, curationis cardo vertitur in inventione medicinæ ejusque tempeſtiva adminiſtratione, quod præcipuum medentium judicium & vera medendi methodus eſt, quæ non ex libris addiſcitur, ſed per experientiam & prudentiam practicam acquiritur. Veriſſime hinc Excell. D. D. Stahlius. *Nemo niſi præceps & inconſideratus, a venæſectionibus temere expectare in animum admiſerit, ut non ſolum ſolæ per ſe, ſed etiam immediate & velut* ἀπὸ μηχανῆς *miracula faciant, & patientes toto atque univerſo ſuo malo ſimul & ſemel ereptos veluti in ſanitatem præcipites agant, ſed ſufficere certe debet, & expetitur profecto omnibus votis a practico ſcientiæ & conſcientiæ compote quolibet, ut ſaltem, quantum ab ipſis ſcienter ac prudenter expectari poteſt, & alia remedia juſto ordine uſurpata, & Venæſectiones ſuo loco, tempore ac ordine debite adminiſtratæ, vere & ſine vanarum pollicitationum fuco atque mendacio præſtent. &c.* Diſſertat. de V. S, in ped. aliisque corporis regionibus.

(*Vraco-Auguſtam Vindel. d. 8. Octobr. A. 1713. miſſa*)

OBSERVATIO CXXXIII.

DN. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

Fons Soterius.

Qui longe modo lateque inclareſcit Fons ſoterius, novus non tam ſui ortu quam uſu medico, prope Zaiſenhauſen in finibus Würtembergiæ ad Palatinatum, in Kraichgow, magno ab æſtate in autumnum anni 1713. hominum confluxu frequentatus, & miro famæ favore celebratus, cum apud nos quoque deſcriberetur a famoſis ſuis qualitatibus, maxime quod male oleret, excitavit Vicinos noſtros, ſui hactenus theſauri fere ignaros, & occaſionem dedit cogitandi, quin ſperandi meliora, de ſcaturigine quadam in campo diu nota quidem, ſed neglecta, imo fœtore ſuo infami. Scilicet Reutlingæ, quæ vicina Tubingæ claret Imperialis Civitas, in prato ipſius, bono quaſi omine, Phyſici ordinarii, Dn. D. Elwert, ſcaturiens fons modo novum in medicina nomen uſu non ſaltem externo, ſed & interno acquirit, nec minora priore videtur promittere. Primum ſcribant experti: alterum ego per phænomena quædam mihi notum publico proponam; quæ cum ſuis, quorum intereſt, ſiquidem ita videbitur, conferre poterunt. Potiora igitur paucis modo ſunt ſequentia:

Subeſſe ſolo, cum foderetur fons, deprehenſus eſt multus lapis fiſſilis, qui ferro ignito inſperſus, præterquam, quod ſalientes quasdam particulas oſtendit, fumum præbuit odoris diffuſi, non ingratum. Inventa fuit etiam a venæ inquiſitoribus in diffractis ſaxis pauca pinguedo mineralis, ceræ vel balſami conſiſtentia, ſuaveolens.

Hinc aqua ſcaturiens ex larga vena ſubtepida, quæ per plures ibi hyemes non fuerit obſervata congelari, ex levi albedine liveſcens, in vitreo vaſe transmiſſa, cineracei quid pulviſculi depoſu-

poſuit; de cætero pura, nec per ſe ultra turbari, minus facile putreſcere, ſolita.

Hujus aquæ odor ſive fœtor gravis eſt; qualis forte accenſi pulveris; aut raſi lyncurii; ſed fugax, ipſam in vaſe patulo ſtantem ſenſim deſtituens.

Sapor ipſi nullus, præter odorem illum, qui ex infirmo forte bibentis ſtomacho etiam eructabundus ſentitur: Acidulam ſalſamve guſtus ipſam non deprehendit.

Argentum immiſſum cito variis coloribus tingitur: Nitida ſcobs ferri ſingulari modo cito denigratur: Injecta Gallæ fruſtula non ita.

Sulphur ibi ſponte ſublimatum aliterve concretum non colligitur: Salini adhuc inde nihil excoquitur.

Fama fert, profuiſſe aquæ balneum in affectibus externis variis, ut cutis fœditatibus, ulceribus, artuum impotentiis, oculorum nubibus, unguibusve, &c. Plures ſucceſſus, & inprimis quam potum aquæ fœtidæ bene, quod mireris, ad imitationem prioris, largum ferre poterunt diverſi ægri, dies docebit.

(Tubinga Auguſtam Vind. d. 9. Nov. A. 1713. miſſa.)

Flores tulit hyems, ſcilicet ſulphuris. Etenim pulvis, a lingno, quod lambunt aquæ, fontis ad oſtium abraſus, naturam ſuam ſulphuream flamma, cum prunis inſpergeretur, concepta clare demonſtravit. &c.

(Idem in literis d. 30. April. A. 1714.)

OBSER-

OBSERVATIO CXXXIV.

DN. D. JOHANNIS MVRALTI.

Hiſtoria Nævi materni.

BEninia Ritzin, Huldrici Ritzen ex pago Buchwyl, prope Weinfelden uxor mœſtiſſima ante duos abhinc menſes in Noſocomium noſtrum infantem fœmellam nævo materno ſtupendo ſignatam attulit; Oris hiatus utrinque ad aures usque fiſſus & apertus, cruento colore proſtabat, & Leonis rictum propemodum mentiebatur; accidit id inde, quod maritus uxoris ante ſesquiannum in obſidione Wylenſi, dum contra hoſtem pugnaret, gladio perierat: Alius quidam enſe maxilla inferiore truncatus & ſanguine conſpurcatus juxta ſylvam jacuerat, quem rumore allato, gravida duorum menſium perterrita, pro marito, ſed falſo oculis intenſis conſpexerat. Puella hæc ab initio latere ſiniſtro Operanti Chirurgo Dn. Freytagio commiſſa fuit; infans ſectionem inſtar labii leporini ſuſtinuit non absque dolore, trajectis acubus, cruentatisque marginibus ſat feliciter curata fuit; at quia magna ſanguinis vis operatione hac deperdita fuerat, infans debilitatus alterius lateris inciſionem ægre ſuſtinuit, neque acus carni infixi manebant, conglutinatio non fieri poterat: Exſpectandæ nunc vires, antequam ulterius quid tentari poſſit. Qua ratione autem nævus hic productus fuerit, merito quæritur.

Vnitatis hocce monſtrum ab imaginatione matris fortiore labiis inductum eſt; terrore namque gravida mulier percuſſi viri, ſubtiliore ſpirituum turbine ab ordine plaſtico avocato, tenero Embryonis corpuſculo, mente quaſſatam Ideam inuſſit, & nævum hunc adfricavit. Terroris enim cæterarumque animi paſſionum Idea in informibus, & incoloratis, ad cerebri tabulam delineantur.

(*Tiguro Auguſtam Vind. d. 20. Nov. A. 1713. miſſa.*)

OBSER-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Observ. CXXXIV

Observ. CXXXV.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

OBSERVATIO CXXXV.

DN. D. DAVIDIS CHRISTIANI VALTHERI, De *Hermaphrodito notatu digno.*

ÆTate reddimur prudentiores. Veritatem hujus proverbii experta eſt Anna illa e Præfectura Wunſiedel, quæ anno 21. ætatis ſuæ errorem parentum, propter ſexum natura nunc indicatum, magna cum admiratione intelligebat. Obſtetrix enim ab initio illam pro Puella agnovit. Paucis vero abhinc diebus videbant Parentes, infantem ſic ſe non habere, ac aliæ puellæ ſolent, ſcilicet, quoad partes genitales. Credebant tamen Annam noſtram laborare hernia quadam, quam nemini patefacere audebant. Cum autem Anna falſitatem ſexus perſentiſceret, mutabat veſtes, mores atque labores. Quo facto Sereniſſimus Princeps ac Dominus, Dominus Chriſtianus Erneſtus, Marchio Birutho-Brandenburgicus &c. p. m. Archiatro ſuo, Venerando meo Dn. Parenti, D. Davidi Valthero, Practico hodierno tempore apud Zwickavienſes famigeratiſſimo, demandavit inſpectionem, quam cum Nobil. Dn. Beato D. Auguſtino Heinrico Faſchio Facult. Med. Profeſſ. Publ. Jenenſi celeberrimo, Archiatroque Ducali Saxonico t. t. meritiſſimo obſequenter in ſe ſuſcepit. In illa ſequentes, uti propria verba Atteſtati Medici ſonant, annotarunt circumſtantias:

Demnach der Durchlauchtigſte Fürſt und Herr / Herr Chriſtian Ernſt; Marggraf zu Brandenburg ꝛc. ꝛc. ꝛc. Unſer gnädigſter Fürſt und Herr uns gnädigſt anbefohlen / einen Hermaphroditen/ von Kroitzſchen Reith aus dem Amte Wunſiedel gebürtig/ in Augenſchein zu nehmen. So hat derſelbe ſich nebſt ſeinem alten Vatter bey uns heute dato eingefunden und auf vielfältige Befragnüſſe nachfolgendes gemeldet:

Daß er allbereit über 21. Jahr/ beſage ihres Kirchen-Buches/ alt ſey/ in ſeiner Heil. Tauffe zwar vor ein Mägdlein von der Ammen-Frau angegeben/ und mit ihrer Tauff-Bathin Nahmen/ Anna benennet worden. Wenig Tage hernach hatten die Eltern bey ihme vermercket/ daß er einen Knaben ähnlicher geworden; jedannoch aber niemanden etwas hiervon gemeldet/ ſondern es vor ein Schädlein (oder Bruch) gehalten/ und alſo ergehen laſſen/ biß ſich die Natur bey ihme nun je mehr und mehr geeignet/ da er ſich denn geſchämet ferner Weibs-Kleider zu tragen; dannenhero am vergangenen Martini männlichen Habit angeleget. Sonſt iſt dieſer Menſch nicht allzu kleiner Statur, ſanguineo Cholericus, ad iracundiam pronus, hurtig und geſchickt/ hat an aller männlichen Arbeit Freude und Luſt von Jugend auf gehabt/ und auch noch/ wie er denn ſeines Vatters Joch Ochſen nicht allein wartet/ ſondern zugleich mit Fahren und Ackern alle Arbeit darmit verrichtet; Jngleichen Gras gemeyhet/ und alle Knecht-Arbeit gethan/ und ſolche noch viel lieber jetzo thue/ da er je mehr u. mehr zu dergleichen/ auch andern männlichen Verrichtungen ſich geſchickter und hurtiger befindet; Er belaufft ſeines Vatters Forſt und Gräntz-Höltzer/ fänget an mit Büchſen und Schieſen umzugehen/ hat groſſe Luſt zum Pferden und reiten/ auch in den Krieg zu gehen Courage genug/ und ſcheuet ſeinen Mann nicht/ geſtalt er denn einen Dratzieher/ ſo mit ihm ſchertzen wollen/ in ſeinem Weiber-Kittel tapffer abgeſchmieret habe. Es vergriffe ſich/ wie er und ſein Vatter meldet/ nicht leicht einer an ihm/ wäre in der Schencke zum Bier mit geweſen/ und daſelbſt offt als ein Kerl mit denen Mägden getantzet/ er aber niemals als eine Magd ſich zum Tantze führen laſſen.

Anlangend deſſen Leib/ iſt ſolcher wohl geſtalt zu ſehen/ exceptis genitalibus: Facies ſatis læta; lanugo piloſa in labiis tenella & mollis adhuc; vox ſonora, ſatis virilis, inter claram & raucam ambigens, Statura corporis mediocris, & quoad cætera ſana.

Mam-

Mammæ, ſo vor 3. oder 4. Jahren zu wachſen angefangen/ jetzo aber nicht gröſſer wurden/ rotundæ mediocres, turgentes, invicem ſe ſororiantes, papillis exiguis ornatæ. Nulli in pectore pili. Notabilis autem & vere in duplo criſpulis luxurians cincinnulis in pube viſitur ad umbilicum excurrens piloſa progenies (ſo vor ohngefähr 6. oder 7. Jahr hervor zu kommen er angemerckt) ſub qua ex inguinali regione teſticuli duo (utriusque unus) turgidi & ſat grandes prodiere, ovi gallinacei magnitudinem fere æquantes, quorum uterque peculiari ſcroto cutaceo, parum quidem corrugato, pilis tamen hinc inde ornato, amictus protuberabat, ex quo quisque iterum levi opera in inguina trudi permittebat. Vaſa ſpermatica proceſſu peritonæi inguinali incluſa accurate tangebantur; non alia, quam in viris naturaliter obſervantur. Medium inter hos ad pubis os occupavit penis prominens, craſſitie digiti minoris, exiguus tamen & curtus, pollicis priorem articulum referens, cujus præputium aliquantiſper protenſum glandem, non perforatam, fere obtegit omnem. Curta quidem hujus eſt ſupellectilis prominentia, quam clitoridem aut tentiginem diceremus, niſi vaſa ſpermatica & teſticuli, ut in maribus ſeſe haberent. Tendit autem hujus penis ſubſtantia nervoſa ad digiti minoris craſſitiem, usque ad oſſis pubis radices, ut integri longitudo ad digiti longitudinem accedere obſervata ſit. Hic pruritu venereo, qualem ſæpe ſentire conſtanter affirmat, tentatus, erigitur, virilitatem mentiens, longe major. Sub glande frenulum præſens in duas dividebatur alas, ſeu nymphas; ſub finem vero frenuli ſeptem hiatus, duo ſatis patentes, ſtylique apicem excipientes, non autem tranſitum permittentes, & quinque exigui, ſimiliter exiguum oſtendentes hiatum, non ſine admiratione obſervavimus; ex quibus albicantem illam materiam, qualem interdum, præcipue poſt libidinis oeſtrum animadvertit, ſpermaticam forte penetraſſe conjecimus. Reclinato ad latus teſticulo utroque, labia in conſpectum venere vulvæ, initium a præputii lateribus ſumentis & deſinentis, ſub teſticulis in ſcrotorum coalitum, ut illa a teſticulis dictis abſcondita deprehen-

ſa fuerint. Monticuli veneris in hiſce labiis vix obſervabiles; nulli in his pili; alæ exiles & productionum myrtiformium exiguæ portiones. Foramen rotundum ſub corpore penis, non procul a radice hujus, conſpicibile, ex quo meatus, brevis quidem ducebat urinarius; unde erecto corpore ſtans ſatis prompte, maſculi adinſtar, protrudere urinam conatur. Os uteri externum conſtrictum, nerveum, ſatis tamen molles hujus vicinæ partes; id tamen propter exquiſitum ſenſum digito nec penetrare potuimus, nec voluimus. Stylum autem argenteum admiſit ad digiti fere longitudinem præſentis vaginæ uteri certum indium; ex qua tamen nunquam ſtillaſſe menſes ſerio teſtatur.

Aus dieſen erzehlten wahren Umſtänden erhellet zwar klar/ daß dieſer Menſch ein Hermaphrodite ſey. Zu welchem Geſchlechte aber ſeine Natur mehr inclinire/ ſolches werden nachfolgende Anmerckungen zeigen.

Das Geſichte und die Sprache dißmal nicht attendiret/ finden ſich dennoch weibliches Geſchlechts zu ſeyn:

(1.)

Die wohl-formirten Brüſte.

(2.)

Die unter denen Teſticulis verborgene weibliche Geburt mit ihren labiis, nymphis, productionibus myrtiformibus, orificio uteri externo.

(3.)

Penis ille curtus, imperforatus, non pro pene virili habendus, ſed tentigo, mulieribus libidinem faciens, virgam ſolum virilem mentiens.

Auf männlicher Seite aber finden ſich gleichfalls nachdenckliche Signa.

(1.)

Pili capitis, ſo niemal verſchnitten/ auch nie länger geworden/ als ſie jetzt ſind/ etwas flammlicht.

(2.)

Einige Anzeigung zum Barth.

(3.) Pe-

(3.)

Penis, quamvis curtus & imperforatus in glande, non pro tentigine ſimpliciter habendus videtur; ſiquidem ſub frenuli finem obſervata hiantia corpuſcula loco perforationis eſſe poſſunt, ad ſeminis emiſſionem, qualem poſt libidinem factam ipſe ſenſit.

(4.)

Teſticulorum duorum ſat grandium, horumque vaſorum ſpermaticorum præſentia.

(5.)

Pruritus in Venerem & in ſequiorem ſexum amor & deſiderium.

(6.)

Menſium defectus totus, licet habeat genitalia muliebria externa. De internis hac vice judicare non valemus.

(7.)

Inclinatio naturalis ad omnes actiones viriles, propenſio & alacritas animi ad pugnam, bellum, equos.

Will man nun obberührte Signa genau erwegen / ſcheinet zwar/ mehr dieſes Menſchen Natur ad potiorem ſexum zu incliniren / ad matrimonium aber ihm zu laſſen / nicht rathſam/ damit nicht Anlaß gegeben werden möchte / zu andern libidinibus. Nichts deſtoweniger iſt zu muthmaſſen / daß er einem Weibs-Bilde männlich beywohnen würde/ ob aber darauf eine imprægnation erfolgen müſſe/ kan in re abſtruſa, ſo bloß hin nicht negiret / auch nicht allerdings affirmiret werden. Uhrkundlich mit eigener Hand geſchrieben / und von Uns Pflichtmäſſig ausgefertiget / ſo geſchehen/ Bayreuth am 1. Februarii An. 1686.

Auguſtinus Henricus Faſchius D.

David Walther/ D.

Fürſtl. Brandenburgiſcher Leib-Medicus daſelbſt.

Maneat itaque merito verum noſtrum ſupra allegatum proverbium: Ætate reddimur prudentiores. Anna enim jam audit Andreas, & Andreas, ratione ſcilicet officii, ſaltuarius.

OBSERVATIO CXXXVI.

DN. D. DAVIDIS CHRISTIANI VALTHERI,

De

Calculo ſingulari per anum excluſo.

Corporis humani ventres Epidaurius heros
Tres fecit, totidem regna Galenus habet.
Singula ſed lapides generant: Semenque malorum
Et caput, & thorax, venter & imus habet.

CAntat Cl. Dn. Ludov. Chriſtianus Crellius, Poëta ingenioſiſſimus in Marmorea memoria ſua Seligmanniana, & quidem ſummo cum jure. Experientia enim tanquam omnium rerum optima magiſtra veritatem hujus dicti ſatis edocet, Ephemeridesque noſtræ Academiæ Cæſareæ Nat. Cur. innumeris illuſtrant Exemplis. Hiſce ſequentem adjungam obſervationem: Cum olim Chemnitii Praxin exercerem, Pellio quidam, cognomine Hoffmannus minor, Vir laborioſus, dolorem gravativum circa hypochondria ſentiebat, nec non ventriculi languorem, flatus, ructus, ſalivam ſalſam & acidam cum alvo adſtricta &c. Ordinabam medicamenta aperientia, abſorbentia, carminativa &c. ſed omnia absque ullo effectu. Cum autem adhiberem abſtergentia, ægerque die 24. Octobr. A. 1707. alvum dejicere vellet, dolore lancinante coactus, uxoris digitos in auxilium vocavit, iisdemque explorando & fruſtum materiæ duræ, ſpeciem lapidis, ſeu potius tartari, germanice Weinſtein/ præbentem, frangendo hoſtem moleſtiſſimum invenit, victor evaſit feliciſſimus.

Hic-

Hicce Caſus per ſe quidem non eſt rarus, ſiquidem D. D. Tudecius Ann. IX. & X. Obſ. 122. p. m. 294. ſeqq. D. D. Valentini Dec. II. Ann. II. Obſ. 167 p. m. 379. D. D. Simon Schulzius Ann. II. Obſ. 125. p. 127. D. D. Hertodt Ann. IV. & V. Obſ. 99. p. 102. D. D. Lucas Schröckius Sen. D. D. Wolffſtrigelius Dec. I. Ann. II. Obſ. 89. p. 163. Faſchius, Bartholinus, Mercurialis, Fernelius, Rufus, Braſſavolus, Geſnerus, Rolfincius, Heurnius &c. ſimiles annotarunt. Aſt propter formam ſingularem externam hanc noſtram hiſtoriam merito judico memoratu dignam. Rotundos enim hinc & inde invenimus calculos humanos per anum ejectos, tabulatos autem rariſſime, imo nunquam.

(Dresda Auguſtam Vind. d. 15. Decembr. A. 1713. miſſa.)

OBSERVATIO CXXXVII.

Dn. D. JOHANNIS ADAMI GENSELII. De *Pilorum defluvio totius Corporis.*

VIr 52. annorum temperamenti olim calidi & humidi, floridiſſimo Corporis habitu, capillisque præditus albicantibus in pago Comitatus Caſtriferrei Gor dicto, ob ſerum vero blandum, roſcidum, paulatim ſucceſſiva alteratione deficiens, caliditate, & ſiccitate in dies propter continuum piperatorum ſpiritusque Vini uſum aucta, particulis ſulphureis intenſis, ſpiritibus Vitalibus nimiam Volatilitatem adeptis, ſanguinique & ſero ἀμετρία inducta, ira, vigiliis, nimia venere, ſudoribus demum oppreſſoriis obſtetricantibus temperamentum ſibi cholericum, id eſt calidum & ſiccum, mira metamorphoſi adſcivit, corpusque reportavit emaciatum & capillos nigricantes, a copioſis fuliginibus exuſtis; tandem nullo alio præcedente morbo, totius Corporis amiſit pilos. Cum Excellentiſſimus D. D. Laurentius Heiſte-

ſterus P. P. Altorf. in Ephemeridibus Anni 1712. p. 431. ſimilis hominis Londini in Britannia a ſe viſi pilis omnibus deſtituti mentionem feciſſet, cauſamque hujus phœnomeni curioſis rerum naturalium indagatoribus inquirendam l. c. reliquiſſet, opinionem meam ipſi circa illud ſcripſi; nimirum: defluvium hoc Capillorum attribuo calori præternaturali aucto & ob exceſſivum ſpiritus vini uſum efferato, lympham in glandulis pororum ſubcutaneis miliaribus & vaſis lymphaticis nimium rarefacienti ac fundenti, quæ rarefacta & expanſa, cum majus, ob vim elaſticam affectet ſpatium, tubulos ſeu poros cutis tam ſphæricos, quam triangulares & cubicos, quibus radices piloſæ infixæ ſunt (cuivis enim glandulæ & poro cutis ſuus adſtat pilus quaſi ejus tutor) tam internos, quam externos adeo dilatat, & papillas glandoſas in cuticulam ſuos ductus evibrantes & effluvia in inſenſibili transſpiratione extendit, ut pili prolabi cogantur, quod enim pori cutis præter naturam nimium dilatentur, caloreque amplientur, teſtantur arenulæ per eosdem quandoque excretæ (de quibus Bartholinus in hiſt. rar. anat. videatur:) imo Lindanus illos adeo patulos & ampliatos olim obſervavit in ſtruma, ut granum hordei imponi, hinc æſtivo quoque tempore ob calorem auctum cutis rarior, ejusque pori laxiores, quam hyberno, quo fit, ut animalium pelles æſtate difficilius pilos quam hyeme contineant; in febribus acutis defluvium Capillorum, ob eandem rationem & ob abſumptum alibile fomentum ordinarium, ſolenne eſt, ſero nimirum tanquam nutrimento pilorum materiali, ſanguini ceu formali incocto, & halituoſo reddito, videtur id mechanice demonſtrari poſſe in glabratione ſ. v. porcorum aliorumque animalium, ubi aqua fervida poros cutis laxando ac dilatando ſetas & pilos cum bulbulis radicitus excidere facit & exurit.

Altera Cauſa hujus defluvii pilorum eſt defectus particularum ſanguinis oleoſarum, & abſumptio pinguedinis ac humidi radicalis, ſive macies & ſiccitas corporis, ſicuti enim pilorum in diverſis corporis humani aliorumque animalium internis quoque partibus & membranis (v.g. corde, utero &c. teſte Hippocrate, Galeno,

leno, Schenckio &c.) creſcentium cauſa eſt abundantia lymphæ, & materiæ viſcoſo-adipoſæ, ſeu pinguioris mucoſæ, & unctuoſæ (de quo vide Acta Erudit. Lipſ. A. 1683. p. 215.) ita vice verſa defluvii pilorum in partibus externis cauſa eſt defectus lymphæ & ſubſtantiæ oleoſæ, ceu materiæ alimentariæ ob glandulas exſiccatas; fuliginoſi quippe, craſſi, terrei & glutinoſi vapores, ex ſuperflua humiditate inprimis in glandulis contenta oriundi, ſunt pilorum cauſa materialis ex qua ſive proxima, qua ceſſante, neceſſario quoque ceſſat effectus. Sic in terra nimis arida ob defectum humidi nihil cernimus generari, aut ſi generatur, non diu durat, hinc etiam animalia cruſtata pilis carent, & ſynciput ſæpe in viris calveſcit, cute ibidem ob obſentiam pinguedinis & humiditatis, ſiccitatemque concomitantem quaſi teſtacea reddita. An autem pili omnes quadrati & ſecundum longitudinem cavi ſint? & an, cum in demortuis quandoque creſcere viſi, diverſa vita, peculiarique anima vegetante, cum reliquo corpore nihil communionis habente, juxta nonnullos præditi ſint? adhuc ſub judice lis eſt, extraordinaria etenim rariſſimeque contingentia hæc ſunt (imo ſæpius & ut plurimum fabuloſa,) quæ non faciunt regulam, nec videtur probabile, ſulphure alibili ex vitalitatis ſphæra deturbato, pilos ſuccreſcere poſſe, nec experientia reſpondet in Corporibus balſamatis & aliis.

Ad hæc prædictus D. D. Heiſterus reſpondit ſeq. Ampliſſime & Excellentiſſime Domine, Fautor Colende:

Rationes, quas in gratiſſimis Tuis ad me datis literis reddis de pilorum defluvio, cujus in Ephemeridibus A. 1712. mentionem feci, ut verum fatear, egregie mihi placuerunt, vixque alias eſſe magis veriſimiles exiſtimo, atque hac de re gratias Tibi ago maximas &c. &c. Quod de Caruncula ſcripſiſti, optarem ut in ſequentibus Ephemeridibus paulo accuratius deſcriberes, obſervationesque tuas cum publico communicares.

(*Sopronio Auguſtam Vind. d. 30. Decemb. A. 1713. miſſa.*)

OBSERVATIO CXXXVIII.

DN. D. GODOFREDI DAVIDIS MAYERI.

Pleuritis rariore Metaſtaſi in Parotides terminata.

CAuſæ, quæ ad plethoram & cacochymiam generandam faciunt, ſi unquam ad pleuritidem excitandam efficaces viſæ ſunt, ſuperiore profecto anno, ſolſtitiorum cumprimis tempore, ferocientes eas obſervavimus, ita quidem, ut citra ſexus & Ætatis reſpectum, aliorum epidemicorum Morborum more, malum hoc in plurimos impetum feciſſe, in quibusdam etiam, ob connexam malignitatis violentiam, lethalem ſtragem excitaſſe in confeſſo ſit. Morbum hunc Artis beneficio, multoties ſublatum, quinimo, criticis quandoque & ventilatoriis Naturæ medicatricis evacuationibus & metaſtaſibus, feliciter interdum diſſolutum bene recordor; Etenim exprimi quaſi humores morbificos in venas jugulares & carotidas, quæ ad caput procedunt & ſurculos faucibus, quibus glandula adjacet, largiuntur, celeberrimo Jonſtono in notis ad Coac. Hippocratis p. 347. forte non denegabimus: Rariſſimam tamen Metaſtaſin talem Sennertus Med. Pract. lib. 2. part. 2. cap. 16. appellat, quæ pro terminanda Pleuritide ad articulos & glandulas vel Parotides extendatur, eapropter non immerito adnotanda. Illam Menſe Martio experiebatur M. R. Xylopola, qui cum hæmorrhoidum fluxum ter ſuſtinuiſſet ſolennem, nunc autem eundem obſervaſſet interceptum, variis ob ejusdem defectum conſtrictionibus pectoris & cardialgicis afficiebatur non infrequenter. Tandem febre acuta continua, reſpirationis difficultate & dolore lateris & omoplattæ, ad jugulum & mammam excurrente, punctorio diſcruciatus, noctu ante diem decimam quartam ingenti faciei rubore, capitis gravitate & ſurditate cum ſtupo-

ſtupore extremorum ſe correptum ſentiebat: Inſequebatur aurium pruritus & ob appulſam ad easdem peccantem materiam, ſub iisdem glandularum diſtenſio, tumor, dolor & rubor. Interne uſus alexipharmacorum temperatorum, cum appropriatis, intermixto interdum tantillo ☉ri ♃iati & Cinnabari, continuatus: Externe applicata remedia, quæ calore ſuo reſtitantes humores ad motum incitare apta viſa, ex quibus cumprimis laude ſua non defraudandum Celeberrimi Wedelii ad Parotides Emplaſtrum, quod ex Emplaſtro Magnet. A. S. Diachyl. ℅ nuc. Moſchat. & camphora præparatur, & eximium profecto effectum tam in reſolvendo quam ſuppurando multoties præſtitit. Tandem maturitatis colluviei in tumore certiores, eundem ſcalpello externe aperiebamus, unde promanans ſanies dolorem lateris acutum, febrem omnem, reſpirationis difficultatem, tuſſisque vehementiam feliciſſime mitigabat ac ægrotantem exoptata ſalute denuo refocillabat.

Pari affectu delaſſatam vidi Suecici cujusdam Locumtenentis Domini M. G. Conjugem, cui in quintum menſem gravidæ, mox in principio præfati morbi, ob plenitudinem corporis inſignem, & vehementem ad partem affectam affluxum, viresque adhuc integras, in oppoſito latere venam aperire curavi: poſtea exantlatis nihilominus omnibus, quæ pleuritidi communiter adnectuntur, ſymptomatibus, quæ ipſi ultima fere minabantur, ſui medicatrix natura adeo favit, ut Parotides intumeſcere & poſt earundem internam maturationem per utrasque aures ſaniem per aliquot dies propullulare fecerit feliciſſime. Alias ex glandulis ſubalaribus Pleuritidem obſervavit D. Olaus Borrichius, ut Thomæ Bartholini Acta Hafnienſia Medica & Philoſophica Volum. II. Ann. 1673. obſerv. LXXXV. p. m. 205. teſtantur: Imo ſanguinem & pus ad alvum & veſicam perveniſſe, atque hac ratione Pleuritidis ſolutionem adornaſſe quandoque naturam, variis obſervationibus hinc & inde demonſtratur: Qua vero ratione e thorace materia tam prompte ad Parotides pervenire, & hinc evacuari tam feliciter potuerit, amplam ſpeculandi materiam ſuppeditaret, quo

eodem epiphonemate, de oriunda ex glandulis ſubalaribus Pleuritide obſervationi Excellentiſſimus Borrichius loco citato impoſuit finem.

OBSERVATIO CXXXIX.

Dn. D. GODOFREDI DAVIDIS MAYERI.

Calculi ſymptomatum Metamorphoſis infrequens.

ILluſtris Ægra temperamenti cholerico-melancholici, ætatis XLVIII, certior tandem reddita, doloris gravativi in regione veſicæ ſenſum, urinam partim aquæ fontanæ ſimilem, partim ſabuloſam, confuſam, graveolentem, craſſam, purulentam, acerbum & gravem inter emittendum ardorem, mictionem crebram & guttatim factam, conatum & compreſſionem multam, certiſſimum præſentis Calculi vel calculoſæ concretionis ſignum eſſe & veræ nephritidis phœnomena (quo malo antea ex multiplici morbi Metaſchematiſmo illam divexari non equidem judicabant omnes:) præter adcitata & alia malo huic communia phœnomena, hæc inſuper experiebatur complicata ſymptomata.

Morbo ægram infeſtante interdum ex conſiſtente materia calculoſa, ejusdemque fortaſſe aſperitate, duritie & copia, propter ingentem ſine dubio dolorem, a compreſſis, arroſis, extenſis & contractis membranoſis, nervoſisque partibus, ſibi non ſemper conſtat animo patiens: Voluntarias actiones non legitime exſequitur ac præter conſuetudinem nunc parum, nunc multum, nunc ferocius & incondita tam diu eloquitur, usque dum adminiculante vel natura vel arte, peccantem materiam ex renibus per uretheres ad veſicam transmiſſam eſſe, ipſa referat, eo ipſo confeſtim mentis compos redditur, cujus ope omnia quæ agit, aut loquitur, rationi tum conſentanea eſſe, eaque omnia decore & conſueto modo perfici adſtantibus patet. Interdum pollex

pedis

pedis ſiniſtri, ad quod latus in inguine progreſſus calculoſæ materiæ frequentius obſervatur, tremore quaſi convellitur ſolus, citra omnem cruris ſtuporem ac reliquorum pedis digitorum conſenſum, voce tum temporis tremula & interrupta. Adhæc immanes borborygmi, viſcera ventriculumque quaſi ferientes, interdum compreſſisſimum pectus obſervatur, ut plerumque ſuffocationis metu ſe mox interituram putet. Sudor in paroxyſmo perpetuus, non per totum corpus, ſed manuum volas, quantitate adeo notabili ſe manifeſtans, ut per attactum objecta quævis impenſius madefieri ſe ſentiant, qui tamen remittente paroxyſmo non aliter, ac a ſole redeunte tenebræ, ſenſim diſpellitur. Paroxyſmus inſtar febris tertianæ duplicis, ſicque periodice impetum molitur. Quamdiu vires integræ, motus omni decubitu præſtat: Reſupina cubans, quieſcit commodior. Aliquoties circa plenilunii tempus urinam cruentam obſervavimus, quam periodum, pro Catameniorum repurgatione, antea Naturam ſibi ſolennem elegiſſe, ægra recordatur, quorum defectum, cum ætatis ratio illum ſibi depoſcat, circa vernale & autumnale æquinoctium, imminente cumprimis plenilunio, in pede celebrata Venæſectio, non obſtante alio contraindicante, ſupplebit.

Inter remedia lithontriptica in hoc & aliis quibusdam ſubjectis effectum omni laude majorem mihi præſtitiſſe Radicem Pareirabravæ, cumprimis in ſubſtantia exhibitam, ſancte teſtor: quod eximium medicamentum indefeſſæ curæ, multiplici experientiæ & commodatis conſiliis Dn. D. Mich. Frider. Lochneri, Ephemeridum Directoris, nos debere fatemur, ut elegantiſſimo ex ipſius ſchediasmate de Pareirabrava, Novo Americano Calculi remedio, videre licet.

OBSERVATIO CXL.

DN. D. GODOFREDI DAVIDIS MAYERI.

Bulimia periodica ex Verme.

MVlieri ætatis XLI. Temperamenti itidem Cholerico-Melancholici, vilis cujusdam Operarii Uxori, ex melioris nutrimenti indigentia, multitudine comeſtorum acetariorum latrantem ventriculum lenire patriæ conſuetudinis erat. Faſtidio demum ferculi tacta, ad alia ingenti cupidine & appetentia ferebatur, quam, non continuo cibos appetendo, quaſi vix ſaturari potuerit, & primo nondum ſatis coćto, novum ſubinde appetierit, ſic ſcribente Sennerto Med. Pract. Lib. 3. part. 1. ſect. 2. cap. 4. ſed periodice, tertio omni die, hora quavis matutina ſexta, ſuſpiciendam exhibebat infeliciſſima, ut quamvis pro quadratorum hominum indole, quadruplo magis & amplius, ſanam illam cibum aſſumſiſſe præ debilioribus obſervaverim ſæpius, cum bajula ſit, & laboribus quotidie dedita: deſiderio tamen alimenta appetendi quondam naturali plane diſſimilem & morboſum, atque morbis gravioribus defunctorum appetitui aucto majorem affectum ſtata hora & die in illa animadverterim. Tortor hic crudeliſſimus animali hanc efficiebat conſimilem, a cujus nomine affectus etymon derivare volunt plurimi, corporis quidem mole & ventriculi capacitate non parem, immoderata tamen alimentorum quorumcunque quantitate implacabili ſtomacho ingeſta notabilem pauperculam.

Ægra paroxyſmi tempore ingenti laborabat eſurie, qua immoderate ad alimenta cumprimis ſolidiora urgebatur & nunquam ſatiabatur. Aſſumpta non revomuit, indigeſte tamen quandoque per alvum rejecit. Pro temperamenti indole iracundia movebatur ac mœrore animi ac triſtitia animum ſæpiſſime conturbabat. Virium proſtratione languebat, lividoque colore

lore facies ſuffundebatur: tremor quidam occupaverat artus, os amaricans & ſiccum, labia tremula, ſpiritus anheloſus & gravis, ventriculus inflatus, vertigo prævius ſubſecuturi animi deliquii nuncius, quod interdum motus ſpaſtici labiorum, oris & oculorum, interdum vehemens ſingultus & inanis vomendi conatus comitabatur, quibus accedebat partium externarum frigus, obſcuri pulſus, crebriores vigiliæ &c. Sic fames, effato Divi Senis libro de Veter. Med. c. 15. t. 10. magnam potentiam in natura hominis habet & ſanandi, & debilitandi, & occidendi. Curam duplici ratione inſtitui, ita quidem, ut partim in paroxyſmo ipſo, partim extra illum, ægræ conſulerem. In ipſo paroxyſmo auctor ſuaſorque fui, ut laboranti eodem odore analepticorum, omnium maxime vini generoſioris, adſtantes ſubveniant, cujus aliqualem portionem interdum animo deficienti infundere juſſi, a qua paulo poſt refocillatam vidimus, unde bonum id eſſe ſignum, ſuaſu Sennerti Med. Pr. L. 3. part. 1. ſect. 2. c. 4. p. m. 105. & vires non adeo proſtratas eſſe judicavi. Quinimo pinguefieri quibusdam credita, obeſæ die mitiori ob plethoræ præſentiam Venæſectionis neceſſitatem propinqui injunxere, quam in hoc ſubjecto omni ope evitare ſtudui, cavendo, ne cachecticum infelici eventu tractarem pro plethorico, ſic monente Celeberrimo Wedelio Diſputatione de Bulimo cap. 7. pag. 21. Potius cruditatum primarum viarum & quantitate & qualitate peccantium certior, ſalinis quibusdam alcalinis, præcipitantibus, abſorbentibus, anticachecticis &c. hoſtem aggreſſus ſum, irrito tamen omni conatu, quem adhibebam. Purgantia Medicamenta Clariſſimus Sylvius Prax. Med. lib. 1. c. 2. §. 26. p. m. 160. præſcribere non conſultum duxit & in fame aucta propterea non convenire ibidem edocuit, quoniam, ut ipſius verbis utar, nulla noverit purgantia, quæ humores acidos educant blande: irritari opinatur iisdem, non item, niſi cum ſummis torminibus & noxa majore quam fructu evacuari acidos in corpore humores &c. Securior tamen præmiſſorum præparantium & edulcantium, quorum Excellentiſſ. Wedelius loco citato pag. 22.

pro

pro explicanda in adducto loco Doctiſſimi Sylvii opinione, mentionem injicit, ægrotanti M Pill. Cephal. hyſter. c. ⊖ eſſent. ♀r, acuatam, die mitiori porrigo: unde quidem exquiſitus ventriculi dolor, ſumma tormina, tandem dejectiones acres, excoriantes, ultimato aliquot vomitus ſubſecuti, ſub quibus cum materia acida, bilioſa, fœtente, notabilis magnitudinis Lumbricus ejectus, qui longus & rotundus in extremitatibus acuminatus, durus ac ſubalbidus & nonnihil hirſutus erat, imaginem longioris lumbrici terreſtris referens. Foras itaque depulſo hoſte, quem procul dubio Extractum Colocynth. & ☿ dulc. prout Maſſam pilular. Cephal. hyſt. ingrediuntur, in fugam egere. Expectatus hactenus infelici huic Tragœdiæ finis datus eſt hic, quod ægra convaluerit & immoderatum cibos infarciendi deſiderium naturali magis appetitui, eoque conſueto transmutatum viderit indies, citra certæ cujusdam periodi obſervationem. Lumbricus hic an ſola & unica Bulimi exciterit cauſa, anne ſimul rejecta per vomitum acidum & bilis pro concurrente annotari mereatur, non æque diſputaverim. Etenim Vermem quidem alimentum in Ventriculo præparatum abſumſiſſe & pungendo morſicandoque, appetentiam hanc præternaturalem exaltaſſe, vero ſimile videtur: acidum autem non minus ac bilem operam ſuam conferre, fibrasque ventriculi nerveas vellicando rodendoque, pro ea, qua pollent acredinis potentia, exagitare poſſe, cum Excellentiſſimo Ettmüllero b. m. non negaverim, qui Collegii Pract. lib. 1. ſect. 1. c. 2. quod vermes ſoli appetentiam præternaturalem inducere poſſint, varia ratione dubitavit.

(*Vratislavia Auguſtam Vind. d. 7. Mart. A. 1714. miſſa.*)

OBSER-

OBSERVATIO CXLI.

DN. D. CHRISTIANI HEINRICI ERNDL.

Scirrho Pulmonis & Pericardii Hydrope extincti Anatome.

Die 30. Januar. A. C. 1714. offerebatur mihi ægrotans, triginta quaſi annorum juvenis ex Equiſonibus Regiis, qui præterita die 27. Januarii Bloniæ, quinque milliaria a Warſavia, cum in convehendo fœno occupatus eſſet, derepente inſignem horrorem cum vomitu, maximoque dolore regionis Epigaſtricæ, qui illum incurvabat fere penitus, ſequente æſtu, tuſſi ſicca, ſummaque inquietudine, paſſus fuerat. Erat igitur dies jam quarta, cum delato ad hoſpitium, quod Ujazdovii prope Warſaviam habebat, relatione a Chirurgo noſtro facta, ipſi contra puncturas lateris & tuſſim ſiccam, qua de tunc maxime querebatur, pulveres reſolventes ex Sperm. Ceti cum lap. ♋ ſanguine Hirc. ♁ Diaph. Cinnab. Croc. & Sal. volat. C. C. ordinarem.

Die 31. Januarii ipſo mane illum inviſi, & cum maxime anxium, una cum Reſpiratione difficili, dolore pectoris, in ſpecie dextri lateris, tuſſi continua ſicca penitus, pulſuque frequenti invenirem, ſtatim ipſi venam brachii ſiniſtri ſecare jubeo, ordinata ſimul Eſſentia Fuliginis D. Meibomii, cum pulveribus reſolventibus, alternatis vicibus propinanda.

Die 1. Februarii rediens & de ſtatu præſenti patientis ſciſcitans, de continuante adhuc & jam ad quintum diem durante agrypnia & inquietudine ſumma querebatur, dolor ex latere dextro ſeceſſerat ad epigaſtricam regionem, quam totam fere occupabat ſecundum ipſum diaphragmatis tractum, tuſſis continuo moleſta erat, difficulter jam & non niſi erecto corpore reſpirabat, genæ rubebant, pulſus frequens ac debilior, ſitis urgebat: quapropter potionem Pector. off. cum præparatis & G.

 Am-

AmmoniacoDiacod.Mont.ordinavi,una cum ſpiritu ⊖ Ammon. aniſ. cum Eſſent. Pect. Meib.mixto; circa veſperam autem, propter aſthmaticam paſſionem ſumme moleſtam, & quia ad tertiam diem jam alvus obſtructa fuerat, clyſma emolliens carminat, cum ſapone Ven. acuatum, ipſi injiciebatur, ſequentibus tribus fere ſedibus naturalis conſiſtentiæ.

Die 2. Februarii mane adhuc tuſſiebat continuo, & parum flaveſcentis vel virideſcentis potius ſputi ejiciebat, per totam noctem nihil quieverat, non niſi erectus ſpirare poterat, pedes & manus nudas oſtendebat, tegumenta omnia ipſi erant moleſta, dolor eundem locum ac heri, gravativus maxime occupabat, genæ rubebant cum facie de cætero Hippocratica, pulſus erat celer ac debilis: repetita fuit potio Pectoral. cum Oxymell. Squill. & Cinnab. jam mixta: infuſum fl. Papav. Err. Bellidis cum Hordeo & Liquiritia pro potu; externe autem Unguent. d.Alth. Fern. c.Ol.ſtill. Aneth. Chamom.coer. & Cumini, offerebatur. Poſt meridiem invaſit ipſum leve delirium continuans usque ad veſperam: hora autem nona Veſpertina expiravit ſuffocatus die ſeptimo decubitus.

Hæc morbi brevis hiſtoria: Interim, quantum ab ipſo patiente & ſodalibus ejus cognoſcere potui, non ſolum antehac ſæpius ab equis calcitratus & male habitus fuit, ſed etiam jam a ſemeſtri fere ſemper tuſſicula cum inappetentia, languora, laboravit, ita, ut ad ſervitia conſueta nonnunquam incapax fere penitus fuerit.

Die 3. Februarii, opitulante Chirurgo noſtro, cadaver aperui, & hoc quidem, ſingulari illa curioſitate ductus, quam in rimandis pectoris affectibus, qui Medicis imponere non raro ſolent, ſemper habui. Antequam cultrum applicavimus, patefiebat contuſio in latere dextro ſub veris coſtis, ubi diaphragmatis expanſio: erat autem livida macula, imperialis magnitudine, cum cicatrice, vulneris antehac inflicti ſigno, quæ tamen in cute ſaltem terminabatur, nec ad interiora pectoris penetraverat, manifeſto indicio, ab equi ungula ferrata hoc olim fuiſſe factum, Didu-

cto ſterno, neque Pulmones neque Pericardium cum Corde, uti fieri alias ſolet, apparebant, ſed omnia hæc denſa membrana erant obducta, ita, ut pulmones cum Pericardio unum quaſi viſcus repræſentarent: præterea in utroque latere pulmones ad vertebras usque valida membranula pleuræ adnati erant; in ſiniſtro latere quidem levius, ita, ut facile abſcederet lobus pulmonum a pleura, adhibitis in ſubſidium ſaltem digitis, in dextro latere fortius, ubi & cum pleura & cum pericardio tam arcte cohærebat lobus, ut ſine cultro & diſciſſione ſeparari ab invicem nequaquam potuerint. Producta ſectione, & inciſa dicta illa ſub ſterno membrana, vel potius Pericardii capſula, exiliebat cum impetu aqua viridiuſcula ichoroſa, qua tota pericardii cavitas adeo erat repleta & extenſa, ut plus quam duas vel tres libras medicinales in ſe contineret, in fundo autem diaphragmati firmiſſime adnata erat, ita ut prædicto jam modo, Pulmones, Pericardium, Diaphragma in unum quaſi viſcus coaluiſſe viderentur. Cor ipſum cum auriculis flaccidum penitus & coloris naturalis ac conſueti expers, muria quaſi arroſum & exeſum erat, inciſis autem ventriculis, parum cruoris ſeroſi fundebat. Quod ad ipſam Pulmonis ſubſtantiam, in ſiniſtro quidem latere ſic ſatis illa naturalis erat coloris & conſiſtentiæ, in dextro autem non æque, utpote in quo, præter firmiſſimam cohæſionem cum pericardio ac diaphragmate totus lobus ſcirrhoſus erat, nec flatum per ramos arteriæ aſperæ admittebat, intus autem vomiculis ichore refertis ſcatebat. Diaphragma præterea, quod cum pulmonibus & pericardio cohæreret arctius, nihil fere inſoliti, ratione coloris & conſiſtentiæ monſtrabat.

Habes hic totam & fidelem morbi, & ſectionis cadaveris hujus hiſtoriam: Ex qua facile colligendum, laboraſſe defunctum ſcirrho Pulmonis & Hydrope Pericardii: qui poſtremus affectus quo rarior, eo dignior ut perſcrutetur, qua ratione in hoc ſubjecto gigni, & febrim acutam inflammatoriam producere potuerit.

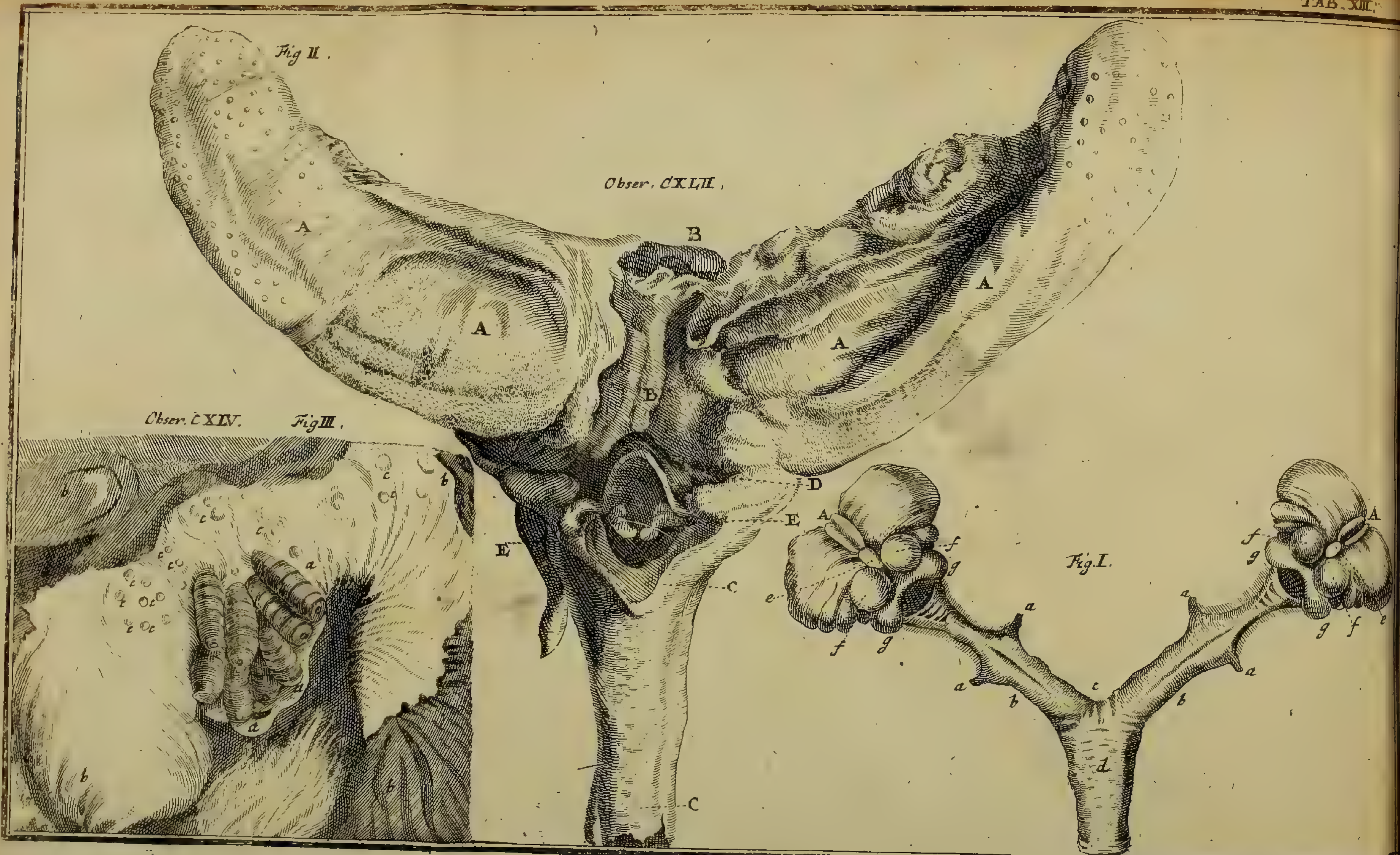
Acutioribus autem liberum hac de re relinquendo judicium, ita ſentio:

Ab equis ſæpius & quidem præcipue in dicto latere dextro ultima vice calcitratus & læſus, primo quidem ſanguinis grumos, ex his autem, quia neglectum fuit malum, ſucceſſive indurationem ſcirrhoſam Pulmonis contraxit: ex ſcirrhoſitate hac, lymphæ ſeparatio impedita fuit, & quæ in hoc lobo fieri debuit, cognitis naturæ, aſt erroneis viis, ad pericardium delata, ibi Hydatides formavit, quæ tandem, fortaſſis per motum corporis ineptum ac violentum inter labores conſuetos, ruptæ, ſimul & ſemel ſerum ſuum ichoroſum acre in cavitatem capſulæ cordis effuderunt, quo effuſo, per conſenſum, ſtatim vomitus cum ingenti regionis epigaſtricæ dolore, horrore febrili, tuſſi ſicca &c, ſecuta: Febris autem lenta, qua diu jam, propter Pulmonis ſcirrhoſitatem & aliqualem exulcerationem laboraſſe exiſtimo miſerum, per ingentem illam alterationem, ruptura Hydatidum, in œconomia vitali factam, ita exacerbata fuit, ut in Acutam, Peripnevmoniam ſimulantem, abiverit, quæ viribus jam exhauſtis, & viſceribus corruptis, medicum auxilium omne eludens, vitæ finem ſeptimo, uti in Acutis ſolenne eſt, fecit.

(Varſavia ad Exc. D. D. Godofr. Klaunigium miſſa d. 10. Martii. 1714.

OBSER-

NATURAL HISTORY

Fig II.
Obser. CXLIII.
Obser. CXLIV.
Fig III.
Fig. I.

OBSERVATIO CXLII.

Dn. D. CHRISTIANI de HELWICH,

De

Polypis cordis, multorum ſymptomatum ad aliud morbi genus relatorum cauſis.

EXtiſpicio abditæ & in puteo Democriti quaſi demerſæ morborum cauſæ cultri anatomici miniſterio ac ope ſæpe poſt mortem demum eruuntur. Tanta enim tum in aliis rebus, tum in morbis internis internoſcendis & diſcernendis, potiſſimum vero in polyporum (ut jam de occultis anevrismatibus & varicibus nihil dicamus) diagnoſi circumfundimur, proh dolor, caligine & fortaſſis ſæpius quam nobis blandimur. Ex re & vero doctiſſimæ de polypo Patini epiſtolæ auctor in præfatione ad lectorem aſſerit: plures *de polypo interno ſcripſiſſe, ſed neminem fortaſſe, antequam anatome verum medicinæ lumen abditisſimam ejusdem exiſtentiam recluſerit, in ſubjectis ægris demonſtraſſe.* Profecto viri ab *evolutis jatricis monumentis jam ſenio confecti ac intra ægrorum & Cadaverum myriades asſidue devoluti,* in aorta Patini polypum latere ignorabant; imo Patinus ipſe, quod mireris, *potius morbi obſcuritate quam rigore angebatur, & tædebat Medicum in Medico emporio ignoto ære, quo ſibi mortem coemeret, e vivis diſcedere, ut* iterum noſter auctor loquitur. Et qua quæſo arte in muliere ex *Cephalæa multorum annorum atrocisſima & invicta pereunti* Pechlinus potuiſſet detegere, *ſinus cerebri nigro, mucilaginoſo tenacique polypo obſideri,* (Confer. obſervat. Phyſico-Medicar. lib. 2. p. 204.) niſi culter anatomicus manifeſtaſſet polypum & nullam aliam fuiſſe cauſam immanis ac diuturni illius doloris. Et tametſi hac ratione cultri anatomici miniſterium non illis proſit, quos incognitum quidem, ſed crudele admodum ac miſerabile morbi genus, dum viverent, infeſtavit, & poſt multos dolores ac acerba

diſcrimina enecavit; utile tamen illud eſt Medicis ac aliis quoque ſub morborum tyrannide gementibus, illis quidem fere ſemper, his vero tum demum, ubi acri mentis inveſtigatione & ratiocinio a ſimili detectum malum ſublevari poteſt. Eſt tamen, ubi & defunctis per anatomicam viſcerum inſpectionem ſuo modo conſulitur, dum interdum labes famæ vivorum aſperſa cuspide cultelli anatomici eradi poteſt. Uxorem illam Mercatoris, cujus *affectum muliebrem mixtum obſervat. 148. in centur. 2. Ephemerid.* deſcripſi, rumor per orbem, incertum, quo auctore diffuſus in claſſem tripudioſarum ac libidinantium mulierum retulerat; a quinque etiam Medicis ſymptomata a me in prælaudata obſervatione commemorata a furore uterino ſeu oeſtro venereo uno ore in conſultatione fuiſſe derivata memini. Enim vero aperto poſt mortem cadavere patuit, polypum in utroque cordis thalamo, potiſſimum vero prægrandem illum in dextro ventriculo hoſpitantem præcipuum terrificorum ſymptomatum fuiſſe auctorem. Tametſi vero neceſſarium non ſit fuſiori calamo hoſce polypos deſcribere, cum Clariſſimorum virorum, Tulpii, Bartholini, Malpighii, Pechlini &c. diligentia nobis hic otia fecerit, juvat tamen tribus addere verbis, quod polypi in hac muliere membranaceum ac durum arcte compreſſum corpus expreſſerint, cujus cortex exterior Patiniani polypi tegumento (*Confer. Decur. 3. Ephemerid. noſtrarum Annum primum in appendice p. 117.*) ſimilis, craſſitie ac duritie cum corio certare potuiſſet. Hi certo polypi mihi omne dubium exemerunt, quod Clariſſ. Kerckringius in *obſervat. 63. p. 145.* dubitans, an *verus polypus ab ullo viſus*, aliquid humani ſit paſſus. Polypis hiſce in noſtra viſis & examinatis, manibus palpare nobis videbamur cauſam interceptæ ac laborioſæ reſpirationis, (propemodum enim certi ſumus, duros hoſce polypos paulo majores reſpirationem reddere difficilem, niſi cor amplioribus dotatum ſit ventriculis, quam imitationem merito addit celeberrimus noſter præſes *Decur. 2. Anno X. p. 341.*) ſpaſmorum iſtorum horribilium, quorum ſit in citata obſervatione mentio, præcipue vero etiam repentinæ

mor-

mortis, qua Anno 1713. die 4. Januar. oppreſſa eſt; nam inopinato ſuffocata concidit, ſicuti polypus omnis ſubitaneo mortis periculo nunquam vacat. Nec Kirſtenium, qui teſte Segero in *epiſtol. 86. Cent. 2. Epiſt. Bartholini*, opuſculum de Polypis meditabatur, fallere autumo, dum aſſerit, quod omnes illi, *in quibus polypos obſervavit, catarrho ſuffocativo extincti ſint.* Et dum hæc ſcribo, præter ſpem in vivorum numero eſſe deſiit catarrho ſuffocativo extinctus Illuſtriſſ. Comes Oppersdorffius, in cujus corde poſt fatalem horam inſignis polypus eſt deprehenſus. Confer. *Malpigh. de polypo Cord. in operib. p.m. 315.* Ceſſante enim ac prohibita in cordis ventriculis circulatione ſanguinis, *idem in microcoſmo, quod in macrocoſmo (interpoſita inter lunam & ſolem terra) accidit & velut eclipſis quædam exiſtit, quam neceſſario mors ſerius ocius inſequitur*, ut cum doctiſſimo viro *Simone Pauli in quadripartito Botan. ex p. 81.* loquamur. Prius vero, quam repentina ſuccumbant morte, dici non poteſt, quantopere poſt inuſitatos animi corporisque motus, quibus latex vitalis majori impetu ad cordis thalamos propellitur, principium corporis noſtri vitale ad lipothymiam usque luctetur, ut remorantem in cordis cavitatibus ſanguinem extrudat, ac itum & reditum ejus conſervet ac tueatur. Profecto hæſitans ex errore convulſivos etiam motus adſciſcit in auxilium, ſicuti in hac noſtra contigit: laudatus vero Comes nec de dilatatione aut conſtrictione thoracis exquiſita, nec de ullo in præcordiis pondere conqueſtus eſſe fertur. Cæterum memores obſervationis notatu digniſſimæ Marci Aurelii Severini, quod iis, qui Venerea labe inquinati ſunt, ſæpe adoleſcere ſoleant polypi (adeo enim fœcunda malorum mater eſt Syphilis!) ſolicite inquiſitum fuit, an aliqua hujus labis in trunco exanimi nota deprehenderetur? At vero fatendum eſt, nos in nullum penitus ejus mali veſtigium incidiſſe: multo minus *ſquallida tabes*

Artus - miſeros obduxit & alte
Grandia turgebant fœdis abſceſſibus oſſa.

Duo

Duo vero ſunt, quantum mihi quidem ejus genus vitæ perſpectum, quæ generationi polypi anſam præbere potuerunt. Et initio quidem mœror panicus, quo aliquot ante mortem annis concuſſa fuit, cum ejus conſalinus quispiam charum ei, neſcio quibus de cauſis, caput, poſtquam hilari animo & vegeto corpore e lecto ſurrexiſſet, apoplexia corriperetur & actutum exſpiraret; provide vero & ſolerter notavit Malpighius l. c. p. 316. *quod inſignes polypos in præcordiis illorum, quos improviſus concusſit timor, bis obſervarit.* Graviſſime omnium in vitam peccavit ſecundo in hoc, quod, cum tuendæ ſanitatis & prorogandæ vitæ cauſa thermas Hirſchbergenſes adiiſſet, aliquando ex iis egreſſa æſtuans præ nimio calore corpus nimis temerarie frigidæ aquæ totum immerſerit. Ab illo ſane tempore nunquam amplius cum ſanitate in gratiam redire potuit. Si Malpighianum generationis polypi, modum approbes; (quamvis & alium memini legiſſe in hiſtoria Regiæ ſcientiarum Academiæ) facile patet, quo pacto turbatis utroque in caſu ſanguinis fluor, & in ultimo etiam compages ejus non leviter diſſoluta, præcipitatis fibroſis ac albis partibus ſtrui potuerit ejusmodi corpus, quod polypum vocamus, ex pelliculis ſeu filamentis ſanguine turgidis, mutuo ſibi incumbentibus ac arcto & tenaci nexu coaleſcentibus, quæ in faſciculos collatæ membranas efformare, hæ vero ſenſim auctæ ac ſibi invicem agglutinatæ in ſubſtantiam ſatis grandem accreſcere aptæ natæ ſunt. Hoc eo facilius fieri potuit in hac fœmina, quo magis ſanguis ejus, ut in cruore ex vena educto aliquoties vidimus, fibris craſſis, fluidoque minus obſequentibus abundabat. Nihilominus cum inficiari non liceat, defunctam de incendio muliebrium, dum viveret, conqueſtam fuiſſe, ac deſiderium coëundi qua verbis qua geſtibus aliisque indiciis interdum prodidiſſe, uterum luſtrandum eſſe duximus. Et iſte quidem a ſtatu naturali penitus non recedebat, ſi quatuor excreſcentias ejusdem cum utero, texturæ renum minutorum formam exacte referentes, excipias, duas diſſecuimus & cavitatem, quæ tamen in uterum non hiabat, in iisdem admirati ſumus. Haſce protube-

be-

berantias in dextero uteri latere circa fundi ſuperficiem vertebris obverſam, cui filamentis in faſciculum collectis tanquam pediculis annectebantur, invenimus. In eodem latere veſiculæ incluſæ membranæ, quas ovarium vocamus, verſus ſuperiora in ſacculum protendebantur, qui, cum incideretur, materiæ nigricantis gelatinoſæ unciam circiter dimidiam cum impetu ejaculabatur. Annon vero hæc materia ovula vicinasque partes compreſſit & ſenſum gravitatis ac ponderis produxit? Non multo itaque melior noſtræ ſors erat, quam virginis illius *furore uterino & mania* tanta correptæ, *ut catenis vinciri debuerit* apud *Blancardum in Anatomia practica obſerv. 99.* quæ & ipſa cum ſubito obiiſſet, aperto cadavere ſpectandum obtulit *Ovarium pugni magnitudinem æquans idque ſucci plenum.* Dolemus vero, quod renes attentioribus oculis non perreptaverimus, forte enim novo exemplo confirmari potuiſſet ſententia Bartholini, quod ſalacioribus renes ſint majores, quam Celeberrimus Lentilius nuper *in Centur. 2. Ephemerid. Academiæ noſtræ* pag. 345. & ſeqq. operoſe adſtruxit.

OBSERVATIO CXLIII.

Dn. D. CHRISTIANI de HELWICH.

De

Gonorrhæa inveterata, ſuppreſſionis urinæ & aliorum ſymptomatum cauſa.

VIr generoſus quadraginta circiter annos natus, a primis pubertatis annis non tantum in Martis, ſed & Veneris caſtris ſtrenue militaverat. Unde quidem aliter fieri non potuit, quam ut multoties gonorrhoea virulenta etiam ea, quam a contorſione penis in obliquum, chordatam vocant, corriperetur. Et ab iſta quidem ſæpiuſcule variis remediis variisque medendi methodis a diverſis Medicis pariter ac Chirurgis utcunque liberatus fuerat.

Enim vero, quoniam vagos & impuros concubitus amatorios non vitavit, neque unquam ad accuratiores diætæ leges conſtanter ſe adſtringi paſſus eſt, aliquoties priſtina labe fuit contaminatus ac variis involutus eſt malis. Nam & in urinæ ſuppreſſionem multoties incidit, quæ primis annis catheteris ope aliquoties fuit ſublata. Cum in cauſam detentionis urinæ inquireretur, & in urethra non ſolum poſt glandem verſus veſicam tangentibus occurreret obſtaculum durum & calloſum, verum etiam in eodem urinæ canale ad radicem penis, deprehendi videretur corpus paulo durius; Illuſtriſſimus Dominus Æger ac Medici crediderunt, carunculam ſeu excreſcentiam poſt diuturnas ac ſæpe recurrentes gonorrhæas cauſam eſſe iſchuriæ, exiſtimantes obvium eſſe, quomodo urinæ fluxus tali oppoſito aggere obſtrui ac cohiberi poſſit. In eadem excreſcentia, quam indubitato præſupponebant, etiam cauſam latere rati ſunt, quod tenue admodum urinæ filum inter mejendum ſæpe appareat, item, quod tenuis ille urinæ fluor minime rectus ſit, ſed obliquus ac in duos quaſi radios diviſus. Converſa hinc ad carunculam exſtirpandam Medentium ſtudia, & multa ad eam auferendam remedia ſunt adhibita. Nobis, quibus traditio Chirurgorum & ſcholarum doctrina de caruncülis earumque effectu per multos annos fuit ſuſpecta, illa hæret opinio, quod coarctatio & ſtrictura urethræ & ægros ipſos ac Medicos frequenter fallat ac ſpecie carunculæ illis illudat, ac proinde ægrum ab uſu remediorum catharcticorum & irritantium, quæ vulgo commendantur, abſtinere voluimus, cum noſtræ ſe crederet curæ. Porro cum per longum temporis ſpatium liquamen colore modo flavo, modo viridi, induſia maculans antea exſtillaſſet; ante biennium purulenta & ſanioſa materia, nares acri odore feriens, in maxima copia (nam dimidium matulæ ſæpe implebat:) effluere cœpit. Ego, qui tum temporis ſolus ei medicinam faciebam, iſtam materiam ex veſiculis ſeminalibus & glandulis proſtatis exulceratis ſcaturire arbitratus, præſcripta idonea victus ratione non tantum ad contagium virulentum & ad dyſcraſiam maſſæ ſanguineæ

ab

ab iſto inductam in cura reſpexi, ſed ulceris in proſtatis maximam habui rationem, non neglecto dolore, qui ſub finem mictionis crudelius, quam dum urina proflueret, excruciabat, & contra hæc mala evacuantibus, idoneis temperantibus, mundificantibus, balſamicis & conſolidantibus cum ſumma attentione certavi. Inter topica placuit abſtergens decoctum, quod per ſyphonem in penem injici curavi, & exſiccans ungventum, quod cereolo illitum circa noctem in penem fuit intruſum. Cum hæc per duos menſes ſtudioſe ac diligenter eſſent in uſum deducta, non adeo multum puris proſtatæ profundebant & læta ex integro ſanandi ulceris ſpes affulgebat. Enim vero ad exercitum revocatus omiſſis remediis in antiquum vivendi modum relapſus denuo gonorrhæam contraxit, quæ a variis tractata, a nemine vero ad hunc usque diem perſanata fuit. Rurſus ſub finem mictionis aliquem, licet non magnum, percipit dolorem, qui antea jam evanuerat, ac urina tenuiſſimo quaſi filo exit ac dimanat, quinimo aliquando ſupprimitur, cui, ubi liber exitus ei patet, quod antea factum, cum ad Catheteris opem confugit, magna putris materiæ & filamentorum copia miſta eſt. Ardore urinæ maximo excruciatur poſt coitum, quem a ferventis & putris ſeminalis liquaminis tranſitu derivat. Fundo matulæ adhæret ſumma tenacitate mucago albumini ovi non diſſimilis, quæ in filamenta, dum effunditur, diſcerpi videtur. Ex quibus facile intelligitur, in quam periculoſo ſtatu æger verſetur. Neque improbabile eſt, ulcera tam antiqua in veſiculis & proſtatis ab abuſu adſtringentium, quæ ab imperitis Medicis ſæpe vi quaſi extorſit, in callum concreviſſe ac obduraſſe, imo ſuſpicari licet, quod collum veſicæ in ſcirrhoſam duritiem occalluerit, niſi forte malis carcinodes ulcus ſupponere. Certe ab abuſu calidorum internorum remediorum vini ac aromaticorum & Catheteris irritamento ſerio eum revocare conatus ſum, quia hac ratione evenire facile poſſet, ut maligni moris ulcus excandeſcat & veſica inflammetur. Accedit, quod nec Catheteris miniſterium ei amplius utile ſit. Nam cum initio hujus anni die 23. Januar. poſt vini generoſioris,

ſioris ingurgitationem exitus urinæ omnis præcluderetur, fruſtra ad Catheteris opem properavit. Tanta certe erat urethræ coarctatio, ut Catheter intrudi nullatenus poſſet. Eximiam vero ei utilitatem præſtabant enemata ut & Cataplaſma ex Radice Alth. Pertroſel. ononid. Herb. Parietar. Malv. veron. flor. verbaſc. ſambuc chamomill. ſem. lin. frenugræc. Bacc. juniper. &c. in lacte coctum & calide applicatum. Inter remedia interna utilitate plane eximia ſeſe commendabat ♌. ℈Xij terebinthin. cum decocto *emoll ent. contra calculum* Foreſti & aquis appropriatis ac ſyrup. Alth. miſtus ac ſæpius per intervalla exhibitus.

OBSERVATIO CXLIV.

DN. D. CHRISTIANI de HELWICH.

De

Febris Catarrhalis ſolutione paulo apud nos rariori.

DVm paſſim febres catarrhales majoribus aliæ, aliæ minoribus ſymptomatibus ſtipatæ præterlapſa hyeme apud nos graſſarentur, & plebem præcipue opprimerent; matrona nobiliſſima propemodum quadragenaria, aulæ delitiis affluens, die 16. Menſis Februarii eadem graviſſime laborare cœpit. Horrore per dimidiam horam concuſſa in vehementem circa noctem incidit æſtum graviſſimumque capitis dolorem atque coryzam. Maxima vero tempeſtas ei incubuit die 20. ejusdem menſis, ſiquidem intolerabili Hemicrania ſiniſtri lateris excarnificata, deliquiis fere continuis ac maxima pectoris oppreſſione & anxietatibus territa ultima ſibi imminere credidit. Die 21. acceſſit inſignis in eodem latere faciei tumor & totum corpus fuit conſperſum maculis, quas Eſſere vulgo vocamus. Hiſce apparentibus ferocia dolorum & pectoris anguſtiæ quodammodo miteſcere videbantur. Vigeſimus ſecundus dies ei illuxit multo felicior, quando ex nare ſiniſtra primo viridis, deinde ſubrubra ac tandem

cineritii coloris materia incredibili copia cum optatiſſimo ſymptomatum levamine prorupit. Vt videas, quam verum ſit Hippocratis illud oraculum : *Capite dolenti & vehementer laboranti pus vel aqua vel ſanguis per nares aut aures effluens, morbum ſolvit lib 6. Aphoriſm. X.* Vnde vero tam inſignis quantitas ? An forte ex glandulis & tunicis narium ? nequaquam. Clariſſimus Williſius in *deſcriptione nervorum & uſus cap. 21. p. m 74. in Op.* reſpondet, *liquido conſtare, quod ſeroſi humores cœcos nervorum & fibrarum meatus perreptent & per ipſos e loco in locum migrent. Quinimo,* inquit, *opinari licet, non tantum in humectandas nares laticem ſufficientem hac via tranſudari, verum etiam ſi quando ſeroſa colluvies in cerebri ventriculis congeritur, non raro ſuperfluitates ejus, ſive humorem excrementitium fibrarum ductu os cibroſum trajicere & foras amandari.* Celeberrimus Bohnius in doctiſſimo opere *de officio Medici* part. 1. cap. XVI. recte ſentit, quod natura *viam per os cribroſum patulam magis reddat* ad *minimum, ubi morbificam excernere ſatagit materiam,* quod *ejusmodi hiſtoriæ innuant, quibus ſerum, cruorem extravaſatum, pus ſimilemve colluviem, quæ cephalicorum ſymptomatum cauſa conjuncta hactenus extiterant, per nares emuncta legimus.* Dixi hanc ſolutionem febris catarrhalis apud nos rariorem ; nam muco debitis remediis ex radice *Helenii, Imperator. pimpinell. a Carlin. &c. ac myrrh. & ⊖libus præparato & pilulis ex Gummatibus evacuato* fere per ſudores ægri a febre hac liberantur, etiamſi nullo modo ad ſudores cogantur.

(Vratislavia Auguſtam Vind. d. 10. April. A. 1714. miſſa.)

OBSERVATIO CXLV.

DN. D. GODOFREDI KLAVNIG.

Hepatitide ſubito extincti Anatome.

MOrbos, qui Hepar aggrediuntur, ſi ſymptomata & eorum eventum attendas, inter ſe utplurimum toto cœlo differre, & diverſam penitus induere faciem, ſi in hujus viſceris parte convexa, aliam ſi in concava, vel in ipſa ſubſtantia ſedem cruciatuum figant, ulteriori probatione non indiget. Notari tamen merebitur Hepatitis per quatuor dies latitans, uno vero impetu in tantam, ut ita loquar, flammam erumpens, quæ vix per 10. horas ſæviens ægro vitæ finem ſubito attulit, inprimis cum Medicinæ forenſis ſcriptores Hepatis læſiones ſimpliciter lethales pronuntiare ambigant. Degebat apud nos ante tres annos Vir ſanguineo-cholericus, ætatis 45. circiter annorum, natione Batavus, Potentiſſ. Regis Polon. Auguſti negotiis vacans, qui Bacchanaliorum tempore in pago dimidium milliare hinc diſtante, aëri ſe exponens inclementiori, Baccho ſtrenue litaverat. Vratislaviam redux conquerebatur de totius corporis languore, æſtu circa noctem ingraveſcente, levi ſubinde horrore, ſiti, ſomno inquieto, tuſſi, quam inſequebatur ſpiſſioris phlegmatis exſpuitio, & de reliquis ſymptomatibus, quæ me de Febre Catarrhali certiorem reddere poterant.

Quapropter in auxilium vocavi medicamenta tali Febri convenientia, ſcilicet diluentia, leniter diaphoretica cum diureticis & expectorationi inſervientibus, a quibus etiam intra 12. dies convaluit, & ſe ex voto ſanum deprædicavit. Finita hac cura prædicto Domino pro conſervatione ſanitatis, qua tum fruebatur integra, proprio motu arridebat Conſilium famoſæ Dominæ Fouquet, qua Duce ad confortandum pectus ſpiritum rorismarini, qui vulgo aqua reginæ Hungariæ audit, in largiori

doſi

doſi ſæpius hauſit. Huic methodo ultra ſex ſeptimanas inſiſtens nocturno tempore 19. Martii inſperato Reſpirationem expertus fuit quodammodo difficiliorem, quam cruditatibus in primis viis latentibus adſcribens, laxante emendari poſſe erat perſuaſus. Juſſit itaque ſibi afferri potionem ex aqua laxativa Viennenſi cum ſpeciebus dia-Tartari Minſ. acuatam, cujus effectum mitiorem poſtmodum & mihi, & aliis laudavit; ſequenti die pariter me inſcio ad corroborandum ſtomachum, quem adhuc accuſabat, guttulas quasdam a nebulone Medicaſtro, quorum apud nos fertilis ſeges eſt, extra moenia jus vitæ & necis impune exercente, acceptas, diſſuadente licet uxore, numero 40. aſſumſit, earumque uſum aliquoties repetiit. Ab eo tempore peſſime ſe habere cœpit, adeo quidem, ut 25. Martii tota nox ipſi maxime fuerit turbulenta, irruente calore intenſiſſimo, circa carpos manuum frigore & ſenſu dolorifico, quem comitabatur maxima in reſpirando difficultas, quandoque exſpuitio pituitoſæ materiæ ſanguine intermixtæ, dolor urens circa ſcrobiculum cordis verſus hypochondrium dextrum, & Præcordiorum anxietas. His in anguſtiis conſtitutus meum imploravit auxilium, ad quod præſtandum horis matutinis eum acceſſi, & placide dormientem inveni, quapropter ſomnum turbare inconſultum ducens, poſt duodecimam me rediturum promiſi. Cum ſtato tempore illum inviſerem, vix verbis mihi exprimere valebat miſerias præterita nocte toleratas, & ſe modo quaſi de morte reſuſcitatum proclamabat, ceſſantibus nimirum allegatis ſymptomatibus & pulſu etiam magis naturaliter ſe exhibente, ut igitur ad conſervandam per bronchia excretionem unice medicamentum ex expectorantibus a me peteret. Sed ecce! quam lubrica mortalium ſpes! Ejusdem enim diei hora tertia revertebatur fatalis paroxyſmus ſtipatus omnibus ſupra memoratis ſymptomatibus, quæ compeſcere Venæſectione vel medicamentis non erat Medici, cum vomitu ſtatim rejicerentur omnia, quæ ipſi exhibebantur. Appropinquabat itaque vitæ finis, qui Dominum

ægrum

ægrum, aucta ſuffocatione, hora prima nocturna 26. Martii e medio ſuſtulit. Subitaneus hic caſus agnatos, inprimis mæſtisſimam Viduam novem liberorum matrem, de genuina mortis cauſa ſollicitam reddebat, ad quam indagandam facultas mihi concedebatur aperiendi cadaver. Hoc aperto obſervavi in Thorace pulmonis lobos nigricantibus punctis, procul dubio ab intercepto ſanguinis motu, undiquaque notatos; in abdomine vero pylorus ſeu dextrum ſtomachi orificium tam interne quam externe conſpiciendam dabat maculam fuſcam ſeu nigricantem, quæ Imperialis magnitudinem excedebat, qualis etiam colore ſimilis, ſed magnitudine tribus vicibus major, & duritie notabilis in ea Hepatis parte, quæ pylorum reſpicit & attingit, apparebat. Reliquæ partes ſanis erant ſimillimæ. Quæ inflammationis hujus fuerit cauſa, inquerere nolo, ſufficit, quod ab inflammato Hepate & pyloro nervorum ſtrictura & dolor intenſiſſimus a dolore ſpaſmodico vicinarum partium, inprimis diaphragmatis & pulmonum contractio & conſtrictio, ab hac in pulmonum vaſis ſanguinis ſtaſis, & in eorum cellulis præcluſus aëri ingreſſus, hinc tandem ſuffocatio & Mors, ſalvo aliorum judicio, optimo jure deduci posſit.

OBSER-

OBSERVATIO CXLVI.

DN. D. GODOFREDI KLAUNIG.

De

Cardialgiæ Recidivis, Medicamentorum Variationem exigentibus.

ETiamſi Cardialgia, quam meliori jure Paſſionem ventriculi colicam nominarem, quotidie ferme obvia ſit, attamen ejus ſollicita & exquiſitior cura noſtris in Ephemeridibus locum tuebitur, cum ſæpius Medicos adeo fatiget, ut & hic ipſis, uti in Proverbio loquimur, aquam ſæpius hærere fateantur. Expertus hactenus fui affectus hujus atrocitatem in viro ætatis 38. temperamenti ſanguineo-cholerici, qui ſpatio trium annorum plures recidivas, quarum nonnullæ per aliquot menſes quotidie ſævierunt, paſſus, mox in hoc, mox in alio medicamento ſalutis anchoram invenit, quorum varietatem & reliqua circa hunc morbum obſervata hic candide communicare operæ pretium duco. Multifaria Experientia jam didicerat, ſe huic hoſti oportere victas dare manus, poſtquam cibos aſſumſerat nimis avide, imprimis eos, qui viſcidioris texturæ flatibus anſam dant, pingues & lacticinia, aut delectatus fuerat potu vini dulcioris, quorum in claſſem pertinent Canarienſe, Languedocicum Muſcat de Frontignan dictum &c. Quapropter Tragœdiam, quam ſimiles exceſſus in ejus ſtomacho ludebant, non immerito, ut credo, adſcribere ſolitus fuit tono relaxato tunicæ fibroſæ ventriculi, quæ ſcilicet a flatibus nimium extenſa robur ſuum amittit, quo ad promovendam perfectam alimentorum digeſtionem indiget. Hac poſtmodum labefactata, quid mirum, ſi ſemidigeſta moles, crudum & pituitoſum chaos, ſtomachum dolorifice flatibus turgeſcentem ſiſtat, adeo, ut & vicinæ partes ſenſu dolorifico afficiantur, inprimis ſiniſtrum ejus orificium, quod per nervos proprios a ſexto pare originem ducentes mali propaginem longe lateque

diffundit & diaphragma, reſpirationis organa, ac ipſum cor in conſortium trahit? Non equidem excludo dyſcraſiam liquoris,qui e ſtomachi glandulis ſub fermenti nomine ſecernitur, ut & bilis ac inprimis ſucci pancreatici, perſuaſus cum Illuſtriſſ. noſtro Herophilo in ejus conſilio Miſcellaneorum Excellentiſſ. Lentilii Parti II. p. 428. inſerto, quod horum vitioſorum tumorum ad concoctionem facientium fermentatio & hic ſymbolum ſuum addat, crederem ſaltem, meo in ægro hanc dyſcraſiam ab atonia fibrarum ſtomachi originem habuiſſe. Succi pancreatici & bilis vitium non obſcure apparuiſſe videtur; cum æger paroxyſmi mitigationem non ſolum a ructibus, ſed magis a ſitu corporis, quoties jacendo, etiam extra lectum, dextro lateri incumberet, experiretur, manifeſto indicio, quod comprimendo dextrum hypochondrium tali ſitu promoverit dictorum humorum effluxum, & fermentationi obicem poſuerit. Superfluum judico in Cardialgiæ hiſtoriam & ſymptomata excurrere, poſtquam ejus pathemata, dolore ſcrobiculum cordis & totam ejus peripheriam, imo ipſum ſcapularum interſtitium occupante gravativo ac diſtenſivo acutiſſimo, ad animi deliquium usque ſe manifeſtantia, lippis, ut dicimus, atque tonſoribus nota ſunt; annotare potius lubet varia remedia, quæ quælibet recidiva ſibi quaſi propria vindicavit. Cum hic morbus prima vice irrueret, ordinaria methodo vomitorium & Carminativa oppoſui, ſed nihil exoptati effeci, usque dum ad D. Becheri pilulas ex extractis balſamicis, aperitivis & tonum corroborantibus compoſitis confugerem, quæ repetitæ aliquot vicibus hoſtem ejecerunt. Finitis his induciis poſt aliquot menſes Cardialgiam recurrentem felici tandem ſucceſſu abegi ſale acidularum Egrenſium, cujus ʒvj. in ℥iij. aquæ font. ferventis ſolutæ ter in uſum vocatæ virtute ſalium innata corroborando fibras, corrigendo phlegma viſcidum, ſuccum pancreaticum, bilem, laxando, atque dirigendo motum periſtalticum verſus inferiora, flatibus viam monſtrando utramque abſolverunt paginam. Verum ſubſequens recidiva etiam hæc ſalia laude ſua privabat, ut, alio deſtitutus auxilio, præmiſſo laxante

rha-

rhabarbarino corticem Peruvianum extra paroxyſmum duabus horis poſt paſtum quotidie revertentem, adhibere coactus fuerim, qui etiam, robur reſtituendo fibris, ægrum ſanum & ferme per ſemeſtre ſpatium ſalvum ac incolumem præſtitit. Nova hujus Tragœdiæ ſcena auſcultabat cortici caccerillæ præ chinæ chinæ Cortice, tanto cum applauſu, ut ille hac vice victoriam reportaret. Cum iterum recurreret, nec cortices frenum injicere valebant, ſed variis fruſtra tentatis in Infuſo herbæ millefolii inveni, quod quæſivi, cui majores adhuc debeo grates, quod aliquoties redeuntis in orbem morbi deſiderata fuerit panacæa. Ne vero millefolium nimis extollam, ultima admonet recidiva, qua æger meus autumnali tempore præteriti anni ſatis atrociter laborabat. Diu, fateor, inſiſtebam veſtigiis præteritis, & Millefolium varia ſub forma exhibui, nullo tamen cum ſucceſſu, ut tandem dolore victus duro nodo durum cuneum, morbo ingrato ingratum Medicamentum opponere mecum conſtituerem, Decoctum intellige Centaurii minoris, quod ab illo tempore apud ægrum meum jure meritoque tam curative, quam præſervative primas tenuit. Hujus Decocti quotidie e lecto ſurgens quatuor vaſcula, quæ Taſſes vocantur, hodie adhuc haurit, nec de alio medicamento cogitat a Cardialgia, DEO ſint laudes! ad hodiernum usque diem liber. Maneat itaque Medicis, qui ſemper una chorda oberrare amant, & uni evporiſto hypochondriaca quaſi contumacia pertinaciter inſiſtunt, alta mente repoſtum, quod in Medicina practica Medicamentorum variatio ſæpius, niſi primum, certe non ultimum occupet locum.

(*Vratislavia Auguſtam Vind. d. 16. April. A. 1714. miſſæ*)

)o(

OBSERVATIO CXLVII.

DN. D. GERARDI ARNOLDI de VINCQVEDES. De *Fonte minerali Tungrenſi.*

CVm primo ſupra milleſimum ſeptingenteſimum a nativitate Chriſti anno, Magiſtratus oppidi Tungrenſis Principatus Leodienſis fontem quendam mineralem dicto oppido vicini ibidemque ſalientem (cujus meminit Plinius l. 31. hiſt. nat. cap. 2. his verbis: *Tungri civitas Galliæ fontem habet inſignem, plurimis bullis ſalientem, ferruginei ſaporis, quod ipſum non niſi in fine potus intelligitur: purgat hic corpora, tertianas febres diſcutit, calculorumque vitia. Eadem aqua igne admoto turbida fit, ad poſtremum rubeſcit:*) ab hominum memoria varios eosque pro incurabilibus habitos morbos vidiſſet curatos ex potatione dictæ aquæ mineralis, rogatusque eo intuitu a plebe tam nobili quam ignobili circumjacentium locorum, ut metallurgis medicinæ peritis iisque experientiſſimis committeret explorandas prædictæ aquæ mineralis qualitates medicinales; publicarum infirmitatum ſublevandarum ergo; qua de re habita matura deliberatione, concluſum fuit, deſiderio huic ſatisfacere, cui fini convocati & invitati fuere omnes, quotquot erant medicinæ peritiſſimi eidem oppido vicini, vicinarumque urbium utpote Leodienſis, Moſætrajectenſis, Namurcenſis, Hujenſis, imo ipſa Facultas Univerſitatis Lovanienſis medica, magno cum populi longe lateque concurſu, idque ſub finem menſis Maji anni ſupra memorati; quo tempore cum Reverendiſſimum meum negotiorum ergo Regem Galliarum adeuntem comitarer, ut ejusdem ſanitati vacillanti invigilarem, me præſentem cum prædictis Collegis, ad explorandas dicti fontis mineralis qualitates ſiſtere nequiveram, tandem vero e Gallia redux Tungros veni, vidi quid me abſente concluſum fuerit, nempe unanimi conſenſu, aquam iſtam,

rin-

ringentibus quidem oſoribus, aperitivam, diureticam & laxativam promulgatam, idque multiplici experientia comprobatum fuiſſe, & nonnunquam per vomitum ſaburram in ventriculo ſtabulantem expuliſſe.

Ego vero curioſitate motus, ejus aquæ non exiguam quantitatem analyſi chymicæ ſubjeci, & inter alia conſecutus fui ſedimentum quoddam terreſtre pauxilla quantitate mineræ Martis, atque ſale alcalino locupletatum, eoque nomine acidum oberrans & œconomiæ humanæ nocivum contemperans, imbibens & infringens, in hunc modum: ℞. ſedimenti mineræ ʒij. divid. in doſes num. iij. mane, a meridie, & veſperi cum hauſtu ſat liberali dictæ aquæ, die autem ſequenti exhibendo doſim de maſſa pilularum, cujus deſcriptio hæc eſt: ℞. turbith gummoſi ℥iß. mechiocan. ℥ij. fol. ſennæ orient. ℥iiß. ſem. anis. ʒiij. infund. vini aduſt. ℔vj. ponantur in digeſtione arenæ per iij. ♂♀. hinc calide exprimendo, colatura evaporetur igne lento in conſiſtentiam pilul. addendo ſub finem ſedimenti noſtri mineralis part. 1. ad extracti part. ji. cujus doſis eſt a ℈ij, ad ℈iij. addendo cuique doſi Mercur. dulc. gr. vj. vel viij. unde formentur pilulæ num. v. vel vj. obvolvendæ pulvere rad. ireos flor. Conferunt plurimum in aſthmate ab humore craſſo organa reſpirationis obſidente, tuſſi, tabe, phthiſi, empiemate, ubi evacuatione opus, uti multiplici experientia compertum habeo. Aliam Pilularum compoſitionem ſubjungam; ℞. ſedimenti miner. ſupradicti ʒiij. gum. gutt. ʒvj. mercur. dulc. ℈iiij. cum ſ. q. mell. f. maſſa, de qua a ʒß. ad ʒj. imo ℈iiij. in robuſtiſſimis exhibendo, feliciſſimo cum eventu hydropicorum aquæ, omniſque ſuperflua ſeroſitas, acidum infringendo, tumores œdematoſos reſolvendo, vermesque enecando, educuntur. Tincturam inſuper in uſu habeo ſequentem: ℞. Sedimenti miner. ℥ij. vitrioli Mart. cum ſp. nitr. præp. ℥j. quibus invicem mixtis ſuperfund. ſp. vin. tartaris. ℥X. ponantur vaſe clauſo in calore leni, poſtque ſufficientem in arena digeſtionem reponantur uſui; doſis a ʒß ad ʒj. bis terve in die, cum aqua minerali aut alio vehiculo adpropriato; liberat maſſam ſanguine-

am ab aciditate viſcoſa, præcipitat, perque urinam educit materiam ſabuloſam renes & ureteres obſidentem, colicæ nephriticæ ſuccurrit, coagulatam materiam reſolvit.

Conf. Andr. Baccius de Thermis libr. 6. cap. 3. p. 355.

OBSERVATIO CXLVIII.

DN. D. GERARDI ARNOLDI de VINCQVEDES.
De
Ictero curato.

COmitis cujusdam generoſi filiola decennis, eaque icterica, poſt varia a variis Medicis præſcripta & exhibita remedia convaleſcere neſcia, a generoſo Domino Patre meæ curæ fuit commiſſa, cui itaque ſequens adhibui remedium: lucium nempe piſcem vivum per medium diſſectum exenteratumque ſcrobiculo cordis applicare & alligare jubeo, ibidemque relinquendo per diem naturalem, poſt cujus decurſum, cum piſcis removeretur, cubiculum fœtore intolerabili replebatur, cum ægræ alleviatione & coloris in facie, oculis, imo unguibus diminutione; ſubſequis vero diebus ter in die Tincturam hanc ſumſerat: ℞. Stercor. anſer. ℥iß. quam nitide fieri poteſt collecti leniterque ſiccati, ſpir. vini tartariſati ℥iiij. ſimul indantur matratio obturato, committendo arenæ calidæ per 24. horas; hinc filtra & uſui conſerva; de qua ſumſit pro doſi ʒj. cum aqua chelidon. aut alio aliquo appropriato vehiculo, quo mediante in integrum reſtituta fuit; id quod non vice ſimplici in aliis ſubjectis ad votum ſucceſſit, præmiſſis præmittendis; adultorum autem doſis facile ad ʒij. & ultra aſcendit.

OBSERVATIO CXLIX.

DN. D. GERARDI ARNOLDI de VINCQVEDES. De *Pica inſolita in prole.*

CAuſa antecedens & remota hujus oppido rari caſus, ni fallor, quærenda in matre geſtationis tempore pica laborante, cujus cauſa materialis & efficiens in depravato ventriculi fermento quod lateat, noto notius eſt, unde a matre in prolem cum lacte ſub ſpecie ſanguinis vitium traductum fuit. Dicta proles cum annum circiter attigiſſet, avide unguibus abradere cœpit parietem calce obductum, eamque devorando ſummo cum appetitu, in tantum ut cum a ploratu ſiſti nequiret, parietemque monſtraret mater, protinus exhilararetur, particulas ejusdem detrahendo & devorando, non ſine ſanitatis detrimento; cui obviam eundo curationem auſpicatus ſum fermentum ventriculi acidum luxurians tollendo, corrigendo & corroborando, nec non exhibendo matri ſequentia, ſcil. tart. emet. gr. vij. ſal. volat. urin. gr. v. conſerv. abſinth. ʒj. F. Bol. a quo laudabiliter evacuavit, ſub finem mater uberibus prolem admovit, ſicque pariter infans fuit purgatus; diebus autem ſequentibus ſumſit mater mane & veſperi doſin mixturæ ſequentis: ℞. Eſſent. menth. meliſſ. aa ʒij. tinct. ſuccin. vol. ʒj. ſyr. cort. citr. ℥iß. aq. roſmar. ℥iij. M. ſumſit cochleatim, quaque vice admovendo uberibus prolem, quæ ſic inſolito appetitui valedixit.

(*Miſſa ex S. Huberto Auguſtam Vind. d. 21. Mart. A. 1714.*)

OBSER-

OBSERVATIO CL.

DN. D. JOHANNIS JACOBI DILLENII,

De
Cahve Arabico & Germano Europæo.

CAhve equidem, quod nuper quidam leguminoſum, alii volvulaceum eſſe, alii, a S. Dale ſine αὐτόπτε nominatione perſuaſi, prægrandem Tiliæ inſtar arborem, flores pentapetalos, fructus baccis Lauri ſimiles habentem cenſent, vulgatam a Pr. Alpino ortam ſententiam ſequentes, pro arbuſcula habemus tantiſper, donec de ejus geneſi curioſi & verſati cujusdam Botanici inquiſitione certius nobis conſtiterit. Equidem porro licet Buncho *Avicennæ* & Bunca *Rhaſis*, qui ſeculo poſt natum Salvatorem noſtrum nono vixit, ex Alpini & Veslingii, Arabicum idioma priore intimius callentis, ſententia, cum Cahve ſatis conveniat, immo idem ſit, auſcultandum tamen potius ſummo in hiſce interpreti, G. A. Velſchio, qui Tract. de Vena Med. Cap. XII. Ebnſinam diverſum quid, quod idem ſit cum Naſcaphtho *Dioſcoridis*, deſignaſſe, ex Ebn Beitharo & Ebn Maarufi, auctoribus Arabibus, probatum dedit; & licet demum calidæ (ſimplicioris tamen) potum Antiquis familiarem & idcirco cauponas publicas extitiſſe docti viri plures (nempe Lipſius contra Hadr. Turnebum, & Freinshemius ad J. Kueferum, itemque Ant. Perſius, qui adverſarium habuit Petrum Paulum Fuſconem Tr. Ital. de Potu Cal. & Fr.) docuerint, & jus ſuum nigrum etiam Spartani (an vero ſatis ſpecioſe huc a nonnemine relatum ? cum, ut Pollux L. VI. docet, id αἱματία, ſeu igne coctus ſanguis fuerit, & ideo a Cicerone in Tuſcul. Quæſt. pulmentum Laconum vocetur; quo quidem nomine cum acidis juſculis noſtris ſanguine atratis ſatis convenit, ſi non idem fuerit) habuerint, res tamen omnis prorſus indubia nondum eſt, nec rationes & monumenta quævis undevis conquiſita fructus hujus notitiam, non dico apud Antiquio-

Caffe

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY

ciquid-

tiquiores, ſed nec apud Turcas, immo nec apud Ægyptios & fere etiam Arabes ultra duo ſecula indubitatam, quoad uſum ſaltem, reddunt. Nunc ejus uſus potatioque notiſſima latiſſimeque patet, ut thermopolia eo fine per omnem Europam & maximam Aſiæ partem conſtructa paſſim cernas, & ampla cum hoc fructu mercimonia inſtituantur, non modicis ſane reditibus, e vectigalibus & tributis talibus tabernis impoſitis, aeraria publica locupletantibus. Tentavimus varia & experimenta multa fecimus, an non ad ſimilitudinem (in opinione tamen verius, quam ſenſus veritate & judicio) Theæ Germanizantis hic Europæ ex inquilino toſtum parari poſſet, ei, quod ex Arabicis Cahve arboris ſeminibus fit; ſi non idem, ſimile tantum. Piſa tum huic uſui penitus inepta comperimus; phaſeoli ponderoſum & egregii ſimul coloris pulverem dabant, ſed penitus adverſum & nauſeabundi ſaporis non minus, quam odoris: inter frumentacea hordeum adverſi quid ſpirabat: avenam ob maciem & paleoſitatem mox abjecimus: triticum minus bene torreri ſe patiebatur, nec ſapor ejus nobis placebat: ſecale vero expectationi noſtræ plene planeque reſpondebat. Confecimus inde, intermixta ad oleoſitatem conciliandam ſufficiente amygdalarum quantitate, (qui ex ſolis iis parare vellet, non pulverem, ſed per tuſionem pulpam mollem oleoſam acquireret) & animadverſis, quæ in omni Cahve toſtione requiruntur, circumſtantiis, juſtoque (quo ſal jam ſemialcalinum cum oleoſis particulis recte jungatur) toſtionis puncto, Cahve Europæum, quod tenuiter pulveriſatum & rite percoctum (eget vero aliquantum longiore præ vulgari coctione, & ad minimum quinquies vel ſexies in ſpumam attolli debet) potum præbuit exotico plane ſimilem, immo eundem prorſus tum ſapore, tum odore, tum extra omnem dubitationem viribus etiam. Hoc noſtrum Cahve ſæpius hujus rei gnaris juxta & ignaris appoſui, nec ii differentiam aliquam animadvertere potuerunt. Tandem, tum quod præ aliis leguminoſis dulces eſſent, & ideo a vermibus crebro perforentur, tum occaſione ob-

ſervationis 90. Dec. III. A. V. & VI. Eph. Germ. (noſtra enim experimenta certo ante feceramus, quam in hunc locum incideremus) fabas quoque experti ſumus, ſed ne quid diſſimulemus, potus earum, licet ſaporis odorisque judicio exoticum Cahve exactiſſime ſimularet, ob affinem phaſeolis naturam ventriculum gravabat & ei negotium aliquantisper faciebat, cui alias & cephalalgiæ inde ortæ tum Arabicum, tum noſtrum frumentaceum Cahve ſubvenit; id tamen fabaceo pulveri tribui debet, quod præ frumentaceo magis ponderoſus & denſus (adeoque minoris molis) & jucundioris coloris in ſubſtantia ſit; verum licet frumentaceum eo reſpectu tum fabaceo, tum Arabico inferius ſit, decoctum tamen ejus vero ſeu Arabico ſimilius i. e. ſalubrius eſt, nec aliqualis levitas pulveris decocti præſtantiæ officere poteſt. Mayz, quod non ineptum putamus, quantum huic fini conducat, nondum experiendo didicimus. Quod eorum cauſa, qui inquilinorum amore ducuntur & rei familiari ſtudent, lubens communicare volui. De viribus modoque operandi multa dici poſſent, quæ, quoniam obſervationis neceſſitatem non habent, conſulto omittuntur.

(*Giſſa Auguſtam Vind. d. 25. Apr. A. 1714. miſſa.*)

OBSER-

OBSERVATIO CLI.

Dn. D. JOSEPHI LANZONI.

De
Variis obſervatis in Boum contagio.

ANnis 1713, & 1714. in noſtro Ferrarienſi Ducatu Lues contagioſa Boum adeo exarſit, ut ultimum iſtorum animalium excidium minaretur; maximum erat damnum, maximus erat timor, ne ab hac animalium ſpecie in alias animalium & hominum ſpecies tranſiret; memores illius Titi Livii in lib. 41. nempe *Conſulibus eo difficilior erat, quod peſtilentia, quæ priore anno in Boves ingruerat, eo verterat in hominum morbos &c.* Correpti enim boves cibum reſpuebant, aures ſubito collapſæ procidebant, pili erigebantur, tremor pene univerſalis aderat, oculi lachrimabant, per nares multa lymphæ copia exibat, alvus ſolvebatur, & in aliquibus puſtulæ ſub cute prodibant, ita ut crederent aliqui, variolis boves ipſos affici, tandemque brevi ſeptem dierum ſpatio, magno cum cruciatu, ut ex mugitu apparebat, moriebantur. Hanc eſſe febrem malignam contagioſam, ſemper ſum arbitratus, quia uno affecto, ſtatim cæteri afficiebantur, & uno mortuo, fere omnes peribant. Et non tantum eſſe malignam, ſed ardentem, manifeſtum eſſe ait Clariſſ. D. Nigriſolus noſter, quia patiuntur Boves affecti intenſum calorem, exhalando a naribus & ore halitum ſimilem igni; ut fatentur mulo-medici, qui manum immiſſam ſuſtinere haud potuere: præterquam, quod Boves affecti ſemper potarent, nunquam ad ſatietatem; cauſa igitur iſtius febris immediata eſt motus fermentativus præternaturalis humorum, ortus a particulis ſalino-acribus arſenicalibus, quæ in maſſam ſanguinis derivatæ ipſius compagem alterant primo, inde ſolvunt; unde oritur Febris maligna, contagioſa, a diſſolutione, & per conſequens mortaliſſima, vel curatu difficillima. In horum cadaverum ſectione, viſcera

reperti ſunt ſana, præterquam, quod in aliquibus Omaſum vidi pene ſphacelatum. Nonnulli Ruſtici Boum mortuorum ex hac contagione carnes comederunt absque nocumento; Aliqui ex medicis credidere, particulas illas ſalino acres arſenicales cum aëre permixtas ingredi corpus horum Animalium; Alii ex pravo alimento derivatas putarunt; Multi ex humida, ac pluvioſa tempeſtate ortas eſſe dixere; nonnullis placuit corporum cœleſtium influxum de hac peſtilentia accuſare. Ego autem puto, ex inundationibus, & intemperiebus elapſis, terram male fuiſſe diſpoſitam, ac ut ita dicam ægrotantem, unde ex ea vapores maligni arſenicales elevati, in boveſque introducti febrem hanc peſſimam excitarunt, quod ſuis temporibus etiam eveniſſe ſcribit Ammian. Marcellinus his verbis; *affirmant alii terrarum halitu denſiore craſſatum aëra emittendis corporum ſpiraminibus reſiſtentem, necare nonnullos, qua cauſa animalia præter homines cætera, jugiter prona Homero auctore, & experimentis deinceps multis cum tales inceſſunt labes, ante novimus interire.* (hiſtor. lib. 19. §. 3.) Multa fuere experta remedia, omnia vero incaſſum. Antimonium crudum cum nitro ac ſulphure exhibebant aliqui; Theriacam, ol. contra Peſtem noſtrum, contraiervam, abſynthium, & terram ſigillatam, multi Farinam hordei, Camphoram, ſpiritum vini, Scordium, C. C. & ſimilia pluries repetita, Venæſectio etiam & ſetacea, fruſtranea fuere. Ego ſemper judicavi inutilia fore multa, & exotica experiri remedia, unde Seneca ait, *medicinam paucarum herbarum ſcientiam eſſe*: ſuadebam igitur uſum graminis, ſonchi, Cichor. Card. Sancti, & Scorzoneræ in decoctis exhibendis. Quæri poſſet, cur iſtæ particulæ ſalſæ & acres arſenicales ſolum ſint Bovinæ ſpeciei infenſæ, & cur hæc peſtis ſolum per contactum talia inficiat animalia? cui reſponderet Hippocrates: *differre corpus a corpore, naturam a natura, nutrimentum a nutrimento.* Vnde Lucretius cecinit:

Pro-

Propter diſſimilem naturam, diſſimileſque
Texturas inter ſeſe, primaſque figuras.

Vtinam interim tale flagellum ſe ſiſtat, ac nocendi finem imponat, ne perveniat

- - - - ad miſeros damno graviore Colonos
Peſtis, & in noſtræ dominetur mœnibus urbis.

OBSERVATIO CLII.

DN. D. JOSEPHI LANZONI, De *Strabiſmo ex terrore.*

ADoleſcentula annorum ætatis 14. cum menſe Auguſto An. 1713. ruri eſſet, & ſola penes arborem decumberet, vidit per herbas adrepentem anguem ſibi vicinum, unde tanto terrore eſt correpta, ut ſenſerit

Metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectus erat,

ut verbis utar Poëtæ. Subitó ſic terrore perfuſa, ſurgere volebat, non tamen, uti nec clamare poterat, ſicque obſtupuit, ſteteruntque comæ, vox faucibus hæſit. Ex hoc autem valido terrore ſtrabiſmo fuit affecta in utroque oculo, convulſione nempe muſculorum oculos moventium, quæ adhuc perdurat. Confer. exempla Amentiæ & Epilepſiæ ex terrore in Eph. noſtr. Dec. 3. Ann. 9. obſ. 57. & 67.

OBSERVATIO CLIII.

DN. D. JOSEPHI LANZONI.

De

Vſu aquæ Villenſis cum cibo.

AQuæ Villenſis uſum cum cibo nuper in erudita Lectione deſcripſit, ac publici juris fecit Clariſſ. D. Matth. Regali. Quæ mihi circa hoc obſervare contigit, candide proferam. Calculoſus quidam Hetruſcus a pluribus annis doloribus nephriticis vexabatur, qui ſæpe usque ad orci fauces illum urgebant; tandem a vino prorſus abſtinuit, atque pro potu per menſem aquam Villenſem cum cibis potavit, & hoc remedio per duos annos immunis a nephritide evaſit. Atque Sacerdotem etiam vidi quadragenarium, qui uſu aquæ hujus cum cibo ſe liberavit a frequenti urinæ ſuppreſſione, quod remedii genus a quodam monacho Ciſtercienſi, olim Medicinæ Doctore ſe didiciſſe mihi retulit.

SCHOLIVM.

IN villa quadam amœniſſima, a civitate Luca in Hetruria ſedecim milliaribus diſtante, nobilem hanc aquam medicatam produci, atque in multas longinquas partes (Romam, Neapolin, Lugdunum) deferri, Andr. Baccius in opere de thermis, lib. 6. cap. 3. ſcribit, interque aquas ferratas eam collocat, cui tamen aluminoſi quid admixtum ſit; aquam ipſam claram, modice calidam, odore inculpabili, ac ſapore ferratæ aquæ, & ſtyptico eſſe, interque alias aperiendi virtutem obtinere inſignem, & calculoſis utilem eſſe recenſet.

OBSER-

OBSERVATIO CLIV.

DN. D. JOSEPHI LANZONI.

De

Dolore capitis periodico in narium hæmorrhagiam terminante.

VIduam Ferrarienſem, 33. annor. mariti mortem lachrymis acriter proſequentem, & quam præ dolore menſtrua defecerant, novi; quæ in plenilunio quovis menſe dolore capitis ſævo afficitur, qui tamen ſuperveniente narium hæmorrhagia ad plures uncias, iterum ceſſat. Similiter A. 1709. Juvenem Centenſem obſervavi, qui quovis menſe cephalæa cum vomitu lymphaticæ materiæ tentabatur, fruſtra multis propterea adhibitis medicamentis; qui tamen dolor ſuperveniente ſanguinis fluxu per nares evaneſcebat; & aliquando tam largiter effuſus eſt cruor, ut fere ad mortem redactus fuerit juvenis, fluxu tandem ope pilularum Helvetii ex alumine & ſanguine draconis conflatarum ſuppreſſo.

(Ferraria Auguſtam Vind. d. 4. Aug. A. 1714. miſſa)

OBSERVATIO CLV.

DN. D. SIGISMVNDI SCHMIEDERI.

Pyra florentia, & Roſæ duplices triplicesque.

IN medio Junii *Ann. M DCC XIII.* in prædio quodam *Cygnenſi*, quod vulgo *Ziroldenſe* dicitur, das Ziroldiſche Vorwerg/ Pyrus ſylveſtris, tanta fructuum copia abundans, ut ad iſtorum maturitatem, ramorum ruptura metueretur, omnes ſuos ad ingentem traduxit admirationem ſpectatores, ideo, quod omnes ejus ac ſinguli, etiam, quod præſertim notatu dignum, marcidi

atque ab inſectis exeſi fructus, pereleganter perfecteque in ſummitate iterum florere inciperent, adeo ut panno niveo obducta quaſi videretur arbor. In *Eph. N. C. Obſ. 239. p. 347. Dec. I. A. VI. & VII.* ſimilis recenſetur obſervatio, qua autem, noſtra paulo adhuc notabilior videtur, quod etiam pyra flaccida ad defluvium prona, nec non ab inſectis corroſa, flores emiſerint perfectos. Adjungam his pyris florentibus adhuc aliam obſervationem parilem, quam in ſua eleganti atque erudita *Maslographia, 1711. Bregæ* edita, Dominus *Leonhardus David Hermannus. p. m. 243.* adducit, ita ſe habentem. Rarer ſind die blühenden Birnen/ die *Tab. IV. Fig. 9.* gezeichnet ſind/ und ich ſelbſten blühen ſehen/ und zwar zu Schottau/ in Trebinziſchen/ auf denen wilden Feld-Birn-Bäumen im Felde/ dieſe hatten ſchon längſt verblühet/ und halb-reiffe Früchte/ auf der Frucht aber / oben am Gribiſch (auf der Schnuppe) auf den Birnen ſtunden vier weiſſe Blättel/ wie ſie ſonſten zu blühen pflegen. Item in der Nähe zu Maulſchütz/ hat man 1708. Birnen gefunden/ welche oben/ wie die Quitten/ groſſe ausgewachſene grüne Blätter gehabt. His pyris, folia & flores emittentibus, adhuc addere liceat, oblongum & monſtroſum pyrum, in Horto Principis *Stutgardiæ 1644.* obſervatum, quod faciem humanam, oculis & naſo præditum, retulit, cujus in ſummitate (Schnupfer) octo folia coronæ ad inſtar poſita, conſpecta fuerunt, e quorum medio duæ iterum frontes una cum floribus egreſſæ fuerunt, vid. *Eph. N. C. Dec. II. A. VI. Obſ. 127. p. 264.* Sed nos in præſenti, circa hæc pyra curioſa non erimus ſolliciti; hinc ad noſtra iterum veniemus, quantumque poſſibile videbimus, quænam cauſa noſtris in pyris rurſum produxerit flores. Multi multas hujus obſervationis cauſas adducere voluerunt, & quidem nonnulli naturales, nonnulli præternaturales. His autem rejectis & miſſis, non immerito iis ſuffragamur, qui ex cauſa naturali, inprimis ex hujus anni nimia humiditate, flores hos novos deducere voluerunt. Notandum enim eſt, quod (1) ver dicti anni, admodum frigidum & inclemens, æſtas vero, & ex parte autumnus, valde fuerint pluvioſi, adeo, ut

haud

haud leve inde quoque frumenta paſſa fuerint damnum. Tempore enim iſto, quo arbores florere incipiunt, grave & inſolitum frigus, incrementum & productionem florum, non tantum retardavit, ſed quoque permultas arborum gemmas corrupit, quem defectum humiditas copioſa, & huic noſtræ & aliis arboribus, atque fructibus copioſius accedens ſuccus nutritius, ſolum pingue, & interdum æſtus ſolaris per aliquot dies concurrens, qui iſtum fortiter per arborum tubulos propulit, reſtaurarunt, novosque hos flores rurſum produxerunt, & quidem probabiliter in his pyris, quod iſta adhuc in juventute ſua quaſi conſtituta, multum ſucci nutritii adhuc opus habuerint, ſicque aptiores quam arboris frondes, quæ flores copioſos vere jam emiſerant, & duritiem ad novos flores emittendos ineptam, jam nactæ erant, ad horum novam productionem extiterint. Confirmant me hac in ſententia multæ adhuc aliæ arbores & frutices, imprimis roſæ & pruni ſylveſtres (die Schlee⸗Dornen) quæ ultimæ adeo copioſe menſe Julii floruerunt, ut veſtem ſuam nonnihil ex atro læte & grate virentem, copioſiſſime quaſi argento diſtinctam exhiberent, elegansque ſic omnibus ederent ſpectaculum. Imo, permulti in Botanicis non adeo verſati, virentes atque ſimul eleganter florentes frutices hoſce ſibi oblatos, pro ignotis & peculiaribus habuerunt, quod inde autem eveniebat, quoniam pruni ſylveſtres ſecundum conſuetas naturæ leges, flores ſuos primum, poſtmodum autem iſtis dejectis, folia proferant, quas autem nemo ſimul ita florere & virere viderat, nec quisquam hujus rei recordari poterat. In prunis ſylveſtribus autem hoc notabile erat, quod iſtæ tantum, quæ vernali tempore nondum floruerant, jam demum flores protruderent, illæ vero, quæ flores vere produxerant, nullos jam exhiberent. Ex quibus non obſcure patet, noſtram ſententiam non adeo eſſe improbabilem. Num vero iſta opinio, qua quis, ſecundum *Nehemiæ Grevv & Malpighii* hypotheſin, qua futuri fœtus ideam, ſeu rudimenta & delineationem in ſemine & plantis jam deliteſcere ſtatuitur, credit: ab abun-

dantia ſucci nutritii noſtræ arboris, fructuum novam floris ideam excitatam, & ad arboris fœtum una cum eo nunc fuiſſe delatam; ſuo heic gaudeat fundamento, alii hac in re perſpicaciores judicent. Quod ad ſignificationem, quam quidam ſuperſtitioſi vel calamitoſam vel bonam inde exſculpere voluerunt, attinet, non eſt ut verba de iſta faciamus, cum nullo fundamento nitatur, experientiaque poſtmodum & alio tempore docuerit, nec lethiferam, nec ullam aliam calamitoſam tempeſtatem, pyra hæc florentia fuiſſe inſecutam. Roſas duplices & triplices quod concernit, bina iſtarum exemplaria, eodem Anno menſe Auguſti, Cygneæ, in horto quodam obſervata fuerunt, (Conferantur etiam obſ. 55. & 94. Eph. N. C. Dec. I. A. IV.) Eadem fere ratio de harum proventu dari poteſt, hinc quoque non diutius huic immorabimur materiæ. Petimus interim peramanter, ut, ſi quis ſolidiores & probabiliores de his hactenus dictis habeat rationes, eas in medium ut proferat, ſic enim & ego & alii ipſi majorem in modum erimus devincti, habebimusque, de quo nobis impoſterum impenſe gratulari poterimus.

OBSERVATIO CLVI.

DN. D. SIGISMVNDI SCHMIEDERI.

De

Stupenda & deteſtanda Puellæ cujusdam Salacitate.

PVella nondum trium annorum ſpatium emenſa, in terram & pavimentum ſæpius ſe pronam non tantum conjiciens, ſed & ſtans, ſedens, ſellis, earumque partibus imprimis acutis innitens, totum corpus movet & agitat, ad modum viri cum uxore conſueſcentis. Parentes hoc videntes, non ſtatim, quid ſibi hæ filiolæ agitationes velint, intelligunt, habent autem pro geſticulationibus infantis luſoriis, mox tamen non ſine gravi animi commotione, filiolæ cupiditatem pravam percipiunt. Quo igitur

tur huic malo in tempore remedium inveniant, ſedulo operam dant, ut pravam hanc deleant conſuetudinem. Hinc cum multis modis, blandis nunc verbis, eam nunc dehortando, nunc increpando, nunc caſtigando & in pudorem eam conjiciendo, corrigere, affectumque peſſimum eradicare laborant, verum irrito ſemper ſucceſſu. Adoleſcente enim filia, malum quoque adoleſcebat, & quidem adeo, ut, quam ſæpiſſime, menſæ accumbens, in aliorum conſortio vivens, in templo ſedens gratumque objectum videns, non ſine parentum mœrore & pudore, ex improviſo, geſticulationes haſce obſcœnas & laſcivas, cum notabili ex genitalibus tunc temporis liquoris ſtillantis copia, inciperet, aliaque adultior facta, ad veſanam libidinem exercendam explendamque media atque inſtrumenta quæreret. Ad parentum amicorumque quæſita, quidnam tempore hoc paroxyſmi ♀rei cogitaret &c. vel nihil reſpondet, vel dum effari quædam incipit, media in voce reſiſtit & vox faucibus hæret, quaſi jam muta ſit facta. Aliis interdum ſponte ſua refert, incredibili ſe perfundi voluptate illo tempore, adeo, ut fere & viſus & auditus ipſi quaſi effugere viderentur. Ob continuas equidem parentum increpationes & comminationes, aliquo modo ab hoc malo in iſtorum præſentia, præſertim cum ambo in eam intenti eſſent, non tamen ſine faciei & nativi coloris mutatione, deſiſtere viſa eſt; ceterum autem ſolitudinem anxie quæſivit, ibique cupiditatibus hiſce pravis & inſatiabilibus ita indulſit, ut ſæpiſſime maxime defatigata ſomnoque correpta fuerit inventa. Cum itaque nullo modo inſanæ libidinis ſtimulus extingui & eradicari potuerit, in auxilium Medicus fuit vocatus, ſed irrito quoque ſemper ſucceſſu. Tandem operam navarunt parentes & cognati, ut filia decimum ſextum nunc ingreſſa annum, cuidam elocaretur, num forte conjugium hanc libidinem ſit extincturum. Contrahitur cum quodam (forte ſimplici) matrimonium, virum patitur, concipit & gravida fit, remanente nihilominus antiquo veſanæ libidinis affectu, & perpetuo absque ulla ſatietate cum viro congrediendi (maxima licet cum utrorumque virium proſtratione) deſiderio, ut de iſta

commode idem dici queat, quod *Juvenal. Satyr.* 6. de Meſſalina ſcribit:

Et laſſata (viris) viro, nondum ſatiata receſſit.

Tandem primipara, partu difficili extincta fuit, inque ejus pudendis Clitoris, κλειδορὶς, *Heſychio* ὀιστρὸς, ἀφροδισιῶν πύρωσις, ἔγκαυσις dicta, inſigni magnitudine prædita fuit inventa, & tanta quidem, ut fere virum fuerit mentita *prodigioſa Venus*. Notabile eſt, quod tempore vernali ad feſtum usque Joh. Baptiſtæ, maxima hæc fuerit ſalacitas, & quod hoc tempore omnium cum nauſea Hircum oluerit, urinamque ſerum lactis imo faciem lactis exhibentem, emiſerit, Caſum hunc bona mihi fide non tandum mulier honeſtæ conditionis jam vidua, & demortuæ hujus noverca detexit, ſed & alii ſimul mihi retulerunt: Parentes ejus adeo fuiſſe ſalaces, ut irruente in eos Paroxyſmo venereo, in horto, horreo, hypocauſto, verbo: iisdem in locis, ubi tunc temporis ſteterint vel ſederint, ſtatim congreſſum celebraverint. Vnde ſatis clare patet, ſalacitatem hanc ſtupendam fuiſſe hæreditariam. Si Theologice jam hunc conſiderare vellemus caſum, ampliſſimum heic exſpatiandi haberemus campum, quem laborem vero, cum jam tempus nobis haud ſuppetat, Theologis relinquemus.

OBSER-

OBSERVATIO CLVII.

DN. D. SIGISMUNDI SCHMIEDERI,

De

Filamentis meteoricis, tempore vernali & autumnali volitantibus, vulgo divæ Virginis, Germ. Jungfer-Garn / Sommer.

QUid per Filamenta hæc Beat. Virginis, quæ rectius meteorica vocantur, intelligatur, abſque ullo inutili verborum circuitu, nunc videbimus. Ad nomen igitur quod attinet, meteoron hoc, filorum ideo gerit nomen, quod per aëra nunc copioſius, nunc parcius volans, iſtorum faciem referat, Beatæ Virginis vero cognomine cur condecorata fuerint, unicuique non ſtatim conſtat. Sed liber Germanicus in celeberrima *Bibliotheca Jenenſi*, pervetuſtus, titulo carens, ac a blattis & tineis valde perforatus, caſu me id aliquando edocuit, ubi inter alia inveni, ideo Beatæ Virginis cognomen huic meteoro fuiſſe impoſitum, weil es Reliquien von dem Tuche der Jungfer Mariä wären / ſo ſie in ihren Grabe umgehabt hätte. Denn nachdem ſie von den Todten auferſtanden / und gen Himmel gefahren / hätte ſie ſolches / wie Elias ſeinen Mantel / in der Lufft fallen laſſen / welches wegen der groſſen Höhe / die Winde ergriffen / und in unzählig kleine Fäden zerriſſen hätten / welche nun heut zu Tage in perpetuam ejus atque ſanctam memoriam, des Jahres zweymal in der Welt herum flögen / und ſich ſehen lieſen. Sed valeat hæc traditio. Nos rectius fila hæc meteorica vocamus, cum ex vaporibus & exhalationibus, e terræ ſinu egredientibus in ſublimi generentur, atque ex iſto in terram iterum deſcendant. Germani vocant iſta, den Sommer / dubio procul, quod, vere, ὅτι ἐγγὺς ἐςὶ τὸ θέρος & autumno, quando iterum ἡ θερμὴ ἐλαγὺς γίνεται, conſpiciantur, hinc vulgus ait: Der Sommer kömmt wieder / nun wird es

wieder warm werden/ it. Der Sommer ziehet weg/ man wird es kalt werden. Appellantur etiam Jungfer-Garn/ aut a traditione ſuperius adducta, aut, quod vero ſimilius mihi videtur, a teneritate, nitore, wegen der Zärtlichkeit und Reinlichkeit. Omne enim id, quod incorruptum, purum, ſubtile & adhuc intactum eſt, *Virginis* nomine inſignitur. Sic *Cic. in Oratore, c. 19.* Charta Virginea, Terra Virginea, zartes und unbeflecktes/ reines Papier/ zarte und noch ungebrauchte Erde/ die noch nicht umgegraben/ darein noch nichts geſäet worden iſt. Sic *Plinius Virga ſaliva,* nüchterner Speichel. *Grut. in oper. Inſcript. p. 1139. n. 12.* Inſcriptionem affert, ubi eodem ſenſu adhibitam legimus *Virginis* vocem, quæ ita ſe habet: *M. Aurel. Domitianus vivus emit & comparavit locum VIRGINEM.* i. e. locum ab alio nondum poſſeſſum. Græci eodem modo loquuntur, ſic *Philoni Byzantino* γῆ παρθένιος, eſt terra intacta, nondum foſſa, cujus divitiæ adhuc ſunt intactæ. Sed hæc hac occaſione ὡς ἐν παρόδῳ. Ad quod meteororum genus noſtra pertineant filamenta, in præſenti non multum morabor, lippis enim atque tonſoribus notum eſt, iſta non ad emphatica, ſed hypoſtatica pertinere, cum non tantum videri, ſed etiam manibus tractari & palpari queant. Sic quoque non longus in eo ero, quod anxie multi diſquirunt, num ſint meteoron aêreum, aut terreum, aut aqueum; ſi ad eorum, ex qua generantur, materiam attendere velimus, primario ad terreorum referri videtur claſſem, ut ex infra dicendis plenius conſtabit. Quod ad tempus attinet, quo conſpectui noſtro ſeſe exhibent, iſtud, ut omnes inter conſtat, ſunt ver & autumnus, nec tamen quævis iſtorum dies, nobis iſta ſiſtunt, ſed nebuloſi, mox autem ſereni, & amœni ac quieti, minime vero turbulenti & ventoſi. Vnde vero iſtorum proveniat materia, paucis jam monitum fuit, nempe ex terra. Hinc neutiquam iis aſſenſum præbere poſſumus, qui ab aſtris eam deducunt, eorumque excrementum vocant, quod ſubtile venenum aſtrale ein Aſtraliſches

Gifft/

Gifft/ ſecum gerat, cum experientia doceat, pecudes in copioſa horum filorum volitatione, ab iis una cum gramine deglutitis, interire. Licet nunc ultimum hoc aſſertum non negaverim, primum tamen, ut credam, adduci non poſſum, cum nondum ſit evictum, ſyderum effluvia globi noſtri terraquei athmoſphæram ingredi, *partim*, ob immenſum ſpatium ea inter atque noſtram terram interjectum, quod & *Cicero L. II. de divinat. p. m. 1228. edit. Schrevel.* cognovit, quando dixit: *Quæ poteſt contagio ex infinito pene intervallo pertinere vel ad lunam, vel potius ad terram? partim* etiam, ob canonis Phyſici perpetuam veritatem: omnia gravia tendere & relabi verſus ſuum centrum. Cum autem omnia effluvia cujuscunque ſint generis, ſive ſint cœleſtia ſive terreſtria, & quam ſubtiliſſima etiam concipiantur, gravitate quadam polleant, (non datur enim leve corpus, niſi reſpectu alterius) corpora ſua habeant pro centris, & ad iſta iterum tendant, neceſſe eſt, alias extra centrum caderent, quod vero non fit, nec fieri poteſt, uti unumquemque Phyſicæ & Matheſeos doctrinæ peritum, latere non poteſt. Poſſent æque bene ad ſidera noſtræ telluris effluvia ferri, ſi iſtorum exhalationes ad terram noſtram deportarentur, ſed cum prius fieri non queat, poſterius quoque fieri nequit, rationem reddit *Caſp. Schottus in Technica curioſa L. IV. C. III. p. m. 225. 226.* dicens: *Si forte violenter aſcenderint effluvia, relabentur tamen deorſum (1.) quia centrum omnium ſublunarium (ad quæ etiam pertinent exhalationes terreſtres) eſt centrum terræ, centrum autem exhalationum Lunarium luna, & reliquorum planetarum ipſorum corpora, (2) quia æther a Lunæ concavo ſurſum eſt leviſſimus, nec aptus ut exhalationes terreſtres ſuſtentet, ideoque hoc vel non aſcendunt eo usque, vel ſi violenter illuc fuere detruſæ, pondere & inclinatione naturali relabuntur ac deorſum verſus terram, tanquam ſuum centrum, iterum tendunt.* vid. plur. in diſſ. mea *de Aſtrol. Judiciaria p. 60. ſeqq.* Alii, quos inter etiam eſt Dn. *Lic Garmannus* in *Eph. N. C. Dec. I. A. II. Obſerv. 120. p. m. 278.* horum filamentorum ortum ab araneis deducunt, ſed admo-

modum infirmis argumentis, obſervatur enim ſæpius tanta filorum copia, ut, ſi etiam integrum ſenſibilis cujusdam Horizontis ſpatium araneis hiſce textoribus repletum eſſet, tamen ad tantam eorum copiam texendam haud ſufficerent. Et licet nobis objiciatur, ſæpius in hiſce filamentis inveniri araneas, inde tamen probari non poteſt, quod ideo quoque eorum ſint textores, cum quilibet perfacile videat, multis modis araneas, muſcas, aliaque inſecta, ut ſæpius videmus, hiſce implicari poſſe filamentis. Præterea adhuc aliæ ſubſunt rationes, opinionem hanc infringentes. Majori enim (1.) in copia ſuperius quam inferius inveniuntur, (2) non a terra aſcendunt, ſed ex aëre deſcendunt, (3) Aranearum filamentis hæc longe tenuiora ac puriora obſervantur, (4) non niſi cœlo ſudo & nebulis, præcipue denſis diſcuſſis, oboriuntur, cum bombyces & araneæ non minus diebus turbidis texant. (5) Horis matutinis non facile, ſed circa meridiem & horis pomeridianis copioſe conſpectui noſtro ſeſe exhibent. (6) non perdurant usque alteram in diem, quod aranearum, erucarum & bombycum fila contra faciunt. (7) A vento vehementiori flante aranearum telæ de ſuo non facile moventur loco, hæc vero hinc inde volitant, nullo etiam vento ſpirante. (8) Tandem in longitudinem triplo plus ſe extendunt filamenta noſtra quam aranearum. Has nunc ob rationes neceſſe eſt, aliunde ut conquiramus eorum ortum, quem dubio ſine, ut ſupra jam monitum fuit, ex terra & quidem minerali, fœcunda omnium fere meteororum matre, habent. Conſtat enim, noſtra fila magis ex materia minerali, quam terreſtri, proxime ad florum *Zinci* faciem accedente, eſſe compoſita. Quando enim hoc metallum, cum debita *Nitri* quantitate crucibulo injicitur & accenditur, brevi poſt in laboratorio non pauca ejusmodi filorum & floccorum apparet quantitas. Quanquam vero nobis objici queat, magnam ignis ad productionem florum *Zinci* vim requiri, cum tamen in terra talis non unquam obſervetur, facile tamen reſpondemus, quod particulæ hæ non ex tam ſolido concreto, quale *Bismuthum* eſt, egrediantur, ſed in terra atque mineris diſperſæ

la-

lateant, ad quarum expulſionem moderatus tantum calor ſufficit. Accedit porro ut credam, filamenta ex hac conſtare materia, quod ſemper in locis montoſis, & ubi metalli fodinæ reperiuntur, copiſius quam in locis planioribus, inveniantur, & volitare obſerventur. Imo nocumentum, quod inde pecudes ab iis una cum gramine devoratis ſentiunt, argumenti loco nobis etiam eſſe poteſt, cum flores *Zinci* nonnihil *Arſenici* ſibi habeant admixtum. Interim non aſſeram, quod tantum ex hac compoſita ſint materia, ſed credo, quod & una cum aliis particulis viſcidis in aëre a ſole exiccatis ſint maritata. Modum & locum generationis quod concernit, credibile eſt ex circumſtantiis hactenus adductis, & rationi ſanæ conſentaneum, particulas has ex terra una cum humoribus non a vi ignis cujusdam ſubterranei, ut quidam ſomniant, ſed partim ab aëre & calore ſolari, qui in terram ſe inſinuarunt, partim a motu fermentativo, quem varii generis particulæ in terræ ſinu concurrentes excitant, expelli & in auram evehi, ubi vaporibus humidis a ſole diſſipatis, reliqua materia a leniori aura agitata, in ejusmodi concreſcit filamenta, & poſtmodum ex alto deſcendens, in oculos noſtros incurrit. Quod vero nec æſtivo tempore, nec hiemali, ut ſupra dictum fuit, conſpiciantur, inde eſt, quod a nimio radiorum ſolarium æſtu, in ſuo e terra egreſſu una cum vaporibus humidis hæc materia ſtatim diſſipetur, reſolvatur, & exuratur, hieme vero, iſti vel parcus, vel nullus concedatur egreſſus, &, ſi etiam ipſi concedatur, ob caloris tamen debiti defectum, materia hæc ſufficienter ita exſiccari & præparari nequeat. Vt tempeſtatem ut plurimum tunc temporis turbidam, ad ejusmodi filorum generationem ineptam, taceam. *Prius* autem ſatis clare, quando generationis eorum tempus appropinquat, inde videmus, quod, remittente jam calore ſolari, notabiliter autem eo adhuc terram premente, *primum* ſub tenuiſſimarum aranearum texturarum forma, in agris & pratis ſub conſpectum veniant, & tamdiu in eadem compareant, donec commodo & apto generationis tempore nunc advento, ſub paulo ſolidiori conſiſtentia & filamento-

rum forma, per aërem volitare incipiant. *Poſterius*, per ſe liquet, hinc non diutius iſti inhærebimus, ſed diſcurſui noſtro nunc finem imponemus.

OBSERVATIO CLVIII.

DN. D. GERARDI ARNOLDI de VINCQVEDES.

Cura gravium in faucibus ulcerum.

PRopter transſpirationem capitis impeditam catarrhos oriri, conſequenter tonſillas utplurimum & uvulas inflammari, cum tumore, rubore & deglutiendi difficultate, a ſanguinis & lymphæ circulatione præpedita, in confeſſo eſt; unde tandem fermentatione ſocia acceſſuque aëris peregrini ibidem locorum pus generatur, aptum natum pro ſui acrimonia disrumpere non ſolum vaſa lymphatica, verum etiam ſanguinea iisdem vicina, neque adeo facile conſolidationem admittentia ratione aëris inſpirandi, præterquam quod lympha ſanguisque illas partes præterluendo abſorbeat continuo aliquantulum illius materiæ acris ulceroſæ, ſicque integram œconomiam animalem pervertat, ſitq; in cauſa, quo minus partes affectæ refici queant, hinc mente volvendo & revolvendo ſæpe ſæpius deveni in notitiam cujusdam compoſiti, quo malum hoc corrigatur, præveniatur, nec non in integrum conſolidetur, methodoque ſubſequenti laudabiliter, idque iteratis vicibus pendente praxi effectum conſecutus fui. Præ cæteris circa juvenem ſedecim annorum circiter, cui res erat anguſta domi, & per catarrhum neglectum uvula in totum uti & tonsillæ maximam partem erant abſumptæ, eousque ut loquela ferme privaretur, alimentumque non niſi liquidum, idque ſatis paucum deglutiendi eſſet libertas, cætera per os & nares ejicere coactus, ita & fatis ceſſiſſet brevi, niſi opitulatum fuiſſet ei, id quod methodo ſequenti aggreſſus fui: Rec. mechiœanæ groſſo

mo-

modo contuſæ ℥iß. infundendo 24. horis in vini albi meracioris ℥iiiß. hinc fortiter exprimendo, adde Syr. roſar. comp. ℥iß. M. ſumatque jejuno ventriculo; unde alvum depoſuit cum euphoria. Die ſequenti & per integrum octiduum hauſit decocti ſubſequentis ad ℥iiij idque quater de die: ℞. raſuræ ligni guajaci ℥iij. ſalſæparill. ℥iiij. putamin. nucum jugland. ſicc. & ſubtiliſſime pulveriſator. ℥vj. antimon. crud. pulveris. & in nodulo ligati ℥iiij. glycyr. raſæ ℥ij. coq. ſimul in aq. cæleſt. ℔xxxxv. ad remanentiam tertiæ partis in olla nova vitreata igne leni, deinde colando ſervetur pro uſu dicto. Remanentiæ vero affunde denuo parilem aquæ quantitatem, coque ut ſupra; quo ſecundo decocto uſus fuit pro potu ordinario. Vtrumque vero ubi opus erat reiterandum. Singulo autem octiduo eundem purgavi potione prædicta, iisque medicamentis uſus fuit per ſex ſeptimanas, ſicque integre convaluit. Eodem etiam tempore exulare feci omne ſymposium cereviſiarium atque vinoſum, ſalſa & ſalſomuriatica, acida & acria quævis, pariterque uſum panis ſecalini ob acidam qua gaudet qualitatem; econtra juſcula juniorum animantium, maxime vero eorundem extremitates ejus paſtui annumerare non inconſultum duxi, quæ ne quidem ad ſatietatem conceſſi; quibus rite obſervatis, optatus curationis ſcopus impetratus fuit. Pannifex quidam quintum ſupra quadrageſimum annum nactus, eodem quo ſupra affectu tactus, poſt varia incaſſum per Medicos & medicaſtros adminiſtrata remedia, tandem opem noſtram imploravit, cui præter decoctum in ſuperiori caſu memoratum, majorique quantitate ſumendum, porrexi ſingulo octiduo pilulas ſpadanas num. VII. pondere ℈iiij. Poſtquam vero morbum ſuperaſſe videbatur, contigit ipſum incidere in coma ſomnolentum; unde per enemata appropriata injecta, medicamina varia tum aperitiva tum ſudorifica, eaque volatilia hic hoſtis oppugnatus & expugnatus fuit, remanente nihilominus aliquantulo ulceris tonſillarum, cujus in totum ſubjugandi ergo decoctum reiterari juſſi, cum binis indies pulveribus, mane & veſperi cum eodem decocto ſumendis, nempe ℞. cretæ ℥iij. lapid.

cancr. ℥ß. coral. rub. præp. ℈ij. antim. diaphor. corn. cervi phil. præp. aa ʒiß. M. f. pulvis in dos. num. XVI. dividendus. Poſt quorum uſum utrique vitæ inſidiatori valedixit, obſervato tamen legitimo vitæ regimine.

(*St. Hubert. Auguſt. Vind. d. 21. Octobr. A. 1714. miſſa*)

OBSERVATIO CLIX.

Dn. D. CONRADI BARTHOLDI BEHRENS,

De *Gemellis.*

OCcaſione duorum gemellorum apud nos in vicinia degentium, ſimilitudine corporis & vultus adeo exacta, ut non niſi a gnariſſimis diſcerni queant, ac ſanitate utriusque jam ad vigeſimum, quem modo habent, annum integra, niſi quod altero interdum male ſe habente, alter quoque conqueratur, de materia hac paulo prolixius agere inſtitui.

Accidit vero generatio gemellorum, ſi vel in cella una ovum fœcundatum geminatum hæreat, ſeu duplex in ovo concretus a natura orbiculus reperiatur, uti *Illuſt. Dn. Præſes Schröckius Schol. ad Helvvigii obſ. p. 39.* ſtatuit, haud ſecus ac in gallinarum ovis duplex vitellus exiſtit. Vel quoque duo pluraque ovula uno congreſſu fœcundentur, quod *VValdſchmidius Oper. Tom. 2. p. 295.* vult, uti bruta marem vel ſemel admittentia frequentiſſime gemellos pariunt. Hinc quoque trigeminorum fœtuum partus ſuccedit juxta *Elsholzium in Miſcellan. Noſtr. Dec. 1. Ann. 6. Obſ. 198.* ac *Drelincourtium tr. de concept. periocha 19.* Imo quatuor uno partu editorum, magnitudine tamen ſolito minori, nec diu vivacium, ex obſervatione *Helvvigii num. 144. Hagedornii, centur. 3. hiſtor. 8. Schröckii Senioris Miſc. Dec. 2. Ann. 2. obſ. 9. Franckenavii Miſc.*

Dec. 2. Ann. 3. Obſ. 201. Lovvii Miſc. Dec. 3. Ann. 5. Obſ. 157. Et quinque infantum experientia *Clauderi, Miſc. Dec. 2. Ann. 4. obſ. 151. Lanzoni Miſc. Dec. 2. Ann. 9. obſ. 50. & Dec. 3. ann. 4. obſ. 76.* & *Schvvalleri Miſcell. Dec. 3. Ann. 2. obſ. 175.* Plura partuum numeroſorum exempla congeſſerunt *Jonſtonus Thaumatogr. pag. 539. Schenckius l. 4. obſ. p. 141. Frankenavius Addit. ad Zacchiam l. 1. p. 77.* & *obſervationes Hiſtoricæ Hamburgenſes anni 1705. p. 104.* quæ tamen ordinariis naturæ legibus contrariari videntur, atque vel ad imaginationem matris gravidæ vel ad cauſas ſupernaturales referenda. Hujus generis famoſus ille partus Comitiſſæ Hollandicæ eſt, cujus veritatem in *Miſcell. Dec. 3. Ann. 7. obſ. 216.* aſſerui.

Dixi duo plurave ovula uno congreſſu fœcundata gemellos reddere, quod ſi tamen plures eademque nocte reiteratos congreſſus, aut uno congreſſu ſemen bis ejaculatum cum *Zacchia conſil. 66.* hic advocemus, uti efficaciam hujus hiſtoria gemellorum a vacca editorum apud *Bierlingium Theſaur. pract. p. 906.* probat, dubium non eſt, ovula diverſis vicibus fœcundata gemellos producere.

Etiam a parte matris organicam partium ejusdem uterinarum conformationem interdum concurrere, inde patet, quod mulieribus quibusdam gemellos pluries parere conſuetum ſit, quod exemplis apud *Hagedornium cent. 3. obſ. 7.* & *Franckenavium add. ad Zacch. l. 1. p. 77.* probatum eſt.

Connaſcentia gemellorum a colliſione eorundem in utero non eſt, ut *Ill. Præſes noſter Schol. ad Helvvig. p. 40.* docet, cum tam vehemens & violenta colliſio absque præſenti vitæ diſpendio poſſibilis non ſit, ſed potius ex amniis gemellorum diſruptis, aut a principio forte non bene diſtinctis, uti *Dimerbrockius Anat. p. 198.* obſervat, lacteo ſcilicet humore effuſo, adeoque fœtibus blande ſibi mutuo approximantibus, & propter viſciditatem, quæ ordinario pollent, in continuitatem ejusmodi concreſcentibus, quam *Excellentisſimus Ettmüllerus junior in Novis Liter.*

Hamb. ann. 708. p. 31. hic addit, Hiſtoriam fratrum Colloretorum, ſub pectore connatorum cum icone genuino, aliaque ejus generis ſiſtunt *Helvvichius* in *obſ.* & *Illuſtris Præſes in Scholiis p. 44.*

Gemellorum geſtationem ullo ſigno colligi poſſe vix probabile quibusdam eſt, ſi quis tamen ſigna ejusmodi per ſyndromen & artificioſe congerat, ad imitationem *Pachequi* in *Riverii obſerv. communic. p. 343.* omnino certi quippiam concludi poſſe arbitror. Alias tumor abdominis, quem quidam hic arguunt, aliquando major eſt in ſimplici fœtu, ut *Hartmannus in Miſc. Noſtr. Dec. 3. Ann. 9. obſ. 102.* ſectione deprehendit, a flatibus, aquis abundantibus, vel mola grandiori, quam in gemellis aut fœtu etiam tergemino apud *Riedlinum Lin. ann. 3. p. 569.* Motuum quoque diverſitas, qualem colliſorium in utero ſenſit Rebecca, *Geneſ. XXV. v. 22.* non raro ex uno embryone tanta eſt, ut quispiam gemellos utero claudi juraret. Et in his ipſis motus interdum longe tardius, quam unquam antea percipitur, & non raro ultimis menſibus adeo exilis obſervatus eſt, quia gemellis arctius inter ſe connexis, locus pro motu deficit, ut pro ſimplici fœtu vix ſufficiens videatur. *Bartholin. tract. de Inſol. part. viis p. 208. Riedlinus Lin. Ann. 3. p. 665. & Ann. 6. p. 873. Pachequus obſ. 45.* Nec gemellos indicat linea externa medium abdomen dividens. *Bartholinus cent. IV. Ep. 31.* nec tibiæ pedesque ultimis menſibus inflati, idque cum motu fœtus exili, cum tibiarum inflatio in unius etiam fœtus geſtatione exiſtat. Nec forte fluor albus gravidas infeſtans, *Ettmüller. Tom. II. Op. p. 1035.* Nec forte etiam varices utrumque pedem occupantes cum tumore utriusque non exiguo, *Riedlinus Lin. Ann. 3. p. 666.* ut proin accurato in his diſtinguendis & coaptandis judicio opus fuerit.

Singuli gemelli ſuum chorion amniumque habent, & in hoc diſtinctum humorem lacteum. An vero ſinguli quoque placentam ſuam uterinam habeant, non eadem apud Autores opinio eſt, & tamen omnes autopſia nituntur. Affirmativam tenent

Graaf-

Graaffius de mulier. Organ. p. 291. Kirn Miſcell. Noſtr. Dec. 1. Ann. 1. obſ. 39. Harderus Miſcell. Dec. 2. Ann. 2. obſ. 185. Pechlinus. obſ. p. 79. Lovvius Miſc. Dec. 3. Ann. 5. obſ. 157. quibus & exemplum haud ita pridem apud nos in gemellorum partu ſuffragabatur. Contrarium vero obſervarunt *Riedlinus Lin. Ann. 1. p. 442. & Ann. 3. p. 666. Beslerus hiſtor. part. trigemin. p. 23. Bartholinus cent. 3. Ep. 62. Schröckius Senior Miſc. Noſtr. Dec. 1. Ann. 9. obſ. 162. & Dec. 2. Ann. 2. obſ. 9. Moricæus de morb. grav. p. 269.* & *Zacchias conſult. 66.* qui non ſolum in gemellis, ſed etiam in tribus quatuorve fœtibus uno partu editis unam placentam deprehenderunt. Niſi igitur, quod *Rommelius in Miſc. Dec. 3. Ann. 7. obſ. 45.* ſuppeditat, naturæ hic quendam luſum agnoſcamus, neceſſe eſt cuilibet gemello, ſive ſint unius ſive diverſi ſexus, modo non diverſo congreſſu concepti fuerint, propria placenta aſſignetur, quæ ſi gemellis naſcentibus nihilominus una appareat, non per genuinam partium continuationem, ſed per quandam contiguitatem & mutuam adnaſcentiam talis eſt. *Warthonus adenograph. p. 238.* Nam lineæ ſeu notæ conſpicuæ, quarum mentionem citatorum autorum obſervationes pro placentæ unitate faciunt, utramque partem placentæ diſterminantes, ita eas dividunt, ut unius medietas uni funiculo umbilicali, & alterius alteri interdum evidenter ſit appropriata. Facile autem in initio concreſcere potuerunt. Perinde igitur erit, ſive gemellis duas placentas, ſive unam hoc modo diviſam aſſignes, quamvis iis ex ovo uno, duplici tamen vitello conſtante ortis una placenta recte tribuatur.

Ex gemellis autem alter non ſemper moritur, ſed interdum uterque quamvis diſparis ſexus, ſecus ac *Ariſtoteles l. 4. Gener. anim. c. 6.* arbitratur, ad longum tempus incolumis vivit, & modo alteruter modo uterque fœcundus eſt. *Zacchias conſult. 76. Bierlingius Theſ. pract. p. 907.* Plane mirabilis eſt animorum in iisdem & corporis ſimilitudo, dum non ſolum vix diſcerni invicem queant, quod ſub initium de noſtris quoque gemellis innui, iisdemque morbis ſubjiciantur, *Riedlinus Lin. Ann. 6. p. 1074.*

ſed

ſed & in duabus ſororibus conjugialis harmonia ejusmodi extiterit, ut altera ſororis ſponſo externis licitisque amatoriis ceremoniis pari ſemper modo obviam iverit. *Clauderus Miſc. Noſtr. Dec. 2. Ann. 7. obſ. 175. Act. Lipſ. ann. 699. p. 328. Riedlinus Lin. ann. 6. p. 1074.* Gemellos capillivoros cum maxima animorum & faciei ſimilitudine ſiſtit *Wurffbeinius*, heu quondam Noſter, *Miſcell. Dec. 3. Ann. 5. obſ. 307.* Quod vero *Borellus cent. 2, obſ. p. 189.* ceu ſingulare quippiam de duabus gemellis adducit, quæ uno eodemque die, virisque eandem artem profeſſis conjugio junctæ fuerint, ſingulare non eſt, & ex accidenti contingere potuit.

(Hildesheimio Auguſtam Vind. d. 22. Octobr. A. 1714. miſſa.)

OBSERVATIO CLX.

Dn. D. JOHANNIS GEORGII VOLKAMERI,

De

Caryophyllo ſpicam frumenti referente.

CAryophyllus Hortenſis apud Botanaphilos Διὸς ἄνθος vocatur:

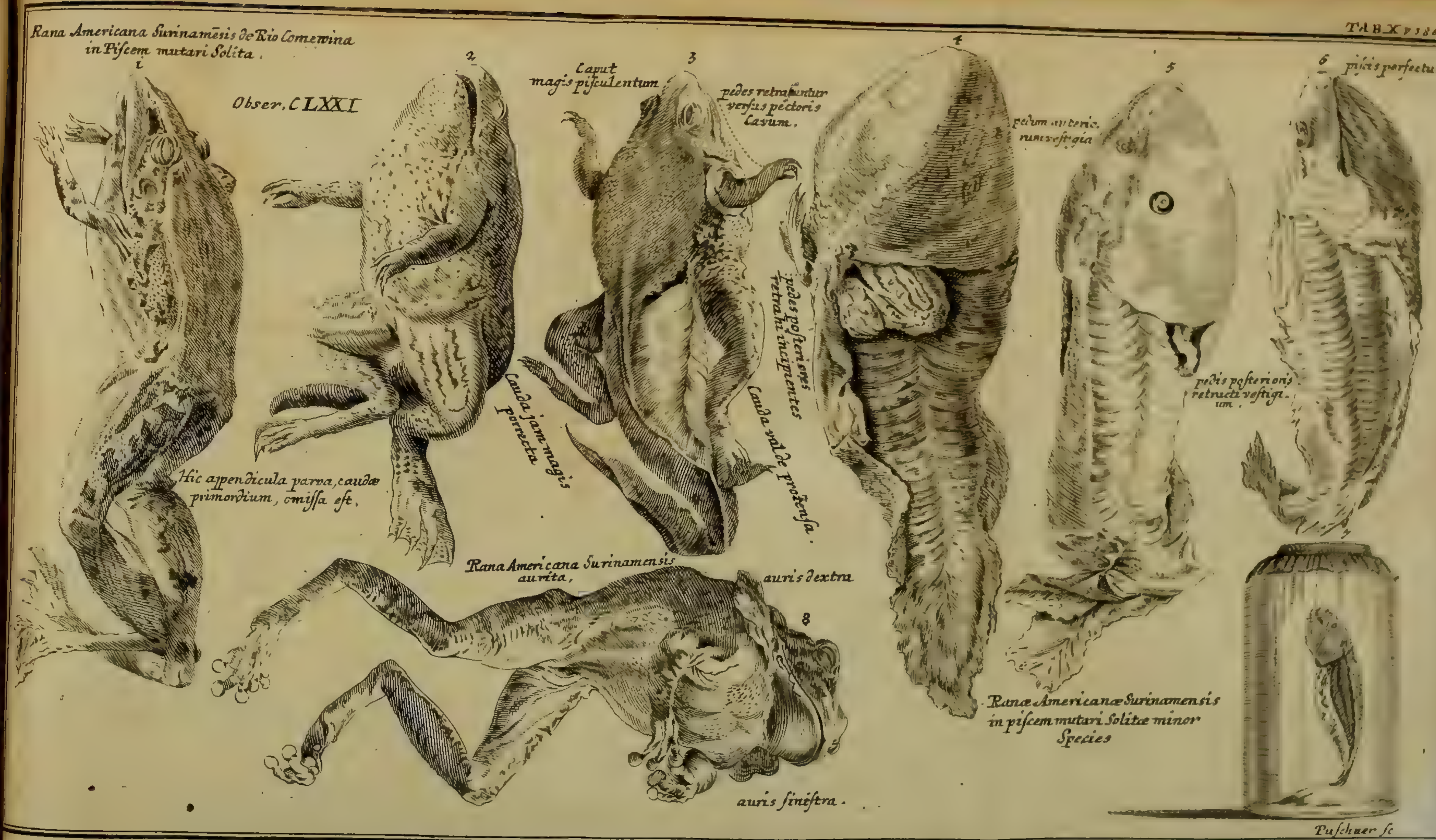
Jove *natus flos, & proles,* Jove *digna parente.*

Quamvis valde dubitem, an Græcis Romanisve fuerit cognitus. Chorum tamen certe inter coronarios ducit flores. In officinis noſtris Pharmacevticis flores Tunicæ dicuntur, cujus rationem ſuppeditavit Coulejus Anglorum Gloria Poëtarum, Caryophyllum loquentem introducens, ejusque extollens colorum varietates odorisque fragrantiam:

- - - - Indutum ſemper eadem
Pauperis eſt incedere veſte.

Ipſa

Obser: CLX.
Fig.I.
A
P
Q
B E G I L N D O M K H F C
ad Appendic: p: 233
E
D
Fig: II.
A
C
B

TAB X p 186.
Rana Americana Surinamẽsis de Rio Comewina in Piſcem mutari Solita.
Obser. CLXXI
1
2
3
4
5
6
Caput magis piſculentum
pedes retrahuntur verſus pectoris Cavum.
pedum anterio. rum veſtigia
piſcis perfectus
pedes poſteriores retrahi incipientes
Cauda jam magis porrecta
Cauda valde protenſa.
pedis poſterioris retracti veſtigi. um.
Hic appendicula parva, caudæ primordium, omiſſa eſt.
Rana Americana Surinamenſis aurita,
auris dextra
8
auris ſiniſtra.
Ranæ Americanæ Surinamenſis in piſcem mutari Solitæ minor Species
Puſchner ſc

Ipſa mihi ternis Tunicis *vel forte* quaternis
Nec Roſa dives habebitur unquam.
Dicenda eſt opulenta Anemone, opulentaque Tulipa eſt
Et ſeſe utraque veſtit honeſte:
Sed mea vel tales opulentia vincit utraſque,
Et Crœſus *vocor ipſe* colorum.
Nec mihi dulcis odor, tanquam bona fama, recuſat
Tantorum comes eſſe bonorum.

Cognominum, quibus Caryophyllorum varietas inſignitur, catalogum facile quis apud illos obtinebit, qui culturæ florum horum incumbunt, cum jam ad Hortulanos noſtros arvales devenerint Caryophyllorum deliciæ. Hæc tamen, quam hic exhibeo ſpecies, illorum adhuc ſe ſubduxit manibus impuris, rariſſimis certe accenſenda. Obtinuit hanc Germania noſtra e Chriſtianiſſimi Regis Horto, pretio equidem ſtupendo luctuoſoque. Cum enim Gallici militis violentia extortas e Ducatu Würtenbergenſi bellicas exactiones regiis Galliarum Monarchæ gazis inferre cogeret; Vir generis ſplendore, munerum dignitate & meritorum magnitudine perilluſtris, a Sereniſſimo Principe illuc ad deductionem hujus coactionis argentariæ (ut a Svetonio olim vocabatur) miſſus, rariorem hanc Caryophyllorum ſpeciem munificentia Regia, Germaniæ noſtræ intulit, hocque flore rariſſimo me, apud quem memorem ſtat gratia facti, benevole beavit.

Differt autem quoad foliaceam ſubſtantiam parum ab aliis Caryophyllis, calycis tamen cylindracei oblongi lævis quinquefidi loco ſpicæ apparent frumenti analogæ, e quarum ſummitatibus, non tamen omnibus, calix demum erumpit caryophylli flore gravidus, triplici colorum vernans varietate, fragrantiſſimi inſuper odoris, ut hinc Poëtæ illud in ſpicatum iſtum Caryophyllum optime quadret:

– nunc nomen aromatis calentis
Flos quondam Jovis, obtinens & omnis
Dives copia ſvaveolentis Anni,
Cunctarumque potens amœnitatum.

(Noriberga Auguſtam Vind. d. 19. Octobr. A. 1714. miſſa.)

OBSERVATIO CLXI.

DN. D. SIGISMUNDI SCHMIEDERI.

Calculus ingens a muliere excluſus.

MUlier ruſtica, in Pago Borniz prope Oſſitium 36. ni fallor annorum, ſanguinei & laxioris habitus, veſicæ Calculo vexabatur, adeo magno, ut non tantum graviſſima inde pateretur ſymptomata, ſed etiam mors inſtare videretur. En autem! cum omnes quoad eventum mali, ancipites eſſent, ægraque nunc in Charontis cymba ſtare, ejusque ſolutionem expectare adpareret momentaneam, præter omnem ſpem atque opinionem, magna cum vi, Calculus inſignis (cujus figuram delineatam, una cum magnitudine naturali & pondere adjecto, heic ſiſtere L. B. volui) protrudebatur, nicht anders/ als wenn er geſchnellet würde/ cujus poſt excluſionem, ægra vires iterum colligere incipiebat, tandemque priſtinæ ſanitati, cum Deo, remediis congruis adhibitis, iterum reſtituebatur. Ex hac obſervatione liquet, facilius ſexum ſequiorem, ob viarum brevitatem excernere poſſe calculos, quam potiorem.

OBSER-

OBSERVATIO CLXII.

DN. D. HIERONYMI LAVBII.

Paracenteſis abdominis ſæpe reiterata.

A. 1713. ſub finem menſis Aprilis imploravit opem meam muliercula, Tumorem abdominis prægrandem monſtrans hydropicum, ac paracenteſin deſiderans, quam Lubecæ & Altonaviæ quinquies triennii ſpatio ſibi cum aliquali levamine adminiſtratam retulit, ſimulque vivum adhuc & vegetum puerulum quinquennem monſtravit, quem præſente jam iſto tumore ſe concepiſſe ac peperiſſe aſſeruit. Reliquum illius corpus erat emaciatum, vires tamen, pro ratione mali non adeo fractæ. Dolor abdominis ac dorſi, a pondere aquarum usque & usque ad crepaturam usque abdominis accreſcentium auctus, maturationem petitæ paracenteſeos ſuaſerunt, qua prima vice hic loci inſtituta ultra 42. libræ aquæ effluxerunt cum levamine, ut in publicum rurſus prodire valuerit, non longe poſt autem, denuo augmentum capiente tumore, paracenteſi rurſus opus habuit, qua 10. menſium ſpatio, 16. diſtinctis vicibus inſtituta, ultra 720. libras vel 360. menſuras noſtrates Aquæ purulentæ ac ſub finem morbi fœtidæ eduximus, ſpatio temporis a paracenteſi una ad alteram ab initio 4. vel 5. poſtea vix 2. hebdomadum interjecto, ſingulis vicibus plerunque 40. nonnunquam 50. libris ſeri effluentibus. Notabile aliquando fuit, punctura (quam in dextro latere inſtituere ſoliti eramus) in latere ſiniſtro facta, ultra 3. libras puris albi fœtidi absque aqua profluxiſſe, eodemque tempore latere dextro pertuſo aquæ circiter 38. libras, ſecutas fuiſſe. Ob pauperiem diæta illius erat mala, cibus conſuetus panis cum ſale, potus aqua cruda.

Vltimis 3. ſeptimanis lectum ſemper tenere coacta ob vires proſtratas, donec miſeram vitam, menſe Martio A. 1714. cum

morte diu deſiderata commutaret, octiduo ante mortem adhuc 30. libris aquæ fuſcæ graveolentis paracenteſi eductis.

Sequenti die a morte cadaver examinaturus, remotis integumentis abdominis valde extenuatis & diſtentis, reperi e regione ventriculi, hepatis & renis dextri 6. diſtinctos tumores vel abſceſſus, quorum maximus circa ventriculum palmæ magnitudinem æquabat, reliquis paulo minoribus: aquæ fœditiſſimæ adhuc plusquam 20. libræ effluebant. Mirabar initio una cum adſtantibus, cur neque inteſtina neq; reliqua ventris viſcera in conſpectum venirent, re autem accuratius examinata apparuit, non in ipſam abdominis cavitatem cultrum noſtrum adhuc penetraſſe, ſed Abſceſſus memoratos & aquam in duplicatura peritonei valde incraſſati ſaltem hærere, iſto enim a muſculis abdominis & infra jacentibus viſceribus levi opera ſeparato, quæſita omnia in conſpectum prodibant, ſed valde tenuia, parva, compreſſa, inprimis renes, qui vix juglandis magnitudinem habebant. Vterus adeo erat contractus, ut tota ſua mole Nucem moſchatam majorem vix excederet, & in cavum ſuum vix piſum recipere potuiſſet: vagina vero ſatis ampla erat, ut 3. digitos facile admitteret. Ovaria & tubas Fallopianas præ parvitate vix videre licuit. Saccus vero iſte peritonei connexionem ſuam firmiſſimam habuit circa fundum uteri & inteſtinum rectum, ubi forfice reſecari debuit, alibi vel ſolis digitis ſeparabilis.

Majores tumores in vita adhuc ſemper poſt effluxum aquæ ſentiri potuerunt: inciſi & illi ac examinati poſt mortem nil niſi cavitates pure craſſo ſpiſſoque refertas monſtrabant.

(Hafnia Auguſtam Vind. d. 20. Octobr. A. 1714. miſſa.)

OBSER-

OBSERVATIO CLXIII.

DN. D. ADAMI BRENDELII.

De

Bufone inter dormiendum a molitore deglutito, & per alvum reddito.

MOlitor quidam annos XXXVII. natus, poſt largam cereviſiæ ingurgitationem ſub corylo in horto recubans, ſomno indulget, & inter dormiendum magnam ingeſtorum copiam eructat, ita tamen ut ſomnum per horas aliquot, diducto ore, protrahat. Accidit autem, ut bufo, (an a materia, vomitione rejecta, allectus,) adrepat, & ſemet in os diductum clam inſinuet, ac per œſophagum, deglutitione a molitore inſcio adiutus, & protruſus, in ventriculum deſcendat. Experrectus e ſomno, dolorem in ventriculo, roſioni ſimilem, percipit, cujus rei cauſam crapulæ tribuit, & ad illum leniendum ovis frixis, iisque acidis, veſcitur. Conſopitur quodammodo dolor, ſed poſt non ita multo recrudeſcit, & graviſſime laborantem, vacuefacto præſertim a cibis ventriculo, affligit, ut jejunus ſæpe in periculum defectionis animi incurrat. Hoc rerum ſtatu conſtitutus, opem, auxiliumque a me poſcit, & tentatis fruſtra variis, ac iis ferme innumerabilibus remediorum generibus, tandem potionem ex mercurio vivo, bene a ſordibus repurgato, ſummit. abſinth. cent. min. tanaceti & pulpa colocynthid, omnibus leniter in aqua coctis confeci, de qua mane, & veſperi, juſtam doſin cum magnis ventriculi doloribus, & leipothymia, per duos dies hauſit, tertio ſymptomata conquieſcunt, circa veſperam vero profuſiſſima alvi dejectio, qua bufo mortuus, & obeſus, evacuatur, cum acri & fœtente colluvie, ut nares feriret pariter, atque læderet, conſequitur. Sedatam dejectionem excretio alvi cruenta cum maximis ventris torminibus excipit, qua per adhibita remedia coërcita,

ægrotans per diem unum & alterum bene ſe habet, quarto febri, cum inſigni æſtu, & magnis deliriis, conjuncta, corripitur, ut parum abfuerit, quin mortem illi intulerit. Hac quoque conſopita, totum corpus flavo colore intenſo, qualem icterici habere ſolent, inficitur, quem tamdiu, quamdiu vixit, retinuit, ita tamen recreatus eſt, ut ſuas quodammodo operationes obire inceperit. Protrahit vitam per unum, & dimidium annum, quo tempore fæces ſemper chyloſas excrevit, ut illum ictero laborare credidiſſes. Tandem in maciem incidit, qua ſenſim conſumtus, & enectus, obit, cum antea robuſtus, firmisque lateribus a natura, & bona valetudine, præditus erat. Poſt mortem, facta corporis inciſione, eandem colluviem, in primis viis fluctuantem, qualem excreverat, in fundo vero ventriculi calloſam cicatricem, ultra imperialis magnitudinem, pylorum hiantem, & cruſtam tenuium inteſtinorum villoſam partim abraſam, & calloſam, partim mucoſam, circa coli valvulam exulcerationem, & in ſiniſtro cordis ſinu polypoſam concretionem, eamque nigricantem, deprehendi. Ex his ſummatim commemoratis, & bene ſubducta ratione perpenſis, quilibet, exiſtimo, perſpiciet cauſas ſymptomatum, quibus conflictatus eſt ægrotans, eaque cum ab ipſo bufone, tum ab intus accumulatis excrementis, & aliis ſordibus, profecta eſſe, facile, ſi inſtituti ratio poſtularet, copioſius exponi, & declarari poſſet.

OBSER-

OBSERVATIO CLXIV.

Dn. D. ADAMI BRENDELII.
De
Gemellis in mola comprehenſis.

MVlier quædam poſt partum alterum de tenſivo abdominis dolore, murmure & inſultibus hyſtericis, appetitu dejecto, & laſſitudine artuum per tempus aliquod conqueritur, facies pallido & livido infecta colore, ſqualet, catamenia inordinate manant, ſubinde penitus exareſcunt, ut tandem in ſuſpicionem graviditatis propter abdominis increſcentis molem, veniat. Demum poſt duos, & quod excurrit, menſes ex inſperato terrore perculſa, exquiſitiſſimos dolores hyſtericos, & profuſiſſimam menſium fluxionem, cum grumis ſanguineis experitur, inter quos caro deformis, oſſibus deſtituta, & vaſis dives, cum larga hæmorrhagia prodit, in cujus medio duo gemelli concluſi latebant, ſi figuram molæ ſpectes, ad ſimilitudinem parvi cyprini accedebat, de qua mulierculæ multa non ſine riſu confabulabantur. Hanc, & plures alias, tam embryonibus vacuas, quam iisdem inſtructas, cum fœtibus abortivis variorum menſium in balſamicis liquoribus aſſervo, & nuper admodum mola mihi oblata eſt, in qua ovulum pellucidum concluſum eſt, jucundiſſimo ſane ſpectaculo, propter tenerrimum embryonem, a gracilimo funiculo umbilicali dependentem.

OBSER-

OBSERVATIO CLXV.

DN. D. ADAMI BRENDELII.

De

Trigeminis communi chorio, ſed diſtinctis amniis incluſis.

CIvis cujusdam mulier in Zahna, oppido duobus lapidibus a Witemberga diſtante, ex partu per tres dies laborat, tandem adhibitis fotibus, linimentis, & aliis remediorum generibus, duas filias ſuperſtites edit, retento filio, cum quo extincta eſt. Poſt ſectionem ligamenta uteri gracilia rupta, & inflammata, deprehenſa ſunt, (nam per totum graviditatis tempus propendens abdomen in cingulo portavit,) fœtus autem mortuus obliquum ſitum, ſecundinis implicitus, in pelvi tenebat: ipſæ vero ſecundinæ immanem molem habebant, in quarum medio tria diſtincta amnia, in quibus fœtus comprehenſi latuerunt, conſpicua erant, uterus, ex inflammatione nigricans, circa cervicem ad putredinem tendebat, & graveolentem halitum exſpirabat.

OBSERVATIO CLXVI.

DN. D. ADAMI BRENDELII.

De

Foramine ovali in cadavere XXII. annorum patente.

CVm ſuperiore hyeme duas ſectiones publicas cadaverum femineorum haberem, in priore, ſano, & robuſto, ſed anguſtiſſimo pectore prædito, foramen ovale patens, quale in fœtibus eſſe ſolet, deprehendi, canalis autem arterioſus paululum hiabat, per quem, & foramen ovale, aqua injecta expedite fluebat, ut credibile ſit, ſanguinem tam per utrumque canalem, quam per pul-

pulmones, converſum in orbem curſum ſuum confeciſſe: an propter ſummam pectoris anguſtiam? nam pulmones in utroque latere cum pleura membrana arcte coaluerant, & huc illuc parvæ concretiones polypoſæ in vaſis pnevmonicis hærebant.

OBSERVATIO CLXVII.

DN. D. ADAMI BRENDELII.

De

Abortu, ab inſerto in uterum acuto ſtylo, eoque embryonem trajecto, producto.

Ancilla quædam ex compreſſu gravida facta, ne pœna, & ignominia meretricibus ex ſanctione publica conſtituta, afficiatur, nefando auſu ſtylum acutum per vaginam, & cervicem uteri aliquoties immittit, eoque cum ſecundinas, tum in iſtis concluſum embryonem trajicit. Poſt non ita multo profuſiſſima hæmorrhagia, qua fœtus ejicitur, ut & vehementiſſima inflammatio cum febri intenſa, oritur, quæ tamdiu, quamdiu poteſt, reticet, atque cuncta celat, quousque demum viribus privata, decumbere cogitur. Hoc rerum ſtatu cum ſpe evadendi ex morbo præſenti excideret, & mortem appropinquare perſentiſceret, quid geſtum ſit edicit, & brevi poſt, quia vis morbi ex mora invaluerat, atque remediis propinatis prævalebat, deliriis correpta, & diſtentione nervorum miſere agitata, extinguitur. Inciſo cadavere, & inſpectis partibus genitalibus, cervix uteri late hiabat, cruorque ex laceratis undique & ſphacelatis vaſculis cum multo tabo manabat, ac collum uteri & vicinæ partes omnes, pariter inflammatæ, in ſqualorem & putredinem, jam converſæ erant, ut hoc modo mors nullis remediis averti potuerit.

(*Witteberga Norimbergam & dehinc Auguſtam d. 22. Octobr. 1714. miſſa.*)

OBSERVATIO CLXVIII.

DN. JOH. CHRISTOPH. VOLKAMERI.

De
Gelſemino Arabico, fructum Caſe ferente Arbore.

QVantas hactenus Arabicæ Provinciæ, Jemen dictæ, fructus Cahouen, ab Europæis Café nominatus, rixas dederit, cum alii ad leguminoſum & fabaceum genus, (forte voce Buncho Ebn-Sinæ, vel Buncæ Rhaſis, hincque detortæ voculæ Bon decepti) alii ad amygdaliferum retulerint, omnibus, qui primis tantum labris Botanices delitias deguſtarunt, notum.

Nemo tamen hactenus tot inter Viros βοτανικοτάτυς, aliosque multum terris jactatos & undis exſtitit, qui notas illas Characteriſticas Arboris, tot ac tantas opes Provinciæ, in qua creſcit, ſuppeditantis deſcripſerit, & cui Claſſi accenſenda foret certo determinaverit.

Nullis equidem hac in re ſumptibus pepercit Illuſtriſſ. operis Danubialis Auctor, Comes de Marſigli, qui perquam exactas arboris fructusque imagines depictas, ex Arabiæ Provincia Jemen per Conſtantinopolin delatas VI. Tabulis æri incidi curavit, publicæque expoſuit luci, quæ Figuræ cum certo tamen deſtituantur Characteriſmo, vota curioſorum expectationemque deludunt. Nec aliorum defuere in eruenda veritate Arboris hujus licet proh! dolor irrita conamina; ut merito exclamaverit Excell. Rajus: *Miram tantum Theſaurum unius gentis peculium eſſe, tamque lucroſæ ſtirpis Plantaria, intra unius Provinciæ anguſtias coërceri. Mirum vicinas Nationes, exſtimulante invidia aut avaritia, ea jam pridem, non vel vi depopulatas eſſe, vel ſemina aut vivi radices dolo ſurripuiſſe. Mirum quem vigilem Draconem Coævetis ſuis tuendis præficiant indigenæ, qui omnes inſidiantium technas & conatus fruſtretur & eludat.*

Sed

Sed deluſæ tandem vigilantiſſimi Draconis Arabici technæ, arborque non tantum in alias Aſiaticas transplantata nunc regiones, ſed & in Europam noſtram transvecta, læte nunc in Belgio, & ſeptentrionalibus Germaniæ noſtræ oris, accedentibus indefeſſis culturæ curis vireſcit.

Miſit Cafe fructus cera obductos, conjunctiſſimo Fratri Dn. D. Joh. Georg. Volkamero, ex Amſterodamenſi Horto Excell. Comelinus, Floræ illud delitium. Arboris autem Cafe ferentis cum baccis ramum, quem hic delineavimus, ſumma liberalitas Generoſiſſ. & Excellentiſſimi Dn. L. B. a Munnickhauſen, Magnæ nunc Britanniæ Monarchæ Potentiſſimi & Electoris Brunſwicenſis Hannoverani (quem Deus T. O. M. ſervet & tueatur) Theſaurarius & Conſiliarius intimus, ex horto ſuo Swebbertiano prope Hamelenſe Fortalitium exſtructo, cum Regiis certe comparando, mihi, quod grata mente recolo, exhibuit.

Folia equidem Caſtaneis perquam ſimilia ſunt, flos vero perfectus, elegantiſſimus & odoratiſſimus monopetalus ex oblongo tubo quinquefariam diviſus; nuclei bini ſibi impoſiti pericarpio ſuccoſo incluſi, bacciferis arboribus & Jaſminorum ſive Gelſeminorum Claſſi fructum Cafe accenſent, & *Gelſeminum Arabicum, foliis Caſtaneæ, flore albo ingenti odoratisſimo* pronuntiant, omniaque hactenus circa hunc fructum ejusque Arborem exorta dirimunt diſſidia.

(Norimberga Auguſtam Vind. d. 15. Octobr. A. 1714. miſſa.)

OBSERVATIO CLXIX.

DN. D. GOTHOFREDI HELDII.

Calculi in Cyſtide fellea reperti, Apoplexiæ Auctores.

CHriſtianus Erneſtus, Sereniſſimus Marchio Brandenburgicus Culmbacenſis, glorioſæ Memoriæ, Princeps meus, dum in vivis erat, longe Clementiſſimus, Anno 1712. die 20. Maji, ſummo cum luctu & planctu fidelium ſuorum domeſticorum, omniumque ſubjectorum, Apoplexia cum Lethargo exanimatus, poſt beatam Mortem, Anatomiæ ad ſubſequentem Pollincturam ſive Balſamationem, traditus, primariam mortis cauſam nobis quidem in capite offerebat: in hoc enim inter duram & piam ſeu tenuem Meningem, ut & in anterioribus Cerebri ventriculis inſignis ſeri extravaſati quantitas inveniebatur, nec non ex proceſſu duræ matris falcato, inprimis ejus ſinu os tenerum digiti longitudine usque ad criſtam Galli, ubi proceſſus falcatus annectitur extenſum, protrahebatur; alia vero cauſa, non minus attendenda, ad Apoplexiam inducendam apta, in infimo Ventre occurrebat, ſcilicet in Cyſtide fellea conſpiciebantur quinquaginta Calculi bilioſi, tot nimirum, quot Sereniſſimus ac optimus PRINCEPS Annos regnaverat, coloris flavo-nigricantis, tam glabri ac ſplendentes, ac ſi arte eſſent politi, variæ magnitudinis, majores & minores, quorum illi undecim, duodecim ad tredecim, hi quinque grana, omnes vero ſeptem drachmas pondere æquabant, quod pondus tamen ſucceſſive imminutum, dum Calculi ſicciores & leviores redditi; linguæ admoti bilioſum ſaporem imprimebant, & digitos colore flaveſcente tingebant.

Quilibet horum lapidum bilioſorum majorum imprimis, quorum quadraginta fuerunt, eſt figuræ pyramidalis, cujus baſis

eſt

eſt quadrangularis, non tamen quadratum, ſed trapezium repræſentans: ex hac baſi aſſurgunt ſuperficies quatuor in faſtigium quaſi abituræ, ſed apex hic, quemadmodum etiam quatuor reliqui anguli ad baſin detriti ſunt, adeo ut pyramis quadrangularis truncata dici queat figura hujus lapidis, referens teſſeram hexaëdram ſed irregularem, ob ſex ſuperficies, quarum tamen ſuperior baſi oppoſita minima eſt; Minores vero decem lapides forma triquetra prædit. PRINCEPS noſter ter beatus, alias in adulta ætate quandoque Podagræ obnoxius, ad ſenilem vergens, ea non niſi rariſſime corripiebatur, unde cum arthritica illa acris linioſa & viſcidior acida materia Critico naturæ motu non amplius ad artus infimos propelleretur, ea cum bile in veſicula fellea ſedem fixit, & bile hinc ſimul inerti reddita & exſiccata, calculi numerati ſucceſſive concreverunt, qui per alliſionem & exactam quoad latera conjunctionem tam læves redditi, quaſi artificioſe ſic efformati; cum igitur Motus naturæ, Podagra ordinarie non redeunte, plane inverteretur, ac Chylus, ſanguis & ſerum bilioſo Balſamo non ſufficienter imbuerentur, ſerum ſtagnatione acrius redditum, vaſa lymphatica perrodendo, & extravaſatum quantitate majori Cerebrum implevit, exinde nimia aquæ copia Arterias carotides & vertebrales, ac ſinus ubi cum jugularibus coaleſcunt, premendo, & ſanguinis affluxum & refluxum prohibendo, nec non propter Meatus Cerebri medullares hinc obſtructos & oppreſſos, atque cohibitam ſpirituum animalium energiam elaſticam, lethargicum ſoporem cum Apoplexia induxit. Hoc noſtrum aſſertum ulterius alio adhuc parallelo exemplo confirmabo, quod mihi Excell. & Celeb. Dn. D. Daniel Nebelius, Medic. Prof. P. & primarius in antiquiſſima Germaniæ Academia Heidelbergenſi, ſingularis meus Amicus, in literis reſponſoriis ad meas, occaſione præcedentis obſervationis eidem perſcriptas, die XIII. Decembris 1712. datis communicavit: Nimirum Illuſtriſſimus Generalis Campi Mareſchallus, Comes de Thüngen, Spiræ Apoplexia forti beate defunctus, alias ſumme podagricus, poſt mortem Anatomico Cultro ſubjectus, cruorem in duobus

Cerebri anterioribus Ventriculis extravaſatum, & multas arenulas ſubflavas in valvulis cordis utriusque ventriculi, in folliculo autem felleo calculum glabrum nigreſcentem duriuſculum & alium molliorem cum nonnullis minoribus conjunctim drachmas tres pendentibus, obtulit.

Ex quibus duabus obſervationibus vir Celeberrimus, D. D. Nebelius concludit, in Podagra intemperiem humorum tartaream etiam bili communicari, hancque ad coagulum ſic redactam, Apoplexiam cauſari. His duabus obſervationibus adjungo adhuc obſervationem Borelli, qui Cent. III. Obſerv. Med. 22. pag. 217. refert, in Cyſtide fellea Nobilis Apoplexia mortui, decem calculos nitentes, coloris flavi ſubobſcuri, & aliquo modo triangularis figuræ, fabæ magnitudine, repertos eſſe; & Baglivii de fibra motrice pag. 214. qui in obeſi Apoplexia correpti veſicula fellis Calculos duos, duros, nigros, & veluti ſcintillantes, quorum unus magnitudinem Ovi Columbini habebat, alter vero paulo minor erat, invenit. Sic & Philippus Hœchſtetterus Obſerv. med. Decad. X. Caſu VI. pag. 415. ſeq. ſcribit de Quæſtore Comitis cujusdam Fuggeri, ſymptomatibus apoplecticis demortuo, quod inter alia in ejus cyſtide fellea lapilli duo maximam partem triangulares, quorum major atri coloris, alter coloris ſubcineritii, fuerint inventi. Plura egregia huc facientia afferuntur in Diſſert. inaugur. Dn. Salzeri, ſub Præſidio Celeberrimi, nunquam ſatis laudandi, D. D. Nebelii, Heidelbergæ, currente hoc 1714. Anno, de Coagulo bilis in veſicula fellea, habita.

OBSER-

OBSERVATIO CLXX.

DN. D. GOTHOFREDI HELDII.

Cortex Peruvianus, vulgo China Chinæ dictus, polychreſtum Remedium, in ſpecie antipodagricum ſine pari.

EX Peruano Indiæ Occidentalis ſive Americæ Regno Cortex noſter, Peruanus inde, China Chinæ vero a Comite de Chinchon, Pro-Rege & Gubernatore Regni Peruani, denominatus, ad nos pervenit, quem Corticem Cardinalis de Lugo ante ſexaginta quinque annos, Anno nempe ſalutis 1649. primus ſecum Romam attulit, unde mox per totam Italiam, Hiſpaniam, Angliam, Belgium, & ſic ubique per Europam inclaruit. Arbor, ex qua Cortex hic depromitur, indigenis Gannaperide, vel juxta alios Gannanaperide, quibusdam Gentiana Indica fruticeſcens appellatur, magnitudine Ceraſum æquans, foliis prunorum rubeorum, & floribus albis & cæruleis ornata, in Perua; præſertim in Præfectura, ſive ut Hiſpanis vulgo audit, Audientia Quiti, prope Urbem Logam ſeu Loxam, Zarca Antonio de Herrera in Indiæ Occidentalis deſcriptione cap. 17. pag. 22. dictam, reperiunda. Ex hac Arbore Cortex noſter abſciſſus, ex flavo & nigro fuſcus, ſaporis amaricantis, varia fata expertus eſt, laudatus ab his, culpatus ab illis; primo vero omnium ut ſpecificum antipyreticum, ad febres intermittentes dilaudatus. mox China febris; & antiquartium Peruvianum, Hiſpanis autem Caſcarilla della Oja & Palo de Calenturas, id eſt, Lignum febrium appellabatur, quamvis Lignum & flores facultatem febrifugam non habeant, ſed ſolus Cortex. Cum vero febris per hunc Corticem non ſemper ex voto tolleretur, ſed vel recidivaret, vel in alios, & quidem chronicos morbos, nempe Cachexiam, icterum, Tumores pedum œdematoſos, imo ipſum Hydropem &c. degeneraret, plane ut inutilis

utilis damnatus & rejectus eſt; Cordatiores tamen Medici poſthac circumſpéctius Corticem Peruvianum Clinicis ſuis exhibentes, gloriam ejus & uſum revocarunt, & eundem adverſus omnes febres efficacem deprehenderunt, tam vere intermittentes, quotidianas, tertianas & quartanas, quam etiam continuas, quodammodo interdum remittentes, & ab æſtu deflectentes, iterumque ſuas exacerbationes habentes, quæ uſu hujus Corticis non raro ad apyrexiam perductæ, in febres intermittentes ſalutariter ſunt converſæ. Et revera noſter, nunquam ſatis laudandus Cortex, certiſſimum antifebrile exiſtit Remedium, ac ſpecificum, quoniam, non ut vulgo & falſo creditur, adſtringendi & materiam febrilem concentrandi figendique vi præditus, ſed potius roborandi, incidendi, aperiendi, reſolvendi, abſtergendi, præcipitandique fermentum febrile & abſorbendi, imo juxta Mortonum alexipharmaca virtute, ob blandam ſuam amaritiam, & ſal acriuſculum terreis particul is permixtum, inſigni gaudet, modo ante ejus uſum ratio habeatur primarum viarum & ipſius maſſæ ſanguineæ, & ſi Ventriculus vel inteſtina cruditatibus pituitoſo-acido-bilioſis obſideantur, præmittatur emeticum, vel purgans appropriatum, quale ego ex radice Gialappæ cum China Chinæ mixta ordinare ſoleo, ut ſic ſanguis ſimul corrigatur.

Præter decantatam antifebrifugam Corticis Peruviani virtutem, in multis aliis morbis, a fibrarum in viſceribus & aliis partibus relaxatione, & humorum colliquatione, corroborando conducit, e. gr. in Hectica, partim ad ſubdolam febrem mitigandam, partim ad ſudores nimios compeſcendos ſumme proficuus; item ad Affectum hypochondriacum, & huic affinem hyſtericum egregie prodeſt: hi enim utpote morbi nervoſi generis & ſpaſmodici, omnium optime Cortice Peruviano mitigantur, cum is corroborando fibras nerveas, abſorbendo & eliminando humores ſtypticos, efficaciter agat. Porro pro mulieribus ad nimium Menſium fluxum & fluorem album, item ad Hæmoptyſin, Vomitum cruentum, & in genere ad omnes hæmorrhagias,

gias, Corticem noſtrum inſtar Arcani, experientia edoctus commendo. Sic Excellentiſſimi Vratislavienſium Doctores Medicinæ, ſeduli nec unquam otioſi Naturæ Curioſi, in Hiſtoria ſua Morbor. Vratislav. pag. 38. Pulverem Corticis Peruviani inter eximia anthelmintica merito numerarunt; quod idem experimento confirmat Nobil. Franciſcus Redi in obſervation. Animal. viventium pag. 98. ſeq.

Taceo, nonnullos eundem ad Hydropem ipſum a febribus male tractatis ortum, ut & phthiſin commendare, alios vero illum ut Medicamentum panchreſtum extollere. Hoc unicum adhuc ut veriſſimum adjungo, Corticem Peruanum pro experto & probatæ virtutis ſpecifico ad Podagram merito eſſe laudandum, ad cujus uſum me perduxit Celeb. D. Thomas Sydenham, famigeratiſſimus quondam Londinenſium Practicus, & Cautelarum practicarum obſervator ſedulus, qui ipſe Podagricus, in Tractatu de Podagra pag. m. 570. Corticem Peruvianum primas in doloroſo hoc affectu obtinere aſſeruit, cum ſanguinem corroboret, vegetumque reddat, ſi ejus grana aliquot mane & ſero aſſumantur. Ego vero hactenus in praxi mea hunc Corticem non granis, ſed plerumque ad ℈j. vel ℥ß. ordinavi, & illum quidem præſervative ſemel vel bis in hebdomade, curative vero, malo jam appropinquante, mane & circa noctem aſſumere juſſi, & ſine Topicis tumor & dolores brevi remiſerunt, febris in Paroxyſmo cum calore præſens mitigata, & Appetitus Ciborum, alias imminutus vel plane abolitus, reſuſcitatus & integer ſervatus, imo Paroxyſmus omnis brevi ſublatus. Cortex enim noſter, ob blandum ſaporem amarum, fermentum gaſtricum vitioſum, idque vel acre bilioſum aut viſcidius acidum, immutat, ſimulque, quod magnum in Podagra beneficium, alvum apertam ſervat, ſanguini quoque vigorem conciliat, ejusque acrimoniam corrigit, ac fibras tendinoſas nerveas roborat & ſolatur, ſicque ſpaſmodicas ſurarum & aliarum partium contractiones & antevertit & abigit: anodyna etiam virtute pollens, & blandum ſomnum inducit, & dolores

demulcet, nec minus cardiacum eſt & collapſas vires reſtaurat. Uno verbo: Cortex Peruvianus in Podagra divinum eſt Remedium, quod multijuga experientia edoctus, certo & firmiſſime aſſeverare non nequeo.

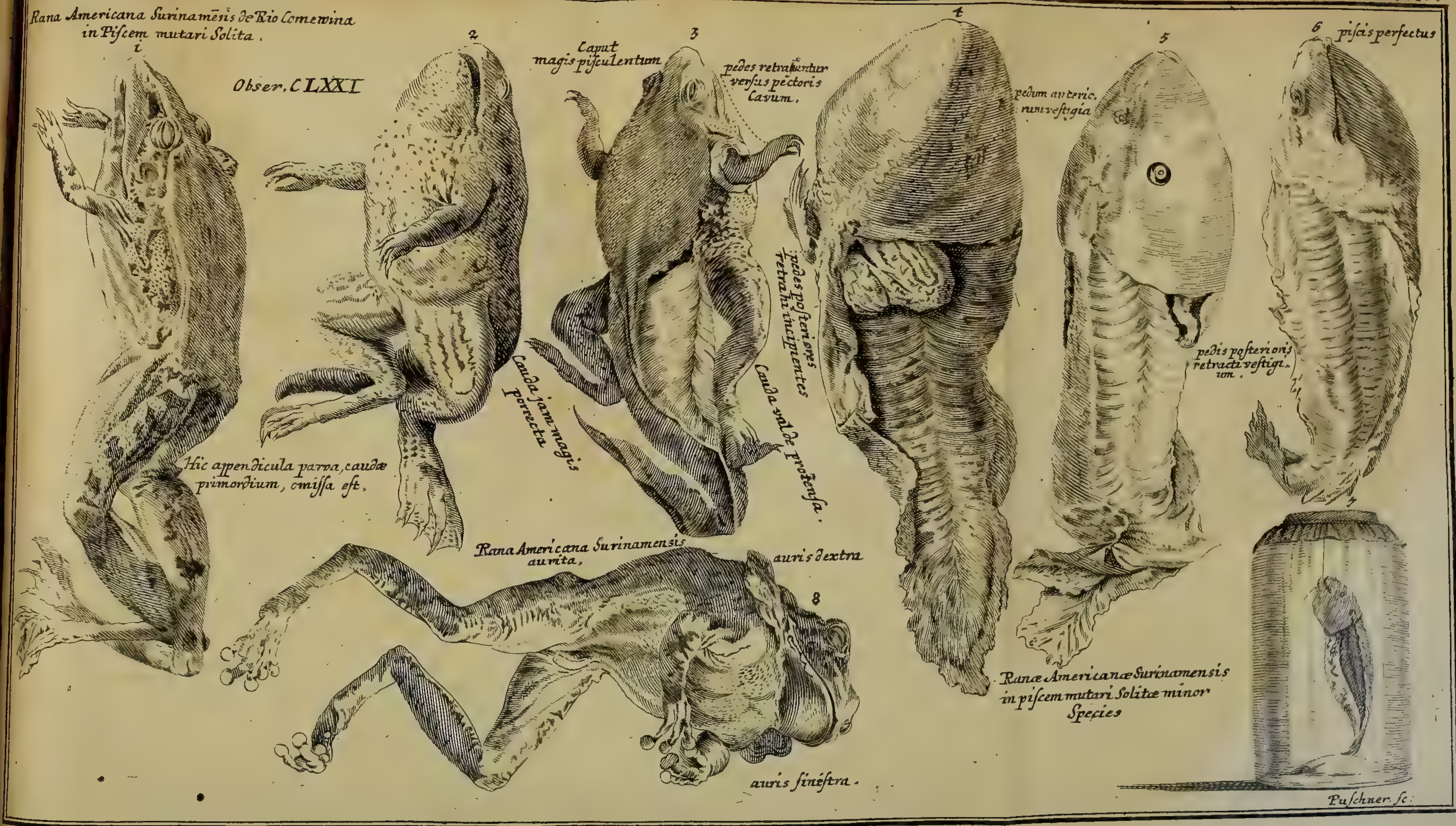
Chriſtian Erlanga Noribergam & dehinc Aug. Vind. d. 26. Octobr. 1714. miſſæ.)

OBSERVATIO CLXXI.

Dn. Lic. ROSINI LENTILII.

Ranarum in piſces curioſa metamorphoſis.

ME, cum *Sereniſſimo Principe* meo *Taurinorum Auguſtæ* degente, cum aliquando ſub æſtu cœli vehementiſſimo nimbus delaberetur, e domeſticis nonnemo, hem, ait, quantus nunc e terræ pulvere ſurget ranarum exercitus! quid, inquam, hoc monſtri? Immo vero, reſpondet ille, noſtine ſole calente, quotquot guttæ pluviales pulverem ſuper decidunt majores, totidem eo ſtatim momento ranas produci? Me ridente, magis ipſe meam, ceu *Phyſici*, ridebat ignorantiam, nec minus ad experientiam provocabat, quam & philoſophica ratiocinatione paradoxum generandi modum fulcire audebat, nempe, ad novum animal procreandum omnia tum elementa conſpirare, de *aëris* præſentia non exiſtere dubium, *ignem* radiis ſolaribus, *aquam* pluviæ guttis, *terram* pulvere ſicco deſcribi: Nec aliud ſibi perſuaderi patiebatur, quamvis rationi ſanæ nil magis adverſum dicerem, quam ſerio credere, uno temporis momento e materia tam inepta prodire poſſe animal in ſua ſpecie perfectum, tot viſceribus, vaſis ac membris dotatum, adeo nocet animum fabulis occupari! Nunc ab eo tempore tres anni præteriere, nec amplius de iſta tam peregrina *batrachogonia* cogitabam. Prodiit autem ſub anni 1714. auſpiciis translatum ex Anglicana lingua in

Rana Americana Surinamẽsis de Rio Comewina
in Piſcem mutari Solita.
Obser. CLXXI
1
2
3
4
5
6
7
8
Caput
magis piſculentum
pedes retrahuntur
verſus pectoris
Cavum.
pedum anteric.
rum veſtigia
piſcis perfectus
Cauda jam magis
porrecta
pedes poſteriores
retrahi incipientes
Cauda valde protenſa.
pedis poſterioris
retracti veſtigi.
um.
Hic appendicula parva, caudæ
primordium, omiſſa eſt.
Rana Americana Surinamensis
aurita,
auris dextra
auris ſiniſtra.
Ranæ Americanæ Surinamensis
in piſcem mutari Solitæ minor
Species
Puſchner sc.

in Gallicam poſthumum celeberrimi *Raji* opuſculum, cui titulus: *L'exiſtence & la Sageſſe de Dieu, manifeſteé dane les Oeuvres de la Creation.* Hoc opuſculum, uti eſt eruditione varia longe refertiſſimum, atheorum ſtultitiæ explodendæ cumprimis deſtinatum, ita, *generatio ſpontanea*, ubi p. 351. ſeq. ex inſtituto profligatur, genitarum vel in nube cum pluvia deciduarum, vel e pluviæ guttis cum terræ pulvere ſicco mixtis productarum ranarum, ampla quoque fit mentio, ſagaci Auctore inter alia bene dicente: *Celui, qui peut croire, qu'il pleut des grenouilles, peut croire également, qu'il peut pleuvoir des veaux.* Miramur autem cum *Rajo*, non ſtupidum alioqui virum, *Libert. Fromondum*, præoccupatum fortaſſe a fabuloſis *Ariſtotelis & Plinii* commentis, credere potuiſſe, certum terræ pulverem cum aqua pluviali mixtum, & confermentatum, ranas etiam adultas omniumque functionum animalium perfecte peritas, dicto citius creare poſſe, cum naturalis earum generatio tantum vaſorum apparatum; tantum coëundi negotium, tantas fetificationis, formationis, excluſionis circumſtantias, tantam perfectionis periodum, tot mutationum ſcenas requirat, per fortuitum huncce cauſſarum concurſum opere tanto quaſi in momento abſolvendo, ſuperata ſic per *caſum natura.* Oſtendit autem pluribus ibi *Rajus*, quam peſſime ſe falli paſſus fuerit *Fromondus*, citando experientiam vel obſervationem propriam, in amicorum præſentia *Tornaci* factam, ac inſuper adducit obſervationem *Fromondi* parallelam, a *Wilh. Derhamo* Rectore *Supmonaſterienſe* communicatam, qui ſuſcepto in provinciam *Berts* itinere, exorta largiſſima poſt ſiccitatem diuturnam pluvia, reperit ranarum ſabuloſam viam perreptantium innumeras cohortes. Curioſus etenim hic vir veſtigia ranarum ſecutus lacui denique appropinquavit, in quo recte concluſit ranas illas modo naturæ conſueto fuiſſe natas, lacumque & ejus juncos incoluiſſe, allectas autem pluvia, recreandi ſe fine, magno agmine prorepſiſſe. Si

FROMONDO pari ſedulitate rem veſtigare placuiſſet, quin fuerit natales ranarum ſuarum veras æque reperturus, nullum plane eſt dubium. Plura addere noſtri non eſt inſtituti, niſi hoc unicum, quod *RAJUS* credulæ huic genti ſolvendum objicit, quei nempe veniat, ſi in nubibus generentur ranæ cum pluviis deciduæ, nullas inveniri adhuc imperfectas? Reſponderi fortaſſe poſſet ex *ÆLIANO var. Hiſt. Lib. XVII. cap. 38.* (prout allegatur a *MAJOLO Dier. canic. Tom. I. Colloq. XXIII. p. m. 426.*) pluviam aliquando contigiſſe ranarum quoque inchoatarum, quæ *ANTHERIATES Indos* in alium locum migrare compulerit, quod idem fatum de *ABDERITIS JUſtin. L. XV. c. 2.* memoriæ prodidit. Accedat autem noſtrorum temporum vel curioſiſſimus obſervator, qui aſſeverare audeat, ſe in pulvere conſpicatum fuiſſe vel unam ſemiformatam ranam, ſive ſtatuantur illæ cum pluvia delabi, ſive ex pulvere pluvia macerato generari? Immo, ſi tales de cœlo cadunt, cur in ſola terræ ſuperficie, cur non ſuper tecta ædium plana, cur non in illorum colliciis vel canalibus aut perfectæ, aut imperfectæ, aut integræ, aut per vim lapſus, in ea corporum mollitie contritæ usquam videntur? Veriſimile eſt fictitios hujusmodi ranarum imbres ab ethnicis quibusdam Scriptoribus, occaſione *plagæ ranarum Ægyptiacæ*, qua de nonnihil ex traditione perceperant, aſtuto fabularum centone poſteris obtruſos fuiſſe. Sie haben darvon läuten hören. Nam alibi *MAJOLUS*, ejusdem ſcilicet *Tomi Colloq. IX. p. m. 199.* ex *VARRONE* & *PLINIO* memorat, in *GALLIÆ* quadam civitate incolas ranarum multitudine fugatas. Et *Tom. V. Colloq. I. p. m. 21. HERACLITEM Lemnium* apud *ATHENÆUM* narrare ſcribit: In *Pæonia* & *Dardania* tantam vim ranarum cœlitus delapſam, ut publicas vias privatasque domos implerent; primis autem diebus incolas paſſim eas occidiſſe, ædibus occluſis aliquantiſper patienter eam moleſtiam pertuliſſe, ſed, cum nihil proficerent, domeſticaque ſupellex iis tota obtegeretur, ac cum cibariis elixas aſſatasque ranas offenderent, aquarum erepta commoditate, & quia coacervatis illis non erat,

pe-

pedem ubi promoverent, mortuarum odore ad extremum vexatos, patriam deſeruiſſe. Quid melius hocce figmento cum *Ægyptiaca ranarum plaga* quadrat? Videantur quoque, quæ de eadem ranarum pluvia ex *EVSTATHIO* de *Cherſoneſo*, & *DIODORO* affert *LVDOV. COELIVS RHODIG. antiq. lect. L. XXIV. c. 3.* (confer. *Ann. VII. & VIII. obſ. LXXIX. Ephemer. curioſ.*) Nec novum eſt ſcriptores gentilium ſubire vicem Mimorum biblicorum, quum eadem hinc inde de Diluvio confinxerint. Plus quam lyncei quoque fuerint, neceſſe eſt, qui cum *ÆLIANO lib. II. cap. 50.* oculis ſe ſpectaſſe putant ranas, quarum pars, quæ ad caput pertinet, repebat quidem, ſed binis tantum pedibus acta, dum altera nondum confirmata, concretioni limoſi humoris ſimilis, traheretur. Eodem ſcilicet modo *HELMONTIVS* mures e veſtibus detritis & lignis navium putridis productos, hosque ultimos dimidia ſui parte adhuc ligneos, vidit. Interim *Crocodilos* fuiſſe, non *ranas*, quos miraculo divino ſuper *Ægyptum* adſcivit *MOSES*, nonnulli *Rabbinorum* ſomniant, exploſi ſuo merito a viro celeberrimo *JOH. CLERICO Comment. in Pentatevch. Tom. II. p. 40.* argumentis *BOCHARTI Hierozoic. Part. II. Lib. V. c. 2.* Vellem erudiri, quo pacto Crocodili, cumprimis anthropophagi, belluæ grandes, intactis hominibus, in urceos & paſtas *Ægyptiorum* irrepſerint? Davor hat man ſie gewiß ſorgen laſſen. Talia qui credunt, nihilo ranis gyrinis prudentiores habendi, quale eſt proverbium *PLATONIS.* Gyrini enim ſunt inchoamenta ranarum, ex harum ſpermate primo genita, cujus generationis totum proceſſum eleganter delineat *OLIGER JACOBÆVS* cum in quodam *Volumine Act. Med. Hafn.* tum peculiari, ſed eleganti tractatu *de Ran. & Lacert.* Ranas denique ſemeſtri vita in limum reſolvi & rurſus vernis aquis renaſci, nemini facile *PLINIVS lib. IX. c. 58.* perſuadeat, uti nec mihi quidam Amicus meus, qui ranas ex hirundinibus formari, antiqua ſibi referentium fide credebat.

Miſſis his accedimus ad illa, quorum gratia in has ambages deviavimus, ad *miram* nempe, & hactenus, quod quidem ſciamus, inauditam *ranarum in piſces metamorphoſin*. Menſibus *Majo* & *Junio* 1714. mihi *Amſtelædami* detento ab amico relatum, Dn. SEBAM, loci *Pharmacopœum*, inter alia curioſiſſima *ſpectandas præbere ranas in piſces mutatas*, quas in liquore conſervaret. Res ea mihi primitus fabuloſa viſa, adeo, ut oculorum arbitrio rem explorandi magno deſiderio tenerer, me præter *piſcatricem ranam* nil aliud viſurum propemodum perſuaſus. Igitur pede non tardo curioſiſſimum & humaniſſimum virum acceſſi, ac primum omnium, ut hoc mihi portenti monſtraret, rogavi. Tantum autem abeſt, ut cum *rana piſcatrice* (cujus iconem ac deſcriptionem exhibet ſupra laudatus RAJVS *in Hiſtoria piſcium* WILLHVGBEJANA) quidquam haberet commune ſpectaculum vere curioſum, ut potius, accuratiſſime veſtigatis omnibus, non ſupereſſet, unde de rei veritate dubii vel tantillum enaſci poſſet. Monſtrabat igitur laudatus Dn. SEBA ſecundum diſtinctos mutationum gradus diſtincta ſex vitra, in quorum *primo* liquori immerſa natabat omnibus numeris abſoluta rana. A pictore non admodum vel felici, vel accurato delineari curavimus omnia in ſex vitris contenta animalia, quarum Figurarum prima, ſeu No. I. exhibet, ut dictum, ranam perfectam, quamvis jamjam caudæ quædam veſtigia poſſidentem, quæ tamen a pictore omiſſa ſunt. In vitro No. II. exhibetur cauda magis porrecta, caput ad piſculentam figuram propius accedens. No. III. productiore rurſum cauda pedes anteriores intra corpus retrahi cœperunt. No. IV. anterioribus pedibus plane retractis, relicto ſolo foraminum quorundam veſtigio, nunc & poſteriores pedes valde abbreviantur. No. V. Pedum poſteriorum parciſſima adhuc prominentia. No. VI. Jam piſcem præbet perfectum, in quo adeo nil amplius ranini, ut deriſui ſemet expoſiturus eſſet, qui aliud, quam piſcem, illud animal affirmaſſet. Piſcis truttam colore, licet maculis rubris non interſtincto, capitis figura muſtelam fluviatilem mentitur, ſpithamam

mam & ultra longitudine exæquans. Quod autem ſupra jam dictum, pictoris eſt minus accurata delineatio. Primus fuit *Amſtelædami*, qui curioſam hancce metamorphoſin oſtendere poſſet inclytus ille, omnique laude dignus SEBA. Cum aliquot poſtea diebus curioſum DN. VINCENTII *Muſeum Hærlemi* luſtrarem, apud hunc quoque inveni ranam in piſcem abeuntem, ſed binis tantummodo mutationum gradibus. DN. RVYSCHIVS, in illa tam provecta ætate ſenex adhuc inexhauſti laboris, qui inſectorum exoticorum numerum vix numerabilem in liquore ſervatum oſtendit, hac tamen adhucdum rana carere cogitur, immo mihi faſſus eſt, ſe nusquam adhuc talem, niſi apud DN. SEBAM vidiſſe. Ad ſolum natale harumce ranarum quod attinet, illud eſt *Suriname* in *America*, & in ea Colonia Hollandorum, nominata *Rio Comevvina*, ubi in lacu quodam capiuntur hi piſces, olim ranæ, ac pro delicatiſſimo cibo lautioribus tantum menſis inferendo æſtimantur. Nomen eorum, quo patria, ſcilicet *Surinamica*, lingua inſigniuntur, nondum reſciſcere potui. *Batavi* ſua lingua vocant *Kikvorſe*, *de in Vis veranderen*. Quot vero dies ad plenariam transmutationem requirantur, nondum innotuit, nec forſan a quoquam adhuc, ea, qua decet, induſtria exploratum eſt. Cum, quod obiter moneo, mihique a ſacrificulo quodam, qui jam per 22. annos in *Curaſſavia*, *Surinamæ* provincia habitavit, relatum eſt, Medici locorum ibi degant naturæ non admodum curioſi. No. VII. in liquore exhibetur minor quædam ranæ ſpecies, in minorem itidem piſcem transire ſolita in eadem regione; ut & No. VIII. ſpecies ranæ paluſtris illius terræ ſpecioſe *aurita*, quæ tamen ad mortem usque rana manet, nec unquam in piſcem transmutatur.

Quisquis inſectorum reptilium in volatilia transmutationem attentius conſiderat, qualis eſt v. gr. bombycum, erucarum &c. in papiliones, fortaſſe non adeo impenſe mirabitur noſtram ranarum in piſces metamorphoſin, cum utraque animalia ſint aquatilia, id eſt, naturæ non in ſolidum diverſæ, quamvis in-

inter amphibia rana numeretur. Interim utraque metamorphoſis debita ſibi admiratione non caret, quum erucas in papiliones abire quidem videamus, quomodo autem abeant, e cauſſis naturalibus, ita quidem, ut animus cognoſcendi avidus adquieſcere valeat, eruere, me quidem judice fruſtra fuit hactenus tentatum. Si verum eſt, partes animalis in ovo contentas actu, ſola ſui explicatione & auctione indigere, mirum videri poſſit, ubi tamdiu lateant in erucis v. gr. pedes & alæ, & an unquam horum lineamenta, per microſcopium, dum adhuc ſunt vermes, obſervata fuerint, quod ego quidem ignoro. Majus tamen in rana transmutata naturæ miraculum, quum & hæc ſpecies iſta verminoſa grandior exiſtat, & non ſolum accedat ranæ, quod ante defecerat, ſed, quod ante fuit, etiam aboleatur. Pedes retrahi ad oculum patet. An igitur & quomodo intra corpus recepti annihilantur?

Erucæ de ſuo parum perit, in papilionem mutatæ plura accedunt. Gyrini in ranarum perfectionem provecti caudam amittunt, ſenſim pedes adſciſcunt. Medicorum regionis erat, in loco, ubi horum animalium datur copia, modo in piſces mutatos, anatomico cultro ſubjicere, atque quorſum retracti pedes abierint, explorare. Intimius talia noſſemus, ſi ibi locorum RVMPFII, CLEYERI horumque ſimiles morarentur. Ah! quantum adhuc in rerum naturalium cognitione penitiore, cumprimis quoad abſtruſum generationis negotium, cœcutimus.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXII.

DN. LIC. ROSINI LENTILII.

Bufo ex dorſo pariens.

TRanſimus ab animali horridiuſculo ad horridius aliud, nempe bufonem, quorum utrorumque inter ſe tantum a quibusdam recenſetur commercium, quod etiam ad mutuam coitionem extendatur. Pari autem fide, qua ranarum e limo generatio, coturnicum ætate provectarum in bufones metamorphoſis, quam nonnulli ſe obſervaſſe produnt, niti videtur. Sed & bufones alicubi a decidentibus aquæ guttis momentanea generatione prodire volunt. Guil. PISO *Hiſt. nat. Ind. utr. Lib. V. c. 15.* ita: *Contingit ſubinde tempore imbrido, comitante ſuffocativo tepore veris, corruptionem accelerante, ex unaquaque gutta aquæ craſſæ in momento quaſi generari* BVFONES, *plus minus avellanæ magnitudinis, tot myriades ſimul, ut ſolum univerſum lateat ſub iis. Indigenæ* (BRASILIÆ) CVCVRVY *appellant. Nec differunt ullo modo a cæteris ranis & bufonibus ex coitu utriusque ſexus natis.* Præterea, quæ præcedenti obſervatione contra ejusmodi commenta protulimus, nimirum impoſſibile eſſe, ut animal tot partibus organicis inſtructum, in momento naſcatur, cum ad ordinariam ejus generationem tantum temporis requiratur, ipſe quoque PISO ſubminiſtrat argumentum in contrarium, in eadem præcedenti obſervatione quodammodo tactum, ſubdens: *Cum nunquam hujus ſubitæ generationis modum a quoquam ſupra tecta ædium vel loca lithoſtrata viſum autumem, hic quoque eas, non niſi, ubi eſt magna copia pulveris terræ globoſæ ab imbribus imprægnati generari conſtat.* Addimus nos, conſtare potius, hanc generationem eſſe chimæricam, pulveremque hunc terræ globoſæ gratis ſupponi, quippe æque ineptam productioni bufonum, quam eſt limus, ad eam, quæ de ranis prædicatur. Magis generationis æquivocæ promachis opitulari videtur, quod in medio truncorum

arborum, quinimo in ipſis lapidum medullis reperti fuerint vivi bufones. Id ſibi confirmatum fuiſſe a viris tantæ fidei, teſtibus oculatis, ut de facto dubitare ſibi religioni ducat; in tractatu præcedenti obſervatione allegato, ſcribere non veretur RAJVS *p. 384.* Unde rei miræ quoque rationes invenire laborat, nempe animalcula iſta adhuc parva per rimas cujusdam lapidis irrepere potuiſſe, quod ipſis facere per naturam ſolenne ſit, ut nempe ſe tempore hyberno adverſum aëris injurias tueantur, creſcere vero ac adolere in ipſis rimis, ut exitus anguſtior, quam pro adulti corporis modulo reddatur, potuiſſe ibi per plures annos incluſa vivere contenta pauxillo aëre, quem rima ſuppeditaſſet, quo multo non opus habuerint, ob connatum temperamenti frigus, ac ſtuporem; lapidis ipſius humorem, quippe a defectu motus non diſſipabilem potuiſſe nutrimenti vicem ſubire &c. Quis autem credat ſapientiſſimum RAJVM ita ſerio philoſophari? Credo potius in amicorum talia ſibi confirmantium gratiam ita ſcripſiſſe. Quomodo enim puſilli bufones adoleſcant in cavitate tantilla ob lapidis duritiem magis expandi neſcia? quod ipſe ſibi paullo poſt objicit, ſolutione in commodius forte tempus dilata. Quanti quanti cætera mihi eſſent amici, in eorum profecto favorem hujus farinæ hiſtoriolis, ni viderim ipſe, fidem neutiquam adhibuero.

Bufonem inde vocari, quod in appropinquantes impetu maximo ſpiritum afflet, unde probare poſſit SIBBALDVS *in Scot. Illuſtrat. Part. II. Lib. III. cap. 6.* ipſe viderit. Pauca tantum de Bufonum ante veneno loquamur, quam paradoxum ejus pariendi modum recenſeamus. Prodierunt ante nonnullos annos *Venetiis* aliquot *Tomi* in Folio, ſub titulo *Galleria di Minerva*, conſiſtentes in variis variorum eruditorum in quaque facultate ac diſciplina collectaneis curioſis. *In Tom. VI. p. 305.* exhibetur ſylloge obſervationum Medico-Phyſicarum Illuſtriſſ. VALISNIERI, *Profeſſoris Medici Patavini*, Patroni noſtri, ac inter alias quoque ſequens, quam eo lubentius adduco, quod iſtum *Minervæ porticum* Germanis noſtris non æque multis patere noverim.

verim. Anno 1692. Miles Germanus in caſtello ARCETI hibernabat. Gregarii quidam cum primo vere vidiſſent Ruricolas delectari ranarum in certa quadam foſſa captarum eſu, hos imitaturi ex eadem foſſa bufones, quos a ranis diſcernere nequibant, magna copia protractos, ruſticorumque a ſe viſo more præparatos ac elixos, non ſine aviditate devorarunt. Hilares epularum ſpectatores ruſtici, hoſpitum horum non admodum amantes, convivantium ſubitaneos defectus ubi diu ſatis expectaſſent, iniqua ſpe penitus exciderunt. Præter enim levem labiorum, palati, linguæ fauciumque excoriationem, frequentemque urinæ redditionem mali nil amplius patiebantur. Conjicit inde non inepte laudatiſſimus VALISNIERIVS, bufonum carnem nullatenus eſſe venenatam, abundare tamen multo ſale volatili diuretico, cujus in certis caſibus eximius uſus eſſe poſſit. Hinc & anates aliaque immunda animalia bufones absque noxa deglutire dicit, quamvis hoc argumentum ad probandum, quod caro bufonum veneno careat, non admodum ſit validum. Allegatur quoque a VALISNIERIO *Journal de Sçavans*, ubi ſcribatur, fuiſſe quosdam, qui carnem bufonum impune comederint, quamvis hujus animalis venenum foris applicatum ſit exitiabile. Si carnes viperarum innoxiæ ſunt, cur non idem bufonum? non ſequitur, animalium ſuccum vel ſalivam venenatam habentium carnes quoque venenatas eſſe debere; quamvis nemini ſim auctor, ut ejusmodi cupediis famem ſolari ſuſtineat. Idem VALISNIERIVS falſum comperit, experimento rei facto, quod antiqui ſcripſerunt, e carne nimirum anatum putrefacta ejusque fimo prognaſci bufones. Plura ad Bufones ſpectantia qui noſſe deſiderat, B. PAVLLINI noſtri *Hiſtoriam Bufonis* evolvat. Nos ad obſervationem.

Non æque raro videtur *in Muſeis Batavicis* conſervata in liquore per dorſum pariens bufo, quam deſcripta a nobis ranarum illa in piſces metamorphoſis. Nimirum vidimus *Lugduni Batavorum* in *Muſeo Indico, Horto Medico* contiguo, *Amſtelædami* in *Muſeo Horti Medici*, in *Witſiano*, *Sebæano* & aliis,

Hærlemi in *Vincentiano bufones*, eorumque nonnullos prægrandes, *Americanos*, quorum totum dorſum a fine capitis usque ad anum pluribus præditum eſt uteris. Numeravimus in aliqua tales uteros circiter quadraginta. Ex his pariuntur bufonum pulli. Protuberabant iſti uteri adhuc dum gravidi piſorum ad inſtar e fontanellis hemiſphærio ſui dimidio prominentium. Uteri, qui jam partum ſuum excluſerant, cavitate quadam hiabant, ſimili fonticulorum foveis exemto piſo vel globulo. E quibusdam uteris proſpiciebant pulli ſeminati, & in vitrorum fundo (bufones enim omnes in liquore conſervatorio natabant) nonnulli jam nati bufunculi, vel, ſi mavis, bufonum catuli, quantitate circiter fabarum, quieſcebant. Bufonem hujuſce ſpeciei maſculum curioſis exhibet ſpectandum aliquoties jam laudatus SEBA, femellam itidem adhuc virginem, aliamque, cui ſola a dorſo ovula protuberant. Cur de rei veritate dubitare debeam non video, quamvis omnino ſit optandum, ut ejusmodi bufonem anatomico cultro ſubjiendi detur occaſio. Forſan bufo non habet, niſi unicum uterum, e quo ductus aliqui, ceu tubæ, verſus extimam cutis ſuperficiem excurrunt, eoque fecundata per coitum ovula deducunt in foveas cornuum, qualia ſunt in multiparis, vicem obeuntes; quamvis hanc noſtram ſuſpicionem nemini credendam obtrudamus. Ita, ut olim *Africa*, hodie *America* ſemper aliquid apportat novi. De *Inſolitis partus humani viis* BARTHOLINUM differentem habemus peculiari tractatu. De partubus ex dorſo, tantoque in uno animali uterorum, ſi modo ſunt uteri, numero, me nunquam quidquam legiſſe recordor, quamvis non omnia legere poſſim, nec, ſi poſſem, velim. (*)

OBSER-

(*) *Bufonem hunc D. Fr. Ruyſchius in ſuo Theſauro animalium, No. 35. deſcripſit, Tab. 4. Fig. 2. & 3. delineavit.*

OBSERVATIO CLXXIII.

Dn. Lic. ROSINI LENTILII
De
Sale Anglicano purgante, vulgo Epſomenſi.

MEdica praxis bellum, urbs obſeſſa corpus humanum, hoſtis morbus, contra quem pugnat inſtructus armis, puta medicamentis, Medicus. Facetus ille *Tubingenſium* Profeſſor NICOD. FRISCHLINVS, inter alia eruditione ac ſapientia multiplici refertiſſima dramata nobis etiam exhibet *Julium redivivum*. Qui belligerandi peritia longe poſt ſe reliquit omnes illius temporis milites *Imperator* ex orco in orbem revocatur a FRISCHLINO: Mutatam *Italiæ*, *Galliæ*, *Germaniæ* faciem cum univerſam, tum vero novam ac incognitam ſibi militandi rationem, impenſe miratur. Quærit ſuos arietes, vineas, fundas, frameas, machæras, clypeos, & horum loco invenit bellica tormenta, quorum boatu concutitur, ſclopeta varii generis, caſtra longe alio more munita & alia millena, non aliter cum bellandi modo ſui temporis congruentia, quam ſolo, qui remanſerat, fine, mactatione ſcilicet hominum & vaſtatione regionum. Quod ſi Medicorum ille vetus Imperator HIPPOCRATES eodem fato poſſet ex orco in orbem revocari, quo, putas, animo novam faciendæ medicinæ rationem intueretur? Nusquam inveniret ſuos pulveres vegetabiles, ſua decocta, ſuas infuſiones, opiatas, helleborismos; horum autem loco miraretur tot eſſentias, elixiria, tincturas, ſalia, magiſteria, arcana duplicata, triplicata & centuplicata, & neſcio, quæ non alia; omnia vero fine morbos tollendi excogitata. Si vero horum omnium ſucceſſus accurata loquentis & clamantis quotidianæ experientiæ ſtatera libremus, eodem modo rurſum ſe res habet cum praxi medica & bello. Arma nova, bellandi modus novus, evertuntur nihilominus caſtella, prælia committuntur ultro citroque variante fortuna, trucidan-

cidantur homines, rapinæ & excidia fiunt. Nova quotidie fabricantur arma medica, novæ methodi medendi introducuntur, nihilo tamen ſunt mitiores morbi, nihilo minores morientium ſtrages eduntur, homines ſunt æque, ut olim, brevis, immo brevioris, ævi, æque, ut olim, afflicta, immo afflictiore valetudine. Præfari libuit hæc ad oſtendendum, per tot novas remediorum excogitationes adeo non medendi dexteritatem, adeo non tritum illud cito, tuto & jucunde promoveri, ut omnia mihi ſenſim potius in deterius abire videantur.

Ab annis jam aliquot ſub nomine *Salis purgantis anglicani*, vel *epſomenſis* laxandi fine celebrari coepit ſal quidam amaricans, tener, cryſtallis gaudens oblongis ac cylindricis. Uncia circiter una in jure calido ſoluta, non ſine faſtidio, ſorbetur, alvo hinc, pro temperamenti modulo fluidorumque corporis diſpoſitione ter, quater, quinquies & ultra ſubducta. Primum eum vidi ante ſexennium, inclyto Dn. OTTMANNO, Pharmacopolæ *Stuttgardienſi* ſagaciſſimo ex *Anglia* miſſum. Poſtea, quum ante ferme quadriennium *Auguſtam Taurinorum* veniſſem, qui nobiscum eodem tunc utebatur hoſpitio, Reginæ magnæ Britanniæ ad Sereniſſ. Sabaudiæ Ducem Legatus, Dn. CHEDWIN de hoc ſale multum prædicavit, ſic, ut ex Anglia petitus etiam ibi locorum in uſum trahi, reliquisque purgantibus anteferri cœperit, qua ſorte gaudent noviter in ſcenam producta, præcipue natalibus britannicis caput extollentia medicamenta. Tum vero & ego, ne parum rei medicæ curioſus judicarer, pharmaci novi periculum facturus, juſculum uncia hujus una ſalitum potavi, quater hinc ad ſellam Patrocli vocatus. Interea temporis ejus fama in tantum adolevit, ut in omnes Europæ provincias, non modio neque trimodio, ſed pleno horreo exportetur, nec delicatior ferme quisquam aliter, in his etiam oris, quam hoc ipſo ſale, mundari geſtiat ac everri. Credebatur autem hic ſal ex *aquis mineralibus epſomenſibus*, a vico *Epſom* haud *Londino* procul ſito ſic dictis, encheireſi certa confieri, adeoque præ cunctis aliis virtute quadam univerſali paniatrica dotatus eſſe. Non

diu

diu gaudebat iſta tam pingui ſorte pharmacon, cætera minime ſpernendum. Etenim cum ſub incunabulis ſuis pretio ſat caro veniret, mox vili emeretur & etiamnum viliſſimo vendatur, non obſtante inſigni iſta, qua nunc diſtrahi ſolet, quantitate, ſcrupulus inde quibusdam ortus: *an ex aquis illis mineralibus revera prodiret hic ſal?* Nam, ſi vel omnis aqua *epſomenſis* nil niſi ſal eſſet, illa tamen ſcaturigo vix tantæ prodigalitati ſuffectura videbatur. Pharmacopœus quidam *Ultrajectinus*, non tam hac ſuſpicione, quam ut ſumtus compendifaceret, ingenii nervos eo intendit, ut imitamentum quoddam hujusce ſalis excogitaret, atque, cum re varie tentata finem non aſſequeretur, in conſilium adſcivit Dn. DIPPELIUM, ſub DEMOCRITI CHRISTIANI velo non ignobile nomen, in vico *Mærſen* haut procul *Ultrajecto* etiamnum habitantem, (quem, cum in ædibus ſuis viſeremus, experti ſumus comem & beneficum) Hic, uti pollet acri judicio, in *Sale mirabili Glauberi*, ſe quod quisque a *Sale Epſomenſi* ſperare poſſet, inveniſſe putavit, effectuque purgatorio eodem experto, ſe minime falſum eſſe comprobavit. Ab eo tempore in *Hollandia* paſſim *Sal mirabile Glauberi* paratur, ac pro *epſomenſi* publice, re neutiquam diſſimulata, venditatur & emtitatur.

Amicus quidam meus mihi *Stuttgardia* miſit *Salis epſomenſis* deſcriptionem ſequentem: ℞. ⊖ *marin.* ℥xvj. *ol.* ⊕*li* ☊*ll.* ℥xx. *Sal contuſum in vaſe ferreo torreatur, cui poſtea in vas figlinum immiſſo ſenſim inſtilletur ol.* ⊕*li ſemper agitando ſpatula lignea, donec magma colorem & conſiſtentiam axungiæ rotarum induat. Affundatur aquæ fontanæ menſura una cum dimidia* (id eſt ℔ ß. vij. pond. med.) *coquendo, evaporando & in* +*lo aperto calcinando, usque dum fluere cœperit, tunc denuo ſolve ac in aqua coque, usque dum ſupernatet materia ſpermatis ceti ſimilis. Vaſi lapideo commiſſa materia reponatur in hypogæum, cryſtallique aquam decantando colligantur, quæ denuo inſpiſſata rurſum cryſtallos largitur.* Meam ut mentem aperirem, numquid ea mihi deſcriptio genuina judicaretur, Amicus

cus iſte meus rogavit. Expenſam igitur penitius eam a dicto *Sale mirabili Glauberi* parum vel nihil in fundamento diſcrepare deprehendebam. Quantillum enim eſt, quod ab eo differt? niſi quod GLAVBERVS, loco *marini*, *Sal commune* recipiat, olei vitrioli ſit æquale pondus & -ᘏ-⊖ ex horum commixtione per deſtillationem evocetur, cætera ſunt eadem. Adibam heic *Hagæ-Comitum* DN. SCHROEDERVM, Pharmacopœum Teutonicum, virum elegantem. Quærebam ex eo, an haberet *Sal epſomenſe?* quid ni? inquit. Fac, dico, ut videam. Promit vitrum capax, ac in eo guſtandum præbet, atque contrectandum illum Salem, qui totus humebat, alias tamen ſaporem *Salis epſomenſis* exacte ſatis mentiens. Interim tamen ab eo ſale, quem & *Stuttgardiæ* & *Auguſtæ Taurinorum* videram, me quidem recordante, differebat in hoc maxime, quod hujus cryſtalli fuiſſent longe teneriores & oblongi, *Schrœderiani* Salis craſſi & quadrati, quales eſſe ſolent ſalis communis. Numquid eum ex *Anglia* advocaret, quæro? Non, ait, ſed ipſe paro, nec enim eſt quidquam aliud, quam *Sal mirabile Glauberi*, nec præter hoc datur ullum aliud *epſomenſe*. Ut mihi de rei veritate promtius perſuaderet, ſe cum cive quodam *epſomenſe* locutum adjiciebat, qui, nunquam ex aquis mineralibus *epſomenſibus* vel unicam hujus Salis drachmam prodiſſè, ſancte affirmaſſet. Ob diverſitatem tamen cryſtallorum a me deprehenſam, fidem plenariam adhibere nolens, litteras *Londinum* exaravi ad DN. HANKEWIZIVM, Chymicum famigeratum, inter alia Phoſphori chimici monopolium exercentem, cujus elaborationem ſe ſolum tenere putat. Olim hic vir Illuſtriſſimo DN. BOYLEO a carbonibus fuerat, Chimicus, ob litteraturæ defectum, potius practicus, atque, ut Galli loqui amant, *par la routine*, quam theoreticus. Rogavi hunc, ut me certiorem reddere ne gravaretur, numquid *Sal epſomenſis*, aquæ iſti, a qua nomen mutuatur, ſuos natales deberet, an eſſet factitius, *mirabilis Glauberi* aut ſimilis aut forſan idem? Reſpondit mihi, quæ ſequuntur: Multum diſtat *Sal epſomenſe* ab illo *Glauberiano*, quippe quod ſit concretum natu-

rale

rale ex aquis iſtis mineralibus evaporatione collectum, in quo valde extenſa ſunt ſalina ſpicula per terram, cui ſociantur, homogeneam, hinc ob poroſitatem ſuam in minima aquæ quantitate facile ſolubile: factum ad hujus imitationem e ⊖. Com. & ol. ⊕l. ob terræ paucitatem continet acidum longe magis concentratum, proinde poris denſioribus conſtat, hinc, ut ſolvatur, aquæ longe majori, triplici nempe, vel quadruplici copia opus habet. Sed & ſapore notabiliter differunt. Amaritudo in *Epſomenſi* grata, leniter linguam feriens, & ipſum calore quodam faucibus amicum; in perſonato ſale metallica auſteritas amarori juncta, quæ frigoris quendam ſenſum imprimat palato. Præterea nusquam terrarum, niſi in *Anglia*, ſal iſtud reperitur. *Angliæ* nempe ſolum aluminoſum, cujus acidum debita ſalis communis proportione in aquis *epſomenſibus* ſolutum, hoc nobile concretum gignit, figura longe ſubtiliore ac teneriore, quam illud *Glauberianum*. Denique *Sali epſomenſi* ſoluto ſi inſtillatur alcali volatile, terra quædam alba inſigni quantitate præcipitabitur, quorum nihil fieri comperitur in *Glauberiano* vel ſimili. Utraque tamen ſalia alvum ſollicitare negari non poteſt, ea reſtitante ſola differentia, quod *Sal epſomenſe* contineat acidum ſulphureo-aluminoſum mitius, mollius & naturæ noſtræ amicius; vivalis autem ipſius acidum ſulphureo vitriolicum metallicæ & rudioris naturæ. Hactenus HANKEWIZIVS. Quis jam de ingenuitate hujus viri dubitaſſet? Non ego ſane, confirmatus in mea ſententia per integerrimum toties jam laudatum DN. SEBAM, ex eo, quod affirmaret, ſalem mirabilem longe majore pretio conſtare, quam *epſomenſem*, argumento haut obſcuro, iſtum pro hoc non niſi ab inſulſo mercatore vendi poſſe.

At vero nuper me convenit Chimicus egregius, vir theoria & praxi inſtructus, DN. NEVMANNVS, qui nunc a tempore jam diuturno, *Londini* fruitur & hoſpitio & convictu celeberrimi Medico-Chirurgi DN. CYPRIANI, ac inſuper familiariter ipſomet HANKEWIZIO utitur. Hic de *Sale epſomenſi* a me rogatus in modum ſequentem diſſerebat: Sal hic non ex aquis *epſomen-*

ſibus paratur, quæ Salium adeo divites non ſunt, ut horum vim tantam largiri queant, quamvis talismodi ſalem ſuppeditare poſſint, ac forſan ab initio, antequam medicamentum hoc tam avide expeteretur, ex illis paratus fuerit. Nec etiam eſt *Sal mirabilis Glauberi*, quippe ab eo per qualitates, quas in epiſtola ſua deſcripſit HANKEWIZIVS, notabiliter diſtans. Fit autem *e lixivio ſalis communis, cui filtrato admiſcetur colcothar ⊕li a ♌llatione ⌇us reſiduum, e qua mixtura coctione, evaporatione & cryſtalliſatione generatur.* Lixivium iſtud vocant, ait, *matrem Salis*, die Saltz-Mutter/ quemadmodum lixivium nitrariorum, e quo conficitur alba magneſia, appellatur *mater nitri*, die Salpeter-Mutter. Sal enim cibarius, addit, partim ex *Indiis*, partim e *Luſitania* & in *Angliam* & *Hollandiam* vehitur, feculentus adhuc multisque ſcatens impuritatibus, quem elutriatione cum aqua communi facta, prius purificant, quam culinis admoveatur. Lixivium inde pronatum cum ☉ ⊕li conſtituit, modo dicto, *Salem epſomenſem*, qui vili pretio propterea venire poteſt, cum e re vili & abjectitia paretur, nam iſtud lixivium hactenus tanquam inutile rejectum fuit.

Hinc eſt quoque, quod tanta ejus copia haberi poſſit. Sed, nec iſtud reticebat NEVMANNVS: non interrogandum a me fuiſſe HANKEWIZIVM, quippe, qui ſibi quæſtum ex eo ſale pararet vix credibilem. Intereſſe igitur illius, ne quis non credat; *aquas epſomenſes* hoc medicamentum largiri, aliter enim ſors illa tam fructuoſa fuerit peritura. Poſtremo, ſe ipſammet præparationem non ſemel vidiſſe, adſtitemque paranti HANKEWIZIO fuiſſe affirmabat. DN. SEBA ſe aliquando bis mille libras hujus ſalis, *Londino* omnes acceptas, una vice poſſediſſe mihi fide germana aſſeruit. Cæterum & hujus medicamenti fama jamjam decreſcere cœpit; ſic ut lucro futuro deſituro cum præterito DN. HANKEWIZIVS contentus eſſe debeat; nam indies magis illa fama minuetur, immo, me ſtipulatore, plane exſpirabit. *Sal* certe *polychreſtum Scretianum*, cujus in meis *Miſcellaneis* dedi deſcriptionem, viribus, ſi non majoribus, iisdem tamen re-

vera

vera pollet, uſu nunc tot annorum probatiſſimum. Et, quid? ſi omnia ſalia medica eadem doſi ſumta purgarent? Ego his talibus didici carere, immo careo libenter. Nos Germani, uti ſemper ſumus exterorum imitatores & admiratores, ita vel colchicum nobis futura ſit panacæa, dummodo nomen obtineat *panacææ* vel *Britannicæ* vel *Gallicæ &c.* O ſi nobiſcum aliquando habitare diſceremus! Pluris apud nos plerumque peregrina hujus commatis pharmaca æſtimantur, quam in ipſo ſuo natali ſolo. Quadrat in nos dicterium: *Tute lepus es, & pulpamentum quæris.*

P. S.

Poſteaquam iſthanc obſervationem jam *Auguſtam Vindelicorum* miſiſſem, navi tractoria, qui eſt mos regionis, *Lugdunum Batavorum* vectus, inter alios Dn. Profeſſores etiam celeberrimum Le MORT viſitavi. Varios inter ſermones Chimicos etiam de *Sale epſomenſi* orti ſermones. Dicebat vir expertiſſimus, fruſtra Chimicorum aliquos de magnitudine, quadratura rudi & difficili ſolutione *Salis mirabilis Glauberi* conqueri, dum eum rite parare neſciant. Obſervata enim legitima encheireſi, cryſtallos eum æque teneros adquirere, ac in æque tantilla aquæ portione ſolubilem eſſe, ac ipſe, qui pro genuino circumfertur, *Sal epſomenſis.* Hunc autem ultimum ſe parare e *Sale marino cum oleo Vitrioli* (quæ ſunt ingredientia *Salis Glauberiani*) addita tantilla portione *Vitrioli* ♂ (cujus tamen pondus mihi non declarabat.) Atque ſic fieri *Salem* tenerrimum, a *Sale Epſomenſi* nulla vel levicula nota diſtinguibilem, quin eodem plane effectu prædıtum, adeoque verum *Salem epſomenſem.* (*)

(*) *De Sale catharctico Anglico Ebshamenſi peculiarem Tractatum ſcripſit D. Nehemias Grevv impreſſ. Londin. Anno 1685.*

Jam igitur habemus 5. ⊖*is epſomenſis* traditiones. 1. Salem ex aquis *epſomenſibus*. 2. *Mirabilem Glauberi* communi more. 3. & eundem additione *Vitrioli martis* modo *le Mortiano*: 4. loco *Salis Marini* cum *Sale communi*. & 5. denique e *lixivio* ⊖ *comm*. *cum Capite Mortuo Vitrioli* paratum. *Quis circumſpectus Practicus ejusmodi pharmacis tuto fidat?*

OBSERVATIO CLXXIV.

Dn. Lic. ROSINI LENTILII,
De
Guttis anglicis, medicamento polychreſto.

DOminum NEUMANNUM Chimicum, de quo in antecedente obſervatione, nuper ex *Anglia* advenam, qui jam diu *Londini* moratus eſt, eoque rurſum redibit, inter alia rogavi: *An guttæ Anglicæ* (les goutes d'Angleterre) *adhuc in iſtis Inſulis multo in uſu eſſent*? Ipſe ne quidem nomen ſibi notum eſſe reſpondit, argumento novo, ab exteris haut raro pluris æſtimari medicamenta nomen regionis præ ſe ferentia, quam ab ipſismet illius regionis indigenis. Poſtea vero quam ipſi rem prolixius declararem, e nupero diſcurſu cum ipſo habito intelligens, quod *Hiſtoriam Academiæ regiæ ſcientiarum* legiſſet, nempe in ejus quodam Tomo guttas illas deſcribi; Jam earum, inquit, recordor, deſtillantur nempe e *ſerico crudo*, & nonnunquam cum *oleo cinnamomi* rectificantur, ac in deliquiis hyſtericis, conſimilibusque inſultibus odoramenti loco inſerviunt, quas frequenter ipſe paravi, quippe TOURNEFORTIO familiaris: At vero, pergit, nullus de his amplius *Londini* ſermo, ita ut vel ipſum nomen ne quidem audiatur. Interim mirum eſſe dicebat, *ſericum crudum* ſpirituum tantam copiam largiri, quantam nec ipſum *cornu cervi* præbeat.

Nihilominus cum & in *Italia* & *Germania* noſtra paſſim adhuc iſtæ guttæ concelebrentur, non incurioſum fore duxi, ſi

&de

& de his mihi quædam comperta notarem. Sic autem ex *Memoir. de l'Acad. royal. des ſciences Ann. 1700. p. 93.* in latinum traducta ſonant: *Spiritus ſerici volatilis cum oleo cinnamomi, aut cum alio quodam oleo eſſentiali rectificatus, illud ſuppeditat, quod appellatur les veritables Goutes d'Angleterre.* LISTERUS *regiæ ſocietatis membrum, Londinenſium Medicorum haut equidem poſtremus, mihi communicavit illud ſecretum, quod in Anglia adhuc caute occultatur. Experientiæ debetur, guttas illas, id eſt Sal volat. ſerici rectificatum & ſuaveolens factum cum oleo quodam eſſentiali, in affectibus ſoporoſis multum valere nec non in variis deliquiis, uſu tam in-quam externo odoratorio. Nec tamen eas præparatis e Cornu cervi, Sale Ammoniaco, ſpiritibus vel Salibus volatilibus oleoſis uſualibus præferendas judicem, niſi forte quoad odorem, qui tam gravis ac tetricus non eſt, adeo, ut magis hæ guttæ delicatioribus ægris convenire queant.* Hucusque *acta regiæ Academiæ.* Sed vero longe alia deſcriptio nobis exhibetur in epiſtola a DN. BIET, *Pharmacopœo regio Pariſienſi* primario, ad DN. LEBRATIVM *Pharmacop. Lugd. Allobr. d. 29. Apr. 1713.* exarata, cujus rurſum verba in latium traducta ſunt pene ſequentia: *Plures circumferuntur compoſitiones ſub guttarum anglicarum titulo, quibus ille falſo tribuitur, interdum etiam non ſine decumbentium noxa propinatis. Præferenda autem omnino eſt noſtra illis omnibus, quæ vel ex ſerico, vel araneis, vel aliunde deſumuntur. Inventor primus* GOTTWALDUS *Medicus Londinenſis, qui CAROLUM II.* REGEM *ab omni ope humana derelictum hujus medicamenti virtute mortis faucibus eripuit. Compoſitionem* REX *dictus a* GOTTWALDO, *licet ægerrime, obtinuit, pretio 2500. Imperialium, fide tamen ſilentii prius ſtipulata. Deſcriptio talis eſt* : ℞. *ras. cran. homin. ſuſpenſi de laqueo, vel morte violenta extincti,* ℔v. *viperar. exſicc. ras. Corn. cerv. & ebor. aa.* ℔ij. *Fiant omnium tres partes æquales, ex totidem retortis igne reverberii deſtillandæ, cautelis illis adhibitis, quas in deſtillatione CC. vel viper. adhibere par eſt, idque ad ſiccitatem.*

 Poſt-

Poſtquam retortæ refrixerint, affuſa ſpiritus ☋ *llati portione Sa volatilis parietibus colli retortæ affixus, ſolvatur; hinc vitro capaci, quod evocatum eſt, infuſum per chartam emporeticam filtretur, ut oleum inutile ſeparetur. Liquor filtratus per Retortam vitream ex* ∴ ☋ *lletur, cui adaptanda eſt alia Retorta vitrea, quæ pro excipulo inſerviat, commiſſuris probe lutatis. Fiant cohobia tria ſemper admixto Sale retortis adhærente, quantum ejus poteſt ſeparari. Poſt deſtillationem tertio factam, liquor, qui tranſiit, omnis infunditur in cucurbitam proceram, cui imponitur alembicus, cum excipulo parvo, juncturis omnibus veſica madida probe munitis, imponatur CCta* △ ∴ *leni, ſublimabitur tunc adhærens capitello Sal volatilis; augeatur* △ *& transſcendet ſpiritus illum ſalem diſſoluturus, quo ſoluto CCtam ſtatim ab* △ *remove, ne plus liquoris transſcendat, quæ encheireſis eſt prora & puppis totius deſtillationis, atque ſic paratæ ſunt guttæ. Doſis eſt a gutt. vii ad L. in affectibus ſoporoſis, febribus malignis, variolis, morbillis &c.* Reperitur hæc epiſtola in *Memoir. de Trevoux 1713. Aouſt p. 1409.* Eo vero libentius utrasque deſcriptiones heic adduxi, quod utrique libri non in omnium manibus, in Patria præcipue noſtra, verſentur.

Vtra deſcriptio ſit verior, quis certo determinare auſit? Tutius profecto ſemper a medicamentis abſtinetur, quorum præparatio non ſit exacte cognita, quidquid etiam de illis vel deprædicent lucripetæ buccinatores, vel de genuinis eorum deſcriptionibus jurato quoque aſſeverent aliqui partim innocenter creduli, partim impoſtores malitioſi. Sapio, quantum ad me, piſcator toties ictus, ictibus viperinis medicamentorum *mercurialium*, quæ mihi a viris quoque celeberrimis adeo fixata laudabantur, ut ſalivam nullo modo, diuturno licet uſu, ſint motura, moverunt tamen, cum ægrotorum alibi degentium periculo, qui, a me, nihil tale metuente, non moniti, regimine ſalivationi debito ſibi non ſatis cavebant. Alias ultima hæc BIETI *Guttarum anglicarum* deſcriptio, cum *Spiritu bezoardico* BVSSI magnam habet affi-

affinitatem, nec medicamentum aut inutile prorſus, aut periculoſum judicandum exiſtimem. Id modo dico, certitudine ne quidem morali nos tutos eſſe poſſe, an quod deſcripſimus, idem ſit illud, quod ſub *guttarum anglicarum* nomine celebratur.

OBSERVATIO CLXXV.

DN. LIC. ROSINI LENTILII. De *Terra Sicula Panormitana.*

OMnes vel ex intimis Terræ viſceribus erutæ quisquiliæ, dummodo non ſint antea viſæ, ſed novitatis titulo commendabiles, in thecas officinarum cooptantur, quaſi vel omne ſabulum aut lutum ad uſus medicinales creatum eſſe oporteat. *Taurini* & in pluribus *Italiæ* locis *arena* quædam in *Sicilia* prope *Panormum* (*) effoſſa pharmaci polychreſti vicem obire cœpit. Primus de illa mihi locutus eſt *Frater Capucinus a monaſterio montis trans Padum prope Taurinum.* Ea ſe contra inſultus hypochondriacos ſummo cum emolumento uti prædicabat. Perhibetur efficaciæ ſummæ abſorbens, adeoque *ſpecificum* quaſi hypochondriacum. Nonnihil ejus arenæ ex *Officina montis Capucinorum* accepi. Gryſea fuit, odoris ac ſaporis, ſaltem notabilis, expers, ponderoſa. Aliam ex *officina Fratrum Minimorum*, aliis inſtructiore, petii, longe priori candidiorem & ſubtiliorem, ſed æque gravem. Hujus arenæ ℥j. imo & ℥ij. in aquam fontanam infunduntur, cochleari tamdiu agitando, donec materia efferveſcere, quod fieri ſolet, deſierit, quo facto conſiſtentiæ pultaceæ

(*) *De hac terra Sicula Panormitana agit in Muſeo phyſico & experimentali Bocconus obſ. 7. & 12. ſub nomine Pulveris Claramontani vel Terræ Bairæ; vid. etiam ejusdem Bocconii Curioſe* Anmerckungen *A. 1697. edita, num. 18.*

ceæ materia aſſumitur, idque bis in die ad 3. ſeptimanas fine curandi. Accepi hujus arenæ in pollinem contuſæ ℈ß. inſtillavi in vitro ♎ Vitrioli bonum, abſorpſit a 60. ad 70. guttas vehementer efferveſcendo. Curioſiſſimum erat videre, non tam bullulas, quam ipſius Spiritus quaſi quædam fila ingentiſſimo numero, mira altitudine, inter efferveſcendum ſupra vitri margines projecta fuiſſe; inſtar fonticulorum ſalientium, quos Galli vocant *Jettaux*, ſic ut arcus quoque formarent aquea iſta fila rurſum in vitrum delabentia, wie die Spring-Brunnen mit allerley Auffätzen. Diu vero durabat iſta ebullitio, pulvere quidem non ſoluto, ſed ſpiritu omnem acrimoniam amittente. Accepi *magneſiæ albæ* tantundem, exploraturus, qua abſorbendi virtute hæc duo alcalia ab invicem diſtarent, ſed impenſe mirabar, ultra 30. Spiritus Vitrioli guttas non fuiſſe deſtructas, cum ebullitio per affuſionem hujus Spiritus ſuper *magneſiam* OTTMANNIANAM, non ante ceſſarit quam 130. guttæ inſtillatæ fuiſſent, tantum intereſt, ut *magneſia* probe paretur, quod obiter noto. Neque enim poſt abſolutam efferveſcentiam Spiritus Vitrioli acorem omnem depoſuerat, bullulis quidem etiam numeroſe proſilientibus, ſpectaculo tamen tamdiu non durante, nec Spiritu fila ducente. *Terram* igitur hanc *Siculam*, quam vocant, ab affuſione aquæ fontanæ efferveſcentem, quod ſupra dictum, denuo conſiderans, in eam deveni ſuſpicionem, *an forte quædam eſſet calcis vivæ ſpecies, vel quaſi?* Incidebat in *Sicilia* per ignes ſubterraneos, qui ibi, teſte *Ætna ignivomo* crebrisque Terræ motibus, ſupponendi plures, lapides quosdam calcarios in ♃ exuri, indeque exiſtere ♃æ æmulam iſthanc cum aqua fontana ebullitionem, quamvis *Panormi* ab *Ætna* ſit longa ſatis diſtantia. Totam enim propemodum *Siciliam* abundare pyrophylaciis iſtis veriſimile credebam. Cum autem domi etiam examen inſtituiſſem, affundendo illi arenæ aquam fontanam, percepi quidem ebullitionem, ſed vix ultra momentum durabilem, quantam etiam, imo ferme fortiorem aqua fontana *magneſiæ albæ* affuſa excitare valet. Nondum itaque certo affirmare auſim, *terram Siculam*

par-

participare de natura calcis vivæ, præſertim cum credibile ſit, alias quoque terras alcalicas affuſione aquæ effervefcentiam momentaneam excitaturas, quod experiendum. Quid ſi tentaretur experimentum cum iſta *Terra* ibi ſtatim loci, ubi effoditur? Calx enim viva libero aëri diutius expoſita cum aqua non ebullire comperitur. Certe in *officina Fratrum Minimorum* e vitro probe clauſo exemta terra ab affuſione aquæ longe potentius, quam domi meæ, efferbuit.

Quieſcere quoque ſivi ſcutellas utrasque, *magneſiæ* nempe, *terræque Panormitanæ*, quibus aquam affuderam, hæc in ſuperficie cuticulam ſeu cremorem depoſuerat, qualem & aqua calcis vivæ ſeparare ſolet; quam cochleari ſublatam & exſiccatam reperi candidiſſimam, guſtu non niſi leviſſime, quin vix leviter, ſalſidulam. Nil tale cum *magneſia* factum. Lixivium quoque, ut ſic abuſive loquar, *magneſiæ* ſaporis omnis plane expers erat, illud vero *terræ ſiculæ* ſapore quodam levi linguam feriebat, ſed tali, cujus naturam deſcribere non poſſum. Scripſeram de hac *terra*, potius *arena*, ad *Excell.* D. ELIAM CAMERARIVM noſtrum, qui mihi inter alia *Tubinga* reſcripſit; *largam eſſe hujus terræ doſin, ſive ſit bolus, ſive lactis lunæ æmula, ſive ſoboles combuſtionis ſubterraneæ, quod de* SICILIA *haut improbabili conjectura ſuſpicatus fuerim.* De doſi deinceps. Interim hæc *arena* non eſt *bolus*, quia *arena*, non cohærens, nil pingue habens, nec linguæ ſemet adglutinans: non eſt *lac lunæ*, quia multo gravior, nec æque tenuis & poroſa. Celeberrimus MANGETVS in litteris ad me *Geneva* datis, *judicium*, ſcribit, *tuum de natura* TERRÆ PANORMITANÆ *quam maxime arridet, & experimenta, quæ in hac ſumſiſti materia, ſatis ſuperque probant, illam ad calcis vivæ vulgaris indolem omnino accedere, cujus lixivium non parum itidem hypochondriacis ac aliis cacochymis, imo etiam ipſis hydropicis confert.*

Etiam hæc *Terra* ſorte non meliore fruetur, quam alia plura medicamenta noviter introducta, & hyperbolice, pro more, laudata, qualia non facile in uſum trahent Practici circumſpe-

cti, longo uſu exercitati, & a largo promiſſoribus hiatu nonnunquam falſi. Ad morbos chronicos commendata ejusmodi medicamenta, qua ſimplicia, qua compoſita, ſua non raro encomia per longum temporis ſpatium ſarta tuentur, quippe magna cum fiducia ab iſtis ſemiægrotis, præcipue hypochondriacis, aſſumta, qui, ubi ſymptomatum, ſecuturas etiam ſine medicamento, ſentiunt inducias, magna ſpe inflati triumphum canunt ante victoriam, aliique alios tamdiu ſeducunt, donec redeunte haut raro majore cum ferocia morbi impetu, in aliud extremum, plenarium ſcilicet medicamenti contemtum dilabuntur. Eleganter in hanc rem Dn. PESCALOTTI *Med. Lugd. Allobr.* in tractatus Gallici 1706. 8°. ſub titulo, *Traité de l'eau de mille-fleurs, remede à la mode*, editi præfatione ſcribit: *Quel peu de bon ſens? On voit reuſſir un remede ſur quelqu'un, il eſt bon, dit-on, pour tous. On le voit manquer ſur quelqu' autre, ſon proces eſt fait, il ne vaut plus rièn. Voila le ſentiment du public.* Id eſt: *quanta eſt hæc judicandi* ἀδοωςία? *Si quando medicamentum huic utile fuit, extollitur ad fugandos omnes morbos: ſin idem in alio optatum effectum non ediderit, lata eſt ſententia, idque ceu nullius valoris proclamatur. Talia ſunt vulgi* (immo & ſibi & aliis mage ſapere viſorum) *judicia.* Fatum hoc ſubierunt *cortex peruvianus, ſaccharum lactis, magneſia alba,* quædam alia, quæ taceo, ne crabrones irritentur. Huc pertinet illud ECCLESIASTICI XL. 39. 40. *Omnia opera Domini ſunt bona, & quodlibet eorum* SVO TEMPORE *prodeſt, ut vanum ſit dicere: non omnia ſunt bona. Nam unumquodque* SVO TEMPORE eſt utiliſſimum. Revertor ad *Terram Panormitanam.*

Calcem hanc, ut alias forſan non inutilem, tanto pondere, per tempus adeo longum quotidie devoratam eſſe corpori utilem, nemo mihi facile perſuaſerit. Amicus quidam meus nuper e Patria ſcripſit, *magneſiam albam* atro carbone notari cœptam, propterea, quod in civis *Eßlingenſis*, qui ea copioſè uti conſveverat, demortui & aperti ventriculo non ſpernenda illius quantitas fuerit reperta. Quamvis autem ob hoc phœnomenon

ma-

magneſiam, quod ſit noxia, calumniari, ſit injuriam innocenti medicamento inferre; hoc tamen inde patet, ejusmodi *terras calcarias* & *alcalia fixa* magna copia diu aſſumta, in fundo ventriculi, præcipue pituita viſcida repleti, vi ſuæ gravitatis hærere poſſe, non hærere ſolum, ſed eum pondere ſuo aggravare, digeſtionem impedire, ad ſtatum corporis cachecticum alias proclives in ſupplementum perfectæ cachexiæ præcipitare, uno verbo, nocere. Non enim dubito, quin alia id generis *alcalia fixa, Cornu cervi uſtum, Oculi cancri, creta alba, terræ ſignatæ, boli, conchæ præparatæ*, ſi quis modum æque in utendo excedat, moras ejusmodi in ſtomacho tractura ſint, in ejus fundo poſt mortem, ſiquidem eorum corpora luſtrare liceat, reperiunda. Quod magis cum aliis, quam ipſa *magneſia*, contingere poteſt, quum hæc alvum ſubducendi facultate polleat, qua deſtituuntur *calces abſorbentes* reliquæ. Id enim præcipuum ſibi præ omnibus aliis *abſorbentibus* ſervat *magneſia*, ut non tantum imbibat, ſed etiam evacuet acidum. Hinc illam qui ſumunt, plerumque de ardoribus ani ſummis in actu depoſitionis alvi queruntur, ſigno meliori, quam ſi ſecus evenerit: nam ejusmodi ſedes urentes in cachexia pituitoſa quis fruſtra expectaverit. Uſurpanda igitur *magneſia*, uſurpanda quælibet hujus commatis medicamenta doſi moderata, diebus non multis, ac præſente debita indicatione, quando nempe per indicia certa conſtat, ineſſe primis viis acidum. Sæpe enim, ubi maxime creditur ineſſe, ibi minime inveniri in corpore acidum, ſum valde perſuaſus; perſuaſus etiam hanc *Oxymaniam* plurimorum jam funerum cauſſam fuiſſe. Non alia compulſi ratione *vina lixivio cinerum clavellatorum dulcificata*, contra quorundam Medicorum placita, vetanda judicavimus pridem *Archiatri Würtenbergici*. Laudabantur illa, ut ſalubria, quippe alcaliſata, acido contraria, quaſi nusquam non ſit in corpore acidum. Hoc itaque certum: In corporibus cachecticis, pituita fatua abundantibus, tono ventriculi exiſtente flaccido, liquore gaſtrico inerte, non tantum, etiam in reſtricta

doſi, ejusmodi medicamenta non proſunt, ſed nocent quoque ſtomachi rugis impacta morasque ibi trahentia. Alterantia ſunt. Hoſtem ſuum, acidum imaginarium, ubi non reperiunt, naturam, cui ſuppetias ferre debebant, turbant ac ſucceſſive deſtruunt. Hujus *cæmenti Panormitani* (Mörtel) intra tres ſeptimanas ℔vij. medicinales deglutiendas dare, terribilis eſt, nec digna elegante Medico medicatio, ac inde quid boni effectus ſibi polliceri velle, vanum eſt. Conſentientem habemus nobis ſupra laudatum Dn. CAMERARIVM, qui in epiſtola memorata ſic ad me: *Tanta doſis obruit ſtomachum, & ejus fermentum. Hæc offa, ſin hypochondriacorum obſtructiones expedire valet, eas tamen apta naſcitur augere.* Nec tamen inde me deterreri patiar ab uſu congruo familiaris mihi *albæ magneſiæ*, illius præſertim, de cujus genuina præparatione mihi certo conſtat. Nam & hæc ſuos habet imitatores, ac intempeſtivos compendiariosque correctores, qui ſumtuum laborumque parci, horum ſemper epitomes quærunt. Nulla denique *calce* facilius, quam illa *panormitana*, nihilo pauperiores Officinæ noſtræ poſſunt carere.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXVI.

Dn. Lic. ROSINI LENTILII.

Aquarum quarundam ſimplicium examen chimicum.

OTii fallendi cauſſâ, quid a ſe invicem diſtarent aqua pluvia & aliquæ fontanæ *Taurinenſes*, utraque utri ſit præferenda, per reagentia ſic dicta examinare decreveram. SERENISSIMVS enim PRINCEPS, cujus valetudinem etiamnum curo, potui vinitum nondum adſueverat, ſed *aqua fontana cum CC. uſto ſeminibusque aniſi & fœniculi decocta*, ſitim inde ab infantia adhuc dum ſedabat. Mearum igitur erat partium, ut aquam mihi præ reliquis ſaluberrimam viſam pro iſto decocto ſeligerem, quibus aquis *pluvialem* ſola ductus curioſitate, jungebam. Tres autem cumprimis fontanas explorandas mihi ſuſcipiebam, primam nempe e puteo ad ripam *Padi*, prope pontem, quo flumen tranſitur. Hæc enim *Taurinenſium* primum locum occupabat, nec puteus ædicula clauſus ulli hominum patebat, niſi *familiæ Ducali*, noſtroque PRINCIPI ex peculiari favore SABAVDI DVCIS, quam propterea decoctioni pro ordinario potu hactenus adhibueramus. Secunda aqua erat putei in diverſorio ad inſigne *roſæ rubræ*, cui ſecundæ quoque poſt illum *padanum* tribuebantur. Tertia erat *putei in area domus noſtræ*, quæ non niſi proluendis utenſilibus, aliisque uſibus, qui intra corpus non ſpectabant, admovebatur. Inſtitutum examen *d. 11. Dec. 1711.* Excepta fuit *aqua pluvia* non e tectis ædium ſive per tegulas, ſive colliciа defluens, ſed immediate per aëra in ſuppoſitam terream pelvim delapſa. Primum igitur collecta hoc modo *aqua pluvialis* a nullo *liquore probatorio*, qui tunc mihi ad manus erant, vel leviſſimam eſt paſſa mutationem, eadem ſemper manens, nec turbida, nec tincta, nec ullum ſedimentum deponens. Quoad

 reli-

reliquas tres aquas, illa *putei Padani* ab inſtillata *ſolut* ♀ parum turbatas & vix notabiliter colore cœruleo ſubpallido (*bleu mourant*) tincta fuit; idem obſervatum in aqua *roſæ rubræ* & noſtra *domeſtica.* A *ſolut.* ♂ omnes tres aquæ vix pauliſper flavuerunt, ſine turbatione. A *ſolutione* Vitrioli ♀ omnes tres turbatæ & cœruleæ factæ ſunt, ad modum perfecti *bleu mourant.* A *ſolut.* Vitrioli ♂. *padana* valde turbata fuit cum tinctura flavidula; idem *domeſticæ* noſtræ contigit, *roſæ* vero *rubræ* minus reliquis turbabatur. Ab Oleo Tartari *per del.* omnes tres aquæ tenuiter opaluerunt. A *Sol.* ♃-*ti. a Spiritu Sal. Ammoniaci* & *ſol. Sal. Comm. Gallarum & reſinæ* nulla mutatio. A *ſolut. Sacch.* ♄ *Padana & roſæ rubræ* mediocriter, ſaturatius *domeſtica*; a *Solut. Argenti* vero fortiter *omnes* lactuerunt. A *Solut. Solis* dilutiſſime *Padana*, vix ad ſenſum ea *roſæ rubræ*, opaluerunt, *domeſtica* intacta relicta.

Ex hiſce phænomenis clariſſimum evadit, *aquam pluviam inſtar elementalis vel quaſi, longe puriſſimam, maxime homogeneam adeoque & ſaluberrimam eſſe.* Neque nos ita ſoli ſtatuimus. Habemus adſtipulantes viros celeberrimos, cum de *aqua pluvia* tale quid κατὰ ῥητὸν prædicantes, tum per philoſophemata ſua conſequentiæ neceſſitatem ſubminiſtrantes. Hos ultimos inter præfulget HOFFMANNVS celeberrimus *Diſſert. Select. Part. II. p.* 13. & 173. Dum eas laudat aquas, *quæ ad nullius Salini liquoris affuſionem pelluciditatem ſuam amittunt nec turbantur.* Atqui tales per experimenta noſtra ſunt de cœlo deciduæ. Ergo &c. Illos inter eſto magnus iſte HIPPOCRATES, qui *Libr. de aër. aq. & loc. pluvialem tenuiſſimam, limpidisſimam, levisſimam ac dulcisſimam* pronunciavit. MVSGRAVE *de arthrit. anom. Cap. IX. p.* 151. *aqua pluvialis*, inquit, *optima, ſed ea, quæ nunquam vel in nivem vel glaciem concrevit, nec tectorum calcibus, Salibus aut particulis lapideis inquinatur.* Addimus & illam, quæ non diu in ciſternis adſervata fuit, quippe, quæ putredinem & amaritiem neſcio quam ingratam contrahit, quod toto die in *Hollandia* & cumprimis *Amſtela-*

ſtela-

ſtelædami, contingit, ubi aqua ciſternarum quandoque tanto vitio contaminatur, ut ejus, niſi coctione & percolatione depuratæ, plane nullus intra corpus uſus eſſe debeat. Eadem eſt ſententia BROEKHVSII *in rat. Philoſ. med. ubi pluvialis aquæ bonitas ex eo quoque cumprimis probatur, quod carnes in illa quam ocyſſime coquantur.* Vid. *Tom. VII. 1687. nouvell. de la Republ. de Lettr. p. 377. ſ. it. Lemer. tr. des alimens.* Idem de cita leguminum coctione valet. Quod autem *aqua Pluvialis* quibuslibet aliis propterea ſit præferenda, quia ſalem quendam æthereum ſingularem, vel nitroſum quoque aut quemvis alium contineat, per experimenta mea facile refellitur. Quisquis enim fuiſſet ille Sal pluviæ *Taurinenſis*, per aliquem certe liquorum ſupra nominatorum ſe prodere debuiſſet, Sal nempe æthereus, naturæ ſine dubio alcalicæ, per liquores & Spiritus acidos; nitroſus per lacteſcentiam a ſolutione Sacch. ♄i inſtillata videndam. Negare tamen propterea nolim, aquam pluviam æqualiter puram omni tempore non eſſe, vernam forſan & æſtivam, autumnali ac hiberna puriorem, labentem itidem ſine, quam cum tonitru & fulguribus, immediate de cœlo, quam per ædium quæcunque tecta, recenter exceptam, quam ubiubi diu ſervatam. An autem Terra, e qua vapor in pluviam poſtea denſandus elevatur, ad hujus aquæ qualitatem momenti nonnihil afferat, de eo propterea quis merito dubitaſſit, quod ſublatas e terra cum aqueis vaporibus moleculas peregrinas, tam alte extolli, ut cum denſatis in pluviam vaporibus delabi poſſint, credibile non ſit. Certe nil tale noſtri liquores manifeſtarunt, etiamſi *Taurinenſe* ſolum ſit paludoſum & experimenta tempore hyberno fuerint inſtituta. Vid. *Excell.* BEHRENS *Select. Diætet. Sect. III. c. II. p. 316.* Vanus autem eſt omnino *Pharmacopola Taurinenſis*, qui *8. Maji 1712.* mihi narravit, ſe ℔j. aquæ pluvialis cum pauxillo vini & Sacchari jejunum frigide bibiſſe, indeque ſibi aliquoties alvum fuiſſe laxatam, quo eventu pluviæ vim ineſſe catharticam evincatur. Erat illa dies per ſe pluvioſa & horridiuſcula; quid mirum, alvum tempore matutino ſtomachoque vacuo a potu tam frigido irritatam

fuiſ-

fuiſſe? Videantur, quæ de aquarum examine chimico, ac in ſpecie de pluviis æſtate cadentibus curioſa ſcribit in eleganti *de Cœli Romani qualitatibus nativis & adſcititiis tractatu*, illuſtriſſimus *aulæ Romanæ Archiater* DN. LANCISIVS, Patronus meus, præcipue *Part. II. cap. VII.* §. *7. p. m. 149.* Item illa, quæ *Part. I. cap. XII. p. 51.* egregie monet, quo nempe pacto *aquæ pluviæ* impuræ reddi queant; quin etiam allegata denique ejus ex *Luc.* Anton. PORTII *tractatu de militum in caſtris ſanitate tuenda, nempe, de percolatione aquæ pluviæ per arenam apud Venetos uſitata.* Vtrum inter decidendum guttis pluvialibus, cum terræ propiores fiunt, heterogenei quid admiſceri poſſit, nec adſeruerim, nec præfracte negaverim, ſubtilitatis miræ effluviorum, eorumque ſphæræ activitatis probe gnarus. Hoc tamen exiſtimem, quod ſi quid admiſceatur, id ſane perpaucum & vix modo perceptibile eſſe debere adeo, ut tamen talis aqua præ putealibus iſtis minus heterogeneis temerata ſit æſtimanda. Certum quendam odorem, cum pluit æſtate, nareis ferire verum eſt, quæ pluviæ ob eam cauſſam nominari ſolent frugiferæ, fruchtbare Regen. Sed emanationes iſtæ terræ potius ipſi, quam aquæ pluviali, plane debentur, e qua per pluviam madefacta illæ adſcendunt; immo terreum quid olere naſo judice conſtat. Qui denique *materiam univerſalem* in *aqua pluviali* quærunt, eam ad calendas græcas certo ſunt certius inventuri. Si omnes fontes, quod multis placet, *aquæ pluviæ* debentur, eam filtratione quadam in Terræ poris non depurari, peregrini quid potius iſta percolatione, pro ſoli conditione adſciſcere, fulta per experientiam ratio credere jubet.

Ad *putealium* vero examen, quod attinet, parum a ſe invicem diſtant hauſtæ ex puteo *padano roſæque rubræ* aquæ. Continent autem omnes tres paucum *alcali volatile*, quod mutationes a *ſolutionibus martialibus & venereis* productæ probant. Opaleſcentia ab Oleo Tartari notat præſentiam *terræ calcariæ*, *Solutio* vero ☽ & *Sacch.* ♄ lacteſcendo *Sal commune*, hocque copioſius in *aqua domeſtica*, quam reliquis; *Solutio* de-

nique

nique *aluminis* in *padana* & *roſæ rubræ* præſentiam quoque alcali tum fixi tum volatilis utrorumque, hujus præcipue, paucorum.

Recordor etiam ab *aqua* noſtra *domeſtica Sirubum violarum viriduiſſe*, teſtimonio naturæ alcalicæ, quam, excepta forte *pluviali*, aquæ fontanæ ad unam omnes plus minus obtinere videntur. Ut rem ſummatim complectar: *Aquis his mixta eſt terra calcaria, alcalica fixa majore, & Sal commune minima copia;* quod ineſt alcali volatilis, attendi non meretur. Id quoque notari velim, vitra mea probatoria ad tactum unctuoſa evaſiſſe, omnesque aquas probatas in cacabo confuſas viridiuſculas. Præterea ſunt in univerſa *Italia* celebres *aquæ Nucerianæ*, quippe ſigillatis lagenis quaquaverſum portari ſolitæ, potuque decumbentium a Medicis dedicatæ. Has quoque ipſas in examen vocatas, quantum recordor, valde homogeneas inveni. Sed quæ a me tunc in ſpecie notata fuere, inter ſchedas meas domi reliqui, alio tempore communicanda. Minerales interim non ſunt, ſed ſimplices fontanæ.

Cæterum ad depurandas quaslibet aquas valde ſunt in uſu apud *Hollandos*, excavati quidam ahenorum in faciem, craſſi poroſique lapides. His infunditur aqua depuranda, quæ per eos vel palmum craſſos filtrata ſuppoſita terrea pelvi excipitur, atque ſic ab heterogeneis portionibus, craſſioribus ad minimum, quantum ſenſibus externis patet, liberatur; quantumvis enim turbida pellucidior cryſtallo defluit. Aliqui ſunt adeo ſuperflue curioſi, ut tres hujusmodi ſitulas lapideas unam alteri ſupponant, quo purior ea triplici filtratione aqua deſtillet. Duum ſunt generum hæc vaſa, aliqua coloris e nigro gryſei, qualem poſſidet lapis ſciſſilis, & hæc, quippe ex *Canada, Americæ* (*) provincia petita,

(*) *De filtro lapide Mexicano Diſſ. ſcripſit M. B. Valentini Giſſ. 1702. Eandem etiam inſeruit praxi Medic. infall. p. 733. Clericus in phyſica, effodi in agro Leodicenſi, plurimi in Hollandia uſus, ſcribit.*

pretio cariore veneunt, aliqua coloris tophacei, natale ſolum *Italiam* agnoſcentia. Illa his præferuntur. An alio merito, quam, quod ſint *Americana*, pro certo determinare non auſim. Hoc tamen obſervavi, lapide adhuc recenti exiſtente, primis a filtrationis miniſterio diebus, aquam percolatam, quantumvis pellucidam, ſaporis neſcio quid terrei adſciſcere, qui ſenſim uſu filtrationis continuato perit. In ollis novis per primas decoctiones idem obſervatur.

Paradoxa dici meretur opinio celebris MARIOTTI, qui *aquam in ſtatu*, ut ita loquar, *naturaliſſimo, glaciatam eſſe credit*, id eſt, niſi ab alia quapiam cauſſà fluida reddatur, in continua quiete; hoc eſt, glaciali firmitate manſuram. Quo de vide recenſionem tractatus ab illo editi *du mouvement des eaux & des autres Cors liquides* 1686. 12°, *in nouvell. de la Republ. de Lettr. Tom. VI, 1686. p. 914.*

OBSERVATIO CLXXVII.

DN. LIC. ROSINI LENTILII,
De
Lemis cryſtalliformibus Virginis cujusdam nobilis.

LAcrymas petrificatas alicubi me legiſſe recordor, ſive id fuerit in ACTIS MEDICIS HAFNIENSIBVS, ſive in ZODIACO MEDICO-GALLICO. Libros enim hic admodum paucos habeo. Notabilia *lachrymarum* compendio tradidit WARLIZIVS tractatu ſingulari. Nos heic, ſi liberet, ſiſtere poſſemus *cryſtalliformes*. *Lemas* appellare maluimus. Ita vero ſe habet locum inter curioſas omnino promerita obſervatio: HAGÆ COMITVM *d. 23. Aprilis 1714.* memet inviſere dignatus eſt Medicus juvenis eruditiſſimus, DN. SCHAPERVS, celeberrimi Profeſſoris medici ROSTOCHIENSIS, Synonymi, ex Fratre ne-

nepos. Obtulit mihi benefice, quas adhuc poſſidebat pauciſſimas, *duas concretiones cryſtalliformes*, pellucidas, anguloſas, irregulari figura præditas, leves, quantitate ferme ſeminis cannabini. Patruum, dicebat, ſuum, laudatiſſimum *Dn. Profeſſorem*, ante hos annos, lippitudine rara diu afflictam, conamine haut infelici, reſtituiſſe *Virginem nobilem Megapolitanam*, quæ per tempus ſat longum in utriusque oculi conjunctiva concretionum ſupra dictarum magnum numerum generarit, quotidie colligendarum, de quibus *diſſertationem epiſtolicam* ſub titulo LIPPITVDINIS CRYSTALLIFERÆ ipſe Dn. Patruus dedicarit honori illuſtriſſ. Dn. de KRVG, *Archiatri regii* BEROLINENSIS. Oblatas mihi concretiones, ut merebantur, mirabar, epiſtolæ dictæ videndi valde cupidus, ut inde rei miræ circumſtantiæ mihi penitius innoteſcerent, quam igitur ab excellentiſſimo Dn. Auctore per litteras flagitare ſtatim decreveram. Vtut autem toties dictarum concretionum non niſi duas poſſediſſem, eas examinandi deſiderio victus, me continere non valui, quin alteram earum in vitrum clarum aqua fontana pura plenum immergerem. Minus autem unius horæ ſpatio, quod ſuſpicabar, evenit; nimirum *cryſtallus* mea in mucilaginem albam ſoluta vitri fundum anguſtum occupaverat, aqua deſuper manente limpidiſſima, in quam & quietam & concuſſam, naſo quidem & lingua mea judicibus, peregrini vel odoris vel ſaporis nil quidquam depoſuiſſe, deprehendebatur. Color ſoluti hujus concrementi erat opalis, concuſſo liquore aqua parum opaleſcebat, concremento inſtar lanæ carptæ diſperſo fundum ſuum cito repetente, & aqua claritati ſuæ reſtituta. Dixiſſes, te videre *ſolutionem gummi arabici*, vel *tragacanthæ* impurioris. Tecto caliculo per aliquot dies materiam quieſcere ſivi, quæ nullum inde fetorem contraxit, nec alia quapiam vel tantilla mutatione conſpecta. Quin & aqua decantata ſolutionem ſolam, proluto prius ore, guſtavi, ſed linguæ, præter quid mucaginoſi, nil offerebatur. Exſiccata denique ſolutio in pollinem impalpabilem fatiſcebat, quem linguæ impoſitum *gummi arabicum*, vel *gelatinam cornu cervi*

ſiccam ſapere judicaſſes. Plura tentamina, quod ſatis materiæ non ſuppeteret, inſtituere nec potui, nec volui, reliquam adhuc unam *cryſtallum* inter mea rariora ſervaturus, quam nihilominus per varia microſcopia luſtrando nil ſingulare exhibere vidi. Fruſtillum *camphoræ*, vel *vitrioli albi*, vel *gummi arabici candidioris*, quis inſcius ſe vidiſſe putaſſet. Ex iſtis tantillis experimentis *cryſtalliformes* haſce *concretiones* nihil aliud eſſe concludebam, quam *lemarum ſeu gramiarum peculiare coagulum*. Sunt autem *lemæ* vel *gramiæ* concretiones iſtæ mucoſæ, tenaces, interdum etiam quaſi puris cocti faciem exhibentes, quæ, maxime poſt ſomnum, in complexionibus humidioribus canthis oculorum, præcipue domeſtici majoris, affiguntur, interdum ſatis ægre abſterſibiles & gummoſam duritiem induentes. Cum vero has lemas adglutinari conjunctivæ, indeque colligi, mihi relatum eſſet, aliter judicare vix potui, quam eas vel eſſe ſobolem transſudantis per arteriolas, magno numero per conjunctivam ſparſas, ac in lippitudine haut raro valde turgentes, a ſanguine ſegregati ſeri viſcidiuſculi, vel ipſius humoris vitrei per corneæ & conjunctivæ ab ophthalmia diuturna magis expanſos poros promanantis. Concreſcere vero putavi in hujuscemodi grana pellucida ob humoris pauciſſima mixtura heterogenea terreſtri inquinati puritatem, quum alioqui, quæ eſt ſeri natura, facile in lemas coagulabiles exiſtant illi humores, & ipſe *humor* oculi *cryſtallinus* exſiccatus *cryſtallis* noſtris ſit parum diſſimilis.

Vt tamen omnium lux mihi major affulgeret, ad excellentiſſimum Epiſtolæ Auctorem ſcribere, hujusque vel exemplar, ſi unum adhuc, quo carere poſſet, ſupereſſet, modeſte petere, vel ſaltem uberiorem hiſtoriæ cum epicriſi explicationem deſiderare, non ſum verecundatus, eximia fretus illius tam elegantis Viri humanitate, qui non poterat non, quippe *cryſtallorum* copia inſtructus, experimenta capere, meorum uti plura, ita longe certiora. Non erat arduum, viri ad rem medicam ornandam aſſidui benevolentiam exorare. Quippe petitis annuit promte, data non tantum *d. 24. Maji 1714.* humaniſſima reſponſione,

ve-

verum & ipſa *epiſtolica diſſertatione*, unico & ultimo, quod poſſidebat, exemplari, transmiſſa, cujus beneficii non poſſum non grato ſemper animo recordari. Quinimo, cum Vir celeberrimus inſuper *ſibi non ingratum fore declaraverit, ſi caſus hic, revera rarisſimus*, OBSERVATIONIBVS ACADEMIÆ *noſtræ* CVRIOSIS *insereretur*, id animo jam hoc alacriore præſto, quod, venia etiam non impetrata, fueram nihilominus mea ſponte præſtiturus.

Itaque *diſſertationis epiſtolicæ* 1704. d. 26. *Febr.* editæ ſumma hæc eſt: *Virgo* quædam *nobilis* diu cauſſaria 1703. circa *Septembris* initium præviis capitis doloribus & palpebrarum occluſione in oculi dextri cantho domeſtico tuberculum accepit, aciculæ nodulum prima quantitate non excedens, auctum vero ſucceſſive in piſi molem, ſine dolore. *Emollientibus* variis incaſſum adhibitis, ruptum poſt menſem ploravit ſerum flavidulum, acre ſine dubio, quia tum capitis in eo latere dolor augebatur, tum & novus in illo cantho ſentiri cœpit. Equidem eo ſtatim, quo die cœperat, iterum ſeri fluxus ceſſavit, non itidem dolor, qui latius protenſus cum inflammatorio tumore dimidium capitis occupabat. Excoriationem veluti paſſum tuberculum inſtar ſpongiæ tumefiebat, &, quamvis haut raro per paucos dies doloris atrocia mitigaretur, ex improviſo tamen inſigni cum ferocia ſubinde recrudeſcebat, cum oculi rubore & ecchymoſi, palpebrarumque obſeratione. Quatuordecim poſt diebus malum idem oculum quoque ſiniſtrum infeſtare cœpit, cum inflammatione & occluſione, alia nulla differentia, quam, quod dolor hujus oculi quodammodo tolerabilior eſſet, ejusque palpebræ, quamvis non ſine labore, mane parum diduci poſſent, ut illius oculi non plane nulla viſio reſtaret. Octavo circ. *Octobris* id peculiare primo notari cœptum, nempe, cum antea palpebris nonnihil humoris viſcidi & puris velut exſiccati, prævia mollitione abſtergendi affigeretur, *nunc in utroque oculo & eorundem utrisque palpebris* CRYSTALLI *quædam* SALIS *hæſitare conſpicerentur*, quæ certo partim inſtrumento auferendæ, partim

collyrio madefactæ removendæ fuerunt. Elapſo poſt remotionem vix horæ dimidio e noviter affluente ſero limpido novæ *cryſtalli* renatæ. Bis illa quotidie repetenda fuit abſterſio, qua facta mitius habere ſolebat ægra, profecta a *cryſtallorum* obſeſſione oculorum rigiditate tantiſper diminuta. Remedia interim omnia hactenus in vanum adhibita fuerant, oculi manebant clauſi, niſi quod remotis a ſiniſtro *cryſtallis*, palpebrisque, ut dictum, ægre diductis, afflicta parum cernere quiret. Tuberculum ſpongioſum ſucceſſive perſanatum ac indolens factum; pupillæ utriusque oculi illæſæ, nec niſi parum rubeſcentes. *Cryſtallorum* ab 8. circ. *Octobris* usque ad eundem *Novembris*, id eſt, intra menſis circuitum ℥vj. collectæ ſunt, præter eas, quæ collyrio mediante abſterſæ. Senſim inde decrevit earundem copia, ut *10. Decembr.* quo excellentiſſimus Auctor ægram primum inviſit, palpebræ jam aut nullis aut pauciſſimis *cryſtallis* obſiderentur, quæ, præter inæqualitatem anguloſam adeo duræ compertæ, ut impetum piſtilli ſat diu ſuſtinerent, in nitidiſſimum denique pollinem comminutæ. Microſcopio perluſtratæ inæquali ſuperficie cum intermiſta albedine hinc inde nonnihil obſcura ſeu fuſca præditæ, ſuſpicionem Dn. Auctori dederunt credendi, viſcidas particulas intercurrentes variegati coloris cauſſas fuiſſe. Solutis in aqua, recedente in fundum limo, *cryſtallis*, ad vitri poſt latera denuo ſe affixerunt aliæ *cryſtalli*, quæ viſcoſitate magna ex parte orbatæ & nudis & armatis oculis majorem pelluciditatem objiciebant. Porro eædem linguæ admotæ, papillas ejus nervoſas ita corrugabant, ut earum quædam fibræ in cincinnos pæne reſilirent, quemadmodum acido-auſterorum hic mos eſt. Moleſtus in ore ſapor per intervallum haut leve durans opinandi cauſſam dabat, *cryſtallos* ab *alumine* vel nihil, vel ſane parum differre. Earum in alcohol redactarum ℈ß. *infuſi thée* dimidium cochleare atrovireſcente colore tinxit, ſapore illius in acido-auſterum verſo, pulvere in fundum atramentoſo ejusdem aluminoſi guſtus deturbato. Idem alcohol *ſirubum violarum*, quamvis calore ignis in ſubſidium vocato, reddidit obſcure virentem. Pollinis grana tria cochleari uno *tincturæ ligni nephritici* cum aqua ſimplici

plici factæ immerſa flaveſcentem inducebant & quaſi cerviſiarium colorem. *Cryſtallorum* ℈j. in aquæ cochleari uno mediante calore ſuppeditabat ſedimentum limoſum, quod exſiccatum ponderabat gr. ij. Aqua reſidua *Sale cryſtallorum* impregnata *tincturæque ligni nephritici* inſtillata, turbidam hanc reddebat, flocculis quibusdam coloris e *fuſco aurantii* ſecedentibus. Per eam ſolutionem *ſirubus* quoque *violarum*, tum ſponte, tum citius adhibito calore, in viridem marinum colorem degeneravit. Cum ♌ Sal. ✱ci & *lixivio* Sal. Tartari vel *ciner. clavellat.* in coagulum lacteum viſcido-oleoſum, cum facili Spiritus urinoſi ſuppreſſione tranſiit, cujus veſtigia, vitri lateribus adhærentia pinguedinem attactu prodebant. Idem experimentorum ſucceſſus ab *alumine pulveriſato*, vel etiam *ſoluto*, niſi quod *infuſum thée* ab illis non adeo nigrum, nec *tinctura ligni nephritici* adeo turbida, nec ſedimentum album ab affuſione lixiviorum præcipitatum adeo viſcido-oleoſum evaderent. Cauſſam diſcrepantiæ excell. Auctor adſcribit defectui gelatinoſæ in *alumine* ſubſtantiæ. Viſcidum, ait, irregularibus ſuis ramis, intercurrentibus *thée* quibusdam particulis, profunda acetabula & excavatos ſcrobiculos facile format, in quos radii Solis incidentes majori copia ſuffocantur & tam ingentem relinquunt umbram. Eidem viſcoſitati major *tincturæ ligni nephritici* turbatio adſcribenda: oleum enim, natura ſua valde mutata, in viſcedinem totum recidit. Utraque tamen in eo conveniunt, quod lixivioſa tam in haſce *cryſtallos*, quam in *alumen* agant ſine ſtrepitu, *cryſtalli* quidem ob admixtam viſcoſitatem, *alumen* ob multas portiones terreſtres.

Viam ſeri acido auſteri viſcidi excell. Auctor ſtatuit *glandulam innominatam* dictam, per ramificationes arteriæ carotidis exterioris interius palpebras perreptantes, indequeoriundos canaliculos, in glanduloſos minimos acinos contortos, potiſſimum ſuperiorem palpebram ambientes, formatam, ordinarie quidem ſeri non majorem copiam, quam quæ a poris lachrymalibus reſorberi poſſit, ſuppeditantem, ſed in ægra ob irritatos ſpiritus jam copio-

pioſiori affluxu oculos rigantem. Intra *glandulæ innominatæ* tubulos fluxile, ait, ſerum manſiſſe, ſpiritibus animalibus adhuc turgidius, ac particulis acido auſteris viſcidisque magis diſperſis, elapſum vero, humiditate magis abſumta & ſpiritu exhalante in coagulum abiiſſe, quod fieri & poſſe & ſolere aliorum humorum exemplo probat, cumprimis lymphæ tenuis & claræ ex eroſa cuticula profluentis & brevi in craſſiuſculam cruſtam abeuntis. Porro *cryſtalliſationem* hanc facilem eſſe dicit, quum aër ambiens & ſpirituum diſſipationem & partium aquoſarum conſumtionem adjuvet, unde Sal acidum viſcido intimius mixtum promte coëat, quæ acidorum eſſe ſoleat conſuetudo, ut, dum e poris aquoſum pellitur, cum eo, a quo alioqui diverſa ſunt & quod arripiunt, ſeſe coagulent & concreſcant. Fontem denique *ſeri cryſtalliferi* accuſat *ſanguinem*, per arterias venasque vortice rotantem, labe jam aliqua per ſesquiannum vitiatum, ac fortaſſe *ſcorbutico* quodam *endemio miasmate* in acido auſteram viſcidam pravitatem corruptum. *Segnitiem alvi* durante hoc morbo inſolitam de ſanguinis hac indole teſtimonium ferre, effectum autem in iis locis, ubi ob debilitatem minor erat reſiſtentia, potiſſimum ſemet exſeruiſſe. Ex iisdem cauſſis, reliqua ægræ ſymptomata, v. gr. *menſium paucitatem, dolorem & obſtructiones vaſorum oculi, palpebrarum conniventiam, oculorum & capitis inflammationem & intumeſcentias, &c.* rite evolvit.

Additur denique *medendi methodus* cum adhibitis artis præſidiis, ac remediorum in- & externorum medico-Chirurgicorum ante ſe uſurpatorum apparatibus. Excellentiſſ. vero Auctor ſuadebat interne, prius jam propinatorum, *abſorbentium* uſum, adjunctis *chalybeatis crudis* cum *diureticis e junipero & ⊕ſis alcalicis*; ſubinde etiam *olei amygd. dulc. rec. expr.* cochlear unum vel alterum. Maximam vero curationis ſpem collocavit in *aquoſa*, apta nempe nata ad omnes ſalium ſpecies diſſolvendas, ad viſcoſitates itidem ſubeundas ac diſcontinuandas. Hinc *decoctum radicis chinæ & ſarſæparillæ cum aqua ſimplici para-*

paratum largo ſuadebat potu, exterius vero *vapores aquæ calidæ* oculis per infundibulum excipi volebat, cui addebatur *pulvis fabarum coffè toſtarum cum pulvere ſemin. fœnic. & bacc. junip. ſacculi e cephalicis, ophthalmicis & nervinis* parati, jamque olim forma ſicca impoſiti, nunc eadem aqua madefacti calide imponebantur, excluſo penitus per *emplaſtrum leniens ac ſimul aperiens* externo aëre vulneribus hoſtili. Porro, ne depluens humor in oculis moram traheret, facta per *errhinum* lene, ex aq. *majoranæ & Vitriolo albo* paratum, per nareis derivatio, longe feliciſſimo ſingula eventu. Circa finem namque *Januarii* nobiliſſima juxtim & afflictiſſima ægra, per *DEI* gratiam, perfecte convaluit. Poſtremo excell. Auctor ad amoliendam, in tanta humorum pravitate, facilis recidivæ metu, continuationem diutinam medicamentorum, inprimis internorum, prudenter ſuaſit.

Hic eſt ſuccus, & hæc *eſſentia* veluti *quinta Diſſertationis epiſtolicæ* SCHAPERIANÆ, in quantum quidem ejus mentem (aſſecutum vero me ſpero) aſſequi valui. Philoſophiæ cumprimis *Carteſianæ* ſemet eſſe ſcientiſſimum per ſua ratiocinia Vir egregius comprobavit, qui concretionum iſtarum ſalſedinem eo me facilius deprehendere potuit, quod earum ipſi copia ad facienda experimenta ſufficiens eſſet. Quid enim *cryſtallus* una, quartam vix grani partem ponderans, ſuppeditet? Curam autem valde adæquatam Practici exercitati facile agnoſcent, ejusque in rite medicando dexteritatem & prudentiam, laudabunt. *Academia noſtra* huic *Viro* debet, a quo plura noſtrum Ordinem ornantia ſibi valeat polliceri.

(*Haga Com. Aug. Vind. d. 28. Octobr. A. 1714. miſſa.*)

OBSERVATIO CLXXVIII.

DN. D. GERHARDI ARNOLDI de VINCQVEDES.

Arcanum antiplevriticum.

STercus equi non caſtrati parti affectæ calide applicatum, & cum hydromelite mixtum in forma cataplaſmatis pleuriticorum ſolatium eſſe, penes omnes, qui medicinæ limites ſalutarunt, in confeſſo eſt. Sunt qui idem ſtercus ſubigant cum aceto vini, quibus minime aſſentior, ex eo, quod judicem omne acidum eſſe huic morborum generi non parum inimicum, ſi cui vero urinam ſtercori admiſcere lubeat, id non improbarem. Cum itaque laudabilem effectum ſuppeditet externa adplicatio, ad interna etiam me perduxit cogitatio: ℞. Stercus equinum cum hydromelite mixtum, hinc expreſſum & epotum liquorem ad ℥iiß. plus minus pro ratione ægri, pluribus ſolatio fuiſſe, multiplici experientia comprobatum habeo. Ne vero a laudabili hoc medicamento avertantur delicatuli, longeque reddatur nobilius faciliusque ſumpta, hac ratione elaborare ratus ſum: Colligatur quantitas ſufficiens ſtercoris & urinæ equi non caſtrati, ſicque invicem mixta immittantur cucurbitæ vitreæ, capacitatis & altitudinis ſufficientis, quæ probe obturata ſepeliatur tempore hiemali in fimo equino per menſem, æſtivali vero exponatur radiis ſolaribus per dies totidem, quo tempore præterlapſo ad deſtillationem procedatur, impoſito cucurbitæ alembico roſtrato, applicatoque recipiente juncturis apprime clauſis, ea tamen cum cautela, ut cucurbita non niſi ad tertiam ſit repleta, imponatur arenæ, ignisque primum ſubſtruatur lentus, augendo eundem per gradus, & pergendo quousque liquor exſtillatus nullum amplius præ ſe ferat ſaporem ſalinum; hinc deſtillatum ſeponatur, & caput mortuum abjiciatur. Materiæ vero ſuperioris nova pars eodem modo deſtillationi ſubjiciatur, repetendo id usque dum ſuf-

ſufficiens quantitas liquoris prolecta fuerit, qui omnis in Spiritum volatilem rectificetur, & ſi ulterius corrigere eum & exaltare animus ſit, addita raſura ligni ſaſſafras, rectificatio repetatur, ſicque una cum ſpiritu aſcendet Sal volatile, cujus doſis eſt a ℈ß. ad ℈j. cum ſucco taraxaci recenter expreſſo, aut cum tinctura flor. papav. rhœad. aut quocunque alio liquore appropriato; bis terve per diem exhibitum in quibuscunque pleuriticis affectionibus ſummum adfert levamen cœteris paribus; a quorum uſu ſane innumeri evaſere immunes, qui morti proximi videbantur, præterquam, quod etiam plurimos morbos ab acido vitioſo oriundos multoties pepuliſſe compertum habeam.

OBSERVATIO CLXXIX.

Dn. D. GERHARDI ARNOLDI de VINCQVEDES. De *Spiritu volatili e carne bufonum.*

SPiritus hic ex carne bufonum ſiccata paratur, per retortam l. a. eundem deſtillando, oleoque per tritorium ſequeſtrato, per cucurbitam rectificando; qui præter vires antipeſtilentiales, veneno reſiſtit a ℈ß. ad ℈j. cum aqua prophylactica Sylvii, aut aliqua alia appropriata, convenit pariter externo uſui in depellendo mammarum cancro occulto, accipiendo Spiritum hunc non rectificatum, illique tepido intingendo linteum duplicatum, aut triplicatum ſicque applicando tumori cancroſo, bis terve de die reiterando: ſic plures a ſimili malo liberatos fuiſſe, teſtis oculatus ſum, idque non ita pridem in uxore cujusdam molitoris, quæ operationi chirurgicæ ſe ſubmittere conſtituerat, aſt ab uſu hujus liquoris jam ſana & hilaris degit.

(S. Huberto Auguſtam Vind. d. 7. Nov. A. 1714. miſſa.)

OBSERVATIO CLXXX.

DN. D. GODOFREDI HELDI.

Gutta ſerena, imo ipſiſſima Cæcitas ab enormi Hæmorrhagia Vteri.

VXor Advocati cujusdam, 43. annorum, jam in 18. hebdom. gravida, Menſe Novembris Ann. 1696. ex purgante fortiori aſſumpto Menſium fluxum redire animadvertebat, qui indies magis magisque auctus in tertiam hebdomadam, ſanguine copioſo florido excreto, durans, tandem Abortum cauſabatur; hoc facto & embryone in lucem protracto mortuo, Obſtetrix pro Secundinis reſtitantibus expellendis Puerperæ dederat Vinum calidum Crocatum, a quo illæ quidem ad exitum promotæ, auctum tamen exinde ſimul, hactenus exceſſive durans, ſanguinis floridi profluvium, quod poſtea nullo modo inhiberi poterat, ſed per 10. ſeptimanas cum impetu urgebat, inde ægra nimium quantum debilitata, & creberrimis Lipothymiis infirmata, demum viſus aciem imminui & decreſcere ſentiebat, ut in lucidiſſima Meridie primum quærere inciperet, an nox jam appropinquaret, mox ſe Maritum quoad dimidiam ſaltem corporis partem conſpicere, & brevi plane non videre, gemebunda aſſerebat, ſicque Guttam ſerenam & perfectam cæcitatem infelix incurrebat, nullo in Oculis vitio, vel accurate inſpicienti apparente, malo hinc immedicabili perſiſtente: Spiritus enim animales a nimia ſanguinis diſperditione ita erant debilitati, ut non amplius in nervum opticum influerent, & hinc tubulo illo lucido, ſpiritus viſivos alias ferente, ſubſidente & obſtructo, nulla amplius Viſio in ipſa tunica retina, tanquam nervo optico expanſo, fieri potuit, & ſic gutta ſerena & Cæcitas ſecuta.

Ex hoc triſti exemplo diſcant Medici Practici, in Maritatis non temere movendos eſſe Menſes, licet mulieres non raro ad

San-

Sanguinem ex Morbo, ut credunt, ſuppreſſum, purgantia & emmenagoga incautæ efflagitent, cum purgans præcedenti Clinicæ tam male ceſſerit. Alias Studioſum a purgante fortiori ſubito obcæcatum fuiſſe, Sennertus obſervavit prax. med. Lib. I. Part. III. Sect. II. c. 37. pag. m. 851.

OBSERVATIO CLXXXI.

Dn. D. GODOFREDI HELDII.

Mercurius Vitæ Virgini durante menſtruo fluxu exhibitus, Mercurius Vitæ æternæ evaſit.

MErcurius Vitæ, vel potius Magiſterium ♁ii emeticum, cum non mercurialis, ſed antimonialis ſit proſapiæ, (utpote ex butyro ♁ii rectificato per aquam calidam præcipitatum, & in Antimonium reducibile,) alias pulvis Anglicus, Algaroth vel Algoreth, ab Algarotho medico Italo, Alchimiſtis Columba alba & aquila alba, dictus, eſt Vomitorium nimis violentum & δραςικὸν, niſi per aquam fontanam calidam, ut diximus, bene a ſalibus ſuis acidis ſit liberatum, & probe edulcoratum, vel auro cicuratum, aut in minori doſi exhibeatur; alias teſte Williſio in Pharmac. rational. Sect. II. c. 1. pag. m. 40. ſæpius mortis quam vitæ Auctor eſſe ſolet; hinc per noſtrum effatum Mercurius Vitæ æternæ, vel juxta alios hoc ſenſu pulvis Angelicus dici meretur, quod ſequenti tragico exemplo confirmamus:

Virgo nobilis de dolore Ventriculi gravativo & Anorexia ſive ciborum faſtidio conqueſta, a Medico Emeticum ſolicitat, qui inſcius menſtruum fluxum adeſſe, ei ☿ii vitæ gr. iiij. porrigit, unde Virgo hæc exceſſive vomitibus exagitata ad Lipothymias usque, poſt creberrimam pituitoſo bilioſorum humorum ἄνω factam evacuationem, Vomitu cruento corripitur, cum aucta & enormi reddita Hæmorrhagia Uteri, deinde nonniſi ſanguinem

floridum copioſiſſime plorantis; & cum ſanguini tam ſuperne per fauces & nares, quam inferne ex Utero & vaſis hæmorrhoidalibus, ἀθρόως καὶ βιαίως. proruenti obex poni non poſſet, poſt aliquot dierum intervallum ægra triſti ſpectaculo animam efflabat. Uti enim per ſanguinem rite conſtitutum, poſt DEVM vivimus, movemur & ſumus, ita hoc ipſo, velut ipſius Animæ vectore, deperdito, hominem mori neceſſum eſt: quemadmodum Nero, Sextus Imperator Romanorum, Senecam Præceptorem, cum eum veneno interimere non poſſet, detracto per Sectiones venarum ſanguine, ad necem compulit.

(Chriſtian-Erlango-Noribergam & dehinc Aug. Vind. d. 9. Nov. A. 1714. miſſa.)

OBSERVATIO CLXXXII.

Dn. D. MICHAELIS ALBERTI.

Salia media via humida parandi ratio.

QVamquam forte ſuperfluum videri poſſit, de materia ſive producto vulgari pluribus diſſerere, & velut recoquere, quæ ſæpius appoſita & expoſita ſunt, ſemper tamen plurimum aliquid ſuppetit & ſuccurrit, quod illuſtrandæ, magisque inculcandæ tali materiæ inſervire poteſt. Valet hoc de ſpecimine quodam atque producto Chymiæ Pharmaceuticæ abunde cognito, quod vero Dogmatico-Experimentali Chymiæ multum lucis affundit, ſi recte obſervatur, connectitur & ad alia affinia experimenta Chymica perite & prudenter applicatur. Loquor *de Salibus mediis*, quæ propterea hanc ſignificationem nacta ſunt, quia ex duobus diverſis ſalibus generantur, & tertium ſive medium quoddam conſtituunt, quæ alias etiam a Medicis ex effectu Phyſico Medico digeſtiva appellari ſueveruut. Quamvis vero horum Salium, quoad diverſas denominationes, multa occurrant, ſunt

ta-

tamen illa quoad fundamentum & eſſentialem ſuam conſtitutionem conformia, nimirum Acida cum Terra alcalina diverſæ tenuitatis, & ex variis aliis nexibus & mixtionibus deſumpta, ſufficienter ſaturata, & imprægnata. Tale acidum vero eſt illud, quod potentia ſua reliqua omnia in Chymia Pharmaceutica, cognita & uſitata acida, ſuperat, & Vitriolicum eſt, aut quod non alterius niſi Vitriolicæ indolis exiſtit, ex quo nimirum certa encheireſi Vitriolum vel Martiale, vel Venereum arte parari poteſt; ſiquidem contra, ex acido Vitrioli cum terra Cretacea, aut limoſa, Alumen, & cum principio inflammabili verum ſulphur arte parari poteſt, Ejusmodi acida ſi ſufficienter cum Terra alcalina, ſive tali, quæ ſimplex & extra Combinationem cum aliis Salibus eſt, ut Cineribus Clavellatis, vel Sale Tartari, ſive alia, cum acidis alterius indolis connexa, & in Nitri & Salis communis Corpore comprehenſa, ſaturantur, ſubminiſtrant Sal quoddam medium, quod alias enixum, & quoad virtutem ſuam digeſtivum nuncupatur, quale in vulgari *Tartaro Vitriolato* occurrit, de cujus Genealogia non multa diſſerere placet, ne poſt Homerum Iliada canere, aut ſcribere videar, libet tamen aliquas encheireſes circa ejusdem præparationem occurrentes & obſervatione dignas in medium producere aut allegare. Quæ enim a multis temporibus more recepto Tartarum Vitriolatum conficiendi methodus fuit, illa quantiſper pretioſa, & ad uſum medicum tantiſper poſtponenda, quia talis Tartarus Vitriolatus ut pretioſus propterea etiam parcius præſcribi potuit debuitque, ne ægrotantibus propter impenſas majores odioſum reddatur remedium; unde alia methodus præter Chymicum uſum, practicum etiam illum & civilem habet, ut talis Tartarus Vitriolatus viliori pretio paratus, & copioſius & ſæpius, ubique tamen cum magno fructu uſurpari queat: Innotuit & placuit hinc methodus Tacheniana conficiendi hoc Sal medium cum Vitriolo, ut auctor quidem vult, Martiali in ſimplici aqua ſoluto, & ſolutione Cinerum Clavellatorum, quæ methodus quidem præ aliis moderatior videtur, ſed adhuc vilioris pretii eſt illa, quæ loco Vitrio-

trioli Martis Vitriolum Germanicum Goslarienſe, Venereum, adhibet; ubi in genere falſa eſt illa ſuſpicio, atque perſuaſio, quaſi tali modo paratus Tartarus Vitriolatus efficacia ſua inertior & debilior exiſtat, ac ſi cum ſpiritu Vitrioli & oleo Tartari per deliquium paratus eſſet, in qua opinione nonniſi illi verſantur, qui rerum Chymicarum inſufficienter, & vix in ſuperficie gnari, nedum quidem periti ſunt: fruſtraneus vero eſt ille ſpecialis Tachenii metus, quaſi Vitriolum Venereum ad præparationem hujus Salis non admodum tuti uſus ſit, dum ſecundum perſuaſionem moleculæ cupreæ, quæ Tartaro Vitriolato adhæreſcere creduntur, dicuntur, ſed ſane etiam aliquo modo finguntur, productum infidum reddere ſupponuntur, ut propterea Vitriolum martiale cum majori ſecuritate in uſum trahi queat; eſt vero hic metus omnino umbratilis, modo ſolutio Vitrioli Veneris ſufficienter cum alcalino Sale ſaturetur, & mox nominanda enchireſis dextre applicetur: alias ſi eædem enchireſes in ſolutione Vitrioli Martis negliguntur, remanent in Tartaro Vitriolato moleculæ martiales, quæ illum adulterant. Eſt interim Tartarus Vitriolatus Sal Vitriolico-alcalinum, hinc extemporaneo experimento confici & viſui & guſtui ſubjici poteſt, ſi in oleum Vitrioli ſucceſſive oleum Tartari per deliquium inſtillatur, ita contingit, ut quando acidum Vitrioli, in oleo Vitrioli concentratum, cum Sale alcalino, in oleo Tartari comprehenſum, mox imprægnatum eſt, ad fundum vaſis copioſum ſedimentum obſcurioris coloris ſalinum ſecedat, quod nihil aliud eſt, quam Tartarus Vitriolatus, ſapore amaricans, effectu abſtergens & digerens, licet quantisper obſcurus (ob ſeceſſionem una factam, & inter fluctuationem corpuſculorum metallicorum martialium, quæ vero in mixtionem ſalini illius ſedimenti non abeunt, ſed cum aqua affuſa ſub moderata agitatione & tractatione ſeparari poſſunt, quod ſedimentum abſtracta hac aqua magis albicans evadit, & ſalinam ſuam conſiſtentiam externo aſpectui abunde conteſtatur.) Quando ſpiritus Vitrioli vel in Balneo Mariæ, vel in arena dephlegmatus, & quantisper concentratus

(ubi

(ubi ſpiſſior, conſiſtentior, & ponderoſior evadit, & re ipſa nihil aliud quam oleum Vitrioli repræſentat, quod vero non tanta ubertate inhæreſcentium ſubtilium terreſtrium ſubſtantiarum, aut molecularum martialium gaudet, unde neque ita obſcurus, nedum nigricans eſt talis concentratus ſpiritus Vitrioli) cum oleo Tartari per deliquium aut ſaturato acri lixivio puro impregnatur, tunc notabilis etiam quantitas hujusmodi ſalini ſedimenti ad fundum decidit. Si vero ſpiritus Vitrioli communis venalis ita tractatur, vix multa copia hujus ſalis ex tempore generatur, quia hoc acidum in tali ſpiritu obvium, cum multa aquoſitate dilutum eſt, quæ impedit promptam, copioſam & extemporaneam hujus ſalini ſedimenti geneſin. Hæc methodus generandi & producendi Tartarum Vitriolatum Chymica magis eſt, & docimaſtica, quam ad Praxin medicam applicanda & conferenda, quia nimis pretioſa eſt; methodus vero Tacheniana, quoad fundamentum ſive eſſentialia requiſita, non alia exiſtit, licet majorem temporis moram requirat: Si enim Vitriolum Veneris ſolvitur, & miſcetur cum ſolutione cinerum clavellatorum, ad ſufficientem ſaturationem, ut nihil amplius præcipitetur ubi etiam nihil nocet, aut impedit, etiamſi ſolutio cinerum clavellatorum ſuperflue affundatur, quoniam ſuperfluum ſal alcali non cryſtalliſatur, ſed in liquore reſiduo ſubſiſtit, ut propterea conſultius ſit, magis i. e, ſufficienter, quam minus i. e. defective, ſaturare acidum illud vitriolicum; tunc facta prima filtratione liquor non ſtatim evaporationi exponendus eſt, ſed ſtet ille per unum aut alterum diem, ita communiter eveniet, ut teneriores quædam ſordes terreſtres, quæ moleculas ſubtiles venereas conſtituunt, ad fundum vaſis interea ſecedant, & tali ratione ſuſpectæ illæ cupreæ particulæ, quæ antea filtrum penetrarunt, tandem ex liquore ſeparari queant, (id quod tanto facilius contingit, ſi liquor primo leviter incaluit, iterumque refriguit,) quin ſub hac mora illud adhuc contingit, ut acidum hoc Vitriolicum cum ſuperflue affuſo alcali magis ſeſe ſaturet, & poſtea in Cryſtallis magis amareſcat, magis abſtergat, & digerat, imo Cryſtallos candidiores & pondero-

ſiores præbeat. In illo vero magmate pultaceo, obſcure virideſcente (quod ſub ſaturatione acidi Vitriolici cum ſale alcali deceſſit per modum præcipitationis, & nihil aliud eſt, quam pulpamentum cupreum, ſive paſta ſcobis cupreæ, & quod magma in filtro remanſit,) multa adhuc quantitas hujus Tartari Vitriolati ineſt, ut propterea hoc grama poſt primam filtrationem cum diſpendio quodam rejiciatur (ubi hic non agere placet, an verum & rationi & experientiæ conſentaneum ſit, quod in hac ſcobe cuprea, veſtigia auri reperiantur) ſi vero huic magmati vel fervida aqua affunditur, vel ſi illud cum affuſa denuo aqua moderate decoquitur, extrahitur ita prompte quantitas illa non exigua Tartari vitriolati, quæ antea adhuc inhæſit, unde poſthac liquor hic etiam filtrandus, ad quietem per unum aut alterum diem ſeponendus, denuoque filtrandus, aut circumſpecte cohobandus, & tandem cum priore aſſervata ſolutione cryſtalliſandus erit, ita eveniet, ut ſi libram unam Vitrioli ad hunc proceſſum ſumpſeris, ad minimum duas uncias hujus ſalis plus acquiras, quam ſi hoc magma ſtatim projeceris. Non minus efficaciter hic Tartarus vitriolatus parari poteſt eadem methodo cum Aluminis & Salis alcali ſolutione: ſed quia hæc methodus præ modo dicta iterum pretioſior eſt, dum vitriolum veneris vilioris pretii exiſtit, quam alumen, ita cedit etiam priori: interim ſi experimenti loco aluminis ſolutio ad talem proceſſum adhibetur, tunc contingit, ut acidum aluminis ſeſe cum addita Terra alcalina remiſceat, & ſaturet, atque ita a prægreſſo connubio diſcedat, & priſtinam ſuam ſaxeam cretaceam ſubſtantiam, cui adhæſit, dimittat, ubi proficit pro commodiori filtratione, quo hic liquor cum ſufficienti aquæ quantitate diluatur, alias non modo hoc recrementum ſaxeum cretaceum difficulter ex reliquo liquore diſcedit, & non niſi poſt aliquot dies ad fundum vaſis ſecedit, ſed & filtri poros ita opplet, ut liquor tarde & impedite transfluat, quod impedimentum vero cum ſufficienti diluitione liquoris ſive ſolutionis & levi incaleſcentia eidem inducta corrigitur. Mutata quantiſper eſt methodus præparandi Tartarum Vitriolatum, quam

Zwölf-

Zwölffer us commendat, quæ vero ſimiliter pretioſa exiſtit: nimirum jubet auctor, ut ex ſpiritu Vitrioli aut ſulphuris & ſale Tartari conficiatur, quo loco imprimis Tartari ſal commendat, certa perſuaſione ſive opinione innixus, nimirum aſſerit, quod, quia oleum Tartari liquidum eſt, ſi cum hoc Tartarus Vitriolatus præparetur, hoc ſal propterea facile iterum deliqueſcat, id quod vero juxta opinionem Zwölfferi non facile metuendum eſt, modo miſcela illa ſpiritus vitrioli cum oleo Tartari deinde cum ſufficienti quantitate aquæ diluatur, alias idem contingeret, aut metuendum eſſet cum Sale Tartari, quod æque ac alia Salia alcalina, facile deliqueſcit: unde prout Tartarus Vitriolatus, cum Sale Tartari paratus, non facile deliqueſcit, ita cum oleo Tartari rite paratus, in nullum deliquium abit: nam obſervatione & attentione utique dignæ ſunt illæ circumſtantiæ, quod utraque hæc Salia, tam Vitriolicum, quam alterum alcalinum, quando ſtatum combinationis, ſive unionis ſubiere, priſtinas ſuas qualitates penitus amittunt, & dum tertium quoddam concrementum Salinum compoſitum conſtituunt, tertias etiam qualitates exſerunt, dum enim (1.) Vitriolicum acidum ſaporem acidum, & Sal alcali lixivioſum, acrem, ſaponarium, frementem habet, quamdiu extra mutuam connexionem & ſui juris ſive ſimplicia ſunt, ita poſtea quam primum cohærent, amaricantem ſaporem exſerunt. (2.) Dum acidum Vitriolicum per ſe cauſticum exiſtit & alcali itidem acredinem continet, & in cauſticitatem inclinat, (teſtimonio illius lixivii concentratioris, quo ſaponarii utuntur, quod ex cineribus durioris ligni & calce viva conſtat, vulgo die Saiffen-Sieder-Lauge / & cum quo fonticuli parari poſſunt,) tunc utraque quando convenere, hunc effectum penitus amittunt, & abſterſorium digerentem incidentem &c. cum multo fructu medico offerunt. (3.) Dum antea acidum Vitriolicum omni ſiccitate caret, ſed vaporoſæ, halituoſæ, nebuloſæ conſtitutionis eſt, (teſtimonio vulgaris ſpiritus Vitrioli fixi, qui ut nebula ſive halitus albicans ſub deſtillatione tranſcendit, & in præpoſita aqua demum colligi debet, nedum quidem aliquid di-

cam de ſpiritu Vitrioli, vere volatili, qui ferme inviſibiliter tranſcendit, dum deſtillatur,) alcali etiam tota ſua indole in liquidam conſiſtentiam propendet, ita nunc quando utraque commixta ſunt, fluiditatem maximopere reſpuunt, & ſiccitatem ſolidam atque durabilem induunt. (4) Dum antea tam Vitriolicum acidum, quam ſal alcali, ſi ſimplicia ſunt, facile aquæ ſe inſinuant, ita poſtea ſi connexa ſunt, diu ſolutionem reſpuunt, ut quadrupla aut ſexdupla aquæ quantitas requiratur ad Tartari Vitriolati ſolutionem. (5.) Dum antea acidum Vitriolicum valde ad volatilitatem inclinavit, ita nunc ſi cum alcali ſaturatum eſt, fixum admodum exiſtit. (6.) Dum antea tam acidum Vitriolicum, quam Sal alcali motu igneo facile fundi potuerant, ita nunc quando utraque convenere, diu ſine alteratione in potenti etiam & ad intenſam incandeſcentiam illius Salis medii aucto igne perdurant, atque difficillime fluunt, ut propterea artificio non ineleganti, aut ſuperficiario, licet ſimplici opus ſit, quomodo bina hæc Salia mediante igne ſeparari queant. (7) Dum antea acidum Vitriolicum ob inhæreſcentes terreſtres ſubſtantias, præ aliis quidem ponderoſius eſt: Alcali vero Sal in ſua ſimplicitate & libertate, ratione ponderoſitatis & gravitatis, nullam prærogativam præ aliis ſalibus habet, ita ſub mutua complicatione conſtituunt productum, quod ponderoſitate ſua alia Salia ſicca, ſalina conſiſtentia prædita, multum ſuperat; & quæ plures adhuc differentiæ, ſi ſcopus ferret, allegari poſſent.

Fruſtraneus propterea metus eſt, quaſi Tartarus Vitriolatus, cum oleo Tartari paratus facile deliqueſcat, modo acidum Vitriolicum recte & ſufficienter cum oleo Tartari ſaturetur: præterea in *Animadverſionibus ſuis Zvvölfferus*, alium ſcrupulum, facile tamen ſolubilem, injicit, nimirum quaſi Tartarus Vitriolatus ex ſpiritu Vitrioli & Sale Tartari paratus, vomitus excitet, & multam nauſeam moveat, id quod impuritati Salis Tartari adſcribere vult, cum tamen culpa non hæreat in Tartaro, ſed in inſufficienti imprægnatione & ſaturatione acidi Vitriolici cum Sale Tartari; unde ſi Tartarus Vitriolatus ex ſpiritu Vitrioli &

li & Sale Tartari paratur, proſpiciendum eſt, quo ſufficiens hujus Salis quantitas, acido illi inferatur, & communicetur, ita nunquam Tartarus Vitriolatus fiet emeticus aut nauſeabundus; contra vero ſi hoc acidum Vitriolicum cum oleo Tartari, aut alio Sale alcali inſufficienter impraegnatur, ſimiles nauſeabundos & vomibundos, effectus, Tartaro alcali ne per ſomnium quidem adſcribendos exſeret Tartarus ille Vitriolatus. Gratis etiam atque fruſtra *Junkenius* in ſua *Chymia Experimentali* de Tartaro Vitriolato ita ſimpliciter & indiſcretim aſſerit, quod ſuſpectas tales conſecutiones, videlicet cardialgicas & nauſeabundas, poſt ſe trahat, quod de rite parato tali Sale nunquam metuendum eſt. Illud adhuc annotare lubuit, quod hic Tartarus Vitriolatus tam fixum Sal conſtituat, quod ſub fortiori etiam evaporatione, & ad cryſtalliſandum praeparatione, non ita facile diſcedat, ſi vero in vaſibus figulinis non ſpiſſius Lithargirio obductis, ſolutio illa, cui Sal hoc medium ineſt, evaporatur, tunc multum hujus Salis ſeſe ollae, aut figulino vaſi inſinuat, (unde nihil nocet, ſi ſolutio talis in vaſe ferreo ad cryſtalliſandum aptatur) quod ſi vas illud comminuitur, cum aqua calida, iterum extrahi poteſt, quod vero paululum ſapore ſuo penetrante amaricante aliquid amiſit, neque facile deinde in egregias Cryſtallos converti poteſt; hoc Sal etiam vaſi figulino immerſum, cum mora temporis ex eodem vaſe efflorefcit, ſtriarum aut bullularum ſalinarum inſtar. Tandem illud etiam adjiciendum eſt, quod quo magis ſolutio hujus Salis medii cum aqua diluta fuit, & quo tardius & remiſſius evaporatur, eo majores praebeat Cryſtallos, ita ut ſi ſolutio talis per aeſtatem calore Solis ſucceſſive, vel hyeme ſuper fornacem lente evaporatur, Cryſtalli admirandae magnitudinis obtineantur. Alias Cryſtalli Tartari Vitriolati octaëdram figuram, extremitate ſua ſuperiori & inferiori apices pyramidales ſimul ſiſtentem, formant. Quae ſingula ſunt vera fundamenta & potiores enchireſes Sal tale medium humida via parandi & producendi: quod ipſum etiam ſicca via multis modis, & ſub varia enchireſi parari poteſt, de quo ultimo modo forte alio tempore

pore volente DEO agere licebit, quamvis de præſenti obſervatione adhuc variæ utiles Chymicæ obſervationes & conſiderationes commendandæ eſſent, quas vero nunc differre teneor.

Hala-Noribergam & dehinc Auguſt. Vind. d. 29. Nov. A. 1714. miſſa.

OBSERVATIO CLXXXIII.

DN. D. JOHANNIS DAVIDIS MAUCHARTI.

Fulminis admirandus agendi & incedendi modus, ubi ſimul incidenter de Lachrymis vitreis.

DIgniſſimus ſane memoratu eſt effectus fulminis, in Obſ. 185. Ephemeridum noſtrarum, adeo accurate & docte deſcriptus, ut anceps hæream, annon memoratu dignior ſit Ἀκρίβεια diligentiſſimi obſervatoris. Fateor me ante lectam obſervationem iſtam, & habitum proprium, mox recenſendum, exemplum, cum Excell. D. Scheuchzero ſemper quidem dubitaſſe, de lapide fulmineo, utut plures pro ejusmodi venditatos viderim, unumque etiam in Muſeo ſervem, in loco, ubi fulmen vim ſuam exercuerat, repertum, & cum aliis exacte ſcalpellum lapideum, einen Meiſſel referentem. Verum id ſemper credideram: non aliter quam recta deorſum; raro, & non niſi fortiſſimis obſtantibus impedimentis, ad latus; nunquam ſurſum poſſe fulmen tendere; hinc putabam motum ejus eſſe, ut appoſite inquit D. Scheuchzerus, ſpiralem vorticoſum &c. Sed aliud evincit tum modo laudata obſervatio, tum propria mea experientia. Abhinc triennio enim a meridie, cum toto die, ut plerumque ſolet, nobis infeſtus fuiſſet Africus, ſubito nubes cœlo cœpere obduci, & fulgura interni-

tere,

tere. Paulo poſt, ſub moderato aliquoties tonitru, repente ſummus fragor emerſit, & talis quidem, quem non domui ſolum meæ, ſed cervici quoque imminere juraſſem. Mox volat fama fulmine tactam, vix centum paſſibus a mea diſtantem, piſtoris domum, ſed ſine incendio, quod omnes gratum DEO miſericordiſſimo referebant.

Dum inter alios accurro, narrant vicini, ſe vidiſſe glomerem plane igneum a domus piſtoris apice poſteriori (ubi ſemipedalis longitudinis fovea in trabe quadam conſpiciebatur impreſſa,) qua vergit ad ſeptentrionem, deſcendentem, in aream iſti & vicinæ chirurgi mei domui intermediam, lapidibus, quadratis ſesquipedalis prope latitudinis, & quadripollicaris vix craſſitiei ſtratam, quibus minime læſis, unus fulminis ramus penetravit per ſpiraculum in cellam Chirurgi mei, **durch ein Lufft-Loch in dem Keller** / crate ferrea decuſſata munitam, qua integra relicta per cellam tranſiit, prope, imo ſi credere fas eſt, ſub victoris, ibi forte fortuna laborantis, pedibus, & omnibus illæſis per aliud ſpiraculum ab altero cellæ latere, neſcio quorſum evaſit. Alter vero fulminis ramus per (ſit nomini venia hic inevitabili) cloacam ex aſſeribus confectam, per pedes minimum 14. aſcendit, aſſeres diviſit, ſine majore tamen læſione, operculum ſubmovit, hinc tigno, quibus ad angulos acutos invicem inclinatis formari ſolent tecta, ſe applicuit, & recta via in eo proceſſit, ſub aſſerculis ſeu tranſtillis, **denen Latten** / quibus tegulæ ſolent appendi, clavis ferreis hic annexis, quos nec ſubmovit, nec evulſit, ita ut ad altitudinem pedum duodecim, in tigno foveam impreſſerit fulmen, ac ſi terebra aut ſcalpello concavo, **einem Hol-Meiſſel**/ perfunctorie fuiſſet excavata, nulla tamen relicta nigredine, tegularum vero impoſitarum ordines duos non dejecit, ſed omnes fere medias per transverſum diffregit. Hinc intra domum ſe proripiens, verſus ſeptentrionem allapſum eſt trabi transverſæ, in extimo domus muro firmatæ, & ſimilem ibi foveam ſeu canalem excavans, per transverſum domus, in alio rurſus tigno deſcendit, per pedes tres foveolam itidem formans. Hinc quorſum evaſerit,

ſerit, nemo conjicere valebat; mirabantur autem omnes, odorem ſumme ſulphureum, ignemque a vicinis manifeſtum viſum, nullam plane aduſtionis notam reliquiſſe, etiamſi in conclavi, ubi vim ſuam exſerere deſiit, a cera, & directe ſub tigno, in quo hæſit ultimo, aliquid ſtraminis fuiſſet reconditum. Vacillat ergo mea ſpes, explicandi, aut potius adumbrandi fulminis directionem per experimentum meum circa lachrymas vitreas, licet has in tubo quovis, eorum corpori conveniente, globulum etiam ſat gravem, ad aliquam diſtantiam projiciant, tubo, utut ex charta tenuiori contorto, manente integro, & nullam ſic ad latus, verum omnem, aut certe potiſſimam verſus fundum corporis ſui, vim exſerere ſint mihi viſæ. Clarius id explicabit Obſerv. 11. licet Perilluſtri Domino Præſidi eandem repetenti non ſucceſſerit. Quamvis etiam & eruditiſſima Lipſienſium Eruditorum Acta idem mihi objiciant, nequeo tamen aliud opponere, quam experientiam interea plus centies repetitam, & quidem ante annum Tubingæ in Muſeo Excellentiſſimi D. D. Rud. Jac. Camerarii, quem ideo, uti ſummum Patronum veneratus ſum usque, in hoc etiam negotio teſtem habeo oculatum, & omni exceptione majorem; quod ex ipſius quoque permiſſione, imo inſtinctu, hic ſcribo. Et hinc cur Perilluſtri D. Præſidi, aut aliis, experimentum non ſucceſſerit, conjicere non valeo, niſi forte vitra recipientia non repleverint aqua, aut ea fuerint nimis robuſta, lachrymæve vitreæ infirmæ aut paucarum fuerint virium. Ut ergo debita ſub cautione repetant aliquoties experimentum, obnixe rogo.

SCHOLION.

Succedere quandoque vitri aqua pleni, a lachryma vitrea in eadem diſrupta, fracturam, non prorſus a me negatum fuit; dum ſaltem non ſemper, quamvis *in teneriori ideoque fragiliori vitro* caute inſtitutum fuerit experimentum, quod eadem eveniat; referre libuit; repetitisque etiam experimentis vitri non

ad

admodum craſſi & aqua repleti rupturam utplurimum haud accidiſſe, interdum autem non fundum, ſed ſuperiora vitri lateradisſiliiſſe, (periculo etiam hujus rei facto in præſentia Pharmacopœi Marbacenſis, Dn. Georgii Frid. Wohlgemuth, negotiorum cauſa per unum alterumque diem *hic* nuper commorantis) conſtitit; quale quid etiam Nob. D. Auctori contigiſſe, nec ſemper fundum vitri fracturam ſubiiſſe, vix dubitare poſſum. Uti vero ex hoc patet, non omnem ejus vim deorſum tendere, ita particulas diſſilientes non tantum deorſum, ſed aliquas etiam ad latera ferri, exinde evincitur.

L. Schröck.

OBSERVATIO CLXXXIV.

Dn. D. JOHANNIS DAVIDIS MAUCHARTI,

De

Pinguefactione boum per inſufflationem experimenta nova.

GEneroſiſſimus ille Baro, cujus in ſcholio ad Obſervat. 12. fit mentio, non mihi ſolum, ſed & Perilluſtri D. Præſidi ſcrupulum injecerat, de fucata potius quam vera promotione pinguefactionis boum per inſufflationem. Verum curioſitate ſua ductus, paulo poſt fabrum illum ferrarium accerſivit, & vaccam juniorem lanienæ deſtinatam non ſolum inflari, modo jam recenſito, curavit, verum & ter interea experimentum ipſe reiteravit, eo ſemper cum ſucceſſu, ut non ſolum nulla in pecudes redundaret noxa, ſed & ſolito longe citius & uberius pingueſcerent. Quod ex ipſius ore & conceſſione hic addo, proxime, ſi per alia licuerit negotia, inflationi talismodi præſens futurus.

SCHOLION.

Experimentum hoc utique ulterius tentamen, accuratumque examen depoſcit, cum non exiguus ſcrupulus ſuperſit, qua ratione violenta illa aëris intruſio pinguedinis augmentum promovere valeat; præcipue quia poſt operationem illam boves per triduum ſubtriſtes exſtitiſſe, obſervatio innuit; imprimis vero conſiderari meretur, annon ſubſequens poſt inſufflationem ſex hebdomadarum ſpatio ſaginatio in bobus, & quidem (fortaſſe ob perpeſſum ex triduano dolore pabuli faſtidium) voraciſſimis, pinguedinis proventum conciliaverit.

L. Schröck.

OBSERVATIO CLXXXV.

DN. D. JOHANNIS DAVIDIS MAVCHARTI,

Aphoriſmi 44. Sect. 6. Hippocratis tentata explicatio.

CVm hiſce diebus ſtranguriam viri, cum gonorrhœa aliquali complicatam, ſat pertinacem tractandam haberem, incidi forte fortuna, in Diſput. inaug. D. Joh. Eberhardi Weerkampf, Altorffi 1698. habitam. Quam perlegens inveni in Theſi XV, tractatam quoque quæſtionem, de Stranguria Ileoſa Hippocratis, ex ſupra memorato Aphoriſmo. Vti autem doleo, me inter tot libros nec Lindani in hunc Aphoriſmum, ibi laudatum commentarium, nec Excell. Schraderi Theſes, ibidem allegatas poſſidere, ita nemo ſiniſtre, ſpero, interpretabitur, quod, licet Excell. Schraderus quoque non miretur, Galenum tantam hujus Aphoriſmi difficultatem putaſſe, ut, quid ſibi velit Hippocrates, fateatur neſcire ſe, ego applicatione Obſervationis meæ 14. putem,

tem, aliquam poſſe lucem illi accendi, cum revera hæc fuerit Stranguria Ileoſa aut ἐκ ϛραγγυρίης εἰλεὸς ἐπιγινόμενος ut ſonant verba Hippocratea. Quod vero meus ſeptimum diem non attigerit, nec criſin Hippocratis expectarit ægrotus, ſed brevi poſt acceſſionem obierit, tum cauſæ morbificæ violentiæ, tum viribus ipſius ex longa valetudine attritis adſcribi poteſt. Secus ſi fuiſſet, quis novit, annon pus illud per veſicam, ut alias quoque fieri adſtruunt Auctores, critice potuiſſet ſeptimo evacuari die; id quod tamen procul dubio ſine febri non eveniſſet, atque ſic aphoriſmus iſte, ſine dubio caſus ſimilis occaſione natus, claro elucidatus fuiſſet exemplo.

OBSERVATIO CLXXXVI.

DN. D. JOHANNIS DAVIDIS MAUCHARTI.

Clavi mei periodici moderna conſtitutio.

OBſervatio 15. pag. 65. innuit: quomodo ex vehementioris acceſſu clavi, ad opii vires periclitandas fuerim tractus. Eodem clavo interea temporis ſæpius affectus, id tandem ſedula obſervatione didici; ſubjectum ejus cauſale in ventriculo hærere, & genuinam ipſius cauſam eſſe flatus, ex cibis flatulentis & dyſpeptis, aut aceti acrioris vel copioſioris uſu, ortos. Nam non ſolum a leguminibus rapiſque, verum & a farinaceis, imo omnibus copioſius ingeſtis cibis, maxime recens cocto pane, comeſtis id mihi malum induci ſum expertus. Primum ſemper remedium inveni in Extracto bezoardico b. Camerarii, cujus vigeſima propemodum pars eſt opium. Hujus ab initio gr. v. opem tulerunt plerumque, ſed poſtea ſenſim ad gr. viiij. usque aſcendere ſum coactus. Modum ſolutionis, ſub principio non obſervabam, usque dum, abhinc annis ſeptem forte catarrho vexatus apozema ſaſſafratum theiforme mihimet ipſi pararem. Simul enim coincidebat clavus iſte, ſed vix epotis apozematis

ſcutellis duabus, obſervavi multos ructus elidi, & ſimul clavum ſenſim ſenſimque magis, abque ſolito Extr. bez. uſu ceſſare. Quapropter & alio tempore, extra Catarrhi præſentiam, effectum apozematis ſaſſafrati periclitatus ſum, eodem ſemper cum effectu; ut nempe, quo magis ructus eliderentur, eo minor evaderet doloris ex clavo area, usque dum penitus evaneſceret. Tentavi rem & aliis carminativis, ſem. aniſi, carvi, fœnic. flor. chamom. & ab omnibus auxilium, ſed plerumque tardius, & a raphanis minimum, licet ructus & hi excitarent, expertus ſum; omnium vero difficillime, ſi poſt aceti uſum eveniſſet mihi clavus. Id unum mirari ſatis nequeo, nullum me in ventriculo ſentire incommodum; deinde mali ſive ortum ſive prodromum percipi in colli dextro latere, prope cartilaginem tracheæ ſcutiformem, ubi aliquid me premit, ac ſi digito id fieret; in loco iſthoc primo ſentio fortiorem arteriæ carotidis pulſationem, quam in alio, & præcipuè ſiniſtro latere, eaque etiam arteria ſub ipſa doloris vehementia digito compreſſa, ceſſat tantiſper dolor, ſed cum obnubilatione omnium ſenſuum, & ita ſenſim aſcendit dolor iſte juxta muſculum muſtoideum, ad ejusdem nominis proceſſum in cranio, ubi primum dolor non eſt major, quam ſi acicula punctus eſſem, ſed mox ſe dilatat in aream rotundam thaleri, interdum & palmæ magnitudine, pulſans quidem, ſed ſimul modo contuſivus, ac ſi lapide ictus eſſem, aut tenſivus, ac ſi manipulo capillorum arrepto ſurſum traherer. Uti vero ſenſim in latum ſe exporrexit, ita, ſub convenientis medicamenti uſu, etiam decreſcit iterum, ut minimum, quo cœperat, centrum denuo nactus evaneſcat, nunquam tamen, niſi excretis ructibus, qui facilius procedunt in ſiniſtro quam dextro latere cubanti. Interim, cum non ſemel incommodus mihi eſſet, præſertim extra meos Lares, uſus apozematis ſaſſafrati, de ſuccedaneis cogitavi, & inter alia eſſent. cort. l. ſaſſafr. per ſpir. vin. confectam ſæpius eodem cum effectu, ad gt. c. in vino ſumens, levamen percipio. Extr. autem opii aqua factum jam aliquoties ad gr. j., iter ſub clavi acceſſu neceſſario facturus, tam pedes quam eques, citiſſimo

cum

cum effectu, & quidem etiam per ructuum expulſionem, ſumpſi; nunquam ulterius appetitu hinc aucto, &, quod mireris, adeo non ſomnolentiam inducente, ut alacrior inde potius ad res meas, etiam in Muſeo ſolus ſedens, & ſomni impedimentum externum non habens, gerendas ſoleam fieri. Quæ collata cum eruditiſſima Diſputatione de Clavo, D. D. Jac. Camerarii, phænomena circa hoc ſymptoma non parum complent.

(*Marbaco Auguſtam Vind. d. 4. Decembr. A. 1714. miſſa.*)

OBSERVATIO CLXXXVII.

Dn. D. CONRADI BERTHOLDI BEHRENS, De *Affectione Hypochondriaca.*

FRequentiores elapſo & hoc anno in ſequiori præſertim ſexu exſtiterunt hypochondriacæ affectiones, anſamque ſuppeditant, quædam circa easdem obſervata, hac occaſione communicandi, forte non ingrata, junioribus certe practicis non parum profutura.

Ac primo deprehendi, de cauſa proxima affectionum hujusmodi omnium optime *Williſium lib. de Morb. convulſ. c. XI.* ſenſiſſe, & ſymptomata a ſpirituum animalium ἀταξία ſpasmodica & ſubſidentia, ob dyſcraſiam ſanguinis acriorem & fermentativam dependere; Vt adeo inveterati hypochondriaci genuina automata Carteſiana referant. Falli proin arbitror, qui cauſam proximam in cruditatem acidam primarum viarum, flatulentias aut obſtructum lienem referunt, atque in mulieribus uteri vitia accuſant, cum omnia hæc potius producta & effectus ſint diſpoſitionis ejusmodi, quam cauſæ.

Secundo nullam ægre ſic affectarum mihi occurriſſe, quæ non ex hæreditaria origine talis exſtiterit, quamvis in parentibus

malum ejusmodi non ita inclaruerit, ſeu quod in prima juventute iidem obierint, ſeu quod moroſitati adſcriptum malum fuerit, ſeu quoque alii cuipiam evidentiori ſymptomati aut morbo radix hujusmodi involuta exſtiterit, calculo ſcilicet vel podagræ, quod inter alia fœminæ cujusdam hypochondriacæ, patre arthritico genitæ exemplum apud *Ridlinum Lin. Ann. 2. p. 639.* confirmat.

Atque uti paroxyſmi hypochondriaci non niſi ab occaſionibus externis concitantur, ita easdem apud noſtrates maxime moverunt terror & ira, hæc præſertim, cum hactenus per totam praxin meam nullum utriusque ſexus hypochondriacum noverim, quem non aut iracundia, aut ira ſuppreſſa agitaverit. Quædam ex noſtratibus mente alias ſibi bene conſtans, quoties ira vehementiori corripitur, abſurda ſimul loquitur. Etiam ab improviſo conſpectu alterius hypochondriacæ abſurde ſe gerentis diſpoſitas ad hunc affectum paroxyſmis haut abſimilibus, ex pavore ſcilicet ſpirituum corripi, exemplum quarundam noſtratium confirmavit, quæ proin alterius in eadem ſimul platea habitantis occurſum conſpectumque probe & anxie cavet. Simili vero ratione id accidit, qua ad epilepſiam pronæ epilepticum quempiam afflictum ex improviſo conſpicientes, & ipſæ epilepſia corripiuntur, quod ſingulari exemplo mihi quoque compertum.

Inter ſymptomata primo dolores in ſcrobiculo cordis affligebant, cum anguſtiis præcordiorum & reſpiratione difficiliori, eo graviores, quo vehementior ira aut terror præceſſerat. Quædam dolore ejusmodi urgente in ſedendo ſimul ſyncipur deorſum quaſi trahi percipiebat, ita ut caput erigendo a ſyncope ſe præſervare neceſſe haberet. Nullum autem dubium eſt, dolorem hunc a nervis ventriculi irritatis exiſtere, atque ſi tenſivus ſimul eſt, lympham in eodem contentam ac pituitam ſimul fermenteſcere idque cum ructuum ſuppreſſione. Nervos certe ventriculi affici vel inde patet, quod hic non raro in hypochondriacis plane in convulſionem ſubitaneam absque nauſea agatur, cujus

jus exempla in *Zitmanni Medic. Forenſ. cent. 3. caſ. 64. & centur. 4. Caſ. 98.* occurrunt.

Deinde dolor dorſi interſcapulius, qui etiam poſt eructationes non remittebat, & cum maxima cordis palpitatione affligebat, flatibus vero per inferiora excretis levior erat. Quamvis autem dolores ejusmodi interſcapulei interdum a ventriculo male affecto dependeant, quod exempla apud *Foreſtum lib. 18. obſ. 27.* & *Ledelium in Miſcell. Societ. Noſtr. Dec. 2. Ann. 8. obſ. 30.* probant, in hypochondriacis tamen, cum in iisdem etiam poſt eructationes non remitterent, alia cauſa ſubeſt, diaphragmatis nempe ea parte, qua cum vertebris dorſalibus connectitur, quædam quaſi protruſio, ab inteſtino colo per transverſum dorſi ſito, ac flatulentiis diſtento, quod diaphragma quoque ſcrobiculum cordis ad interiora trahit, quale quid in quadam obſervavi.

Porro vigiliæ circa mediam noctem, quæ febrile quippiam innuere videntur, ſive re ipſa paroxyſmus quispiam noctu dormientes corripiat, ſive tantum fermentatio quæpiam aut anguſtia cordisque palpitatio easdem media nocte turbet, & vigiles reddat. Hæcque ipſa eo gravius affligit, quo magis ab ira aliisque affectibus commotæ erant. Nec in ſequiori ſolum ſexu ſymptoma hoc occurrit, ſed & virili quoque, meminitque *Ettmüllerus Op. Tom. 2. p. 1053.* ſtudioſi, qui ſingulis noctibus ſtato tempore circa medium evigilabat cum plurimis in abdomine flatulentiis, anxietate & palpitatione cordis talique reſpirandi difficultate & ſtrangulatione, hyſtericæ ſuffocationi ita ſimili, ut ovum ovo ſimilius eſſe non potuiſſet. Paroxyſmus vero hic poſt horas circiter duas ſudore modico prorumpente evaneſcebat.

Animi vero impotentia ac phantaſia, quodque rationes non admittant ita affecti, uti malum hoc valde exaltatum deſignat, ita quoque non absque deliriis noſtræ fuerunt hypochondriacæ, cum quædam de æterna ſalute poſt mortem plane deſperaret, & circa id unum anxia eſſet, alia nil niſi orbitatem liberorum die noctuque deploraret, alia a pulſatione campanarum neſcio quid ſibi ima-

imaginaretur, alia quamvis ætate provectior molam in utero metueret, alia claves ſuas domeſticas & ſupellectilem neceſſariam angulis quibusdam domus ſuæ remotioribus reponeret, omnes autem ſemper de præteritis angerentur. Obiter ac ὡς ἐν παρόδῳ ſi deliria ejusmodi tam hypochondriacorum quam febricitantium penitius conſidero, omnino cum Acutiſſimo *Petermanno Caſ. Med. Legal. Dec. 1. p. 7.* ceu quoque plenius probavi in *Selectis meis Phyſiologicis*, animæ noſtræ rationalis eſſentiam materialem mihi concipio, quæ ſcilicet ſpirituum animalium partem ſubtiliſſimam conſtituat, ſimulque in actiones corporis voluntarias influat. Atque hæc quidem uti a DEO primo homini ſub creatione inſpirata eſt, ceu quoque ex parte *Seneca Epiſt. 66.* cognovit, ita eandem dein ſemper cum ſemine parentum continuo propagari arbitror. Animas enim a DEO non infundi vel illud probat, quod alias ſummum hoc Numen ſemper ad congreſſus illicitos concurreret, & indeſinenter crearet, cum tamen totum creationis opus ſex dierum ſpatio finitum ſacra pagina dictitet. Nec etiam materialitati huic animæ immortalitas ejusdem contrariatur, cum per omnipotentiam divinam talis demum exiſtat, haut ſecus ac eadem totum hoc univerſum ex nihilo creavit, & adhuc dum per ſubordinationem cauſarum ſecundarum conſervat.

Quod vero mulieres præ viris hypochondriacæ ejusmodi affectioni obnoxiæ ſint, debilior ſpirituum in iisdem craſis in cauſa eſt, quodque affectibus magis abripiantur, nec laboribus ita ac viri exerceantur. Ex qua poſtrema ratione mulieres imprimis nobiles, quæque alias in ſtatu privato otioſe ac molliter vivunt, præ aliis ad affectiones has inclinant. Vulgus eapropter ſemper hic uterum accuſat, ac die Mutter-Plage vocat. Omnino autem duos hoſce affectus a ſe invicem diſtinguendos arbitror, affectionem ſcilicet hypochondriacam & ſtrangulationem hyſtericam, nec omnia circa tumores & motus in infimo ventre, pulſum cordis, reſpirationem ac deglutitionem vitiatam ſymptomata in mulieribus ſtatim hyſterica cum vulgo appellanda; Nec quoque ſuf-

ſuffocatio illa in mulieribus in ſpecie ſic dicta ab alia cauſa quam affecto utero deducenda, ceu latius ante hos triginta annos in *Diſputatione mea Inaugurali* de Suffocatione Hyſterica, Helmſtadii ſub præſidio Illuſtris Meibomii habita, oſtendi.

In curatione notavi, alvo paulo ſtrictiori exiſtente, flatulentiisque ac palpitatione cordis urgentibus, clyſteres etiam domeſticos ex lacte cum fl. chamomillæ, oleo, ac ſale omnem abſolviſſe paginam, qui licet ſingulis diebus reiterati, quam parum viribus detrahant, probat obſervatio *Hainii in Miſcell. Cur. Dec. 1. Ann. 3. num. 221.* occurrens. Imo hypochondriacos ſolis clyſteribus plane curari experientia edoctus dudum *Hercules Saxonia* aſſeruit *pract. l. 1. c. 16.* cum nulla ratione ſcybala in cellis Inteſtini coli concreta melius eluantur. Hæc ipſa in quadam noſtrarum tam dura erant, ut nigros lapides referre viderentur, & hæc, ſcybalis ipſis jam concretis, nihilominus liquida per alvum deponebat. Circa clyſteres porro in una obſervare licuit, cum iidem aliquoties reiterati fuiſſent, poſt ſolutionem alvi inſecutam fuiſſe dejectionem materiæ albæ viſcoſæ ac ſpumantis, cum inſigni remanente debilitate, ut dein hæc ipſa a clyſtere abhorruerit. Quam materiam ex ſuperioribus ac tenuioribus Inteſtinis deductam nullus dubito, cujus utpote chyloſæ adhuc magis ſeceſſus propterea non potuerit non debilitatem quandam relinquere. Subſtitui proin in alia Sal anglicum ad aliquot drachmas cum aqua fœniculi & veronicæ dilutum, quod alvum egregie movebat. In quadam tamen adminiculis ejusmodi opus non erat, ceu quæ ipſa, quoties affectibus paulo vehementioribus agitaretur, noctu ſemper aliquot ſedes fluidas ſpumoſasque haberet, maximo cum levamine altero ſæpe die adhuc continuantes.

Venæſectionem non niſi hypochondriacis æſtuantibus atque ad maniam inclinantibus convenire deprehendi, eaque magis in talo revulſionis cauſa vel in fronte ad derivationem. Alias enim Venæſectio ſpiritus adhuc magis ſubtrahit, ceu recte *Dnn. Lipſienſes* apud *Zitmannum Medic. forenſ. cent. 2. caſ. 33.*

monent, & quod exemplum mulieris apud *Ridlinum Lin. Ann. 6. p. 575.* docet, malum exaſperat.

Circa noctem magno cum fructu anodyna propinavi, laudanum ſcilicet liquidum cum Tinctura croci. Quamvis autem propter ἀταξίαν ſpirituum, Opiatorum uſus proficuus videatur, adeo ut etiam purgantibus eadem addat Illuſtris *Bohnius de Offic. Medic. p. 284.* ob debiliorem tamen ſpirituum craſin, quodque viſcoſitatem ſanguini ac lymphæ inducant, non niſi maxima urgente neceſſitate utendum iisdem arbitror.

In quadam vero euſarca, ſudore matutino conſueto non erumpente, ſudorifera ex pulvere Bezoartico Sennerti, ſale cardui benedicti alioque fixo acuato bene contulerunt, cum alias hoc neglecto non niſi impatientiam toto die præ ſe ferret.

In maxima anxietate & palpitatione cordis pulveres abſorbentes, cordiales, bezoarticos cum aquis meliſſæ, borraginis ſimilibusque in mixturas cochleares redactos egregie interdum reſpondiſſe deprehendi, qui nec ipſi alias ſatis decantato Lapidi Bezoartico inferiores exſtiterunt, quem tamen in quadam ſubinde ad ſex grana propinavi.

Cumque jam multiplici experientia cognoverim, quales vires cortex peruvianus in ſanguine ſpiritibusque confortandis, nec non inordinate commotis compeſcendis obtineat, præeunte *Muralto Miſcell. Curioſ. Dec. 2. Ann. 8. Obſ. 11.* quibusdam noſtrarum eundem quoque propinavi. Vbi tamen in forma pulveris aridior ipſis exſtitit, & calores in præcordiis excitaſſe viſus eſt, ut deſiſtere cogerer. Cuidam tamen ad hecticam proclivi, quæque paroxyſmos nocturnos ſimul patiebatur, ad exemplum *Ridlini Lin. Ann. 2. p. 477. & Ann. 6. p. 926.* nec non *Hamiltonii Regul. prax. p. 35.* corticem hunc conſerva borraginis in Electuarium redactum cum lacte caprino propinavi, quæ cum non ferret, eundem in forma decocti cum radice cichorii & floribus cordialibus ex aqua fontana parati ſumſit per aliquot dies maximo cum levamine, ita ut flatulentiæ notabiliter ſecederent, fermentatio ceſſaret, dolores dorſi præcordio-

rum-

rumque remitterent, & melius dormiret. Quarto tamen die majores ſemper ex decocto ejusmodi anxietates, ita ut vel cochleari ejusdem aſſumpto fermentatio ſenſibiliter increſceret & flatulentiæ utrumque hypochondrium ad axillas usque diſtenderent, ac fere tympanitici quid referret. Flatibus autem clyſteris beneficio eductis, mixtura cochlearis alia ſubſtituta, cujus baſis fere mixtura ſimplex erat, carminativis volatilibusque maritata, quæ etiam bene fecit. Adhuc tamen ſubinde modo palpitatione cordis, modo paroxyſmo febrili, modo calore hectico vexata, cum pulſu tamen non celeri, cum inſuper ex me perciperet, ante ſolſtitium hyemale malum ex toto non ceſſaturum, ſuaſu amicorum alteri cuidam Medico ſe commiſit, qui tamen majora nec ipſe præſtitit, nec ægra ante dictum ſolſtitium plenarie reſtituta eſt, ut adeo exemplo quoque ſuo jam antehac a me in *Selectis Medicis Sect. 1. n. 16.* aſſertam morborum chronicorum circa æquinoctia & ſolſtitia mutationem confirmet.

De acidulis Martialibusque nihil ſingulare notavi. Cum vero quædam hoc anno aquis acidis relictis thermales hauſerit, ſucceſſu quoque optato, confirmatus in ea opinione ſum, quam jam ab aliquot annis fovi, thermarum potum hoc in affectu acidulis ſæpiſſime præferendum, idque ob rationes ab Illuſtri *Hoffmanno Diſſert. Select. part. 2. p. 256.* congeſtas, quibus addi poſſet, quod ventriculum non ita refrigerent aquæ thermales ac acidulæ. Quin quod & febre lenta ſimul affligente aquæ ejusmodi thermales Aquisgranenſes egregie fecerint, ex obſervatione *Blondelli tract. German. de Therm. Aquisgran. pag. 230. & 251.*

Theæ infuſum, uti affectui huic ex non una ratione conducere jam ab *Illuſtr. Præſide in Miſcell. Cur. Dec. 2. Ann. 5. Obſ. 113.* notatum eſt, ita quædam noſtratium ſenſibiliter eodem alleviatur, ſi quando anxietate ac moroſitate ingruente ſtatim duo vel tria vaſcula ſorbillet.

(Hilteshemio Auguſtam Vind. d. 22. Dec. A. 1714 miſſa.)

OBSERVATIO CLXXXVIII.

DN. D. LAVRENTII HEISTERI.

Charta maſticata ſclopeto majori (flinte vulgo) exploſa, cranii perforati & mortis ſubitaneæ cauſſa.

PLures jam Auctores noxas annotarunt, quæ ex charta, inprimis maſticata, ſclopetis exploſa, productæ ſunt, quæ etiamſi levi intuitu inefficax appareat materia, tamen non raro gravium malorum & vulnerum, ſed ſæpe ipſius mortis cauſſa extitit; unde conſtat non ſemper globis ex plumbo alioque metallo opus eſſe ad homines interficiendos, ſed ſolam chartam ſufficere poſſe, & quidem non tantum ad partes molles perforandas, verum, quod mirandum, etiam ad robuſta cranii oſſa perfringenda.

Notabile hujus rei exemplum præbuit vir quidam in conſpectu multorum hominum Anno 1713. d. 10. Januar. in vicina Præfectura Brandenburgico-Onoldina, Burgthan dicta, ſequenti modo interfectus.

Novum inaugurabatur templum, & ſicuti talibus in occaſionibus fieri ſolet, ſigna lætitiæ a turma ruſticorum in hunc finem tunc conſtitutorum ex ſclopetis edi debebant.

Ruſticis his quidam præficiebatur, ad cujus nutum concione peracta arma ſua ignivoma exonerare jubebantur. Sed accidit, ut dum hic præfectus, in loco elato & ruſticis valde vicino ſtans, ſignum ad exploſionem daret, eodem momento, quo ſimul omnes ſclopetos ſuos laxabant, malo ſuo fato ad terram mortuus procidebat, cum ingenti lateris dextri vulnere capitis, omnisque eo ipſo lætitia in luctum convertebatur.

Ruſtici mox omnes in carcerem conjiciebantur, ob ſuſpicionem ac ſi globos plumbeos contra datum mandatum exoneraſ-

raſſent, a quibus mortuus ille fuiſſet interfectus, ſed uno ore nihil niſi pulverem pyrium cum charta ſe exploſiſſe aſſerebant, ac nonnulli ob fragorem majorem excitandum chartam prius manducaſſe confitebantur.

Accerſebar mox ad vulnus defuncti inſpiciendum, examinandumque, an non globi plumbei in capite hæreant: verum inveni in magna Studioſorum aliorumque adſtantium corona, cutem cranii lateris dextri ſupra aurem nigerrimam, aduſtam & miſere contuſam ac laceratam, cerebrique conquaſſati particulas adhærentes; apparebat ſimul foramen in cranii oſſis parietalis ejusdem lateris ſatis profundum, pugillum fere admittens, fruſtaque oſſis fracti, ad duos minimum digitos transverſos in cerebrum propulſa; Cæteroquin externe nihil præternaturale occurrebat, niſi unicum illud vulnus cœcum, ubi quidem introitus in cranii cavum, ſed nullus aderat exitus.

Deſiderabant mecum adſtantes anxie videre, quidnam hujus læſionis ac vulneris horrendi fuerit cauſſa, quidque in cranii cavitate ſe conſpiciendum exhibiturum ſit. Separavi propterea cutim cranii, & obſervavimus totum cranium mirifice fiſſum multis ingentibus fiſſuris, quæ a foraminis circumferentia inſtar radiorum ſtellæ undique per totum cranium diffundebantur, & quædam ad frontem, quædam ad occiput excurrebant, aliæ deſcendebant, aliæ aſcendebant, & ad oppoſitam usque aurem ſe extendebant, quædam breves, quædam longæ.

Aperuimus dein cranium ſerra, ut moris eſt, & cerebri latus dextrum usque ad medium ſive corpus calloſum miſere conquaſſatum ac laceratum invenimus, ſiniſtro cerebri latere integro.

Diſſecavi lente & per tenues lamellas ſenſim ſenſimque ad fundum usque cerebrum, ea ſpe fore ut globus quidam vel alia dura materia reperiretur, quæ cauſſa vulneris ac mortis eſſe potuiſſet, ſed incaſſum: nihil enim, niſi fruſta nigricantia aduſta cranii diffracti & intropulſi oſtendebamus, ideoque vulnus hoc a charta maſticata & frigore forte indurata (erat enim die illo inſigne frigus) inflictum fuiſſe pronunciavimus; idque non ſine ratio-

 nibus;

nibus: nam ſi globus fuiſſet, intraſſet cranium & in cerebro inveniri debuiſſet; aut cranium utrinque perforaſſet, verum tale quid non obſervabatur: charta vero manducata, firmiter in ſclopeto compreſſâ, & ſimul a frigore valde indurata, magnam penetrandi vim habet, atque hoc eo magis, quia talibus in caſibus fortioris ſoni excitandi cauſſâ, magna pulveris pyrii copia ſclopetos replent onerantque, unde vehementem illam contuſionem & mortem productam fuiſſe exiſtimo. Hoc exemplum partim docere poteſt, quod etiam ſine globis, ſolaque charta ſclopetis exploſâ cranium perforari & frangi queat; partim, quod cautius mercari diſcant illi, qui luſus gratia charta arma ignivoma onuſta exonerare gaudent, ne lætitiæ loco luctus, triſtitiam ſauciamque conſcientiam reportent. Notabile præterea in hoc cranio erat, quod nullum ſuturæ frontalis ſive coronalis veſtigium adfuerit.

OBSERVATIO CLXXXIX.

DN. D. LAVRENTII HEISTERI.

Tumor Cyſticus, meliceris dictus, avellanæ magnitudinis ex palpebra ſuperiori feliciter extirpatus.

OPerationes Chirurgiæ, quæ in vel circa oculos fiunt, ſi ullæ, profecto hæ difficiles & ob nobiliſſimum viſus organum aleæ pleniſſimæ ſunt, ſive viſus læſionem ſive deformitatem inde metuendam reſpicias.

Puella quædam tertium agens annum hic Altorphii tumore indolente in palpebra ſuperiori oculi ſiniſtri corripiebatur, ab initio valde exiguo, ſenſim vero ad avellanæ magnitudinem excreſcente, unde non ſolum deformitas oculi oriebatur, ſed & palpebra rite elevari amplius non poterat; Hinc cum parentes de majori deformitate ac periculo eſſent ſolliciti, meam opem implora-

plorarunt. Inveni tunc tumorem fere in medio palpebræ, paulo verſus canthum externum inclinantem, ac mobilem, hinc fauſtum de felici extirpatione augurium capiebam, quam & præmiſſa corporis præparatione Menſe Decembri 1711. ſequenti modo in præſentia multorum Medicinæ ſtudioſorum perficiebam. Miniſtro in ſella ſedenti ſupra genua puellam firmandam ac tenendam tradidi; Alius a tergo prioris ſtans, caput puellæ firmiter prehendebat. Poſtea pollice & indice manus ſiniſtræ tumorem cum palpebra, ne vacillaret, ſuſtinui, & dextra ope ſcalpelli acuti cutem palpebrarum usque ad tumorem, ſecundum ductum fibrarum muſculi orbicularis palpebræ ſemilunari quaſi ſectione caute diſſecui, & ſic tumor cyſticus in ſuo folliculo ſe dabat conſpectui. Sed quia firmius, quam antea putabam, cum interiori palpebræ membrana tenera, per quam ductus Meibomiani excurrunt, cohærebat ſive concretus erat, metu ne in ſeparatione integri folliculi tenuem illam membranam, cum modo laudatis ductibus diſſecarem, & malum priori facile deformius inducerem, ſi nimirum liquidum horum ductuum per incongruas vias effluerer, propoſitum mutavi, & ex arena, ut ajunt, novum conſilium cepi, atque tumoris hujus partem ſuperiorem reſecavi, materiam contentam melli inſpiſſato ſimilem expreſſi, & reliquum dein uſu unguenti digeſtivi cum pauco Ægyptiaci mixti conſumi curavi, quo facto, vulnus balſamo vulnerario tam pulchra cicatrice conſolidatum eſt, ut vix veſtigium, multo minus alia deformitas viſui ſe offerat. Jamque a triennio, quo operatio peracta eſt, nullum vel minimum indicium recrudeſcentiæ aut recidivæ ſe oſtendit, quod alias in talibus tumoribus facile accidit, ſi folliculus ſive cyſtis non integre extirpatur, quod tamen in loco adeo delicato vix tuto ob metum læſionis ductuum Meibomianorum fieri poteſt: unde patet folliculum hunc funditus eſſe extirpatum.

OBSER-

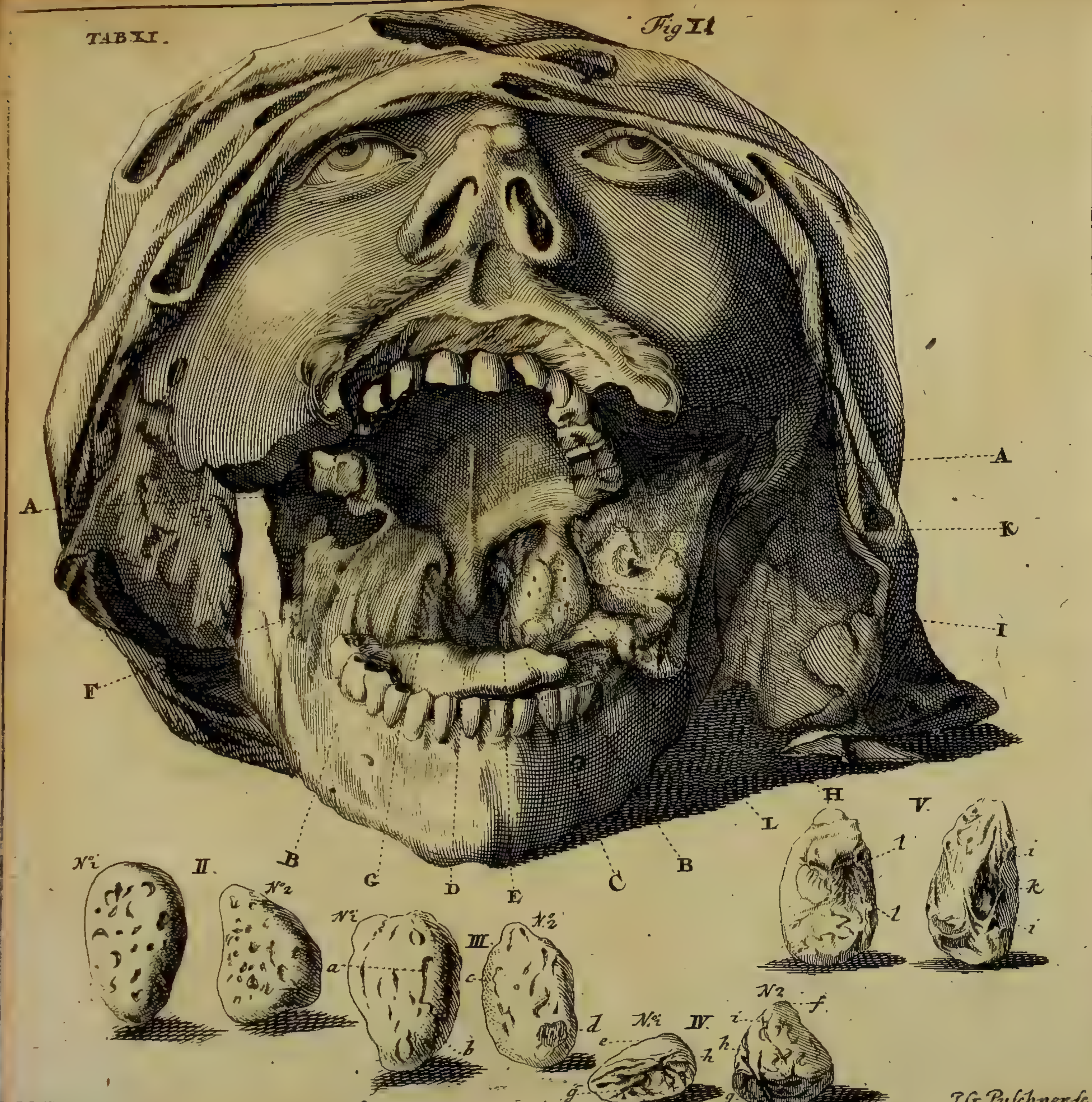
OBSERVATIO CXC.

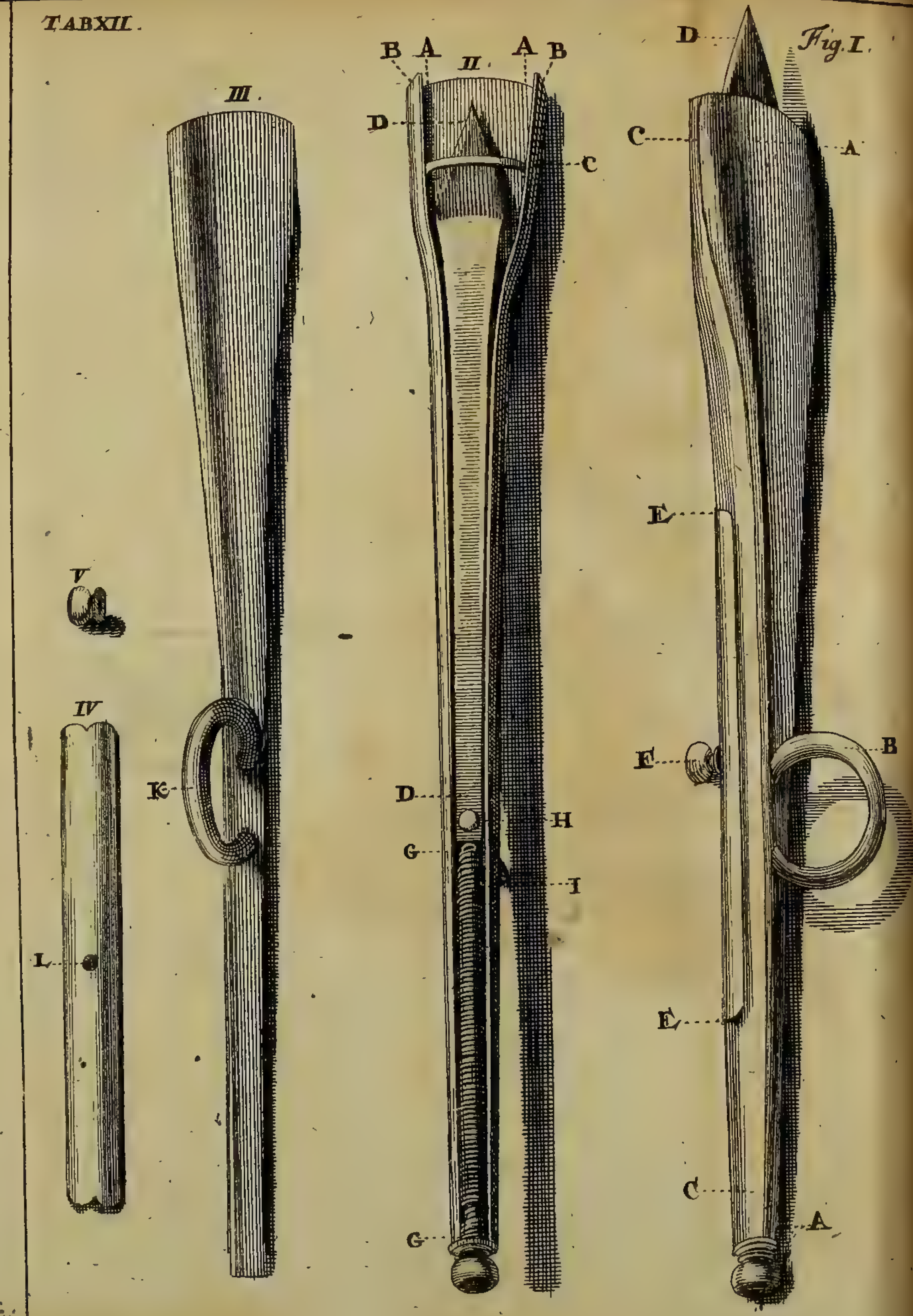
DN. D. LAVRENTII HEISTERI.

Tonſillarum nova & accuratior delineatio ac deſcriptio.

QVamvis tonſillarum morbi frequentes ac valde dolorifici» imo & periculoſi ſint, medicamque opem ſæpe expoſcant, atque ideo eorum cognitio Medicis valde neceſſaria ſit; neſcio tamen qua de cauſſà, apud Anatomicos vel nullæ prorſus, vel ſaltem minus accuratæ delineationes inveniantur; inprimis vero miror Valſalvam, qui, licet novam earum delineationem in Tract. de aure humana ediderit, Tab. V. Fig. I. talem tamen nunquam extitiſſe jurarem, aut unquam inveniri, niſi calcographi incuriæ culpam adſcribendam velit. Præterea & hoc obſervavi, quod in anatomicis demonſtrationibus plerumque a Profeſſoribus Anatomicis vel omittantur, vel nonniſi per tranſennam (ob moleſtiorem forte earum præparationem) oſtendantur, ſic ut multos exiſtere Doctores Medicinæ certo perſuaſus ſim, qui eas nunquam viderint. Accedit & hoc, quod juvenis eorum inflammatione ſæpe laboraverim, vel hinc eas rite cognoſcendi deſiderio ſemper flagraverim. Quapropter jam ab aliquo tempore de meliori deſcriptione & delineatione cogitavi, ut illi, quibus occaſio cadavera ſecandi deeſt, ex diſtinctiori figura meliorem earum ideam ſibi formare queant, eamque ob cauſſam multis in cadaveribus humanis, in earum accuratiorem anatomen inquiſivi, & varias tonſillas collegi, easque partim in ſpiritu balſamico conſervavi, partim tantum delineavi & varietates annotavi. Accidit autem a triennio, ut DN. D. Widmannus, tunc Auditor noſter ſolertiſſimus, nunc Phyſicus ordinarius Norimbergenſis, nobis Amiciſſimus, hanc de tonſillis materiam in Academia Altorfina pro themate inaugurali tam phyſiologice & pathologice quam practice elaboran-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

TAB.XI.
Fig.II.
A
A
K
I
F
B
G
D
E
C
B
L
H
V.
N°1
II.
N°2
N°1
III.
N°2
N°1
IV.
N°2
J.G. Puſchner ſc.

TAB.XII.
Fig.I.
III.
II.
V.
IV.
K
L
D
C
A
B
E
F
G
H
I

borandam ſibi eligeret, earumque in cadavere virili, quod tunc publice diſſecabam, accuratiorem præparationem pro apta delineatione a me expeteret; quod etiam lubens præſtiti, & hinc illa delineatio, quæ Tab. I. conſpicitur, nata eſt, quæ an reliquis præſtantior, & cum natura conveniat, harum rerum peritis dijudicandum relinquo.

Dein quia in lectionibus noſtris chirurgicis novum quoddam & utile inſtrumentum Chirurgicum pro ſuppuratis tonſillis aperiendis obſervavit, hujus quoque delineationem, quia antea nusquam adhuc, quantum ego novi, proſtabat, ſuæ Diſſertationi addere conſultum putavit. Quia vero Diſſertationes Academicæ ad Exteros vix perveniunt, hinc publico haud ingratum eſſe arbitratus ſum, utramque hanc tabulam Ephemeridibus hiſce, cum brevi, quantum fieri poteſt, deſcriptione inſerere.

Tonſillæ, Græcis παρίσθμια, ſunt glandulæ binæ in faucibus prope uvulam ſitæ, una in quovis latere, tunica oris communi tectæ, pluribus foraminulis tanquam totidem ductibus excretoriis pertuſæ, figuræ plerumque ovatæ, unciam circiter unam longæ, dimidiam latæ craſſæque, coloris ex albido rubentis, ſecretioni liquidi mucoſi ex ſanguine arterioſo deſtinatæ, quod ex foraminulis earum pro pharyngis & laryngis humectatione ac lubricatione, deglutitionis præſertim, ut & vocis & loquelæ facilitandæ gratia excernitur.

Vt vero earum naturalis ſitus & locus ſcitu ſatis neceſſarii rite cognoſcantur Tab. XI. Fig. I, ſimul cum deſcriptione erit conferenda: Nimirum Capite aliquantulum reclinato, ſicut in faucium inſpectione fieri neceſſum eſt, atque ore, quantum poſſibile, ope maxillæ inferioris (BB) diducto, linguaque (C) depreſſa, in poſtica oris parte, ubi palati fornix (AA) deſinit, in medio perpendiculariter dependet uvula (D), ad hujus latera membrana apparet rubicunda, totum oris cavum (dentibus exceptis) obtegens, ſub qua membrana (F) dextra deliteſcit tonſilla, ſic tamen ut orificium ejus nunc unum, ſicut in hac

figura, nunc plura, modo ampliora modo anguſtiora, accurato examinatori ſe offerant (G), ſeparata autem & reclinata iſta tunica, ut in ſiniſtro latere ad (H) exhibetur, integra tonſilla ſiniſtra (I) cum palato ſuperius cohærens (K) in conſpectum venit; inferius vero ad radicem linguæ, pharyngem & laryngem ſe extendens. Alias vero ubi membrana oris (F) adhuc tecta eſt, cum uvula quoque ſuperius connectitur. Denique (E) muſculum uvulæ plerygoſtaphilinum externum dictum indicat, ſed a Chalcographo minus diſtincte hic expreſſus eſt.

Figura II. ejusdem tabulæ notat duas tonſillas N°. 1, & 2 ex alio cadavere depromptas in naturali magnitudine, diverſæ admodum figuræ. N°. 1. ſatis exacte figuram amygdalæ fructus repræſentat, unde a multis amygdalæ etiam vernaculis linguis appellantur. Verum N°. 2. quamvis ex eodem ſubjecto, tamen nihil minus quam amygdalam refert, ſed irregularem figuram obtinet. Vbi ſimul notamus, quod, etiamſi tonſillæ alias ſæpe magnum ſinum ſeu cavitatem contineant, in quem omnia vel ſaltem multa orificia deſinunt, tamen hæ magno ſinu prorſus deſtitutæ erant, ſed quodlibet illorum orificiorum in ſuperficie conſpicuorum parvulum ſinum proprium habebat, & figuris inter ſe mire variabant.

Fig. III. N°. 1. & 2. duas tonſillas ex alio ſubjecto exhibet, ubi a notat ſinum magnum, præter quem tamen plures minores variæ figuræ & magnitudinis adſunt. b fiſſuram indicat, tonſillam aliquo modo in duas partes dividentem, quod ſæpius videre contingit. c Sinum magnum ſive communem in altera tonſilla N°. 2. & d alium magnum ſinum tres minores continentem; plura præterea alia hic obſervantur orificia minora, præter modo recenſitas cavitates majores.

In Fig. IV. N°. 1. indicantur pars tonſillæ ſuperior globoſior transverſim a reliqua graciliori N°. 2. reſecta. g Sinuum veſtigia, f apex: h fiſſura tonſillam quaſi bifidens, i ſinus minores figuræ ſeminularis, ut in fig. 11.

Fig.

Fig. V. Binas alias tonſillas humanas oſtendit, ſinubus communibus ii, ll, gaudentes, in quem omnes alii minores ſinuli coëunt k.

Ex quibus omnibus figuris tonſillarum, accurate ad vivum delineatis, cognoſcitur, Valſalvæ delineationes tonſillarum, omnia earum orificia unius ejusdemque fere magnitudinis ac figuræ, æqualique ordine diſpoſita, repræſentantes, in Tract. de aure humana Tab. V. Fig. 1. cum natura haud convenire. Qui plura curioſa ſcituque digna de tonſillis noſſe cupit, ipſam laudati D. Widmanni doctiſſimam Diſſertationem adeat. Nos enim hic nihil, niſi figuras, earumque breves explicationes tradere voluimus.

OBSERVATIO CXCI.

Dn. D. LAVRENTII HEISTERI.

Inſtrumenti novi pro tonſillarum abſcesſibus aperiendis deſcriptio.

VArias dari methodos abſceſſus tonſillarum aperiendi haud ignoro, & in genere in quavis operatione chirurgica cum præſtantiſſimis Chirurgis illam methodum, quæ ſimplici inſtrumentorum apparatu æque bene perfici poteſt, ſemper præferendam eſſe judico illis, quæ inſtrumentis difficilius parabilibus magisve compoſitis indigent; cum eorum multa magis ad pompam, quam ob neceſſitatem excogitata proſtent. Attamen propterea non omnia inſtrumenta compoſita, vel apparatus majores, ubi res aut neceſſitas exigit, damnari aut rejici debent, ſicut id trepani, lithotomiæ aliisque multis exemplis probare poſſemus, niſi aliæ rationes prolixitatem jam vetarent; & quamvis ſatis ſciam, tonſillas ſuppuratas lanceola vel ſcalpello bene acuto aperiri poſſe, tamen pueris & delicatulis ferri aſpectum abhorrentibus, & præcipue etiam ſexus ſequioris mollitiei ſæpe aliquid dan-

dum eſt,qui non raro adeo pertinaciter inſtrumentis pungentibus vel ſecantibus repugnant, ut ex inani ferri metu temere mori & ſuffocari,quam ferrum admittere malint.Quibus in caſibus e prudentia & officio,imo ex conſcientia, Medici eſſe puto, Stratagematibus uti ad ægri vitam ſervandam, eumque a dolorum cruciatibus cito liberandum: Medicum enim omnia agere decet, quæ ad ægrum ſervandum facere poſſunt. Hunc igitur in finem pro aperiendis tonſillis tumentibus & ſuppuratis inventum eſt inſtrumentum a Chirurgo Gallo in Belgio mecum communicatum, cujus Autorem neſcio, quo egregie talibus ægris pia fraude imponi poteſt. Poſtquam enim Chirurgus inſtrumentum hocce, lanceolam occultans, & ſpatulam repræſentans, bona cum venia & pace ægri ad linguam deprimendam, faucesque inſpiciendas (quod tales ægrotantes permittunt) in os illius ingeſſerit, lancettam occultatam pollicis preſſione protrudere & abſceſſum aperire poteſt, patiente id vix atque ne vix quidem animadvertente. Idcirco quoniam hoc inſtrumentum, quod lancetta cannulata vel occultata, aut Græco vocabulo *παρισθμιοτόμος* commode vocari poteſt, in paucorum adhuc manibus verſatur, utileque eſſe poteſt, ejus delineationem ac deſcriptionem hic addere operæ pretium duximus.

Repræſentatur hoc in Tab. XII. ubi Fig. 1. exprimit integram machinam forma ſpatulæ, intra cujus cavum recondita eſt lanceola, quam hic exertam conſpicere licet, quouſque extrudi poteſt ac debet, cujus vero apex alias non eminet, niſi preſſione digiti protrudatur. A A Notat operculum thecæ, ſub quo lanceola occultatur. B annulum operculi, per quem firmioris retentionis gratia in applicatione digitus medius transmittitur. C C thecam ipſam ex argento aut cupro flavo, cui reliqua firmiter juncta ſunt. D. Lancettæ aciem exporrectam, quouſque in operatione protrudi poteſt. EE Laminam, quæ rimam obtegit, in qua globulus F una cum prædicta lamina movetur, qui in operatione pollice protruditur, & cum hoc ſimul lanceolæ apex; remittente autem pollicis preſſione, & globulus hic & lanceola

ſimul

ſimul reſiliunt, ac lanceola denuo in thecam ſeu cannulam ſuam ſe abſcondit. Vt autem hujus machinæ interna fabrica Lectoribus quoque innoteſcat, ſeparavimus ejus partes, ut compoſitio eo melius pateat. Hinc in figura *II.* ſiſtitur theca aperta, ut lancettæ ſitus & cum elatere fili ferrei nexus, mediante clavo factus, diſtincte conſpici queat. Litteris AA indicatur thecæ Baſis. BB Ejus parietes elevati. C Lamina tenuis transverſim poſita, præcavens ne lancetta ſub ipſius protruſione ad hoc illudve latus thecæ impingat, ſed recta procedat, DD Lancetta ipſa. GG Elater ſeu filum chalybejum in gyros convolutum, protruſam lancettam, ſponte intra capſulam retrahens. H Clavus lancettam cum elatere conjungens, cui clavo per trochleam e latere oppoſito I continuus eſt globulus ille F Fig. 1. quo mediante lancetta e theca protruditur. Notandum tamen in hac figura literam I cum clavo, quem indicat, a Chalcographo altius poni debuiſſe. Fig. III. indicat ſeorſim thecæ operculum ex tenui quoque lamina factum cum annulo ſive manubrio K. Fig. IV. exhibet laminam minorem, rimam in theca pro libero lancettæ motu atque itu redituque globuli factam, obtegens, ne æger meticuloſus ferrum occultum facile percipere poſſit. Fig. V. denique notat globulum illum ſejunctim trochleæ clavo applicandum, ope cujus lancetta (ſicut ſupra dictum) libere extrudi poteſt.

Applicatio & uſus hujus pariſthmiotomi talis eſt: *Machina* Fig. 1. ita invertatur, ut annulus terram reſpiciat, pars ampla ægrum, tenuior Chirurgum. Poſtea medio digito per annulum B transmiſſo, ſuperius vero pollice & indice admotis ita teneatur, ut pollex poſt, index ante globulum F ponatur. Altera manu prehendatur machina firmioris retentionis gratia in tenuiori extremo, ne vacillet in applicatione. Deinde pars amplior ſub ſpecie alicujus ſpatulæ ad linguam ſupprimendam & fauces inſpiciendas per os ad tonſillas ita dirigatur, ut mediante pollice protruſus globulus F extrudere cuſpidem lancettæ, atque hæc abſceſſum tonſillæ congruo loco, ubi ſcilicet pus quam

maxime conſpicitur, pertrudere queat. Hoc poſtquam dicto citius peractum eſt, inſtrumentum ſtatim ex ore retrahitur, ægerque materiam purulentam in ore ſentiens, ſponte exſpuet, atque vel caſu abſceſſum ruptum eſſe putabit, vel ſe ita ſalutari fraude deceptum eſſe gaudebit: nam dolor ab lancettæ cuſpide vel nullus eſt vel valde exiguus. Atque ſic hoc ſolo & unico inſtrumento perficimus, quod alias nonniſi duobus, ſpatula ſcilicet ad linguam ſupprimendam, & lanceola ad pertundendum, & quidem haud ſine majori moleſtia fieri potuiſſet.

OBSERVATIO CXCII.

Dn. D. LAVRENTII HEISTERI.

Obſervationes ſingulares in monſtroſo bicipiti vitulo.

IN ultimis Ephemeridibus, Anno 1712. editis, dixi me in anatome vituli monſtroſi bicipitis verſari, & quoniam eodem tempore Ephemeridum impreſſio ad finem properabat, ejusque anatomen nondum abſolveram, ſingularia in eo obſervata, quæ tunc ob temporis penuriam delineare & deſcribere non poteram, hucusque differre cogebar. Ea autem hæc erant: Ex unius colli extremo duo prodibant capita perfecta & omnibus ſuis partibus integra æqualis magnitudinis, quorum alterum dextrorſum, alterum ſiniſtrorſum ſpectabat, circa occiput vero coalita erant. Aperiebam utrumque caput, ut viderem, qua ratione cerebra ſe haberent, & ubi finem adipiſcerentur, quoniam ſolum unum collum & per totum corpus una ſpina dorſi ſeu vertebrarum columna aderat, & propterea etiam, ut ſuſpicabar, una ſpinalis medulla. Craniis apertis in utroque horum reperiebam cerebrum ac cerebellum perfectum, ejusdem magnitudinis & ſtructuræ, ut in aliis vitulis recens natis, neque in externis neque in internis ulla apparebat differentia: donec tandem ad

ad medullam oblongatam ventum erat, ubi reſectis cerebris AA & cerebellis aaaa Fig. 1. Tab. XIII. videre licebat, quomodo binæ medullæ oblongatæ b b ad c in unam ſpinalem medullam d coibant. Cæterum glandulæ pineales e e, nates ff, ff, teſtes gggg & reliqua ſe habebant, ſicut hic delineata ſunt, ac præter ea nihil extra ordinem aderat.

In ore vero, quia utrumque etiam in unum idemque collum deſinebat, linguæ AA Fig. 2. Tab. XIII. ad BB coalitæ erant, & communes fauces habebant, quæ in unum œſophagum CC, & unum laryngem, cujus epiglottis D & cartilagines arytænoides EE cum apertura laryngis hic conſpiciuntur, terminabantur. In reliquis partibus nihil peculiare occurrebat, ſed ut in alio vitulo conſtitutæ erant.

OBSERVATIO CXCIII.

Dn. D. LAVRENTII HEISTERI.

De

Infante ano clauſo nato, cum defectu inteſtini recti.

QVamvis non deſint Auctores, qui exempla infantum ano clauſo natorum (vulgo atretorum) annotaverint, & Amſtelodami jam duos ipſe viderim; ob ſingulares tamen circumſtantias, obſervationem, quæ hic in vicino pago Palatinatus ſuperioris Ehlsbach dicto An. 1714. d. 24. Febr. ſeſe obtulit, hic deſcribere utile pariter ac curioſum arbitratus ſum. Accerſitus fui ad infantem maſculini ſexus die quarto a nativitate, de quo obſtetrix illius loci ad me transmiſſa referebat, infantem hunc carere apertura ani, eum jam fæces nigras ſive meconium vomitu rejeciſſe, ſummaque virium proſtratione laborare, & propterea parentes auxilium a me deſiderare. Qua de cauſa me mox cum multis Medicinæ Studioſis in viam contuli, & offendi infan-

tem

tem debilem vomiturientem, cutis colorem ex viridi & flavo atrum, anum clauſum, & loco ani veſtigium quoddam firmam cicatricem repræſentans, introtractum, tactui non vel parum cedens. Ex quibus circumſtantiis parum ſpei infantem in vita conſervandi ſupereſſe, Parentibus & adſtantibus indicavi, quia ex duritie veſtigii ſuſpicabar inteſtinum rectum deficere, ſicut cum Celeberr. Ruyſchio jam olim Amſtelodami obſervaveram, & propterea etiamſi apertura ſive ſectio inſtitueretur, tamen ad locum fæcum me pervenire non poſſe; Nam in caſibus ſanabilibus, ubi inteſtinum rectum tantum cute vel membrana clauſum eſt, veſtigium molle & protuberans oſtendi ſolet; attamen ne quid in caſu tali ancipiti & deſperato, ubi mors certa imminebat, a me omitteretur, unde auxilium adhuc quoddam exſpectari vel ſperari poſſit, me aperturam moliri velle propoſui, quam & parentibus annuentibus tentavi. Nimirum cruribus infantis divaricatis lancettam majorem, quali pro abſceſſibus aperiendis chirurgi utuntur, in cicatrice ſive veſtigio illo ani ſenſim ac blande ſecundum ſitum inteſtini recti intruſi ad quatuor transverſorum digitorum longitudinem; ſed ſine cavitatis ſenſu ac ſine fæcum effluxu (quæ alias cavitate reperta per vulnus effluunt) verum perpetuo cultellus in denſa maſſa carnea hærebat, nihilque niſi guttæ quædam ſanguinis effluebant. Sed ne quid omitterem, quod prodeſſe poſſe exiſtimarem, mox loco lancettæ longiorem acum triangularem (quam Galli trocar appellant) immiſi profundius, ſed fruſtra quoque & ſine effectu. Immiſſis tandem digitis accurate exploravi, an inteſtinum aut cavitas ejus explorari queat, verum nihil reperiri licebat. Cum itaque nihil auxilii ſupereſſe videbam, fato ſuo infantem relinquendum eſſe annunciavi, & infante mortuo ejus diſſectionem a Parentibus expetii: Moriebatur nocte ſequenti poſt multos vomendi conatus & convulſiones horribiles, proximoque die diſſectionem & explorationem ſuſcepi; ubi obſervavi, inteſtinorum craſſorum cavitatem tantum usque ad recti principium ſive ad ſupremam oſſis ſacri partem ſe extendiſſe, reliquum ad anum usque ſpatium

den-

denſa quadam carnea ſubſtantia repletum erat. Ex qua obſervatione diſcere licet, quod non omnes atreti unius ejusdemque ſint naturæ, & quod illi, quibus anus tenuiori tantum ſubſtantia clauſus eſt, curationem facilem, tales autem, ſicuti hic noſter caſus, nullam admittant.

OBSERVATIO CXCIV.

DN. D. LAVRENTII HEISTERI.

Vrachus in eodem infante usque ad umbilicum raro exemplo apertus & pervius repertus.

LIs ac diſceptatio eſt inter Anatomicos, utrum urachus in homine pervius quoque, ſicut in beſtiis, vel an clauſus ſit. Plerique eum omnino clauſum eſſe ſtatuunt, & inter hos Clariſſimus Verheyen in anat. Corp. Hum. edit. priori cap. de ſecundinis ita ſcribit: *In homine quidem datur aliquod vinculum membranaceum nomine urachi vulgo notum, quo mediante veſicæ fundus ab umbilico ſuſpenditur; ſed illud unquam pervium eſſe repertum legi vel audivi nunquam.* In poſterioris editionis ſupplemento Tract. V. Cap. XII. aſſerit: *ſe nunquam advertere potuiſſe in fœtu humano, licet ſæpe facto periculo, urachum pervium; imo ſe conſuluiſſe Clar. D. Ruyſchium, qui reſpondiſſet ſe examinaſſe ultra quinquaginta veſicas urinarias humanorum fœtuum, ſed nunquam reperiſſe ullam in fundo perforatam, ullumve ductum, qui inde ad umbilicum fœtus protruderetur.* Sed cum in fœtu hoc atreto, jam quinto a nativitate die inquiſiviſſem, demonſtravi multis præſentibus Medicinæ Studioſis non ſolum manifeſtum foramen e veſica in urachum ſpectans, & ſpecillum craſſum obtuſum admittens; verum dum ſpecillum obtuſum calami ſtraminei craſſitiei immitterem, usque ad umbilicum facili negotio tranſiit, ubi tamen ſubſtitit, nec ultra umbili-

cum pervius erat. Vnde patet, quamvis raro, tamen quandoque urachum in fœtu humano apertum eſſe, nunquam tamen ultra umbilicum in homine pervius hactenus inventus eſt.

OBSERVATIO CXCV.

DN. D. LAVRENTII HEISTERI.

De

Singularibus vermibus in equo repertis.

SIcuti in diverſis plantis diverſa vermium & erucarum genera obſervantur, ita & in ipſis animalibus diverſis varii vermes reperiuntur, & in propatulo eſt alios in homine, alios in carnibus, alios in aliis reperiri beſtiis, ſicuti diligentes animalium ſcrutatores ſæpe offendunt, ſcriptisque conſignarunt.

Sed cum nuper ſectionem equi viventis in gratiam Studioſorum perficerem, ob ductus thoracici ac vaſorum lacteorum inſignem magnitudinem ac perſpicuitatem demonſtrandam, ac poſtea reliqua quoque viſcera perluſtrarem, inveni primum in inteſtino duodeno, dein etiam in ventriculo præcipue prope pylorum, magnam peculiarium quorundam vermium copiam ſeu potius acervum, chryſalidum inſtar bombycum transmutatorum ſicut in Tab. XIII. Fig. 3. lit. aaaaa aliquot cum fruſto ventriculi bbbb, naturali magnitudine delineari curavi, colorem vero habebant rubentem ſeu carneum, & uno extremo erant liberi, altero vero ad lineæ mathematicæ profunditatem firmiter inhærebant tunicis ventriculi, e quibus poſtquam vi aliquot extraxi, foraminula cœca, id eſt non prorſus pervia relinquebant, quorum veſtigia literis cccc indicavi. Et inde forte evenit, quod equus hic ad ſummam maciem ac debilitatem fuerit reductus, quo nulli amplius uſui exiſteret idoneus.

OBSERVATIO CXCVI.

DN. D. LAVRENTII HEISTERI.

Vermes in columbis ſingulares.

DVm mōdo de vermibus in equo locutus ſum, in memoriam redit notabilis hiſtoria de raris vermibus in columbis hic obſervatis.

Accidit nempe ſuperiori æſtate Anni nimirum 1714. hic civi cuidam Chirurgo, qui multas alit columbas, ut plures intra paucum tempus numeraret mortuas, ſine ulla cauſſa manifeſta, & pleræque reliquæ triſtes ſedebant ac languebant, verbo ægrotabant, & in vitæ periculo verſabantur. Movit eum tandem ſciendi cupido columbas tales mortuas diſſecare, ut in cauſſam hujus luis mortiferæ columbarum inquirere poſſit; quod dum fecit, invenit ventriculos earum vermibus tenuibus albicantibus fere digitum minimum longis, craſſitie fili craſſioris (vulgo Bind-Faden) repletiſſimos, columbasque valde emaciatas. Hoc ſpectaculum cum mihi repræſentaret, & de remedio quodam, ne reliquæ ægrotæ perirent, ſermonem mecum miſceret, conſiliumque agitare cœpiſſet, an non Mercurii uſus, vermibus alias inimiciſſimus, & hic proficuus eſſe poſſit. Approbavi conſilium, auctorque fui, ut aquam, in qua argentum vivum probe fuit exagitatum, ipſis pro potu continuo offerret: & poſtquam hoc fecit, pleræque reliquæ, paucis ſolum exceptis, quæ primis diebus adhuc moriebantur, & forte ob languorem earum nihil vel parum potarant, ſunt conſervatæ. Ex qua obſervatione, quamvis vilis videatur, haud exiguum forte commodum rei publicæ aliquando accedere poterit, ſi in morbis epidemicis pecorum non ſolum ſectiones eorum inſtituantur, ſed & repertis vermibus, mercurialibus eorum ſanatio tentetur, nam fortaſſe morbi tales epidemici pecorum, ut & atrophia in equis aliisve animalibus ſæpius a vermi-

 bus

bus oritur, quam hactenus fuit cognitum. Cum autem boni Civis ſit ea non celare, quæ rei publicæ & toto generi humano utilia ac proficua eſſe poſſunt, has quoque obſervationes de vermibus non indignas cenſui, quo locum in hiſce Ephemeridibus obtineant.

OBSERVATIO CXCVII.

DN. D. LAVRENTII HEISTERI,

De

Cane, cui lienem extirpavi.

QVia de uſu lienis Auctores nondum conveniunt, ſed alter hanc, alter aliam foveat ſententiam, imo quotidie adhuc novas opiniones proferant, inprimis etiam quia celebris Verheyen in corpor. Human. Anatomiæ poſtrema editione ſentit aut ſaltem ſuſpicatur, lienem forte aliquem uſum in generationis negotio præſtare, certumque cæteroquin ſit lienem canibus ſalva vita exſcindi poſſe, imo ſine notabili quodam ſanitatis detrimento; nullum tamen adhuc certum exemplum proſtet, (quantum ego ſaltem ſcio, aut apud Scriptores reperire potui) canis liene orbati, qui ultra biennium vitam protraxiſſet, hinc ipſe quoque experimenta capere inſtitui, & tentare, quid obſervare poſſem. Quapropter ſuperiori Anno 1714. Menſe Septembri cani femellæ ex moloſſorum genere tertio ætatis menſe lienem amputavi. Vulnus brevi rurſus ſine omni fere incommodo canis coaluit, & ipſe ſemper geſticulabundus ac lætabundus ab ipſo exſectionis die ad hoc usque tempus circumvagatur, currit ac ſaltat, ſine omni perceptibili noxa. Econtrario a primo amputationis die incepit avidiſſime vorare, & adhuc hodie fere inſatiabilis eſt, quæcunque reperit, conſumens. Ad curſum, ſi quisquam alius eſt velociſſimus, viribusque integris, robuſtis, ac primis diebus ſingulis momentis urinam excrevit.

Quic-

Quidquid in poſterum in ipſo obſervabo, & inprimis etiam an in utero concipiet, alio tempore cum eruditis communicare non gravabor.

OBSERVATIO CXCVIII.

DN. D. LAVRENTII HEISTERI,

De

Cataracta quadam lactea rara ac ſingulari in diſſecto oculo obſervata.

ETiamſi in tractatu meo de Cataracta & glaucomate, haud ita pridem divulgato, multa exempla & obſervationes deſcripſerim, quæ cataractam in humoris cryſtallini opacitate, & non in pellicula quadam in humore aqueo concreta exiſtere, probarunt; nullum tamen adhuc exemplum oculi diſſecti talia obſervanda dedit phænomena, qualia nuperrime hic in ædibus meis obſervavi. Scripſi in Ephemeridibus Academiæ Cæſareæ Nat. Curioſ. Ann. 1712. editis, canem hic eſſe Altorfii vera Cataracta in utroque oculo laborantem, easque non in pellicula, ſed in lentis cryſtallinæ opacitate conſiſtere, ſitus, color, convexitas &c. perſuadebant. Monui vero ſimul, animal illud tam carum ſuo eſſe Domino, ut eum diſſecare non permitteret.

Tandem tamen die 6. Februar. 1715 mortuus ad me deferebatur, ut oculos ejus aperirem, atque in cataractas has inquirerem. Et licet nunc a quinquennio cœcus fuerit, tamen oculi & cataractæ ejus hactenus ſemper eadem ſpecie, ſicuti ante triennium, ſe repræſentabant, ſine ulla notabili differentia, niſi quod pridie fortem percuſſionem ſive ictum in oculo ſiniſtro acceperit, a quo oculus ſiniſter prorſus erat contuſus & deſtructus, ut nihil amplius diſtincte magno meo dolore in eo cognoſci potuerit, dextro tamen integro atque illæſo.

Aperui primum præſentibus multis Studioſis oculum contuſum, ſed ita contritus erat, ut in globo ſive bulbo oculi nihil niſi maſſam ſanguinis coagulati reperire liceret. Verum dexter oculus priſtinam ſuam faciem ſervabat, & poſt pupillam corpus apparebat opacum, albicans, convexum, prout cataractæ ſe oſtendere ſolent.

Quod poſtquam omnes adſtantes probe perluſtraſſent, oculum hunc ex orbita caute ſeparavi, & bulbum ejus ab omnibus muſculis & pinguedine liberavi. Hunc poſtea in menſam ita poſui, ut tunicæ corneæ incumberet, nervusque opticus ſurſum ſpectaret. Reſecavi tunc forfice acuto nervum opticum cum poſteriori bulbi parte, quantum pro facili inſpectione in oculum ſufficiebat: & omnes obſervavimus per humorem vitreum pellucidum, corpus lentiforme opacum, candicans in loco lentis cryſtallinæ. Atque ut eo diſtinctius conſpicerentur omnia, nec ulli dubitandi anſa relinqueretur, bulbi partem poſteriorem tandem ultra dimidium forfice amputavi, ut ſic undique exacte pateat corpus illud opacum eſſe lentem cryſtallinam. Quibus peractis corpus hoc acu nova Briſſæi a cohæſione cum ligamento ciliari (quocum naturaliter cohæret) ſeparavi, ut & anterior ejus pars rite perluſtrari poſſit: quo facto nulla membrana, nullumve aliud corpus præternaturale aderat, quam ſæpe dicta lens cryſtallina; reliquæ oculi partes recte ſe habebant. Attamen in hac ſeparatione, quoties lentem hanc opacam acu premebam, rarum & inſolitum ſpectaculum ſe oſtendebat, nimirum obſervavi ſemper foveam ab acu plana huic corpori cryſtallino imprimi, acuque remota foveam illam mox rurſus diſparere, eodem prorſus modo, ac ſi veſicam liquido plenam digito premimus, quæ digito remoto, mox priorem figuram fovea deleta, denuo induit. Satis autem hocce phænomeno conſiderato, acu tandem membranam hujus lentis perforavi, & dicto citius humor candicans lacteus membranam hanc modo replens atque diſtendens effluebat, ac parietes membranacei, qui ante

per-

perforationem figuram lentis cryſtallinæ naturalem perfecte exhibuerunt, nunc omnino concidebant, unde apparebat totam corporis cryſtallini ſubſtantiam in humorem lacteum diſſolutam aut transmutatam fuiſſe. Atque ſic hæc cataracta ſe habebat inſtar veſiculæ liquore lacteo plenæ.

Ex qua obſervatione multa utilia ad cataractarum naturam illuſtrandam colligi ac diſci poterunt: nimirum (1) quid ſint cataractæ lacteæ ab Auctoribus ſæpius quidem obſervatæ, at non recte intellectæ. Perhibebant plerumque tales cataractas non fuiſſe rite maturas, nec ſatis induratas, lacteumque colorem ex membranula diffluente oriri; verum eos erraſſe, & naturam earum non rite cognoviſſe in propatulo eſt: nam hæc cataracta jam ante triennium opaciſſima erat, ideoque etiamſi tunc nondum fuiſſet matura & membrana dura, id intra hocce tempus fieri debuiſſet: verum quoniam hæc alia cataractæ ſpecies eſt, & rebus ita conſtitutis, ſicut modo deſcripſi, profecto nunquam perfectam duritiem induxiſſet. (2) Ex iisdem melius explicari poſſe exiſtimo, quid ſint Cataractæ purulentæ & caſeoſæ veteribus obſervatæ, quas ob materiam variam contentam aut collectam in membrana cryſtallini differre puto. Dum modo in lacteum, modo in purulentum liquidum lens cryſtallina mutatur. (3) Diſcimus lentem cryſtallinam prorſus in oculo diſſolvi & converti poſſe in liquidum. (4) Quare cataractæ lacteæ non ſint ex peſſimis, ſed ſæpius licet liquidis oculi turbatis, curari, ægrisque viſum reſtitui, ſicut in Tractatus noſtri §. LXXXVIII. & alibi monuimus; Lacteum enim hoc liquidum gravius humore aqueo, fundum petit, & ſic perluciditas reliquorum humorum oculi redit. (5) Denique monere volo, poſſe aliquando in oculo, qui cataracta laboravit, inveniri membranulam ſive pelliculam, nam poſt effluxum liquidi lactei parietes ſive membranulæ lentis cryſtallinæ ita concidebant, ut talem membranulam exhiberent, qualem alias cataractæ cauſſam perhibuerunt

Verum

Verum tunc deficiet lens cryſtallina, & non erit nova membrana ex humore aqueo vappeſcente generata, ſed membrana lentis cryſtallinæ.

Tandem non dubito fore, qui hanc obſervationem parvi momenti eſſe proclamabunt, quia ex cane eſt petita: verum hanc objectionem infirmo ſtare talo, exinde manifeſtum eſt, quia 1. oculus humanus & caninus nulla in re differunt, ex qua concludi recte poteſt, quod id, quod in canino oculo aut humore cryſtallino contingit, non etiam in humano contingere queat. 2. Quia reipſa cataractæ lacteæ, id eſt, ubi in operatione humor lacteus effluxit, ſæpe obſervatæ ſint in hominibus.

OBSERVATIO CXCIX.

DN. D. GODEFRIDI THOMASII.

Thea Roſea.

BOnum factum. Conſuetudinem in conviviorum ſolemnibus frequentatam ſervabimus, deguſtatis jam varii ſaporis & condimenti ferculis, ſitique non unius generis liquoribus, uti putamus, expleta caldam more veteri, per luxum hodie magis, quam ſalutare conſilium, reducto miniſtraturi. Theam propinabimus, non illam Sinenſem aut Japonicam, ſed indigenam, quæ paria tamen iſti faciat, viribusque haud quaquam inferioribus præcellat, ſaporis autem atque odoris ſuavitate ſi non plane vincat, palmam tamen ſit redditura ambiguam. Non abſterrebit a propoſito inconſulta & nimia, quæ paſſim inolevit, ac detrimenti ſane plurimum plerisque affert, calentium ac theæ foliis medicatarum aquarum ingurgitatio. Ea dudum ſuſpecta cœpit eſſe multis, publicis etiam objurgationibus abs nonnullis multata. Ex his ſuave eſt cumprimis *Martinum* audire *Liſterum* in Hodoeporico Pariſino perverſi moris tenaces plus vice ſimplici mirifica, qua pollebat, ingenii acrimonia increpantem, dum parum illos ait abeſſe ab illorum inſania, qui relictis frugibus glandes repetant, cum in aprico ſit, nullam aliam ob rationem theæ choavæque ſorbitiones apud Indos primum ac Perſas invaluiſſe, niſi quod aquæ ſalubris ac frumenti cereviſiis coquendis oportuni defectu premantur, vinoque fere careant aut ſeveriſſimo religionis interdicto cogantur abſtinere. In eo igitur ineptiarum genere, quod miſeriam aliorum in luxum nobis non uno nomine exitialem convertimus, arcanam DEI bonorum pariter ac malorum diſpenſatoris providen-

tiam agnoſcit ac veneratur, eo veſaniæ mortales prolabi ſinentis, ut vitæ per reatus ac ſcelera traductæ fila præcidant ipſi, ac ſua ſibi temeritate damnum arceſſant, exquiſitiſſimis ab arte ſalutari præſidiis vix averruncandum. Ego vero nolim eſſe tam ſeverus cenſor illorum, qui licentius, ac par eſt (liceat Plautino verbo uti) thermopotant gutturem, neque propter multiplicem, cui res etiam merito ſuo commendatiſſimæ ſubjacent, abuſum abrogandas exiſtimem leges diætæ caldariæ. Ea potius animi eſt mei ſententia: utut credam ſatius fuiſſe, ſi *Bontevaccius* cum ſequacibus proletariæ, pro temporum captu, medicinae inſtauratoribus intra ſuam ſeſe tonſtrinam continuiſſet, neque incondito propudioſoque clamore temeraſſet hæc ſacra, quorum vix e longinquo limina oculis lippientibus adſpexerat; in eo tamen felicem hominis temeritatem jure arbitror, & recta ſentientibus commodam, quod vulgi ingeniis tralaticia opiatorum, ſalis volatici, Nicotianæ, theæque, depraedicatione dementatis, eo rem duxerit, ut minus hodie, ac olim, infuſorum apozematumque uſum perhorreſcant, quorum nomina duntaxat injeciſſe tum pro nota medici Galenici, hoc eſt, ut iſti putabant, prorſus inficeti & lauticias chemicas ignorantis habebatur. Enimvero aquarum uſum, uti in omni vita, ita maxime in ea incolumi atque a morbis immuni ſervanda, eſſe perquam eximium, res ipſa loquitur & diffuſa ſummorum in arte magiſtrorum experientia. Quorum ſententias ac obſervata elegantiſſimo ſchediaſmate complexus, univerſalis medicamenti elogium aquæ aſſeruit haud ita pridem *Fridericus Hofmannus*, Medicus vere Regius, regni certe iatrici ſapientiſſimus moderator. Quod ſi calor accedat & ad interiora fibrarum blanda vi propellat ſalutares latices, ecquid mirum, ſi morborum etiam pervicaciſſimos nonnunquam iſthoc unico præſidio feliciſſime videamus ſuperari? Ne de calculi podagræque tormentis quidquam adducamus, febres bilioſas & ex humorum in putrilaginem faticentium corruptela propullulantes nihil certius fugat,

&in

& in ipſa quaſi herba ſuffocat, præterquam aquæ calentes copioſe liberaliterque miniſtratæ. Icteri diuturni & ad infauſtum nigrorem jam proclivis pertinacia, cum ſtomachus potum omnem alium & alimenta conſtanter reſpueret, nuper miteſcere viſa fuit paucos intra dies, cum aquæ a coctione ferventis, leviſſime duntaxat ſaccharatæ, largiores ſubinde ſorbitiones imperaſſemus. Liquet igitur, non ſine ratione nihil fere apud veteres obſervari frequentius infuſis atque decoctis, absque quibus ſi ſit, parum omnino in morbis præcipue pectoris curandis præſtabimus.

Sed nauſeam creant & ſtomachi tonum miſere labefactant, præſertim ad culullos epota. Vitabuntur facile hæc incommoda, ſi rejectis grandioribus ſcyphis, minutos duntaxat clinicis exſorbendos apponas urceolos miniſtratorios, fugiasque ſesquipedales illas apozematum formulas, quorum ſeges occurrit in ſuperiorum temporum ſcriptoribus longe ampliſſima. Omittenda eſt inconcinna ſine dilectu farrago, ubi ſimplicibus eſt locus, quorum ſane uſum ſagaciores ampulloſis iſtis compoſitionibus merito præferunt. Quid ſimpliciſſimo florum chamaemeli infuſo in colicis ac hyſtericis doloribus præſtari queat, norunt mulierculæ. Serpillum aquæ leviter incoctum ac per vices ſorbillatum magno eſt, plus quam credi poſſet, arthriticis ſolatio. Roſmarinus catarrhis a capite depluentibus opitulatur, ſexuique elegantiori leucorrhœas perſanat aliaque ſanguinis impurioris vitia. Angli ejus pitiſſatione cumprimis delectantur, quorum in thermopoliis, ſi theami porrigi jubeas, niſi de illa Sinenſi expreſſa fuerit cautio, caldam rore marino medicatam ſæpenumero es recepturus. Salviæ folia Indi expetunt firmandis in officio viſceribus gratiſſima, iisque tinctam aquulam ſuaviter ſorbent, Belgisque plenos theae calathos pro horum manipulis remittunt. Taceo agrimoniam, fragariam, bellidem utramque, chamædryn, aliasque de hoc cenſu herbulas, non omnino inſuaves & uſu maxime polychreſtas. Ve-

ronicæ has inter eminentiam adſtruxit jam olim *Jo. Francus* præclari nominis Vlmanorum Medicus & cum ipſa thea comparatam peculiari dedit opuſculo.

Multis baccæ juniperi vicem theæ ſupplent, magno viſcerum, urinæ cumprimis ſecretioni dicatorum emolumento; aliis eæ in potum cedunt ac menſis adhibentur, ex Comitis, neſcio cujus, *Volcarti* inſtituto. Suaviorem reor & præſtantem magis illam juniperatam (*genevrette*) quam ex hiſce baccis cum hordeo fermentatis paravit ſibi *Fr. Joannes Baptiſta*, apud Andegavenſes Eremicola vitæ morumque ſanctimonia celebris, quem anno ſuperioris ſæculi XCI. exeunte diem obiiſſe conſtat ex vitæ ſumma Lutetiæ octennio poſt expreſſa. *Antonium* eum fuiſſe *Borbonium* Comitem *Moretanum*, naturalem *Henrici M.* ex *Jacobina Buliana* filium, rumor fuit conſtans, neque dubius iis, qui præfixam viri imaginem, Parentis Auguſti formam omni ex parte referentem contuentur. Herniariam, neglectam fere hactenus & ramicibus duntaxat ſanandis adhibitam plantulam, quis oculorum affectibus tam commodam ſalutiferamque fuiſſet ſuſpicatus, niſi id paucis abhinc annis innotuiſſet iterata periti cujusdam in Saxonia Medici, cujus excidit nomen, experientia declaratum? quod & nobis innotuit multoties ophthalmicas herniariæ in aqua calda ſumptæ vires expertis. Neque vero in ſimplicibus ſolum ſeſe continuit medentium ſollertia; miſcellas varias ex omni indigenarum herbarum genere parare docuit honos Daniæ, *Olaus Borrichius*, theæ vicem ſuſtinentes, & morbis quibuscunque debellandis oportunas.

Alii alias, præ ceteris concinnas hujusmodi ſemidecoctorum formulas exhibent in ſcriptis aureolis *Roſinus Lentilius*, ac *Theodorus Zuingerus*, illuſtres doctrina & meritis viri omnisque praxeos longe peritiſſimi. Helvetiorum panacea habetur ex herbis maxime vulnerariis paratum decoctum, quod vernaculo ſermone *Faltrank* appellitant, neque in læſionibus duntaxat

taxat partium ex caſu vel graviori contuſione factis, ſed in difficillimis pariter corporis affectibus propinant, adjectis pro re nata aliis, optato ſemper, uti ferunt, ſucceſſu. Ex pyrola iſtud, ſanicula, virga aurea, clematide, daphnoide, gnaphalio montano, ſcabioſa, ſimilibusque parari iſtud docuit *Jo. Benjaminus d'Apple* Lauſannenſis medicus, mirasque ejus virtutes in cœlum effert peculiari codicillo, quem nova R. P. literariæ Gallico idiomate expreſſa anni M DCC IX. menſe Julio exhibent. Herbacea iſthæc farrago, minutim conciſa & quaqua verſum exportata a noſtris quoque ſubinde in uſum ducitur, & poſtquam in aqua efferbuit, ſupremis labris ſorbillatur. Non licuit equidem hactenus obſervare invidendos adeo ac dignos tam præclaris encomiis effectus; id unum duntaxat notavi, ſtomachos, quales ſunt noſtratium infirmos ac debiles, qui abs herbarum inquilinarum uſu mox ſolvuntur, Alpinas iſtas ſine incommodo ferre, magno præſtantiæ plantarum, quæ in montoſis naſcuntur, præ illis, quas declivia miniſtrant, documento. In hiſce autem, ſimilibusque, quoties clinicis commendantur, nihil magis videas deſiderari, præterquam ſaporem, quem nimis herbaceum ac delicatioribus palatis parum amœnum clamitant, tametſi potionum aliæ aliis minus ſint inſuaves. Huic incommodo nonnihil emendando, ut ſcenæ ſerviamus, pro condimento ſchœnanthum ſubjicimus, ſantalique citrini raſuram, vel cinnamomi tantillum aliaque fragrantiora concedimus labellis cupediariis. Sacchari etiam loco ſyruporum ſuaveolentiſſimos jubemus immiſceri cum gemmato iſto julapio. Attamen ne ſic quidem id poteſt obtineri, ut thea Sinis relicta, ſuis frui diſcant bonis iniqui delicatulique nimis, quam par eſt, rerum æſtimatores, guſtationem ſibi propinari quiritantes, quæ ſi ad iſtud Sinicum, quod putant, nectar comparetur, mera ſit nautea. Igitur diu in eam cogitationem defixus fuit animus, annon aliquid ex indigenarum apparatu plantarum obtineri queat, quod theæ ſi non prorſus eſſet aemulum, ſaltim non

usque quaque iſtam, quam ibi requirunt, gratiam exuiſſe videatur.

Chamæleagnum certe *Dodonæi*, vel myrtum Brabanticam, agreſtem plane ac nudam herbam, neque ullis fere ſalutiferi effectus viribus inſignitam, quis ab *Simone Paullino* reciperet, theæ illam ſurrogante, nullo cum cenſorum populique ſuffragio? Tolerabilius erat Betonicæ folia, uſu multiplici dudum commendatiſſima, ideo quod externa ſpecie theam nonnihil referat, propoſuiſſe thermopoſiæ cupidis, quod in iſto de abuſu tabaci & herbæ theæ commentario fecit vir alias in hyles iatricæ fundo, explorandisque ſimplicium virtutibus ſuo tempore verſatiſſimus. Diu ergo in ancipiti opinionum divortio obhæſimus, nihil indepti, quod palato naribusque gratam illam cum levi amarore fragrantiam imprimeret. Tandem caſu magis, quam certo deſtinatoque conſilio in roſæ frutices incidimus, quorum folia ſiccata & ferventi aquæ immiſſa, non modo amœniſſimum ei virorem conciliant, ſed ſubadſtringentis pariter ſaporis gratia nihil quidquam Sinico cramati concedunt, odoris autem ſuavitate mirifica, quæ in thea violaceum quid ſpirare videtur, etiam præcellunt, roſeæ fragrantiæ nonnihil, quod tamen hyſtericis nequaquam adverſum obſervatur, ſecum trahentia. Quod ſi *Petrum* audiamus *Hoornium* Legatione ad Sinas defunctum, roſæ ſpeciem eſſe theam is quidem aſſeverat, aeque in hoc falſus, ac *Jacobus Bontius*, qui conſolidæ ſimilem facit, ipſeque adeo optimus maximus rei omnis herbariæ promus condus *Caſp. Bauhinus*, qui in Pinace inter umbelliferas fœniculi eſſe ſpeciem pronunciat.

Roſarum autem fruticeta inveſtigantibus omne quidem eorum genus folia miniſtrat caldariis uſibus oportuna; ſilvatica tamen, quam caninam vocant, & cum cynosbato eandem eſſe pertendunt, huic rei præ ceteris aptam convenientiorem.

remque eſſe compertum eſt, adeoque nihil quidquam, ſi hæc miniſteria ſpectes,

cedit puniceis humilis ſaliunca roſetis.

Haſce ergo fumantes roſeo liquore pateras propinare conſulto non dubitamus omnibus iis, quos Sinicæ hactenus deliciæ addictiores tenuerunt, deque viribus eſſe jubemus ſecuros, cum quod palato arriſerit, idem mox multis modis perhibeatur ſalutare, atque proficuum. Excutiat quis modo omnia theæ, profuſa nimis liberalitate, tributa præconia; nihil in iis reperiet, quod a roſatis hujusmodi potionibus non æquum ſit pariter expectari, ipſeque adeo rei uſus plura indies, quam calamus ſcribendo feſſus nunc velit perſequi, pitiſſationes amantibus eſt ſuppeditaturus.

OBSER-

OBSERVATIO CC.

DN. D. MICHAELIS FRIDERICI LOCHNERI.

Nicotianae Planta albicans leti praeſaga futuri.

SEmper profanum illud genus odi et arceo, quod ex incertis naturae indiciis, de arcanis rerum fatis, quae in Providentiae ſacrario ſummum nomen ſepoſuit, audacter pronuntiare, impudenterque pariter ac imprudenter dubios et incertos rerum caſus edicere ſolet, quaſi in Trophoniis antris auram collegiſſet, aut in Delphicis ſpiraculis fatidica carmina legiſſet, aut divinas in Dodona frondes conſuluiſſet. Non tamen diffiteor, prodigio ſaepe fatales rerum caſus praemoneri, et futura ex fatidicis ſignis naturae impreſſis recta praeſenſione proſpici poſſe. Inter alia Plantas fatidica prodigia praemonſtraſſe, e veteri liquet Hiſtoria. Vlmi refloreſcentis fruticatio auſpicata Romanis; Laureti triumphalis defectio Julianae familiae perniciem interitumque portendit. Simili prodigio in Quirini delubro Myrti duae, quarum una Patritiis, altera plebejis ſacra erat hominibus, utriusque familiae fortunam adumbrarunt. Sic ſcopae in Palatio ſub Valentiniano et Valente florentes, creſcentem vilium hominum dignitatem ſignificarunt. Hinc Botanomantia fluxit, (cujus diverſiſſimae ſpecies) quae e variis ſignis, captioſis fallaciis futuros rerum eventus ariolabatur. Meconomantiam, injecta quoque Daphnomantiae et Pyximantiae mentione, produxi in Meconopaegnio ſive Papavere ex omni antiquitate eruto, pag. 117.

Nunc

Nunc divinationis e Tabaco ſpecimen promo. An Planta haec veteribus cognita? et *Onosma Aeginetae?* diſcuſſit Cl. Neander in Tabacolog. p. 5. et p. 277. qui

de fumo ſolidum condidit Auctor opus.

Certum eſt, imo certiſſimum, alterius cœli et ſoli plantam nunc quoque patriae terrae noſtrae inquilinam eſſe, variis tamen hominum expoſitam judiciis.

Aliis enim

Planta beata! decus terrarum, munus Olympi.
- - - - - Vix ſanior herba
Extitit, & meritos jam nunc gratantur honores
Africa gens, Aſiaeque ingens, Europaque noſtra.

Reperies iterum alios, qui

- - orco devoveant, mox ſubventanea orci
Daemonis ova vocent, placando et idonea Diti,
Perſephones mulſum, Furiarum tus & odorem,
Et de Cerberea germen letale ſaliva.

Vt Cl. Thorii elegantiſſimis verſibus Libr. I. de Paeto me expediam: Laete haec planta vireſcens, cum colorem conſuetum mutat, virorique foliorum albedo ſuccedit, triſte exinde augurium captant agricolae, malique inſtantis perturbantur metu, et poſſeſſoribus fundi, in quo creſcit, letum praeſagiunt vel familiae luctum ominantur.

Riſi ſaepius vanam et futilem hanc preaſagitionem; oppoſuere tamen plurimis teſtimoniis, feralibusque caſibus communitam Experientiam, mihi quoque, ut mox patebit, luctuoſiſſimam. In nonnullis praedii mei Humelſteinenſis, horae quadrantem ab Vrbe noſtra diſſiti, agris, copioſè ſeritur laeteque propullulat Nicotiana, in illis praecipue,

- - Vbi terra levis, non marga ligoni
Obvia, non argilla tenax, non obſita muſco
Tesqua, nec impreſſo flentes ſub vomere glebae.

Adolevit inter has felicius multo ac citius vireſcentibus candicans quaedam Tabaci Planta, metum incolis prædii mei, illi praeſertim, cui curas ejus commiſi, incutiens, qui ancipiti ſpe ſe torquebant, ne Domui ferale quid meae immineret. Cum tandem elapſo feliciter anno (nec enim ultra annuum ſpacium durat ſuperſtitioſa haec praeſagitio) Calendis Januariis proſpera quaeque more conſueto apprecantur, laeti referunt, nunc ſe metu ſolutos, quod exorbitantis coloris Planta, nil infauſti, nil ſiniſtri mihi meisque portenderit.

Eorum expoſui tunc oculis vanum hominum ex his incertis ſignis conceptum, temereque illa fortuitoque fieri demonſtravi, neſcius, cui calamitati perferendae Divinum me deſtinaverit Numen. Vix enim novi anni prima elapſa hebdomade, literae huc Witteberga delatae nuntiant, agonizante adhuc anno variolis correptum filium meum unicum, Medicinae Candidatum, quem tanquam oculos, et ſi quid carius iſtis, amavi, ex oculis et mundo immundo ereptum eſſe. Quam caſus iſte certe triſtiſſimus me afflixerit, facile aeſtimabit, cui notum, quantum praeſidii poſt devorata per triginta annorum in Praxi clinica faſtidia, continuosque labores ingraveſcentibus jam annis

in

in eo poſuerim, quantamque requiem ſperarim, quas ejus nunc immatura mors ſpes abſcidit omnes. Certe quicquid moleſtiae obtingebat, unus facile detergebat hicce meus ad optima natus, (praefiſcini dixerim, & haud indulgendo paterno affectui) filius, priſtinae pro! dolor deliciae meae. Sed DEO ſic viſum, qui unus novit, quid illi, quid mihi, quid familiae meae maxime expedierit. Non enim illum amiſi, ſed praemiſi tantum, mox ſecuturus ipſe, cum ſummus Imperator vocaverit. Hoc eſt, quod dolorem lenit, qui nunc me coquit et verſat ſub pectore fixus. Dabit, ut confido, ſupremum Numen, ut conquieſcam in ſanctiſſima ejus voluntate, inque ea, quae me exercet mali mole, meisque cervicibus impoſita *Cruce*. Sic enim

Nomine, quae Sanctae Crucis herba *vocatur, ocellis*
Subvenit,

et pectus Chriſtianum voluntate divina tanquam ſuprema lege firmat. Obtinuit autem Tabaci Planta hoc *Sanctae Crucis* cognomen, ſecundum Caſtorem Durantem,

Quod ſanctae Crucius Proſper cum Nuntius eſſet
Sedis Apoſtolicae Luſitanas miſſus in oras,
Hanc apportarit Romanae ad commoda gentis.

Hoc inſuper auctarii loco addendum, non mihi ſolum hoc anno, ſed et fratribus binis germanis meis ſororique dilectiſſimae, flebiles praeſagiiſſe luctus infeliciſſimas has in eorum agris pro-

gnatas quoque candicantesque plantas, conjugis, mariti, filiolaeque obitus quaſi prænuntias, hoc tamen diſcrimine, quod adultarum adulta planta, filiolae autem obitum parvula deſignarit. Tantum tamen abeſt, ut hac recenſione patrocinium divinationis a plantis deſumptae ſuſcipere velim, ut potius non obſtante funeſtiſſimo mihi omine, credam, his vaticiniis agricolas ſaepius fallere et falli.

APPEN-

APPENDIX

AD

EPHEMERIDVM ACADEMIAE CAESAREO-LEOPOLDINAE NAT. CVRIOSORVM

IN

GERMANIA

CENTVRIAS III. & IV.

NORIBERGAE,

Typ. Jo. ERNESTI ADELBVLNERI.

ANNO cIↄ Iↄcc XV.

CONTENTA APPENDICIS.

1. *Epiſtola Illuſtr. Dn. Jo. Mar. Lanciſii Archiatr. Summ. Pontif. de Morbo, Interitu & Funere Ampl. Viri Dn. Horatii Albani.* p. 1.
2. *Conſtitutiones Epidemicæ variæ.* p. 22.
3. *Illuſtr. Dn. G. G. Leibnitii de Ætiologia Barometri &c.* p. 29.
4. *Dn. D. Rudolphi Jac. Camerarii Stationes Barometri ſupremæ & infimæ.* p. 52.
5. *Dn. D. M. F. Lochneri Archiatr. Cæſ. Mungos Animalculum & Radix deſcripta.* p. 57.
6. *Dn. D. Alard. Maur. Eggerdes Archiatr. Ser. Duc. Supr. Mag. in Pruſſ. Admin. Ord. Teut. Magn. Mag. Aphoriſmi de Peſte.* p. 89.
7. *Dn. D. Goth. Dav. Mayeri Epiſtola Cenſuram Act. Erud. Lipſ. Diſcutiens.* p. 102.
8. *Dn. D. Jo. Sigism. Henningeri Archiatr. Argent. de Vaſis Lacteis & Modus novus inveniendi ductum Thoracicum in corpore humano.* p. 120.
9. *Dn. D. Viti de Bliſcher Med. Cæſ. Obſerv. Phyſica de Gemellis cum utroque latere usque ad umbilicum concretis.* p. 127.
10. *Dn. Jo. Gabr. Doppelmaieri Mathem. P. P. Norib. Animadverſiones nonnullæ circa Eclipſium obſervationes.* p. 133.

11. *Dn. D. Samuel. Löberi Archiatr. Sax. Weiſſenfelſ. Epiſtola de Locuſtis p. 137.*
12. *Dn. D. Gottlob. Schoberi Sacr. Czaar. Majeſt. Archiatr. Diſſert. de Vomitu lethali ab Hepate Scirrhoſo &c p.147.*
13. *Dn. D. M. F. Lochneri Mantiſſa ad Schediasma de Pareira brava. p.161.*
14. *Dn. D. Godofredi Benjam. Preuſſii Memoria Jæniſiana. p. 169.*
15. *Dn. D. Samuelis Grasſii Memoria Schultziana. p. 201.*
16. *Dn. D. Jo. Bapt. Morgagni Memoria Gulielminiana. p. 225.*

Epiſtola Phyſico-Medica

Illuſtr. Dni JO. MARIÆ LANCISII ab Intimo Cubiculo & Archiatri

S.S^{mi} D^{ni} N^{ri} CLEMENTIS XI. P. M.

ad

Illuſtr. ac Rev. D. PHILIPPUM de TURRE Epiſcopum Adrienſem,

De

Morbo, Interitu, & Funere Ampliſſimi Viri,

DN. HORATII ALBANI, ejusdem Pontificis Germani Fratris.

Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Præſuli,

PHILIPPO de TURRE Epiſcopo Adrienſi meritiſſimo.

JO. MARIA LANCISIUS, Archiater Pontificius S.P.D.

PRæſtaret, Illuſtriſſime Vir, neſciſſe literas, ſi epiſtolarum inter nos ſvaviſſima commercia erant acerbiſſimi luctus, & ingentis jacturæ nuncio funeſtanda. Certe nihil triſtius unquam bonis viris accidit, neque publico dolore, & lacrymis juſtius unquam parentatum eſt, quam inter atros hosce dies mœrentibus nobis exactos in ſummo animi angore, quem nulla temporis diuturnitas peni-

penitus abſterget. Amiſimus enim rarum humanitatis, modeſtiæ, ac probitatis exemplum, D. Horatium Albanum, Sanctiſſimi D. N. CLEMENTIS XI. Fratrem, non ſolum ſanguinis, ſed virtutum etiam cognatione Germanum. Quanquam vero recenti vulneri ægre admodum medicina paretur, tamen, ut apud Virum Religioſiſſimum, pariterque Amicum jucundiſſimum doloris levamentum qualecunque perciperem, de noſtra, & communi omnium ærumna ad Te ſcribere conſtitui, præſertim, quod ſenſum triſtitiæ iſthuc etiam pervaſiſſe, Tibique præ cæteris moleſtum, ingratumque eſſe, non ambigam, quippe quem pietas, & amor noſter potiſſimum tangit. Quoniam autem Philoſophos naturæ ſtudium, & Chriſtianos religionis cultus, ac præmii cœleſtis expectatio a luctuoſis rerum humanarum caſibus avocare ſolet, fortunæque adverſitatibus lenimentum inſpergere; accipe virtutum ſummam, & narratiunculam ejus morbi, quo nobis Vir eximius acerbo fato ereptus eſt, ſi modo mihi, tanta calamitate perturbato, atque perculſo, in ordinem narrationis intendere animum licet, & in phyſicas, ac morales animadverſiones verba contexere.

Habitu corporis carnoſo donatus erat D. Horatius, procera ſtatura, colore ſubrubro, ſuapte natura ad iram pronus, quam tamen educatione, & ſapientia ita compeſcere didicerat, ut omnium mitiſſimus evaſerit. Ab ineunte ætate usque ad ſenium ſpecie quadam *malaciæ* affectus, ad prava potius, acida, ſalina, & craſſa, quam ad euchyma alimenta ferebatur, eaque nimium ingeſta interdum vomitu rejiciebat, cum diuturniorem inediam facillime pateretur. Vinum ſemper ſubauſterum, ac nive gelidum vel inter hyemis algores, flagitante bilis æſtu, in deliciis habuit, putabatque, ſe frigido potu febres antevertiſſe; cum potius liquidorum hic illic moras, ac facilem præ cæteris contentorum lotii in renibus divortium, tartarique præcipitationem, mirum quantum, promoverit. Puer identidem faucium phlogoſi, & ulceribus crurum, quæ alioquin tumidula plerumque illi fuerunt, pertinaciter vexatus fuit. Matureſcentibus annis frequenter lentis febribus, ſemel

ſemel diuturna iſchiade, mox auditus gravitate, & pertinaci, eaque reverſiva icteritia; ſubinde recurrente ſæpius nephritide conflictatus eſt. Anno M DCC III. Vrbini fœdo corporis colore, febrique circa veſperas incrudeſcente diu laborantem ipſe ego, qui clementia Sanctiſſimi Pontificis eo diverteram, pillulis ex pulvere ſtomachico Quercetani, rhabarbaro, & china china feliciter incolumitati reſtitui. Cum dein Romam rediiſſet, easdem paulo poſt morborum ſucceſſiones paſſus fuit; modo enim nephritide cum calculorum excretione, modo dolentibus teſtium, aut podicis varicibus, modo icteritia, nunc febribus, nunc ſpaſmodicis ſcapulæ, aut œſophagi, frequentius vero ſtomachi, inteſtinorumque doloribus tortus ab oleo ſemper amygdalino, aqua Tectucciana, terebintho, crebris clyſteribus, ac non raro a phlebotomia levamen accepit.

Sed quanquam tot mala, tam ſæpe repetentia Nobiliſſimum Virum de mutanda victus ratione non obſcure admonuiſſent; nihilo tamen minus conſuetudo valuit, & fucata quædam, ut ſæpe accidit, utilitatis ſpecies, doloſis nonnunquam, aut fortuitis experimentis confirmata. Nec ignoras, Illuſtriſſime Præſul, ſapientium hominum, quam ſimpliciorum curationes eſſe difficiliores. Quamobrem jure optimo ſcripſit (a) Plinius, morbum eſſe aliquem, *per ſapientiam mori*.

His vero ægritudinibus ſub Anno M DCC VIII. acceſſit renum gravitas, quinimo mictio urinæ a paulo violentiori corporis motu ſubobſcuræ, quæ tamen præcipitato poſtmodum ſanguineo ſedimento clareſcebat. Interim calculorum querelæ per ſesquiannum fere ſiluerunt. Verum ipſo autumno anni M DCC IX. cum digniſſimus Vir, mutatis ſedibus, ſolitudinis amans humiliorem partem, quæ frigore, atque humiditate minus tuta eſt, ad habitandum elegiſſet, non multos poſt menſes dolore ſiniſtri renis repente corripitur, & uno expulſo grandiori calculo, ſibi viſus eſt alter in veſica relictus, qui propter ſui molem difficilius

(a) *N. H. lib. 7. cap. 50.*

lius excluderetur; cum tamen inducta duntaxat ſpincteris irritatio ſpeciem ſuperſtitis calculi adumbraret. Itaque Lithotomum ſecreto accerſivit, qui ſpe ductus componendi calculum (ut alias experimento didicerat) in novum ſitum, egreſſui magis proprium, ceream candelulam intra urethram usque ad veſicæ collum, ſolito forſitan majori cum impetu, immiſit: nam ſtatim multumque laceſſitus eſt locus; quapropter non modica, laceratis ibidem venis, cruoris quantitas per unum, alterumve diem effluxit. Ab eodem tempore noſter æger tam in quiete, quam in motu, nulla comitante dyſuria, non amplius ſanguinem, ſed turbidum lotium usque ad mortem reddidit, quod, etiamſi ſedimentum craſſum, ac nihil male olens, aut matulæ lateribus adhæreſcens, deponeret, attamen vix unquam omnino perſpicuum evaſit.

At enimvero non hic fuit malorum finis. Nam menſe potiſſimum Majo elapſi anni M DCC XI. non levibus animi pathematibus, propter gravem, diuturnamque Sanctiſſimi Pontificis ægritudinem mirum in modum affectus, multas noctes vigilavit, remiſſaque ſenſim ea mentis tranquillitate, qua Vir æquanimus donabatur, idibus Junii dexteræ genæ, ac palpebrarum eryſipelate corripitur. Deinceps, ut æſtum in capite ſibi relictum temperaret, inconſultis Medicis, totius decurſu æſtatis Nucerianam aquam, modico ſemper admixto vino, largiter prandium inter, & cœnam potavit, cauteriumque, quod ſupra dexterum genu multos annos utiliter geſtaverat, ſponte, incauteque claudi ſivit; & cum in dies per autumnum novas curas ſuſtinere coactus eſſet, omni interim neglecto ciborum delectu, ac perſiſtente gelidi potus abuſu, ad Kal. Decembris pervenit, quo tempore nocturnis iterum vigiliis confectus difficilem ſcalarum aſcenſum, non tam propter anhelitum, quam ob capitis, viriumque imbecillitatem cum fœdo quodam, atque ad ictericum vergente corporis habitu, experiebatur; quanquam fæces, præter morem copia minores, crocea bile eſſent refertiſſimæ. De ſumma rurſus inappetentia, deque gravativo ſimul, ac tenſivo capitis dolore, absque

ulla tamen ſiti, conquerebatur; linguam albo muco incruſtatam exhibebat; pulſus erat paulo humilior, ſed quietus; nulla per noctem urgebat ſpirandi difficultas; immo capite nimium forte depreſſo decumbebat.

Itaque, cum excelſus Vir, qui annum jam ſexageſimum attigerat, omnium vaſorum, glandularumque cacochymia ad cachexiam tendente, vel nudo oculorum teſtimonio laborare, ſimulque lithiaſi tum renum, tum cyſtidis felleæ multo antea obnoxius eſſe judicio noſtro videretur, congrua inſtituta victus norma, renovato fonticulo, exhibitisque per epicraſin pillulis anticachecticis, & quotidie juribus pullæ gallinaceæ ex decoctione ligni ſaſſafras, radicum, atque herbarum refermentantium, & cephalicarum intra duas hebdomadas diſſipatus fuit capitis dolor, atque Æger cibos melius appetere, viribus validius conſtare, cute nitidiore apparere incepit; ita ut pridie pervigilium Sanctiſſimi Natalis pomeridianis horis ad Vaticanas Ædes curru vehi, ſcalas aſcendere, atque ingenua provolutus grati animi cauſa Sanctisſimi D.N. pedes facillime oſculari potuerit; cum matutinis ejusdem diei horis ſummus Pontifex Excellentiſſimum D. Annibalem Albanum Filium ejus (ex Germania, ubi Sedis Apoſtolicæ Nuntius extra ordinem plus duobus annis manſerat, plenum meritis, & gloria reducem) inter S. R. E. Cardinales cooptaſſet, cujus ſane tunc melius ſe habentis fratris aſpectu idem Pontifex ſupra conceptam ſpem fuit recreatus.

Verum Præclariſſimus Vir poſtero die, putans ſe jam convaluiſſe, novis periculis ſtomachum objecit; ſcilicet religione motus piſces, aliosque hujus generis cibos aſſumpſit, mox ventriculi doloribus, & vomitu non ingeſtorum tantum, ſed etiam pravorum ſuccorum ſaporis acido amari conflictatus eſt, cui nocturna tunc primum adjungitur febris, lenta quidem, ſed continua, quæ illum usque ad interitum comitata eſt. Mæſtitia inſuper, ac mœror, viriumque debilitas adaucta ſunt. Et quanquam, præter Doctiſſimos Viros Dn. D. Michaëlem Angelum de Paolis, & Gaſparem Realem, ſedulos Pontificiæ Familiæ Medicos, quos in hac

curatione ſocios habui, aliis quoque Romæ celeberrimis Profeſſoribus, DN. D. nempe Jacobo Sinibaldo, Jo. Baptiſta Foſſombrono, & Octaviano Saſſio in conſilium adhibitis, nulli rei defuerimus; ac proinde Ægrotus iterum melius agere occœperit, illum tamen hypochondriorum querelæ, tenſiones nimirum, borborygmi, ac vomitus acido-amari poſt leves potiſſimum in victu errores ſollicitabant: & præſertim ab aſſumpto cibo breves interdum rigores dexteri potiſſimum femoris, & cruris in ſcenam prodibant, quæ quidem ſymptomata, ut nos de aliquo tuberculo juxta ventriculum, vel in cava hepatis parte admonuere, ſic perpetuo metu ſollicitos reddiderunt, ne tandem melancholicus decubitus ad cerebrum, diuturnis cæteroquin vigiliis, animique moleſtiis jam debilitatum, ut Hippocrates pluribus locis admonuit, Ægrum eſſet perditurus. Etenim nunquam ipſe ab adverſa valetudine plane reſurgere, quin potius aliquid ſemper de prioribus cum corporis, tum animi viribus amittere videbatur; ita ut ſigna paternæ lætitiæ infra rationem ſummi amoris dederit, cum Excellent. Annibalem Filium complecteretur X. Januarii, die ſane Romanis lætiſſimo, atque auſpicatiſſimo, quo idem Cardinalis tunc primum Vrbem triumphali prope ritu invectus, plaudentium ex omni ordine civium quaſi humeris in Vaticanum reportatus fuit. Quare minimis etiam in victu, potuque erroribus, quos propter invincibilem nauſeam identidem committere cogebatur, malum ſibi perpetuo adaugebat. Et quanquam pillulis ſtomachico-diureticis lympham, quæ repente œdematoſum in manu dextera tumorem per eos dies induxerat, ad urinæ vias cum levamine derivare ſtuduiſſemus; naturam nihilominus morbo ſemper ſuccumbere magis obſervavimus. Nam, adaucta ſenſim auditus gravitate, ſomnoque contentione agitato, ſequentem diem plurimum mœrens, ac demiſſus exegit, proindeque omnes deinceps dicendi, diſſerendique occaſiones, præter eas, quæ de Divinis offerebantur, plane fugiebat.

Ita-

Itaque cum inter tantas morbi vices præcipua piiſſimo Viro Religionis cura fuiſſet, Sacramentali Confeſſione Animam ſæpiſſime expiavit, ac die XX. ejusdem Menſis, quo ſane recurrebat feſtivitas S. S. Fabiani & Sebaſtiani, in quorum ſacra Æde ſepulchrum ſibi elegerat, Euchariſtiæ cibo refectus fuit; quinimo poſtero die, aucto morbo, ad durum Æternitatis iter conficiendum Viatico Corporis Chriſti ſummæ cum pietatis exemplo ſe communivit. Princeps autem Sanctiſſimus precibus ad Deum fundendis, ſacrisq; faciendis nunquam fraternæ charitati, & Paſtorali ſollicitudini defuit: cumque reſciviſſet, eo jam evaſiſſe mali gravitatem, ut, corporali ſalute prorſus conclamata, nullam ab humanis ſubſidiis opem ſperare liceret; quo illum præſtaret alacriorem ad viam univerſæ carnis ineundam, fraternas ædes, quas nunquam prius inviſerat, adire dignatus eſt. Verebamur autem, ne, ſenſibus jam conſopitis, Ægrotus inviſentis Pontificis præſentiam non perſentiſceret, & Princeps ultima officia Fratri dulciſſimo fruſtra impertiretur; cum ille, excuſſo languore, collectisque viribus, conſueto obſequio, quanquam moribundus, erexit animum, & admirationem teſtatus, inquit: *Vnde hoc mihi, Beatiſſime Pater, ut tam inuſitatæ Clementiæ argumentum ſummus Pontifex erga humilem, nec merentem Eccleſiæ filium exhibeat?* Gratias deinde (quod audienti mihi lacrymas expreſſit) verbis, ac ſenſibus ſingulari reverentia demiſſis, plurimas egit. Et quanquam morbi acerbitas corporis vires attriviſſet, virtutem tamen animi, ac modeſtiam in primis nec minuit, nec retardavit: qualem enim ſe CLEMENTI XI. toto vitæ tempore, ac Pontificatus præſertim præbuerat, talem etiam ſub ipſum vitæ exitum præbuit. Tum Pontifex ſanguinis affectione major *fraterni amoris præcepto divinitus tradito Chriſtianos quidem omnes obſtrictos eſſe, ſed maxime omnium Chriſtiani Gregis Paſtorem*, reſpondit. Mox languentem complexus Apoſtolicis ſententiis ſolatus eſt, & ſacris ſtimulis ad ſpem vitæ perennis excitavit, atque ad ſupremum agonem viriliter obeundum inſtruxit, & inflammavit. Tunc autem veluti ad extremum illud, quo dulcius expetere non potuiſſet, ſolatium a DEO reſer-

reſervatus eſſet; vix ab Ædibus receſſerat Pontifex, cum ſenſim in deterius declinavit, atque in ſoporem relapſus, levi oris tortura, & loquelæ impedimento, quoties compellabatur, correptus fuit. Poſtremo trium dierum inedia vitæ curſum apoplectica ſyncope pie, ſancteque inter agmina ſacerdotum explevit hora ſexta poſt diem Sabbathi XXIII. Januarii M DCC XII.

Vbi primum infelix rumor Vrbem pervaſit, dolore oppreſſi omnium animi inſuetæ triſtitiæ ſigna ediderunt: nec quiſquam fuit, qui ſublatum Virum humaniſſimum non defleret. Quanquam vero rigente Cœlo noctuque ad B. Mariæ Tranſtiberinæ cadaver efferretur, non cænoſæ viæ, ac longiſſimi itineris moleſtia effecere, quin Familia ſummi Pontificis, Primores, atque incredibilis omnium ordinum frequentia funus proſequeretur. At licet Pontifex, modeſtiæ ſtudioſisſimus, nihil præter cæterorum conſuetudinem in Fraternis exequiis admittere voluiſſet; quidquid tamen inſuetus Civium amor præſtare certaret, vetare non potuit; ut eo maxime in ſtudiis ſingulorum emineret, quod non aſſentatione extortum, nec fortunæ Principis delatum, ſed Defuncti virtutibus perſolutum, & publicæ calamitati impenſum videretur. Luculenta ſunt enimvero occulta etiam argumenta pietatis, & candoris, quibus non gratiam expectes a Principe ſuperſtite, ſed ſolummodo erga memoriam extincti gratum animum conteſteris.

Translatum ad Eccleſiam cadaver, transacta quarta, & vigeſima ab interitu hora, diſſecuimus. Porro eximius Aulæ Chirurgus D. Petrus Ciaſconus ſectionem perfecit, cui ipſe etiam interfui una cum præfatis Clarisſimis Viris Dn. D. de Paolis, & Reali. Itaque principio animadvertimus artus omnes naturali ſymmetria, & omnino flexiles, nec non externum corporis habitum ſatis adhuc carnoſum, coloris tamen ſubalbidi, & parum ad flavum vergentis; thoracem vero aliquantulum elatum, ac foris circa mendoſas coſtas œdemate obſitum. Deinde ab imo ventre, veluti in caſu noſtro a fonte, & capite morborum omnium, opus inchoavimus. Adeps ſub cute & multus, & candidus apparuit. Omenti

ti moles, ac ſubſtantia, ut ipſa quoque inteſtina, nihil præter naturam oſtenderunt. Nemo interim adſtantium male olens illud miasma, quod inciſo mortuorum abdomine illico afflari ſolet, perſenſit.

Ventriculus amplus quidem pro cæterorum membrorum magnitudine, textura tamen ſuarum membranarum adeo tenuis, laxus, atque enervis inventus eſt, ut minime reſponderet validæ, compactæque totius corporis, & aliorum viſcerum ſubſtantiæ. Deſtituebatur inſuper rugis illis, quibus interior tunica inſtruitur. Venæ quædam turgidulæ, ac varicoſæ per externam ejusdem faciem ſerpebant. Fluitabat præterea in ejusdem cavitate liquidum, quod ex juribus, ante triduum exhibitis, & portione bilis conflatum, putavimus.

Pancreas mole, & colore naturam ſervabat, conſiſtentia tamen paulo ſolidius contrectatum fuit.

Hepar magnum, & parte convexa tum colore, tum ſubſtantia ſanum, cava vero alicubi ſubvirideſcens, præſertim utrinque ad ductus cholodochi excurſum. Cyſtis fellea figura non piriformi, ſed fere cylindrica, & colore non flavo, ut paſſim ſolet, ſed albo prorſus occurrit. Diſſecta ſeptem lapides inæqualis magnitudinis, & quaſi cubicæ figuræ continebat, quorum, qui ductui proximiores erant, cellulatim intra quasdam membranas, a tartaro mucilagineo compactas, locabantur. Sed interna cyſtidis membrana, cæteroquin admodum craſſa, certis locis ſcatebat albo, & purulento fluido; neque ulla uſpiam bilis tinctura inficiebatur. Interim cholodochus plane expeditus, ac liber patebat in duodenum.

Lien tumidulus, ac mollis, ſectus friabilior, detectus eſt.

Renes mole quidem non admodum grandes, ſed contentis corporibus morboſi occurrerunt. Nam ſiniſter multis ubique puſillis calculis etiam in ſuperficie, ſed uno potiſſimum lapide obſitus erat in pelvi, pondere ſexquiunciæ, qui falcatæ figuræ cum eſſet, cuſpides ſuas adigebat in glandularem pelvis membranam, quæ compreſſa manavit craſſo, ac fere purulento liquido, quo urina

ab eo tempore, unde turbida mingi cœpit, inficiebatur. Dexteri vero renis alioquin laxa ſubſtantia multis varicibus affecta erat, cæterum incolumis.

Veſica urinaria citra ullam noxam in apertum ſe dedit, interius alba ad inſtar eboris. In Vrethra pariter nihil vitioſum deprehendimus.

Expedito totius abdominis examine, ad peramplum thoracem gradum fecimus, cujus cartilagines, ſternum cum coſtis colligantes, pæne ad oſſeam conſiſtentiam pervenerant. Vncia cruenti ſeri, proles intercepti longo agone in pulmonibus ſanguinis, dexteram cavitatem occupaverat.

Pulmones ſubnigris maculis, extremorum vaſculorum varicibus, in ſuperficie affecti apparuerunt. Siniſter lobus, quo ſane in latere Æger diutius decubuerat, aliquantulum verſus dorſum nigricabat.

Cor magnum, ſed externa ſuperficie flaccidum, in amplo pericardio, multo foris adipe, intus vero aliquot unciis ſanguinei ſeri gravato, continebatur. Cavitates Cordis tam cruore, quam polypis penitus vacuas, validis tamen & lacertoſis parietibus efformatas comperimus.

Tandem ad caput aſcendimus, quod apprime rotundum, cranio duriſſimo, craſſaque meninge, vitreæ laminæ undique adplicata, atque adhærente, nobis objectum eſt. Tenuis vero meninx præter modum plenior, propter lympham undique in cerebri cortice inſtar glutinis concretam, una cum liquidiori parte, quæ medullæ cavitates occupabat, in conſpectum ſe dedit. Subſtantia cerebri valida, & ſtructuræ mirabilis ſe prodidit, tam in corpore calloſo, conſpicuis medullarium nervorum faſciculis efformato, quam in ſepto lucido, & prominentiis omnibus. Vnum quod ſingulare in diu melancholicis, & quietem animi a ſomno poſtulantibus, a me obſervatum eſt, videlicet glandulam pinealem viſcidulo ſero ita infarctam, ut quaſi ſepulta, ac vaginata videretur, inciſa tamen naturalem conſiſtentiam, ſed colorem aliquanto

to obſcurum exhibuit. De reliquo plane incolume offendimus nervorum principium.

Singula hæc, Præſulum Clariſſime, quæ ſecantibus nobis ſeſe obtulerunt, morbi tum ideam, tum cauſam, quam antea conceperamus, apprime confirmaverunt. Nam pravorum ciborum appetentia, quam *malaciam* diximus, & ſalubrium averſatio ab ineunte ætate connutrita, ortum ſuum habuit ex languida ventriculi textura; unde extitit ille languor etiam fermenti, quod tono, & validitate fibrarum, glandulas comprehendentium, exprimitur: quo ſicuti Æger diuturnam inediam non incommode ferebat, ita cogebatur ab acrioribus, & exoticis cibis, potuque frigidiori, & vini auſteritate morbidum fibrarum irritamentum arceſſere, quod illis natura negaverat: eo tamen factum eſt, ut diuturna contractionum violentia venæ evaſerint varicoſæ. Conſultius itaque feciſſet, ſi Vir Sapientiſſimus mihi, aliisque ſæpe commonentibus obaudiſſet, ac cibos potius aſſumpſiſſet concoctu faciles, qui, & modica mole, & ſolutionis promptitudine, fibris, fermentisque etſi languidulis ultro cederent, & lente licet urgentibus obſequerentur.

Intelligis proinde, Vir Doctiſſime, ex quo fonte manaverint cum iſchiadicæ, atque ictericæ, affectiones, tum renum cyſtidisque calculi, & reliqua urinarum incommoda, tum ſurditas, virium imbecillitas, & gravativus capitis dolor cæteraque ſymptomata, quæ Nobiliſſimum Ægrum ad exitium adduxerunt. Quanquam enim ſuccis pancreatico, ſplenico, atque hepatico, optima craſi valentibus eſſet; nihilominus pravitates cibis ingenitas, neque in ſtomacho ſubigere, neque in cæteris chyli officinis penitus emendare poterat, quamobrem ſanguis, ejusmodi chylo renutritus, quocunque appelleret, inſitam ſemper tenacitatem, atque acredinem ſecum deferebat. Quare pro ætatum, locorumque, ſive partium diverſitate, diverſos morbos, juxta Hippocratis (b) monitum, efficiebat. Etenim cum ejusdem corpus vigentibus

 annis,

(b) *Lib. de Flatibus No. 4.*

annis, propter innatum ſubtiliſſimum ſulphur, æſtuaret, vegetoque fibrarum tono valeret, per id temporis ſalino-viſcidula primæ digeſtionis recrementa, utcunque ſoluta, ad eas, quæ cum externo aëre commercium habent ſuperficies valide protrudebantur. Vnde crurum ulcera, & ex criſpatis referentibus vaſis, tumiditas, nec non faucium phlogoſes interdum divexabant. Poſtquam vero per ætatem nativus cum in ſolidis, tum in liquidis vigor, calorque ſenſim langueſcere cœperunt, tunc quidem morbi vel in ſanguine, quemadmodum febres diuturnæ vel in partibus prope ventres, ac viſcera potiſſimum orti ſunt, quales fuerunt iſchiadicæ affectiones, teſtium, vel podicis varices atque auditus gravitas. Aucto deinde ſuccorum lentore, & lympha ad naturam mucilaginei tartari redacta, tartareas pariter concretiones in loculis viſcerum, in quibus minimus eſt impetus, produxit: quamobrem icteritiæ ab hepatis obſtructionibus, & calculi tam in cyſti fellea, quam in renibus, a ferruminatis tartari particulis ſuccreverunt; quorum ſane expulſio tamdiu per urinæ vias obtenta, & conſervata fuit, donec motricium, ac circumpellentium in renibus fibrarum energia eorundem reſiſtentiam valuit ſuperare. Sed inducta in iisdem propter ſenium hebetudine, nil mirum ſi (quod paſſim contingit) tubulis, ac pelvi præſertim inhæſerunt, grandioresque paulatim facti adoleverunt in lapidem, qui ſuis poſtea cuſpidibus glanduloſam pelvis tunicam ſemper irritando, puriformis liquidi, quo turbidum lotium reddebatur, perpetuam ſecretionem promovebat.

In ea vero tum varicum, tum flaccidi dexteri renis obſervatione gratiſſimum nobis fuit, ſi ſummo in mœrore quidquam gratum eſſe potuit, quod rem animadverterimus, quam ſibi inobſervatam fatetur lumen illud Anatomiæ, Bartholomæus Euſtachius, (c) ſcilicet in ſanguinis mictu non ſolam renum ſubſtantiam, ſed ipſa quoque vaſa dilatari, & laxari, quod multo clarius ſuperioribus menſibus in Marchione Riario Vrbis ſenatore,

(c) *In Tract. de Renibus cap. 45.*

re, qui diuturno usq; ad mortem cruento lotio cum veſicæ lithiaſi laboravit, deprehenderamus; ut propterea idem Anatomicorum doctiſſimus jure exclamaverit: *nihil ad Medicorum eruditionem conducibilius eſſe, quam morborum cauſas in ipſis mortuorum reſeratis cadaveribus explorare.*

Inde autem factum conjecimus, ut Lithotomi incuria veſicæ collo rudius per candelam contrectato, nunquam deinceps renalis hæmorrhagia, ſed lotium duntaxat turbidum apparuerit, quod ſcilicet irritato uno extremo fibrarum faſciculo, qui quaſi per nodum cum ſphinctere colligatur, illico alterum principium, quod in ſiniſtram pelvim diſtenditur, & coit in renem, contractum, & corrugatum fuerit, eaque propter grandior calculus ibidem jam contentus, penitius membranæ glanduloſæ adactus fuerit, ac perpetuo ſtimulo puriformem ſuccum (turbidæ urinæ cauſam) perinde ut ipſa turunda ab ulceribus, elicuerit. Contra vero in dextero rene, ubi nullus calculus, eadem contractio varicum oſcula conſtipavit, ac proinde ſanguineam mictionem prohibuit, ſola ſuperſtite, quæ emendari non potuit, viſceris laxitate.

Reliquum eſt, ut poſtremæ lethalis ægritudinis originem ex diſſectione etiam ſupremi ventris eruamus. Quanquam enim errores in victu, dein exiguæ etiam ſuppurationes in cyſti fellea aliquid ſemper in ſanguinem infunderent, quo tum fœdus corporis habitus, tum febris aleretur; præcipuum tamen malum in decubitu melancholico intra cranium ſitum erat, ubi partim ex languore fibrarum cerebri, & membranarum ejus, ob animi pathemata, quo ad remittendum ſanguinem, & lympham minus erant idoneæ, partim ex quaſi connato eorundem liquidorum lentore, unde ipſa ad excurrendum fere inepta reddebantur, neceſſe fuit, ut ſucci ſubſiſtentes in gluten ſenſim, atque ubique cogerentur, donec omni obſtructo etiam ad præcordia ſpiritibus aditu, animalis, vitaliſque motus omnis cum apoplectica ſyncope interierit.

Quod autem cordis cavitates omnino vacuas; ſtomachum vero contra multo fluido, ante triduum hauſto etiam tunc refertum invenerimus; etſi utrunque rarum ſit phænomenon, nobis tamen nullum faceſſit negotium, recolentibus præcordia D. Horatii validiſſimis fibris, ventriculum e contrario imbecillibus a natura fuiſſe contexta. Quamobrem facile contigit, ut moles ſanguinis, quæ ob largam craſſioris lotii copiam, & alimoniæ penuriam decurſu morbi valde imminuta fuerat, per venas recirculans, a cavis cordis muſculis alioquin robuſtis nullo labore propelli potuerit, vel per id temporis, quo animalibus viribus ſenſim deficientibus, reſpiratio quoque paulatim defecit; unde fluidiſſimus tantummodo cruor, qui per cavam exigua duntaxat quantitate reducebatur, non fuit impedimento, quominus ultimis vitæ momentis a ſuperſtite cordis vigore ſuos extra ſinus urgeretur. Aliter vero ſe res habuit in ſtomacho, qui ſuapte natura languidus, & multo magis prope agonem iners, & piger, exhibitum, quaſi per aſſidentium vim, triduo ante mortem juſculum, impotentia circumpellendi, retinuit: conſuetum quippe eſt poſtrema alimenta, etiam apud illos, qui ventriculo valent, modo apoplexia corripiantur, poſt ſeptimum quoque diem protinus cruda, vel evomi, vel in illorum extiſpiciis intra ſtomachum deprehendi. Adeo verum eſt, primam coctionem ob influxum præcipue animalium ſpirituum inchoari ſimul & perfici.

Poſtquam ſatis, Clariſſime Præſul, noſtris obſervationibus, & ſtudiis factum fuit, unguentis delibutum, atque conditum cadaver, ſublimi in lecto, ſummo mane humeſcentibus confluentium oculis expoſitum eſt. Ampliſſima Ædes lugubri apparatu, pompaque mortuali, ſuffixis pro tempore imaginibus, veliſque admirabili varietate, atque eleganti opere dependentibus, ornabatur; cerei prope innumerabiles confertiſſimi collucebant. Altaria continenti ſacrificiorum celebritate frequentabantur, & Clericorum precibus, pſalmiſque laquearia perſonabant. Solemni Sacro per Athenarum Archi-Epiſcopum Corradinum facto, ingens Præſulum, ac Patriciorum numerus interfuit. Funebris

nebris Oratio ob modeſtiam Principis nulla eſt habita, ſed quæ cum lacrymis extabat in ore omnium triſtitia, dum alter alteri virtutes, & merita defuncti commemorabat, quavis facultate Oratoris facundior ad laudem erat.

Simul omnes Eminentiſſimi Cardinales a Sanctiſſimo Patre ad Purpuram evecti, condixerant funeri intereſſe. Pontifex tamen moderationis tenaciſſimus, ne memoriam quidem extincti Fratris ſingulari illo honorificentiæ teſtimonio permiſit ornari. Quamobrem, ut Pontifici pariter morem gererent, & grati animi ſignificationem non prætermitterent, unusquisqe ſuis in Titularibus Eccleſiis ſolemni ritu parentalia celebravit; quo ſervatus honoris modus, & multiplicata defuncto ſuffragia. Adeo virtuti etiam in terris proſpere omnia ſuccedunt; & gloriæ neglectus in ampliorem gloriam evadit.

Inter univerſa Vrbis Templa, & Regularium ordines hactenus funeralibus officiis certatur, & piis mortui manibus pax imploratur more majorum. Nos vero, quotquot ab intimo Pontificis cubiculo ſumus, Viro incomparabili, quem veluti Patrem obſervabamus, colebamusque, magnifica molis apparatione, ſacriſque celebrioribus in proximum diem XXIII. currentis Februarii, ab illius interitu trigeſimum, juſta ſolvenda paramus. Ita Religioſiſſimi Viri, Clariſſimi Patricii, Parentis Optimi, & Sapientiſſimi Hominis partibus functus eſt Horatius Albanus, qui nominis celebritate totam procul dubio adæquabit poſteritatem, utinam inuſitata virtutum ejus exempla imitaturam: neque enim ipſe, quem imitaretur, in omnibus forte Pontificum Familiis inuenit. Nunquam certe hactenus vel audivimus, vel legimus, viventis Pontificis Germanum Fratrem nihil ſibi ex fraterna poteſtate ſumpſiſſe; immo a publicis, alienisque negotiis non ſolum abſtinuiſſe, verum etiam modeſtiori habitu, comitatu, conſuetudine, atque omnibus officiis ſe continuiſſe, poſtquam Clemens XI. in ampliſſima ſedis Apoſtolicæ Majeſtate conſedit, quam antea in privata Albanæ Gentis fortuna fuiſſet. Omnibus aſſurgere, humaniter ſingulos conſalutare, nullo diſcrimine conditionis cunctos

am-

ampleſti, iis conſtanter obluctari, qui honorificentius jure merito illum accipere niterentur. Nemo exterorum demiſſius coram Principe agebat, nemo religioſius cavit, ne rogando, importunus Sanctiſſimo Patri, ac moleſtus eſſet. Quem autem putas Magiſtratum, quod munus, quos honores, illo ſublato, conferendos eſſe relictos? Haud facile credent poſteri, cum in Regina Orbis Roma vix probus Civis decedat, quin petitorum ad munera vacantia ſollicitam excitet contentionem: Horatium Principi Conjunctiſſimum ſimul, & Chariſſimum, morte obita, non magiſtratum, non munera, non honores aliis deferendos, ſed ſolam moderationis eximiæ famam, ab omnibus commendatam, reliquiſſe. Tantarum autem virtutum a DEO Opt. Max. etiam in hoc vitæ curriculo præmium tulit; nihil enim ipſi defuit ad plenam ſapientis animi lætitiam. Nam illi datum eſt propitio Numine, ut Fratrem ſuum longævi imperii ſpatio glorioſiſſime regnantem, & proſpera valetudine utentem videret, ſibique morienti aſſidentem, ac benedicentem; ut maximum natu Filium Annibalem per ſtudiorum, & negotiorum ſtadia diu exercitum, & probatum, toto Orbe plaudente, ad Purpuram evocatum, ejusque decumbentis ſupremam benedictionem flexo genu cum Fratribus implorantem complecteretur; ut honeſtiſſimos, & univerſis acceptiſſimos Filios Carolum, & Alexandrum, probitatis potiſſimum, & humanitatis hæredes haberet; ut nullum denique non experiretur amore, ac benevolentia devinctiſſimum.

Sentis itaque, Præſul, philoſophicis non minus quam ſacris ſtudiis Celeberrime, quantum uno in homine amiſerit Roma, & quanto jure ſibi ereptum Aula defleat; ego vero, qui illius gratia, & patrocinio præ ceteris perfruebar, dolori meo ſolamen invenire non poſſim. Quanquam firma Pontificis incolumitas, Cardinalis Albani, & Fratrum virtus reparandam jacturam polliceantur. Vale.

Datum Romæ, Idibus Februarii MDCC XII.

JO-

JOANNI MARIÆ LANCISIO,
Intimo Cubiculario & Archiatro Pontificio,
PHILIPPVS a TVRRE,
Epiſcopus Adriæ.

VIrorum principum mors tum præcipue acerbior & luctuoſior eſſe ſolet, cum illi ſummo in loco poſiti quam minimum de fortuna ſua ſumunt, & modum vitæ ſuæ non amplitudine dignitatis, ſed moderatione animi, & manſuetudine definiunt. Nam qui eos intuentur ita de felicitate ſua ſentire, ut ſe quodammodo non ſentiant, tunc maxime dignos eos arbitrantur, qui in ejusmodi bonis quam diutiſſime conſiſtant; quibus eos bonis & felicitati præpropero fato atque immaturo ereptos cum vident, lamentationibus & luctu complent omnia; tanquam judicio ſe fruſtratos ſuo, & votis dejectos eſſe intelligerent. Hæc facies, hic ſenſus Romanæ urbis fuit, cum HORATIVM ALBANVM vita exceſſiſſe cognovit. Ille enim Sanctiſſimi Pontificis CLEMENTIS XI. Frater, qua cognatione in rebus humanis nulla excelſior eſt, nullum ad ineundam cum ampliſſima fortuna ſocietatem commodius vinculum; ita tamen cum hac ſublimi vitæ ſuæ conditione egit, ut ſanguinis jura omnia amore, pietate & benevolentia erga FRATREM Sanctiſſimum tueri vellet, de ejus majeſtate, potentia, ac imperio nihil ſibi vellet adſciſcere. Ita major Fratre Pontificis viſus, dum FRATRIS auctoritate, quæ ſumma olim & prævalida erat, uti noluit: & dum ſimilis privato fuit, ſtudiis populi, & favore hominum ſupra omnem principatus ſortem evectus eſt. Quæ vero ejus modeſtia, quæ facilitas animi, & civilis modus, quanta in omnes humanitas, atque inclinatio voluntatis, adeundique ac agendi licentia, & propemodum demiſſio dignitatis; quæ tamen dignitas naturæ neceſſitate excellentiſſima erat, & cum rerum omnium principe conjunctiſſima! Qui-

bus ille virtutibus, aliisque maximis & innumeris, quas ego dum præſens Romæ eram, & ceteri omnes in unius animo confertiſſimas ſuſpexere, cumulatus ornatusque, ita Vrbem, quæ raro diuturni in viros principes amoris eſt, ad ſe rapuit, & perpetua in benevolentia continuit; ut nemo unus eſſet, qui HORATIVM ALBANVM non optaret diu vivere, in cujus vita Fraternam amplitudinem omnes eſſe ſcirent, nemo agnoſceret. At ubi funeſtiſſimo ejus mortis caſu ſpes ſuas ac vota intercidiſſe Roma vidit, in omnem mœroris ſignificationem effuſa, templa, vias, fora continenti luctu & queſtubus implevit: non optimates, non populus, non plebs æraria a lacrimis temperare: omnis ordo, omnis ætas Principem pientiſſimum, parentem ſuum, & virum, pene dixerim, dignatione parem lamentari, appellare.

Hanc civitatis mœſtiſſimæ ſpeciem pervagatus rumor ad nos tunc detulit; meque animo revolventem acerbiſſimam ſortem in communionem doloris advocavit. Cum tu, Illuſtriſſime Vir, ſpectaculum illud moleſtiſſimum ipſis etiam oculis ſubjeciſti. Vidi enim in epiſtola tua elegantiſſima, eloquentiæ coloribus, quamquam pallido mortis afflatu corruptis, vidi expreſſam ſqualentis urbis imaginem, elatum funus, parentalia inſtructa, pias cærimonias, omnemque triſtiſſimi apparatus ordinem, & feralem pompam. Inter quæ publici luctus argumenta cum me ad lacrimas commoveri perſentirem, alia in parte ad mœroris levamentum contemplabar Pontificem ſummum atque Optimum, in poſtremos fraterni oris anhelitus incumbentem; piisque precibus, omnem mortalitatis labem expiaturis, cœlo inferentem felicem animam: & tres præterea Filios intuebar paternis adhortationibus intentos, conſtantiæque & pietatis in ſummo rerum articulo exemplis confirmatos. Quo adſpectu ideo recreabar, quod illi terras deſerenti nullum aliud accidere potuiſſe majus ſolatium reputabam, quam ut FRATREM Maximum atque Sanctiſſimum, liberosque ſpectatiſſimæ indolis poſt ſe incolumes, florentesque relinqueret. His vero etiam virtutes ampliſſimas, per-

petua imitatione cumulandas, tanquam hereditatis jure tradebat; ut Patrem non vultu, non cognatione, ſed ſimilitudine morum referrent. Quos inter ANNIBALEM admiramur, qui poſt emenſum ſtudiorum curriculum, florentibus adhuc annis graviſſimæ Legationi impoſitus, cum magna Germaniæ parte peragrata Pontificiam Majeſtatem circumtuliſſet, & ſplendore laudis provincias urbesque quamplurimas imbuiſſet, utpote per longum tirocinium amplioribus ſtipendiis jam maturus, inter purpuratos Principes cooptatus eſt. Scilicet CLEMENS XI. qui in ſuprema rerum poteſtate ſanctiora ſemper exempla ſectatur, ipſe aliquando exemplum futurus, ſummam Dignitatem noluit eſſe ſanguinis acceſſionem, ſed virtutis auctoramentum & meriti. Porro feliciſſimus hujus Purpuræ natalis eo ferme tempore contigit, quo Princeps optimus in extremo vitæ diſcrimine verſabatur. Quod equidem divino conſilio factum putaverim: nimirum ut Parentis imminentem jacturam honor Filio additus veluti compenſaret; atque hinc intelligeret Cardinalis ALBANVS, quanta ſit ea Dignitas, & quam magnis graviſſimisque recte factorum documentis ſuſtinenda, quæ re ante omnes ſibi cariſſima, atque ipſis paternis virtutibus fuerit æſtimata.

Vt vero me conferam ad eam epiſtolæ tuæ partem, in qua ſeriem & ordinem malorum, quibus egregius Princeps longa corporis ægritudine afflictatus eſt, accurata & erudiſſima narratione perſequeris; illud ſane, pace tua dixerim, ex artis tuæ præſcriptione ſuſceptum argumentum maximo cum noſtro periculo agis. Niſi enim doctrinæ tuæ luminibus, & facundiæ lenociniis abductos alio nos raperes, & veluti a doloris ſenſu removeres, quot feralis morbi articulos, quot vices deſcribis, tot acerbiſſima recordationi noſtræ vulnera inferres. Quare inter has mœroris inducias licuit mihi locum hunc epiſtolæ tuæ percurrere, in qua momenta ſingula diutini morbi, & recurrentia idemtidem pravi habitus phænomena enarras, & ad criterium medicum expendendo promptis ex therapevticæ fontibus ſubſidiis foves. Et ſi vita illa immortalitate digniſſima ab ingruentium malorum impetu dex-

tera ulla defendi potuiſſet, certe iſthac tua defenſa fuiſſet. Tu enim, qui apud Principem *Comitivæ Archiatrorum honore decoraris*, præclaram hanc dignitatem ita ſcientia, doctrina, & rerum uſu amplificas, *ut inter ſalutis magiſtros ſolus habearis eximius;* ut verbis Caſſiodori lib. 6. Epiſt. ſeu form. 19. & officium tuum & meritum complectar. Porro hoc unum optamus, & a DEO petimus, ut artem hanc tuam, divino inſtinctu & ductu, feliciſſime, ut facis, diu impendas in tutanda ea vita, quæ cælitus nobis demiſſa rerum omnium inter mortales proxima eſt Cœlo; & in cujus incolumitate orbis univerſi felicitas continetur. Ita, quoniam HORATIVS ALBANVS, omni tua ope & induſtria nequicquam enitente, e Romæ ſinu & amplexibus avulſus eſt, ſervet nobis idem DEVS O. M. Sanctiſſimum FRATREM, atque annos, quos illi mors immatura abſtulit, CLEMENTI XI. ultra ſtatutum naturæ terminum jucundiſſimos addat. In eo cum amiſſi Principis vultum contemplamur, omnia fere doloris argumenta videmur conſumſiſſe: illum unum tantæ cladi opponimus; eoque ſoſpite alia non quærimus acerbiſſimi caſus ſolatia: Hunc denique nobis Pontificem in tanta temporum calamitate poſtulamus, qui magna poſſit prudentiæ, conſtantiæ, & fortitudinis exempla adverſis rebus objicere; & demum, cedente fortuna virtuti, longiſſimam ſibi & reipublicæ moliri tranquillitatem.

Ad hæc ſpes noſtras & vota dum excitamus, gratias tibi, Clariſſime Lanciſi, & ago & habeo maximas, quod me potiſſimum delegeris, ad quem tuas illas abſolutiſſimas literas mitteres, judicioque tuo exornaveris & auxeris. Tuos profecto ingenii fœtus ſuſpexi ſemper & colui, quantum mihi de rebus ab inſtituto meo prorſus alienis judicare fas eſt; ſed hunc maxime etiam cum admiratione perſequutus ſum, in quo tam multos, tam præclaros ſcientiæ medicæ locos complecteris; ut quæ in unius hominis tractanda cura præcepta ſaluberrima, & accuratiſſimas obſervationes accumulas, ea ſint in poſterum plurimorum incolumitati profutura. Perge igitur artem hanc tuam nobiliſſimam, & cælo

olim

olim dicatam, excolere & promovere; ſcriptisque tuis celeberrimis, & medendi ratione & uſu fac nobis Medicos tui ſimiles, vel ſi hoc ſperare vix liceat, doctrina & experientia tibi quam proximos. Nam quotidie turba Medicorum erumpit, qui imperitia ſua & audacia *animas noſtras negotiantes*, ut ajebat Plinius lib. 24. cap. 1. facultatem eximiam undique fœdant, & in convitium vertunt; novamque Philoſophiam, quæ noſtro hoc ſæculo omnem prope Naturam adhuc deliteſcentem in dias luminis oras eduxit, ſe profeſſos jactantes, mire eam proſtituunt infamantque. Qui enim ex Indice quopiam vel Lexico ſonare didicit ſales fixos & volatiles, alkalim cum acido acuminato pugnantem, ſulphur ramis infenſum, vel fermenta, & balſamicam virtutem, ſolidorumque & liquidorum æquilibria, elaſticam vim & fibram motricem, mechaniciſmum, & potentiarum momenta, preſſionemque aëris in noſtra corpora agentem; & qui Galenum, uti loquaciſſimum, & nullius frugis, magis audacter damnare novit, & inſolentius Ariſtoteli inſultare, quos nec legit unquam, nec a limine ſalutavit, is auctoritatem ſcientiæ ſe habere, & gravi ſupercilio in vitas noſtras impune graſſari jus fasque ſibi eſſe putat. Sed hæc extra meas oleas; fortaſſe non extra veritatem. Hoc demum abs te peto, ut quantum tu es apud me in honore ac nomine, tantum mihi de tua benevolentia tribuas. Vale, & alios fac valere.

Rhodigio Nonis Martiis M DCC XII.

CONSTITVTIO
EPIDEMICA AVGVSTANA,
Anni 1711. & ſequentium.
Dn. D. LVCÆ SCHRÖCKII.

Aëris ſtatus, quo Annus prægreſſus fuit finitus, in principio, quoque Anni 1711. perſtitit, humidus nempe ac multo frigore moleſtus, variorumque ventorum agitationi expoſitus, usque dum d. 7. Eurus ſerenitatem, & poſt octiduum Zephyrus pluvias, tandemque nives frequentiores adduceret; circa finem autem menſis hujus primi Eurus denuo prævalens, cum ſerenitate frigus diuturnum & intenſum excitaret, ut mei Thermometri liquor ad gradum 8. (quod etiam d. 3. & 13. Februarii contigit,) deſcenderet, præcipue poſtquam Zephyrus d. 4. Febr. & Caurus poſt quatriduum, nec non Eurus quintiduo abhinc nivem admodum copioſam ſparſerant; quæ ſub Africo, comite pluvia & frigoris remiſſione, d. 18. Febr. liquari cœpit; & quamvis nova ſubinde nix, occidentali vento (ſæpe ad meridionalem, quandoque etiam ſeptentrionalem plagam inclinante, rarius vero ab aliis ventis interpolato,) ſpirante, usque ad d. 10. Martii caderet, eadem tamen pluviis ſupervenientibus brevi denuo reſolvebatur. Interea, præter Febres quotidie vel alternis diebus recurrentes, licet rariores, in vere tamen crebriores, & in principio ſæpe continuarum ſpeciem præ ſe ferentes, primum teneriori ætati, in progreſſu autem adultis magis infeſtas, ut & catarrhoſarum ægritudinum multitudinem, Variolæ benignæ inprimis, usque in Aprilem frequentes, aſt circa Solis in ſignum Cancri ingreſſum, una cum Febribus evaneſcentes, continuarunt, nec non Pleuritis notha, atque Coxendicum dolor (diaphoreticis, Tinctura præſertim Bezoardica, juxta cum eccoproticis, utrique malo opem ferentibus,) multos lecto adfixerunt.

Ver

Ver cum ventorum varietate, Zephyro tamen prævalente, aura nebuloſa, humida & temperata (catarrhoſis ideo morbis, præſertim Odontalgiis, Apoplexiis etiam letalibus opportuna) primo erat præditum, quæ circa Aprilis medium in ſerenitatem mutabatur. Majus frigidiuſculus potiſſimum Euro ſpirante comparuit, in medio tamen caloris ſat acris per decendium particeps, paucosque dies ſerenas per totum reliquum ſuum decurſum numerans, crebrioribus autem tempeſtatibus grandinoſis, e longinquo tamen nobis tantum ſe oſtendentibus, viciniæ autem admodum damnoſus. Cum Junio Eurus, interdum ab aliis diverſis ventis interceptus, ſerenitatem caloresque magnos proferebat, usque dum poſt ſolſtitium æſtivum Zephyrus dominium obtinebat, & mutabilem aëris ſtatum, ſæpius vero pluvioſum producebat; quæ humida aëris intemperies poſtea etiam continuabat, diesque caniculares magis temperatos quam fervidos efficiebat. Et licet poſtmodum cum Sol in Libra verſaretur, Eurus ſerenitatem quandoque redderet, antequam tamen ſigno hoc excedebat, Zephyrus, aliquoties valde impetuoſus, pluviis frigidis denuo moleſtus exſtitit; quin & pluvioſa illa intemperies usque ad finem Anni perſtitit, niſi quod in Decembri crebræ nebulæ, & ſerenitates quandoque, Euro præcipue, Auſtro & Africo intervenientibus, compareret. Cæterum præter Catarrhos nihil epidemicorum malorum prioribus iſtis temporibus obſervabatur; poſt Canis tamen occaſum Variolæ denuo multos infantes invaſerunt, confluentium jam ſpecie gravius aliquos adfligentes & negligentius habitæ non paucis letiferæ; paulo poſt tamen, usque ad Anni exitum, & in Januarium usque Anni ſequentis, ulteriusque, ſed rariores diſcretæ mitioresque comparentes. Diarrhoeæ circa finem Novembris, & per Decembrem in multis, prævio utplurimum vomitu, torminibusque ſtipatæ, prompte tamen ſtomachum roborantibus cedentes, notatæ fuerunt.

Circa finem æſtatis, & per autumnum Lues illa, quæ bubulo generi per Germaniam Italiamque tam infeſta fuit, poſtquam ex Hungaria verſus Danubium ſenſim progreſſa, ubique luctuoſa

ſui veſtigia reliquit, noſtra quoque confinia attigit, ac inſignem ſtragem, integra etiam numeroſa bovilia evacuantem, apud nos, ac plurimis vicinis in locis edidit; quam non aëris ex vitio, ſed contagio per boves ex regno illo adductos exortam fuiſſe, vel inde ſatis nobis potuit, quod illa primum loca, ubi paſcuis frui illis advenis contigit, invaſerit, armentis vero omnino pepercerit, ad quæ illi, vel alii ab his infecti haud pervenerunt, atque ubi conſortium illorum, ad quos contagium jam penetraverat, evitatum fuerat. Miaſma vero hoc per ſalivam animalium infectorum, quo gramina inter paſcendum conſpurcarunt, ſe primo, poſtea etiam per exhalantes vitioſas a corruptis humoribus viſceribusque particulas ulterius, his in terris, propagaſſe, atque cauſtica acredine infeſtum, fauces, ventriculos ac inteſtina hoſtiliter invaſiſſe, inque ſpasmodicos motus non tantum nervoſas partes irritaſſe, ſicque ob conſtrictos exin vaſorum ſanguiferorum tubulos inflammationem excitaſſe, ſed ipſam etiam eorum ſubſtantiam ad putrilaginem diſpoſuiſſe, credibile videtur: Id quod lingua in quibusdam inflammata, & veſiculis rubris referta, ventriculi, præſertim omaſus, & inteſtina non minus inflammata, & non tantum ſanguineæ, ſed fœtidæ etiam & purulentæ excretiones, ut Dyſenteriæ malignæ ſpeciem utplurimum præ ſe tulerint, nec non inteſtina hepati contigua bile ſuffuſa teſtabantur. Vnde etiam, quæ in prima invaſione notata fuerunt ſymptomata potiora, adpetitus nempe dejectus, difficilis reſpiratio, calorque præternaturalis ortum habuiſſe videntur. Cæterum caro lue hac demortuorum boum quamvis pluribus, egenis præcipue in cibum primo venerit, nec ſiniſtri quid ipſis inde accidiſſe reſcitum fuerit, tutius tamen eſſe iisdem abſtinere, tum ratio ſuadet, qua ex viſcerum obſervata labe promte etiam eandem carnibus communicari, quia & nauſeam, facile exin oriundam, multum nocere poſſe evincitur, tum exempla confirmant, quibus noxium quandoque exſtitiſſe carnium contagioſa labe infectorum animalium eſum conſtat: Vid. præter alios Nob. D. Roſini Lentilii Miſcell. med. pract. part. 2, pag. 519. Liceat etiam memorare exemplum, ab Exc. Dn. D. Johan-

hanne Mayero, Arch. Elect. Palat. & Phyſico Neoburgenſi, Anno 1712. d. 16. Julii ad me perſcriptum, duobus nempe ruſticis, cum bovem ægrotantem mactaſſent, &, quia lienem pulmonesque male conſtitutos invenerunt, ſepeliiſſent, carbunculos in brachiis fuiſſe exortos, cum febre acuta, vomitu & diarrhoea, duos autem canes, qui carnes iſtas deguſtaverant, eodem die mortuos fuiſſe. Ex Hungaria quidem Venetias advectorum boum dyſenteria laborantium carnes innoxias quondam Medici aliqui Patavini inſignes pronunciarunt, aſt tutius eſſe talibus abſtinere, celeberrimi olim Jenenſes Medici, Guern. Rolfincius in Ord. & meth. ſpec. comm. lib. 2. ſect. 3. cap. 60. & Joh. Theodor. Schenckius hiſt. gener. humor. cap. 2. judicarunt. Prout etiam Collegium Medicum Auguſtanum circa Caſum hunc ab Illuſtr. Senatu requiſitum, hujusmodi carnium ulteriorem venditionem, ad noxas inde emergendas præcavendas, diſſuadere tutius duxit, atque per Senatus Decretum impetravit.

Circa principium Anni 1712. Zephyrus, interdum ad unum alterumve latus declinans, cum frigore nivem, ſed rariorem ſparſerat; & licet ſæpius aër ſerenus poſtea redderetur, ſemper tamen nebuloſus una fuerat; frigus quidem in progreſſu remiſſius, aſt brevi poſt, flante Euro vel Auſtro, denuo intenſius factum eſt: usque dum d. 3. Febr. Zephyro redeunte, pluviis, quæ per decendium durarunt, obortis ceſſarunt. Varius abhinc aëris ſtatus, quoad temperiem tolerabile frigus, crebriores autem nives attulit, usque dum circa Æquinoctium vernum Eurus temperatiorem aërem redderet, mox vero diverſis ſub ventis humida & pluvioſa conſtitutio usque ad Solis in ſignum Tauri ingreſſum valde moleſta exſtitit, quam Euro prædominante, calida & ſicca excepit, ſæpius tamen poſtea variando: Sole vero Leonis ſignum occupante, occidentales venti pluvias multiplicarunt, & d. 6. Auguſti cum ſerenitate calores magni oborti fuerunt; qui etiam, licet circa finem menſis hujus, delapſis pluviis, remiſerint, mox tamen denuo comparuerunt. Cæterum hucusque præter conſuetos hyemales catarrhoſos inſultus, in menſibus vernalibus Tuſ-

ſes ferinæ puerilem ætatem admodum adflixerunt, eccoproticis repetitis, abſorbentibusque, nervinis, ac demulcentibus ægre profligatæ; Febres etiam quotidianæ non valde contumaces, purgantibusque præmiſſis, per antimoniatas calces, arcanum duplicatum, & corticem Peruvianum &c, devictæ, per æſtatem plures occurrerunt; in Auguſto autem non paucæ Diarrhœæ, in nonnullis quoque Dyſenteriæ, ut & Choleræ, ſed benignæ, omnes facile, poſt rhabarbari nonnihil toſti uſum, inprimis pulveribus dictis præcipitantibus, coraliis, unicornu foſſili, quandoque etiam tormentilla, ſucco catechu &c. curatæ. Haſce ægritudines in progreſſu menſis Febris catarrhalis exceperat, ſine ſexus ætatisve diſcrimine, magis tamen adultos quam pueros, cum febrili inhorreſcentia, ſubſequente calore, cum cephalalgia, & hinc productis pervigiliis, quas interdum deliria nocturna comitabantur, oculorum item, dorſi & artuum dolore, ac tuſſi ut plurimum invadens, & inſtar ephemeræ, altero, vel tertio, quartove die, ſponte, aut impetus ubi vehementior erat, poſt moderatum ſudorem, modo per volatilia, modo fixa medicamenta, pro ſubjectorum diverſitate, excitatum, recedens; niſi quod tuſſis quandoque pertinacius inſiſteret. Qui morbus uti multis, remotis etiam in locis, ita noſtra quoque in Vrbe plurimos invaſerat, ut vix domus eſſet, ubi eo laborantes non deprehendebantur; atque nobis ex prægreſſa humida aëris intemperie, ſimiles in corpore noſtro particulas augente, ac magnis dein ejusdem caloribus, lympham in corpore fundentibus & agitantibus, ſubito tamen tempeſtatis frigidæ aliquoties obortæ interventu, quæ tranſpirationem ob poros inde occluſos ſufflaminabat, condenſatam generata mihi videbatur. Nec aliam cauſam Pleuritides hanc in menſe Octobri excipientes, non admodum refractariæ habebant, atque ideo ſudoriferis moderatis præcipue, ac ſatis promte cedebant. Aliorum morborum minime ferax erat Autumnus, qui ſatis temperatus & ſerenus in principio, in progreſſu autem, præſertim Zephyro ut plurimum, & quidem nonnunquam multa cum vehementia ſpirante, humidus ac pariter temperatus ſe habuit; ſicque continuavit

hæc

hæc temperies: ante ſolſtitium tamen quatriduanum frigus, & tale etiam in fine Anni, Euro flante, experti fuimus.

Non prætereunda hic eſt Lues admodum gravis & funeſta, quæ in Vere equos potiſſimum extra Vrbem & in Vicinia, rariſſimos in Vrbe invaſit, multosque trucidavit, poſtea etiam bobus, feris, quin & porcis, anſeribus atque gallopavonibus, quibusdam in locis, non pepercit, & adultum usque in Julium tragœdiam ſuam ludere perrexit. Oriebantur fere ſemper in pectore, aut etiam in inguine, aliisque locis tumores duri, qui paulo poſt in amplius ſpatium ſe diffundebant, & intra breve temporis ſpatium interimebant. Hos ab ictu crabronum, qui copia & magnitudine inſolita prædici obſervabantur, ortum habuiſſe mihi credibile videbatur. Vti vero cadavera boum elapſo anno demortuorum, nec ubique alte ſatis in terram defoſſorum & putreſcentium Inſectis hiſce pabulum gratum exhibuiſſe, (in cavernis enim & ſub terra nidos ab eis fieri, carnibusque veſci, Ariſtoteles lib. 5. hiſt. animal. cap. 23. Plinius lib. 11. hiſt. nat. cap. 21. aliique teſtantur,) ſicque multiplicationi & augmento eorum, humorisque venenati, quem glandula in imo abdominis, cui aculeus nigricans & cavus, juxta nobil. D. Johannis Muralti relationem in Eph. noſtr. Dec. 2. Ann. 1. obſ. 56. implantatus eſt, majori acredini velificaſſe, non improbabile eſt: ita venenatæ etiam hæ atomi in humoribus animalium ab eis ictorum ſeſe multiplicare, atque dein alia quoque animalia ſic inficere potuerunt: quale exemplum in prædio vicino Illuſtr. cujusdam Baronis equum hac lue defunctum, & in fovea non alte ſatis effoſſa, terra obrutum exhibuiſſe ſcio, cujus ideo pes unus extra terram prominens a ſervo cum ſecuri amputaretur, proſiliens exin humor in ejus oculum, mox tumorem & inflammationem excitaverat, alterum etiam oculum, & ſucceſſive totum caput occupantem, atque cum ope medica deſtitueretur, mortem brevi accelerantem. Salis ex aceto potum adverſus crabronum virus præfatus Plinius lib. 32. cap. 9. & Caſp. Schwenckfeldius Theriotr. Sileſ. pag. 526. remedio eſſe tradunt, eque veſtigio ſuxiſſe vehementius, ſuctuque infixos aculeos, vel

potius humorem virulentum revulſiſſe: Inter alia ſane remedia, theriacam, allium, bolum vulgarem, nitrum &c. cum aceto propinata, quibusdam (uti etiam in ſuperius memorata boum lue,) profuiſſe, ab aliis non infeliciter tumores ſcarificatos, aut etiam ex inciſa cute fuiſſe extractos, relatum fuit.

Anni 1713. principium, ſub variis ventis, potiſſimum occidentalibus, frigore, quod cumprimis in medio Menſis Januarii intenſum valde fuerat, & ſerenitate, usquedum Sol Piſcium ſigno adproximaret, gaudebat: Vbi poſt plurimas pluvias cœlum nebuloſum, verſus finem autem Februarii ſerenum, cæterum valde temperatum reddebatur; quæ temperies, ſub mutabili cæli facie etiam usque ad Æquinoctium vernum & ulterius continuabat. Reliquus vernalis & æſtivus decurſus quandoque temperatus, utplurimum autem pluvioſus, & ſæpe una frigidiuſculus exſtitit. Menſem vero Septembrem, in quo Eurus ſpirabat, ſerenitas commendabat; in reliquis autem tribus menſibus crebræ nebulæ pluviæque (quibus in Octobri nives ſæpe intermiſcebantur,) aderant. Humida hæc præpollens aëris conſtitutio, Zephyro majori ex parte comite, multorum ſuperveniendorum morborum timorem nonnullis pariebat, nihil tamen ſingulare apud nos inde evenit. Attamen præter varias catarrhoſas moleſtias, Variolæ discretæ, rarius confluentes, nec mali moris, per totum Annum, frequentiores tamen poſt ſolſtitium æſtivum, & per reliquum Anni; præterea etiam Febres tertianæ ac quotidianæ, ut & quandoque Icteri, facile omnes ſanationem admittentes, ſparſim, in Majo plures infantes Morbillis benignis laborarunt; in Decembri non pauci Febre petechiali, cujus in pagis vicinis multum graſſantis contagium in Vrbem delatum fuerat, interierunt, brevi tamen iterum per DEI gratiam malum ceſſare contigit.

CON-

CONSTITVTIO

Anni 1712. apud Labacenſes in Carniolia

a

DN. D. MARCO GERBEZIO,

Apud eosdem Phyſico, & Medico ord. medice conſiderata, & Auguſtam Vindelicorum d. 28. Decembris 1712. communicata.

FRigori alias Hippocrates non videtur imputare ſingularem inſalubritatem, dum 3. Aph. 17. ab eo *corpora firma, agilia, & bene colorata* reddi aſſerit: quam id tamen inſalubre eſſe ſoleat, ſaltem dum modum excedit, docuit nos præterquam hyems Anni 1709. ſi quæ alia nivoſa, & frigida, quoque currentis Anni 1712. hyems ob non multo demiſſiores nives & frequentes aquilonares ventos ſimiliter ultra modum frigida. Sub ejus ſiquidem decurſu plurimi a Febribus catarrhalibus, tuſſibus, raucedinibus, pleuritidibus, phthiſibus, cephalalgiis, gravedinibus, hemiplegiis, cachexiis, hydropibus, & aliis a variis modis peccante lympha dependentibus indiſpoſitionibus fuere apprehenſi. Quamvis tamen forte per ſe non tam frigus fuerit cauſa tantarum indiſpoſitionum, quam prægreſſa elapſi Anni 1711. auſtrina, & pluvioſa autumni conſtitutio, quæ a præſentis anni perrigida hyeme excepta humiditates, elapſo autumno in corporibus aggregatas, occluſis cutis poris, & per id impedita inſenſibili tranſpiratione, in corporibus retinuit, coagulavit, ſtagnare, & extravaſari fecit, præſertim dum ſubinde tamen etiam intercurrerint auſtrini flatus, qui eas rurſus ſolverunt, & exundare fecerunt. *Si viciſſitudine quadam*, dicit Valleriola lib. 2. cap. 4. locor. com. *aquilonius flatus auſtrinum ſequatur, fluxionum tum morbi fiunt.* Quemadmodum & nos *in Chronologiæ noſtræ Med. An.* 1. §. *XX. & XXI.*

Sic Ego ipſe mox ſub anni ingreſſu cum pluribus aliis a febri catarrhali apprehenſus eram, ſed brevi liberatus introſumptione mannæ granatæ in jure diſſolutæ quantitate unc. trium, & ſudatione ad tales pulveres ſpecificos mane cum decocto herbæ theæ aſſumptos: ℞. Spec. diamarg. frig. diatrag. frig. ♁ij. diaphor. ana. ℈ß. ſuccin. alb. præp. flor. 🜍 ana. gr. iij. M. f. pulv. in triplo. Aliis præterea ſubinde venæſectione ſanguinem imminuebam, & alia pectoralia propinabam, puta decoctum pectorale cum ſyr. de alth. Fern. de farfora, aut ſimilibus ſpecificis dulcificatum. Item Trochiſc. bechicos, ol. amygd. dulc. cum ſacch. cando, vel Julapio violato &c.

Certus puellus quinquennis non pridem pro capitis, & reliqui corporis ſcabie abigenda, neſcio quo, perunctus, & præterea ab extra perfrigeratus in eam dyſpnœam inciderat, ut ſuffocandus videretur. In ſubſidium vocatus ſuaſeram, ut eum ſyr. Mannati unc. j. & jalap. pulv. ℈j. expurgarent. Hinc in jure diſſolutam ſpermat. Ceti ʒj. propinarent. Nec non ad ſudorem cogerent his pulviſculis: ℞. ſpec. diamarg. frig. ♁ diaphor. ana. ℈ß. pulv. March. ſuccin. alb. præp. ana. gr. iij. flor. 🜍 gr. j. ſacch. perl. gr. iij. M. F. pulv. in triplo. Et ſæpius cochleatim propinarent de tali mixtura appropriata: ℞. Extract. helen. fumar. ana ʒj. croci gr. V. ſubigantur in Aq. aſthmat. chærefol. ana ℥iß. ſyr. de hyſſopo. ℥ß. M. f. potio. Atque, niſi malum remitteret, utrique brachio veſicatoria applicarent. Dictum, factum, & puellus præter parentum expectationem convaluit.

Hyemem quidem cum majore amœnitate excipere velle videbatur Ver, utpote ſub cujus ingreſſu ex amœnis Solis radiis adhuc reſiduæ nives ſucceſſive optatiſſime diſſoluebantur. Poſtquam autem in Aprilis progreſſu ſæpius intercurrere incæpiſſent pluviæ auſtrinæ, a 20. Aprilis usque ad 25. autem ex Euro priſtina hyemalis auræ aſperitas, adeo deſolati evadere incæperamus, ut adhuc vel tunc nobis non meliora de corporum valetudine, quam de futura ſatorum ubertate ominari triſtes occæpiſſemus. Quando enim in noſtris oris nives, & hyemale frigus

co

eo usque, & ultra æquinoctium vernum protrahuntur, experientia annua edocti nunquam meſſem opimam, fructus arborum copioſos, & vindemias lætas nobis adpromittere audemus, Emori ſiquidem accidit vel in ipſa radice hyemalia ſata, flores arborum fructiferarum emarceſcere, & primos vitium pampinos a pruinis, & nocturnis auræ aſperitatibus exitialiter aduri; quemadmodum id etiam, ut poſtea dicetur, hoc ipſo anno evenit, Nec minorem ſtragem valetudo humana perpeſſa eſt, Corpora ſiquidem hyemali aſperitate enervata, & per tot intercurrentes auræ viciſſitudines alterata, nec non per tot vernas pluvias nova humorum illuvie repleta, non poterant non ſolum ab adhuc hyemalibus indiſpoſitionibus opprimi, verum & vernis ſubjacere, potiſſimum eis, quæ a peccante lympha, quales ſunt omnis generis vulgo defluxionibus imputari ſoliti affectus, produci ſolent, Non minus autem Majus erat inconſtans, & inamœnus, quam Aprilis, utpote fere quotidie verſus veſperum pluvioſus, quin imo ſubinde & tempeſtuoſus, quemadmodum ſecunda Maji, qua excuſſum ex nubibus fulmen arcis horologio adjacentis turris tectum magna parte diſiecerat, Junius erat quidem nonnihil ordinatior, & verſus exitum utcunque æſtivus, aliquoties tamen æque tempeſtuoſus: quin imo ad feſtum S. Medardi ex aquilone plane frigidus, Vt adeo neque ipſe plane inculpate tranſire potuerit,

Certus archi-hypochondriacus jam tribus annis conſequenter ſemper circa dimidium Aprilis deterius affectus, & præſertim de capitis gravitate & obfuſcatione quadam lamentatus 13. Aprilis inexpectate factus epilepticus intra bihorium obiit. Obiiſſe quoque obſervati ſunt alii repente eodem tempore facti epileptici, Memorabile eſt a jam dicto hypochondriaco notatum diſcrimen inter auram civicam, ſeu Vrbis arci ſubjacentis, & inter auram ſublimem arcis ipſius Labacenſis. Aſſerebat is enim, quod quoties adiiſſet (ſolebat autem diebus amœnis facere frequentiſſime) arcem, conſediſſetque aliquamdiu ſub tilia, ſupremitatem montis amœne coronante, vel obambulaſſet; ſe ſemper notabiliter melius ſen-

ſenſiſſe, caputque habuiſſe ſerenius; quamprimum vero redux domum verſus ſubjacenti urbi appropinquaſſet, ſe illico rurſus deterius ſenſiſſe. Vt adeo plane dubitare non liceat de veritate eorum, quæ nos in *vindiciis noſtris Medicis de aura Labacenſi* §. 37. de diſcrimine inter ſalubritatem urbium, & locorum liberæ auræ expoſitorum, campeſtriumve docuimus.

Ad repentinam Junii circa feſtum S. Medardi perfrigerationem pleuriticus factus Jacobus Vbez expertus Chirurgus corpore ultra modum obeſus, & plethoricus eluſis quibuscunque adhibitis remediis quoque intra triduum obiit, cæterum homo apparenter ſaniſſimus. *Obeſi* videlicet *facilius moriuntur, quam graciles* ex Hippocrate.

Æſtas habuit quidem ſua intervalla utcunque connaturalia; quod toties tamen intercurriſſent tempeſtuoſæ pluviæ cum tonitruis, fulgurationibus, & fulminationibus, ſubinde etiam cum grandine, cum communiter ſubſecuta notabili auræ perfrigeratione, quemadmodum 21. Auguſti, qua mane hora media ſeptima fulmen in ſuburbio Tyrnau dicto octo nautarum caſas, non obſtante denſiſſima pluvia, in cineres redegerat; pro vix temperata, & vernam temperiem aſſecuta haberi poterat. Ob quam cauſam ſata tardius maturata meſſem triſtiſſimam colonis præbuerant.

Adhuc parum ſiquidem illud, quod hyemalem rigiditatem, & ultra æquinoctium protractas nives ſubterfugerat, perque vernas pluvias in lolium converſum non erat, per toties iteratas corruſcationes adeo exuſtum fuit, ut ariſtæ vel ſteriles plane evaſerint, vel grana macra effœtave, & potiore farina orbata progeneraxint.

Neque humana valetudo interea minimum paſſa. Vidimus ſiquidem, quod, quæ per Junii, Juliique decurſum ob imminutas ſucceſſive per hyemem, & Ver in corporibus aggregatas humiditates utcunque ſubſidere incæperat, mox ſub Auguſto labaſcere viſa ſit a febribus tertianis intermittentibus, ſubinde & quartanis, & tertianis nothis, continuis, diarrhœis, dyſenteriis,

vo-

vomitionibus &c. impetita. Quæ febres vel in eo fuere ſingulares, quod non ſolum raro conſuetum typum in paroxyſmis obſervaverint; verum etiam, quod communiter poſt aliquot paroxyſmos in continuas mutari ſolitæ fuerint, ſimiliter adeo inordinatas, ut etſi typum tertianarum duplicium præſeferre viderentur, tamen ſubinde 24. & plures horæ intercurrerint, quibus in pulſu nulla fere alteratio animadvertebatur, urinis fere craſſis, & lateritio ſedimento refertis exiſtentibus, deſuper vero tamen rurſus inſiſtente continua alteratione, perſæpe cum maculis petechialibus ſcarlatinis ſaltem per brachia diſperſis, ſæpe etiam cum diarrhoeis & vomitionibus, vel copioſiſſimis ſudoribus: *vix* tamen aliquando cum ægrorum interitu, etſi ſemper cum tardiſſima integræ valetudinis recuperatione. Quod Medici communiter febriliter cum ſucco pancreatico juſto acidiore effervеſcenti bili, ſed multæ pituitæ admiſtæ imputabant; & vel propterea non tam ardentes, acutasve febres producenti, quam potius nothas, minus acutas, & diuturnas. *Quando æſtas fit ſimilis veri, ſudores in febribus multos expectare oportet. Hipp. 3. Aph. 6.*

Curabantur autem febres illæ, ſi quandoque perſtitere intermittentes, pulvere Cornach. diebus a febri liberis juſta doſi aſſumpto, & ſale febrili Mynſ. una alterave hora ante paroxyſmos in aqua card. ben. vel cent. minoris propinato. Siqua vero eas in continuas degenerare accideret, præterea venæſectio celebrabatur in petechialium macularum abſentia, alias vero ſcarificatio dorſi cum ſubjunctis cucurbitulis. Quamvis viderim apud unum alterumve opificem, cui etiam actu proſtantibus petechiis, ſed pro pulicum morſibus habitis, erat ſanguis venæſectione emiſſus, & qui tamen æque conualuit, ac alii, quibus ſanguis emiſſus non erat. Vnde conjicere licebat eas ſolita ſibi malignitate non fuiſſe præditas. Per reliquum morbi decurſum autem inſiſtebatur uſui pulverum pan, rub. de gem, frig. CC. phil. præp. ♁ diaph. arcan. dupl. bezoardico min. additis, ſi diarrhœa ſymptomatica urgebat, troch. de terr. ſigill. unicorn. foſſ. &c.

Certa filiola, quæ ſimili febre continua cum maculis petechialibus, & dyſenteria detinebatur, convaluit ad ſubinde pro neceſſitate injectos clyſteres primum abſtergentes, poſtea adſtringentes, & ad quotidianam intro ſumptionem pulv. pan. rub. troch. de terr. ſig. C C. phil. præp. unicorn. foſſ. & ſmaragd. præp. cum ſacch. roſato dulcificatorum. Quodque præterea linguam haberet aridam, eam humectabat mucilagine ſem. cydon. aqua prunell. extr. addito Rob diamor. & lap. prunell. eluebatque frequenter os aqua & aceto invicem commiſtis, abſterſa lingua dentiſcalpio, non intermiſſis externis adſtringentibus.

Certus nobilis denique plane adhuc pluribus habebat opus. Laborabat is vero hemitritæo, febre ex æſtu febrili continuo, & febre intermittente cum rigore & duplicato æſtu alternis diebus intercurrente conſtante, & quod deterius erat, ſemper cum quadam veluti Cholera ſeu excretionibus numeroſiſſimis per ſuperna, & inferna materiæ variæ veluti æruginoſæ. Hic erat primum purgatus decocto ſen. c. rhab. Mynſ. Hinc ipſi vena ſecabatur, & pro attemperatione æſtus febrilis præter mixturam cordialem ad intro porrigebantur pulv. de gem. frig. CC. phil præp. ♁ium diaphor. arcan. dupl. Aſt intercurrerat tertius paroxyſmus cum ea violentia, vomitibus, & alvi dejectionibus, ut æger, ſi ſæpius taliter invaderetur, malo ſuccubiturus metueretur. Hinc poſtridie illius paroxyſmi loco arcani duplicati memorato pulveri Cort. peruviani & troch. de terr. ſigill. ana ℈ß. erat additus. Veſperi autem ante ſomnum pridie quarti paroxyſmi febris intermittentis talis bolus: ℞. Conſerv. menth. roſar. Elect. dioſcord. frac. ana ʒß. cort. peruv. ſubtil. pulv. ℈ij. troch. de terr. ſig. gr. vij. M. cum ſacch. F. bolus. Et non ſolum quieverat ea nocte utcunque æger, verum & a vomitionibus illis, aluique dejectionibus fere liber erat, præterquam totus debilis, & a continuante æſtu febris continuæ totus anxioſus. Qui propterea pro poſſibili cordialibus & caponis jure cum gelatina permiſto reficiebatur. Quodque expectaretur acceſſus quarti paroxyſmi mox a meridie, quatuor horis ante eum fuit ægro talis mixtura ſpecifica propi-

pinata: ℞. Aq. cord. ſaxon. ſecundæ, card. ben. ana ℥ß. ſyr. coral. ʒij. cort. peruv. ſubtil. pulv. ʒß. ⊖ abſynth. gr. V. M. f. pot. Et deſideratiſſime emanſerat, quem adeo non minus nos, quam æger ipſe metuerat, paroxyſmus. Vt adeo nobis nihil ſuperfuerit expugnandum, quam adhuc febris illa continua, viriumque proſtratio; quibus proinde diligenti continuatione pulv. de gem. frig. CC phil. præp. ℈ij diaphor. & ☽ perlat. nec non mixturis cordialibus opem ferre eo usque conabamur, usque dum ſucceſſive & iſta feliciter ſopita fuere. Certe ſi in quo alio, in hoc manifeſte periculoſo caſu ſe Herculem exhibuit cortex peruvianus, rite ob conjunctam Choleram ſtomachicis aſſociatus.

Autumnus denique usque ad extremum Octobris erat ſatis commodus, ut adeo Vindemiæ quidem in optata aêris temperie potuerint peragi, ſed vel ex eo triſtes, quod magna botrorum pars, uti in conſtitutione verna dictum, aut in primis adhuc pampinis vere emarcuiſſet, aut æſtate a tantis corruſcationibus, & rubiginoſis pluviis, ipſis etiam arborum foliis, & arboreis fructibus propterea copioſiſſimis maculis notatis, & ad putredinem proniſſimis notanter infenſis, aduſta penitus arida e vitibus decidiſſent, poſtea autem, & toto Novembri, Decembrique Menſibus usque ad 13. Decembris adeo pluvioſus, ut fere non interceſſerit dies, qua non pluiſſet, aut ſaltem nubilum, & ad pluvias proclive non fuiſſet, & ex Auſtro jugiter (excepta 20. & 21. Novembris, qua primæ nives ex Euro ceciderant, & 8. Decembr. qua per quinque continuos dies Aphricus vehementiſſime furebat) flante veluti tepidum. Hinc non mirandum, quod interruptis dictis tum continuis, tum intermittentibus febribus econtra turmatim irruiſſent febres Catarrhales, hemicraniæ, vertigines, hemiplegiæ, arthritides, & poſt 20. Novembris repente perfrigeratam raucedines, gravedines, tuſſes, pleuritides, obauditiones &c.

A 13. Decembris ex Aphricum excipiente leni Aquilone demum ſaltem a prandiis ſerenum cum ſucceſſiva aêris perfrigeratione usque fere ad anni exitum, niſi quod poſtremis diebus conſtanter obnubilatum cœlum nos Solis radiis privaverit. Atque

 adeo

adeo apparet totum hunc annum, excepta hyeme, quæ ſaltem frigoris acerbitate exceſſerat, fuiſſe valde inſalubrem, & ob tot pluvias, coruſcationes, & potiſſimum prævalentes ventos Meridionales, non minus terræ fructibus, quam hominibus magnopere infenſum. Num vero & animalibus, quæ etiamnum crepare continuant? ſub judice lis eſt. Interea certum eſt, tot æruginoſas pluvias eorum paſcua non reddidiſſe ſalubria, quin potius inſalubria. Quamvis probabilius videatur, iſtam interitus animalium continuationem potius contagii ſemel eis impreſſi propagationi eſſe imputandam, quam paſcuorum vitio: eo, quod & alibi terrarum graſſetur tale malum, ubi forte tamen tot corroſivæ pluviæ non cecidere, quot apud nos.

Duo hemiplectici fere plane æqualiter affecti, id eſt uterque cum immobilitate brachii dextri, & loquendi impotentia, fuere fere æqualiter percurati, ita ut etiamnum fere pro lubitu moveant brachia, & loquantur libere. Purgabantur videlicet hac potione: ℞. Maſſ. pil. cochiar. ʒj. diſſolvatur in tantillo aq. apopl. adde ſyr. de ſtœchad. ʒij, ſpir. lil. convall. gutt. VII. M. f. potio. Hinc uni eorum, qui plethoricus erat, emittebantur ex dorſo mediante ſcarificatione circiter quatuor unciæ ſanguinis. Vtrique vero erat injunctum, ut pro corroboratione ſpirituum bis de die aſſumerent, caſtaneæ quantitate, de hac opiata: ℞. conſervæ flor. beton. ſalviæ, anthos, majoran. ana. ℥ß. ſpec. contra apoplex. ʒiß. ſpecific. cephal. Michaël. ℈j. ſpir. ceraſ. nigr. lilii conval. ana. parum M. cum ſyr. flor. tunicæ F. opiata. Cui ſuperbibatur unum vel alterum Cochlear aquæ apoplecticæ.

Item, ut ſpinam dorſi cum nucha ungerent unguento nervino, & ol. lumbr. terr. atque os frequenter eluerent ſpiritu lil. convall. cui theriaca eſſet admiſta.

Quinta morbi die fuit repetita potio purgans, atque ſubſequentibus ſeptem diebus ſudor procuratus decocto lignorum cum ligno rorismar. & viſco querc. Et, uti dixi, ſucceſſive convaluit uterque.

Non

Non multo abſimilius tractatus fuit etiam certus mercator ex hemiplegia ſaltem oris torturam, & palpebræ dextri oculi, ita, ut eam citra manus ſubſidium occludere non poſſet, reſolutionem paſſus. Purgabatur is nempe his pilulis: ℞. Extr. cephal. ℨß. caſtor. gr. j. Reſin. jalap. pin. ſub. gr. VII. ſpir. mac. gutt. j. M. cum ſpiritu ceraſ. nigr. f. pil. N°. IX. Nucham calide unxerat ung. nervino & ol. ſuccini; pro corroboratione utebatur eadem opiata, qua duo illi hemiplectici, & poſt triduum repetitis pillulis ſudabat ad potum decocti ſudoriferi per octiduum, prætereaque partem affectam fovebat ſacculis ſpeciebus nervinis refertis, & in vino albo decoctis. Et eatenus reſtitutus fuit ſucceſſive, ut vix animadvertatur, quod aliquando fuiſſet læſus.

Armamentarii Cæſarei præfectus tamen, poſtquam jam antehac ter fuiſſet a ſimillima hemiplexia ſimillimis remediis feliciter reſtitutus, circa dimidium Novembris brachio ſiniſtro, quod alias prioribus vicibus erat intactum, reſolutus cum omnimoda loquendi impotentia, fruſtra adhibitis quibuscunque, ad initium Decembris interiit.

Ex quartanariis certus ſexagenarius ad ſolas has pillulas: ℞. pil. ♀ Schrœd. ℨß. extr. gentian. cent. min. ana. gr. IV. Reſin. jalap. pin. ſubt. gr. V. M. cum tinct. ♀. f. pil. N°. IX. Et ad ſectionem ſalvatellæ manus ſiniſtræ, atque ad gr. iij ♀ emet. Nec non ad continuatum uſum hujus tincturæ convaluit: ℞. Eſſent. abſynth. Elix. propr. parac. tinct. ♀ ſpir. ⊖ *ci ana ℨj. M. Doſis gut. XXX ex aqua abſynthii. Alii tres quartanarii vero priusquam fuere liberati, præterea uſi ſunt ſuis temporibus his pulveribus ſpecificis: ℞. cort. peruv. ſubtiliſſime pulv. ℈ij. ⊖ *ci, ♁ diaphor. ana gr. Vii. M. f. pulv. Aliorum affectuum curationes, utpote magis obvias, ſtudio prætermitto, excepto ſolo adhuc Materialiſta illo, qui 20. currentis Decembris in ædibus Carpentarii ad eccleſiam S. Floriani ex diuturnis Coli inteſtini doloribus, & oſſis pubis, iliique apoſtemate obiit. In eo ſiquidem illud erat ſingulare, quod ex aperto apoſtemate in femore aliquot digitis infra os pubis ob commodiorem puris eva-

cuationem cum pure genuinæ alui fæces profluere animadverſæ fuerint. Propterea demortuo poſt octiduum circiter ægro, jam pridem penitus exhauſto, erat inquiſitum in dictarum fæcum tranſitum; & deprehenſum, quod colon inteſtinum, ea, qua coxam ſpectat, parte fuerit ad imperialis numi amplitudinem exeſum, perforatumque, & inde facto ſucceſſive cuniculo per pure excavatos muſculos, partes illas contegentes, penetraſſe ex læſo inteſtino fæces illas alvinas usque ad inciſum locum. *Induta eſt ſcilicet caro hominis putredine, & ſordibus.* Job. cap. 7.

CONSTITVTIO

Anni 1713.

a

DN. D. MARCO GERBEZIO,

Medico Labacenſi, communicata d. 15. Januarii A. 1714.

ADeo varius erat apud nos Labacenſes, quoad auræ temperiem hujus anni 1713. decurſus, ut fere vix præterierit octiduum, quo ob jugem omnis generis intercurrentium ventorum viciſſitudinem alia non fuiſſet introducta aëris conſtitutio. Solus Januarius ſibi hyeme aliqualiter conſtabat, æſtate Auguſtus, & autumno poſterior Novembris, & anterior Decembris pars cœlo ex ſolito maturius partis nivibus, easque ſecuto flatu aquilonio ſerenato. Cæterum vero toto reliquo tempore varietas, potiſſimum cum pluviis, & auræ aſperitate conjuncta: proindeque ſicut terræ frugibus maxime incommoda (qui propterea exceptis montanis locis, ubi ſolum natura ſua aridius eſt, non ſolum crevere perpauci, verum & impuri, & viciis, zizaniisque pleniſſimi, arboreis fructibus quidem itidem ſaltem in montanis exiſtentibus utcun-

que copioſis, verum & ipſis ob nimias pluvias veluti eviratis, & ſolita ſapiditate deſtitutis, conſequenter minus ſanis, plurimisque hominum eis indiſcrete veſcentium febrium diarrhœarum, dyſenteriarum, vomitionum, & ventris corroſionum cauſa) ita ſanitati humanæ maxime importuna. *Mutationes* ſiquidem *temporum*, teſte Hipp. 3. aph. 1. *pariunt morbos*. Quod ea tamen non tulerit ſingulares aliquas, præter copioſas defluxiones, epidemias, qualium alias feraces eſſe ſolent ſimiles annorum conſtitutiones; exiſtimo in ſingulare noſtrum commodum feciſſe, quod dictæ illæ varietates nunquam repente irruerint, ſed ſucceſſive, & veluti inadvertibiliter, neque diu tales perſeverarint, neque magnæ fuerint: quod tamen requiritur ad inducendos in corpora ex aëre morbos populares. *Magnas* ſiquidem, dicit Hipp. citato loco, *mutationes facere morbos*. 3. aph. 7. autem dicit: *ſi annus magna ex parte talis fuerit*. Quod ipſum ſentit & Galenus *Comment. 1. in lib. 1. Hipp. de morbis vulgaribus*. Quandoquidem igitur hic annus, juxta dicta, maxima ex parte fuerit varius, & frequentiſſime pluvioſus: tales conſtitutiones vero ſolent eſſe defluxionum, ſeu morborum a peccante lympha dependentium feraces; mirum non eſt, quod potiſſimo tempore præ quibuscunque aliis affectibus viguerint defluxionum morbi.

Curationes eorum non adduco, ſed relego benevolum Lectorem ad *Chronologiam meam Med.* elapſo Vere Francofurti una cum Intricato Extricato meo Medico recuſam. Ne vacuæ tamen omnino ſint hæ paginæ, aliorum morborum hoc tempore obſervatorum, & ſolum breviter meminiſſe hic lubet certæ nobilis Matronæ, elapſa quadrageſima a me ab hydrope aſcite feliciter percuratæ, elapſo autumno vero ex eodem malo tamen, ſed per errorem defunctæ. Hæc tota elapſa æſtate citra querelam vixerat: quod ea vero horariis fructibus nimium indulſiſſet, & alias licentioſius pro ordinario mulierculaum more victitaſſet, ſub initium autumni de novo cruribus intumeſcere occæperat, ſucceſſive & abdomine; ſedquod

cum

cum neſcio quo in ventre motu : ſe concepiſſe ſuſpicari incæperat, & propterea omnia remedia, ne inde forte abortus periculo ſeſe exponeret, negligere, usque dum exacto, ſua opinione, geſtationis tempore, dum parituram ſeſe exiſtimaret, vitam cum morte commutarit. Apertum propterea Cadaver, ut fœtus eximeretur: aſt ejus loco aliud non repertum, quam ingens in abdomine aquarum colluvies. Vt adeo manifeſte conjicere licuerit, motum illum, quem fœtui illa imputabat, aliunde non fuiſſe, quam a flatibus, aut colluviei illius aquoſæ in abdomine contentæ, & ſub corporis motu, aut ventris contrectatione perceptæ fluctuatione. Si infelix mulier alias tempeſtive ad rem feciſſet (quamvis gravidas a ſimilibus generoſis remediis indigentibus malis citra abortum liberare, ſit ex noſtra in Intricato Extricato noſtro medico tradita doctrina, perarduum) forte non minus juvari potuiſſet, quam adjuta a me fuit Sutoriſſa illa, cujus ut talis curatio propoſita fuit *in Chronologiæ* meæ Med. Anno I. §. CXXI. In ſimili ſiquidem peccantium humorum aggregatione remedia etiam valentiora, qualium hydrops præ aliis affectibus indiget, non tam fœtum, utpote rem domeſticam, & naturæ congenerem, quam humorem peccantem, utpote quid a natura alienum, citra abortus conſecutionem, aggrediuntur. Prouti id pluribus deductum a me fuit in jam allegata *Chronol. mea Med. Anno II.* §. *CXXVII.* & alibi. Vt taceam, quod in tali caſu præſtare videatur ſaltem matrem etiam cum aliquo abortus periculo ſalvare, quam Matrem & fœtum evidenti periculo expoſitum, relinquere. De imaginariis conceptibus alias ſi quis plura legere cupit, inſpicere poteſt Sachſium *in Scholio ad obſerv. I. Anni I. Decuriæ I. Ephem. Nat. Curioſ.*

Meminiſſe item lubet duorum febricitantium, quorum uterque in ſextum usque menſem intermittenter febricitabat, non obſtantibus variis a ſuis Medicis ſibi ordinatis remediis, quos Ego tamen ſolis ſequentibus mox ad anni principium celerrime liberaveram. ℞. *Pil.* ♀*rear. Schrœd.* ℈ß. *extr. gentian. cent. min. ana. gr.* iv. *Reſin. jalap. pin. ſub. gr.* vii. *ol. mac. cont.* ij. *M.*

cum

cum tinctura tartari F. pil. No. IX. Sumantur die a paroxyſmo libera. Hinc pro ventriculi corroboratione, & cruditatum correctione ſumantur quotidie mane ex juſculo de ſequenti tinctura in diuturnis febribus ſpecifica guttæ XXX. ℞. *Eſſent. abſinth. agrimon. Elix. propriet. parac. ſ. acido tinct. ♀ ſpir. ⊖✱ci ana.* ℨj. *M.* Atque ab extra lienis regioni applicetur Emplaſtrum *de Cicuta cum ammon.*

Sique videretur, memoratæ pilulæ adhuc ſemel iterentur. Et exacte obſervata interea victus regula uterque conſtanter convaluit.

Ad certum quinquagenarium hypochondriacum ſæpe ſæpius ventris corroſionibus, & nocturnis vigiliis tortum pro dando conſilio vocatus, dum vidiſſem, quod ei a Medico ſuo Ord. frequentiſſime ad veſperum pilulæ de cynogloſſâ aliquot granis laud. op. acutatæ concederentur; earundem tam frequentem uſum abſolute diſſuaſeram veritus, ne eæ forte ſucceſſive caput ad apoplexiam diſponerent. Quod in eo vero mihi non obſequeretur patiens, utpote ab earum uſu ſemper, uti ipſe aſſerebat, alleviari ſolitus; ei ultimatim cum ſuo interitu obtigerat, quod Ego ipſi pridem prædixeram. Sæpe ſiquidem etiam ea, quæ prodeſſe videntur, obſunt.

Proſperiore ſorte ſibi econtra procuratum fuiſſe per ſex hebdomadas fruſtra deſideratum in arthritide vaga ſomnum, mihi eodem tempore fide digniſſimus narraverat certus Soc. JESV pater, charta, in qua multo tempore involutus in officina aromataria aſſervabatur crocus, capiti obvoluta. Vt adeo non vane ſuaſerit Wedelius apud Friccium in ſingulari ſuo tractatu *de virtute Venenorum Medica cap. XXIII. de croco*, crocum ſacculo incluſum, & infantum, ſi qua dormire non poſſunt, capitibus ſuppoſitum, cum admonitione tamen, ut, ne is eis forte nimium ſoporem inducat, poſtquam obdormivere, is iterum ſubtrahatur.

Adjicio rarioris illius affectus, quem ob involuntariam, & juſto copioſiorem crudæ, & facto hauſtui analogæ urinæ profuſionem, Diabetem vocant Medici, ſuccinctam, ſed feliciſſime peractam curationem. Certus in honorifica dignitate conſtitutus 52. annorum Sacerdos, temperamento atrabilarius, & ob plurima negotia, vitamque ſedentariam factus, uti dicitur, hypochondriacus, inter reliqua hypochondriacis familiaria accidentia ſucceſſive demum etiam de urinæ ardore, & multo in urina ſabulo lamentari cœperat. Hinc præter reſerandis obſtructionibus dicata plurima remedia etiam abſtergentibus, leniter diureticis, & urinæ acrimoniam obtundentibus uſus eſt, quale præ aliis erat decoctum Foreſti, & ſyr. de althæa Fernel. Taceo ſtomachica, & alia, quæ ſubinde ab urgentibus circumſtantiis exigi videbantur. Inde ſublatus quidem fuit moleſtiſſimus ille urinæ ardor, ſublatum etiam cum urina excerni ſolitum ſabulum; verum ejus loco inducta memorata illa involuntaria, & nimia crudæ, & potui colore plane analogæ urinæ profuſio cum ea maraſmodica corporis contabeſcentia, ut venerabilis æger omni prorſus appetentia, & ſomno deſtitutus ſine fine ſitibundus proxime interiturus videretur.

Hinc itum in conſilium, & concluſum, ut poſthac cura tota eo dirigeretur, quo urinæ nimiæ illi profuſioni corporis ſubſtantiam eatenus depaſcenti idoneis remediis occurreretur.

Statutum propterea, ut æger ab omni difficulter digeſtibili abſtineret, vitaret vinum, & ejus loco pro ſiti, quamvis pulſum vix alteratum haberet, biberet jus carnis bubulæ perfrigeratum, & ab omni pinguedine per præviam per pannum lineum colaturam liberatum, ſubinde autem emulſionem amygdalarum dulcium, exhilarato quandoque ſitiente ore cochleari vini cydoniorum, vel granatorum acidorum, quandoque etiam granis ipſis pomorum granatorum. Pro cibo veſceretur juribus caponis, in quibus concuſſus ſit vitellus ovi rec. contuſis,

amyg-

amygdalatis, avenatis, hordeatis, & pultibus ex ovis, & pulpa panis triticei paratis, malis cotoneis &c. ſique poſſet, carne vitulina, caponum, pullorum, avicularumque montanarum. Mane etiam & veſperi aſſumeret bonæ caſtaneæ magnitudinem de hoc ſpecifico:

℞. *Conſerv. roſ. rub.* ℥iij.
rad. ſymphil. maj. ℥ij.
ſpec. diatrog. frig. ʒß.
coral. rub. præp.
terræ ſigil. ana ℈j. *M.*
cum ſyr. cydon. F. electuarium.

Regionem renum ungeret ungu. roſato refriger. Gal. & Comitiſſæ. Spinam dorſi autem & pectus ungu. reſumptivo. Quibus conſtanter continuatis rediit ſucceſſive tantus appetitus, ut ſibi a cibis vix temperare valuerit. Item ſomnus, vires, & carnium conſumptarum recuperatio ad admirationem.

CONSTITVTIO

Anni 1714.

a

DN. D. MARCO GERBEZIO,

Medico Labacenſi, Labaci in Carniolia obſervata.

SI unquam aliquis annus fuit irregulariter conſtitutus, fuit apud nos Labacenſes annus 1714. cujus conſtitutionem quoad aëris temperiem in præſenti communicamus: excepta ſiquidem ſola hyeme, quæ fuit cum paucis nivibus aquilonia, & per totum toleranter frigida, & ſicca, totum reliquum ejus reſiduum, Ver videlicet, æſtas & autumnus, excepto Novembri menſe & dimidio Decembris, quorum dies in accepta aëris amœnitate decurrerant, erat meris varietatibus, & veluti quotidianis pluviis ſubjectum. Vnde tot, tantæque aquarum exundationes, ut nec ſata mature ſcere, nec gramina defalcari, ſiccarique, nec ſemina opportunis temporibus terræ mandari potuerint; quæque terræ mandata fuere, aut prorſus non adoleverant, in ſemine ſuffocata, aut adulta a meris viciis, zizaniis, & loliis adeo conſpurcabantur, ut uſui eſſe vix potuerint, aut ab uredine aduſta grana effæta, & farina fere deſtituta tulerint. Vnde inſueta annonæ penuria, & propterea præſertim Croatiam verſus, fere communis inter plebejos fames.

Qua ſtante aëris conſtitutione qualiter humana valetudo ſubſtiterit? nemini credo difficile fore conjicere, qui ex Hippocratis *lib. tertio aphor.* & alias novit, qualium tales annorum conſtitutiones ſoleant eſſe feraces corporum indiſpoſitionum; præſertim, ſi is præterea perpenderit, qualem victus rationem in ſimili rerum penuria, & caritate fuerit obſervare neceſſe, & quali, quamve inſalubri qualitate debuere fuiſſe præditi non ſo-

ſolum terræ, verum & arborum, vitiumque fructus, utpote dicta uredine adeo exeſi, aduſtique, ut vix fuerit reperire pyrum, pomumve, vel etiam botrum, qui integer, immaculatus, & connaturali ſuo ſapore præditus fuiſſet: quamvis & talium parciſſimus fuerit quæſtus. Subſtitit videlicet, ſi unquam aliquis, lamentabiliter. Eo, quod ſimiles temporum conſtitutiones, ſoleant eſſe ex Hipp. citato loco, & noſtra *in Chronologia Medica* tradita doctrina, morborum feraciſſimæ.

De hyeme quidem nobis non erat, quod adeo quereremur, utpote quæ utcunque tolerabili ſuo frigore ſiccitateque corpora potius reddebat *firma, agilia, & bene colorata*, adeoque bene valentia, quosque tulerat morbos, eorum ſaltem ſolum accidentalis extitit cauſa; quatenus videlicet humiditates a prægreſſo pluvioſo anno in corporibus noſtris aggregatas altius impreſſerat, coagularat, & a diſcuſſione per inſenſibilem perſpirationem impediverat.

Quod ipſum puta & de Novembri menſe, Decembrisque anteriore dimidio, utpote ſimiliter leni aquilone perflatis, & potiſſimum amœna ſerenitate illuſtratis. Aſt tanto majores querelæ nobis fuere contra Veris, æſtatis, & reliqui autumni (utpote adeo pluvioſorum, ut vix intercurrerit duorum triumve dierum ſerenitas, Solisve illuſtratio, quæ a pluviis, aut ſaltem nubilo cœlo cum plane inſueta aëris aſperitate non fuiſſet interrupta) decurſum: Qui propterea tantis cum ægrotis negotiis nos oneraverat, ut iis expediendis vix ſuffecerimus. Quin imo, poſtquam affinem nobis Styriam ad Judenburgum peſte infectam perceperamus, nobis plane de adhuc deterioribus metuere inceperamus. A quibus tamen præſervavit nos hactenus gratioſum Numen.

Morbi autem, a quibus adeo impetebamur, erant præter omnis generis defluxiones ſimilibus temporum conſtitutioni-

bus ſemper familiares, arthritides, colici dolores, pleurirides, hydropes, febres tam intermittentes, quam continuæ, & ex eis multæ plane malignæ, diarrhœæ, dyſenteriæ, vomitiones, lumbrici, variolæ, morbilli, & rubeolæ: nulli tamen funeſtiores, quam febres petechiales, & præſertim Decembri Menſe variolæ. Quibus propterea etiam multi præſertim Auguſto menſe, & Septembri plane ſuccubuere. Quamvis, qui victus rationem obſervarant, riteque curabantur, potiſſimum reconvaleſcerent.

Singulare quid duobus fratribus acciderat: Vtrumque prævio totius corporis rigore febrilis incaleſcentia apprehenderat. Hinc plane intolerabiles lumborum Puncturæ. Deſuper unum petechiæ ſcarlatinæ ſeu purpureæ, alterum petechiæ nigræ, & variolæ puriſſimo ſanguine ſoliti puris loco ſuffuſæ. Et ille tertia morbi die, hic ſeptima inopinate ſuccubuit.

Certa etiam 10. annorum herrula cortice peruviano vix a febre quartana liberata in variolas confluentes denſiſſimas inciderat, quæ ſucceſſive etiam eo perductæ fuere, ut contractis cruſtis inſtantanee abſceſſuræ crederentur, herrulamque priſtinæ valetudini more ſolito reſtituturæ. Aſt ecce quàm inexpectatum fatum! præterquam enim, quod cruſtæ etiam ſæpius oleo amygd. dulcium perunctæ nullatenus receſſiſſent (perſiſtente interea ſemper febre acuta continua, & tuſſicula) ultimatim eæ eo deductæ fuere, ut ſi quam caſu tamen abſcedere accideret, ea poſt ſe ardentiſſimum ulcus absque omni pure relinqueret, usque dum miſerabili herrulæ ultimatim, 21. ſcilicet morbi die, e vita excedere fuerit neceſſe. Vsque adeo de variolis, niſi cum eis & febris, & reliqua accidentia recedant, nunquam venit triumphandum.

Certus Mercator Goritia Labacum cum intenſiſſima & ea continua febri in maximo frigore delatus, de intenſiſſimis & faucium, & artuum doloribus lamentabatur: a quibus demum etiam idoneis remediis liberatus erat. Sed deſuper (perſiſtente

ad-

adhuc febre) toto corpore minutis, & denſiſſimis hydatidibus, ſeu veſiculis aqua refertis, adeo fuit perſperſus, ut quis eum undique fervidiſſima aqua fuiſſe perfuſum, peruſtumve citra dubitationem juraſſet. Et non obſtantibus quibuscunque remediis quoque ipſe 18. morbi die obiit.

Certus Lib. Baro econtra usque ad deſperationem aſciticus, dum proxime exſpiraturus crederetur, ſuperveniente tumidiſſimo ſcroto, inflammatione, & abſceſſu, ſponteque evacuatis inde aquis præter omnem expectationem convaluit. Vtque adeo deſperandum nunquam: ſed dum ſpiramus, ſperemus.

Carbonum ſuffocatorum illorum, quibus fabri ferrarii uti conſuevere, vapores eſſe nocentiſſimos, nemo facile eſt, qui neſciat: noxios vero æque eſſe ordinarios illos ab aperto igne combuſtis lignis relictos, non facile credo fuiſſe obſervatum. Accidit tamen, quod elapſo Decembri ex intenſo frigore domum reverſus faber ſerrarius ſeptuagenarius, eo quod ſeſe ad talium carbonum ignem excalefeciſſet, in eum ſoporem, cum maximo ſtertore inciderit, ut is ab adſtantibus omnibus pro fortiſſime apoplectico, adeoque ex ſententia Hipp. *2. aph. 42.* pro omnino deſperato haberetur, ſucceſſive quidem clyſtere acri, frictionibus, ſternutatoriis, veſicantibus, & volatilioribus antiapoplecticis rurſus excitatus, ultimatim vero, decima tertia videlicet morbi die tamen e vivis ſublatus.

Simillimum fatum accidiſſe recordor ante annos Iggenſi ruſtico in noviter calefacto, & non pridem exſtructo fornicato cubili, qui vero libero aëri expoſitus ſeſe tamen rurſus recollegerat. Sed ſeptuagenario illo longe junior erat.

Singularis molis calculum in veſica geſtare absque eo, quod ab eo ſaltem ſubinde urinæ excretio intercipiatur, meo judicio pro raro habendum eſt. Factum id tamen fuiſſe detexerat nobis nuperrime diſſectum corpus noſtri Labacenſis Eccleſiæ Decani. In ejus ſiquidem veſica ad digiti craſſitiem corrugata deprehenſus

ſus fuit trium unciarum calculus, qui tamen urinam nunquam intercepiſſe fuit obſervatus, quin potius is, poſtremo præſertim anno, continui urinæ crudiſſimæ profluvii extitit cauſa. Sed ſciendum venit, calculum hunc ab ægro ſemper fuiſſe pro hernia habitum, quem propterea a pluribus annis ſemper ſurſum cingulo hernioſis conſueto religatum geſtabat, impediebatque hoc medio, ne is unquam ad veſicæ orificium devolvi, & urinam omnino præcludere potuerit: quin potius, quatenus totum contractæ veſicæ ſpacium ſua mole occupabat, cauſa erat, ne a renibus jugiter affluens urina ibidem ſubſiſtere potuerit, ſed potius veluti guttatim jugiter excerni debuerit. Juvaret propterea quoque forte alias (niſi lithotomiæ remedio periculoſo & ſæpe impoſſibili ſeſe ſubjicere mallent) tali medio uti, ut taliter ſaltem ab eis alias conſueta urinæ præcluſione liberi viverent,

Illuſtris Dn. G. G. LEIBNITII,

De

Ætiologia Barometri, occaſione n. 3. & 4. appendicis ad Centur. 1. & 2. Ephemeridum novarum Societatis Cæſareæ Naturæ Curioſorum.

BArometrum, quod vocant, Hydrargyro aëris pondus indicans, primus invenit Torricellius, primus Gerikius ſub nomine virunculi meteorologi aliquandiu occultatum ad prædictiones mutationum aêris publice adhibuit. Sed cum obſervaretur aërem, imminente pluvia, leviorem fieri ſolere; ſiccum vero & ſerenum, ponderoſiorem oſtendi; cum contra tempore ad pluviam vergente, vaporibus aqueis magis oneratus videri poſſet; problema perplexum varie agitatum eſt, & inprimis egregii Medici & Naturæ conſulti, mihique amici, Ramazzinus & Schelhamerus de ea re inter ſe contulerunt. Mihi in mentem jam olim venerat, pluvia imminente levari aëris columnam, quod ea guttulas jam jam cadentes, & pluviæ mox materiam præbituras, non amplius ſuſtineret; contra ſereno tempore, aquam in minutiſſimos vapores dilatatam, miſceri aëri, nec deſcendendi aëremve penetrandi vim habere; ac proinde una cum columna a ſubjecto Mercurio ſuſtentari. Propoſui & experimentum, quo ad oculum appareret, gravia ſolida deſcendentia in gravi fluido non gravitare in fundum fluido ſubjectum. Nempe tubus aqua plenus in una parte libræ bilancis ſuſpenditur, & gravi aliquo aquæ innatante, aut aliter in ea ſuſpenſo, & tubum vel lancem gravante, totum per pondus in oppoſita lance ad æquilibrium redigitur: mox eodem gravi in aqua deſcendente (ſive reſecto filo ſive aqua in cavitatem gravis admiſſa) levior fit lanx tubi, & pondus oppoſitum præponderat, donec grave cadens fundum at-

tingat. Itaque occaſione data ſententiam meam Celeberrimo Ramazzino per literas ſignificavi. Virum acutum, & rationi cedere facilem tetigit meditatio mea, cumque etiam experimentum, adiuvante Cl. Gratiano, ſumſiſſet, laudabili candore publice profeſſus eſt, veritati a ſe manus dari. Sed Antagoniſtæ haud minus celebri nondum ſatisfactum video.

Objicit *primo*, vapores aquoſos natantes in aëre eum premere; at corpus ſuſpenſum ex filo in experimento D. Ramazzini non premere aquam. Sed reſponſio eſt facilis, diſcrimen inde nullum oriri ad rem faciens: ſufficit enim, quod utrobique corpus grave in fluido deſcendens cum eo non gravitet; quod tamen antea gravitabat in lancem oppoſitumque pondus, ſive a filo ſive ab aqua ſuſtentaretur. Objicit *ſecundo*, hac cauſa ſuppoſita Mercurium ergo non deſcenſurum, niſi cum actu pluit: ſed reſpondetur, etſi aqueæ particulæ ab aëre ſeparari & cadere incipiant, non tamen ſtatim ad nos pervenire aut pluviam formare; ſed interdum a vento, in ſuperiore regione aërem agitante, vel alia cauſa diſſipari aut retardari. Objicit *tertio*, Mercurium ſæpe deſcendere & varie mutari, nulla pluvia cadente. Solutio ex præcedenti patet: nam fieri poteſt & ſolet, ut particulæ deſcendere incipientes rurſus ſole vel vento, vel alia cauſa diſſipentur, imo plane alio ferantur, novo aëre ſubſtituto; quod etiam jam notavit Cl. Ramazzinus. Objicit *quarto*, alias magnas mutationes in Barometro notari ex aliis cauſis, verbi gratia, a validis procellis. Hoc concedo, neque enim omnes mutationes ponderis columnæ aëreæ ex hac ſola, quam adduxi, cauſa oriri puto; ſufficit eam ſæpe valere & principali phænomeno (ut jam Dn. Ramazzinus ait) ſatisfacere, cum ſcilicet Mercurii deſcenſus pluviam aut nivem, aſcenſus ſerenitatem nunciat. Sane ventus vehemens etiam aëris pondus ſuſpendere poteſt, unde jam Gerikius notavit, in magnis tempeſtatibus Mercurium Barometri deſcendere. Sed & aliter mutare venti pondus columnæ aëreæ poſſunt, ex. gr. duo venti ſibi occurrentes aërem interceptum

com-

comprimenc, & reddent denſiorem adeoque graviorem; contra in diverſa tendentes, diſtrahent eundem & reddent rariorem & leviorem; aër autem rarior guttas aqueas minus ſuſtentabit, & ita ex duplici capite levior erit. Harum aliarumque cauſarum interventio facit, ut regulæ prædictionum ex Barometro multas exceptiones patiantur. Objicit tandem *quinto*, Experimentum Ramazzinianum nonnihil differre a meo. Nam ego corpus cavum propoſueram, quod nataret in aqua Tubi, mox aqua repletum in ea mergeretur; Ramazzinus ſuum grave ex filo ſuſpendit, & mox filo reſecto cadere permiſit. Sed reſpondeo primo nullam eſſe rationem differentiæ, ut oſtenſum eſt ad objectionem primam; ſecundo ſi Cl. objector ſumere experimentum dignetur, cavo natante debite ſubſtituto in locum gravis ſuſpenſi ex filo, eosdem eventus reperturum, cum eadem ratio ſubſit. Obiter addo in Epiſtolæ meæ ſecunda linea (p. 95.) vocem *mehercle* eſſe delendam, ex alia credo non bene ſcripta lectaque natam, quæ qualis fuerit nunc non divino.

Dn. D. RVDOLPHI JACOBI CAMERARII

Stationes Barometri ſupremæ & infimæ.

ANNI	1710.		1711.		1712.		1713.	
JANVARIVS.	16	0	19	7	16	4	14	6
FEBRVARIVS.	16	8	14	0	19	6	16	0
MARTIVS.	14	0	15	3	18	0	16	3
APRILIS.	14	2	14	2	14	2	12	2
MAJVS.	16	6	12	4	11	2	16	6
JVNIVS.	14	8	14	6	14	6	13	6
JVLIVS.	14	6	14	5	12	6	12	5
AVGVSTVS.	14	6	11	5	12	8	14	5
SEPTEMBER.	16	6	15	4	14	1	14	7
OCTOBER.	16	3	15	0	14	4	14	1
NOVEMBER.	14	4	14	2	15	0	20	0
DECEMBER.	16	2	20	0	17	1	17	10

Sup-

SVpplendum erat, quod deeſt Tabulæ Motuum Mercurialium in app. Ephem. ult. p. 77. ſub finem, & continuandum ulterius per decurſum annorum ſequentium, ut pleno conſtet ſchemate de his etiam noſtrorum temporum motibus: Et ne veniret ſolum, una & altera reflexione ſuper id, quod exhibet, videbatur comitandum. Scil. Reverſus ad ſcalæ ſuæ ſummum Perambulanus ille Mercurius phænomenon præbet curioſis non indignum, quod attendant, hinc obſervando & meditando ad ſuam reducant cauſam. Præſuppono, conſtare ſatis ex priore ſchediasmate Perpetui Mobilis alternos aſcenſus & deſcenſus mihi decem minutis palmi romani, vel ſubdividendo viginti ſcalæ gradibus, comprehendi, nec ab ipſo tamen omne hoc ſpatium omnibus annis peragrando abſolvi, ſed eum paucioribus quaſi contentum eſſe uno anno præ altero, adeoque differentiam motus annui ab imo ad ſummum, non ſimpliciter annorum, ſed hujus vel illius anni, non raro decem iſtis minutis eſſe minorem. Ita quidem in meo tubo per aliquot annos ſupremam ſtationem non obſervaveram, nec dubito, ab obſervatoribus curioſis alibi obſervatum fuiſſe idem: Poſtquam igitur poſtliminio quaſi rediit mercurius ad ſcalæ ſummum, ne hoc quidem animadverſione videbatur indignum, quandoquidem de hujus in ſpecie phænomeni ratione, quantum ſcio, necdum ſatis conſtat. Res ipſa ex inſpectione tabulæ ad Januarium & Decembrem 1711. patet; rei ratio ut quæratur, ſcrutabor.

Quatuor potiſſimum ſunt cauſæ, quæ in altum tubi promovent grave mercurii fluidum. Sub libero aëre de jugis montium in depreſſas convalles ſi deferatur barometrum, altius ipſum altiorem aëris cylindrum arguit: Quod ſi vero includatur recipienti, tam ab aëre per acceſſum effluviorum e fermentantibus & efferveſcentibus quaſi farcto; quam a denſiore per detruſum embolum compreſſo; nec minus ab expanſo per vim caloris & amplius quoque ſpatium prætendente, attollitur. Singula enim hæc diverſa quidem, in hoc tamen tertio conveniunt, ſcilicet in urgendo mercurium, ut in tubo aſcendat, plus, minus, prout illa

vis fuerit major vel minor. Jucundum eſt lectu, quo ſtudio, qua veriſimilitudine, phænomeno ſtationum ſcalæ altiorum applicentur quatuor iſtæ cauſæ: Ipſas autem hic non æque proſequar, quæſiturus modo, ſi liceat, Quid ſtipet aërem ſupra Provinciam, vel ſuper quamcunque terræ partem, cui ſubſunt barometra in motibus (quo usque?) correſpondentia; Vti Recipiens Vitreum ſuum concludit aërem. Sed quod intendo, paucis huc redit: Quæ ſit cauſarum iſtarum cauſa? id quidem doceri optarem. Scilicet cur ſit hoc non altero anno ſuprema altitudo? Cur redeat poſt annos, ubi olim fuerat, quo per plures annos non pervenerat, Mercurius? Cur fiant iſtæ cauſæ raro, & quando fiunt, qua de cauſa veniant?

Eſt aliquid, poſſe prædicere, ſub quali aëre poſſit conſpici altus Mercurius: Nempe, poſtquam per obſervationes conſtat, ſub hyberno, rigido, frigido, ſicco, ſerenante euro, euroborea, id fieri; maxime, ſi jam aliquamdiu altus, & detentus per dies, ſuperveniente vi nova quacunque fiat altior. Quisquis vero novit, uti obſervatores non poſſunt non meminiſſe, quam ſæpe vis venti ſtringat fortiter, & gelu ſæviat acriter, nec tamen æque alta, non ſuprema, tunc notetur ſtatio, ille non poterit non ſolicitus eſſe de quærenda cauſa ulteriore. Dicant, qui poterunt, cur e. g. hyems illa ſine pari Mercurium utique elevarit, nec tamen deduxerit ad ſcalæ ſummum? Quod tamen præſtitit dies Decembris 1711. poſt coronationem Caroli VI. Imperatoris Auguſti, (feliciter!) quem probe meminerint multi, non fuiſſe comparandum in frigore cum Januario 1709. Plures regererem inſtantias, ſi explicari ſatis & intelligi poſſent, absque eo ut eatur in rem præſentem, vel obſervationes veſtiantur quaſi ſuis circumſtantiis, quod ſine prolixiore meteororum cum barometro per dies, menſes & annos non poterit fieri collatione. An gelu non tam tubum quam mercurium ſtringendo & denſando altitudini faveat majori, vel minori potius, modo ſeponam: Interim uterque per tot annos ſat bene ſuum facit officium. Sed ad aërem rurſus; favet ipſe gelidus altiori gradui, ſic eſt, non pari tamen

paſſu

paſſu ambulat cum ipſa, modos & gradus habet, adhuc determinandos, quando & quomodo vis illa plagæ ſeptentrionem inter & ortum mediæ tollat plus, minus, teneat aliquandiu, vel brevi remittat, nondum laxato aëre, nedum quieto vento; inprimis quæ ſic efficacem cauſam hoc anno procuret, vel cieat, alio neget; elaterem aëris per annos in tantum enervet, poſt annos reſtituat & intendat? hujusmodi phænomenorum & cauſarum ut ratio eruatur, adhuc allaborandum eſt.

Vanus fuero, ſi hoc prætendam ab illis, qui poſtquam phænomenon ad cauſam, altitudinem ad preſſionem majorem, deduxerunt, quod reliquum, ultra & ſupra eſt, caſui tribuent, ſeque ita expeditos credent. Quid vero aliis ſuppetit, quod conſtans, nec incerto nimis caſui ſubeſt, ut præfici poſſit Atmoſphæræ ad ordinandos mercurii in fiſtula motus. An concedendum Illis, qui ſubjiciunt infera ſuperis? Qui prolixa dederunt Artis ſpecimina, ulterius a meteoris ad barometrum extendere & applicare dignabuntur rogati ſuos planetarum aſpectus, vel quamcunque cœli faciem. De agendi modo, ubi res prius ipſa fuerit expedita, ſoliciti dein erunt ſyſtematis mundani Harmoſtæ. Volebant aliqui nuper notare iſtos ter (pace Copernici) oppoſitos ad belli finem, ita DEVS velit! quos ſub initium conjunctos, cum acceſſu tertii, ſtupuit terra. Qui autem refragantur aſtrologis, quid ipſi ſint excogitaturi pro commovendo globo noſtro ad mutandum aërem ita, ut ad leges quasdam & regulas poſſit reduci, poſthac erit expectandum.

Eſſet adhuc unum & alterum phænomenon collaterale, imo ſub ipſo inſtrumentorum uſu multum eſt ſubinde, quod diſquiri meretur; Verum iſta de ſummo hic ſufficiant, quia paucis de imo ſcalæ videtur etiam aliquid addendum. Exhibet autem ſtationem infimam menſis inter alios October 1711. famoſus ex capite non uno: Notabilis fuit tum in terra ſubtus concuſſio, non quidem quantum mihi conſtat per patriam meam, apud Sarmatas tamen & Gallos, deſuper floridus ſtatus, hoc tantum ſenſu, quod fuerit florum vernalium in campo abunde, circa & poſt

vin-

vindemiam, nobis multo ſed vili muſto ex uvarum minus maturarum putredine infelicem; quin memorabilem autumnum, mutatione in publico a mutata. Iſto tempore ad lapſum Mercurii in aëre mira & inſolita vis ab occaſu ventorum cum largis fuit pluviis, ita tamen, ut & noctu Luna & Sol die altero alternarent cum nubibus fugacibus; imo ut ſera fulgura & tonitrua poſt paucos dies audirentur noctu, ſed cum barometro jam non humili, verum circa ſextum gradum conſpicuo: memorabili exemplo, meteororum turbulentorum eorundem vel ſimilium cum gradu tamen ſcalæ non eodem, ſed per caſus bene vario. Denique menſis ille forſan notabilis etiam in cœlo, ubi ſecunda vice Marti jungebatur Venus; hinc ſtationaria, retrogreſſura, cum ſemiſextis Keplerianis non inefficacibus conjunctorum ſolis & Mercurii. Tunc humile adeo ac raro alias barometrum; tunc etiam invaluit, quæ a prima cœpit in ſcorpio, dira vaccarum lues; quam cum ſtupore legent poſteri. At, quam triſtis per eosdem annos humano quoque generi Peſtis! Occaſione cujus incidit, quod ad prius quidem de altiore ſtatione ſpectaret, prætenſum alicubi phænomenon; Quaſi ſolito altius fuerit obſervatum peſtilenti tempore & loco barometrum. Ego inſolitam ab æſtate in autumnum per iſtos annos peſte alibi graves altitudinem in tabulis non video; propriam loco cuicunque laboranti mihi dubiam pluribus obſervationibus determinandam relinquo.

Eram pro clauſula his additurus quædam de Hyeme præcoce Novembris, & ſera Martii, ac Aprilis, niſi aurem vellicaret Stoicus, talium in ep. 23. 67. parum curioſus, ut, quibus eadem forte mens eſt, moleſtus ultra eſſe deſinam: Interim benevolæ Obſervatoris & Contemplatoris cujuscunque Epicriſi lubens iſta ſubmittens.

)o(

MVN-

MUNGOS
ANIMALCULUM
ET
RADIX
DESCRIPTA
A

MICH. FRID. LOCHNERO,
S. CAES. MAIEST. ARCHIATRO EIUS-
QUE PERSONAE IMPERIALIS MEDICO, S. R. I.
NOBILI, AULAE CAESAREAE PALATIIQUE LATERA-
NENS. ET CONSISTORII IMPERIALIS COMITE, ACA-
DEMIAE LEOPOLDINO - CAROLINAE NAT. CURIOS.
EPHEMERIDUM DIRECTORE, REIPUBL. NORI-
BERG. MEDICO SENIORE.

NORIBERGAE,
Sumptibus WOLFGANGI MICHAHELLES,
Typis Jo. ERNESTI ADELBULNERI.
ANNO M DCC XV.

INter myriades calamitatum, quarum gravitate tarditatem ſuppliciorum luxuriae noſtrae compenſare ſolet, lento quidem gradu ad vindictam procedens ira Divinae Majeſtatis, (quippe, Seneca teſte,

Solet Ira certis Numinum oſtendi notis;)

Purpura quaedam maligna, in Vrbe hac noſtra patria hactenus graſſari coepit, ad eum tandem provecta malignitatis gradum, ut a Lue illa, quam πυρφόρον Θεὸν vocavit Sophocles in Oedipo, ſymptomatum diritate et truculentia vix differat.

Hoc malum non adeo ſenſere, nec adhuc ſentiunt ſervitia et ſine nomine vulgus; ſed potius quibus largae ſuppetunt facultates, et propitiore fortuna opes pro voto affluunt; non cadaveroſi ſenes aut decrepitae aniculae, ſed potiſſimum e ſequiori ſexu puerperae, in florentiſſima aetate conſtitutae, virginesque μένανδραι, ut eas Athenaeus Dipnoſ. Libr. IV. nominat, nominisque rationem exponit ejusdem eruditiſſimus commentator,

Cui caſa dat nomen bona, quae caſa continet omnes
Cum Phoebo Muſas, totumque Helicona,

Animadverſ. in Ath. p. 194. ſcilicet, quae ſunt annis plenae maturitatis, et ad patiendum geſtientes, ut facete nequitiarum diſertus Arbiter Petronius in Satyra jocatur.

Cum ex parte contraria ſexus virilis infrequentius hoc malo infeſtetur, aut ſuccumbat. Succubuere tamen, quos inter Collega deſideratiſſimus Wurfbeinius Junior, qui pro ſalute aegrorum purpurae amoliendae vitam ipſam mancipavit, et ante Parentem, nunc caelitibus pariter adſcriptum, defloruit, ac morte ſua illud Ovidianum Met. l. 7. fab. 26. confirmavit, in

- - - - ipſos ſaeva medentes
Erumpit clades, obſuntque auctoribus artes.

Eſt tamen utplurimum malum παλιμβόλον, quod prae ſe ſaepius levamentum fert, ſed interius malignitatem occultat, ut Palladius Sophiſt. notat, in 6. Epidem. comm. 15. hocque ipſo lui non diſſimilis Atticae, cujus Thucydides meminit, et quam eruditiſſimo commentario illuſtravit Cl. Fab. Paulinus: κρεῖσσον λόγου τὸ εἶδος τῆς νόσου, τάτ' ἄλλῳ χαλεπώτερος ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν, *genus morbi majus, quam ratione comprehendi, & in aliis rebus acerbius, quam humana natura ſuſtineri posſit.*

Apparet enim in principio quieta lues, tacitoque progreſſu incrementa paſſim accipit, raro ſymptomatibus validis ſtatim affligit, ut aegrotos ſaepius, medentes, adſtantesque decipiat. In inſidiis quippe occulta latet, et e Medici ſi non incuria, mora tamen levidenſi, novis actutum aucta viribus, vires acquirit, ut immania atque vitae noſtrae infenſiſſima ſymptomata prodeant;

Qualia non Capaneus, non audax Amphiaraus
Sperneret, in verſo nec Moenas torva corymbo:

quae curandi peritiae obicem ponunt, eamque intervertunt, imo aegrum pro! dolor peſſundant, inque cenſum Libitinae referunt.

Abſtineo ab ulteriori mali hujus delineatione, in aliam differenda occaſionem: nec diſquiro anxie, an priſcis plane

ignotum fuerit, vel Patrum noſtrorum memoria demum cognitum? cum Hippocratis noſtri, e Celſi elogio, omnis Medicinae Parentis, *τρηχίσματα*, aſpretudines miliaceae, ac *ἐξαντήματα οἷα τὰ τῶν κωνώπων δήγματα*, et rubra illa *ἐπανθίσματα*, ab illo deſcripta ſatis evincant, vetuſtioribus Medicis artisque noſtrae Principibus innotuiſſe; ſed et quod in aliis morbis fieri aſſolet, aliquando deſiiſſe ſeque ſubduxiſſe, longa vero annorum peracta ſerie rurſus productum fuiſſe, ut quod de Siphilide immortalis gloriae Fracaſtorius canit, huic quoque Purpurae applicare liceat:

Non ſemel in terris viſam, ſed ſaepe fuiſſe
Dicendum eſt, quamvis nobis nec nomine nota
Hactenus illa fuit. Quoniam longaeva vetuſtas
Cuncta ſitu involvens, et res et nomina delet,
Nec monumenta Patrum ſeri videre nepotes.

Sic Ebn-Sinae tempore malum hoc recruduiſſe videtur, ſub nomine *Bothor* expreſſum; nec *Tabardillo* Hiſpanorum, cujus Valleſius meminit, a purpura hac noſtra multum differre credo.

Hoc certiſſime affirmare auſim, circa praxeos meae initia ante triginta paene annos, dilectiſſimae noſtrae patriae hanc Purpurae ſpeciem plane fuiſſe incognitam, utpote quae petechialibus Hungaricis, olim malignitate quoque infenſiſſimis, ſucceſſerit, Lipſienſibus nomine Purpurae Puerperarum, deß Frieſels/notiſſima, ab illisque peculiaribus diſſertationibus deſcripta.

Quamprimum hic morbus noſtris innotuit, aedes vix ullas praeteriit, ſine omni malignitatis nota, ut ſimulata lenitate expers gravioris mali videretur; ſequentibus annis rarior quidem, malignior tamen apparuit, ut quos nunc arripit, pleroſque, non tamen omnes,

Auferat atra dies et funere mergat acerbo.

Hinc vana utplurimum et irrita medicorum in hoc conamina, ut inefficacia deprehendamus remedia, quae effectus alias ſuos (ut Soldurii milites apud Caeſár. Libr. 3. Comment. de bell. Gall.) nobis probarunt, adeoque

-- muſſet tacito Medicina dolore.

Viſum nonnullis, hanc purpurarum tragicam malignitatem et letalitatem a viſceris, vel partis etiam ſolidae, inflammatione ducere ortum, id quod Anatome practica confirmat; neque abſolute id negandum: cum tamen ſola ſanguinis omnimoda corruptio, et ſeri acrimonia quodammodo corroſiva; ad homines e medio tollendos per purpuram hanc ſufficiat, nil opus eſt, ad partium viſcerumque inflammationes confugere, niſi luculentiſſimi teſtes hoc nos edoceant.

Interim Purpurae hujus truculentia adeo hominum civiumque mentes invaſit, ut crederent, morbum hunc omnis eludere remedii efficaciam ſylvamque caeduam alexiteriorum omnium non ſufficere huic debellando hoſti; id quod jam olim Philoſophus Poëta libr. VI. de Rer. Natur. expreſſit:

Aerumnabile erat, quod ubi ſe quisque videbat
Implicitum morbo, morte damnatus ut eſſet,
Deficiens animo maeſto cum corde jacebat
Funera reſpectans, animam et mittebat ibidem,
Idque vel inprimis cumulabat funere funus.

At poſtquam nonnullae hac lue correptae, inque orci faucibus conſtitutae aegrae reſtitutae eſſent, gratioſiſſimae arti debitus redire incipit honos, et cognoſcunt, divinitus quidem tanquam autoramenta peccatorum noſtrorum, immitti hanc purpuram; ſed coeleſti auxilio quoque curari poſſe.

Inprimis tanquam Θεῶν χεῖρας in hoc morbo experti ſumus nonnulla noviter in officinas noſtras introducta exotica, quae inter

ter *ſerpentaria Virginiana*, Pulverem Bezoardicum Anglicum Comitiſſae de Kent ingrediens; *Pedra Cordial* ſive *Lapis Bezoar de Goa*, et pretioſa licet, efficaciſſima tamen, Radix *Ninzin* ſive *Genſeng*, ſiſarum nempe montanum Coraeenſe, radice non tuberoſa, ut alia alexiteria praeteream, quibus omnibus in averruncanda hac malignioris Purpurae ſpecie illud inſcribendum, quod M. Varro Libr. X. Rer. div. qui erat de diis ſelectis, ajebat: HOMINIS EST HOC OPINARI, DEI SCIRE.

Interim dum Medicorum eſt, *ut acrius omnes*

Incumbant generis lapſi ſarcire ruinas,

quaeſita undique remedia ad expugnationem hoſtis vaferrimi, ſollicitataque commercio literario aliena experientia, de qua fama retulit, in Belgio ex Indiis allatam repertu dari radicem, quae primo morbi maligni acceſſu, et priusquam vires acquirat eundo, exhibita, eum aliquando penitus auferat, crebrius tamen in intermittentem febrem minus periculoſam convertat et terminet. Expoſui hunc rumorem, aegris noſtris adeo ſalutarem, ſolertiſſimo Pharmacopoeorum noſtrorum Dn. Dieterico, qui de aegris optime merendi ſtudioſiſſimus,

contraque minantia fata
Pervigil,

nullis in conquirendis iis, quae aegris ſolatio poſſunt eſſe, parcit ſumtibus; ambo tamen in expiſcando hoc alexicaco remedio extitimus aeque infelices, cum nemini tale equidem innotuerit, in votis potius et rumore, quam re ipſa reperiundum.

Non tamen plane inutile fuit ſcrutinium noſtrum et remedii tam generoſi conquiſitio, cum Dn. D. Falckius Tilſita Boruſſus, hanc tranſiens urbem, Dietericianamque inviſens Pharmacopoeam, radicis ex Indiis per Chirurgum allatae meminerit, qua in debellandis malignis uteretur feliciſſime: Audito hoc ſtatim ad amicos Amſtelodamenſes literis Dietericus inquirit in hanc radi-

cem,

cum, neque deſtitit priusquam laudatum adeo obtinuiſſet alexiterium; voti et remedii compos, alacritate conſueta mihi Pharmacopolium viſitanti oſtendit, et ſi quid de radice hac, *Mongus* dicta, mihi conſtaret, ut ſecum communicarem, inſtantiſſime petiit.

Amici juſtiſſimis obtemperaturus precibus, quicquid de hac radice collegeram, eruo, cumque altum apud omnes, qui de materia medica ſcripſerunt, de novo hoc exotico ſilentium deprehendiſſem, in gloriam optimi Creatoris, et Proximi emolumentum, ut publici juris facerem, a viro amiciſſimo me exorare paſſus ſum, ſpe firma fretus, fore alios, in amoeniſſimo naturali ſtudio longe perſpicaciores, impoſterum altiore concepta conſilio hac de radice manumiſſuros, defectumque hunc meum ſuppleturos.

Antequam vero operi me accingam, radicem *Mungos* diſtinguimus ab Avicennae *Meiſce*, ſive Plempii *Mâsj* comment. in Canon. Medic. Abuali Ibn-Tſina Lib. II. Tract. II. p. 200. (vel uti ab Arabicae linguae peritiſſimis *Mex* vel *Max* effertur,) quod *Mungo* quoque ab Orientalibus vocari, teſtatur Garcias ab Orto, fortaſſe lingua ſua Luſitanica, uti credit Cl. Plempius Lib. 2. c. 21. licet et hoc averruncandis febribus deſtinatum: Sic enim modo laudatus Auctor: *Eſt* MVNGO *ſemen viride, quod per maturitatem fit nigrum Coriandri ſicci magnitudine, pabulum eſt equorum, interdum etiam ab hominibus editur. Guzuratae & Decan incolae in* febribus *hoc modo utuntur. Febricitans cibo abſtinet per decem, nonnunquam per quindecim dies: poſt quos hujus fructus decoctum illi propinatur, in quo nonnihil pulpae remanſerit: deinde cortice delibratum Mungo, & inſtar oryzae coctum febricitanti exhibent, panem vero triticeum, non niſi poſt multos dies. Naſci etiam ferunt hoc Mungo in Palaeſtina.*

Poſt Garciam optime, uti ſolet, hujus ſeminis, (apud orientales frequenter elixi et butyro conditi, cibi loco in delitiis habiti) et Plantae ſub nomine *Mungo*, ſive *Phaſeoli orthocaulis*, de-

deſcriptionem exhibuit, oculisque expoſuit Fabius Columna Lynceus, ſpectata generis nobilitate & doctrina maxime conſpicuus, qui e Jo. Fabri elogio, eo ingenii ſui acumine proceſſit, ut genuinae Theophraſti ac Dioſcoridis inſiſtens menti, innumeras ab aliis perperam nominatas plantas, ſpeciei, loco, ac nitori ſuo reſtituerit, in Not. et Addit. ad Hiſtor. rer. medicar. Nov. Hiſpan. Nard. Anton. Recchi p. m. 887. Cl. Plempius l. c. Piſi ſpeciem eſſe contendit. Maximus Salmaſius in Homonym. Hyl. Jatric. c. 78. plurima de *Bunco*, *Bungo* et *Mungo* habet, operoſeque probare nititur, *Meiſce* ſive *Mex* Avicennae differre a Mungos Garciae ab Orto. Fructum quoque *Mangoſtam* hodoeporicorum ſcriptores nonnulli corrupte *Mongos* nominant, de cujus fructus deliciis Cl. Bontius Hiſt. nat. et Medic. Ind. orient. Lib. VI. c. 28. canit:

Cedant Heſperii longe hinc mala aurea fructus,
Ambroſia paſcit Mangoſtam et Nectare Divos.

Nihil tamen vel Phaſeolo orthocauli vel fructui Mangoſtan cum radice noſtra *Mungos* commune, quae nomen ab Animalculo ejusdem nominis obtinuit. Nec enim operam omnino luſero, nec me labor iſte gravabit, ſi ab intimiori Animalculi hujus deſcriptione, de cujus nomine radicis nomen fluxit, quaedam praemittam.

Vocatur autem a Luſitanis *Mungo*, Batavis *Muncos*; in Catal. Exoticor. in Ambulacro Horti Acad. Lugdun. Batav. conſpiciendorum. *Mungathia Zeylon.* aliis *Mongutia*, hinc radix quoque *Mungos* et *Mongus* audit. Garciae ab Orto in Arom. et Simplic. Medicam. Hiſtor. Lib. IV. cap. 44. *Quil* vel *Quirpele* vocatur. Exhibet ſciuri figuram, eo tamen paulo major, et geſtibus tardior, pilis ornatur glaucis in cauda longioribus, ex atro ad decorem interpunctis. Muſ. Leyd. Catal. modo citatus n. 18. *Viverram Indicam gryſeam*, mox n. 19. e *gryſeo ruffeſcentem* declarat, ut hoc ipſo illam *Mongutiam* a *Quirpele* diſtinguere

videatur Excell. Rajus in Synopſ. Method. Animal. quadruped. p. 197. ſeq. notatus ideo a Celeb. Kaempfero,

Quem non lucri maleſana cupido
Compulit, aut fulva pretioſum littus arena,
Ire per Aurorae thalamos Soliſque cubile;
Humani ſed amor generis, ſtudiumque juvandi,

in elegantiſſimis et omni eruditione ſcatentibus Amoenit. Exotic. in peregrinationibus per univerſam Orientem collectis, Faſcic. III. Obſervat. X. p. 574.

Domi alita haec *Mongutia* facile manſueſcit; hinc Cl. Kaempferus ipſe Mongutiam nutrivit, quae cum illo dormivit, et caniculae inſtar domeſticae per urbem et campos ipſum ſecuta eſt. Sicut et genus ſylveſtris muſtelae *Quauhtenzo* praelonga cauda, fuſci pili molliſſimique, mitiſſimum animal, ad cognitos et domeſticos accedit, illosque comitatur, cujus meminit Fernandez Hiſtor. Quadruped. nov. Hiſpan. T. I. cap. XXVII. p. 9. et Nieremberg. Hiſtor. Natur. Libr. IX. c. 31. p. 171.

Ex hactenus allatis concluderem, animalculum hoc idem vel certe ſimile eſſe *Sciuro Getulo Caji*, Anglice *de Barbary ſqirrel* dicto, quippe Mungos inſtar Sciuri cauda umbram facit: unde ex Graeco σκιὰ umbra, & ὀρὰ cauda, nomen trahit. Vel muſtelae illi Libycae, quam γαλῆν λιβυκὴν nominat Cluſius, et Exot. Lib. V. cap. XVII. p. 112. delineandam ſculpendamque curavit, et modo citatus Nierembergius. Hiſtor. Natur. Libr. IX. cap. 32. ex Cluſio intulit. Nullumque mirum ſciuro aſſimilari, cum Sciuri olim muſtelarum accenſerentur generi, et hodie adhuc ſciuri noſtrates, Germanice **Eychhermelin** / ſive *muſtelæ quercuum* nominentur, quos poſtea corrupte **Eychhörnlein** dixere. Nam aliquae Germanae provinciae, teſte Jo. Fabro Bambergenſi, Academico Lynceo, muſtelam domeſticam *Hermelin* vocant, Italice *Donnola*, Cremonenſibus *Benola*, quod ex Arabico *Belula* detortum vult Sylvaticus, teſte Cl. Laur. Legato in Muſeo Coſpian. Libr. I. cap. 6. p. 23. Hinc *Armelini* muſtelae illae omni nive candidiores, excepta caudae extremitate, quae nigra ſemper reperitur. Vid. Fabri Expoſit. in Animal. Novae Hiſpaniae Nard. Ant. Recchi p. 885.

Vi-

Videtur pariter Mongutia perſimilis *Cacamitzli* Fernandez Hiſt. quadr. T. I. cap. XL. p. 12. vel ſciuro Indico *Surikatjes* dicto, a Neuhofio in de Zee en Land-Reize door versheide Geweſten van Oſt-Indien p. 294. deſcripto. Nec dubium ullum, Animalculum *Mungs* ſive *Mings* et *Minx*, a D. Lawſon in Carolinae deſcriptione, dictum, a vocabulo Mungos detortum et contractum eſſe, cum reliqua, quae de hoc Animalculo viverrae aemulo referuntur, aptiſſime in Monguthiam quadrent; nec ſciurus ille Indicus in ſerpentis caudiſonae rictum ſe praecipitans, cujus p. 244. meminit, aliud quid, quam pugnam Monguthiae cum ſerpente innuere videtur.

Nec abludit multum Animalculum Sinenſe domeſticum *Sum-Xu*, ad felem minorem accedens, nigri et ſubinde crocei coloris pilos habens, quod Sinenſes cicurant, collumque aureo circumdant cingulo, eoque delectantur maxime, cum murium ſit avidiſſimus venator, teſte Rev. Patr. Athanaſ. Kircher. Chin. Illuſtr. P. IV. cap. VII. p. 194.

Sic *Quirpelen* ſive *Monguthiam* in India quoque alere ſolent ad glires muresque exſtirpandos, quos acerrime proſequuntur, e Garciae teſtimonio loc. cit. indicio certe evidenti e muſtelarum genere eſſe, quae capitales murium hoſtes, de quarum innato odio Plinius jam olim retulit, modico cerebri muſtelini coagulo immixto, mures a caſeis arceri, et muſtelae cinere ſparſo eosdem fugari. Vt adeo majorem muſtela utilitatem ruſticis in frumentorum horreis, quam cati, praeſtet, cum mures, glires imo et talpas voret, quod nitidiſſimus Hortorum ſcriptor Ferrarius in Flora ſua retulit. Hinc Carolus Figulus ob id muſtelae nomen fecit ex Μῦς i. e. Mus, et ςέλλω ſurripio, quaſi *muſtela fur* ſit *murium*: quamvis Voſſius vocem *tela*, voculae *muris* productionem credat. Vid. Excell. Charlton Exercit. de Different. et Nominib. Animal. p. 20. Si cuivis in re obſcura conjectura licet uti, Goropiano more a Germanica Lingua totam vocabuli eſſentiam et genuinam ſignificationem derivari poſſe, credit modo laudatus Jo. Faber l. c. Mus enim Latinis, idem Germanis

animal eadem voce **Maus** aliquibus ſignat, **ſtehlen** furari ſignificat. Vtramque ſi vocem in unam *muſtelae* contrahas, habebis murium furem, quae huic eſſentialis proprietas. Haec Faber.

Quod hactenus de muribus, gliribus, talpis, hoc de cuniculis monet Illuſtr. Willugbeius, quos e meatibus ſubterraneis et foraminibus expellunt muſtelae ſylveſtres, Anglis *thes Ferrets*, Belgis *Frett* dictae: his enim *Mongutias* ſive *Quirpeles* aequiparat

Eoum nobis qui dat Linſcotius *orbem.*

Libr. IV. Itiner. cap. 31. cum Not. Cl. Paludani, et Reverendus Dn. Phil. Baldaeus, Verb. div. Miniſt. in Regn. Jafnapatnam Inſulae Ceylon in accuratiori littoris Malabarici, Coromandel et Zeylon deſcriptione p. . . . . . Vti enim muſtelae ſylveſtres in cuniculorum venatione ad illorum foramina dimiſſae, dum cuniculos unguibus ſcalpunt, eos exire cogunt, ſic et Mongutiae, naturae quaſi inſtinctu et ſponte, ſerpentes, ubicunque locorum invenerint, venantur cum illisque congrediuntur. Hinc in Catalog. Leydenſ. vocatur *animal omnium ſerpentum generibus inimiciſſimum.*

Nutriunt igitur Quirpeles domi, ut cum ſerpentibus inibi obviis praelientur, quod a felibus quoque fieri Cl. Bontius teſtatur; imprimis cum illo ſerpentum genere, quod coronatum ſeu diademate inſignitum creditur, et hinc *Regulorum* nomen obtinuit. Vocantur et *viperae pileatae*, Gallis, teſte Tavernerio, *ſerpents au Chaperons*, Luſitanis *Cobras de los Capellos*, quos nonnulli quaſi pilis capillisque inſtructos interpretantur, quod tamen abſurdum, cum id nominis obtinuerint, quod in ſuperiori capitis parte veluti tegmen quoddam habeant, inſtar plani pilei, quod et, prout concitatur, ſurgit verſatile, ex relatione R. P. Kircheri Chin. illuſtr. qui inſuper annotavit, in inferiori maxilla SS. literam natura eſſe inſculptam, licet incognitum, cui uſui. In Act. Anglic. Philoſ. Menſ. Jan. 1668. corrupte vocantur *caprae capellae.*

A Cey-

A Ceylanenſibus hoc ſerpentum genus *Noya* vocatur, teſte Rob. Knox dans la Relation ou Voyage de Ceylon P. I. chap. VII. p. 74. Laceſſitum hoc ſerpentum genus peculiare habet, quod utroque cervicis latere cutem inflare, ut in orbem planum ſive compreſſum, inſtar alae vel vittae, extendere ſoleat. Vitta illa in dorſo exactiſſimam imaginem exhibet conſpicilli albido colore delineati, cujus orbiculi, in expanſa utrinque vitta, et quae hos connectit arcus, in ipſo capite expreſſi ſunt. Cl. Bontius Not. in Garc. ab Orto ſcribit, ſimiles eſſe bullis illis, quales Indicae ranæ paluſtres coaxantes in temporibus attollunt, quae bullae coronae ſpeciem Auctoribus fecere.

Suppeditat haec vipera celebres illos lapides, *Pedras de Cobras* dictos, quos tamen Generos. Thevenotius et Tavernier, terris multum jactati et undis, artificiales eſſe credunt, a Brachmanibus illos plerunque vendentibus compoſitos, non deſumtos e ſerpentum capitibus. Conſule poſt alios plurimos de his lapidibus excell. Rajum Synopſ. Animal. quadruped. et ſerpent. Gener. p. 318. Kircher. Chin. illuſtr. Blancard. Collect. Med. Phyſ. Cent. I. n. 16. p. 26. et Cent. III. obſ. 95. p. 288. Imprimis autem Excell. Menzelium, digniſſimi qui Patris veſtigia calcat, Dec. II. Ann. IX. obſerv. 76. qui rigoroſum horum lapidum inſtituit examen.

Hos ſerpentes pileatos ſive Regulos, *Noya Rodgerah* Ceylanice dictos, ſecundum Knoxium circumferre ſolent religioſi quidam gentilium, ſeu potius circumforanei, ſtipem horum ſerpentum geſticulationibus emendicantes: hinc *Viperae Indicae geſticulariae* nomen huic ſerpenti inditum in Catal. Muſ. Leyd.

Religioſos hos ophiuchos *Jogves*, *Goegis*, *Gioghi* et *Sjoges* in India nominant, nec diſcrepant ab illis, qui apud Arabes *Fakir* audiunt, conſtituuntque Braminenſium ſectam viliorem. Quatuor quippe Neuhofius recenſet, vocanturque primi generis *Cenravvaghi*, ſecundi *Samaroth*, tertii *Biſnoth*, quarti *Jogves* vel *Sjoges*, quos Kircherus *Eremicolas Idololatras* interpretatur. Omnes religioſorum horum ordines ſanctitatem affectant, precarium exercentes quaeſtum, dumque cineribus ſe aſpergunt,

vaccinoque ſtercore corpus jam ſordidiſſimum uberius inquinant, tam peſtilentis putoris effluvia exhalant, ut prae illis cloacae omnes latrinaeque balſamum ſpirare videantur.

Stupenda hac ſorditie apud ſtultiſſimam plebeculam venerationem ſanctimoniae et venantur, et revera accipiunt. Mulierculae imprimis ſordidos hos myſtas omni dignantur honore, usque adeo, ut eorum membra, mephitim certe exhalantia, et quae pudor nominare prohibet, et oſculentur & alia committant turpiſſima dictu, apud modo laudatum Neuhofium fuſius recenſita. Videantur quoque de his Sjogis Dn. Bernier Voyag. contenant la deſcription des Etats du grand Mogul . . . et Anderſen et Siverſen Itiner. a Cl. Olcario edita Libr. IV. p. 205. ſeq. aliique, quos pagina vix capit.

Ex hac ultima Fanaticorum ſecta nonnulli omnes percurrunt regiones, et circulatorum more has conſpicillo inſignitas viperas ſecum geſtant, quas demulcere, orique colloque aptare ſolent. Revocant hoc ipſo nobis in memoriam, matronas iſtas Romanas, quibus Dracones fuere in deliciis, et quarum meminit Martialis Libr. VIII. Epigr. 86:

Si gelidam collo nectit Glacilla Draconem.

Hinc ſtatuae paſſim obviae matronarum, ſerpentes foventium, quas collegit margaritum illud Auguſtae Vindelicorum et Germaniae noſtrae, ſolertiſſimus Welſchius (quo elogio illuſtrem Welſerum Pignorius mactare ſolebat) in Tract. de Vena Medinenſ. p. 447.

Has dum innoxie ſic tractant Indici ophiuchi viperas, plebeculae perſuadere conantur, eas ſe incantaſſe, ne nocere queant, radiculaeque portiuncula velamento femoris illigata cicures reddidiſſe; quamvis neget Knoxius pileatas has viperas ſive Noyas eſſe noxias; contrarium tamen experientia edoctus probat Cl. Bontius Not. in Garc. ab Orto cap. 45. Spectatoribus, qui ad geſticulationes et tripudia harum viperarum ab Jogys illis inſtituta con-

cur-

currunt, radiculas praedictas venales obtrudunt, nec quenquam facile ſalientem viperam accedere patiuntur, niſi emta particula munitum, quam tamen non integram exhibent, ſed in particulas, ne noſcatur, uncialis longitudinis diviſas, quas ſapore et externa facie Sarſaparillae ſimiles, paulo tamen craſſiores judicat Excell. Kaempferus.

Poſtquam hanc radiculam dextra ſua incluſit religioſus circulator, Viperam e vaſe in terram excutit, et bacillo vel obverſo quem muniverat, pugno, leviter irritat. Haec repente ad offendentem converſa, imae innitens caudae, corpus procerum erigit, vittas iracundiae indices in orbem expandit, et rutilantibus oculis, ſibilante ſono vibrat ſubinde linguam, apertis faucibus caninorum dentium letiferam aciem monſtrat, tremula tamen timidaque in magiſtri pugnum intenta. Tum ille cantilenam, et ſecundum Jo. Hug. Linſchotanum et Neuhofium, muſica quoque inſtrumenta modulari incipiens, pugnum nudum varie et ad menſuram quodammodo a dextra ad ſiniſtram et viceverſa, nonnunquam ſurſum deorſumque movet. Anguis in magiſtri pugnum oculis defixus, motum illum, quocunque vergit, capite totoque corpore lepide imitatur, ita ut caput ad duarum ſpithamarum diſtantiam (immota cauda) huc atque illuc, a dextra ad ſiniſtram vertat, et hoc ipſo ſpeciem quandam tripudii exhibeat, horae octavam partem durantis. Tanto enim temporis ſpacio vipera exerceri poteſt, antequam fatigetur, et erecti ſitus motusque pertaeſa effugiat. Ejus igitur laſſitudinem fugamque ut antevertat circulator, mature cantum abrumpit; quo ipſo ſimul vipera humum demittit corpus et ſaltare deſinit, ſtipem ſive mercedem a circumſtantibus petente, et in ollam viperas recondente ſacrificulo mendicante. Haec poſt Linſchotanum, Langhanſium Neuhofiumque multo fuſius accuratiusque Excell. Kaempferus, qui et aſſuefactionis et exercitationis viperarum, venenique privandi modum pariter deſcripſit; nec enim longiori eſſe, pluraque exſcribere mihi animus: digniſſima interim ſunt, quae legantur.

Haec

Haec, quae hactenus de Indicorum circulatorum cum pileatis viperis geſticulatione et luſu recenſuimus, Draconis refricant memoriam, quem *Cocconas* Byzantinus, et *Alexander* Abonoteichita, corradendis pro Æſculapio nummis circumducebant, aut etiam pro Apolline ipſo tanquam e tripode reſponſa quaerentibus daturum, apud Lucianum in Pſeudomante; cujus veſtigia in nummo Antonini Pii ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ Paphlagoniae adhuc ſuperſunt, cum ſerpente peculiare caput habente, et ſeſe erigente, adjuncto nomine ΓΛΥΚΩΝ, cujus nummi pariter mentio apud Excell. Valentium de Numm. Graecis p. 40. Edit. in Fol.

Tripudiantes Indicas viperas ex Acoſtae teſtimonio cum Mongutiis, de quibus hactenus ſermo, committere ſolent; quotiescunque autem animalcula haec ex internecino et innato quaſi odio cum ſerpentibus congrediuntur, radicem poſtea, ab illis *Mongus* et *Mungos* dictam, praemorderi referunt. Praemorſa radice pedibus anterioribus ſaliva conſperſis, caput primum, deinde corpus reliquum ſibi demulcere, poſtea ſerpentem aggredi, nec illum, donec occiderit, dimittere. Haec Garcias ab Orto. Addunt alii, ſi contingat morderi Mongutias ſerpentis aſtutia roboreve victum, relicto hoſte pro alexipharmaco hanc quaerere radicem, ejusq; eſu illico reſtitutam certamen redintegrare, id quod αὐτόπτης Marcellus de Boſchower, (qui ob fortia in India patrata facta, Principis de Migonne titulum obtinuit,) Dn. Baldaeo retulit.

Sed hactenus relata in dubium vocare videtur Cl. Kaempferus, fidem rei indigenis relinquens; cum hoc tantum de Mongutia exploratum habuerit, a vipera morſam, vel lucta fatigatam, dimiſſo victore e palaeſtra in campum excurrere, et obvias depaſcere herbarum radiculas, mox paſtu, ut opinatur, refectam, rurſus comparere ad certamen, cum hoſte, ſi adhuc adſit, redintegrandum. Alunt enim Mongutia ſive Muncos rura calentis Aſiae omnis, usque ad Gangem etiam in iis regionibus, in quibus haec radix, de qua nobis ſermo, nunquam germinat.

Id

Id quod animo lubentiſſimo accipimus: firmant enim viri hujus in hoc ſtudiorum genere expertiſſimi opinionem, Jo. Hugo Linſcotanus, Garcias ab Orto, Baldaeus et Herbertus de Jaeger, Cl. Kaempferi elogio attentiſſimus in Oriente Botanicus, vir inter philoſophos et gymnoſophiſtas eximiae auctoritatis, qui de radice ligni Colubrini illud memorant, quod de radice Mungos vulgo narratur. Eſt autem illa ligni Colubrini officinarum amara radix, cujus modo citati Auctores meminere, non ex arbore *Caniram*, quae in Hort. Malab. T. I. p. 67. deſcribitur, et nucem illam vomicam officinarum profert; ſed ex alia arboris hujus, minus tamen cognita ſpecie, nempe, Arboris cajusdam Tymorenſis, Nuces vomicas quidem ferentis, triplo tamen minores vulgaribus, et fructu integro Nucis moſchatae magnitudinem vix excedentibus. In Prodr. Paradiſ. Batav. Cl. Dn. Paul. Hermanni vocatur haec arbor, *Nux vomica minor Moluccana, lignum Colubrinum officinarum ſuppeditans.* Figuram ejus elegantiſſime aeri inciſam invenies in eruditiſſima Dn. D. Seuteri Diſſert. de Nuce vomica Lugd. Batav. habita. Forte hujus quoque fructus ſemina ſunt, quorum uſus per biennium continuatus efficit, ſumto ſcilicet unico ſingulis diebus, ne morſum inferant et ictus viperae pileatae, ſive *Cobras de Capelos*, ſupra a nobis deſcriptae; quamvis vim hanc alexiteriam vomicae Nucis officinarum ſeminibus tribuant Illuſtris Horti Malabar. Auctor loc. cit. et Neuhofius.

Interim haec, quae hactenus de Mongutia in conquirendo ſibi contra ſerpentis morſus alexipharmaco retulimus, revocant in memoriam alia animalia, quae plurimis plantis pro uſu medico exoptatiſſimo indagandis anſam dedere,

- - ſuumque illis nomen tribuere, hominesque
Uſum naturae nutu docuere, docentque.

Sic de *muſtelis* Peripatus libr. 9. Hiſt. Anim. c. 6. teſtatur, illas acuto praeditas ingenio, inde colligendum eſſe, quoniam cum

ſerpentibus praeliaturae, ruta prius ſe muniant, deinde audacter pugnam aggredientes palmam reportent. Addit Jacob. Vitriac. in Hiſtor. Orientis, omnes quidem ſerpentes, et Baſiliſcum quoque a Muſtela interimi, cum hoc tamen diſcrimine, ut Baſiliſco interemto ipſa etiam pereat. Vid. plurima huc facientia apud Guilelm. van den Boſſche Hiſtor. medic. de Animal. Natur. L. II. c. 47.

Quae ſi vera forent, nemo certe miretur, Indicam hanc muſtelam, Mongutiam, radice pariter Mongus devorata, vulneri per ſerpentes illatum abigere venenum, virusque depellere, ad ductum et mentem Poëtae:

Parva loquor, quin bruta etiam rapit impetus artis
Phoebeae ad ſeſe ratione carentia, ſolo
Naturae motu & ſolo utilitatis amore.
Vis divina adeo id decus atque ea gloria in arte
Spectatur, qua bruta etiam ad ſe pellicit ultro;
Vt duce natura tantum cognoſcere vires
Plantarum valeant, hominemque ſubinde docere.

Aſiatici igitur, ut ad Virtutem radicis Mongus pariter deflectat calamus, et inprimis, teſte Excellent. Kaempfero, qui Sumatram Javamque incolunt, ſive uſum a muſtela edocti ſint, ſive caſu quodam invenerint, radicem pro explorato habent antidoto, ſive venenum extrinſecus illatum, ſive intrinſecus aſſumtum fuerit.

Vocatur Planta radicis Malaice *Hampaddu- Tanah* a Cl. Kaempfero, ab Herberto de Jaeger vero Epiſtol. ad Georg. Eberhard. Rumphium Muſeo Muſ. Excellent. Valentin. annexis, et quidem Epiſtol. VI. *Hampaddoe Tanah*, pauco diſcrimine. Si Malaicam hanc vocem latine interpretari animus, *Fel terrae* ſigni-

gnifi-

gnificat, a ſapore amariſſimo omnium fere partium, praeſertim radicis, quae immenſam bilis amaritiem exhibet. Sic Dracontium quoque Auctor Gloſſarii Veteris *Fel Terrae* vocavit, reprehenſus ideo a Cl. Rhodio, Danorum eruditiſſimo, Not. in Scrib. Larg. compoſ. 227.

Eſt autem amarities radicis noſtrae non adeo taedioſa ac illa, quae in *Pudravvali* deprehenditur.

Deſignatur hoc nomine Pudrawali Planta ſcandens humique repens, tantaeque amaritudinis, ut Javae Incolae extremis vix tangere digitis audeant, cum ſaepius iterata manuum lotione vix ſeparari queat: hinc nullius in Medicina uſus, ceu hoc refert Cl. Rumphius ad Herbert. de Jaeger Epiſt. 7. p. 45.

Memorat modo laudatus Collega noſter, in Moluccis, Amboina et Tymor, arbuſculam marini et quidem petroſi ſaxeique littoris accolam repertu dari, tantae pariter amaritatis (Vitruviana haec vocula) ut in ſcriptis Botanicis, a ſe congeſtis, hanc ob cauſam *Regem Amaroris* nominaverit. Vocatur Malaice *Bonhati*, a Ternatenſibus *Soulamu*, quaſi *Amaroris Ducem* dixeris. Fructibus eſt viridibus planisque ſimilibus corculis, foliis oblongis ingentibus, flore ad *Goelogtsjmetjoe* accedente. Fructum radicisque fruſtum miſit Herberto de Jaeger, annexo hoc joco, ut certamine cum Rege hoc Amaroris noſtro *Hampaddu-Tanah* ſive *Mungos*, et *Pudravvali* inſtituto, uſu exploretur, quis triſti amaritie vincat. Quod ſi Rex amaroris occubuerit, nil referre regerit, cum miles quidem exiſtat Amboinenſis, Ducis tamen inſignitus titulo, maximi apud Moluccarum Inſularum Incolas nominis, quo in debellandis ſumme rebellibus morbis, imprimis ad averruncanda animalium venena utuntur.

Virtute hac alexicaca optime convenit cum *Hampaddu-Tanah*, de qua nobis ſermo, licet in plurimis aliis differat, et circa Radicis Mungos veram matrem maxime inter ſe diſſentiant Cl. Rumphius et Cl. Kaempferus. Prior enim eam *Clematitem Indicam foliis Perſicae fructu Periclymeni Bauhini* credit, et cum Herberto de Jaeger in duas diſpeſcit ſpecies, colore flo-

 rum

rum diſtinctas, rubro nempe et albo, quae ultima ſpecies optima cenſetur, cum gentiles in Coromandelenſi tractu viventes, florum albedini ſemper primatum tribuant.

Jam ſupra innuimus, hos in Hiſtoria naturali Indica duumviros Mongutiae, opem medicam contra ſerpentis ictus quaerentis, ſalutem in radice arboris, lignum Colubrinum proferentis, poſuiſſe: cum igitur Clematites haec fructu periclymeni flore rubro allegetur, et conſtet inſuper, primam ſpeciem ligni hujus a Garcia ab Orto productam, eſſe Plantam fruticoſam, quam in Horto Fageliano in Vico Leidenhorſtiano, milliare circiter Lugd. Batav. diſtante, vigentem ſub nomine *Periclymeni Zeylanici herbacei foliis variegatis diverſicoloribus maculis ornatis* deprehendit Cl. Seuterus in laudata jam de Nuce Vomica Diſſert. eandemque eſſe credit ac Cl. Breynii Prodr. 2. Periclymenon Sinenſe variegatum, flore ſanguineo amplo, et Thjudamaram Horti Malabarici; nullum dubium ſupereſt, radicis Mungos natales, in hac quaeſiviſſe forte planta.

Maxime tamen ab his diſſentit Cl. Kaempferus, et aliam luculentam nobis radicis hujus promit deſcriptionem. Dolent autem mecum omnes, qui phyſica ſtudia amant, Cl. Rumphii in Hiſtoria naturali expertiſſimi, Academiae noſtrae quondam Plinii Indici, monumenta literaria intercidiſſe; pauca enim hucusque, Muſeo excepto, viderunt lucem, caetera, quae inter Hortus Amboinicus, a Cl. Kaempfero laudatus, injuria Reipublicae literariae, ſuppreſſa jacent, quod ſi exſtaret opus Plantarum Rumphianum abſolutiſſimum certe, ad conciliationem ſententiarum inſervientia nonnulla ſuppeterent.

Interim hoc deſtituti Theſauro, radicis Mungos deſcriptionem mutuemur ex Cl. Kaempferi Amoenitatibus exoticis, firma ſpe lactati, viri hujus laborioſiſſimi Hiſtoriam Aſiaticam non modo affectam, ſed jam paene confectam, DEO volente propediem prodituram, qua plurima in Democriti puteo deliteſcentia, in dias luminis auras producet vir incomparabilis, ſeculi noſtri Decus, Peregrinatorum gloria. Hic enim

Do-

Doctor adeſt, aperitque libens, quod maximus olim Neſciit Hippocrates; non ipſe Epidaurius Heros Phoebigenaeque duo.

Creſcit autem ex ejus relatione Planta radicis, cui ab amaritie Indi, a viverra Luſitani, nomen dedere, in Java, Ceylana et Sumatra Inſula, fortaſſis, uti opinatur, in aliis regionibus. Altitudine ſurgit pedali & longiori, faciem eminus conſpecta exhibens Centaurii minoris. Radix illi una eſt & ſimplex, ſpithamam longa, digiti craſſitie, crebro vagoque flexu intorta; Cortice firmiter adnata, fungoſa, rufa, rugoſa, ſubſtantia lignoſa, dura, fibrarum exorte & fragili, coloris albidi, ſaporis amariſſimi, inſtar Gentianae, ſed ſubtilioris, & haud aeque ingrati. Caule aſſurgit recto, tenui, aequali, ramulis raris, alterne adverſis, quos folia ornant pari ordine diſpoſita, rariora, anguſta, longitudinis uncialis, figurae lanceatae, ſtylis ſingulis ex ſurculorum axillis in duarum vel trium digitorum transverſorum longitudinem exſurgentibus, tenuibus, deciduis inſiſtunt Floſculi circiter quinquaginta, plures, pauciores praeparvi, in plures faſciculos digeſti, et in umbellam tantillam, quam ungue obumbres, conglobati, pulchre rubentes: qui per microſcopium cognoſcuntur nudi, tubulati, extremitate in quinas et ſenas lacinias diviſa. Areſcente floſculo ex umbilico ejus ſemen minutiſſimo pediculo protruditur, in aliis geminum, i. e. e duobus ſeminibus ad baſes concretum, faſtigiis divaricatis, in aliis ſimplex et unum inaequalis rotunditatis, et ex quadantenus compreſſo utcunque turbinatum, oſſeum ſeminis coriandri magnitudine, cute veſtitum carnoſa adnata, per ſiccitatem rugoſa, coloris promiſcue vel nigricantis, vel ex viridi pallentis."

Hucusque Excell. Kaempferus, cui tanto lubentius ſubſcribimus, cum artis ſaluberrimae ſit peritiſſimus, ac avtopſia haec et

alia exacte adeo didicerit, ut juſte ac merito plurimis praeferendus Auctoribus aliis, qui

--- Sapiunt alieno ex ore petuntque
Res ex auditis potius quam ſenſibus ipſis.

Et certe quae de radice memorat, apte his, quas apud ſedulitate praecellentem Pharmacopoeum Dietericum manibus tractare licuit, conveniunt; ſunt enim digiti ſaepius minoris craſſitie, crebro vagoque flexu intortae, ut

--- Sinuoſo volumine multo
Serpentes referant.

Exprimit ſic externa radicis Mongus figura, id quod de ligno Colubrino meminit Acoſta, dum ait: Tantam habet lignum hoc cum Colubro ſimilitudinem, ut qui non norit, aut de die viderit, ſed ad lunae ſplendorem noctu conſpiciat, vivum colubrum eſſe exiſtimet. Vid. quoque Cl. Paludanus Not. in Linſchot. Libr. IV. cap. 31.

Cortex firmiter alias adnatus, fungoſus, rufus, rugoſus, a noſtris propemodum abraſus ablatusque. Quoad internam ſubſtantiam lignoſa radix, dura, fibrarum exors et fragilis, coloris albidi, ſaporis intenſe amaricantis inſtar Gentianae, ſed ſubtilioris et haud adeo ingrati, et hinc quoque majoris et penetrantioris efficaciae; ideoque quoad ſaporem et alexipharmacam virtutem radices arboris *Pilipoc* aemulatur apud Nieremberg. Hiſt. Natur. L. IX. p. 338.

Retulimus jam, Indis radicem hanc explorati antidoti loco eſſe, ſive venenum extrinſecus illatum, ſive intrinſecus aſſumptum fuerit a Serpentibus. Hinc radicem hanc Mungos dicendam jure Serpentariam quoque reor.

Ser-

Serpentinam hoc nomine vero.
- - - - - - - *Quod radix morſibus anguis*
Atque venenoſis aliis ferat ictibus almas
Suppetias.

Illud enim praeſtat, quod de Radice ex Anglia, notha ipſi ſub nomine vernaculo *Snaqroel* transmiſſa, praedicat Cl. Cornutus de Plantis Canadenſibus pag. 115. et Virginiae ille Encomiaſtes, ibi natus et hanc pariter inhabitans provinciam, Libr. II. cap. IV. p. 196. dans l'Hiſtoire de la Virginie, ubi radicem contra venenum ſerpentis caudiſonae ad coelum usque extollit, a ſerpentaria tamen Virginiana diſtinguit; vocanda igitur erit noſtra ad differentiam Americanarum *ſerpentina Aſiatica Mungos.* Confer huc, quae de Dictamno Virginiano habent Act. Philoſ. Anglic. Menſ. Maji 1668.

Maximam tamen radix haec nominis famam ſibi acquiſivit a vi illa alexipharmaca et ſtupenda plane, quam in deſtruendo exitiali illo viru Macaſſàrico, ullo vix alio remedio ſuperabili exhibet,

Ac fert praeſentem numinis inſtar opem.

Celebes Inſula eſt Indiae Orientalis, quae ex Aquilone in Africum perpetuo tractu leucas prope ducentas excurrit, atque, ut aliae ferme vicinae, plura in regna dividitur, teſte Reverendiſſimo Patr. Maffejo e Societ. Jeſ. Hiſtor. Indic. L. X. p. m. 201. Inter haec Celebes Inſulae regna Macaſſàrenſe, a metropoli ſic dictum, eminet, cujus Rex male ab Auctore Part. IX. Itiner. Orient. Indiae a Fratribus de Bry editis, Rex in *Madegaſcar* pro *Macaſſar* dicitur. Hi Macaſſàrenſes populi apud pleroſque hodoeporicorum ſcriptores ob venenata arma ſpiculaque peſſime audiunt, quibus ſauciati ſine ulla mora fato perfunguntur, partibus laeſis

in

in putredinem reſolutis. Id quod de Braſilianis quoque teſtatur Piſo Hiſt. Nat. et Med. Libr. I. p. 14.

Audiamus de Macaſſarenſibus Excell. Bontium, Medicum quondam Bataviae in Java majori primarium, Hiſtor. natur. et Medic. Ind. Orient. L. V. cap. 28. p. m. 85.

„Si aliquis vel leviter laeſus ad ſimplicem ſanguinis miſ-
„ſionem, vel in extrema calce, nutabundus ſtatim, tanquam
„ebrius, in terram mortuus concidit; ſed et carnes intra dimi-
„diae horae ſpatium a ſeptico hoc veneno, ita computreſcent,
„ut tanquam mucus a ſubjectis oſſibus manu avelli queant, et
„quod mirere magis, ſit. e. gr. aliquis in femore vel altius laeſus
„ſuperficialiter a telo alio, veneno non intincto, et ſanguis eti-
„amnum calidus in ſubjectos pedes defluens tangatur ſimpliciter
„hiſce venenatis telis, ocyor Euro aura peſtilens vulnus verſus
„aſcendet, eademque celeritate et modo hominem e vivis ra-
„piet. Haec non ſunt nugae, ſed oculata hoc confirmavit ex-
„perientia. Haec Bontius. Sunt autem ſpicula iſta, e relatione ſcriptoris Part. VIII. Itiner. Orient. Ind. Fratr. de Bry, e piſcium ſpinis confecta; (quippe Maffejo ſupra laudato teſte Hiſt. Indic. Libr. VIII. p. 166. *ad fabriles uſus Macaſſerenſes ſpinis piſcium pro ferramentis utuntur.*) Neuhofius tamen tela illa deleteria accuratius examinans refert, pedalis ut plurimum longitudinis, ex arundine ſciſſi, apice e dentibus piſcium ſubtiliſſima, toxico illo lethali imbuta impraegnataque eſſe.

Arbor venenum illud ſuppeditans indigenis Ipu, Javanis Malaisque Vpa dicitur, et a Neuhofio arbori, caryophyllos ferenti, quoad proceritatem ac folia aſſimilatur. Creſcit ſecundum Excell. Kaempferum in abditis ſylvarum Inſulae Celebes locis, praeſertim in provincia Turaſia; Neuhofius in IV. minoribus Inſulis, Macaſſarenſibus vicinis, et a populo *Bougis* Belgis *Bokjes* dicto inhabitatis, veneniferas has arbores pariter repertu dari narrat. Tavernerius Voyag, d'Ind. Livr. III. pag. 19. p. m. 480. ex Inſula Borneo afferri hoc Venenum credit.

Tri-

Triplex dicitur arboris varietas vel ſpecies, ſolius ſucci malignitate majori vel minori differens. Sic Tangaracarum ſive Plantarum deteſtabilium, quod facultate ſingulari deleteria polleant, tres quoque ſpecies recenſet Clar. Piſo Hiſt. nat. et Med. L. V. c. 17. p. 301. ſeqq. Colligendi modum accurate, more ſolito, recenſuit Celeb. Kaempferus, quo Ben. Lect. remittimus. Dum effluit e vulnerato arboris cortice virus, lactei pinguisque ſucci aemulum, non ſine evidentiſſimo vitae periculo colligitur, hinc plerumque morti ob patrata facinora adjudicatis, ejus collectio committitur, qui adverſo vento arboris corticem vulnerant, manantem exinde ſuccum longis arundinibus excipiunt, ac extra vulneris arborei viroſam exhalationem in vado conſtituti vaſi vitreo, ſed caute pariter infundunt ac obturant, et hoc vitae ſuae λύτρον Regi offerunt. Confer quoque de veneno per odorem lethifero in Orientali India, quae habent Act. Phil. Anglic. Menſ. Mart. 1666.

Hunc ſolum veri ſecreti conſcium credidit Tavernerius, tragico hoc exemplo Angli, a Rege Macaſſàrenſi ope lethalis hujus teli interfecti, confirmans, licet non omnia in Tavernerii volumine contenta avthentica eſſe, ab ejus Amico Generoſo Dn. de Brueil per epiſtolam Alepo Syriae exaratam, Excell. quondam Faber Heilbronnenſium Podalirius monitus fuerit, uti patet ex Ann. IX. Dec. II. Append. p. 413. id quod ab Auctore Libri Gallici, l'Eſprit de Mr. Arnaud, (Rev. *Jurii* foetum credunt,) pariter factum, qui ſubleſtae fidei Tavernerii narrata nonnulla pronuntiat, additque, Gallum *Chapuzeau* dictum, calamum concinnando Itinerario commodaſſe, cum Tavernerius, poſtea Baro d'Aubonne vocatus, ante iter in Indias ſuſceptum, Nobili cuidam vel Germano vel Vngaro, a camerae ſervitiis extiterit.

Vegetabili hoc veneno poſtea lanceas ſuas, pugiones, imprimis autem tela, quorum jam aliquoties mentio facta, imbu-

unt Macaſſarenſes, et hoc non ex arcu, ſed per tenues arundinaceos tubulos, (even gelyk man en Holland, ſcribit Neuhofius, met ronde proppen van potaerde uyt ſpatten na het gevogelt ſpat, i. e. Sicuti in Belgio globulis argillaceis, per tubulos ejectis, aviculis inhiant) oris flatu explodunt in hoſtes, hinc a Belgis *de Macaſſerſe vergifftige ſpatters* vocantur, graphiceque a Neuhofio aeri inciſi exhibentur. Tavernier modum hunc tela emittendi gallice exprimit, *avec une Sarbatane.* Th. Herbertus Anglus in Itinerar. verſionis Belgicae L. V. Lamberti van Boſch *Sempitane* vocat.

Contra lethalia veneno hoc inflicta vulnera, omnis olim in *homerda*, ſtatim et in copia aſſumpta, ſalutis ſpes poſita erat, Vid. Act. Phil. Anglic. Menſ. Mart. A. 1666. ut vomitu exinde per nauſeam enormi excitato virus corpori illatum deſtrueretur et illuderetur, licet non ſemper optatiſſimus ſordidiſſimo et abominando huic remedio effectus ſucceſſerit. Tandem revelatis alterius pharmaci a Macaſſarenſibus olim arte nulla, quam cruciatu extorquenda erat, quae radicis noſtrae Mongus ſive Mungos uſum patefecit. Indorum quippe Medici, Idiotae licet, et nullis literis tincti; eximii tamen ſunt Botanici, facilique negotio omnis generis medicamina ex undiquaque in ſylvis conquiſitis conficiunt. Quae ſtupenda ſagacitate interne et externe illos adhibere videas, praecipue in morbis a veneno natis. Teſtatur quoque Cl. Piſo, tanquam oculatus teſtis, in caſtris membra militum, jamjam ab Europaeis Chirurgis amputanda, Barbaros recentibus, Gummi, ſuccis et balſamis a ferro et igne liberaſſe et feliciter reſtituiſſe; imo moribundos ex venenatorum fungorum eſu, aliorumque *toxicorum noxa*, ſolo potu Infuſi radicis Jaborandi in inſtanti a letho vindicatos, Piſone aliisque Galeni nepotibus haud parum pudore ſuffuſis, poſt tot Alexipharmacorum et Theriacalium Antidotorum irritos conatus. Haec ingenue confitetur Cl. Piſo Hiſtor. Natur. et Medic. Braſil. l. 2. p. 24.

Aſſu-

Aſſumitur autem radix Mungos cum ad praeſervationem, tum ad curationem, ab inferendo vel jam illato veneno, drachmae unius vel dimidiae pondere, cum hauſtu aquae dulcis vel cujusvis liquoris, ſive rudi frictione ſuper lapidem, ſive cultiori modo in pulverem redacta: nec inconſultum ajunt, ipſi loco affecto pultem e pulvere radicis noſtrae cum ſputo vel aqua factam imponere.

Latius fuſiusque haec a citatis hactenus Auctoribus de Veneno Macaſſarenſi ejusque antidoto ſpecifica Mongus ſive Mungos tractata, in compendiolum a nobis redacta ſunt, evolvenda ab iis, qui plura hac de materia ſcire deſiderant. Forte nonnulla quoque rarioris commatis haurienda, e Tractatu Gallice inſcripto, Relation du Royaume de Macaſſar; nec enim libellus jam nobis ad manus.

Propter hactenus recenſitas alexiterias radicis hujus contra ſerpentum, ac Macaſſarenſe furiale venenum, multis ſucceſſibus infallibilem virtutem expertus eſt adverſus canis rabidi morſum in brutis aeque ac hominibus Cl. Kaempferus, imprimis ſi miſceatur cum celeberrimo illo pulvere contra morſum rabidorum, quem in Tr. de Venenis L. 3. c. 19. ſuppeditavit Poncettus,

Purpurei columen Coetus, ſacrique Senatus
Gloria, & Heſperii lucida gemma Soli.

Et quod caput rei eſt, radice hac, (cujus e Java copiam ſecum aſportavit vir hic χαριέςατ☉) in febribus putridis morbisque malignis redux in patriam feliciſſime utitur.

Hanc virorum in Indiis Celeberrimorum de viribus radicis Mungos praemonitus experientia, quam nunc Excellent. Kaempferus in Germania pariter feliciſſimo ſucceſſu toties confirmavit, Amſterodamique fama quotidie adhuc comprobat, conſilium cepi, ut duce analogiſmo, in purpura illa valde maligna,

cujus in diſſertatiunculae hujus fronte mentio injecta, radicem pariter hanc exhiberem, ad malum illud pertinaciſſimum averruncandum.

Nec ſpes me fefellit, cum pluribus ad ultima ſalutis detruſis radix utilis admodum éxtiterit ac ſalutaris, virtute ſua balſamica ſulphureo ſalina alcalina, aptiſſima ad maſſam ſanguineam liberandam a miaſmate illo virulento, interitum corpori noſtro minitante.

Exhibui autem vel ſolam vel aliis medicamentis alexipharmacis, ad morbi malignitates per poros eliminandas immixtam. Factum tamen in nonnullis, ad vomendum pronioribus, et gravato nimium ac peccante materie ventriculo, ut cum euphoria et optimo ſucceſſu vomitus produxerit, natura modulum agentis exterioris eludente, uti notum eſt, alia Bezoardica quoque, quae inter ſerpentaria Virginiana, imo Acoſta teſte contrajerva ipſa, nonnunquam vomitum provocaſſe. Criticus hic vomitus et ſalutaris confirmat, Excell. Schelhammeri effatum ejusdem veritatis eſſe, ac *magni Charta Galeni, ac Coi celebris ſcripta verenda ſenis.* Sic enim Machaon ille Cimbriae: Vomitoria ſaepius diritati malignorum in principio exhibita obicem ponunt, praeſertim ſi cardialgia, oris amaror, incarcerati in ventriculo flatus, ructuum cauſae, aliaque non ſuadere tantum, ſed poſtulare videntur. Quod commode Ipecacoancha fieri poterit, remedio quodammodo alexipharmaco, teſte Piſone Hiſtor. Natural et Medic. Braſil. Libr. V. c. VI, p. 233. et 303. Edit. ſec. quo partes illas venenatas ſtomacho inflammationem minitantes eliminare eamque antevertere licet. Rarius tamen vomitus radicis hujus effectus, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ſudor.

Repetitis autem vicibus, non ſemel aut bis exhibenda, ſed generoſo hoc remedio aſſidue, nec minus fortiter pugnandum, ac milites in anguſtias redactis copiis, adverſus truculentiſſimi hoſtis aciem conſueverunt. Accenſenda enim haec radix Mungos

gos non illis levioribus ac mitioribus diaphoreticis, quae neque obſtinatiſſimum a miaſmate in malignioribus morbis productum coagulum reſolvere, nec particulas involutas promovere poſſunt, ſed illis potius, quae potentius incidunt, ac in arctius contractas mali cohortes irruunt.

Solam in pulvere exhibui ad drachmam ſemis vel ſcrupulos duos in aqua appropriata vel Thee regio *de bou* dicto, Herb. ſcord. Rad. Scorz. montan. et contrajerv. mixto.

Sed puto vix paucis triſtem arridere ſaporem,
Eheu, quam paucos Juppiter aequus amat!

Effectus tamen ſalutaris et dulcis, a radicis amarore proveniens, huic obviam ibit nauſeae. Minime omnium ſapor hic aliquantulum ingratus Medicum deterreat, quo minus aegris hoc remedium commendet et imperet: medicorum quippe, Galeno noſtro ſic ſentiente, adulatorum eſt, cubantis delitiis ſtatim ſubſcribentium, ejusque voluptatem non ſanitatem pro meta gerendarum habentium Libr. 12. Meth. med. cap. 1.

Optimum ſenſi radicis hujus effectum, dum felici mihi eſſe licuit, ut ingruente morbo illam ſtatim exhiberem. Datur quippe aegrotorum cohors, cui *Suada* nulla, quamvis maxima olim Athenienſium Dea, arbitratu Themiſtoclis apud Herodotum Libr. 8. conſuadere poteſt, ut Medicum tempori accerſat, id quod fere communiſſimum Patriae noſtrae vitium, ut rariſſime primo morbi acceſſu, plerumque ubi numeroſis prius conquiſitis remediis ex empiricis phaleratis, Exteſticulatoribus vaniloquis vetulis lotio - phyſicis, et quibus non! ſero et jam provecto morbo medicum accedat, quaſi vitae mortisque arbitrum, qui fata jam morituri pro arbitrio diſpenſare valeat, ut verbis eruditiſſimi Medici juſtiſſimas querelas exponamus noſtras, cum in hoc caſu pro! dolor nimis verum experiamur, quod Corn. Ta-

citus L. V. Annal. ajebat: *Brevibus momentis ſumma verti poſſe.*

Quod ſi miaſma malignum, quoad maximam partem Radicis hujus in principio ſtatim exhibitae uſu everſum, perque corporis ſpiracula, cutis nempe poros, remotum, ſuccedant huic radici leniora diaphoretica, ne nimium ſudoribus ſollicitentur aegri, corpusque madore nimio exſolutum fatigetur, adeoque cum lympha ſimul vitam eduxiſſe Medicus videatur, ac de illo jure dici poſſit, quod de Vindicta Marii et Syllae Pharſalicorum eruditiſſimus Vates Lucanus Lib. 2. querebatur:

Ille quod exiguum reſtabat ſanguinis urbi,
Hauſit, dumque nimis jam putida membra reſcidit
Exceſſit medicina modum, nimiumque ſecuta eſt,
Qua morbi duxere manus.

Nec etiam opus, ſolam ſemper per ſe exhibere radicem Mongus, quippe cum alexipharmacorum varium habeamus delectum, ſuo quisque arbitrio, ut res poſtulaverit, quae volet accipere et huic radici adjungere poteſt.

Suppeditavit nobis India jam ab aliquot annis *il Piedra cordial*, ſive lapidem Bezoar, a loco, in quo hactenus a Pl. Reverend. Patr. Soc. Jeſ. Caſpar. Antonio componitur, de Goa dictum. Figurae eſt vel ovatae, vel rotundae, coloris intus cinerei, extus nigricantis ſplendens, maculisque aureis diſtinctus. Hunc pariter R. P. Nicolaus Momitius praeparat, literis N. M. in ſuperficie impreſſis dignoſcendum. Deſcriptiones hujus lapidis

pidis variae exſtant, quarum optima in Pharmac. Fulleriana et dans le Traité des maladies les plus frequentes, et des remedes ſpecifique pour les querir etc, par Mr. Helvetius p. 139. Vires e Luſitanica lingua in Belgicam transtulit, et Muſeo Amboinenſi, elegantiſſimo operi, inſeruit Nobiliſſ. Rumphius Libr. III. Artic. 86. pag. 338.

Ad hujus imitationem globulos, illorum de Goa aemulos, apud diligentiſſimum Dn. Dietericum formandos curavi, quibus malignae purpurae

- - - - duros avertere caſus,
Parcarumque colos tardare & lubrica penſa,

ſaepius licuit; quorum deſcriptionem, ne proximi emolumentis ullo modo deeſſe videar, heic publici juris facio; praeſertim cum nunc compoſitionem radix haec noſtra Mungos quoque ingrediatur,

℞. *Rad. Mongus*
Angel. Afric.
Serpent. Virgin.
Contrajerv. ana ℥j.
Pulv. e typh. Cerv. Zvvoelf. ℈iv.
Chel. ♋. marin.
Corn. capr. Bezoard.
Alc. phil. praep. ana ℥ß.
Spin. viper. ℈j. *M. F. Pulvis ſubtiliſſ. ſuper* Porphyrit. laevigandus et probe miſcendus, cui poſtea adde Gelat. Viper. et Vnicorn. ver. q. ſ. ut inde formari poſſint globuli, foliis auri obducendi et caute ſiccandi, poſtea ferro laevigandi.

Differunt quidem quoad ingredientia ab illis globulis, quos nobis Goa mittit: conſtant enim hi e lapidibus pretioſis, margaritis, coralliis, Bezoar Oriental. aliisque, quorum loco noſtros alexipharmaca potius ingrediuntur, debellandae purpurae malignae

ali-

aliisque febribus peſſimi moris deſtinatos. Ambram Moſchumque in Indicis exſtantem, omiſimus, ne ſequiori ſexui incommoda haud contemnenda pariat; et loco Aquae roſarum pro maſſa humectanda, fl. Tunicae, vel meliſſae ſubſtituenda.

In Infuſo quoque radix Mongus felici exhibetur conamine. Piſonis hic obſervatio, quam Hiſtor. Braſil. Natur. et Medic. L. II. p 25. de Infuſo habet, meretur certe attentionem. Luſitanos nempe et Braſilianos, medicamenti nativi Infuſum raro igni, ſed aêri et rori nocturno verſus Orientem exponere. Vnde frigidiuſcula aura ſubtiliſſimusque ros vicem correctoris attenuatione ſua probet, dum medicamenti acrioris et calidioris vires moderatur. Sed climatum certe hoc in caſu habenda ratio.

Vlteriore laude radicem noſtram Mongus extollerem; ſed vereor, ne quis auribus meis illud inſuſurret, quod Catonis tempore de Braſſica nimium laudata a Satyrico dictum legitur: *Braſſica dia Catonis*. Plura et certiora cum DEO et die de remedii hujus efficacia viribusque edoctus, impoſterum libenter ſuppeditaturus.

Dn.

Dn. D. ALARDI MAVRITII EGGERDES,

Sereniſſimi Ducis Supremi Magiſterii in Pruſſia Adminiſtratoris, Ord. Teuton. magni Magiſtri Conſiliarii & Archiatri, nec non in Sileſia Protophyſici, Academici Naturae Curioſi,

APHORISMI,

Peſtis eſſentiam, ejusque cauſam, nec non infallibilem ea mtam avertendi, quam extinguendi methodum continentes.

PRÆFATIO.

SIcut non omnes, qui de rebus ſcripſerunt, ſcribendi finem, qui eſt utilitas in veritate fundata, attigerunt; ita pauci, vel verius loquendo adhuc nulli, quantum quidem conſtat, talia de peſte ſcripſerunt, quæ firmo veritatis fundamento undequaque innituntur. Neminem enim adhuc legi Auctorem, qui luem hanc recte perfecteque definiverit, minus, qui eandem curare potuerit. Quod certe alia ex cauſa provenire non potuit, quam quod ejusdem natura, eſſentia, veraque cauſa ignorata fuerint. Cum itaque per continuos ſeptem annorum labores, quibus Sileſia noſtra ab hac lue quotannis ex Polonia, & hoc ultimo etiam ex Bohemia, plurimos, graviſſimosque inſultus, quos tamen plerosque feliciter repreſſimus, perpeſſa ſit, talem notitiam acquiſiviſſe mihi videar, qua non ſolum immanem hanc luem perfecte noſcere, & definire, ſed etiam eandem infallibiliter depellere & ſuffocare didicerim. Non ſolum ex ratione officii mei, quod me publicæ ſalutis commodo adſtringit, ſed ex ipſa etiam conſcientia mea me ad hoc teneri judico, ut hanc de peſte acquiſitam notitiam, eamque depellendi, extinguendique metho-

dum non prolixo orationis filo, ſed ſuccincto, & Aphoriſtico verborum ſtylo luci publicæ, & æquiſſimo Candidiſſimorum Acad. Leopold. Nat. Curioſorum judicio exponerem. Faxit Medicus altiſſimus, ut hoc ad publicæ ſalutis, quae jam ubique immaniter pernicioſa hac lue diſcerpitur, reparationem vergat.

Aphoriſmus primus.

Peſtis eſt intoxicatio hominis facta a veneno contagioſo, plurimis, quos apprehendit, exitiali.

II.

Venenum hoc contagioſum a priori eſt incognitum, a poſteriori tamen & ab effectibus evidenter cognoſcitur.

III.

Actio hujus veneni in corpore humano ſemper eſt univoca, maturatio nempe materiæ morboſæ, ejusque in actum deductio; unde morbus, qui poſt tempora prius in homine eventurus erat, poſt ſuſceptum venenum peſtilentiale ſubito producitur.

IV.

Illos morbos producit, ad quos aliquis apparatus morboſus, ſive parvus ſive magnus ille ſit, in corpore humano præexiſtit.

V.

Tempore peſtis omnes iſtos morbos fieri neceſſe eſt, ad quos homines, qui veneno peſtilentiali inficiuntur, habent diſpoſitionem.

VI.

Actio hujus veneni ſemper modificatur a diſpoſitione ſubjecti. Producit enim in illo Apoplexiam, quod inclinat ad Apoplexiam, quod ad Epilepſiam, Epilepſiam; quod ad pleuritidem, pleuritidem, & ſic de omnibus aliis morbis loquendo.

VII.

VII.

Homines perfecte ſani, nullumque apparatum morboſum in ſe habentes, non facile ab hoc veneno inficiuntur, ſed illud innoxie in veſtibus & cute circumferunt. Si autem ſubitaneo terrore concutiantur, aut gravi mœrore afficiantur, ſtatim in ipſos venenum, quod ſecum portant, agit: Solent tamen hi morbum plerumque ſuperare.

VIII.

Vnde tres hominum claſſes in peſte neceſſario conſtituendæ ſunt. Prima eorum, qui veneno peſtilentiali correpti ſuccumbunt. Secunda eorum, qui eodem correpti, illud ſuperant. Tertia eorum, qui licet cum infectis agant, dormiant, & converſentur, veneno tamen peſtifero non læduntur.

IX.

Hi licet pro ſe ſint felices, aliis tamen tempore peſtis valde ſunt pernicioſi, cum veneno, quod inſcii in veſtibus circumferunt, alios inadvertenter inficiant.

X.

Per hujus phænomeni ignorantiam multa abſurda in medicinam irrepſerunt, nempe quod homines per ſolum terrorem, per ſolam imaginationem, aliisque ridiculis modis inficiantur; quod tamen nunquam fit, neque fieri poteſt.

XI.

Qui veneno peſtilentiali correpti illud ſuperant, hoc potius proprio naturæ robori, quam medicinarum virtuti habent attribuendum, ſicut, qui ab eo intacti manent, non hoc remediis præſervativis, ſed perfectæ ſuæ ſanitati, ſingularique alicui prærogativæ in acceptis referre debent.

XII.

Homines veneno infecti, ſi parvum habent apparatum

morboſum, & ad leviores morbos diſpoſiti ſunt, facile ſuperant peſtem. Si ad graves morbos, ut Apoplexiam, Epilepſiam, Anginam, pleuritidem, febres petechiales, ardentes, dyſenterias &c. raro evadunt.

XIII.

Hinc in peſte multo facilior, & certior eſt prædictio Salutis & mortis, quam in quibusvis aliis morbis gravioribus.

XIV.

Medici antiquiores, videntes tam diverſos morbos complicari cum peſte, putabant tempore peſtis, omnes alios morbos tranſire in peſtem, neſcientes veram veneni peſtilentialis actionem; cujus opinionis ipſe etiam fuit Galenus.

XV.

Diſtinctio veneni peſtilentialis in Arſenicale, Mercuriale, Antimoniale, vel Aconitale eſt ens rationis absque ratione excogitatum, hoc enim venenum in quocunque ſit corpore, & qualiacunque illud ſequantur ſymptomata, ſemper idem eſt.

XVI.

Venenum hoc peſtilentiale non conſiſtit in ⊖ volatili acerrimo, prout vult Sylvius, alias in peſte ſemper talia ſequi deberent ſymptomata, qualia ejusmodi ⊖is actionem ſemper & neceſſario conſequuntur: ſed hoc eſt contra manifeſtam experientiam; ergo Sylvius & omnes cum illo ſentientes, ſunt in gravi errore.

XVII.

Primaria hujus veneni actio non eſt humorum (prout ego cum multis aliis diu ſenſi) per coagulationem & diſſolutionem corruptio, & ſpirituum turbatio, ſeu peſſundatio; ſed eſt illa, quae Aphorismo tertio dicta eſt.

XVIII.

Omnes peſtis cauſæ naturales, quæcunque a Medicis, præter venenum peſtilentiale, excogitatæ ſunt, ſive e cælo & ſyderibus, ſive e terra ejusque exhalationibus, rerumque corruptionibus eæ petantur, falſæ ſunt.

XIX.

Solum venenum peſtilentiale, quod ex partibus orientalibus Aſiæ & Africæ in fomite quocunque provinciis Germaniæ infertur, naturaliter peſtem producit absque ulla alia concurrente cauſa ſive procatarxi: unde Germania tamdiu a peſte manet libera, quamdiu hic fomes illi non infertur.

XX.

Ex hoc ſolo veneno omnes, quæ ante nos fuerunt peſtes, ortæ ſunt, & orientur omnes, quæ adhuc futuræ ſunt.

XXI.

Peſtium differentiæ non ex venenorum, ſed temporum, locorum, & ſubjectorum diverſitate petendæ ſunt.

XXII.

Quocunque tempore, ſive hiemali ſive æſtivo, hoc venenum in corpus humanum diſpoſitum & apparatum morboſum habens defertur, toties potens eſt producere peſtem: minus tamen hyeme quam æſtate furit, frigore ejus activitatem coercente, & expanſionem impediente.

XXIII.

Si graſſante aliqua Epidemia v. g. Dyſenterica, febrili, catharrhali, vel alia, interveniat venenum peſtilentiale, diu ſub talis Epidemiæ larva latere poteſt peſtis, antequam dignoſcatur.

XXIV.

Signa peſtis diagnoſtica & pathognomica duo tantum

unt, ſed ſimul ſumpta, translatio nempe morbi per contagium, & frequentior morientium, quam convaleſcentium numerus. Quoties hæc duo ſigna adſunt, toties de præſentia peſtis certi eſſe poſſumus. Nulla habet ſigna antecedentia propria, ex quibus illa futura cognoſci poſſit.

XXV.

Venenum peſtilentiale per ſolum contagium de homine in hominem, vel per contactum, vel per Aporrhæas, & de corpore mumiato in corpus mumiatum ſolo contactu traducitur.

XXVI.

Soli homini infeſtum eſt hoc venenum: unde credendum, quod Dominus Deus in ſolius hominis pœnam illud produxerit, vel toties producat, quoties eum hoc punire vult.

XXVII.

Extra corpus humanum hujus veneni nulla eſt prava actio; adhæret omni rei, quæ eſt imbuta mumia humana, in qua ſicut ſemen in agro ſeſe extendit & multiplicat.

XXVIII.

Multiplicationis hujus cauſa eſt ſpiritus vitalis reſidens in mumia humana, qui ſi evanuerit, ipſum etiam venenum evaneſcit & deſtruitur.

XXIX.

Quicunque hominem peſte laborantem, ſeu rem veneno peſtilentiali coinquinatam contrectat, & quicunque ſphæram exhalationis peſte infectorum ingreditur; & quicunque cubicula, in quibus peſte infecti decumbunt, intrat, niſi vel naturali vel ſupernaturali gaudeat ſecuritatis prærogativa, præſentiſſimo ſeſe exponit vitæ periculo.

XXX.

XXX.

Hoc periculum nullis medicinis præſervativis, ſed ſola diligenti ſui cuſtodia evitari poteſt.

XXXI.

Vnicum, optimum & infallibile avertendæ peſtis remedium eſt, ejus propagationem per debitas diſpoſitiones & præcautiones inhibere: harum primaria & univerſalis eſt, provinciam ſaniam ita in confiniis cuſtodibus munire, ut ex regionibus infectis, neque per homines, neque per res infectas venenum peſtilentiale illi inferri poſſit.

XXXII.

Secundariæ & partiales ſunt: Primo, ut, ſi non obſtantibus diſpoſitionibus generalibus, nihilominus in loca aliqua, & domus venenum peſtilentiale irrepſiſſet, ita illa cuſtodiantur, ne contagium ex illis ulterius ſerpere poſſit. Secundo ut hominibus, qui in iisdem locis & domibus concluſi ſunt, neceſſaria vitæ alimenta ſubminiſtrentur. Tertio ut de medicinis tam ſpiritualibus quam corporalibus ipſis rite provideatur.

XXXIII.

Si hæc omnia ſecundum noſtræ cuſtodiæ regulas debite ordinentur ac diſponantur, tam certo peſtis, ubicunque illa ſit, extingui poteſt, quam certo oris flatu candela extinguitur.

XXXIV.

Valde credibile, imo probabile eſt, non alia fuiſſe Hippocratis contra peſtem remedia, quam illas ipſas diſpoſitiones, quibus in Sileſia peſtem fugamus.

Peſtis per cuſtodiam depellendæ & extinguendæ methodus infallibilis, pro majori utilitate ex diffuſiori hujus luis hiſtoria in paucas haſce regulas contracta.

Stabunt attoniti, quicunque antiquorum errorum peplo obvelati hunc titulum, infallibilem exſtirpandæ peſtis methodum pro-

promittentem, legerint. Nec parum mirabuntur, quod ego ſolus inter tot Medicos, qui per plures jam annos in diverſis provinciis, extinguendo mortiferæ luis veneno indefeſſam navant operam, novam & inauditam hujus luis doctrinam proferre audeam. Obſtupeſcant illi, & mirentur, maneantque in ſuorum errorum Abyſſo, dum ego veritati litans, huic potius obediendo, ſaluti publicæ conſulere, quam erroribus conſentiendo hominem æſtimation nm aucupari, ſatago. Difficile eſt alte radicata zizania exſtirpare, difficilius annoſas, & diu inveteratas, falſas licet, opiniones ex mente humana excutere. Quod de peſte usque huc, nil niſi errores, tam in ejus praxi, quam theoria traditi ſint, clariſſime cognoſcent omnes ii, qui poſthabitis omnibus ex antiquorum Medicorum erroribus, conſarcinatis conſiliis, pro arcenda peſte haſce cuſtodiæ regulas adhibuerint. Harum efficaciam tota deprædicat Sileſia, quæ jam integro ſeptennio diris peſtilentiæ ſagittis undique ſæpius impetita easdem hoc ſolo clypeo feliciter repreſſit. Agant itaque omnes ii, quibus hoc ferale venenum imminet, ut aſſumptis hiſce regulis contra illud non tantum ſe muniant, ſed etiam, ſi limites jam transgreſſum fuerit, hoc iterum exterminent.

Prima & Generalis Regula.

Quæcunque provincia ſe in ſtatu ſanitatis perpetuo conſervare vult, intento ſemper oculo ad vicinos ſibi populos reſpiciat, attendatque, quales inter ipſos graſſentur morbi. Si de lue peſtilentiali apud eos gliſcente hauriatur notitia, ſtatim omnis cum eis communicatio abſcindatur; prohibeaturque utriusque regionis tam ſanæ quam infectæ populis, ut ab omni deinceps commercio, & mutua converſatione ſub pœna vitæ abſtineant. Exactam hujus legis obſervantiam procurabunt poſiti per confinia bene armati cuſtodes, & erecta circa vias regias patibula, ut horum terrore arceantur, qui ex provinciis infectis ingreſſum tentare voluerint. Oportet etiam in eos, qui hanc legem transgreſſi

greſſi fuerint, vitæ pœnam exercere, hujus enim legis accuratiſſima obſervantia omnem ſanam provinciam certiſſime a peſte præſervat.

2da.

Si autem non obſtante ordinatione hac generali contingeret, ut venenum aut dolo, aut caſu in locum aliquem deportaretur, hominesque inficeret, tum locus ille absque ulla mora neceſſariis circumdetur cuſtodibus, qui ſub pœna vitæ obſtricti nemini ultro aut ingreſſum aut egreſſum inde concedant.

3tia.

Quæcunque etiam domus in loco iſto infecta fuerit, ſimili modo per armatos homines cuſtodiatur, nec ulli deinceps inde exire permittatur. Si autem aut vi, aut clam inde aliquis evadere vellet, tum præſtat talem hominem occidere, quam ad ſanorum communitatem permittere.

4ta.

Quamprimum infecta domus excubiis decenter circumſepta eſt, tum ii, ad quos pertinet, concluſos cum debita praecautione examinent, unde & quomodo contagioſa lues ad eos devenerit, ut hoc cognito, omni etiam alibi emergenti periculo obviam iri poſſit.

5ta.

Si concluſi obſtinaces deprehenderentur, nec mandatis acquieſcere vellent, tum omni rigore & vi coercendi forent.

6ta.

Ordinent interea ii, ad quos loci dominium pertinet, vel commiſſarios, vel ex ſuis officialibus Curatores, qui ſolliciti ſint, ut concluſis neceſſaria vitæ alimenta ſubminiſtrentur.

7ma.

Deſignetur locus, in quo annona & alimenta congerantur,

 at-

atque inde a concluſis debita circumſpectione ſuſtolli & ad ſe transferri poſſint.

8va.

Provideantur etiam, qui in domo infecta ſunt, medicinis tum corporalibus, tum ſpiritualibus. Hæ ab animarum Curatoribus, iſtæ a medicis exſpectandæ.

9na.

Medicinam ſpiritualem quod attinet, poſſunt ii, qui in domo infecta ſunt, ſtatim ab initio contagionis Sacerdoti cum debita præcautione vel ad oſtium, vel per feneſtram confiteri, Sacerdos excepta confeſſione abſolvat pœnitentem, eumque ad ſpiritualem communionem hortetur, quæ hoc in caſu ſufficit. Sacerdos enim porrigens ſacram hoſtiam infecto homini, ſe præſentiſſimo vitæ & ſacras particulas, ſi plures apud ſe habeat, peſtilenti contagio exponit. Vnde multæ conſequerentur incongruentiæ, quarum medela foret difficillima.

10ma.

Sacerdos, qui ſemel apud infectos munere ſuo functus eſt, ad aliorum communitatem redire non poteſt, ſed ſegregatus ab omni humano conſortio ſolus habitare debet, ad altare etiam Sacrificii cauſa accedere ipſi ultro non licet, cum ſacra apparamenta facile inficere poſſet. Oportet illi in ſua habitatione de omnibus neceſſariis rite & ſufficienter provideri. Vaſa ſua ipſe mundare & ſupellectilem lavare debet. Qui cibum potumque ipſi deferunt, diligenter caveant, ut ita hæc in expoſita ſua vaſa transfundant, ne ea ſuis contrectent.

11ma.

Medicus multo facilius rem ſuam expedire poteſt. Cognito infectorum ſtatu ea, quæ neceſſaria videntur, ordinat, ac debita circumſpectione infirmis ſubmittit. Sæpe expedit, nullam medicinam dare, cum frequenter absque his plures convaleſcant.

12ma.

12ma.

Quamprimum in domo infecta peſte quis deceſſit, is in foſſa profunda prope domum ab iis, qui adhuc ſani, facta ſepeliendus eſt, & ſi ſufficiens ſpatium ſit, plures ad numerum incolarum faciendæ ſunt, in quibus, qui mortui fuerint, conſequenter ſepeliri poſſint.

13tia.

Si contingeret omnes in tali domo usque ad unum mori, tum pro hoc, extra locum infectum, ſive pagus ſive oppidum eſſet, caſa ſeu tuguriolum eſſet extruendum, ad quod debita cum cautela deductus, omnibus pariter neceſſariis proviſus, non minus quam antea in domo foret cuſtodiendus.

14ta.

Et ſi contingeret etiam hunc decedere, tum adhibitis neceſſariis cautelis ab ordinario Veſpillone ad jam ante præparatam foſſam longis ligonibus, uncisque pertrahendus, ac ſepeliendus eſſet. Vbi ſemper ventus bene obſervandus, ut ille nempe ſemper a ſano ad infectum vergat, quod in omni occaſione, ubi cum infectis agendum, bene obſervari debet. Caſa interim ſeu tuguriolum cum omnibus contentis eſt comburendum.

15ta.

Domus etiam infecta, quæ jam omnibus incolis orbata eſt, ſi absque aliorum damno fieri poteſt, cum omnibus, quæ in ea ſunt, igni conſecranda eſt: ſi autem hoc fieri non poſſit, omnis in ea reperibilis ſupellex illico extrahenda & comburenda eſt. Vbi bene attendant ii, quibus hoc negotium committitur, ne quidquam de tali ſupellectile manibus ſuis contrectent, ſed uncis aliisque inſtrumentis, habito ſemper reſpectu ad ventum, eam ad ignem protrahant.

16ta.

Domus infecta, quæ extractis & combuſtis mobilibus, igné

conſumi non poteſt, tamdiu occludenda eſt, usque dum poſt abſolutam quarantanam debito modo mundata & repurgata ad ulteriorem inhabitationem iterum readaptata fuerit.

17ma.

Si vero domus in civitate aliqua inficeretur, prope quam non eſſet locus pro inhumandis defunctis, tum in loco convenienti ab ordinariis Veſpillonibus eſſent præparandæ foſſæ, ad quas, qui in domo infecta moriuntur, ab iis, qui in eadem adhuc ſani ſunt, deportandi & humandi, feretrum, ſupra quod defunctus poſitus & ad foſſam deportatus fuerat, ad domum infectam pro ulteriori uſu referri, nec a ſanis amplius in uſum adhiberi, ſed ceſſante contagione comburi debet. Expedit tales ſepulturas fieri de nocte, ubi per cuſtodes cavendum, ne ſani ad infectos ſe nimium approximent.

18va.

Peſte ſublatos absque Sarcophago ſepelire expedit, ut citius non tam ipſa cadavera, quam integumenta, quibus involvuntur, putreſcant.

19na.

Si in domo infecta, apud quam humandi mortuos non eſt locus, omnes usque ad duos deceſſerint, tum pro his duobus, ſicut antea pro uno, extra locum infectum præparanda eſt caſa, ad quam cum cautela deducti, omnibus neceſſariis providendi, & cuſtodiendi ſunt.

20ma.

Si etiam hi duo decedant, tum in foſſis ad hoc ante præparatis modo ſupra dicto inhumandi, ſi autem a morbo vel intacti maneant, vel eum ſuperent, tum usque ad abſolutam Contumaciam in caſa ſua detinendi, ut deinceps bene loti, mundati, novisque veſtibus induti ad ſanorum conſortia redire poſſint. Debent interea depoſita veſtimenta cum caſa & omnibus, quæ in ea ſunt, flammis tradi.

21ma.

21ma.

Quod ſi in domo infecta parvuli ſimul ſuperforent, etiam hi ad erectas foris caſas una cum aliis deducendi, debent etiam ſufficientia vaſa, lecti, linteamina, & quæ alias neceſſaria ſunt, ſimul ab infectis exportari. Dum hæc ita fiunt, diligenter advertendum, ne illi, qui ad hæc attendunt, ab infectis venenum hauriant, ſed ſemper ad ſufficientem diſtantiam ab iis remoti maneant.

22da.

Vbicunque hac ratione peſti obviatur, ibi nullis opus eſt Lazarethis, dum enim hæc ædificantur, ſignum eſt, peſtem ejusque naturam ignorari. Quæ ſola ignorantia cauſa eſt, quod in Germania peſtis populariter graſſetur. Ignoſcite honoratiſſimi, dilectiſſimi Collegæ, quod terminis hiſce utar, veritatem meorum Aphoriſmorum & infallibilitatem cuſtodiæ futurorum temporum experientia ſuperabunde docebit.

* * *

Cum in Actis Erudit. Lipſ. Anni 1712. Menſ. Auguſti, quarundam Obſervationum in Ephemeridum Nat. Cur. Centuria I. & II. recenſitarum, mentionem facere nonnemini placuerit, has inter autem acerbiori, quam decebat, cenſura Nob. noſtri Collegæ, Dn. D. Godofr. Davidis Mayeri hiſtoria n. 128. de Sono in pariete dubio inviſibilis automati, his verbis: *Enimvero dudum Benjaminus Allen in Transact. Anglicanis n. 245. p. 376. & Wilhelmus Derham ibid. n. 271. p. 831. & n. 291. p. 1586. iſtud inſectorum genus exactiſſime deſcripſerunt, quod ſonum illum edit, cumque pediculo fere ſimile deprehendatur, a Derhamo pediculi pulſatorii nomine inſignitur &c. Quod ſi quis circumſpectas virorum doctisſimorum obſervationes cum Mayeriana contulerit, is facile deprehendet, ſuperſtitionem multas Mayero circumſtantias ſuggesſiſſe, quæ cum rei veritate non conſiſtunt &*

candori ſupra commendato adverſantur. Majorem vero fidem merentur &c. impetatur, idem Vir Cl. Epiſtola quadam Vratislaviæ eodem anno typis exſcripta famam ſuam graviter læſam vindicare voluit, eaque ut huic noſtro libro inſereretur, petiit: cui juſto deſiderio quo minus ſatisfaceremus haud intermittere debuimus.

GOTHOFREDI DAVIDIS MAYERI,

Vratislavienſis, Medicinæ Doctoris & Patriæ Practici, Imperialis Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curioſorum Academiæ Collegæ,

Epiſtola, Cenſuram in Actis Eruditorum Lipſienſibus Anni decurrentis M DCC XII. Menſis Auguſti, De Obſervatione Soni cujusdam in Pariete dubii inviſibilis avtomati, diſcutiens,

ad

Per-Illuſtre & Celeberrimum Imperiale Leopoldino-Carolinum Naturæ Curioſorum Academiæ Collegium.

Per-Illuſtris, Magnifici, Excellentiſſimique Viri,

Domine Præſes, Patroni, Fautores & Collegæ,

ſubmiſſe & decenter honorandi.

INter præcipuas occupationes, quarum ſollicitudine diſtringor, eas merito repoſui hactenus, quas neglexiſſe lege noſtra cautum eſt, quamprimum benevola receptione & ſuffragio veſtro *Vobis* me adſociatum vidi, *Res* ſcilicet *Naturales* phyſico-medica inquiſitione & contemplatione perſequendas: Quibus pro exſpe-

ſpectatione Veſtra ſubeundis, quanquam me imparem eſſe non diffitear, tamen adduci me paſſus ſum, ne meum erga *Vos* ſtudium ullo tempore intermitterem, ut adhibitæ aliorum præclaræ curæ & diligentiæ tenuem meam & incultam operam adjunxerim : Quam rarioribus circumſtantiis & ad utilitatem compoſitis obſervationibus, ſusque deque habito prætextato verborum & fuci apparatu, unicuique noſtrorum conferre hactenus integrum fuit. Receptum morem ſecutus, quid mihi interdum obvenerit, cumprimis quid *de ſono quodam in pariete dubio inviſibilis Automati*, poſt alios, quos iſtius ante me mentionem feciſſe, *Miſcellanea curioſa* paſſim teſtantur, in me ipſo obſervaverim, hiſtorica fide, nihilominus tamen bona & intemerata, exponere conatus ſum.

Verum *in humano gutture* pertentatum laborem comperior, & ob adductam hanc obſervationem ſuperſtitionis & ſubleſtæ fidei culpam in me unum transferri animadverto citra meritum. Intentata hæc famæ & fidei damna provocarunt innocentiam meam, & quod alios non improbaſſe gaudeo vehementerque lætor, nec *Vos* improbaturos confido, quorum auſpiciis conſcripta obſervatio, quorum autoritate lucem pati poſſe digna viſa : eapropter veſtra, qualiscunque demum eſſet ea, veſtra.

Omnium maxime conatus mei *Te* optaverim Arbitrum, cui ſuo grata *Præſidi* refert Academia invictum Decoris ſui firmamentum, ſervatas inter tot diſcrimina, inter tot furentis Auſtri procellas, ſub quibus ad clavum Palinurus ſedere juſſus, Habenas. Qui nihil unquam ſtudio meo abnuiſti, *Per-Illuſtris Domine*, non dubitabis, etiam aridam & vilem paginam æqui bonique conſulere, licet de eadem opera & oleo hanc ad *Te* exaraverim Dicæologiam. Vidiſti ipſe & legiſti, quid ſcripſerim, & voces notaſti ea, qua polles judicii gravitate : Neque enim quidquam prius antiquiusque, ſic monente *Julio Cæſare Scaligero ad Arnoldum Atticum*, ad huncusque diem viſum eſt mihi, quam pacis atque amicitiæ artes colere : neque a me commiſſum unquam

quam fuit, ut in diverſa rapiatur innocentiſſima de ſono inviſibilis Automati hiſtoria. Nunc autem, qui propius & attentius me intuetur, non minimis de cauſis in eam me mentem impulſum intelliget, ut adverſarii aſperitate me impune vexari non ſolum turpe, ſed etiam nefarium judicem quanquam invitus. Si quicquam tentaverim, quod adverſetur natura, ac marinos nauta ſcopulos: ſi ſuperſtitionis aut fallaciæ reprehenſionem commeritus fuiſſem; ſi nullius emolumenti labor me viſus fuiſſet, in æternum non credam, curam ſuper illum *Te* ſuſcepiſſe, nec in Collegæ damnum aut dedecus hac obſervationis publicatione opus ſuppleturum. Sed *Orphei* mentem nunquam indui, qui ea fingebat, quæ ſolus intelligebat, *teſte Ariſtot. L. 2. Metaph.* cujus juſtæ itidem in eundem patent ibidem reprehenſiones: Eapropter infrunitas judico animadverſiones novi cujusdam Sapientiæ Dictatoris, quas veſtra Autoritate munitus me deſpicere potuiſſe facile nemo non agnoverit, niſi famæ noſtræ non ſatis ſemper caveri, cum *Pufendorffio* exiſtimem, tacito injuriarum contemtu, quæ aliqua probabilitatis ſpecie adornatæ, veſtigia fere relinquant, niſi curioſe abſtergantur. Ejusdem ſpecioſo decori ne re aliqua deeſſe videar, cujus tuendæ neceſſitatem optimum quemque cordi habere merito decet, tumultum ſuſcitanti mihi tanto ſecurius obſiſto, quod accipere præſtet, quam facere injuriam, eandemque licentiam nec mihi denegatum iri confidam, quam ſibi intemperantius in me ſumſiſſe Cenſorem effræni correctione teſtabitur. Sed fremat adverſarius, rideat malevolus, vincet tamen veritas, quæ eo creſcet uberius, quo conculcatur inſolentius: Ad quam a contemptu & diſcrimine eo ſolidius vindicandam, in ſupplementum exhibitæ *Centuriis Ephemeridum de Automato inviſibili Obſervationis,* quædam repetiiſſe de illa non inutile arbitror, antequam ad effutitam in me cenſuram pedem moveam, quo Automati hujus *Occaſio*, *Modus & Circumſtantiæ* aliæ clarius innoteſcant deſideranti: Sic ut de illa primo, de his poſtremo, & de Modo medio loco ſuccincte tamen agatur.

Occa-

Occaſionem quod attinet, ope cujus ſonum illum accuratius obſervare didici, eam fuiſſe recordor: Gymnaſticis quondam ſtudiis operam navanti mihi in Patria, ſolenne erat lucubrationibus indulgere: ſub quibus ad latus dextrum muralis parietis, cui aſſidebam, nocte cumprimis quieta, percipiebam motum alicujus automati plus vice ſimplici adeo frequentem, adeo celerem & diſtinctum, ut undiquaque parietem & conclavis angulos omnes, an in illis aliquid lateat, quod Fabricam quandam exactarum horarum & temporis indicem imitaretur, perquirere judicaverim neceſſe: Scopis repurgatus paries, nulla labe inquinatus, ſed novellus ea, qua obſervatus ſonus parte, abraſus externus cortex: foraminulis renovatione præcautum: auditum tamen automaton hoc, labori & improbæ ejusdem perquiſitioni mire ſemper illudens. Poſt accuratam, quantum poſſibile erat, motationis hujus examen & obſervationem, alios ad dijudicandum hunc in pariete ſonum advocabam, qui eundem una mecum ea ratione, eoque plane modo, quo ego illum animadverteram, diſtincte ſæpius percipiebant.

Is, quo præſentiam ſuam teſtatum ibat *Modus*, qualis erat & talis ſemper & ubique permanſit: Movebatur aliquid inſtar operis mechanici ad definiendas horas ſubtiliter fabrefacti, quod ſua ſponte, nulla apparente cauſa circumagitur, quodque ſacculo femorali pro dignoſcendis horis & tempore nobiscum circumfertur.

Hujus motum exacte imitabatur illius in pariete ſe moventis Automati ſonus: ita quidem, ut non raro, poſt temporis aliquod intervallum, quieti indulſerit, quemadmodum machinæ horariæ, quarum rotulæ, ex defectu manus externæ, illas indicis circumactione ad motum compellentis, morantur: interdum ad imitationem ejusdem manus humanæ, quæ poſt decurſum rotularum, indicis circumactione curſum horarii de novo definit, eo notabilius præſentiæ ſuæ teſtimonium exhibebat. Securus ego de ſtabili tunc & fixa illius ſede, ad repetitum motum manus appulſu quandoque percunctabar hoſpitem, quem brevi poſt

ab uno parietis latere ad alterum, cum eadem manu locum, quorſum appuliſſe ſonum obſervabam, tetigiſſem, deſultorio ſed inſenſibili curſu eum deveniſſe cum aliis deprehendi: usque dum ita tandem multiplicatum animadvertimus, ut uno temporis momento, uno eodemque ordine & modo, in diverſis muſei angulis & locis, diſpartito in aliquot parietis loca ſono, ſimul uberrime auribus obſervatum fuerit polydædalum hocce Automaton.

Quod alias circa ſonum hunc *Circumſtantias* concernit, compertum habeo, ad plurium hinc & inde aures quidem ſonum talem deſcendiſſe, omnium autem ea methodo attigiſſe non puto motum forſan aures, qua meos & eorum, qui movens meæ domus Automaton audivere, per tot annos divexatos fuiſſe omnium optime novi. Etenim non in Patria ſolum, ſed & extra eam, quemcunque locum ſedem conſtitueram, ad latera parietis, penes quem ſomnum capiebam, pulſu adeo notabili ſe manifeſtavit, ut non infrequenter, alta quamvis quiete conſopitus, expergefieri me coëgerit penetrabilis ejusdem appulſus: quandoque cum ſomnus arctior me complexus erat, & in utramque aurem dormiebam, maxime, quod avida antea ad rem attentio, ob quotidianam fere præſentiam tum jam in me relangueſcere incœperit, propter fortes & repetitos ictus, contubernales, rei penes me auditæ tunc adhuc ignaros, ceu aculeis excitavit, ut quid ad latus meum novitatis aut præſagii, ut dicebant, ſuboriatur, anxie & ſollicite a me requirerent. Mutato loco cubilis in Muſeo, quod activitatis ſuæ ſphæram conſtituit, mutatum ſimul Automati diverſorium & mira ſane metaſtaſi illuc translocatum, qua parte parietis quieti indulgere ſolebam: concurrente ſæpius multiplici illa tot ad latera & angulos parietis conſonantium Automatorum harmonia, ut conclave machinarum horariarum plenum & refertum crederes, qui earundem pulſus auditu mecum caperes. Nec ſaxeam molem, nulla vermium violentia corroſam, aut cavitatibus, aut inciſuris arroſione quadam exeſam, ut in *Actis Philoſophicis Societatis Regiæ Anglicanæ 22. Octobr. 1666.*

n. 18.

n. 18. de lapidibus, a quodam vermium genere corroſis, & *E. G. Happelii Relationum Curioſarum Continuatione pag. 44.* legendum; nec eam ſolidam, validamque reliquit intactam: atque ad eam in figura marmoreæ columnæ præparatam conſuetos pulſus per aliquot intervalla exhibebat Automaton, rem accurate mecum obſervante Doctiſſimo Viro, ſingulari adhuc dum vivente Vratislaviæ Amico. Conticuiſſe quandoque Automati ſonum, quin imo interdum poſt brevia quædam halcyonia ſenſibiliorem denuo exauditum fuiſſe & diſtinctiorem, certo certius eſt, prægreſſis cumprimis Conſanguineorum funeribus, omnium luculentiſſime, antequam amantiſſimam Matrem in Patria, tum extra eam ego poſitus, naturæ debitum exſolviſſe cognoveram: & poſt ea tempora & aliquot annos dulciſſimus nuper demum natus extremum vitæ ſpiritum edidiſſet: Quod in exhibita Centuriis obſervatione & jam de novo iterum hac epiſtola confirmo. Reverſus quidem ſæpius in viam ſonus, inpræſentiarum autem veterem denuo deteſtatur motum, neque hac ratione ulterius obſervatur, prout ante nuperum Filioli mei deceſſum eundem percipere cuilibet cupienti licuit.

Hæc ſunt initia, hic Automati progreſſus, propterea fidei meæ pedicas ſtruxit *lupus in fabula.* Illis qua via & ratione fallere tentaverit meam, remota omni inani obſervationis in mortalium nemine unquam animadverſæ ambitione conſcriptam de hoc ſono dubio hiſtoriam, ex æquiore illius examine evidentius comprobatum dabo. In hoc ea progrediar methodo, quam ipſius de me evulgati judicii lineæ & verba ſuppeditabunt, prout in Actis Eruditorum typis impreſſa inveni: ita tamen, ut ab initio ſtatim & ante ſiniſtræ Narratoris opinionis diſcuſſionem impenſe mirari incipiam, Cenſorem notabilem in ſe ipſo neſciviſſe reprehenſionis materiam, quam in aliis ſe reperiiſſe abs re credidit: dum in evulgata *Ephemeridum* recenſione ignorantiæ diſcriminis *Decuriarum* & *Centuriarum* ſe ipſum reum teſtatur. Id ex eo evinco, quod Collegii noſtri ſtudiorum & conatuum mentionem faciens, tribus prioribus Obſervatio-

num Phyſico-Medicarum Decuriis nunc denuo *Duas* ſc. Decurias, ut opinatur, *Alias*, quibus enarrandis occupatur, ſuperadditas eſſe, quas tamen primo tituli aſpectu denominatas vidit *Centurias*, ipſeque in titulo ſui laboris ita inſigniri fecit, heic loci tamen pag. 345. *Decurias* appellavit haud levi errore: cum ob certas rationes, ut in præfatione Ephemeridum videre licet, hoc nomine evulgatas eſſe, abdicato priore Decuriarum ordine & nomine, Hiſtoriæ literariæ leviter imbutus facile recordabitur. Itaque fertilior ſeges eſt, alienis ſemper in arvis, nec ut in proverbio eſt, videmus Manticæ, quod in tergo eſt. Verum & hoc errore vacet, qui in alium dicere promptus eſt, ne eum oſcitantia lapſum, illa ipſa vanitatis arguat.

Poſt nomen meum, cum obſervationis meæ titulum a Cenſore allegatum vidi, mirari me & ſtupere confiteor, cur aſſuta illi fuerint verba *Mortem præſagiente*, quæ nec typis impreſſæ in Centuriis Obſervationis hujus titulo addita invenit, nec ego unquam, addita ſi fuiſſent, pro meis agnoviſſem, de quibus apud me altum & Harpocratico majus ſilentium.

Scilicet remoto omni præjudicio, æquus obſervationis meæ Lector ex adducta nuda illa de ſono Hiſtoria non difficulter intelliget, a mente mea longe alienum fuiſſe, *Aſcendens* aliquod *Conſtellatum*, ut *Paracelſus* ſtatuit, quod multa revelet quærentibus Magnalia Naturæ, aut ex Automato hoc *Claves Propheticas* effingere temere: nec a poſteriori ex eventu rerum de ſignificatione earundem definite aliquid ſtatuere: ſicque nec de cauſa hujus ſoni, nec de ſono ipſo ceu effectu poſitivum quid exhibere, præter id, in quantum ſe invicem hiſtorice conſideratæ habuerint, & quid audiverim, non quid de illis ſentiam aut judicem. Eapropter quod ſonum edit generali nomine & conceptu Automaton: & illud quod auribus occurrit, ſimplici notione ſonum appellavi: addito notabili ad ſonum ubivis epitheto, quod dubius mihi ſit, ſi eſſentiam ſpectemus, ratione ſui & ipſius cauſæ, quam nec manifeſtam, nec occultam penitus, ſed dubiam conſtitui. Adhæc, initio ſtatim hiſtoriæ rerum cognitionem non facile

cile aſſequi aliquem abſque certa Principiorum cognitione autumavi, quam exiguam in rebus maxime naturalibus, aut vilem ſi dixiſſem, imo cum *Franciſco Sanchezio*, ferme nullam, forſan non aberraſſem: Et in fine, quid hæc res ſibi velit, me fugere, latere, præterire, ductuque Clariſſimorum Virorum in re dubia aliquid certi determinare nec audere me, nec poſſe affirmavi lubenter: Ex quibus omnibus meridiano jubare clarius apparet, ſonum hunc rationibus undecunque conquiſitis, a priori deduxiſſe mihi non fuiſſe mentem: ſed quid a poſteriori obſervaverim, hiſtorice Ephemeridibus communicare, quibus judicium meum nec adjeci, nec interpoſui: Nec de ſcientifica quadam demonſtratione gloriatus ſum, qui ſumma, ni fallor, ubivis moderatione uſus, omnibus affectibus veritati contrariis jamdudum nuncium remiſi; quod nec illi negaverint, quibus candide & liberaliter ſuper obſervatione facti & experientia conveni, a me hac in re certiores redditi Medici non pauci.

Vtrum bona fide in me egerit Autor, dum hæc verba titulo applicavit, quem exinde impugnandum ſine dubio ſuſcepit, operoſius foret oſtendere, niſi ſubdola *Fraudis Lycaoniæ* molimina uno ſtatim obtutu oculis cujusvis incurrant. Etenim quod ante fatalem meorum exitum major ſemper & ſenſibilior Automati motatio: & poſt eorundem deceſſum eo certius ſilentium ſubſecutum ſit, nuda & innocenti hiſtoria pro certo expoſui, citra omnem ad connexionem aliquam tanquam Cauſæ & Effectus, aut antecedentis & conſequentis inter Automaton & ſubſecutas mortes, aut copulæ unius cum altero habitum reſpectum. Neque me quisquam judicio adeo lapſum eſſe dixerit, ut Hiſtoricum agere cupiens, deciſorium obſervationi titulum conſcriberem, in quo invenirent, quod arripiant, qui ſua intereſſe putant, exagitare alios. Hoc a ſimplicem veritatem profeſſo nullus exſpectaverit, cujus mentem meam me ipſo nemo accuratius noverit, niſi Ithacus velit & magno mercentur Atridæ. Dantur dubitationes variæ & nodi complures, quos philoſophica ratio expedire neſcit: Ne itaque cum illa me hallucinatum quis

increpet, *Experientiæ* primas detuli, quam vanam in me & falſam venditat opinionis de me ſuæ *decempeda* deluſus Cenſor, qui recenſionis librorum ſpecie aggreditur Sonum huncce dubium immoderata cenſura, ut ſi unquam, certe præſenti ſua ad obſervationem hanc inique exploſa ſententia, Modeſtiam comitem non habuiſſe ſatis ſuperque omnis animadvertat.

Nullus vitio vertet, id quod res eſt, ſcribenti mihi: Meum quod non eſt, cur meum vocari ſuſtineam? Præterea, quod ab obſervatione mea adhuc dum abludit, eccur exinde vocatus in jus, opprobrium reticuerim? Et quid molitur adverſus hiſtoriam, in qua, excepto nudo facto, nihil invenit, quod reprehendat? Illud autem abſterſo omni pudore fronteque perfricta ludibrio riſuique exponere, illius tantum eſt, qui manifeſtæ veritati refragari audeat; cui tamen per ſe magna vis ineſt, ita ut ſuis opibus pollens, ſuisque copiis freta, ſuis præſidiis firma, aut nihil, aut non admodum externa auxilia requirere videatur: unde ſe ipſum exponit ex veteri conſuetudine viciſſim deridendum.

Verum enim vero, ne in ſolis verbis Obſervationis meæ firmitudinem poſitam exiſtimetis, ipſi velim conjectis mecum oculis veſtris in Cenſoris adverſus eandem publicatam ſententiam animadvertatis, quo pateat, quibus

Vnguibus affixit presſis veſtigia lupus.

Hæc, ut eum, quem ipſe confecit, proſequar in reſpondendo ordinem, in eo conſiſtit, ut conquirat adverſus *Experientia* a me comprobatam Hiſtoriam, quid Automaton a priori ſit, *Rationem*: Ad quam nimis fervida celeritate inquirendam prorumpit non aliter, quam aquæ ex magna ſcaturigine violento impetu ebullientes. Quod ſi alias hæc duo ceu Mater & Filia ſocientur, magna omnino ad veritatem porta nobis recluditur: Hæc crura ſunt, quibus omnes ingenuæ artes, quin ipſa omnium rerum veritas inſiſtere & procedere conſuevit. Sed modo ſano easdem concurrere debere neceſſe eſt, ne diſſidentes invicem errori ve-

lificentur: cui procul dubio multum a Cenſore hac ratione litatum fuiſſe exinde edocebo, dum egregiam, ſi ita eſt, ſoni hujus conſtituit Cauſam, advocato inſuper in ſubſidia Exterorum labore, vermiculum illum hominibus amiciſſimum, quem citante ex Varrone L. III. de R. R. c. 9. El. Majore, Schediaſmate de Pede, diminutiva forma, fortaſſe blandiendi cauſa, *Pediculum* appellamus.

Hoc pulſatorium animal, prout *Derhamus* & *Allenius*, Obſervatores laude ſua non defraudandi, illud nominarunt, Cauſam ſtatuit ſoni, ceu Effectus, quod iisdem tum temporis adfuiſſe & glocitando ſeu pulſando ſe manifeſtum reddidiſſe, haud recuſaverim: ſed ſolam & unicam cujusvis talis omnium minime a me obſervati ſoni Cauſam eſſe, negaverim itidem: cum unius rei plures eſſe poſſe cauſas in propatulo ſit, nec eædem ſemper & ubivis, ut ſorex, aut hic in Anglia deprehenſus pediculus pulſatorius, proprio ſe prodant indicio.

Non eſſe pediculum ſoni mei cauſam, haud difficulter exinde probabo, quod multoties mihi licuerit nunc unum, nunc aliquos, imo plures ſimul ad parietem deprehendere ſic dictos pediculos murales, penes quos longa quamvis & indefeſſa obſervatione adhibita, nullum tamen ſonum animadverti. Præterea aliquando alius in pariete vermiculus mihi viſus, progeniei pediculari non abſimilis, nec mole corporis illo ſub Figur. 4. in Actis Eruditorum Sculptoris manu expreſſo Pediculo major, qui proboſcidem parieti infigens, poſticam corporis partem elevabat: non ſecus ac muſcæ ſaccharo inſidentes: hujusque circulorum frequentem contractionem & relaxationem celerrime reciprocans, colliſorium quendam motum edebat tam diſtincte, ut quilibet hujus a me communicati ſoni, quem tum in hoc pariete, in quo commorabatur vermis, audiebam, Auctorem & Cauſam eſſe, facili negotio crediſſet: Incluſus ergo vermis vitro capaciore, in eo tamen repetitis licet crebrioribus ab animalculo poſticæ partis motationibus, nullus unquam ſonus deprehenſus eſt. Diceres fortaſſe, non aptum in vitro locum habuiſſe animal, & in

illo

illo undulationes ſoni fuiſſe impeditas. Enim vero & hic locus mutatus atque animal parieti hinc & inde applicatum & publicæ luci, quam ad expeditiorem auditum conferre *Bartholinus L. 3. de luc. animal. c. 11.* notavit: Nec tamen ſonum edidiſſe illud, nec tale aliud animal, cujus generis nullum, ob accuratam eorundem perveſtigationem, oculis ſe ſubduxiſſet, quamvis non pediculus, ſed pedicellus fuerit, conſpexi. Verum antiquum ſonum in illo ipſo pariete, quem inſederat antea vermis, ſive hic aderat in illo, ſive aberat, aëre cumprimis rariore & tranquilliore, Automaton repetiiſſe obſervavi.

Ecquid tandem tam impatiens & intractabile, cicur alias hoc animal reddidiſſet, ut atramentarium illius in Obſervatione mea adcitati *Mæcenatis* ingreſſus fuiſſet, in quo ſonus ejusdem auditus fuit, quamdiu loco non movebatur atramentarium: ad cujus externum attactum & remotionem, quaſi alarum remigio aufugiſſet & rediiſſet inſtar volucris, obmuteſcebat, poſt repoſitionem denuo ſonum repetebat. Ad cujus facti veritatem contra negantem defendendam omnes ſine dubio vires conferret ipſe, cui tum temporis adſtabam quandoque, ſi fata non invidiſſent: ſed ſummum hunc Reipublicæ noſtræ Virum ante annum & quod excurrit, pluribus additum adhuc lacrymatur, eo nomine infelicior Vratislavia, quod præſenti ad finem decurrenti anno, ſicque brevi intervallo duos alios digniſſimos huic datos Succeſſores *eodem menſe*, quo *hunc* denaſci vidit, ex his denuo *unum* funebri ſolennitate efferre cogeretur, *alterum* naturæ debitum exſolviſſe attonita viderit.

Quis etiam credat, qui multiplicato uno temporis momento in diverſis parietis lateribus ſono mecum quandoque adſtitit, tot vermiculos, ut a Cenſore allegantur, tam multis hominibus & non ſolum rudibus, ſed etiam eruditis, diverſis locis & temporibus, ita dextre potuiſſe imponere, ut nullis aut paucis pediculus talis ſuboluiſſet.

Qui porro factum, ut ad appulſum manus meæ ad locum, ubi ſonus percipiebatur, illico is aufugeret & alibi ſe manifeſtaret,

tandem repulſus priori loco rediret: quæ proprietas animalis eſt levibus alis properare per auras conſueti, non deſidioſi talis & longas moras nectentis: quod potius pugno tactum, quo parietem ſonantem ſæpiſſime impetebam, non aliter ac hujus generis aliud vertice inventum conſerto pollicis ungue, diu jam attritum fuiſſet.

Denique miram illam, quæ mihi cum animalculo tali hactenus interceſſerit ſympathiam & communionem ſolidius demonſtratam optaverim, quando, quocunque etiam per tempus aliquod pedem fixi, illud indivulſum a latere meo comitem expertus fuerim, quæ in illum fortaſſe meliore jure caderet, qui ſecundum *Puccium, oratione in pediculum funebri*, cum de beſtiolæ hujus virtutibus & elegantia ſcribens dicit, omnem, qui ejus virtutem intelligat, pediculoſum eſſe velle; hac ratione, amore in hunc comitem aut pediculoſus eſſe cuperet, aut iſtiusmodi hoſpitibus referto capite & ſuperciliis obambulaverit: quam familiaritatem & ſimul *Puccii* cum pediculis converſationem, qui eos in ſinum repoſuit, ne algerent, tandem in pyxide affabre facta compoſuit & ſollicite eduxit, deteſtatus ſum a teneris & adhuc deteſtor. Imo alia procul dubio ratione Automaton mihi familiare ſono ſuo quandoque a ſomno me excitaſſe credo, quam ea, qua laudem *Vlysſis Aldrovandi* commeritos vidi cimices & mures, quod ab iisdem ſingulari beneficio interdum utiliter excitemur, ut in rebus locandis curam adhibeamus. Longe aliter comparatus fuit hujus vere inviſibilis Automati ſonus, quam ut vermi applicetur, aut pro pediculi cujusdam effectu venditetur, niſi animal fuerit providum, ſagax, multiplex, acutum, memor &c. quale fortaſſe non inveniendum: aut ſi detur, aliquando coëmerem ipſe & alii, ad dignoſcendam accuratius differentiam, quamprimum artificem inventum fuiſſe experiemur, qui inſtar *Puccii* pediculi, talem pulſatorium catenula collo circumdata muniat, quo evidentius per conclave vagari poſſit, prout deſultorios pulices divenditos fuiſſe multi recordabuntur. Cenſori placeat hæc ſoni cauſa, non æque mihi, qui

potius illius ignorantiam ingenue fateri non erubeſco, quam venditando contrarium pluribus & experientiæ refragari.

Ad commovendum & confirmandum a veritate rei extraneum, *teſtes* oppono omni exceptione majores: *Indelibatæ conſcientiæ integritatem*, inflicto a Cenſoris ſævitie vulneri præſentiſſimum remedium: Et *omnes illos*, quos ſerio & multoties aurem parieti & hinc & inde divagato ſono applicaſſe, bene ſcio: ex quibus confido, quemvis ea comperturum, prout a me tradita ſunt: hoc eſt, remotis omnibus abblandimentis, vera & ipſis rebus conſentanea, quæ unicuique ad ſenſum demonſtrare non gravabor, ſicuti de rei veritate ſollicitos audiam & ipſum hunc ſonum reiterato, ut ſpero, percipiam. Cuinam etiam res hæc innotuit magis? Tibine, Cenſor, qui omni hoc ævo tuo nullum forſitan audiviſti tale Automaton, aut ſi obſervaſti, illud ſimplex & unico loco affixum, uno nomine, pediculum pulſatorium? An illis, quibus quotidie ſonus hic in ore, in auribus &c. Quibus tam crebro de indole & circumſtantiis pericula facta in Patria & extra eam, ut a moderatioribus ingeniis negari non poſſint.

Hæc rei geſtæ expoſitio & notatio irritamentum fuit miniatularum Cenſoris cerularum, quibus in famam meam impetum fecit, fideique meæ obeſſe inconſulte laboravit: cum tamen, *Taciti* monitu, ſapienti viro non decorum fuerit, unde amico infamiam parat, inde gloriam ſibi recipere.

Itaque cordatus judicet & æquus arbiter, an accurata hac & candida ſoni hujus commemoratione, fœdiſſimæ ſuperſtitionis nomen commeritus fuerim, quam in conſcripta hiſtoria *multas mihi circumſtantias ſuggeſſiſſe*, Cenſuræ Auctor citra rationem arbitratur: cum tamen cum illa nihil mihi negotii ſit, nec aliquid acceptum ipſius larvæ me retuliſſe teſtari poſſim, qui in vitæ morumque integritate cedo nulli. Si *ſuperſtitio* eſt, cum id, quod a Deo exſpectandum habeo patienter & per debita media impetrandum, a creaturis illicite & indebite requiro per media ſuperſtitioſa verbis & factis inordinatis, ſic eam definiente *Martino de Arles*

Arles Tractatu de ſuperſtitionibus : Præter omnem rem in præſenti autorem nomen hoc mihi applicaſſe reor, qui præter nudam hiſtoriam, quid factum fuerit, & quæ ſit ſoni exiſtentia, non quam poſſideat eſſentiam, immiſcui nihil, quod ſuperſtitionis titulo notari mereatur, a qua deteſtanda criminis confictione mores mei in totum abhorrent: quos plurimi norunt, qui mecum vixerunt familiarius, ac proinde me noverunt intimius. Superſtitionem ethnicis auguriis, magicis divinationibus, aut *Campanellæ* occine, Cenſor, qui de *ſenſu rerum & magia* l. 3. c. 10. Vocem exaudire ſibi viſus eſt, quam cum non intellexerit, ſi angelus non eſſet aut Dæmon, ſicuti Socrati adſtitiſſe, ipſe *Campanella* & *Bodinus* in *Dæmonomania* teſtantur, neceſſe eſſe dixit, aërem ſic vociferari, turbatum ſua paſſione futura aut affectum a præparante ſibi malum aut ex ſimili ſimilem alteram imaginante. Ad populum phaleras, non ad me: cui ſepoſitis omnibus hiſce deliriis, cum mortem meorum, ut ſæpius dictum eſt, Automati ſonus ſemper & realiter præceſſerit, eaque ſubſecuta denuo ad tempus evanuerit, videtur quidem non in totum fieri per accidens & vanæ obſervationis, quod per tot annos proxime ante & poſt feralem eorundem caſum obſervavi. Sed definitam hujus effectus cauſam effinxiſſe, pudori mihi foret, qui citante *Cypriano Diſputatione de Præſagiis mortis ex Auguſtino de cura pro mort. c. 16.* nonnulla altiora cenſeo, quam ut attingi a nobis poſſint, abſtruſiora, quam ut valeamus perſcrutari. *Plus* ſuperſtitionis cenſori in homines, *minus* ſuſpicionis alicujus criminis in mea ingenuitate latere, teſtatur ille, qui aperte negat, quod ſenſibus manifeſtum eſt & aliorum autoritati innititur, cujus inani ſtudio amicæ veritatis gratia ex pulpitis genuine docentes *Crucem* figunt. Idcirco improbum nefas dixerim, ſi obſerves, quæ fiunt argui, quaſi deliramentis operam navaſſes: quæ a mente mea & obſervatione tantum procul dubio abſunt,

Quantus ad æthereum Cæli ſuſpectus Olympum.

Tandem quaſi ſimultatibus non ſatis foret litatum, *Circumſtantias* quasdam reales & veras *cum ipſa rei veritate non convenire* objicit, quas honeſti viri ſibi invicem affingere profecto erubeſcunt. Vbi experientia, autoritas quoque ubinam ſedem fixit, qua fronte me vanitatis & falſi macula deturpare poſſit, non aſſequor, niſi in ea verſetur opinione, alias ſtudiorum partes mutilas & mancas, imo ſuperſtitionis & fallaciæ accuſandas, ob exhibitam obſervationem, quæ cum Anglorum conaminibus non æque conveniat, aut ex aſſe non quadret ad eam opinionem, quam ipſe animo prius conceptam meditatamque teneat. Ergone autem in aſſerendis aliorum inventis, quibus tamen nihil derogatum volo, alterius conculcanda ſunt obſervata, quia in omnibus non conſentiunt? Ergone falſitatis inſimulandum, quod tam verum eſt, quam quod veriſſimum? Hæc omnia, licet non parum mihi fuerint dividiæ, tamen conſtanti animi firmitudine perferenda conſtitui, quod parvi referre viderem, quanto quis conatus Automati aggreſſus fuerit contemtu, qui polydædalos ejusdem effectus propriis auribus fortaſſe non percepit. Ergo hic ſolus cerebrum habuit? huic ſoli fuerunt oculi? alii ita cœci, ita ſtupidi, ut pediculi alicujus pulſatorii ſonus in experimentis & obſervatione eos evincat deceptos? Peſſime ſibi conſulit & famæ, monente *Th. Bartholino in defenſione Vaſ. lact. & lymph.* qui ex ingenio ſuo fingit, quod nusquam nec pinxit natura nec finxit: Sed ſincere & fideliter ſcribenti fidem denegare, craſſæ Minervæ ſententiam dixerim, præſertim ubi non in obſcuro, ſed luce & diverſis locis multoties comprobatum dederim, quod per tot annos audivi, innocentiæque meæ teſtes idoneos & ſufficientes excitare queam. Si cum *Platone* Glaucum in piſcem mutatum, *Plinio* arietem ambulantem, capite jam reſecto, *Columbo* canem latrantem exſecto corde & ſimilia, citante *Voëtio Diſput. ſelect. part. 2.* credibili majora produxiſſem, obſervationem meam nihil aut parum a fabulis differre concederem: ſed tales adduxi ſoni circumſtantias, quarum fidem in tanto prudentum Virorum conſenſu ſcriptis publicis perſequi,

culpi-

cuſpide duriuſcula ſcriptum eſſe, quilibet fatebitur. Obſervatores Anglos virtutum laudandarumque artium præclariſſima lumina habeo: attamen auctoritate ſua nec illi, nec cenſuræ auctor, nec alius quisquam, ſive eum venerari videam, ut ab Ægyptiis inventum Oſiridem, ſive in tanto apud omnes pretio ſit, ut quaſi Atlantis humeris cœlum, ita ejus autoritate Eruditionis dignitas ſuſtineri putetur, ut quæ ipſe aurium ſenſu percepi, non ex opinione, ut antea teſtatus fui, ſed veritate, animo & cogitatione, tanquam non audita diſſimulem. Mendaciis cum *Paſſeratio* encomia non formo, nec cum *Majore* trophæa, cui

- - - hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa:

Quin potius divexatam veritatem laurea & adoreis adorno, vindiciisque hisce, debilibus quidem, haud fucatis tamen, quas inimicus calamus exſuſcitavit, Firmamentum conſtituo atque præſidium.

De cœtero cum id ſolum homini turpe ſit, quod meruit pati, ex præſenti candoris mei, quam ſuggillaſſe ſibi viſus eſt Parrheſiaſtes & ipſa bonitate cauſæ meæ, citra vanitatem ſperare mihi licet, fidei meæ nihil ſic derogatum iri, quanquam vehementius, quam par erat, in me actum viderim. Sicubi me humani quid paſſum fuiſſe deprehendiſſet, modeſto monitori aſperum eſſe cohibuiſſet ſana ratio: ſed ad immeritum extra fines digreſſi, quaſi œſtro percitus fuiſſet, judicium tacuiſſe penitus, nullius a natura ad honeſtatem confirmati animi, nedum hominis eſt. Itaque recenſionis ſuæ rationem impoſterum meliore indagine ſcrutetur, ne ex illa ſubnaſcatur cenſura, contra tot annis ſtabilitam ſola recenſione librorum intentionem illorum, qui tale munus in conſpectu orbis eruditi obeundum hactenus ſuſcepenunt, & adhuc dum *Actorum* collectionem non ſine laude moderantur: Cumque tot annis labores eorum inclaruerint non parum, ut ſartus tectusque conſervetur honor, nec affectata ali-

qua & uſurpata in aliorum conatus arroſione, quæ rei literariæ incremento obeſt magis quam prodeſt, vel exploratæ alicujus famæ intentato ſtigmate, ſicque alieni commatis opprobrio deturpetur, aut, ut in proverbio eſt, *Ovem lupo committant*, ipſimet omnem curam conferant.

Ne iſtius quidem laudis ita ſum cupidus, ut aliis eam præreptam velim: ſed ex alto ſe deſpicere ſolum, famam ſuam qualemcunque abjicere & extenuare cenſendo citra meritum, quis eſt, qui impune patitur? Inſunt præſagiorum mortis hiſtoriæ *Centuriis* noſtris, quas *Actorum Eruditorum* pag. 346. & ſeqq. recenſitas invenies. Eas vero quietas eſſe paſſus eſt, paſſione animi adverſus me tantum exardeſcens Cenſor, nec in illas, ut in meam innocentiam tam ſevere animadvertit: an privato mei odio, an alius aperte mihi infenſi inimici, quorum nulli nocui, amore, cui fortaſſe unguis, ut ajunt, in ulcere fui, in medio relinquo. Ad minimum oppugnatæ famæ meæ ulterius deeſſe nolui: Quod ſi nedum acquieſcat adverſarius, protelandis jurgiis tempus inutiliter non conteram, quæ ad evincendas rerum omnium eſſentias non minus valent, quam Næniæ præficæ ad excitandos mortuos. Ad ardua magis ſollicitor & aliorum negotiorum percurationem, quæ ad *impetuoſa* etiam modeſtum mihi *ſilentium* ſuaſerunt. Hoc *lupercal* mihi ſit, cœtera frivoliſſimam rem & nauci pretii ſignum cenſeo, quamvis nec deeſſe confidam ſimiles labris lactucas, nec latere mihi media, quibus adminiculantibus magnum videri volentem non modo ad veram *menſuram* redigere, ſed infra etiam contrahere non multum operis & laboris foret. Amicitiam redamo, non offenſas, quibus porro, qui contendere geſtiet, ipſam increpet naturam & me miſſum faciat.

Plura perſequi neque eſt hujus loci, neque temporis, Epiſtolæque ſtatuendus eſt modus. Nulli ego ſuccenſeo, judicet de ſoni cauſa, qui volet & quæ velit: de circumſtantiis ne dubitet obteſtor, qui omnia hæc in ſilentio & ſpe potius committere primæ omnium cauſæ Deo, quam ſubtilibus commentis inquirendo

teme-

temeritatem prodere conſtitui mecum, ac æternæ Creatoris omnium rerum Sapientiæ, Bonitati, Potentiæ nihil derogatum cupio, quin potius hoc ipſo confirmo. Nec minus miraculum erat naturam olim creaſſe, verba *Th. Brovvnes* ſunt, quam ejusdem jam creatæ ordinem aut mutare aut tranſcendere, quæ omnia ab extraordinaria divinæ dextræ potentia proficiſci poſſunt: illa res omnes pari facilitate tranſigit, illa non difficilius totum mundum, quam unam aliquam creaturam creaverit. Anguſtis nimis finibus coarctat, quisquis ſuæ tantum mentis *quadrante metitur* divinæ potentiæ *altitudinem*, quæ certe non ſemper ad *normam* noſtræ rationis accommodatam, potius *ſtellam errantem* dixerimus, eamque non minus ac luminaria magna ſuam ſæpiſſime pati *Eclipſin*. Amare quidem Benignitatem Numinis ſeu quod merentur homines, ſeu quod tangitur eorum affectione, his quoque rationibus prodere, quæ impendent *Ammianus Marcellinus c. 21.* citante *Voëtio* loco citato, judicavit: cum quo propterea nulla mihi lis eſto. Verum cum eodem Clariſſimo Auctore *Voëtio* in omnibus naturæ operibus & miraculis reverentiam magis & admirationem Numinis conſidero, quod eapropter mentem labi & obſtupeſcere nusquam præcipit, nec omnium ſignorum naturalium epicuræum faſtidium & cyclopicum contemtum. Hic naturæ Auctor, Ens entium independens, prima mihi intelligentia eſt, ad cujus ſapientiſſimum nutum & directionem inevitabilem horam, quæ quaſi ſaxum Tantalo unicuique impendet, ſuo tempore libenter & æquo animo ſuſtinere geſtiam, ſive præceſſero Cenſorem ſive ſecutus fuero.

Non addam aliud, niſi ut a *Vobis*, ad quos meam conſcribere auſus ſum epiſtolam, *Per-Illuſtris*, *Magnifici*, *Excellentiſſimique Viri*, ſumma ope contendam, ut quo meos antea favore dignari cœpiſtis conatus, eorum defenſionis tædium ne *Vos* obrepere patiamini, ad quam me invitum & nolentem impuliſſe Cenſuram ipſi cognoviſtis: ſique forte non ea, qua fieri oporteat & a me exſpectaſtis, attentione ſatisfeci *Vobis*, non ex mea

la-

lacinia, ſed pretio ſuo & proprio cultu invictam judicetis veritatem. Animadverto, dum ſcribo hoc ipſum, animadverto, inquam, Favoris *veſtri* auram, qua ſub quibuscunque fluctibus navigantem ſalvum me inoffenſumque ſentiam. Valete ut meriti! *Vratislav.* die 24. Sept. A. O. R. MDCCXII.

Dn. JOH. SIGISMVNDI HENNINGERI.

M. D. & Prof. Publ. Ordin. Argentor. nec non Capitul. Thoman. Canon.

De

Vaſis Lacteis

&

Modus novus inveniendi ductum thoracicum in corpore humano.

CVm ſuperiori Anno Dominus Menhardus Carolus **Euler**/ Landavienſis Med. C. ſub meo ductu & præſidio de Meſenterio diſputationem conſcripturus & defenſurus, Meſenterii ſtructuram in cadaveribus pluribus humanis, in Theatro noſtro Anatomico perquireret, ut quæ ibi traditurus eſſet circa Meſenterii deſcriptionem, non aliena fide ex libris tranſcriberet, ſed oculatus teſtis reiterata inſpectione certior redditus proponeret : Ea quæ tum temporis circa vaſa lactea nobis occurrebant digna viſa ſunt, quæ transmittantur, utrum forte digna judicentur, ut Ephemeridibus inſerantur. Nam etſi, quod ad vaſa lactea attinet, adcuratiſſime ea tradita jam ſint ab Anatomicis, cum tamen frequentius eorum deſcriptio deſumpta ſit ex corporibus brutorum, quam hominum, breviter hic de iis dicemus, ut in homine vere ſeſe habent. Et quidem d. 24. Julii 1714. in virgine ex gangræna femoris emortua, in qua omnes humores in motu

expan-

expanſivo conſtituti, partes continentes, vaſa venoſa inprimis, inteſtina cum ventriculo, lienem, peritonæum prope renes, cor, pericardium, pulmones, flatu turgefaciebant; ubi ſequentem raram & notatu dignam obſervationem habuimus.

Vaſa lactea chylo turgida in ipſa ſubſtantia inteſtinorum repræſentabant egregios ramuſculos lacteos, & quidem magis conſpicuos, quam ramuſculos venoſos, & non tantum majores ramuſculos exhibebant, ſed etiam arcus egregios inter ſe formabant, per tunicas inteſtinorum transparentes. Dum progrediebantur hi ramuli inteſtinis adhuc adhærentes, ſingulas venas duplici ramo comitabantur, & amplexabantur. Vbi ad Meſenterium pergebant, magis variis & diſparibus, quam venæ & arteriæ ramificationibus (per modum fere nerveorum plexuum exporrecti) in plures ramos majuſculos in ſuperiori & inferiori meſenterii lamella properabant ad centrum Meſenterii. Si vero adcuratius eorum progreſſus attendatur, reſpectus glandularum maxime in conſiderationem venit, quas in media fere planitie ingrediuntur, ut exinde etiam, mediante flatu & injectione, manifeſtius ipſæ glandulæ impleantur, eoque ipſo ſubſtantiam ſuam prodant: prætereа etiam multa vaſcula prætergrediuntur has glandulas pergendo ad vaſa inſigniora. Clariſſ. Thom. Wharton Adenograph. c. 8. p. m. 33. egregie, quomodo vaſa lactea in glandulas inſerantur, deſcripſit, cujus verba digna ſunt, ut hic apponantur, inquit: Venæ lacteæ in ipſo introitu in glandulas, vel paulo ante ramificantur denuo, id eſt in plures minores venulas dividuntur, ac ſubdividuntur, demumque in ipſa glandulæ ſubſtantia obliterantur. Hæc iterata ramificatio, quanquam diligenter inſpicienti valde eſt conſpicua, Aſellius tamen, Walæus, Conringius, Bartholinus & Pecquetus ejusdem, quod ſciam, nuſpiam meminerunt. Venæ lacteæ capillares, poſtquam ita in glandularum meditullio evanuerunt, mox ex ipſo eorum parenchymate novæ capillares prodeunt, quæ ſubinde coëuntes, truncum denuo, ut antea conſtituunt, qui verſus Meſenterii principium delatus, in tranſitu ſuo alias venas ejusdem generis ei obvi-

am factas ſibi aſſociat, adeoque plurimum augetur. Omnes hi trunci e variis glandulis prodeuntes, tandem in commune chyli receptaculum exonerantur. Hæc uti Whartonus deſcripſit, ita exacte ſe habere conſpeximus.

Vidimus hæc vaſa lactea non tantum hac occaſione, ſed alia etiam luculentiora, numeroſiora, pleniora, chyloque turgida, in aliis tribus ſubjectis, quæ nobis viam conſtantem aperuerunt demonſtrandi vaſa lactea, uti vocant, ſecundi generis, quæ etiam Encheireſin facilem, non impeditam ſubminiſtrat ductum thoracicum præparandi, inflandi, injiciendi ac demonſtrandi. Nam alia denuo occaſione in centro Meſenterii notavimus, quod quatuor præ omnibus aliis, rami vaſorum lacteorum ſecundi generis in conſpectum veniant, quorum alii quidem penitius latent, alii manifeſte magis adſunt, ſinguli vero remotis removendis longitudinem ſuam exhibent duorum aut trium articulorum, hinc ampliora fiunt, ut apta evadant, quo mediante tubulo mediocri inflari uno actu ſufficienter poſſint. Id quod præſtitimus in hydropico virili ſubjecto, hoc jucundo ſpectaculo, ut flatus non ſolum integrum receptaculum lumbare cum ductu thoracico, turgens faceret ſiſteretque, ſed etiam ſimul multos alios ramos lymphaticos ab inferioribus partibus dictum receptaculum incurrentes manifeſtaret.

Patentius vero oculis vas lacteum ex quatuor modo nominatis offenditur, prope & ſub primum ramum venæ Meſentericæ, per quod non ſolum flatum, ſed etiam liquorem ad ciſternam lumbarem & plus ultra immiſimus. Vbi notatu dignum accidebat, quod flatus regurgitaret ex receptaculo in proxima majora vaſa lactea & lymphatica, non obſtantibus valvulis. Deſcriptum patentius vas lacteum venam ſupra ſe & arteriam infra ſe habet, hac ſituatione, ut poſtmodum cuſtoditum ramulis nerveis, factis quibusdam divaricationibus ac circulis, ad receptaculum properet. Reliqua tria vaſa lactea inſigniora (quorum unum cætera amplitudine excellit, ſed inferius jacet) circa eandem congeriem nervoſam reperiuntur, qua plexus nervei arteriam meſen-

meſentericam ac cœliacam comprehendunt ac ambiunt. Hoc quoque hic advertendum, dum hæc quatuor vaſa majora, cum quatuor aut quinque aliis exilioribus lacteis ſingulatim ſeſe in alveum communem exonerant, deſcendendo ſuam inſertionem perpetrent, hac ratione, ut ſupra aortam, infra arteriam emulgentem pergentia demum in locum ciſternæ ſuper ſecundam & tertiam lumborum vertebram immediate inſerantur.

Subſtantia vaſorum chyliferorum primo aſpectu videtur ſimpliciſſima, cum ſit admodum tenuis & inſtar cryſtalli pellucida, ſi inflantur aut humore quodam implentur. Quando vero adcuratius examen inſtituitur, omnia hæc vaſa chylifera, uti & reliqua lymphatica, conſtant ex duplici tunica, utraque tenui, ita ut ad imitationem venarum in vaſis minoribus tenuiores, in majoribus craſſiores reperiantur. Et ſic ſubſtantia receptaculi lumbaris atque ductus thoracici ita proportionata eſt, ut præ canibus, multisque aliis brutis, in hominibus ſufficienter craſſa ac robuſta evadat.

Quod valvulas lacteorum concernit, illæ numeroſiſſimæ & parva diſtantia a ſe ipſis diſſitæ occurrunt, & quæ tam ex immiſſo flatu, quam injecto liquore extrinſece adverti poſſunt. Vbi vero animus eſt ipſarum ſtructuram ac figuram adcuratius perſpicere, nulla aptiore Encheireſi repræſentari per experimentum certi ſumus, quam ſi vel vaſa lactea majora, vel ciſterna lumbaris cum ductu thoracico ſolitarie aut conjunctim inflentur, & exſiccentur, per modum aliorum canalium valvulis præditorum, e gr. venarum, inteſtinorum. De quibus Freder. Ruyſch. in epiſt. probl. & Theſaur. Anatom.

Vaſa lymphatica propria a chyliferis diſtincta meſenterium habet nulla. Nam quæ ex hepate, partim in receptaculum, partim in ipſum ductum chyliferum decurrunt, non proprie Meſenterii terminis includuntur, ſed prope pancreas a latere Meſenterii centri progrediuntur, moxque loco magis ſuperiori inſinuantur.

Vaſorum lacteorum uſus eſt, chylum ex inteſtinis recipere, qui in inteſtina in vaſa chylifera tranſit, per modum tranſcolationis ſeu filtrationis, relictis in inteſtinis partibus fæculentis craſſioribus. Et ſic in his vaſis demum ſub forma chyli, per tunicas vaſorum pellucens conſpicitur; hiant vero inter membranas inteſtinorum ſeſe inſinuantia vaſa lactea, ut oſculis ſuis chylum in ſe recipere poſſint, ſemel vero receptus regredi amplius nequeat, ad quam receptionem motus periſtalticus multum ſimul confert, ut ad transcolationem compreſſio ſimul accedat, ut eo facilius chylus oſcula ſubire queat. Inde expeditiſſima via valvulis recurſum prohibentibus & novo ſubinde appellente chylo promovetur in proximas meſenterii glandulas, dum in via pluribus ſubinde ramulis ejusdem generis occurrentibus, in majuſculum trunculum coëunt, priusquam in glandulam ſe inſinuant, Ab hiſce glandulis vaſa lactea ſecundi generis omnem chylum recipiunt, & in receptaculum chyli invehunt. Ita omnis chylus, qui per vaſa lactea devehitur, ad receptaculum chyli, non ad alias partes defertur.

Vti nonnulli putarunt chylum in has glandulas delatum, inde mixto aliquantulo ſanguine ad venarum ramulos deponi, per portam hepati adducendum. His enim nulla avtopſia favet.

Eadem vaſa lactea lympham quoque ab inteſtinis refluam, eadem via in receptaculum chyli amandant.

Cum itaque in inveſtigatione Meſenterii ejusque vaſorum in cadaveribus humanis occupati eſſemus, ac Nobil. & Præcell. Dn Daniel Kisling, in anatomicis verſatiſſimus & exercitatiſſimus, opem ſuam ſuppeditans, vaſa lactea per Meſenterium verſus receptaculum tendentia adcuratius examinaret, hac occaſione dum vaſa lactea conſpectiora ſe ſiſterent, Nova Encheiriſis ſubminiſtrata per dicta vaſa lactea ſecundi generis, ductum thoracicum præparandi, inflandi ac demonſtrandi. Hic itaque ſubjicimus in dictorum fidem, ductum thoracicum integrum, cum annexis vaſis lacteis, quæ in receptaculum tendunt, a primo ſuo ortu, progreſſu

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

S A Seupel sculp.

greſſu & inſertione in venas. Et quidem omnia in naturali ſua magnitudine hic repræſentantur adcurate delineata & dimenſa, prout ex cadavere extracta fuere, cum ſitu ſuo naturali, qui ductus adhuc integer oculis exhiberi poteſt.

INDEX FIGURÆ.

A. Vas lacteum, per quod injectum.

a.a.a.a.a. Vaſa lactea majuſcula cum minori.

B. Receptaculum lumbare, ſecundæ vertebræ lumborum incumbens, ſub remota aorta.

b.b.b.b. Vaſa lymphatica, a partibus adjacentibus & inferioribus, qua arteriæ emulgentes exeunt, incurrentia.

c.c.c.c. Vaſa lymphatica, a lateribus incurrentia.

C. Ductus thoracicus, a ſecunda lumborum vertebra ſub tendine diaphragmatis incipiens, moxque in thorace inter aortam deſcendentem & azygon decurrentem ſuper dorſi omnes fere vertebras, donec a quarta in ſublime ſurſum feratur in locum inſertionis venoſum.

D. Canales flexuoſi, ac in varios gyros contorti majores ac minores, circa primam lumborum ac ultimam & penultimam dorſi vertebram obvii.

E. Similes canaliculi tortuoſi, vertebræ 6tæ ac 5tæ ad 4tam usque dorſi incumbentes.

F. Bifurcatio admodum longa, aut quaſi gemina, a 2da dorſi vertebra ſub œſophago ad inſertionem usque protenſa.

G. Inſertio ductus thoracici hic ſimplex, cum alias duplex, & quidem non præciſe in ſubclaviam, ſed in trivio aut quadrivio, nempe (d) ſubclaviæ (e) jugularis (f) axillaris ac (g) cervicalis, tribus prioribus expanſis & extra ſitum locatis, ut inſertio ac valvula ductus

thoracici in conſpectum majorem veniat, excepta cervicali adhuc clauſa.

H. Valvula, inſertioni ductus thoracici appoſita, ac verſus venam axillarem reſpiciens.

I. Vertebræ colli, nempe 3. 4. 5. 6. 7.

K. Vertebræ dorſi duodecim, nempe 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

L. Vertebræ lumborum 4tuor priores, nempe 1. 2. 3. 4.

M. Truncus aortæ deſcendens in thorace ſitus, utrinque abſciſſus.

N. Ejusdem continuatio in abdomine (h) cum Cœliaca, (i) meſaraica ſuperiori, (k) duabus emulgentibus (l) & meſaraica inferiori.

O. Vena azygos.

Hæc ſunt, quæ de Methodo ductum thoracicum inveniendi proferenda duximus, hacque ratione conſtanter inveniri poteſt, ſicut id poſtmodum quoque in aliis cadaveribus compertum fuit.

Dn. D.

Dn. D. VITI de BLISCHER,
Med. Cæſar. Comit. Palat. Phyſic. ordin. Auſtr. ſuper. & Senior.

OBSERVATIO PHYSICA
De
Gemellis cum utroque latere usque ad umbilicum concretis.

ANno 1714. Menſ. 24. Maji peperit Eva Maria Hagerin, Vxor Lanionis in ſuburbio Lincenſi Gemellos, unum, cujus caput ab Obſtetrice, corpore adhuc in utero exiſtente, ſacro Baptiſmate lotum, qui paulo poſt vivere deſiit, alterum vero ex ſiniſtra parte, in utero ſuffocatum viſum, notato tamen aliquali motu, ſub conditione baptizatum fuit. Viſa hic, poſtquam excluſus de ventre matris partus jacuit, duo capita, naturali perfectione formata, utrumque proprio collo, in uno corpore eminere, ſiquidem ex anteriori aſpectu corporis ſuperioris, binæ ſolum mammæ & unus umbilicus comparebant, cum nihilominus uterque Geminus duo brachia, duos pedes, & quando ſupini obvertebantur, duas dorſi ſpinas, duo inſuper membra virilia, cum teſticulis ſuis, & duobus anis, in conſueta corporis organico phyſici forma demonſtrarent. Partus hic (quem, quia nihil contra naturam, nec ab homine alienum in illo inveni, non monſtroſum, ſed præternaturalem dico) fuit, antequam res innoteſceret, 25ta ejusdem ſepultus, quapropter die proxime ſequente licentiam ad exhumandum petii, quam cum reverendiſſimus Dominus Decanus, & Vrbis noſtræ Parochus in ſua poteſtate ſitam non eſſe reſponderet, accelerato libello ſupplici, a Celſiſſimo principe Epiſcopo Paſſavienſi obtinui; ad remorandam autem intermedio tempore putrefactionem, Muriam ex ſale marino, aceto deſtillato, & herbis aromaticis confectam affundendo, concreta corpuſcula,

cula, in pelle & carne integra, usque ad diem exenterationis, quæ trigeſima Maji erat, conſervavi.

Autopſia ob nimium calorem fuit feſtinando peracta, in Præſentia Excellentiſſimi D. D. S. R. I. Comitis de Thyrheimb, Conſiliarii Intimi Cæſarei, Auſtr. Super. Capitanei Supremi. Prout & Inclytorum D. D. Statuum Deputati Collegii p. t. Præſidis Illuſtriſſimi Domini Baronis de Clam, in Supremo hujus Provinciæ Tribunali Conſiliarii Cæſarei, nec non diverſorum Illuſtriſſimorum ac Gratioſiſſimorum Dominorum, Dominorum, ut & Collegii Medici & Chirurgici. Operationem Chirurgicam Primipilarem egit Prænobilis ac Expertiſſimus Dominus Georgius Sigismundus Lechel, Auſtr. Sup. Chirurgus ordinarius in arte famoſus. Erant Gemelli hi extraordinariæ longitudinis & latitudinis, ſat carnoſi, & oculo Autopſico teſte, omnes fere muſculi tam abdominis, quam pectoris adipe tecti. Placenta erat una, ſatis magna cum ſuo ligamento nodoſo, ubi poſt Examen umbilici vaſa ordinaria, tam Arteriæ, venæ, & alia ligamenta dextrorſum, ſiniſtrorſum ad veſicam utramque, & ſurſum ad hepar percurrebant. Elevatis muſculis abdominis apparebat Peritonæum, & ab umbilico tendebatur membrana inſolita tenuis, inteſtina ab inteſtinis ſeparans, nec non gibbæ parti hepatis usque ad diaphragma firmiter adhærens. Hepar ſat magnum, ex unico lobo in medio ſitum erat, ita ut pars una ad Petrum, altera ad Paulum ſpectare videretur, in utraque parte concava, tam a dextra quam a ſiniſtra habebat hic lobus ſuam venam Portæ, veſiculam fellis, & lienem ex utraque parte, ut & ventriculos duos. Renes bini in utroque cadavere, una cum venis, arteriis, ureteribus, vaſis ſpermaticis, Proſtatibus, paraſtatibus, teſticulis, ſcroto & pene ſat magno. Inteſtina tam tenuia cum duodeno, Ileo, jejuno, colon, cæco & recto, &c. erant ab illa membrana, de qua ſupra mentionem feci, ſeparata: Diaphragma unicum ſine membranula, & mamma una in utroque, ſicuti ex delineatione videre licet. Elevato oſſe ſterno, viſebatur cor unicum, ſed præter naturam latum non longum, in medio ſitum, ita ut quaſi media pars cordis in pectore

Petri,

Petri, altera in Pauli jacere videretur, ex alterutra parte, parvum & unicum lobum pulmonis habens, ſine Mediaſtino: Inveni tamen tandem quatuor capſulas, vel ventriculos cordis, duos ex utraque parte, taliter, ut quemadmodum Petrus habebat ex ſua parte duos ventriculos, una cum ſua arteria magna & vena cava, ſic & Paulus ex altera; ita ut ſanguis illorum vix commiſceri potuiſſet in ſyſtole & diaſtole. Oeſophagus deſcendebat ex utraque parte ad ventriculum, & arteria aſpera ad pulmonem. In capite, una cum ſuis partibus ſubjacentibus, collo, cervice, ſcapulis, ſpina dorſi & brachiis, nihil extra ordinem naturæ ſolitum, notatu dignum inventum eſt: ſed omnia hæc erant naturaliter conſtituta, præter compreſſionem capitis, quæ difficultati partus adſcribenda. Ejusque dolores ex eo judicandi, quod de ſcapula Petri dextra, ad ſcapulam Pauli ſiniſtram menſura, quatuordecim latos pollices adæquans, interceſſerit, adeoque per neceſſarium conſequens, commiſerando dignoſcendum, quam violenta vulvæ & uteri dilatatione concretos hos Gemellos plena anguſtiis Puerpera, eniti debuerit, quæ tamen usque modo per DEI gratiam, ſine procidentia uteri, & urinæ ſtillicidio, vivit incolumis. De reliquo, quod Partus hic præternaturalis duas habuerit animas rationales, licet unum cor, & unum hepar tantum habuerit, nullus dubito.

Quæſtio tamen moveri poſſet

I.

An ſanguis Petri, cum ſyſtole & diaſtole potuiſſet Paulo communicari?

II.

An motus cordis in utroque fuiſſet æqualis, in celeritate, vel parvitate?

III.

An ſanguis Petri corruptus, potuiſſet communicari Paulo per

ramos venæ Portæ majores & minores, qui totam ſubſtantiam hepatis hinc inde percurrebant?

IV.

An Chylus & Chymus ab hepate Petri attractus, potuiſſet per anaſtomoſes venarum & arteriarum Paulo communicari?

V.

An Catharticum a Petro ſumptum etiam Paulum purgaſſet?

VI.

Si Paulus fuiſſet infirmatus, annon & Petrus, propter venas & arterias per totum pectus, abdomen & dorſum hinc inde ſparſas?

VII.

Si Petrus fuiſſet mortuus, an eapropter etiam Paulus debuiſſet mori, ob cordis motum ex una parte abolitum, & hepatis mortui cum vivo unionem, vel an corpore Petri putreſcente nihilominus Paulus potuiſſet vivere?

VIII.

Quare in Epigaſtrio fuerit inventa membrana ſeparans inteſtina, & non in pectore ſeparans pulmones?

IX.

Quid de reſpiratione ſentiendum? an æqualis in utroque, propter unicum diaphragma, & cavitatem pectoris indiviſam, an inæqualis potuiſſet fuiſſe?

X.

An ſedes animæ ſit in capite vel in corde?

XI.

Poſito, quod partus hic, ob cor unitum, unicam tantum ha-

habuiſſet animam, an duas contrarias actiones potuiſſet exercere e. g. velle ſumere Medicinam uno ore, aut capite & altero nolle?

XII.

An eadem anima propter duplex caput, alioſque ſenſus duplicatos, per quos ſpecies objectorum immittuntur ad intellectum, potuiſſet eodem inſtanti duas cogitationes concipere, aut per memoriam quorundam recordari, & eorum oblivisci?

XIII.

Poſito autem, quod in hoc Partu fuiſſent duæ animæ diſtinctæ, an utraque anima fuiſſet tota in toto & tota in qualibet parte cordis, per conſequens, an eadem pars cordis potuiſſet naturaliter animari a duplici anima?

XIV.

An vehemens imaginatio, aut interna afflictio vel commotio Petri potuiſſet Paulum infirmare, aut ad iracundiam commovere, idque propter cordis conjunctionem & continuationem?

XV.

An Petrus ſomnium Pauli ex cordis ſui certa diſpoſitione ortum, etiam ipſe ſenſiſſet?

XVI.

An omnem ſenſum & tactum cordis Petri etiam Paulus ſenſiſſet, cum juxta Phyſicos detur unicus tantum ſenſus tactus per totum corpus continuum diffuſus?

XVII.

An Paulus potuiſſet ex lætitia profundere dulces, & Petrus ex dolore amaras lacrymas: cum hi affectus diverſi, diverſo motu cordis, ejusdem dilatatione ſcilicet aut compunctione cauſentur?

XVIII.

Vter amborum, Petrus an Paulus, ſibi illud cor in reſurrectione mortuorum vendicaſſet ? adeoque ſi Petrus ſalvandus, Paulus damnandus fuiſſet, utrum cor ſuo præmio donandum in cœlo, an vero cum Paulo in inferno pœnas luiſſet ?

XIX.

An Petrus & Paulus habentes unum cor, juxta jura valuiſſent pro duobus teſtibus ?

XX.

An contractus, quem Paulus feciſſet cum Andrea, diſſentiente Petro, fuiſſet validus ?

XXI.

Si Petrus committeret homicidium, invito Paulo, quomodo puniendus ?

XXII.

An Petrus ſe ipſum ſuffocans vel interficiens fuiſſet reus duplicis homicidii ? Hæc & plura alia, quæ hic moveri poſſent, indaganda relinquo per-Illuſtribus ac Magnificis D. D. Phyſicis, Naturæ Curioſorum Collegis digniſſimis. Dabam ex Muſeo meo Lincii 2. Junii Anno 1714.

)o(

Ani-

Animadverſiones nonnullæ circa Eclipſium Obſervationes

Dn. JO. GABR. DOPPELMAIERI, Mathem. PP. Noribergenſis:

INter Obſervationes aſtronomicas, ſi eas ex utilitate æſtimemus, quam præbent in ſcientiis mathematicis, Eclipſium obſervationes merito principatum tenent, hæ enim non tantum in Aſtronomia pro motibus cœleſtibus perdiſcendis, (hinc acutiſſimus Keplerus Eclipſes concinne perquam Aſtronomorum pædagogos appellavit,) verum etiam in Chronologia maxime ſunt utiles, quæ, ſi illæ facem ipſi præferant, hiſtoriæ lampas & veritatis antiſtes eſt, imprimis autem in Geographia, hæc enim iisdem ſuos debet natales, quod Meridianorum differentiæ & locorum longitudines ex iis collectæ ſatis ſuperque comprobant, quapropter, cum hujusmodi obſervationes tanti ſint momenti res, e re quoque erit, ut in iis habendis de ἀκριβείᾳ, quam ſectari omnes Aſtronomiæ cultores ſemper decet, magis magisque hactenus ſollicitus, quædam notatu digna hic tradam.

I.

Circa Eclipſes Solis obſervandas projectio corporis ſolaris per opticum tubum in cameræ cujusdam obſcuræ planum uſu ſemper fuit recepta: jam vero ſi eandem ſecundum Dioptrices leges nobiscum expendamus, non erroris immunem plane hunc obſervandi modum deprehendemus, imo experientia id ipſum facili negotio monſtrat, cum figuræ in planum aliquod per lentes vitreas emiſſæ ad latera videntur diſtorqueri, quod tamen non fit, ſi planum nonnihil inflectatur, hinc ratio omnino ſuadet, ut tale in figuram potius ſphæricam quam planam commutetur, prout retina, tanquam excipiens, in oculo naturali, qui camera obſcura eſt omnium artificioſiſſima, id nobis quoque exhibet. Verum

cum ſuperficies concavæ plus in deſignandis phaſibus faceſſant negotii quam planæ, hæ quidem ſervari poſſent, ſed tunc ſex circuli concentrici non in eadem inter ſe diſtantia, prout apud Aſtronomos hactenus obtinuit mos, ſed inæquali & verſus latera majori forent ducendi, cum radii luminis per tubi optici vitrum oculare in concavam ſuperficiem emiſſi, ſecundum Præcepta Dioptrica æqualem circulorum concentricorum admittant diſtantiam, at vero longius, ad planum ſcilicet, B C Figuræ 1. provecti, inæqualitatem aliquam a D verſus B & C majorem facile ad oculum demonſtrent, de cujus diviſione inæquali clariſſimus quoque Kirchius, Mathematici cujusdam inſignis monitu, in Miſcellaneis Berolinenſibus mentionem facit, quia vero modum, quomodo Solis diſcus in 12. partes inæquales pro ratione vitri ocularis ſit dividendus, non docet, ſequentibus hunc oſtendemus. Projiciatur imago Solis per tubum opticum in cameræ obſcuræ planum, ita tamen ut termini diſci ſolaris nitide appareant, capiatur circino quodam Solis diameter, (qui ſit in dicta figura, linea B C) nec non diſtantia intra oculare vitrum & planum, linea A D ad planum B C perpendicularis, ducantur in charta hiſce aperturis lineæ B C & A D & quidem tali modo, ut linea A D ad lineam B C perpendicularis eandem in D exacte ſecet bifariam, ducantur porro lineæ A B, B C & arcus P D Q, qui in 12. partes æquales diviſus puncta dabit, per quæ linea A E, A G, A I &c. ductæ, inæquales diſtantias in plano B C deſignabunt, & ſic mediante diſtantia D N vel D O, D L vel D M, D I, vel D K &c. circuli concentrici inæqualis diſtantiæ pro ratione foci, nam quo brevior, tanto inæqualiores partes erunt, in excipiente charta deſcribi poterunt.

Cum vero Eclipſium obſervationes etiam noſtris temporibus per novam methodum, a celeberrimo Caſſino pro Meridianorum differentiis inveniendis excogitatam, in Geographiæ emolumentum commode adhibeantur, novam pro his Machinam, quæ in quovis loco patenti, & aprico ſtatui poſſet, cum ſitus locorum ſæpiſſime anſam obſervandi cultoribus Aſtronomiæ præripi-

ripiant, in figura 2. depictam, & hic deſcribendam trademus. Paretur autem hæc e laminis ſtanno obductis, quæ coni curtati referat figuram, cujus longitudo adæquet magnitudine 5. 6. pedes, latitudo vero in baſi circuli unum pedem, hæc baſis circularis loco laminarum muniatur vitro ſpeculari, non nihil aſpero, qualis eſſe ſolet antequam polituræ committitur, wenn es noch matt geſchliffen iſt / ut artifices loqui amant, per hujus medium ducatur linea A C, quæ per filum externum A B pro verticali in obſervando ſitu perpetuo obtinendo, poſſit tegi, cum Spectatoris oculus pone dictam lineam ponitur, ex hujus medio ducantur, circini atramento vel ceruſſa inſtructi ope, circuli concentrici, ut ſupra dictum, inter quos maximus neutiquam excedat magnitudine illum, quem in plano perquam lucidum auxilio tubi optici D E obſervamus, qui diſcus ſolaris erit.

II.

Circa Eclipſium lunarium obſervationes uſu quoque hactenus fuit comprobatum, per tubos opticos cujuslibet magnitudinis illas rimari, verum ſi experientiam, qua edoctus ſatis ſuperque cognovi differentiam in Tuborum magnitudine adhibitam, differentiam quoque in obſervando præbere, in ſubſidium vocem, hæc nobis injunget, ejusdem magnitudinis tubos ubivis locorum eſſe ſumendos: aliquot enim abhinc annis deprehendi, cum in Obſervatorio noſtræ urbis, cum Amicis quibusdam Aſtronomiæ apprime deditis, Lunari invigilarem Eclipſi, unum, qui minimum poſſidebat, umbram terreſtrem maculæ cuidam celebriori jamjam imminentem vidiſſe, quod vero nondum alteri, multo minus mihi, quia alio majori inſtructus eram, cernere fuit datum, hinc facile colligere potui, quod quo majores & perfectiores adhibeantur tubi, eo quoque dilutiores minusque obſcuræ appareant in corpore lunari termini umbræ terreſtris exteriores, per minores vero & imperfectiores eædem partes, minores & in arctius ſpatium coactæ conſpiciantur, quod differentiam utique in obſervando involvit, hinc merito æqualem tuborum

borum magnitudinem in his obſervationibus eligendam judico.

III.

Quod ad Eclipſes Circumjovialium attinet, circa has quoque notandum venit, quod Satellites, prout celeberrimus Caſſinus in Hypotheſibus & Tabulis Satellitum Jovialium ſecundo editis teſtis eſt oculatus, per breves imperfectiores Tubos, cum illi umbræ Jovis immergantur, multo citius ſe noſtro ſurripiant viſui, quam per magnos & melioris notæ, & quod in emerſionibus luminis recuperationem per parvos tardius, quam per illos majoris extenſionis in Satellitibus percipiant Obſervatores, ratio hujus facile in promptu eſt, quod nempe illi majores ſpatium exiguum lumine præditum, ob multiplicationem, & amplificationem anguli viſorii, magis viſibile quam minores reddant, hinc res omnino etiam ſuadet, ut Tubi æqualis menſuræ in hiſce obſervationibus adhibeantur.

Optandum igitur foret, rebus ſic comparatis, ut omnes, qui Aſtronomiæ operam navant, de certa Tuborum in quovis genere Eclipſium quantitate, etiam in Eclipſibus Solis unanimi conſenſu inter ſe convenirent, & pro ſolaribus v. g. eclipſibus Tubos 4. vel 5. pedum, pro Lunaribus 9. pedum, pro Circumjovialium Eclipſibus 18. pedum, quæ trinæ magnitudines in ſuo genere præſtantiſſimæ forent, una cum focis tam lentium objectivarum quam ocularium ſub certa menſura conſtituerent, ſic enim tanto magis in obſervando obtinebimus ἀκρίβειαν pro majori Aſtronomiæ & Geographiæ incremento.

)o(

EPI-

EPISTOLA

Nob^mi Dn. D. SAMVELIS LÖBERI,

Sereniſſimæ Ducisſæ Saxo-Weiſſenfelſenſis Viduæ Conſiliarii & Archiatri, Conſulis & Practici,

ad

Excellentiſſ. Dn. D. MICHAELEM ERNESTVM ETTMVLLERVM, Med. Profeſſorem publicum Lipſienſem.

Excellentiſſime atque Experientiſſime Domine, Affinis honoratiſſime.

CVm ante aliquot ſeptimanas Lipſiæ te viſitarem, exhibuiſti mihi magni Malpighii brevem locuſtarum uteri deſcriptionem, quam quidem admirabar, calculum tamen meum ad ejus ſententiam confirmandam addere non potui, cum locuſtarum harum corpora anatomice, quantum poſſibile fuit, Anno 1693. evolverim chartæque earum ſtructuram demandaverim, quam impræſentiarum communicabo.

Non vero deſidero literis hiſce, tuas ſublimes, erudito dicatas orbi pergratasque Philiatris, erudiri per momenta cupientibus, meditationes interpellare, neque directa tua in clinicorum commodum ſtudia. Sed oro ſaltem, ſucciſiv s ut momentis blandientibus perlegas oculis, quas ad animi recreationem mactationes ſuſceperim, incruentas vero, dum & ipſæ hæ beſtiolæ vero carent cruore.

Locuſtæ nimirum fuere, quarum ſibilationes alarum, ſtridentiumque ipſarum pedum crepationes noſtra implebant prata, rura monteſque, hybernaque inter dumetorum & ſepimentorum umbram, remanſis ipſarum anteſignanis criſtatis, quas vul-

vulgus fingebat, per infortunium forſan non procul a nobis captis, (quarum facies in ſcripto aliquo publico eleganter ficta ærique inciſa cernitur) petiere in proprium ſuorum detrimentum; tempeſtatis enim injuria ipſis ſat moleſta erat, dum omnes, quod earum ſtrata per montes ruraque corpora teſtabantur, interfecit.

Locuſtæ fuere, ſuperiori *ſeculo* noſtris in oris forſan non viſæ, quarum tot ſpecies ferme effingebantur, quot numerabantur, a ſuperficiali colorum diverſitate, modo pedes, modo aliam ipſarum partem occupantium, petitæ. Illæ fuere, de quibus dicebant, quod a cicadis noſtris, noſtra per prata & ſegetes ſalientibus, ſpecie ac qualitate differant: Etſi quoad prius ex parte concedi poſſit differentia quædam ſpecifica, certe parva erit, cum æque in noſtris inveniatur cruſta illa, galeæ ſpeciem referens nimirum, labium ſuperius duos illarum dentes molares, cæruleos, nigros, magnos, in utroque latere ſitos, obtegens, ne cibus inter illos terendus ac maſticandus denuo in terram procidat; nec noſtris deeſt involucrum illud, quod collaris monachalis gerere formam putatur, & tum noſtris tum advenis pro fulcro eſt, ne tergum & caput, eo abſente, collabatur.

Illæ fuere, quæ omni nervo, oſſe, carne, (habent enim tantum carnem, quæ inter cartilaginem & nervum ſit media) &c. carere, a quibusdam credebantur, omnia ſuperficialiter modo conſiderantibus, unde tandem cœcus illorum fœtus, præmature in lucem editus, non immerito, illis anatomiæ penetralia penitius inſpicientibus, ludibrio erat.

Illæ fuere, quæ ſtridorem dentibus ſuis nigricantibus, quos molares merito dicas, proſibilare dicebantur, cum tamen illum extremorum longorumque pedum ſemoribus facerent, quibuscum corporis latera fricabant, quod non ſemel obſervavi, imo, quotiescunque ad iram illas provocabam, toties quatiebant latera vel ſemore utroque vel uno ſolo.

Illæ fuere, quarum capita hirſuta pronunciabantur ob bina illa cornua geniculata, dura, in facie ſub oculis apparentia, illisque

que etiam invitis, fœminarum crinibus, ſimilia; Quæ vero fœmina ſuos movere crines poſſet ſurſum, deorſum, antrorſum, & pro ipſius lubitu retrorſum, niſi manum admoveat, non vidi.

Illæ ſunt, de quibus referebatur, quod earum lingua ſit valida ac dura; cum tamen hæc ſit membranula tenuis, concava, verſus gulam auguſta, anterius vero acuminata. Imo inteſtinum habere non unum, ſed flexuoſum ac replicatum dicebantur: quod certe contra autopſiam aſſerebatur omnem. Ruit quidem ingluvies horum animalculorum per pectus, per alvum, attamen nec inflectitur, nec replicatur, ſed recta linea a principio, ore nimirum, usque ad anum extenditur, ubique una craſſitie & amplitudine gaudens, nullus in ea conſpicuus eſt ventriculus, vel locus, ubi cibis remora datur; nullumque receptaculum, quo concoctio Chylique elaboratio, ut in aliis animalibus, ſecundum naturæ præcepta fieri poſſit, excepto ſolo corde, quod ipſi adnexum cernitur.

Muſculus enim hic, cor nimirum, qui ad ſanguinis ſeu liquoris nutritii diſtributionem natus, ipſi adnexus cernitur, dum œſophagus, pectus per collum ingreſſus, admodum craſſeſcit, adeo ut ſi obiter conſideretur, forſan ventriculi nomine inſigniri poſſit: Aſt longum abeſt! ſiquidem nodum hunc conſtituunt ſex lobuli, eleganti ſerie inteſtinum circumdantes, non niſi per vaſa ex ſingulis prodeuntia inter ſe cohærentes, firmiterque non ab omni parte, ſed ſaltem ſuperiori illi inteſtino ſcilicet adnexi, exiſtunt, ita quidem ut adhuc inferior, longior ſuperiori prominentia, imo craſſior appareat. Similis vero eſt horum lobulorum ſemini cumini forma, attamen illo multo longiores & craſſiores ſunt, color interim eſt cinericeus.

Dixi, quod ſuperius tantum adhæreant huic inteſtino, ſuperior vero & inferior horum muſculorum pars libera ſit; quod per avtopſiam facile demonſtrari poteſt; dum nimirum cultelli manubrio vel alio obtuſo eleventur inſtrumento. Imo elegantius ſe hi offerunt, ſi ex ſuo alveo ingluvies hæc in chartam protrahatur,

tur, dictoque modo tractetur, quando ad medium horum quis pervenerit, tunc ſine ejusdem lobuli dilaceratione ab inteſtino ſemovere non poterit, laceratione vero facta, effluit vel exſudat guttula certe parvula lucidi cruoris, qui ſine dubio per partes corporis omnes, mediantibus vaſculis illis minimis filum triplicatum bombycinum æquantibus, diſtribuitur; ſiquidem unusquisque dictorum ſuperius lobulorum, duos imo plures ex ſuperficie ſua dimittit ductus, ex eorumque medio prodeuntes, qui declinato curſu ad latus ſe flectunt, & dum unus alterum oſculando excepit, ſimul modo huic, modo illi ſuum nectar membro largiuntur. Interim pulſum vel motum contractorium vel preſſorium obſervare in illis non potui.

Inteſtinum e pectore egreſſum nullo repando curſu aut flexuoſo, ſed recto ad exitum properat; per cujus ambitum hinc inde filamenta ad eorum vaſculorum ſimilitudinem, ex lobulis cordis prodeuntium, diſſeminantur, quæ ſuccum ex illo nutritium quaſi ſugunt, & modo & motu mihi incognito illum aliis partibus communicant. Ne vero lacuna detur inter contentas continentesque partes, provida natura (cavitatem enim abdominis inſignem, ſtercorarius hic canalis non explet,) æque ac fœmellarum, marium, generationi dicata organa, hac in carina ſeu infimo quieſcere ventre voluit.

Cavitatis hujus ſive alveoli externa facies navi comparatur optime: ſicuti illa ex alveo tectoque compoſita eſt; ita & harum beſtiolarum venter ex duobus inſignioribus componitur fragmentis, uno ſuperiori tectum, inferiori vero carinam, præſentantibus; quorum ſuperius inferiori incumbit, inferius vero, ne collabatur, præter ſui generis cutem, qualem & veſpæ habent, ſemicirculos oſſeos per ſingulorum articulorum ſquammatorum medium currentes, tenuiſſimisque ligamentis, integumentis adnexos, tectoque ablato ultro conſpicuos habent; extenta nimirum paululum carina, ruptis vinculis, a ſuo deſignato per naturam loco recedunt, ſuosque apices cochlearium formam verſus tergum habentes, offerunt.

Interim hæ duæ lamellæ, tectum & carinam conſtituentes, loricæ inſtar ſquammatæ ſunt, a pectore ad anum usque, quæ proræ, cui penis tanquam in vagina incluſus eſt, in maribus formam habent, duabusque ſpiculis ſuperius ornatæ; in fœminis vero ex quatuor antibus ſive ſpiculis oſſeis conſtant, quarum ſemper illæ duæ, ſuperior & inferior, nimirum ſpicula, in uno latere ſitæ, poſtquam paululum alvum ingreſſæ, coëunt & unicum os conſtituunt; quæ pubis oſſa interne validis inſtructa ſunt muſculis, quibuscum antes hos modo extendere tum ad fecum depoſitionem faciliorem, tum ad congreſſum facilitandum, modo contrahere ſatagunt.

Hinc in antibus, ut ex jam dictis apparet, tanquam in involucro, utriusque ſexus genitalium exitus quieſcunt, juxta ac inteſtini canalis, cui incumbunt in maribus teſticuli, piſi magnitudine, unica quaſi incluſi membrana, in cujus medio fiſſura quædam deprehenditur, quæ horum dualitatem indicat; nimirum ſi cultelli manubrio paululum dilatando dimoventur, nulla inter illos connexio per vaſcula, teſtes conſtituentia, videri poteſt. Sunt enim et horum animalium teſtes nil niſi congeries vaſculorum, multis anfractibus inter ſe complicatorum, ſuccoque albo turgidorum, quibus ex, duo dimittuntur filamenta ſuper inteſtinum currentia, &, poſtquam ferme ad ejus exitum pervenere, flectunt ſe per latus ad proſtatas; priusquam vero illas ingrediuntur, denuo reflexo curſu efformant veſiculas ſeminales inter ſe eleganter criſpatas complicatasque, quæ vero proſtatæ corpuſcula ſunt minima ad latera primi penis oſſis ſita: ſiquidem penis eſt corpus ex tribus conſtans oſſibus, primo recto in alveo latente (referto vero alba quadam ſubſtantia) & cavo, altero falcato & ex alvo prodeunte, in cujus tergo crena cernitur, quæ canaliculo membranaceo ſubtiliſſimo expletur, per cujus & prioris oſſis cavitatem genitura in uterum fœminæ ſalaciſſime ſuccumbentis proſiliendo ſalit. Tertium os eſt hemi circulare, quod tergo ſuo annectitur interne oſſi falcato, ubi vero verſus interiora ſpectat,

hiat. Qualem uſum habeat, niſi ad inteſtini meliorem cubationem inſerviat, me latet.

Incumbit & inteſtino ſexus ſequioris ovarium, quod ratione ovorum nunc majus nunc minus exiſtit: plus enim interdum quam centum, interdum vero vix triginta in illo reperiuntur. Conſtituit hoc vero ovarium pellucida admodum membrana, ſuper inteſtinum modo expanſa, modo ob dictam rationem contracta, in principio verſus pectus ſeu medium ventrem rotunda & per totum ſui tractum cava, ubi vero ad exitum tendit, bicornis fit; per medium enim dividitur, duosque efformat canales rotundos admodum craſſos, pellucidos, liquore lymphæ ſimili refertos, per quorum aperturam inteſtinum tranſit; ſub quo vero denuo coëunt in unum corpus anguſtius, ductuque ſpeciali ad exitum properans, quo ſub ductu iterum corpus quoddam rotundum, album in gyrum convolutum, latet duos auricularis digiti articulos longitudine ſuperans, extenſum, & in cujus fine tanquam in centro capitellum conſpicitur ad ſeminis milii magnitudinem accedens, cavum quoque eſt, præcipue ab initio quadantenus craſſum, & corpus hoc conſtituit & uterum & ejus vaginam, quæ in antibus ſupra memoratis ſita.

Animalcula hæc quoties ex aëre ſe demittunt, toties coire cupiunt, veneremque exercere amant, ſiquidem ſtatim alter alteri inſidet, & ita dies noctesque cohærent, tandem ſi a natura ſeu ſpirituum humorumque turgeſcentia impelluntur coguntur que, caudam mas ſub fœminæ alvum flectit, penem ſuum falcatum in uteri vaginam intrudit, ibique per horas relinquit, ſi vero manuum admotione fortiori iterum dimoventur, tam ex uteri vagina refluendo, quam ex pene profluendo prodit ſperma lactis ad inſtar album: interim mas penem in priſtinum locum non retrahere, neque fœmina extentos contrahere antes poteſt, usque dum quaſi humorum fervor deferbuit. Liquaminis hujus ſeu geniture effectus ſine dubio eſt, jamdum in ovario nata ova ſpiritu vivifico actuare & imprægnare, quo in lucem edita, aliquando nova exin progenies naſcatur. Hæc ſaltem lis adhuc

huc ſub judice eſt, quomodo uterus & ovarium inter ſe communicent, quia nullam vaſorum connexionem mihi obſervare licuit.

Figura horum ovorum eſt oblonga, tinearum ad inſtar caſeos exedentium, colorem habent luteum, non nigrum, uti noſtrates, *quod & Plinius affirmare dicitur*: unde miratus ſum, quosdam ſibi perſuaſiſſe, noſtris in oris ex atro apud nos relicto, prima ſtatim æſtate & autumno, ſemine, paſſim propullulaſſe juniores locuſtas; forſan fuere horum animalculorum ſtercora ſeu excrementa ſatis craſſa & nigra, quæ certe pedibus deſtituuntur, quæ pro ipſorum fœtura venditanda non ſunt.

Illæ interim ova lutea, non hæc, maturitate impetrata, i. e. cane vertente & autumno accedente, intra aliquot dies excludunt, non vero ſoli exponunt, ſed naturæ inſtinctu in terram defodiunt: & ſi ea in arborum frondes foliaque, imo ſaxa, deponere cogantur, ſtatim ab aëris ambientis injuria exſiccantur deſtruunturque, abſumta humidi nimirum radiculis copia.

Nempe hæ beſtiolæ rariorem quærunt terram & arenoſam, minusque compactam vel humidam, neque planam, ſed montanam, da es abſchüſſig iſt/ ibi, ulnæ interdum quadrantis longitudine, foramina condunt, quorum amplitudo digitum recipit auricularem. In hæc, inquam, defodiunt ova ſua ordinata & quadrata ſerie poſita, mucoque albo ſpumoſo obducta, qui temporis tractu a ſubjacentibus ovis arenaque intermixta, luteum mutuat colorem, quo velamine externis ab injuriis illa defendere putant. Verum enim vero etſi peroptime, ad arcendos hoſtes externos involvant hæc ſpumoſo liquore & defodiant, nihilominus inſidiæ ipſis fiunt a liquore iſto ſpumoſo ovaque conglutinante, qui temporis tractu cœloque pluvioſo, und wo der Boden lettig iſt/ putreſcit & in novam verminoſam abit progeniem, quæ ova hæc, quibus pro muro inſervire debebat, conſumit, humoremque intus in illis contentum exſugit, hinc illo exſucto & conſumto fatiſcunt, quicquid etiam in illis, quod non exſuctum relinquitur, ob privatum ambiente ab aëre balſamum, turba-

tum-

tumque ejus motum inteſtinum putreſcit, & tandem etiam non exeſa ovula perdit, ingentique fœtore deſtruit, quo facto horum ovulorum congeries in nihilum quaſi redigitur.

Attamen vermiculi illi, qui tam manifeſte ovulis hiſce exitio ſunt, commode comparantur termitibus, in principio vix conſpicui, ſenſim vero accreſcentes & quando ætatem ſuam nacti, tunc blattarum inſtar puniceum induunt integumentum, in quo tanquam exanimes requieſcunt ; an vero in novam papilionum ſpeciem degenerent, ovaque ad ſui propagationem ponant, jamdum mihi incognitum.

Sepoſitis ovis & ætatibus acquiſitis, accedenteque brumali tempore, non amplius ſegetes & prata acida depaſcunt, ſed montibus, ſaxis, frondibus arborum & ſibi ipſis, gregatim ad multa millia inſident, exanimes quaſi, mares & fœminæ hærent, quando igitur per aliquot ſeptimanas fame & tabe conſumtæ, frigore tandem ſuperveniente pereunt & vitam cum morte commutant.

Ovula nunc earum in terræ latebris ab ipſis defoſſa, per totius hiemis tempus ſepulta jacent, accedente vero vernalis anni quadrantis fine & æſtatis principio, e cavernis & ſpeluncuiis a ſolis æſtu exactuata in novam progeniem, colore nigro & puniceo variegatam, propullulant & in terram proſiliunt, formicarumque minorum magnitudinem vix ſuperantes in ſegetes prataque propiora ſerpunt & ſaltant, nocte turmatim majoribus caulibus & graminis apicibus inſident, Solis radiis tandem mane calefactæ, hinc inde ſe diſſeminant locuſtæ.

Hæc ſunt, quæ mihi obſervare licuit. Communicaſti mihi & aliorum Obſervationes, quas intactas vero omnes remitto, ne ſi forſan pagellæ hæ in lucem proveniant, locuſtas vel magis crabrones irritem. Vale interim & fave *Tuo toti*

Leucopetræ d. 20. Apr. A. 1714.

D. SAMVELI LOEBERO, Sereniſſ. Duciſſæ Saxo-Weiſſenfelſenſis Viduæ Conſiliario & Archiatro, Conſult & Practico.

FIGV.

Ambutua
Legno.
Bulua overo
Brutua Arbore

Figura I.

Locuſta mas.

a. dens molaris.
b. collare.
c. vaſcula lobos conjungentia.
d. prora.

Figura 2.

Locuſta fœmella.

e. exitus vaginæ ovarii.
f. anus.
g. exitus vaginæ uteri.

Figura 3.

Duæ locuſtæ coitum celebrantes.

a. mas.
b. fœmella.

Figura 4.

Gula, Inteſtina & cor.

aaa. gula & inteſtina.
bb. ſex lobuli in ſitu ſuo naturali.

Figura 5.

Lobuli per vaſcula cohærentes.

aaaaaa. lobuli.
bbbbbb. vaſcula intermedia.

Figura 6.

Spicula coëuntia.

Figura 7.

Genitalia virilia.

a. teſtes.
bb. veſiculæ ſeminales.
cc. proſtatæ.
1. os primum penis.
2. os ſecundum penis.
3. os tertium penis.

Figura 8.

Genitalia muliebria.

a. Ovarium.
bb. cornua ovarii.
cc. ductus cornuum.

Figura 9.

Corpus rotundum in gyrum convolutum ſub ductu cornuum uteri.

Figura 10.

Vagina uteri.

Figura 11.

Foramen quadratum, quod locuſtæ in terra parant.

)o(

DN. D. GOTTLOB SCHOBERI,
Sacræ Czaarienſis Majeſtatis Archiatri, &c.

DISSERTATIO MEDICA

De

VOMITV LETALI ab HEPATE SCIRRHOSO, PER NAVIGATIONEM INCONSVETAM & EBRIETATEM in GANGRÆNAM & SPHACELVM MVTATO, HINC VENTRICVLVM & PARTES VICINAS in THORACEM PROPELLENTE.

SI quis corporis noſtri mortem cum Republica devaſtata & penitus deſtructa comparare velit, ſane non inepte agit. Quemadmodum enim in hac nulla amplius potentia & juſtitia a ſummo Principe hujusque Miniſtris exercetur, nec ulla negotia tractantur, nullæque mercaturæ, fabricæ &c. inveniuntur; nulla civitas, nullus pagus, nullaque domicilia integra, ſed corrupta, fracta, hinc & inde diſperſa, in pulverem cineresque converſa, non ſine ſtupore atque horrore conſpiciuntur: Ita & in illa jam ante oculos ſiſtam cadaver quoddam, & dicas, quæſo, quonam motore viſcera, partesque tam externæ quam internæ gaudeant? quasnam Actiones naturales, animales & vitales exerceant? Quam miſerrime in morbis potiſſimum ſpasmodicis & convulſivis acutiſſimis viſcera e ſitu naturali ſint deturbata, ratione magnitudinis & figuræ &c. alterata,, gangræna ſphaceloque corrupta? Vt rudera hæc absque fœtore, nauſea atque averſione in conſpectum noſtrum venire vix queant.

Simile hoc in caſu ſchema, tanquam materia, diſſertatione medica haud indigna hic ſiſtitur, ad cujus meliorem conſiderationem propoſiturus ſum (1.) Hiſtoriam tam morbi, quam ipſius corporis poſt mortem ſectionis. (2) Morbi eſſentiam, ſymptomata, cauſas, Therapiam, una cum diagnoſi & prognoſi alia-

aliaque notatu digna pro viribus, explicabo. Faxit DEVS feliciter!

Cap. I.
SISTENS
CVRSVM MORBI HISTORICVM
Hujusque
PERLVSTRATIONEM ANATOMICAM.

§. 1.

Mercator quidam Weſtphalus GEORGIVS GOTTLIEB ERDMANNVS, annorum præter propter 27. æræ Chriſti 1698. Amſtelodamo per mare iter inſtituens Revaliam appulit. Et quoniam longum hoc & tædioſum iter ultra menſem ſuſtinuiſſet, ſoloque victu nautico, ex parte aſellis, carnibusque aëre induratis & fumigatis paſtus, genio ſuo magis indulgebat, hincque potum vinoſum, nec non ſpirituoſum ardentem, cœna peracta ad ebrietatem usque ingurgitabat, qua neque pes neque manus officio ſuo fungi poterant; Quam ob cauſam lecto impoſitus ad diluculum usque dormiebat, ſomno peracto nauſeabat, mox cardialgia maxime doloroſa una cum tremore capitis afflictus, materiam nigricantem fœtidam cum ſemidigeſtis alimentis evomebat, iisque unica vice duas matulas menſuras quatuor continentes; & paulo poſt patinam profundam terream vomitu repetito materiæ dictæ acerrimæ, pituitoſæ, viſcidæ ad ſex cantharos implevit & quidem maximo cum conatu, ſingultu & lipothymiis, ut ſuffocari videretur æger.

§. 2. Triſti hoc ſpectaculo amici & ſodales commoti, meum implorant conſilium. Viſo ægroto, ſtaturæ tenerioris, temperamenti hypochondriaco-melancholici, hunc levcophlegmaticum, genis collapſis, oculis torvis, colore plumbeo, una cum convulſionibus, pulſu intermittente, & fere nullo offendo, adeoque

eoque mortem præ foribus judico, nullamque hujus morbi cauſam aliam, quam ebrietatem ab aſotia conſueta contractam jam ab aſtantibus reſciſcere potui.

§. 3. In vitæ genus ulterius inquirens, intelligo, eum alias lauto & opiparo victui adſuetum, multumque intemperantiæ, & potui ſpirituoſo, ſcilicet vino Portugalenſi, ſpiritui vini & ſimilibus indulſiſſe: quibus omnibus longa hac navigatione carere coactus fuerit, unde per totum itineris curſum triſtis, languidus, atque cum alvo moroſa morboſus extiterit, ut navigationem hanc ſuſceptam non ſemel pœnituerit.

§. 4. Ne igitur me fruſtra hic acceſſiſſe videretur, præſcribo, præter clyſterem ſtimulantem, potionem analepticam, antiſpaſmadico-nervinam cum elect. Diaſcordii Fracaſt. mixtam. Externe dorſum & regionem ſtomachalem calide inungere jubbeo oleo anethi calido; Ventriculo vero emplaſtrum e theriaca cum ☍. expreſſo nucis moſchatæ & deſtillato menthæ applicandum ordino; ſed irrito ſemper & fruſtraneo ſucceſſu, ſicut etiam clyſteres, utut ſepties mutati & applicati, parum aut nihil evacuabant, adeoque æger præſenti nocte una cum crebrioribus vomitibus, vomendique conatibus, enormiore ſingultu vitam cum morte mutabat.

§. 5. Mortem hanc inopinam itineris ſocii admirantes, morbi hujus ætiologiam cultro anatomico indagandam a me propoſitam, facillime concedebant. Accerſito igitur Chirurgo & aperto abdomine, ſitum ventriculi naturalem non reperiebamus, ſed loco hujus ſe hepar inſolitæ magnitudinis & craſſitiei cum duritie ſcirrhoſa & ingenti inflammatione, & quidem potiſſimum in parte convexa; in concava vero veſicula biliaris ſatis magna, ſimilique materia, quam æger evomuit, turgida conſpiciebatur: interne tandem diſſecto in duas partes hoc viſcere, gangræna ſphaceloque corruptum vidimus.

§. 6. Separato deinde ſterno, quo ad thoracis cavitatem aditus pateret, prima ſtatim vice ventriculus in conſpectum venit, magnitudine inſignis, ita ut non modo capacitatem illius im-

pleret, ſed & cor & pulmones arcte comprimeret. Turgidus enim erat non ſolum flatibus, ſed etiam duos ad minimum cantharos materiæ ſæpius dictæ, non tamen adeo fœtidæ, continebat; Sphincter pylori a tono naturali relaxatus, apparebat flaccidus & patulus. Omentum ventriculo annexum erat laceratum, & in globulos quosdam convolutum. Duodenum & jejunum cum portione ilei pariter in thorace ſitum ſuum, ſed confuſum, habebant.

§. 7. Diaphragma integrum quidem erat, ſed eo in foramine, per quod œſophagus ad ventriculi orificium ſuperius ordinarie deſcendit, maxime dilatatum & atonum, portionem quandam inteſtini ilei continentem. In venis & ipſo corde parum ſanguinis apparebat. Lien magnitudine naturali minor, globuli inſtar contortus, colore livido, & fere exſuccus, ulteriori diſſectioni & inquiſitioni finem impoſuit.

CAP. II.
EXPLICANS
MORBI ÆTIOLOGIAM,
Cum
ADJVNCTIS SYMPTOMATIBVS.

§. 1.

MOrbus hic denominatur Vomitus fecalis, atræ bilis ſive melancholicus, & eſt nihil aliud, quam motus ventriculi inverſus, ortus ab irritatione & commotione fibrarum præternaturali, quo contenta ejus impetuoſe per gulam & os ejiciuntur.

§. 2. Vt vomitus natura eo melius pateat, ex principiis Anatomico-Phyſiologicis præſuppono cognitionem ſtatus naturalis ventriculi, ubi ſcilicet motus ejusdem periſtalticus a fibris muſculoſæ tunicæ oblique adſcendentibus & deſcendentibus,

hinc-

hincque ſe mutuo decuſſantibus, a ſiniſtro ſeu ſuperiori orificio verſus dextrum ſeu inferius, procedit, ac alimenta ibidem digeſta per janitorem ad duodenum, ut cum ſucco pancreatico & bile commiſceantur, demandat, hincque ad reliqua inteſtina jejuna, pro ſecretione chyli abſolvenda, fæces vero ad inteſtina craſſa deferuntur, & ſic per anum extra corporis pomoerium deducuntur & excernuntur. Prout *αὐτοψία* edoctus Wallæus teſtatur in epiſtola de motu Chyli p. *763*. & Thom. Corn. Conſent. Progymn. p. 224.

§. 3. In ſtatu præternaturali motus, uti dixi, eſt inverſus, & incipit a dextro ſeu inferiori, & progreditur ad ſiniſtrum per œſophagum, quo id, quod in cavitate continetur, exprimitur. Prout optime docet Helmontius Tract. Pylor. Rector. Et experimentis in ſubjectis vivis inſtitutis probat Olaus Rudbeck obſ. 20. de vaſ. ſeroſ. & Wepfferus Tract. de Cicut. aquat.

§. 4. Cauſa hujus morbi proxima eſt irritatio & commotio præternaturalis ſeu irregularis fibrarum ſtomachi & potiſſimum carnoſarum. Cum enim omnis ſenſatio per contactum fibrarum ſenſatarum contingat, facile concipi poteſt, levem, ſuavem gratamque ſenſationem & titillationem: fortiorem vero triſtem moleſtamque irritationem efficere. Inde enim duplex morborum genus narratur, unum ſcilicet, quod ſpaſmus vocatur, quando videlicet præternaturaliter ſe fibræ contrahunt, & aliquandiu in eodem ſtatu permanent; alterum, ſub nomine Convulſivorum ſeu epilepticorum venit, & fit, quando irregularis hic motus fibrarum ad tempus continuatur, etiam invito ægro.

§. 5. Cauſa remota, quæ irritationem præternaturalem antecedit, noſtro hoc in caſu fuit materia dicta nigra, viſcida, acerrima, quam veteres bilem atram & aduſtam vocarunt, & pro ſucco habebant melancholico & cauſa multorum morborum chronicorum, cujus ſedem locabant in liene. Et quoniam ſine periculoſis ſymptomatibus ejusdem excretiones vix contingebant, eam ob cauſam funeſtas & lethales judicabant. Vti

vide-

videre eſt apud Hippocrat. Lib. IV. Aphor. 21. 22. 23. & 24. His noſtris temporibus hanc materiam non unice bilem eſſe, ſed ſanguinem craſſum, fœculentum ex ſtagnatione diuturna in vena portæ & quidem in vaſis meſaraicis potiſſimum corruptum, & depoſitis particulis ſulphureis & oleoſis acerrimum factum, experientia Prudentum Medicorum docet. Impoſſibile enim eſt, tam enormem bilis quantitatem ex hepatis ſubſtantia excerni & per ductum choledochum evacuari poſſe, prout in hoc noſtro caſu obſervatum, & in cholera aliisque morbis a Practicis notatum eſt. Hæc materia ratione quantitatis nimiæ in ventriculo collectæ & qualitatis acrioris, fœtidæ &c. ventriculi fibras irritare, & ad motum hunc inverſum concitare ſufficiens fuit.

§. 6. Vt igitur materiæ hujus excretæ natura magis pateat, dico eandem non eſſe unius generis, ſed maxime compoſitam: Videlicet (1) ex alimentis & præprimis a potu exceſſive ingurgitato. (2) Ex chylo crudo, indigeſto & pituitoſo. (3) Ex fermento ventriculi, inteſtinorum, aut ſucco pancreatico corrupto. (4) Ex mucoſis putridisque humoribus, ſanguine puta ſerove tam cum atra bile ex hepatis ſubſtantia gangrænata & ſphacelata per ductum proprium ad duodenum, & hinc ad ventriculum delatis, quam etiam ex ipſis vaſis ſanguiferis ventriculi, inteſtinorum, lienis, aliarumque partium vicinarum ſanguis eſt eruptus & cum modo enarratis humoribus pravis excreatus.

§. 7. Subjectum igitur morbi eſſentiale, ſeu per ſe, non eſt ventriculus, ſed epar. Cum enim multum deditus fuerit ebrietati, ingurgitans quosvis ſpiritus ardentes, & vina generoſiora &c. immodice, hoc ipſo læſa digeſtione ſanguinem reddidit magis tenuem, ſeroſum, acrem vappidumque. Hinc ſpiritus torpidiores & debiliores evaſerunt in motu, ut hinc neceſſario, læſa cauſa efficiente omnes functiones in corporis œconomia alteratæ atque turbatæ fuerint. Potiſſimum vero æger levcophlegmatiam & cacochymiam, ſuppreſſionem alvi, dolores in hypochon-

chondriis, obſtructionem hepatis, ejusdemque tumorem ſibi contraxit, quem non parum auxit potus minus fermentatus, cibusque durior, quibus per totum itineris curſum uſus eſt. Itaque tumor hepatis degeneravit in inflammationem, quæ ſucceſſu temporis in ſcirrhum, & tandem accedente motu navigationis inconſueto, ultimaque ebrietate in gangrænam ſphacelumque mutata eſt.

§. 8. Ex hactenus igitur dictis liquet, ebrietatem ultimam ſaltem hujus morbi cauſam occaſionalem extitiſſe; quatenus nempe (1) Exceſſus ingurgitati ſpirituoſi & vinoſi potus inflammationem hepatis auxit, eandemque ad gangrænam ſphacelumque deduxit. (2) Quantitas liquorum aſſumtorum nimia vaſa dicta ſanguifera dilatarunt, & ad ruptionem usque redegerunt.

§. 9. Symptomatum ætiologia, & quidem nauſeæ & conatus vomendi conſiſtit in eo: Nempe cum materia cauſtica, atra putridave ex hepate putrido per ductum choledochum perveniret ad pylorum, quasdam ſaltim illius & connexi ventriculi fibras irritavit, & ad irregularem commotionem diſpoſuit, unde nauſea. Cum vero inſufficiens fuerit hæc irritatio ad omnes aut potiores convellendas fibras ſtomachales, non vomitum, ſed conatum ſaltem vomendi concitavit. Continuata nihilominus hac convulſione per œſophagum ad os usque, quid obſtat, ut inde expreſſionem & effluxum ſalivæ ex glandulis ſalivalibus una cum tremore labii inferioris derivare haud queamus? quemadmodum etiam cardialgiam notamus, quando ob retentum in ventriculo hoſtem ſuperius ventriculi orificium maxime ſenſatum & καρδία dictum, afficitur atque læditur.

§. 10. Et hæc dicta ſymptomata ordinarie fere in omnibus vomitibus concurrunt, & non raro moleſtiora ſunt ipſo vomitu. Sequuntur nunc plura periculoſiora & mirabilia, quæ in noſtro

caſu notanda veniunt. Incipiamus a tremore capitis, cordis, artuum, eorumque convulſionibus; vertigine, lipothymia &c. quæ tanquam majus & minus inter ſe differunt, & per ſympathiam nervorum & quidem, ad mentem Williſii, octavi paris commode derivantur; quatenus nempe orta convulſione in duodeno, continuatur illa ad ventriculum, cor, œſophagum, caput, hujusque muſculos, afficiendo non modo nervos, ſed etiam membranas, glandulas, partesque muſculoſas.

§. 11. Inter mirabilia hujus morbi accidentia refero, quod ab atrocioribus hisce convulſionibus, partes & viſcera nonnulla a ſe ſeparata, lacerata & in locum alium delata ſint. Ipſe profecto non crediidiſſem, niſi mei & aliorum oculi effectum hunc vidiſſent, & ratio coacta ſit concludere, revera hoc contigiſſe.

§. 12. Videamus, quid alii hac in re ſint experti. Legi apud Sennert. in Praxi pag. m. 428. Se ſeptem ſuppoſitoria vidiſſe in motu periſtaltico inverſo per vomitum rejecta eſſe; hoc ut impediret, ultimum ſuaſit ſuppoſitorium filo ſextuplo ſatis firmiter ligare, putans ſic motui præternaturali reſiſtere poſſe, verum inteſtina & hoc abripuerunt, & per os una cum filo rejecerunt.

§. 13. Audiamus nunc alteram hiſtoriam, quæ rupturam ventriculi probat, eaque proſtat apud Franciſc. Sanchez, Medicum & Profeſſorem quendam in Academia Toloſa, in Libro Obſervationum in Praxi pag. 376. Vbi narratur de fabro aciculario, qui cum nauſea preſſus, ad vomendum ſe contuliſſet, valdeque anniteretur, crepitum ſenſit ad ventriculum, quaſi corporis, quod abrumperetur. Ex eo autem tempore maximo ventriculi dolore infeſtatus, nec ſolidi, nec liquidi quicquam, ſine maximo in fundo ventriculi dolore, fere usque ad deliquium, donec cibus ingeſtus deſcenderet ad inteſtina, deglutire

po-

potuit. Accedente igitur febri, ſeptimo die obiit. In diſſecto cadavere obſervatus fuit ventriculus quatuor digitorum latitudine ab inferiori orificio abruptus, interiori tunica tantum pollicis amplitudine.

§. 14. Et quid aliud, quæſo! fuit hernia ventriculi, cujus meminit Fr. Hildanus in reſp. ad Michaëlem Doringium, quam ruptura ſitusque hujus viſceris mutatio? quæ a potiuncula antimoniata, atroces vomitus & convulſiones concitante, eſt contracta. Similem etiam obſervationem ab antimoniato remedio vide ſis apud Bonett. in Sepulchreto ſive Anatomia Practica L. 3. ſect. 8. obſ. 27. §. 2. p. 103. Tomi ſecundi. Et in Anatome cholericæ virginis apud Barthol. Hiſt. Anatom. Cent. 2. Hiſt. 81.

§. 15. Ventriculum etiam in cavitatem thoracis depulſum, læſo diaphragmate videre eſt apud Sennert. Inſtit. 2. c. 13 & Obſ. Chir. Cent. 2. obſ. 32. & River. Cent. IV. obſ. 67. Etiam apud Blancard. ſimile proſtat exemplum de fabro quodam, cujus centrum diaphragmatis nervoſum cultro perforabatur, per quod deinde ventriculus cum inteſtinis ſurſum ad thoracem aſcendit. vide ejusd. Anat. Pract. rationalem Obſ. 2. p. 3.

§. 16. Præ ceteris vero notatu digniſſimus eſt ſequens caſus, qui cum meo antehac deſcripto in multis concordat, quem primus edidit B. Michaelis in Programmate 8. Calend. April. 1659. hic Lipſiæ, & de novo publicatus a Bartholino Cent. 6. obſ. 55. ita ſonans: Studioſus ante decennium obſtructiones quasdam ſenſerat, ex quibus ſumma ventriculi debilitas ob denegatam excrementorum ejectionem & varia ſymptomata, graves ſingultus & infiniti propemodum vomitus exorti, quibus ita fuit viribus fractus, ut in lectum conjiceretur. Remedia tam externa, quam interna adhibita effectu caruerunt, quod nihil contineret ventriculus, ſed quicquid recepiſſet, ſtatim rejiceret.

Noctu tandem proximum diem ſolis antecedente τὸν μακαρίτην vomitus ſic afflixerunt, ut ipſum præcluſo penitus exitu, ſuffocaverit. Abdomine aperto, cum moles pinguedinis tres transverſos digitos ei inſtratæ, impedimento eſſet, quo minus ad conſuetam ventriculi ſedem, quæ eſt ſub diaphragmate inter hepar atque lienem, pervenire liceret, placuit prius aperire thoracem: Vix remotum erat ſternum, ubi in ſiniſtro latere corpus quoddam glanduloſum ſe nobis in conſpectum daret, quod primo quidem intuitu pro pulmone depravato habebatur, ſed mox omentum eſſe, & ſub eo latitare ventriculum, cunctis obſtupeſcentibus, deprehenſum eſt. Ad pleniorem hujus ventriculi præternaturalem ſitus cognitionem, ſejungebantur inteſtina a meſenterio, cum quibus ita comparatum erat, duodenum cum portiuncula ſubſtrati pancreatis e thorace proveniens, per peculiare foramen in ſiniſtro itidem latere amplum & nerveo circulo circumſcriptum diaphragma perreptabat, cumque reliquis inteſtinis continuatum erat usque ad colon, quod ex abdomine per prædictum foramen in thoracem tranſiens, ibidem cum omento, cui firmiter erat connexum, ventriculi fundum in duas quaſi partes dividebat, ac rurſus miro anfractu deorſum tendens, atque eadem via ex eodem diaphragmate rediens foramine, inteſtinum rectum, longum ſatis ac gracile, & conſpicuis rectis transverſisque fibris præditum conſtituebat: Hepar inſolitæ craſſitiei ac magnitudinis, ut ſcilicet ſpacium deficiente ventriculo expleret, diaphragmati erat annexum: Ipſe autem ventriculus in thorace, cætera liber, inferiori parte ligamentis aliquot membranoſis diaphragmati & pleuræ circa coſtas ſpurias adhærebat, ſuperiori claviculas fere attingebat, ſiniſtrumque latus plane occupaverat, ita, ut vix minimæ ſiniſtri pulmonis particulæ locus ſupereſſet: Cor vero de ſede ſua in dextrum latus depulerat, & dexter pulmo, cordi cedens, ſub eodem ſpinæ dorſi adjacebat: Oeſophagus ad diaphragma progrediens, os ventriculi nonnihil deprimebat, ut non longe a pyloro deſineret. Exſecto demum

ven-

ventriculo cum annexis partibus, lienem, qui principio nullibi apparebat, in propria capſula, quam duplicatura diaphragmatis in ſiniſtro latere formaverat, invenimus, ſanum alias, ſed lividum & exilem, ac per vas breve ventriculo connexum, diaphragma totum erat carnoſum; Poſtremo etiam liberum materiæ ex ventriculo patere exitum, eandemque ex inteſtinis, ob hiatum relaxati pylori pleno impetu remeare poſſe, animadvertimus, qui cum incideretur, ingens vis ſcaturientis materiæ exinde profluxit, unde ab opere deſiſtendum fuit.

§. 17. Præterea conſtat quoque experientia, interdum ab intumeſcentia præternaturali partium vicinarum ventriculum depulſum eſſe ad thoracis cavitatem, quale quid de immani renis ſiniſtri tumore obſervavit CAROLVS PISO de morb. a ſero Sect. 2. part. 2. c. 7. Et dubium nullum eſt, etiam hoc factum eſſe tam in obſervatione præcedente, quam etiam in noſtro caſu ab inſigni magnitudine hepatis. Scilicet, cum ſurſum tendant motus convulſivi in dictis caſibus, & adhuc accedat moles nimia cujusdam viſceris comprimens & ſurſum pellens, non aliter fieri poteſt, quam ut conatus naturæ depravatæ augeatur, & ſic a duabus ad perniciem conjunctis cauſis, ſimile malum oriatur.

§. 18. Interim tamen credendum non eſt, ventriculum, ruptis duabus membranis, ſuperiori pleuræ & inferiori peritonæi, quibus œſophagus cum foramine dicto connectitur, per foramen illud, in tanta mole tranſire potuiſſe, ſed potius hoc factum eſt, ventriculo aut vacuo exiſtente, aut fibris carneis muſculi diaphragmatis inferioris foramen œſophagi cingentibus, renitentibus, & per relaxatum pylorum ad inteſtina exprimentibus quicquid in ventriculo & connexis partibus inteſtinorum, hunc concomitantibus, a vaporibus & humoribus contentum

erat. Hoc facto, continuatis hiſce motibus convulſivis, materia collecta & contenta ſurſum propulſa eſt, unde ſub magnitudine deſcripta ventriculus turgeſcere & apparere potuit.

§. 19. Hæc tandem moles ventriculi (1) exhauſtis per dictos vomitus enormioribus humoribus cum ſpiritibus vitalibus, cor debilitatum omni prorſus motu orbavit, circulationemque ſanguinis omni ex parte ſuppreſſit. (2) Læſo diaphragmate, muſculi thoracis pectus attollere, thoracem ampliare, pulmoque ſe expandere & inſpirare non potens fuit; hinc neceſſario cum ultima aëris exſpiratione, ipſius animæ exhalatio in noſtro ægro, & ſic vitæ cum morte commutatio contingebat.

§. 20. Quoad Diagnoſin notetur, omnem vomitum acutum & lacerationem & ſitus mutationem minari ægris, certiorem tamen de facto reddit Medicum, (1) ſi cauſæ præceſſerint peſſimæ conditionis & potentes ad ſimilem morbum efficiendum, v. gr. aſſumpta antimonialia & mercurialia non rite edulcorata & præparata. It. alia cauſtica & venenoſa. (2) Si crepitum aut ſonitum audiamus partium dilaceratarum, & ipſe æger ſimiles dolores, locique mutationes partium ſentiat. (3) Cum oculis & manibus palpando non deprehendamus partes in ſitu naturali, tunc non dubitandum eſt de præſentia hujus morbi.

§. 21. In prognoſi formanda non errabit Medicus, ſi leviorem v. g. extenſionem cum aliquali etiam, & minori ſeparatione partium adhuc ſanabilem pronunciet; enormis vero ſi fuerit, omnis curationis ſpes evaneſcit, & eſt æger nihil aliud

- - *gelidæ niſi mortis imago.*

§. 22.

§. 22. Adeoque cura juxta notiſſimum, quod vulgo dicitur, eſt inſtituenda, & ita ſonat:

Principiis obſta, ſero Medicina paratur,
Cum mala per longas invaluiſſe moras.

Quomodo enim eſſet poſſibile, eruptum ex abdomine ventriculum, & ſurſum in thoracem, cum aliis connexis partibus, uti pancreate, inteſtinis, vaſis ſanguiferis & nervis &c. propulſum, reſtituere in ſitum naturalem? Etiamſi vita ſuperſtes maneret ad aliquod tempus in ſubjectis robuſtioribus? Quis gangrænæ ſphaceloque in hepate mederi auſit? Itaque hic morbus nullam requirit curam, ſed pro ſimpliciter & abſolute lethali eſt habendus. Quod ſi vero ſtatim ab initio acceſſiſſet Medicus, antequam gangrænatum & ſphacelatum fuiſſet hepar, tunc equidem remediis tumorem diſcutientibus, aperientibus, humores noxios evacuantibus, partes roborantibus &c. medelam inſtituere potuiſſet, præſertim cum æger intemperantiæ valedicens optimæ diætæ in ſex rebus ſic dictis nonnaturalibus ſtuduiſſet, eamque continuaſſet ad tempus. Tunc forſitan ſanitatis amiſſæ recuperandæ ſpem non levem, benedicente DEO! affulſiſſe, mortisque inopinatæ horam non tam cito illum appropinquaſſe, dubium nullum eſt.

§. 23. Quid præterea levi facta laceratione ſit faciendum, paucis dicam. Nimirum (1) Convulſiones acutiſſimæ per opiata, antiſpaſmodica & nervina interne ſunt ſiſtendæ. (2) Ligaturæ fortiores ſunt adhibendæ, quippe quæ impetum nervorum non modo refringunt, ſed etiam locum patulum anguſtant atque occludunt, hinc penetratio viſcerum impeditur. (3) Non negligenda quoque eſt cucurbitulæ majoris applicatio ad ventriculi aut umbilici regionem, hæc enim eundem fere effectum ac ligaturæ præſtant, niſi quod operatio illarum ſit mitior & magis commodior.

§. 24.

§. 24. Remittentibus tandem convulſionibus, cura paragrapho ſequenti deſcribenda, in auxilium eſt adhibenda; & hac etiam, fortunante DEO! feliciter cedente, ad temperantia, balſamica & vulneraria progrediendum eſt, quo non ſolum humores ad feliciorem conſolidationem diſponantur, ſed etiam partium fibræ ſolutæ ad unitatem contrahantur & firmentur.

§. 25. Solemus alias in vomitu acuto, præſentibus & abundantibus humoribus præternaturalibus, copioſum ſuadere Thee calidæ potum, atque ſic corpori commodum præbere vehiculum ad melius evacuandum & exturbandum hoſtem internum. Hoc facto, ultimo gratis ſtomachicis, temperantibus & anodynis &c. tota abſolvitur cura.

§. 26. Tandem diæta colophonem imponit operi medico, ſi nimirum (1) aër eligatur temperatus, purus & ſerenus. (2) Cibus & potus ſit facilioris digeſtionis, optimum ſuccum & particulas ſpirituoſas in ſe continens, uti ſunt ova recentia & carnes pullorum, gallinarum, perdicum &c. cum gratis ſuavibusque aromatibus conditæ, & cum potu vini generoſioris aſſumptæ. (3) Quies magis ſuadenda eſt cum (4) ſomno: Potiſſimum vero (5) animi pathemata ad lætitiam & tranquillitatem diſponantur. (6) Excreta & retenta naturæ regulis reſpondeant. Tantum. DEO ſit pro conceſſis viribus Laus, honor & Gloria & nunc & in S[illegible] æterna

Dn.

Dn. D. MICH. FRID. LOCHNERI

Mantiſſa ad Schediaſma de Parreira brava.

POſtquam in ultimo Ephemeridum tomo levidenſe de Parreira brava exhibui ſchediaſma, totus in eo fui, ut quicquid ejus ulteriori dilucidationi inſerviret, colligerem, firmandaeque ſententiae meae, Caapebae foetum eſſe exponerem. Vana per longum temporis ſpatium ſpe deluſus, tandemque certior factus, Cl. Gothofredum Parreirae bravae examen Academiae Regiae Pariſinae juſſu ſuſcepiſſe, vix ſcribi poteſt, quanto deſiderio flagrarim, librum, in quo Hiſtoria Actaque hujus Academiae continentur, inſpiciendi. Nec enim mihi intermortua Illuſtriſſimae Societatis hujus memoria, ad quam ante triginta, et quod excurrit annos, dum Lutetiae degerem, cum amiciſſimo tunc, nunc beatiſſimo Eiſenſchmidio, Argentoratenſium Archimede, mihi tam felici eſſe licuit, ut Excell. Hombergio parario, quod grata ſemper mente recolo, facilis patuerit acceſſus aditusque; licet non tantam tunc gloriam, quantam nunc, Regia ſuffragante gratia munificentiaque, acquiſiverit. Erecta quippe jam Anno 1666, Regiae quaſi Anglicanae An. 1663. fundatae aemula, maximum tamen incrementum Anno 1699. poſt Riswycenſem Pacem ſtabilitam cepit, quo Regio juſſu ab Eminentiſſimo Franciae nunc Cancellario, Dn. de Ponchartrain, cui curam hanc Gallorum demandavit Monarcha, aucta legibus, ſtipendiis ditata, in meliorem ordinem redacta, noviterque quaſi reſtituta, operam praecipuam conferente ac commodante Illuſtriſſimo Academiae Praeſide Dn. Bignono, Abbate S. Quintini, Conſiſtoriano Comite, cujus Avunculus Magnus Franciae Cancellarius, quae fuſius recenſita leguntur in libro a Dn. Fontenelle Gallice inſcripto: l'Hiſtoire du Renouvellement de l'Academie Royale des Sciençes en MDCXCIX.

Nec hic ſubſtitit favor Regius, ſed eo devenit, ut conventus locum Academiae conceſſerit in Regia Luparae, ſtupendo illo opere, quod in-

- - - inceptum a Proavis imperfectumque relictum,
Pacatis LVDOVICVS agens placida otia rebus,
Tantum opus abſolvet molemque aequabit Olympo.

Academiae equidem hujus Regiae laudibus numerandis nominandisque imparem me eſſe profiteor: neque enim quisquam, ſi vel maxime omnes plagas luſtraverit, a Gadibus usque Auroram et Gangem, juncta Anglicana Societate Regia, doctiores conſeſſus inveniet, aut qui majori cum gloria dignitatem ſuam, innumeris variae eruditionis et naturalis ſcientiae documentis editis, tutati ſint, ut non immerito inter Academias recenſeri poſſint [illegible]

Praecipuas, quas Phoebus habet, quas prae omnibus ultro
Spreto Helicone novemque colunt ſua cura Sorores.

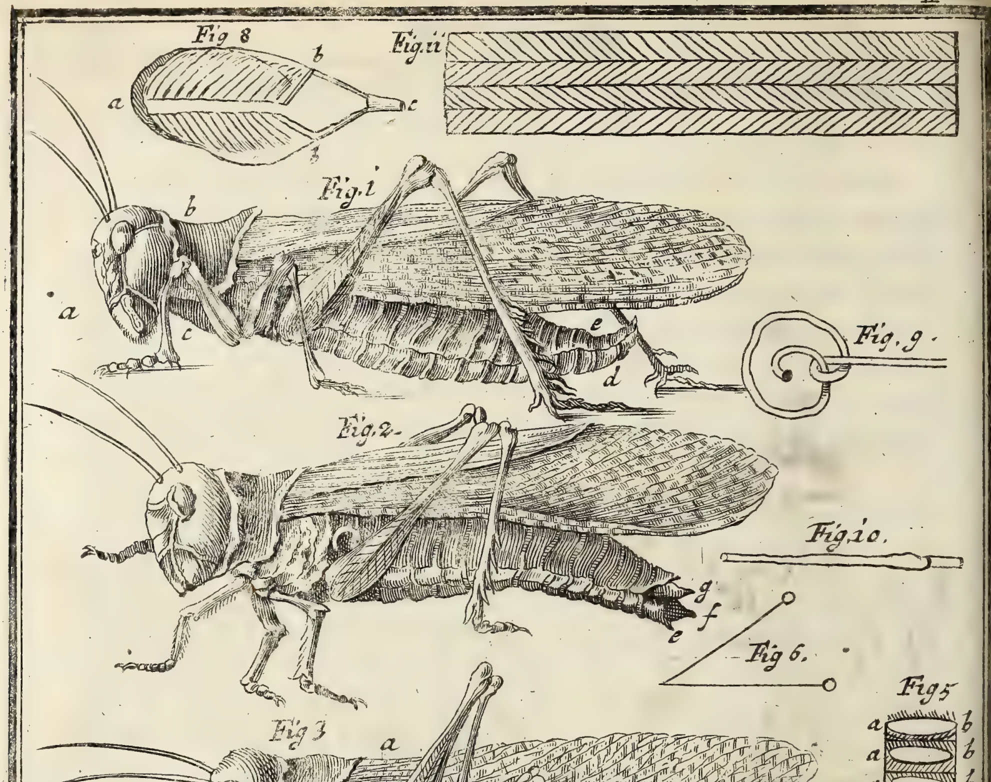
In venerandae hujus Academiae Actis Ann. X. p. 78. Edit. Belgicae, ut ad rem ipſam me convertam, Excell. Gothofredus, cujus Botanica varia obſervata, his in Actis hinc inde recenſita, omne punctum ferunt, examen quoque Parreitae bravae ex Academiae edicto inſtituit, ex quo nonnulla ad ſupplendum de hac radice ſchediaſma noſtrum, pace Viri hujus doctiſſimi licebit depromere.

Inventionis gloriam cum Illuſtriſſ. Dn. Amelotio communem habere aſſerit Dn. Rouillard, ejus in Legatione Luſitanica ſucceſſorem, qui primitus Galliae radicem hanc intulerunt, majori digniores laude Nicotio, qui Peto, pariter e Luſitania allato, Galliam ditavit, hancque plantam ab ejus nomine nobilitavit.

Quod ad cognomen radicis *Botou* ſive *Botoua* attinet, vel ut ab aliis effertur *Botjam*, nominis ſono delinitus Dn. Gothofredus, eandem quam *Butua* vel *Brutua* Jacobi Zanoni eſſe aſſerit. Cui pollicem premit Dn. Jo. Baptiſt. Chomel. dans l'Abregé de l'Hiſtoire des Plantes uſuelles in 12mo Pariſiis edit. p. 192. 193. qui Butuam ſive Brutuam Zanoni in Iſtor. Botanic. A. 1675. Bonon. Italic. edit. p. 59. et *Ambutua* lignum, Tab. XXI. delineatum, et Parreiram bravam matrem agnoſcere eandem credit.

Fa-

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY.

Fig 8
Fig.11
Fig.1
Fig.9
Fig.2
Fig.10
Fig 6
Fig5
Fig 3
Fig.7
Fig 4

Fateor equidem me, ſimulac nominis Botuae vel Botjam notitia mihi facta, Zanoni probe inſpexiſſe opus, cumque quoad omnia ab arbore, lignoque ac radice, illic deſcriptis, Patreiram noſtram differre cernerem, nullam plane in ſchediaſmate rei hujus injeciſſe mentionem. Perlecta autem Cl. Gothofredi Chomeliique ſententia, accuratius licet Zanoni deſcriptionem *Butuae* vel *Brutuae Ambutuaeque* perpendens, non tamen menti meae imperare potui, ut huic ſubſcriberem hypotheſi. Ne vero mihi ſoli ſapere videar, haud inconſultum duxi, ipſiſſimam Zanoni delineationem B. L. exhibere, ejusque aequae cognitioni judicioque rem omnem relinquere. Audiamus quid

- hic Myſtes Naturae arcana Parentis
e latebris dias in luminis eruit oras.

Producam autem locum Latiali toga indutum: *Butua* ſive *Brutua in regione Mozambique Indiae orientalis naſcitur, planta revera inter rarisſimas recenſenda, nec, quantum ſcio, apud alios recenſita; & mihi quoque nulla ejus notitia ſuppetit, quamvis variis praedita virtutibus, quæ exponuntur in Manuſcriptis Rev. P. Matthaei. Arbor eſt, quae in divaricatis radicibus facta transverſim ſectione, ſolis exhibet imaginem, id quod figura expreſſa exhibet. Perſuaſus ſum, nemini hoc legenti incredibile fore, arborem hac gaudere qualitate, cum & in noſtro climate, ſimili ſignatura, licet non tam accurate expreſſa, repertu detur, aliis innaſcens arboribus, viſcus quernus dictus, e quo præter uſum medicum in officinis Pharmaceuticis quotidie obvium, coronae vulgo precariae dictae adornantur, nomine coronarum e ligno ſolis factarum cognitæ.*

In Muſeo meo lignum quoddam nomine Ambutuae aſſervatur, nominis ſono ab hactenus deſcripto parum vel nihil, uti judico, diſcrepans. Lignum formae rotundae, ſed imperfectae eſt, cortice ſubtili, coloris caſtanei obſcurioris tectum, quo detracto lignum per longitudinem ſtriatum apparet carnei coloris et argentei ob lineas quasdam interſecantes ſibi conjunctas, facile tamen ſeparabiles, viſuique gratisſimas. E variis componitur tunicis,

totidem quaſi cannas exhibentibus, quarum una alteri ſuperimpoſita, initium e medulla ſumentes, quam ſecunda ambit, hanc tertia & ſucceſsive aliae, ſecundum ligni craſſitiem. Lignum diſſectum, in meditullio varios exhibet fibrarum flexus, ſive elegantem texturam telis aranearum, quae in domibus & palatiis majoribus reperiuntur, non abſimilibus, ut e figura aeri inciſa elucet. Et hoc forte lignum erit arboris ſuperius deſcriptae, quippe cum haec in radice ſolis figuram repraeſentet, haud difficulter quis colliget, in arborum ramis alteram, non valde diverſam figuram reperiri, præcipue cum eodem ferme nomine gaudeat. Hoc ligno, ſi fides, qui illud mihi attulit, Rev. nempe P. Johannes Antonius Montecuculi e Capucinorum ordine ſaepius in hoc opere a nobis laudatus, habenda, Indi utuntur ad reſolvenda maturandaque apoſtemata interna, & temperandam ſanguinis acrimoniam in ſubſtantia pulveris in aquae vehiculo exhibetur, impaſtatur pariter cum lacte et apoſtematibus externis applicatur. Maſticatum ſaporis eſt amari juncta quadam acrimonia.

Apud eundem Zanonum nel Pendice ſive in Appendice ex Schedis R. Patr. Matthaei ſupra allegatis p. 209. haec referuntur: *Reperitur in Moſanbick arbor, vocata Brutua, cujus radix eſt magnae aeſtimationis, (Corticem habens ſubnigro colore, intus vero ſubalbo) quibusdam circulis ſeu partibus veluti muſculis compacta, et gravis eſt non levis, cujus virtus mirabilis eſt ad apoſtemata reſolvenda, ſi tantillum de ea in potu ſumatur. Putant, quod haec radix ſit illa, quae vocatur RANGAIRE, vulgo MANIKAL magni pretii & virtutis.*

Abſit, ut his a Zanono relatis ſubſcribam, et Parreiram bravam ac Butuam, Brutuam Ambutuamque unam pronuntiem eandemque. Quicunque rem ſagaciter inveſtigabit, et preſſius comparationem inſtituet, mecum reputabit, toto caelo differre. Nolo equidem de Patria movere litem: Butuae enim Zanonus Moſambique eſſe aſſerit, Africae ſecundum R. P. Maffejum Hiſt. Indic. Libr. III. tractum, olim *Praſium Promontorium* nominatum, cum ad unum omnes, qui Parreirae bravae hactenus meminere, Americanae originis pronuncient. Plurimum pro me militat maxima,

xima, quae binas plantas intercedit, diſcrepantia ſtructuraeque diverſitas, quae cauſa eſt, ut Butuam ſive Brutuam et Ambutuae lignum Lectoris oculis exponere decreverim, criſin illius expectaturus, an cum Parreira brava ullo modo conveniat. Arbor eſt Brutua ſive Butua; Parreirae autem nomen ipſum vitis vel ſcanſilis plantae progeniem facit. Nec cannulatae Ambutuae compagem in radice Parreirae, nec Butuae radicis ſolis aemulam imaginem, nec aranearum telis ſimile textile unquam quis deprehendit. Certe vocis Butuo vel Butuae, Botjam et Butuam ſono allecti Viri Clariſſimi, ad Zanoni Brutuam converſi ſunt. An felici omine, penes Lectorem ſit arbitrium.

Ad nominis *Botnam* vel *Botjam* aliam, et Parreirae convenientiorem et propiorem originem nos conjectura ducit, ſi illi locus ſupereſſet. *Buto* vel *Budo* in Sinenſi vel potius Japonica lingua vitem viniferam denotat, *jam* vel *jama* autem ſylveſtrem, ut *Budojama*, et contracte *Butjam*, ſit ejusdem plane ſignificationis ac Parreira brava, a qua voce corrupte Butnam, Butua nata videtur. Sed haec omnia exinde fluunt, quod non conſtiterit Parreirae natales in Caapeba eſſe quaerendas, quod a nobis in ſchediaſmate fuſius demonſtratum.

Sed pertinent haec ad illa, de quibus Hiſtoria Academiae Pariſinae: *Ces ſortes des doutes ſavans ſont plus propres a faire honneur a celuy, qui les propoſe, qu' a inſtruire ceux, a qui ſont proposé.* Ad utilia calamum convertimus. Quae de duplice radicis Parreirae ſpecie habet, attentionem merentur. Sic enim Acta: *Vidit Dn. Gothofredus binas Parreirae bravae ſpecies, ſi modo colorum differentia ſola ad duas ſpecies diſpeſcendas ſufficit. Prima et quidem maximi uſus, externe bruni coloris eſt, interne autem bruni flaveſcentis. Secunda ſpecies externe albicat, interne ad flavum citreum colorem accedit. Haec ipſa adhuc recens carnei coloris eſt, et ſucceſſu temporis pallet. Ambae ſunt ſubſtantiae durae, poroſae tamen et ſpongioſae. Guſtu gaudent amaro levidenſi, immixta aliquali dulcedine liquiritiae aemula. Craſſitiem ſaepius pollicis habent.*

Si quae ſentimus, nobis libere pronuntiare licet de binis his

ſpeciebus, *Raiz de noſſa Senhora* et *Parreira brava* confunduntur, id quod e viribus in fine annexis pariter patet. Nec mirum, cum jam Piſonis tempore pro diverſis habitae, licet Caapebam unam matrem agnoſcant, nec aliter quam aetate indeque dependente magnitudine fibrarumque duritie et colore diſcrepent.

Sed miſſis his, viribus medicis intentus, in ſupplementum ſchediaſmatis noſtri Cl. Gothofredo conſentiens, Parreiram noſtram plantis utiliſſimis accenſendam reor, eamque in colica vulgo dicta nephritica vix fallere, id quod experientia edoctus confirmare poſſum, et ex tot clinicis obſervationibus unica hac fulcio.

Vir mediae aetatis, (quae alias *tutisſima* dicitur, utpote quae neque juventae calore, neque ſenectutis frigore infeſtatur, ſecundum Celſum noſtrum l. 2. c. 1.) corripitur doloribus ſupra renes acutiſſimis, hinc inde vagantibus et per omnem inteſtinorum circuitum aberrantibus inque pectinem declinantibus. Renum quartum morbum judicavi, a divino Coo noſtro deſcriptum. Aſſociavit ſe huic malo Stranguria, ſtillans cum dolore urina, ſive ut Vegetius Libr. III. Art. Veterin. cap. XV. exprimit: Veſicae indignatio, qua mingere quis non poteſt, crura flectuntur, et venter ad terram demittitur. Accuſat aeger Pepones aliquot immodice aſſumptas, alimentum φυσῶδες καὶ ἀκατάλληλον στομάχῳ. *flatuoſum et inconveniens ventriculo.* Alvus ſuperveniens adſtricta cumulavit malum; iteratis tamen clyſteribus ſollicitata ſcybala educit, tantumque flatuum clariſonorum per inferius guttur ſe praecipitantium numerum, ut illud Divi Hipponenſium Antiſtitis de Civit. D. in memoriam revocaverit, ſcribentis: *nonnulli ab imo ſine pudore, ita numeroſos ſonitus edunt, ut ex illa etiam parte cantare videantur.*

Alvo ſic aperta, ſucceſſit pariter Vrinae fluxus, ſuperſtite tamen in renibus dolore extrorſum vergente, non amplius vago, ſed fixo. Colicam hanc Nephriticam judicans, Parreiram bravam exhibui, tanquam hujus mali ſpecificum, e Clar. Helvetii mente, remedium et quidem in Pulvere, Elaeoſaccharo Cort. ☉ mixto, in Infuſo Acmellae ſumebat Eſſent. Parreir. brav. ♀ſ. Continuato horum medicaminum uſu profluit urina vulgo pultacea, ſive urinae pallidae craſſae cum contento albo viſcido tenaci matulae adhaerente excretio. Per alvum cum ſcybalis et flatibus ſeceſſit mucus gelatinoſus, tremulus, bile tinctus, borborygmorum ſi non mater ac materia, certe retinaculum; quibus per octiduum fluentibus, et cauſa illa morbifica ſublata, malum quoque ceſſavit. Ju-

Jungam huic flatulento affectui e Diario meo Clinico flatulentiorem: Quinquaginta Annorum foemina paroxyſmis hypochondriaco-hyſtericis ſaepius excruciata, tandem incurrente in ſenſus tumore abdominis duro, renitente, inſtarque tympani, cum percutitur, ſonum edente affligitur, illoque morbo afficitur, qui a Nicandro in Alexipharm. ὕδρωψ τυμπανόεις dicitur. Comitantur malum pectoris anxietates ex diaphragmate ejus cavitatem coarctante, ſuccedit tandem tenſio cordis lypothymiae cauſa. Sicca et exſucca hinc lingua a ductibus ſalivalibus viſciditate obſtructis, inſomnes ob inquietudinem noctes; appetitus proſtratus et fere nullus, pulſus juſto celerior, debilis tamen, calor depaſcens et pene marasmodes; crura neque tumida, nedum oedematoſa. Vrinae parcior excretio, et eo ipſo, dum emittitur, ob praecluſam a viſcida materia viam ſupprimitur ad momentum, mox tamen guttatim redditur. Alvus non niſi ſollicitata reſpondet, absque flatibus tamen, ideoque ſine levamine. φαινόμενα haec ὑδερῶτα ξηρὸν Hippocratis oſtendebant, curatu difficillimum affectum, Hecticae in hac aegra proximum. Vocatus ad hanc male affectam, triſtia auguria canens, dimiſiſſem illam Divi Coi noſtri dictis obediens, qui vetat deſperatis adhibere medicinam. Exhibui tamen, ut flatus intra abdomen incarceratos, illudque elatere ſuo renitente tympani inſtar diſtendentes propellerem abigeremque, carminativa varia, ſed temperata, cum Volatilia ſulphurea plusquam Aeolia rarefaciendi virtute, malum adaugeant potius, quam tollant, ſuffocationis metum inducendo. Sed per tres ſeptimanas irritus labor, et, ut in proverbio eſt, ventis loquor; aegraque ſuccubuiſſet, ni emollientibus clyſteribus, et tandem e tabaci fumo per machinas illas fumiductorias, a Cl. Stiſſero ſuppeditatas, immiſſis, dolores aegrae vix ferendos mitigaſſem. Nec mirum, difficilem hoc malum admittere curam, cum pituita illa, quam vitream quibusdam appellare libuit, ob ramoſum particularum contextum & glutinoſitatem, difficulter eradicari queat, eo magis productae ex ea veſiculae, magis utpote condenſatae ac induratae et quaſi membranoſam indutae naturam, medicamentorum operationi reſiſtunt, uti optime monuit Illuſtris Academiae noſtrae Nat. Curioſ. Praeſes Ephem. Dec. II. Ann. I. obſerv. 81. Jam vero cum ad pituitam illam vitream albuminique ſimilem averruncandam, ſpecificam vim poſſideat Parreira noſtra in Infuſo et Pulvere aliquoties exhibita, perrupta tandem viſcidae glutinoſitatis porta ruit flatuum incluſa caterva, et pedit deciesque viciesque, ut cum Martiali loquar. Succedit his non ſine manifeſto frigoris ſenſu congeries materiei muculentae, conglutinatae, viſcidiſſimae, tenaciter cohaerentis ſpermati ranarum ſimilis, mephitim exhalantis. His eliminatis e corpore, redeunt halcyonia, aegraque reſtituta dictum confirmavit: Ægrotae dum anima, ſpes eſt.

Quale in Renum veſicaeque morbis ſolamen impertiatur haec radix, cum Cl. Gothofredo aliisque in Schediaſmate uberrime demonſtravimus. Remedium hoc eo exoptatius, quo crebrius nunc quam olim, neſcio, quo fato, calculi doloribus homines affecti afflictique. Cauſam ſi non veram, poëticam tamen et elegantem ſuggerit vates:

Deucalion poſt terga mares, ac Pyrrha puellas
jactavit, durum nos genus inde ſumus.

Nec

Nec mirum, ſcateant ſi viſcera noſtra lapillis,
plurimus & lateat ventre rigente ſilex.

In Aſthmate, ubi tenerrima pulmonum veſiculoſaque ſubſtantia, partim quoad fiſtulas tracheales, partim quoad veſiculas aëre replendas, ab humore tenaci viſcido glutinoſo anguſtatur, pabulumque hinc nitro aëreum excluditur, et ut Poëta canit: . . *Corda occluſis pulmonibus occupat humor,*
Aëriosque aditus vis inimica tenet.

Parreira noſtra, dum coagulum illud tenax, veſiculas pulmonales fiſtulasque tracheales infarciens, reſolvit, incidit, expectorationem promovet, hocque ipſo liberiorem aëri ad pulmones aditum parat, exoptatiſſimi certe ant-aſthmatici remedii vices ſupplet, tunc enim

Vitali zephyro mulcentur pectoris aeſtus,
Miteſcitque tuus, torrida Zona, calor.

Singulares has in ſpirandi difficultate virtutes radicis noſtrae per literas humaniſſimas mihi praedicavit Illuſtr. Argentoratenſium Archiater Dn. D. Henninger, id quod ſequenti Cl. Gothofredi pariter firmabimus obſervatione.

Senex LXXII. annorum ſumme debilis & ſuffocationi ob pituitam tenaciter pulmonibus inhaerentem proximus, cum duo Infuſi Parreirae bravae plena vaſcula poſt horae dimidium ſucceſſive exhauſiſſet, tantam hinc muci albuminoſi pituitaeque viſcidiſſimae copiam vomiturienti ſimilis rejecit, a paroxyſmo aſthmatico ſic feliciter liberatus.

Nec ab aſthmate ſeparabimus, quam Vir Clariſſimus de morbo arquato Celſi junxit obſervationem. Foemina violentis colicae et acutiſſimis ſub hepatis regione doloribus excruciata, totius corporis icteritia obruitur, ut et lintea urinae craſſiori injecta croceo dolore tincta fuerint. Clyſterum ope educta pauca et albicantia excrementa. Poſt Venaeſectiones in brachio et pede inſtitutas, Cl. Gothofredus aegrae imperat, ut tria infuſi Parreirae bravae plena vaſcula, ſucceſſive intra dimidiae horulae ſpatium ſumat. Brevi poſt tertium vaſculum aſſumtum dolor remittit, alvus ſolvitur et materiem intenſe flavam fundit. Vrina copioſe minusque turbide fluit. Continuato per ſingulas quatuor horas Parreirae bravae doſeos uſu, luteus corporis habitus penitus evaneſcit, & ſpatio viginti quatuor horarum in integrum aegra reſtituitur. Aliquoties abhinc colicis inſultibus afflicta hoc iterum quaerens remedium, priſtinum ſolamen iterum obtinet.

Sic morſus quoque venenatorum animalium huic obediunt radici, inprimis ejus uſu . . . *ſerpentes poterunt non eſſe nocentes,*
et non eſſe nocens Africa Terra poteſt.

Jungit Cl. Gothofredus huic alexiteriae contra venenata animalia virtuti vires haud contemnendas Parreirae bravae in Angina, Dyſenteria aliisque affectibus, quibus Febres junctae, inprimis autem in febribus malignis. Sed cum haec omnia potius ad Radicem vulgo Rayz de noſſa Senhora, et ob ſpecificam contra ſerpentes vim Cipo de Cobra vocatam, pertineant, de qua plura cum Deo et die ſuppeditabimus, mantiſſae loco haec de Parreira brava ſcripſiſſe licebit.

MEMO-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

IOHAN: IÆNISIUS MED: DOCT: & PRACT: PROTOPHISIC: VRATISL: & CÆS: ACAD: NAT: CUR: ADIUNCT9 d. Arcturus ob. MDCCVII. Æt. LXXI.
nunquam otiosus
FF ad normam Picturæ
Ætat: LII.
Philosophum quæris Mystam, Medicumve celebrem?
Jænisi vultus Lector, & ora vide.
Adjuvit Fastos felix Sociusq; Triumvir
Quos Leopoldinum Nomen in Orbe manet,
Naturæ et tetigit gazas; sic præmia dignus
Aurea qui tulerit: CÆSARIS Effigiem
Tantum Memoriæ Jenisianæ addit G.B. Preuss. M.Dr. & Pract: Vrat:
Joh. Oertel

MEMORIA JAENISIANA,

Quam
Miſcellaneis Medico-Literariis
renovatam

ACADEMIAE CAESAREAE
LEOPOLDINO-CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM
COLLEGIO VRATISLAVIENSI

per-officioſe commendat

GOTHOFREDVS BENJAMIN PREVSS,
Med. Doct. & Pract. Vrat. ejusd. Acad. Collega,
dictus JAPIS II.

INDEX CONTENTORUM,

Secundum Numeros marginibus paginarum additos.

NUm. 1. *Memoria Natur. Curioſorum & Auctores.* 2. *Ratio ſcripta hujus Memoriæ.* 3. *Janiſii Natales, Exempla Medicorum in Pagis natorum.* 4. *Janiſii Inſtitutio Gymnaſtica.* 5. *Academica in Germania & Belgio, ac Profeſſores.* 6. *Scientia acquiſita.* 7. *Doctoratus.* 8. *Exempla Sileſiorum Medicorum extra Sileſiam viventium.* 9. *Adventus Janiſii Vratislav. & Praxeos felicitas.* 10. *Matrimonium; hujus apud Medicos neceſſitas; exempla eorum in Cælibatu.* 11. *Janiſii Conjugium ſine liberis; multi literatorum tale exoptant; Exempla Parentum infelicium & Medicorum celebrium ſine liberis.* 12. *Janiſii Opes.* 13. *Polymathiæ Studia.* 14. *Librorum Lectio.* 15. *Mathematica & Mechanica Inſtrumenta.* 16. *Armaturæ.* 17. *Numismata, Exempla rariorum.* 18. *Nummi Medici recenſiti, Tabula ænea exhibiti Cratonis, & Wedelii.* 19. *Janiſii Studium Muſices, exempla Medicorum Muſicorum.* 20. *Ejus Apparatus ex Naturæ Regnis.* 21. *Inſtrumenta Anatomica & Chirurgica.* 22. *Icon Mentis & Corporis.* 23. *Idem Loimiater Vrat.* 24. *Quinam ægri & quando primum Noſocomio Vratisl. olim illati.* 25. *Catalogus Peſtilentiariorum Vratislav.* 26. *Epitaphium vetuſtum Medici Vratislav.* 27. *Officium Janiſii in Phyſicatu, quinam Phyſici nobis audiant.* 28. *Macrobii in Phyſicatu.* 29. *Catalogus Phyſicorum Vratislav.* 30. *Merita Janiſii in Academ. Nat. Cur. inter Collectores Triumviros.* 31. *Obſervationes ejus; Epiſtola Buccinatoria ad Adeptos excuſata.* 32. *Ejus Labores Alchymici, occaſio ad hos ſuſpiciendos, Auri Chymici aliorum exempla, Chymica ejus Medicamenta.* 33. *Succeſſus infelices Alchymici, & damna a Myſtis.* 34. *Solatium ejus ab exemplis; a Scopo honeſto: a Soſtro Opimo ad normam antiquiorum. Vid. Grachus de Soſtro.* 35. *Res ejus Alchymicæ.* 36. *Honores in Academia Natur. Cur; Torques aureus cum Imagine Divi Leopoldi.* 37. *Trinus Numerus multis Medicis Honores conciliavit, ubi & de Ædibus Cratonis Vratislav. agitur.* 38. *Janiſii Adjunctura, Catalogus Collegii Vratislavienſis Natur. Carioſ.* 39. *Coætanei Eruditi Janiſio noti.* 40. *Teſtimonia Auctorum de Ipſo, & Encomia.* 41. *Morbus ejus, Pietas ex εὐθανασίᾳ. Nævi excuſati.* 42. *Scripti hujus Excuſatio, Epilogus, & Luſus Sepulcralis.*

NUMMI MEDICI
in Memoria Jænisiana recenſiti.

A

B

C

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

MEMORIA JAENISIANA.

VIrorum præſtantium, in Patriam nec non Sodalitatem in Natura rerum perſcrutanda Curioſam, merita ab obſcura oblivionis umbra vindicare, illosque naturali morte extinctos a civili morte literis liberare, juris quam maxime naturalis exiſtimarunt laudatæ Societatis Antiſtites. Hinc eſt, quod numerum propemodum vigeſimum attingant Vitæ ſive memoriæ Spectatiſſimorum olim hujus Societatis vel Academiæ PRÆSIDUM, ADJUNCTORUM & COLLEGARUM, partim ab ipſis Academicis, partim ab aliis Viris medicis aut Philologis, ſive addito ſive tecto Biographi nomine, perſcriptæ. Liceat igitur, breviſſimi Præfaminis loco, omiſſis Honorum titulis jure cuique debitis, omnem illarum, quotquot ſingulis Ephemeridum Annis hucusque reperire licuit, recenſere ſeriem. 1

Vitæ ſive Memoriæ

1. D. D. BAUSCHII (Joh. Laurent.) Præſidis I. *Autoribus* Adjunctis Nat. Cur. *cum* Effig. *extat* Dec. I. An. II.
2. - - SACHSII a LEWENHEIMB (Phil. Jacob.) Adjuncti, *Auctore* D. Majore Colleg. N. C. *cum* Effigie: *extat* D. I. A. IV. V. App.
3. - - SCHEFFERI (Sebaſtian.) Adj. *Auct.* D. Valentin. Colleg. D. II. A. V. *cum* Effigie.
4. - - VOLLGNADII (Henrici) Adjuncti, *Auctor.* Mart. Hanckio Rect. & Prof. Vratislav. *cum* Effig. *extat* D. II. A. VII. App.
5. - - ALLMACHERI (Joh. Frider.) Adjunct. *Auct.* D. Valentino Colleg. N. C. *eſt* Ibidem *cum* effig.
6. - - FEHRII (Joh. Michaël.) Præſ. II. *Auct.* D. Lochnero tunc Colleg. N. C. nunc Direct. *cum* Effig. D. I. A. VIII.
7. - - CLAUDERI (Gabriel.) Adjunct. *Auct.* D. Claudero Colleg. N. C. *eſt* D. II. A. X. *cum* Effig.

8. D. D. Volkameri (Joh. Georg.) Præſid. III, *Auct.* D. Kirchmaiero Colleg. D. III. A. II. *cum* Effig.

9. - - Hagendornii (Ehrenfrid.) Colleg. N. C. *Auct.* D. Ledelio *eſt* D. III. A. II. *cum* Effig.

10. - - Wepferi (Joh. Jac.) Adjunct. *Auct* D. Brunnero Colleg. N. C. D. III. Ann. III. *cum* Effig.

11. - - Majoris (Joh. Dan.) Adjunct. *Auct.* D. Waldſchmidio Prof. Kilon. 1694. *eſt* D. III. A. V. VI. *cum* Effig.

12. - - Lebenwaldii (Adami) Adjunct. *Auct.* D. Wurffbainio Direct. N. C. Ibid. *cum* Effig.

13. - - Mentzelii (Chriſtian.) Colleg. N. C. *Auct.* Anonymo *eſt* D. III. A. VIII. *absque* Effig.

14. - - Reiselii (Salomon.) Colleg. *Auct.* Anonymo. D. III. A. IX. X *cum* Effig.

15. - - Merclini (Georg. Abrah.) Colleg. *Auct.* Anonymo, Ibidem *cum* Effig.

16. - - Wurfbainii (Joh. Paul.) Direct. *Auct.* F. R. *eſt* Cent. I. II. Append. *cum* Effigie.

17. - - Franci de Franckenau (Georg.) Adjuncti *Auct.* Vindiciano, Ibid. *cum* Effig.

18. - - Gründelii (Joh. Benedict.) Colleg. N. C. Elogium. *Auct.* de Wenck Colleg. *eſt* Ibidem *absque* Effigie.

Tantum ad Anni 1714. Julium.

19. - - Johannis Jænisii, Viri Nobiliſſimi, Excellentiſſimi, Ampliſſimi, Reipubl. Vratiſlavienſis Proto Phyſici, Academiæ Imperialis Natur. Curioſ. Adjuncti, præmiſſis nunc ſuccedat *Memoria.*

2 Hanc præſtare ſalvam, pro virium tenuitate, ſingularis quædam, inter cauſas alias, me jubet religio; eo quod in Proto-Phyſicorum Vratislav. officio, Honorandorum Avi mei D. Godofredi Thilesii Succeſſor, Patris autem D. Maximiliani Preussii, cujus maxime inſtinctu laborem ſuſcepi, Anteceſſor, adeoque inter Parentes

3 meos extiterit medius. Sed ab ovo ad mala! Annus poſt recuperatam humani generis Salutem agebatur ſupra milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum ſextus, quo ipſis Calendis Novembris

intra

intra Sileſiæ Vratislavienſem Terram Jæſchkittelienſem lucem aſpexit, luci olim profuturus publicæ. Dantur plura Medicorum clarorum, non intra editas urbium turres, ſed humilia pagorum aut oppidulorum ſepta natorum exempla, ex quibus ſufficiant Georgius Agricola Glauchæ, tunc temporis Miſniæ pago, Hieronymus Tragus & Johannes Opſopæus, Heidespachii & Brettæ pago & oppidulo Palatinatus, ſibi invicem vicinis, Euricus & Valerius Cordus Pater & Filius, Simeſuſæ viculo Haſſiæ, nec non Theophraſtus Paracelſus Eremi, vico Helvetiorum Tigurinenſi, in hanc mundi ſcenam producti. Patrem veneratus eſt Noſter Virum Reverendum & Doctiſſimum Johannem Jæniſium, Gymnaſiorum Vrat. Eliſabethani & Magdalenæi Præceptorem fidiſſimum, poſtea Auditorum ex XIV. pagis ad Grosſchottkavienſium & Jæſchkittelienſium Templa confluentium Paſtorem ordinarium laborioſiſſimum. Matrem habuit Mariam, honeſta Grunwaldorum familia ortam, varia virtutum congerie ornatam & ſedulis familiaris rei occupationibus addictam Matronam. Stemma hinc ab infantia agnovit, ut Plutarcho audit, non ὑπόχαλκον, ſed ἀκίβδηλον; & hac de cauſa opulentiæ ſplendorem ſolertiſſima educatione compenſare Parentes ſtuduerunt. Etenim novellum ſacro lavamine initiari, puerum primis literarum & religionis Chriſtianæ elementis, quantum per ætatis imbecillitatem licuit, imbui, in adoleſcentiæ vero ſolidiorem formam componendum, Gymnaſticæ Eliſabethanæ Juventutis communitati adſcribi, & Hodogetis fidiſſimis tempeſtive tradi curarunt; quibus magna excitatæ indolis exhibuit documenta, facile per expromti ingenii felicitatem, propoſita ſibi præcepta comprehendens, ſemel autem comprehenſa firmiſſime memoria retinens. Annumerandus his inprimis venit Johannes Gebhardus, Con-Rector poſtea & Bibliothecarius Eliſabethanus, cujus in Cunradi Sileſia togat. honorifica mentio, in formandis juvenum moribus, & Græcæ Linguæ peritia apprime verſatus, qui paterno velut hoſpitio ipſum excepit, & per plures annos aluit. Altiores Gymnaſii ſcalas conſcendendo Profeſſorum de civitate noſtra probe meritorum, Chri-

ſtophori Coleri in Politicis, Hiſtoricis & Linguæ Latinæ elegantia, Eliæ Majoris, Senis poſt exactos in juvenibus erudiendis 50. annos, publicis applauſibus condecorati, in Philoſophicis, Johannis Frimelii & Ananiæ Weberi in Theologicis, doctrinas & commentationes avidiſſime hauſit. Sic accidit, cum humanitatis diſciplinæ in ejus animo non frigerent, ſed frequenter juvenilibus ſpeciminibus ſe proderent, ut facile Docentium animos in ſe converteret, & commilitonibus æmulationis ſtimulum adderet Gymnaſii cancellos, exacto ibi decennio, egreſſus patrios fines, & dulcia linquere arva ſecum conſtituit: almæ igitur Phylureæ ſe committens, cum non ſolam Medicam Medico ſufficere artem perſuaſiſſimus eſſet, Philoſophicis & Mathematicis bellariis, quoties per ſtudiorum Medicorum ἔργον licuit, intime delectatus eſt Platonem ferunt pro tribus rebus gratias Numini egiſſe, quod maſculum non fœminam, quod tempore Socratis, quod Athenis ſe naſci voluiſſet: Gratias ſic Deo perſolvit maximas noſter, quod non unum quendam Socratem, ſed tot celeberrimos illius ævi Viros, inprimis Medicos, nactus fuiſſet ſtudiorum directores, ad recondita artis ſalutaris ſibi inſtillanda axiomata. Lipſiæ nimirum Leonardum Vrſinum in Botanicis oculatiſſimum ducem, Georgium Welſchium, in arte diſſecandi nitide cadavera faces præferentem, Chriſtianum Langium Affectuum humani Corporis Sanitati inimicorum cauſas & ſigna exponentem, Johannem inprimis Michaëlem non modo Praxeos Medicæ, ſed etiam ſplendidæ per ignem Philoſophiæ Præcepta tradentem, ſummo ſtudio frequentavit, & ſingularem ad hæc ſacra zelum jam tunc perſentiens, Laboratorii Chemici ſæpius director felix extitit. His Doctoribus cum per plures annos optime ſe probaſſet, cumque in ſororiis Academiis Leucorea Sennerto, Salana Rolfinckio Chymiatro ſe commendaſſet; Vrbium Imperii præcipuarum tam monumenta rariora perluſtravit, quam Rerum naturalium & artificialium ſcrutinio inhæſit, & paſſim coætaneorum, quorum ſucceſſu temporis vel Praxeos Clinicæ vel Societatis Curioſæ Collega reddebatur, amicitiam ſibi conciliavit. Confœderatum poſtea Belgium,

gium, theatrum velut conſummatiſſimorum.Virorum & rariorum Naturæ Artisque Operum intravit; Amſtelodami Gerardum Blaſium, Operationum Anatomicarum & Chirurgicarum exactum adminiſtratorem, Trajecti ad Rhenum Isbrandum Diemerbrockium, Anatomicum ſubtiliſſimum, Lugduni Batavorum Joh. Anton. Lindenium, Medicinam Practicam profitentem, & Adolphum Vorſtium, Horti Medici ſingularia facillimo ordine demonſtrantem diligenter inviſit. Inprimis tamen maximum ſtudiis incrementum acceſſit, quod Auditor ibi fuerit quotidianus Franciſci de le Boe Sylvii, in Noſocomio ad ipſos ægrorum lectos Theoriæ Medicæ in felicem Praxin deducendæ Methodum, adhibito apparatu Pharmacorum tot morbis Proteiformibus convenienti, explanantis, ac Johannis Hornii, Sectiones Anatomicas, & Chirurgicas encheireſes ſæpius adminiſtrantis; ejusdem ſcilicet Hornii, cujus Opuſculis noſtra ætate lucem novam affudit obſervationibus ſuis ſelectiſſimis Vir in recentiorum & exterorum Scriptis verſatiſſimus D. Jo. Guil. Pauli Profeſſor Lipſienſis, quem Doctorem quondam meum dexterrimum perpetuo veneror. Tot igitur Reipublicæ Medicæ Statoribus placuiſſe, & eorum pla- 6
citis, per 5. annorum ſeriem, attentam aurem præbuiſſe, tot vivæ Praxeos vera exemplaria variis in civitatibus conſpexiſſe, non ultimam beato Jænisio laudem conciliat. Secutus eſt hoc modo Hippocratem & Galenum, quorum alter Inſulæ Coi, hic Lemni urbes ſingulas Templaque permeabant, ut morborum hiſtorias tabulis ibi deſcriptas colligerent, & experientiæ augmentum indies adderent. Abitum Lugduno paranti reſtabat unice, ut modeſte quæſitum laborum & ſtudiorum hoſtimentum obtineret, & obtinuit. Quamprimum enim Tentamen & rigoroſum Exa- 7
men condigne ſuperaſſet, & Diſſertationem inauguralem de Morbo Hungarico, Caſtrorum ſævo depopulatore, ipſe Auctor clypeo præſidiario deſtitutus maſcule defendiſſet; Honoribus & Privilegiis Doctoris ſolenni ritu A. 1663. d. 10. Julii illum condecorarunt Facultatis Medicæ Lugdunenſis Antiſtites. His inſtructus ſæpius animo ſecum volvebat exempla Medicorum celebri-

um Sileſia ortorum, alienum vero ſolum patrio præponentium.
8 Sic Sennertum Vittebergam, Kirſtenium Vpſaliam, Ortlobium & Ammanum Lipſiam, Illmerum Viennam, Crafftum ex Majoribus Cratonis Erphordiam, Majorem Kiliam, Reiſelium Stutgardiam, Hagendornium Gorlicium, Grandelium Marpurgum meritis ſuis ornaſſe, Vitæ tantorum Virorum perhibent: ille vero in Patriam effundendas uſuras depoſiti a natura benigniore ſibi traditi, & ſtudioſo labore peregrinis regionibus aucti, conſtans meditabatur. Vlyſſes amœnitatibus peregrinorum Alcinoi hortorum Ithacam, aſperam licet patriam præferebat; hinc non mirum, quod exterorum delitiis Sileſiam minime aſperam, ſed literis & artibus cultiſſimam, Medicorum fertiliſſimam Terram noſter prætulerit.
9 Emenſis ergo itinerum ſtadiis, Vratislaviam ſuam 1664. reviſit: Quantum huic profuerit, teſtatur τὸ τεχνωθῆναι, ad quod refertum ſcientiis Medicis penu attulit, teſtantur eidem adhuc ſuperſtites Cives, quorum curam ſecundis avibus ſuſcepit, teſtantur Medici, quibus intimius innotuit, & inprimis Honorandus Parens meus, ex quo varia Jæniſii ſingularia me percepiſſe profiteor. Nam quoties ad valetudinis vel cuſtodiam vel reparationem vocabatur, auſpiciis Divinis, morborum conditionem, cauſas, ſigna ſerio ſecum perpendit, nec tardum, nec nimis præcipitem ſe geſſit. Promtus ſemper accedebat comitate, ægrorum ſolatio, comitatus, hinc animoſa verborum & perſuaſionum ſuavitate decumbentium ſpem & fiduciam haud raro debilitatam confirmabat, imo ipſis doloribus delinimentum adhibebat. In Medicamentorum viribus explorandis curioſus, ſed ſimul cautus & conſtans, rem agebat, mutatis tamen ægritudinum viciſſitudinibus conſilium his accommodare mutatum nullus dubitans. Experimenta per mortes abhorrebat, conſulationes cum confirmatioribus ſanitatis reſtauratoribus ambiguo in caſu placide expetens, eo quod experientiæ, τὸ ἰσόθεον concilianti, ſuffultas rationes aliorum lubens perciperet. Equidem non auſim affirmare, omnes ejus conſilium implorantes, velut ab attactu Regiæ manus, ſanatos receſſiſſe; ſemper enim debellare morbos non eſt in poteſtate Medici.

ci, uti nec in Imperatoris hoſtes. Attamen ut plurimum finem Medici ultimum cum applauſu conſecutus, & Æſculapio, ut ajunt, Gallum lucratus eſt: Sic factum, ut & ægrorum, ſive fuerint Magnates & Vrbis Proceres, ſive mediæ conditionis Cives, fiduciam, & Medicorum animos in ſe derivaverit, lubentiſſime conſilia cum ipſo conferentium. Accedo ad matrimonium, quo ſub 10
initia ſtatim Praxeos tempeſtive ſibi proſpexit. Notum quippe eſt, verecundiam ſexui ſequiori (mellem alias medentibus optimam præbenti) connatam, & familiarem fœmellis ægrotantibus pudorem, vel adſtantium anicularum ſuſurros, bella ſæpius Neo-Practico cœlibi movere; nec dictos hoſtes facile debellari, niſi, fœdere matrimonii palam inito, Sexus debilioris fiduciam & inducias aucupari quis tentaverit. Nam pauciſſimis Medicis contingit, ut, exemplo Caroli Cluſii, Petri Monavii, Henrici Fuironii, Adami Lebenwaldii, in continuo cœlibatu degant, & tamen Praxeos ſimul fructus uberiores percipiant. His rationibus permotus Jæniſius maturum cœlibatui nuntium miſit, & pervenit ad felicitatem inter præcipuas non ultimam, acquirendo A. 1667. d. 23. Novembr. vitæ Sociam (ut Heinſii verbis utar,) ante nuptias in matris gremio paucis notam, honeſtiſſime educatam, & rei domeſticæ tuendæ probe gnaram, Virginem piiſſimam & caſtiſſimam SVSANNAM, Nobilis & Honorabilis Viri PHILIPPI VOLLGNADII, Civis & Mercatoris Vratislavienſis celebris Filiam. Multi cum vix primis labris conjugii beatitudinem deguſtaverint, ſolutam mortis injuria vinculorum unitatem nimis mature deplorare coguntur: hic vero per ſex luſtrorum, & quod excedit, ſpatium conjugio ob concordiam, varias virtutes dotesque frugifero & fertili fruebatur, licet ſterile hoc liberis viderit. Enimvero non- 11
nulli Eruditorum in ſecundis rebus ponunt conjugium absque liberis probantes illud Avtomedontis apud Cœl. Rhodigin. Antiqu. lect. lib. XI, c. 14. Vid. Grachus M. H. S. II. 48.

εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον ὅστις ἄπαις. &c.

Pertimeſcunt hi modo educationis tædium, modo vitæ diſcrimina, modo ætatis ſecuturæ infelix augurium, modo obitum libero-

rum excipientes dolores; cum Scaligerum & Janum Douſam, Filiorum præmatura morte quaſi fulmine tactos, Julianum, teſte Hieronymo, intra 20. dierum decurſum binis filiis & uxore privatum fuiſſe, Ger. Jo. Voſſium ex numero 6. filiorum unicum Iſaacum ſibi ſuperſtitem vidiſſe, literis conſignatum legerint; ut omittam Reges & Principes conſimili fato tactos, quorum ſeriem Beatus Chr. Gryphius, (cujus inſtitutiones intimiores poſt funera gratus colo) Obſervatione ſingulari olim exhibuit. Hæc vero tot diſcrimina Jæniſium, cordatiorum exemplo, deterrere non potuerunt, quin precibus ſeriis optarit, ut hocce ipſius matrimonium, cui magnam alias felicitatis ſuæ partem acceptam referebat, tandem & liberis ac hæredibus fœcundum redderetur. At fruſtra! ferendum enim æquo animo, quod mutare Numen nolebat expertus didicerat. Potuiſſet certe in fatorum conſortium ſibi adjungere ſupra laudatum ſuum in Gymnaſio Præceptorem & Hoſpitem Gebhardum, & ex Wittenii & Adami Medicis celebribus, Chriſt. Langium, quem Doctorem Lipſiæ habuit, nec non Felicem Platerum per integros 56, & Ludovicum Gravium Heidelbergenſem per 41. annos, matrimoniorum ſterilitati obnoxios, quibus accedit Conradus Geſnerus & Johannes Nævius
12 Chemnicenſis, quorum uterque ἄπαις vitam finivit. Fatum hoc noſtri mitigavit aliud quoddam vitæ humanæ ſolatium, facultates nimirum opimæ & opes liberaliores, quas non tantum per dictum connubium, ſed etiam hæreditatem quandam Elsnerianam, & Patrui Jæniſianam, florentibus adhuc ætatis annis nobiliſſimum hoc Conjugum par acquiſivit. Paucioribus ſcilicet cum πλεονεξία ejusmodi contingat, plures autem fatum Coſmæ & Damiani antiquitate Medica celebrium, ſed, perhibente Euſebio, perpetuo ἀναργύρων, hac ferrea ætate premat, eo magis iſtam inter
13 ſingularia dona ſibi divinitus conceſſa reponebat Jæniſius. Sic per facultates integrum ipſi erat, Praxeos continuæ tædiis & curis interponere interdum gaudia & Polymathiæ delicias, in quam (a Johanne Wouwerio & Ludovico Creſollio fuſe defenſam,) & exemplis Eruditorum & proprio Genio Joviali nonnunquam ferebatur,

rebatur. Huic Polymathiæ autem adſcribo, eruditas vel curioſas meditationes, quibus a praxi & officiis vacuus in muſeo ſe addixit, ſive objecta ejus fuerint libri, epiſtolæ, ſive inſtrumenta Mathematica & Mechanica, Armaturæ, Picturæ, Numismata, Muſica, ſive fuerint Inſtrumenta Anatomica, Chirurgica, apparatusque ex Regnis Naturæ varius; graviora Loimiatri, Phyſici, Adjuncti, Officia, & ſublimioris Philoſophiæ labores poſthæc recenſurus. Librorum lectioni ſedulo vacabat, nec tantum recentio- 14
rum Medicorum & Philoſophorum, ſed & veterum ſcripta perluſtrabat, ſervans Oraculi monitum Zenoni olim datum: Se non aliter fieri poſſe eruditum, niſi concoloraretur antiquis, hoc eſt, (ſi noſtræ ætati applicemus) niſi recentiorum & veterum placita & experientiam combinaret. In Mathematicas & Me- 15
chanicas contemplationes, juvenilibus annis jamdum excultas, Vir quoque ſumme intentus erat, quod teſtantur in Muſeo ejus olim conſpicienda inſtrumenta & arte facta, non exiguis ſumtibus paſſim conquiſita, ſcilicet Aſtrolabia varia, inter quæ ſexangularia, Quadrantes aſtronomici, Stativa, ut vocant, inſtructi, Quadrantes ad transferendas in majus vel minus ſpatium figuras, Corpus 26. Planorum cum Sciatericis, Menſula Prætoriana, Circini Proportionum variis uſibus Architecturæ militaris adaptati, cum Sciaterico, Circinus Proportionum major operoſiſſimus Johannis Eggerich Frers Leydenſis, Hydroſtatera cum ponderibus & Globo, Microſcopia, Coni & Tubi Optici, Globi, Specula Cauſtica, Scyphi & Vitra alia ob encauſticen, colores varios, ſubtilitatem, lemmata ingenioſa, rariſſima; Horologium Muſicum inſignis magnitudinis & pretii, cl vicymbalo conſimiles Chordas motu automatico pulſans, in dulcem Hymnorum melodiam unitas, & hujus generis plura Automata. Inſuper Armorum 16
(Armaturæ) diverſiſſimas ſortes magno numero poſſedit, Gladios, Enſes, Sclopeta, Bombardas ab artificibus celebribus, inprimis Lazarino Cominazzo Italo præparatas, quibus rite tractandis, explodendis & metas ſibi præfixas apte tangendo, Virum ſe præſtitit noſter, quoties hac de cauſa intra urbis pomœria, more apud nos recepto, in Civium honoratiorum certamina prodiiſſet. Tabulas

bulas ingenioſe pictas & affabre æri inciſas, Autoribus Alberto
Durero, Luca Cranacho, Kiliano, Sandrarto, copioſe collegit, &
17 perite dijudicare novit. Ad Numiſmata tranſeo, ob nitorem,
multitudinem, inventionem ingenioſam, plane ſingularia, quo-
rum omnium Catalogum hic nectere diffuſum nimis eſſet. Bi-
norum tamen Nummorum maximi moduli meminiſſe juvabit,
celebris Raymundi Faltzii manu cælatorum, viſu ſane dignorum.
Prior imaginem Frid. III, Electoris Brandenb. averſa vero parte
Rhenum inferiorem liberum Anno 1689. cum Lemmate: *Sa-
lus Provinciarum*, ſiſtit. Alter Sophiæ Charlottæ Electricis
Brandenburg. imaginem, averſa eandem habitu Majeſtatis ſe-
dentem, & Principem Hæreditarium in gremio tenentem, exhi-
bet. Lemma additum, Inventorem L. Baronem Spanhemium
agnoſcit: *In una ſede morantur Majeſtas & Amor*, quo iſtud
Claudiani, non in una ſede morantur Majeſtas & Amor, ingenio-
18 ſe refutatur. (Vid. Hamb. Remarqu. Anno 1693.) Inprimis re-
cenſione dignos judicavi binos argenteos Nummos, ad Hiſtori-
am Medicorum literariam Sileſiæ pertinentes, ob raritatem Jæ-
niſio in delitiis habitos; in Melchiore Adamo autem ſedulo
memorabilium Cratonis, ex ejus Biographis, Collectore, imo &
Manuſcriptis quibusdam Sileſiorum fruſtra a me quæſitos. In
Majori (ſub Numero A. Tabulæ æneæ hic additæ) imago appa-
ret Cratonis, cujus caput τιάρα tegit, barbaque, more iſtius
ævi, eſt promiſſa, ſubnexis verbis: ÆTA: (TIS) SVÆ XXX. Hanc
barbæ iſta ætate ita geſtari conſuetæ prolixitatem non adeo mira-
bitur, qui viderit æri inciſam Lamperti Alardi Philoſ. Magiſtri &
Poëtæ Laureati Anno 1629. Æt. ſuæ XXVII. non minus proli-
xa & denſiſſima barba conſpicuam effigiem, Commentationibus
ejus in Flacci Argonauticon Lipſ. 1630. in 8vo. præfixam. Aver-
ſa nummi facie ſiſtuntur Cratonis Inſignia Gentilitia, forſan ab
ejus Majoribus *Crafftiis* accepta; quibus ſingulare eſt, Brachium
Simſonis maxillam aſininam tenens, & Stellæ octo angulis ſive ra-
diis conſtantis dimidia pars, ex qua prodit ſimulacrum vel Simſo-
nis vel Gigantis nudi os leonis (obſcurius licet Nummo expreſ-

ſum)

ſum) comprimentis, ad deſignandum procul dubio Robur ſive Krafft, & Symbolum ſimul Cratonis, *Iræ modereris & Ori.* Orbem integrum circumdant verba: JOHANNES CRATO, ART. (ium, vel Philoſophiæ) ET MED. DOCT. CONFIDE RECTE AGENS ANNO LI. Hic annus neceſſario erit Seculi iſtius 1551. quo ipſo Crato XXXII. ætatis ſuæ agebat, licet prior Nummi facies loco 32. numerum rotundum XXX. ponat. Iſto tempore Cratoni adhuc juniori inſignia illa familiaria adhuc fuiſſe videntur; cum annis provectioribus Maximilianus II. nobilitate & cognomine a Craffthéim, nec non Conſiliarii & Archiatri dignitatibus Inſignibusque longe auctioribus ipſum ornaverit. Probant hoc Librorum Bibliothecæ ejus Ornamenta, probat & ejus Epitaphium artificioſiſſime Alabaſtro pretioſo, curante ipſius Filio Medico, inſculptum, in Templo Vratislav. Eliſabethano non procul ab Altari conſpiciendum, ubi Inſignia Cratonis a Craffthéim in 4. Regiones diſtincta cernuntur, quarum binæ binos Leones erectos, tertia Brachium Simſonis cum maxilla aſinina, quarta tres Stellas integras ſex radiis conſpicuas, addita Galea aperta, quæ in Craffcianis clauſa, monſtrant. Hic Nummus Cratonem Virum vegetum exhibuit: ſequitur alter ſub litera B. eundem Senem caneſcentem ſiſtens, additis: JOAN. CRATO. PHIL. & MED. Doctor. Averſa conſpicitur mulier lapidi majori angulari (forte ſepulcrali) inſidens, cujus alter utrum angulum demiſſa manu dextra prehendit, ſiniſtra vero pectus denudatum ſuſpirando percutit, vultu elevato & oculis in cœlum directis, ubi in medio radiorum ſolarium apparet oculus, divinæ Juſtitiæ & Omniſcientiæ ſymbolum, additis Hemiſtichio græco (quod Parodiam Homerici Batrachom. ℣. 96. ſapit,) ΟΙ ΕΧΕΙ ΘΕΟΣ ΕΝΔΙΚΟΝ ΟΜΜΑ (Heu habet Deus juſtum oculum!) & monito: FIDE DEO FAC RECTA. Certe contenta hiſce breviſſime exprimuntur Epitaphii in Adami Vitis reperiundi p. 272. quod Crato Senex ſibi ipſi poſuit, & junior adhuc, ſi priorem Nummum conferamus, mature deſignavit;

Saucius invidiæ morſu: ſed vulnere ſanus
Chriſte tuo, jacet hic in requiete Crato,

Conſcia mens recti, Chriſto confidere docta,
Omnia fert, ferat ut, ſcire Deum ſatis eſt.

Crediderim igitur, muliere prædicta vel Conjugem Cratonianam (cujus 1585. demortuæ obitum tam acerbe doluit maritus, ut ipſe eodem anno mœrore confectus deceſſerit) vel potius conſcientiam, aut mentem puram recti & juſti ſibi conſciam, Divinæ Omniſcientiæ teſtimonium ſuſpiriis, quaſi per jovem lapidem jurando, implorantem indicari. Abſit autem, ut Oedipum his conjecturis me credam, meliora & probabiliora ab Hiſtoriæ Medicorum & Autorum literariæ peritioribus cupidiſſime expectans, & ſimulacro iſto ipſam potius Phyſin ſive naturam deſignari ſtatuentibus minime contradicens. Tranſierunt nunc hi nummi ex Jæniſiano in Muſeum M. Godofredi Hankii, Affinis mei æſtumatiſſimi, qui ut æri inciſos ſiſterem, humaniſſime permiſit. Tertius quidam nummus Cratonianus mihi non viſus, Doctiſſimo Vratislavienſium Krantzio innotuit, cujus prior facies, Divi Maximil. II. averſa Cratonis a Craffthеim Imagines exhibet. Neque vero hic in Adami Vitis reperitur, licet elegans Poſthii Epigramma in Effigies Cæſaris & Cratonis ſibi ſimiles ibidem extet. Poſſet quidem hac occaſione in argumentum de Nummis Medicis curioſius inquiri, & ex recentioribus Nummus Rivianus Jubilæi Lipſienſis Anno 1709. recenſeri, ſed cum des Agenten der Staats-und gelehrten Welt Functio. III. Depeche 12. æri inciſum iſtum dederit, liceat unicum adhuc ſub Lit. C. à C. Wermuth A. 1704. in memoriam perpetuam Celeberrimi Jenenſium Profeſſoris Wedelii cuſum, ſupplementi loco ſubjungere. Prior facies imaginem & titulum Wedelii, averſa Effigies IV. Medicorum Veteranorum, Hippocratis, Galeni, Helmontii, Theophraſti, Statuis Pyramidalibus affixas refert cum Epigraphe, Eclecticorum velut Symbolo: NON
19 VNVS SED QVICQVID AD VSVM. At redeundum ad Jæniſium! Sane ſi ad Polymathiæ ſtudia pertinet Muſica, in vitæ condimentum & fatorum ſiniſtrorum ſolamen mortalibus conceſſa, imo morbis gravioribus, teſte Baglivo, Bartholino, Kirchero, ſalutaris, neque Socrati Seni fidibus canenti exoſa; nunquam noſter

cum

cum Themiſtocle lyram recuſante habitus fuit indoctior, ſed per
horas ſuccisivas non modo conventus Amicorum & voce & in-
ſtrumentis, quorum callentiſſimus erat, cum applauſu exhilara-
vit, ſed & Muſeum ſuum Inſtrumentis & Thematibus ſelectioribus
inſtruxit, hac de cauſa Medicis Muſices peritis, Davidi Herlicio,
Adolpho Vorſtio, Antonio Lindenio, Adamo Lebenwaldio, ut
ex Vitis eorum patet, merito annumerandus. Quantum quæſo 20
apparatum rerum curioſarum, ex vaſtis naturæ Regnis magno
ære collectarum, Muſeum Noſtri exhibuit! Quot paginæ require-
rentur ad enumerandas tot metallorum ex Hungaria, Saxonia,
Suecia, diſſitisque longe regionibus conquiſitorum, lapidum fi-
guratorum & coloratorum, Foſſilium Sileſiacorum, Petrefacto-
rum in thermis & alibi repertorum, Terrarum Sigillatarum &
Crudarum, Concharum majorum & Conchilium (ex quibus
Tellinas, echinatas, denticulatas, fiſtuloſas, Buccinas, matres Per-
larum, Concham veneris rariſſimam & Cornu Ammonis, imagi-
nibus ac figuris ſubtiliſſime obductum, nominaſſe ſufficiat) tot
plantarum, radicum, ſeminum, patrio & extero ſolo natorum,
ſingulorum in ſingulis thecis aſſervatorum, & magnam partem
in hortis propriis olim a Noſtro productorum diverſiſſimas ſpeci-
es! Ad Anatomicorum & Chirurgicorum Inſtrumentorum ſu- 21
pellectilem ejus deveniendo, nimis diffuſum pariter foret, accura-
te deſcribere omnes Tubos, Tubulos, Siphones, Cultros, Cultel-
los, Forcipes, Acus, Vncos, Catheteres flexiles & non flexiles, fiſtu-
las argenteas, ſingula Cauteria, Terebella, Specilla, Trepana, Her-
niarum Subligacula & alia Inſtrumenta, quæ læſionibus partium
& artuum noſtri corporis ſubvenire ſolent Mechanico-Chirurgi-
ca, ſæpius ad Encheireſes a Chirurgis, permiſſu ejus, cum ſucceſ-
ſu adhibita, ut taceam Sceleton, artificioſam oſſium humanorum
compagem exhibens, uſibus quotidianis deſtinatum, & propriis
ipſius manibus maximam partem olim hic extructum. Hiſce Po- 22
lymathiæ eruditæ & curioſæ teſtimoniis perſpectis eo facilius Icon
Mentis & Corporis Jæniſii concipi poterit. Scilicet quoad mentis
animique imaginem temperata quadam Affectuum mixtura gau-
debat,

debat, non ſola forte Polymathia ſeſe oblectans, ſed ad quævis rerum Medicarum & Philoſophicarum recondita momenta profundis meditationibus indaganda capax & patiens; in rebus Officii ſeriis ſermones Seſamo aut Papavere non adſpergebat, ſed ſerius compoſita gravitate diſſerebat: juſto tamen tempore ſalibus & facetiis memoriæ præſentiſſimæ miniſterio, amicorum Sympoſia quandoque exhilarare licitæ omnino recreationis exiſtimabat. In corporis ejus temperie ſanguis ſpiritibus vegetis turgidus prævalebat, ſtatura ei juſta, habitus εὔσαρκος ὀρθοστάδιος erant, facie leporibus mixtam, & ſerenam gravitatem præ ſe ferebat; veſtitu nec ſordido, nec ad profuſam multorum licentiam ſplendido, ſed modeſto & eleganti incedebat. Laboribus quibusvis ferendis par, non facile fatigationibus aut valetudini ceſſit, quæ rarius ipſum tentavit, licet quotidie fere ægris in Xenodochio nauſeabundum quid ſpirantibus adſtiterit, ac diæ-
23 ta interdum liberiori uſus fuerit. Officia ejus quod attinet, An. 1673. Gratioſo Senatus Conſulto Peſtilitatis Medicus Noſocomio, quod ab Omnibus Sanctis nomen habet, præfectus, nihil antiquius habuit, quam in laborum huc ſpectantium contentionibus per 12. annos frequentiſſimis verſari. Sive enim ægros magno numero huc confluentes a Chronicorum, acutorum, Epidemicorum, inprimis 1673. 1681. graſſantium morborum inſultibus, præſcripto convenientium remediorum apparatu, liberare & ab interitu per Soſpitatoris gratiam vindicare cum ſucceſſu laboravit, ſive Chirurgorum Ordinariorum operationibus externis felix conſilio Director adſtitit, nonnunquam & ipſe manum admovit, ferro & cultro naturæ in hominibus miracula ſcrutando. Quid quod & extra Noſocomii muros variis Encheireſibus Chirurgorum, olim Johannis Franciſci & Godofredi Scholtzii, ac Godofredi Purmanni (cujus ſcripta ab ipſis exteris non absque laude citantur) eum interfuiſſe σύγχρονοι ejus ac Ephem. Nat. Cur. D. I. A. I p. 34. A. V. App. N. XVI. p. 3. D. I. A. IV. p. 244.
24 ſatis teſtentur. In hoc officio cum Jæniſius, ejusque Anteceſſores & Succeſſores tot myriadibus afflictorum præſidio extiterint,

juva-

juvabit Catalogum Medicorum Vratiſlaviæ Peſtilentiariorum, quem ab exordiis hujus officii ad noſtram usque ætatem ex Actis quibusdam publicis collectum, honorandus parens mecum communicavit, Lectoribus tradere. Prius tamen ex Actis Noſocom. MStis præmittendum erit, quod a tempore deſignati An. 1523. & ædificari cepti 1526. Xenodochii, ſæviente inprimis A. 1542. 1555. 1568. 1572. 1585. 1599. 1600. &c. peſtilitate, ægri morbis potiſſimum externis (quorſum & Peſtis ob Bubones & Carbunculos tunc referri conſueverat) decumbentes, non excludendo poſtmodum & internis affectibus laborantes, dictis ædibus illati, ac Chirurgis ordinariis, den Stadt- und Wund-Aertzten / ab Inſpectione Phyſicorum ſucceſſu temporis dependentibus, traditi fuerint. Cœperunt igitur certo demum Salario urbi noſtræ obligari *Peſtilentiarii*

I. *Temporarii*, recedente contagio interdum dimiſſi,

Vocationis An. 1613. *D. Johannes Dobritius*, d. 16. Auguſt. & eo anno iterum dimiſſus. 25

- - - 1613. *Henricus Mühlpfort.*

- - - 1626. *Johannes Donatus*, receptus Aug. 25. graſſante tunc Peſte, ſed ceſſante eadem, dimiſſus.

- - - 1629. *D. Gregorius Franck*, d. 23. Jan. urbis ſimul Phyſicus.

- - - 1631. *D. Johann Creutzmann*, d. 10. Dec. iidem Phyſicus ſimul.

- - - 1633. *D. Chriſtophorus Eiring*, d. 8. Auguſt. eodem Menſe obiit Peſte.

- - - - *D. Paulus Müntzer*, d. 3. Sept. paucis inde diebus Peſte mortuus.

- - - 1633. *D. Caſpar Cunradus*, d. 3. Oct. ſimul Phyſicus, obiit eodem anno peſtilitate infectus.

- - - 1634. *D. Johann Donat*, d. 8. Mart. idem, qui ſupra dimiſſus.

II. Perpetui:

\- - - 1646. *D. Adam Scholzius*, d. 9. Nov. cui tandem perpetuo valetudinario, & Seni, ſponte An. 1673. ab officio ſe abdicanti, ſurrogatus eſt

\- - - 1673. *D. Johannes Jæniſius*, d. 14. Januar. dimiſſus 1685. & Phyſici munere ornatus.

\- - - 1685. *D. Maximilianus Preuſſ*, d. 16. Junii, dimiſſus 1706. & Phyſicus conſtitutus.

\- - - 1706. *D. Daniel Schönfeld*, Maj. 3. ſponte A. 1711. d. 4. Febr. dimiſſionem quærens, eam obtinuit, Praxin adhuc in Patria exercens.

\- - - 1711. *D. Henricus Daniel Oheimb*, menſ. Mart. An. 1713. Febr. 6. ætatis XXX. anno obiit.

\- - - 1713. *D. Godofredus Milde*, Febr. 16. receptus.

26 Plures antiquioribus temporibus ordinarios eruere neutiquam licuit, niſi huc referre nonnemo voluerit Epitaphium, in MSto quodam Hanckiano, Heneliano & Rhoniano repertum, in Templi autem Mar. Magdalenæi Sacrario nuperrime viſum & ſequentibus antiquioris ſcriptionis literis expreſſum:

Anno Domini MCCCCXXXIIII. die XXIIII. menſ. Auguſti, in die S. Bartholomæi Apoſtoli obiit, egregius & famoſus Vir Magiſter Johannes de Haſſia Medicine Doctor. Phiſicus Pauperum præſertim Sacerdotum, Canonicus Vratislav. & Legnicenſis Eccleſiarum Decanus. Orate Deum pro eo.

Si cum Hodgeſio in Loimographia Londinens. Peſtem vocemus Luem vel Morbum Pauperum, & adeo Medicum Pauperum, Peſtilentiarium, poſſet iſte Johannes ex Haſſia oriundus in hunc cenſum venire. Sed, urbe a Peſtilitate tunc temporis prorſus libera, magis arridet ſententia Henelii MS. S. T. Haſſiacum Pauperum Medicum eo dictum, quod ab egentioribus nullum plane operæ pretium exegerit.
27 Indefeſſis in Noſocomio laboribus cum ſatis ſe commendaſſet Jæniſius, ad Phyſici ordinarii officium Gratioſo Senatus conſulto, evectus eſt. Sane cum ad mentem Henelii, a Caroli Magni ævo, Medicina audierit Phyſica, & Medici, apud illius & ſequentium ſeculorum ſcriptores, Phyſi-

Phyſici ſemper nuncupati fuerint; tale nomen pluribus quidem Medicinæ Practicis competeret, nec D. Joach. Georg. Elsnero ſub 1673. & D. Johan. Acolutho ſub 1686. annum, nec pluribus aliis Vratislavienſibus, in Ephemeridibus Nat. Cur. hoc titulo notatis, denegandum foret. Aſt melioris ordinis cauſa, ſuperioribus jamdum ſeculis prudentiſſime cautum eſt, ut apud nos Phyſici ſalutentur iſti ſaltem Duumviri, quos jurejurando & ſalario fixo urbi noſtræ obſtrictos Illuſtris & Magnificus Senatus in conſeſſum ſuum ideo vocat, ut in rebus Phyſicis & Medico-forenſibus Rempublicam propius tangentibus Conſiliariorum & Judicum quaſi vices palam ſubeant; ab Henelio & aliis, Archiatrorum Reipublicæ, Poliatrorum ordinariorum urbis, nomine paſſim honoratos. Eo magis inter ſingularia Jæniſiana ponendum, quod per 22. annos hanc ſpartam prudenter orna- 28
verit, quo pauciores vigeſimum hujus officii attigerint; ſolum enim Sprembergerum 32. Cratonem 35. (ſi forſan & abſens muneri invigilavit,) Woyſelium Seniorem 26. Joh. Agricolam 25. & Gothofredum Thileſium 29. annorum Phyſicatum Macrobios geſſiſſe, ex ordine ſucceſſionis eluceſcit. Quoties noſter tot annorum ſpatio Officinas Pharmaceuticas viſitaverit, Medicamenta & Præparata cenſuræ ſubjecerit, quot conſilia & deciſiones forenſes, vel ſolus vel cum aliis in ampliſſimi muneris conſortium adhibitis, expedierit, facile concipi mente poterit. Inprimis Protocollum ejus, ut vocatur, plurima gladiis transfoſſorum, ſclopetis transfixorum, verberibus violentis occiſorum, fœtuum enecatorum, vel præmature enatorum, rariorum capitis læſionum, partium cancroſarum, ſalivationum incaute adminiſtratarum, Medicamentorum ſeu falſo ſeu merito ſuſpectorum, matrimoniorum ob cauſas Medicas ſolutorum &c. exempla, additis deciſionibus forenſibus, perſpicue tradit. Operatores, ut audiunt, Ophthalmicos, Lithotomos, Herniotomos, ſi ſingulare quid encheireſibus præſtiterint, omnino approbavit, & conſiliis inſtruxit: aſt Circumforaneos, Medicaſtros, a Fido Eckhardo dudum ingenioſe caſtigatos, Aniculasque odio ſemper habuit, & ſæpius

palam indoluit innumeris credulorum per ejusmodi irruptores impune occiſorum funeribus. Qualem ſe geſſerit in Examinibus XIII. Chirurgorum Vratislavienſium, quæſtiones fundamentales proponendo, Monita & Conſilia circa Encheireſes circumſpecta ſuppeditando, ipſi maximam partem ad-
29 huc viventes grato quærentibus enarrabunt animo. Anteceſſores noſtri in hoc officio ſcire cupientibus ſatisfacturus, Indicem nominum lubens apponam, cumque J. D. Major in Memoria Sachſiana, præter ſingularia quædam, annos receptionis ex carmine latino Mühlpfortii, Phyſicatui Thileſii dicato, usque ad 1672. tradiderit; nunc Supplementi loco illorum emortuales, officia ſimul geſta, pauculaque ibi prætermiſſa alia, ex Pohlio, Cunrado, MStis Hanckii & Henelii S. T. liberali Intimi Hankii manu conceſſis, ad hunc usque annum adjiciam, quia ſpecialiora hæ paginæ hac occaſione non ferunt.

PHYSICI Vratislavienſes, præfixis receptionis annis:

A.C. 1533. *D. D. Matthias Auctus*, Primus Ordinarius Vratislav. Phyſicus, edidit ipſe primum einen Peſt-Unterricht &c. Preßlau 1542. obiit 1543. Maji 26.

1540. - - *Dominicus Weiſs*, priori viventi acceſſit, a quo tempore bini ſemper ſimul Phyſici fuerunt; obiit 1550.

1545. - - *Johannes Spremberger*, edit: Eine Peſt-Ordnung 1555. obiit 1577.

1550. - - *Johannes Crato* a Crafftheim, Archiater III. Imperatorum, præter alia multa, edidit eine Peſt-Ordnung. Anno 1553. obiit 1585.

1556. - - *Balthaſar Scheider*, in Pohlii Hemerolog. Memor. Sachs. Laur. Scholtzio ſub finem præfat. ad Conſil. & Epiſt. Cratonis, Cunradi S. T. inter Phyſicos relatus, ſed ab Henelio MS. S. T. omiſſus obiit 1574. Febr. 24.

1581. - - *Sigismundus Woyſel* Senior, Ædis ſimul ad S. Barbaram per 35. annos Curator. obiit 1607.

A. C.

A.C.1585. *D.D. Caſpar Packyſchius*, cujus Syrupum abſterſivum de Myrobalanis, ab auctore officinis Vratislav, traditum, Sennert. Prax. Med. lib. III. commendat. obiit 1603.

1603. - - *Daniel Pindfleiſch* ſive *Bucretius*, Ser. Archid. CAROLI, EpiſcopiVratisl. Archiater, edidit conjunctim cum Collega Ruhmbaumio, Peſt-Ordnung. 1607. 1613. obiit 1621.

1607. - - *George Ruhmbaum*, Illuſtriſſ. Princ. Olsnenſ. CAROLI Archiater. obiit 1615.

1615. - - *Sigismundus Woyſel*, Sigismundi prædicti filius, obiit 1622.

1622. - - *Michaël Döringius*, Illuſtriſſ. Princ. CAROLI EVSEBII Liechtenſteinii, Ducis in Sileſia Oppavienſis, & Sileſiæ Pro-Regis (ſic enim Henelio MS. S.T. die Schleſiſche Ober-Lands-Hauptmannſchafft eleganter audit,) Archiater. Dolendus merito, quod 1644. morte præventus Lib. Tertium de Medicina & Medicis, (qui Auctoris manuſcriptus, ſed meris abbreviationibus & Fragmentis non ubique cohærentibus delineatus, in ſcriniis Honorat. Parentis mei aſſervatur,) abſolvere non potuerit, edidit 1625. 1631. einen Peſt-Unterricht.

1629. - - *Gregorius Francke*, Peſtilentiarius ſimul. obiit 1631.

1631. - - *Joh. Kreutzmann*, Peſtilentiarius ſimul. obiit 1633.

1633. - - *Caſpar Cunradi*, Poët Laur. Cæſar. Peſtilentiarius urbis Obiit eodem anno. Scripſit varia opuſcula ingenioſa, a Filio Joh. Heinr. in Sileſ. Tog. enumerata.

1634. - - *Johan. Pilgram*, obiit 1636.

1636. - - *Johan. Dobritius*, obiit 1653.

1643. - - *Johan. Agricola*. obiit 1668. Scriptor in Chirurgicis & Chymicis non ignotus.

A. C. 1653. *D. D. Joachim Elsner*, (Pater Joach. Georgii, A. N. C.) obiit 1671.

1668. - - *Godofredus Thiliſch*, Patritius Siles. Succeſſor in Proto-Phyſicatu Elsneri 1671, edidit cum Ortlobio Peſt-Ordnung. 1680. obiit 1697.

1671. - - *Phil. Jac. Sachs a Levvenheim*, Patritius Siles. & Adjunctus Nat. Cur. Scriptor Medicus celeberrimus, obiit 1672.

1672. - - *Fridericus Ortlob*, obiit 1685.

1685. - - *Johannes Jæniſch*, A. N. C. Adjunctus, Succeſſor Thileſii in Proto-Phyſicatu 1697 obiit 1707. Prodiit Vratisl. 1704. Auctore ipſo & D. Oehmbio ſchediasma Anonymum von der Lager- oder Soldaten-Seuche/ qui morbus viciniam tunc vexabat.

1695. - - *Jo. Chriſtian Tralles*, A. N. C. anno 1697. Sereniſſ. Polon. Regis AVGVSTI Medicus, Caſtra ipſius ſecutus, obiit brevi poſt in Polonia. Scripſit de Inſufficientia exſpuitionis ſalivæ pro obtinenda gloria Præſervationis univerſalis, naturalis Peſtis. Olsn. Sileſ. 1680. in 8vo.

1697. - - *Carolus Oehmb*, A. N. C. obiit 1706. Edidit Vratisl. 1705. Tractatum vom St. Georgen-Brunn bey Landeck in 8tav.

1706. - - *Maximilianus Preuſs*, A. N. C. ſucceſſit in Proto-Phyſicatu A. 1707. D. Jæniſio, præter Diſſertationem quandam de Parvis magnorum morborum initiis, Beato Ettmüllero fruſtra a nonnullis attributam, itemque Tabulas practicas ſub nomine Iliados in nuce, ac Sciagraphiæ vulnerum, ſtudio in majori forma, ad diſtinctiones primo ſtatim intuitu melius obſervandum, editas; publicavit, Lue tunc in confiniis graſſante, A. 1708. Vratislaviæ, conjunctis hic

Col-

Collegialibus cum D.D. Eggerde, Proto-Phyſico Sileſ. Provinciali & D. D. Graſſio, Phyſico, laboribus, Conſilium Anti-Peſtilentiale ſive Peſt-Unterweiſung/ quod An. 1710. Cüſtrini Collegium Sanitatis, juſſu Sereniſſ. Pruſſiæ Regis, recudi curavit.

A.C. 1707. *D.D. Samuel Graſs*, A.N.C. Adjunctus factus A. 1707. 30

Pergendum nunc ad Cæſareo-Leopoldinam Nat. Curioſorum Academiam, in cujus Tabulas A. C. 1669. menſe Decembr. nomen Jæniſii referre dignabatur Illuſtris, qui tunc temporis Societati a Præſidiis erat, Fehrius, obtentis prius Eliæ Schmidii, Adjuncti & Trajecti Suevorum (vulgo Swinfurti) Phyſici literis in hac cauſa commendatitiis. Sic Arcturi cognomine initiatus noſter, primæ velut magnitudinis de Natura Jovis & Martis participans ſtella, fulgentiſſimo Phosphoro & efficaciſſimo Sirio Comes jungebatur exoptatus, ut ſub ortum ſtatim in partem veniret ſplendoris, quo Argonautis, Argum junctim conſcendendo primam expeditionem molientibus, tunc temporis affulgebat ſtellarum Vratislavienſis Horizontis Triumviratus. Non ænigmata profero, ſed cordatis nota. Nondum enim A. 1669. lucem aſpexerant Argonautarum Curioſorum uniti labores ſive Ephemerides; ſed anno demum 1670. 1671. biennio fere poſt adventum Noſtri, expolitis moliminibus a Generoſo Sachſio collecti, & adhibitis in laborum conſortium Nobiliſſimis Vollgnadio & Jæniſio, Clementiſſimæ Invicti LEOPOLDI Protectioni exhibiti typis ſiſtebantur tomi priores, Annus ſcilicet Decur. Imæ primus & ſecundus. Quantos poſt funeſtum Phoſphori occaſum labores & ſumtus, quam eruditas curas in colligendis Germanorum & Exterorum obſervationibus, revidendis literis Phosphoro adhuc deſtinatis, adornandisque Indicibus cum Nobiliſſimo Vollgnadio conjunxerit Jæniſius, ad annum Decur. I. Ephemerid. tertium, ſub Auſpiciis Magni LEOPOLDI, in Præfamine ſubmiſſè imploratis, erudito Orbi exhibendum multorum teſtimoniis conſtat. Nec curandis reliquis Decur. I. annis ſymbolam ſuam prorſus denegavit, licet ſucceſſu temporis Do-

Doctiſſimis Schultzio & Burgio Collectorum vices ſponte ſua ceſ-
31 ſerit. Quoad Obſervationes ejus Medico-Curioſas, Bugloſſum
Sylveſtre monſtroſum florens, uncias 25. Geometricas longitudi-
ne, 4. latitudine adæquans, molam quinquennem, quæ uteri
prolapſum mentiebatur, infantem ſine capite, lapides circiter bis
centum ex Apoſtemate dextri epigaſtrii excretos D. I. A. I. Obſ.
102. A. II. 79. III. 272. IV. & V. obſ. 189. nec non A. III. obſ. 128.
additum, de Baſiliſci exuviis ex certa Rajæ ſpecie efformatis, ac de
Corona Serpentis factitia, ſcholion hic nominaſſe ſufficiat. Nec
ſilentio involvendi ſunt ejus juncti labores Decur. I. A. X. Append.
in adjuvanda cum aliis Auctoribus, epiſtola Buccinatoria ad Ade-
ptos in Chemia Philoſophos; cui Polygraphia Hermetica ſive
Steganographia Vniverſalis omnibus arcanis Chemicis ſecreto
conſcribendis accommodata annectebatur. Quo opere omnes
Germani & Exteri humaniſſime invitabantur, ut, quicquid ſingu-
lare vel ſcientia vel experientia vere Hermetica indepti fuiſſent,
cum Collectoribus Ephemeridum Vratislavienſibus communica-
rent, utque characteribus & ſigillis Myſticis, fuſe ibidem adum-
bratis, celanda artis Arcana involverent, & ſigillo Sophiæ Silentii-
que obſignarent. Æquo autem animo & calamo non ab omni-
bus exceptam fuiſſe hanc Buccinatoriam vel invitatoriam potius,
ad Adeptos directam, nemo mirabitur, cum primo intuitu inſo-
litum quid eadem portendi multi crediderint. Neque mei eſt
inſtituti rationes faventes vel contrariantes examini ſubjicere, My-
ſticas naturæ Gazas igne tangendas & experimenta ſublimiora exa-
minanda peritis & hac in cauſa exercitatis merito relinquens. Puta-
rem tamen certæ Experientiæ ſubtiliorum per ignem Philoſo-
phorum fidem non plane denegandam; & adductas in dicta epi-
ſtola rationes, ad ſplendida antiquiorum adeptorum promiſſa cu-
rioſius rimanda, ad Omnipotentis naturæ Domini gloriam, de-
cumbentiumque vel egentium ſalutem promovendam, & ſuc-
ceſſus laborum ſecundos vel ſiniſtros ingenue detegendos, invita-
32 torias minime incautius eſſe deſtruendas. Fatendum igitur, Jæ-
niſium nec tempori a gravioribus negotiis vacuo, nec laboribus
inde-

indefeſſis nec ſumtibus propriis peperciſſe, ut veritatem detegere, & artem nobiliſſimam, iſto tempore velut reviviſcentem, a falſa vanitatis ſuſpicione liberare liceret. Poſſibilitatem nimirum & probabilitatem Medicinæ cujusdam Hermeticæ, unicuique trium naturæ Regnorum applicabilis, in dubium non vocabat, ſive ex ſpiritu mundi per æthera diffuſo, ſive ex corporibus in terræ ſuperficie prognatis, ſive ex rebus in terræ viſceribus hærentibus, producendæ; convictus partim lectione aſſidua ſcriptorum Philoſophicorum typis impreſſorum vel MStorum, quos magno numero conquiſiverat, partim aliorum experientia & indubitatis Ferdinandi III. Rudolphi II. Imperatorum Romanorum, Georgii Friderici Epiſcopi Moguntini, qui ex auro Chymico ipſis oblato nummos cudi curarunt, & Cornelii in Academia Julia contra Alchymiam diſputantis, ſed plumbum liquatum affuſa a Nobili quodam tinctura penetrantiſſima in aurum extemplo transmutatum, obſtupeſcentis, ac aliis Lullii, Sendivoglii, Turnheiſeri, exemplis procul dubio commotus. (Dec. I. A. I. p. 65. ſeq.) De Avtopſia hinc ſollicitus, ſenſit ſe a quodam velut æſtu ingenii abſorberi, ac ad intimiora Alchymiæ deferri, quare commercio literarum numeroſiſſimo ad Ænigmaticas Adeptorum ſtrophas perſcrutandas indulſit, Philoſophos, circa τὸ σπᾶν καὶ ἀγύρειν metallorum ſingularia experimenta oculis ſuis ſubjicientes, ex quibus Kunckelius inprimis notus, domi ſuæ ſæpius aluit, imo proprias manus nocte dieque ad furnos operibus myſticis accommodatos operi admovit, ut ad intima ſecretiorum Sanctuaria aditum ſibi pararet. In Chymicis certe non incaſſum omnia tentavit, ſed ſelectum apparatum Remediorum (e. gr. Salium & Tincturarum metallicarum, inprimis auri & antimonii,) ſubtilioribus ſæpeque reiteratis proceſſibus præparatorum, obtinuit, quibus, teſte Parente meo, morbos contumaciſſimos haud raro debellavit. Profundius autem in transmutationem, exaltationem, perfectionem, metallorum nobiliorum, præcipue auri puriſſimi virtutes, & inde ſperatam Adeptorum Medicinam penetrans, nec non exteris quibusdam Myſtis plauſibiles maxime Proceſſus proponentibus, auſcultans,

inſignemque pecuniæ ex propriis facultatibus ſummam, ad promiſſa experimenta ſublimiora perficienda, hiſce perſolvens & prænumerans: ſero nimis vana ſpe & promiſſis ſpecioſis ſe lactatum perſenſit, & jacturam facultatum irreparandam, iteratis vici-
34 bus paſſus eſt. Quam paucos tanto dignentur munere Divi, Noſter, proh dolor! inde cognovit, experimentis in detrimenta converſis acerbe indolere, mentemque hoc fato proſtratam exemplis multorum Illuſtrium & Generoſorum parili caſu infelicibus erigere, quodammodo edoctus. Præſertim cum opes, pro conditione vitæ, ſi non abundantiſſimæ, certe ad αὐτάρκειαν ſemper ipſi reliquæ fuerint, & toties licet infelix, eas tamen poſt funera reliquerit facultates, quæ detractis calculis detrahendis, non contemnendas maſſæ reſiduæ portiones præbuerunt. Nec hoc mirum; nam præter alias opum acceſſiones, dives quidam Vratislav. Mercator, Elsnerus ſupra Num. 12, nominatus Jæniſium, florentibus adhuc Praxeos ejus annis, habita non neceſſitudinis forte, ſed grati erga Medicum animi & amicitiæ mutuæ ratione, Hæredem tantum non ex aſſe ſuum conſtituit, & multis Imperialium millibus locupletavit. Soſtrum ſane rariſſimum, & antiquioribus Hippocratis ab Artaxerxe, Eraſiſtrati a Ptolomæo laudatiſſime donatorum exemplis, nec non *neglecti* a Fabricio ab Aquapendente *Lucri Lucro* merito annumerandum, ſed vix ferrea noſtra ætate imitandum! Majores omnino cumulare potuiſſet opes Jæniſius, niſi prædictorum Exterorum promiſſis veroſimillimis aurem credulam concedendo, & nimios ſumtus in tot experimenta pretioſa erogando, aliquid Humani paſſus fuiſſet. Sapiens dominabitur aſtris, vulgo dicitur! Sed quis quæſo mortalium abſolute dominari affectibus & Paſſionem, ut vocant, prædominantem penitus exuere valebit, inprimis ad honeſtiſſimum ſcopum directam? Scopus enim Noſtri, ſeipſo aſſeverante, ultimus, jam ſupra indigitatus, aderat perveſtigatio abditorum Naturæ vera & propria, ac ſtudium detegendi olim, ſi ſucceſſiſſent, inventa non ubivis obvia, nec per defectum facultatum cuivis ſcrutari conceſſa, ægris tamen & naturæ Miniſtris procul du-
35 bio maxime inſervitura. At vero cum ſcopo vere obtinendi Ar-

cani

cani & ſpe Philoſophi adipiſcendi infelix exciderit, non mirandum, quod mœrore ex tot damnis concepto fere confectus, ſenio, tædio & morte ipſa præoccupatus, nulla plane ſucceſſuum vel præparatorum ſublimiorum publicis ſcriptis expreſſa (uti certo ſibi olim propoſuerat) relinquere voluerit veſtigia. Licet enim Tincturas quasdam & liquores varios aurei, purpurei, Lazulini coloris ſumme intenſi, odoris & ſaporis penetrantis, Characteribus 1. 2. 3tiæ Præparationis Philoſophicæ notatos, & magnam Salium ſubtiliſſimorum philoſophice, ut inſcriptum, præparatorum copiam, ac Proceſſus rariores Myſticos MStos, Epiſtolasque de hac materia complures reliquerit, nondum tamen Poſſeſſoribus rerum Jæniſianarum certi & indubitati quicquam exinde eruere, aut palam referre licuit, quod non circumſcriptos ſcripti hujus limites, aut intentionis meæ ſphæram longe tranſcenderet. Hinc Sortem ancipitem, modo elevantem, modo deprimentem, maſculo tulit animo Noſter, Divinis ſemper conſolationibus & recordatione ſummæ ipſius tunc temporis terrarum Monarchæ gratiæ officiorumque dignitate ſeſe reficiens. Quippe Vratisla- 36
viæ florentibus & vivis adhuc triumviris Academiæ Leopoldinæ Collectoribus ab Illuſtri Præſide in conſilium vocatis, Phoſphoro, Sirio, & noſtro Arcturo, tanta contingebat felicitas, ut a Generoſiſſimis & Celeberrimis Viris, ex omnibus oris literæ ad ipſos dirigerentur, ac primæ Decuriæ Anni, paſſim ſub nomine Journal de Breslau, de Sileſie, d'Allemagne, multis encomiis Principum & literatorum celebrarentur. Omnia autem iſta longe exſuperabat Clementia Leopoldina, qua fiebat, ut perlecta cum gratioſiſſimo applauſu epiſtola Curioſorum invitatoria, Gazophylazium Cæſareum non modo perſcrutandum offerretur, ſed etiam tabulæ rariorum quorundam Gazophylazii æneæ D. I. A. I. p. 260 inſertæ, triumviris Vratislavienſibus transmitterentur: cujus ſummi honoris participem tunc temporis factum Jæniſium ex annorum ſerie liquet. Aureis torquibus, ex quibus imago Cæſaris ſplendidiſſima dependet, donari, inter præcipuos pariter & ſummos honores merito ponitur: & his ipſis Cæſarea Magni LEOPOLDI

munificentia triumviros Vratislavienſes clementiſſime dignaba-
tur ; qualem torquem pretioſis naturæ Gazis merito æquiparan-
dum Noſter ad ultimum usque vitæ terminum religioſe ſervavit.
(D. I. A. IV. V. D. II. A. VII. mox in principio de Ortu & pro-
37 greſſu &c.) Obſervatu dignum eſt, trinum numerum multis
Medicis celebribus inſignes honores conciliaſſe : Sic Cratonem
a Crafftheim trium Imperatorum Romanorum, Ferdinandi I.
Maximil. II. Rudolph. II. Conſiliarium & Archiatrum, (cujus Ædes
hic Vratislaviæ, trans Olavam fluvium ſitas, ipſe Divus Maximili-
anus II. ingreſſu ſuo A. 1563. hac in urbe forſan habito, donis
clementiſſimis frequenter, teſte Adamo, dignatus eſt, noſtra æta-
te per Divi LEOPOLDI Illuſtrem olim Conſiliarium & Referen-
darium *Peinium* recenti Ædificio auctas) eundem Cratonem tri-
bus Nummis Medicis ſupra commemoratis, honoratum, Simo-
nem Pauli trium Daniæ Regum, Chriſtiani IV. Friderici III. Chri-
ſtiani V. aulæ & perſonæ Medicum ; Hagendornium trium Sa-
xoniæ Electorum, Joh. Georg. II. III. IV. Archiatrum ; ex Acade-
mia vero Cæſarea Naturæ Curioſorum, triumviros Vratislavienſes
Collectores, Sachſium, Vollgnadium, Jæniſium, ſupra laudatos;
&, quibus primus debebatur locus, triumviros Præſules, Fehrium,
Volckamerum, Schröckium, aureis torquibus cum imagine Ma-
gni LEOPOLDI condecoratos fuiſſe, hiſtoria tantorum nominum
literaria declarat. At vero ſub Clementiſſima trium ex Auguſtiſ-
ſima Domo Auſtriaca Imperatorum Protectione, Cæſareæ hujus
Academiæ Præſidium per 21. annos geſſiſſe, & adhuc, (utinam
ad macrobiam ætatem!) gerere graviſſimum, id ſane nemini,
38 niſi Illuſtri Schröckio contigiſſe notum eſt. Supereſt tandem
functionibus Jæniſii publicis addere, quod An. 1682. in nume-
rum Adjunctorum cooptatus, Godofredo quidem Schulzio, (cu-
jus Memoriam D. Samuel Graſſius, Phyſici Filius, cognatus noſter
amiciſſimus, proxime ſiſtet,) & Adamo Limprechto, ad aliquot
annos hanc ſpartam voluntario ceſſerit, eam tamen pluribus an-
te obitum ſuum annis repetierit. Non ingratum lectoribus eve-
niet, cum in Decur. I. Ephemeridum Curioſ. Collectione Vratis-
lavi-

lavienſes Collegæ quidam primum deſudaverint, antequam 1683. ad Graviſſimos Noricos & Auguſtanos, quorum curis inſignibus adhuc orbis Medicus applaudit, devoluta fuerit Collectio; ſi ab exordiis hujus Societatis ad noſtram usque periodum, obſervando receptionis ordinem, hic additis ad hunc usque annum addendis exhibeam induſtria D. D. Klaunigii collectam, recenſioni laborum Collegii Vratisl. & Dni. de Hellwich annexam, Novisque Literariis Hamburgenſibus (quæ tamen non in omnium manibus verſantur,) A. 1706. communicatam

Seriem Collegii Vratislavienſis Academ. Cæſ. Natur-Curioſorum (dum Vratislaviæ viverent, receptorum) De quorum obſervationibus & laboribus Ephemerides N. C. & Acta Erudit. Novaque literaria &c. paſſim videantur.

Recept. 1658. *D. D. Phil. Jacob Sachs a Lewenheim,* dictus PHOSPHORVS, Adjunctus I. & Ephemeridum Collector. obiit 1672.

- - 1669. - - *Henricus Vollgnadius,* d. SIRIVS, Adjunct. II. & Collector, obiit 1682.

- - - - - *Johannes Janiſius,* d. ARCTVRVS, Adjunct. III. & Collector. obiit 1707.

- - 1673. - - *Joach. Georg. Elsnerus,* d. TELAMONES, (Joachimi Phyſici Filius,) Practicus Vrat. obiit 1676.

- - 1676. - - *Gothofredus Scultetus* ſive *Schultzius* d. ÆGINETA I. Adjunctus IV. & Collector. obiit 1698.

- - 1677. - - *Joannes Burgius,* d. MESVE I. Ephem. Collector, Poliat. Vrat. obiit 1690.

- - 1678. - - *Jo. Chriſt. Tralleſius* d. AVENZOAR, Phyſicus Vratisl. ſupra nominatus obiit Varſoviæ 1698.

- - 1682. - - *Joannes Adam Limprecht,* d. FABIUS, Adjunctus V. Seren. Ducum Olsn. olim Conſiliarius, hinc in Ditiones Brandenburgicas ſe contulit.

- - - - - *Carolus Oehmb,* d. SIRIVS II. Phyſicus Vratisl. obiit 1706.

- - 1691. - - *Alard. Mauritius Eggerdes,* d. EVCLIDES, Sereniſſ. & Reverendiſſ. Ducis Palatini FRANCISCI LVDOVICI, Supremi Magiſtri Teutonici & Epiſcopi Vratisl. Conſiliarius & Archiater, Proto-Phyſicus Sileſ. Provincial. cujus officii cauſa Varia de Cuſtodia & Cura Peſte infectorum ſeparatim edidit.

- - - - - *Jo. Acoluthus,* d. CASSIVS JATROSOPHIST. Poliater Vrat. obiit 1695.

- - 1691. - - *David Reich ab Ehrenberg,* d. HERCVLES III. Eques Sileſ. & Canonicus Martisburgenſis, qui poſtea Vratislavia in Ducatum Olsnenſem ſe contulit.

- - 1694. - - *Samuel Graſſius,* d. MESVE II. Adjunctus VI. Phyſicus Vrat.

- - - - - *Michaël Pauli,* d. ASTERION, Poliat Vrat.

Recept. 1695. *D. D. Maximilianus Preuſs*, d. JAPIS I. nunc Proto-Phyſicus Vratisl.
- - - - - - - *Chriſtianus de Hellwich*, d. EMPEDOCLES, Eques Sileſ. Sereniſſimæ ac Regiæ Polon. Principis ELISABETHÆ Neoburgo-Palatinæ Conſiliarius & Archiater.
- - 1705. - - *Gothofredus Klaunig*, d. EVBVLVS, Sac. C. M. Perſon. Medic. & Poliat. Vrat.
- - 1707. - - *Vlricus Sigismundus Nimptſch* d. THEON. Poliat. Vratislav.
- - 1707. - - *Gottlieb Albrecht*, d. DIAGORAS, qui brevi poſt Ordini Equitum Sileſiæ ſub titulo hæreditario de Baumann, & S. Cæſ. Majeſt. Conſiliariis adſcriptus eſt.
- - - - - - - *Gothofredus Davides Mayerus* Poliat. Vratisl. d. MENEMACHVS, inſerendus Receptorum ſub A. 1707. Catalogo Ephemerid. Centuriæ I. & II. præfixo, cujus cognomen fruſtra ibi D.D. Nimptſchio tribuitur.
- - 1708. - - *Fridericus Kaltſchmid*, d. PROTARCHVS, S. C. Majeſt. Aulæ & Perſonæ Medicus, & Poliat. Vratisl.
- - 1714. Auctor Memoriæ Jænisianæ, Diplomate a. d. 26. April. receptus.

39 Ad *συγχξόνες* Jæniſii quod attinet, quibus vel in Academiis & Itineribus, vel paſſim in Germania, in Patria, officiisque publicis, ſub Amici, Collegæ, Collectoris nomine, partim per literas, partim coram innotuit, nominandi præ reliquis veniunt viri in Ephemeridibus publica laude celebrati, Phil. Jac. Sachs a Lewenheim amicitia, Henricus Vollgnadius neceſſitudine, Joh. Daniel Major commercio eidem conjunctiſſimi; præterea Michaël Fehrius, Joh. Georg. Volckamerus, Elias Schmidius, Elias Rudolphus Camerarius, Bernhardus a Bernitz, Paterſonius Hain, Paulus de Sorbait, Philippus Talducci a Domo, Andr. Cnœffelius, Jo. Ferd. Hertodius, Ehrenfried Hagendornius, Joh. Sculterus, Salomon Reiſelius, Simon & Godofred. Scholtzius, Jo. Georg. Elsnerus, Jo. Burgius, Godofredus Thileſius, Carolus Oehmb, Maximil. Preuſſius, Chriſt. de Helwig, & Collegæ reliqui Vratislavienſes, ut alios Exteros & Profeſſores ipſa Memoria commemoratos taceam, ſilentio tamen minime involvam Illuſtrem Schröckium, cujus in rebus
40 ambiguis Conſilia debito modo imploravit. Nec præteribo loca varia Ephemeridum aliorumque Autorum, ubi nominis Jæniſiani mentio vel explicita, vel ſub Collectoris titulo involuta, additis haud raro honoris & laudis titulis, ad confirmandam ex parte ſupra dictorum fidem injicitur: ex. gr. Ephemer. Nat. Cur. D. I. A. I. p. 94. A. II. 93. A. III. p. 205. 396. ſeq. 450. 482. 494. 523. &c. A. IV. & V.

& V. p. 23. 55. 77. 103. 192. 208. Append. p. 64. D. II. A. VII. mox in principio Hiſtor. Contin. de Ortu & Progreſſ. p. 5. A. VII. App. Mem. Vollgn. 236. 248. 251. D. III. A. II. App 90. A. X. Mem. Reiſel. p. 5. Mem. Sachs. p. 3. 34. 64. Juncker. Ephem. Erud. p. 36. Cornel. a Beughem Syllab. recens explor. de Notitia Miſcell. Curioſ. p. 4. 62. Nazarius in Diario Romano 1677. p. 57. l'Academia, eretta in Breslavia, uti & in Hiſtoriis morborum Vratisl. ibidem editis, nominis ejus ac obſervationum quarundam Clinicarum veſtigia paſſim extant &c. Nec excludenda Teſtimonia & Elogia Oldenburgii, Spohnii, Redi, Kircheri, prioribus Ephemer. Tomis reperiunda, quibus generatim Collectioni horum Miſcell. Germ. applaudunt. Juſta Noſtro publice perſolverunt Carmine heroico Naturæ Curioſi Vratislavienſes, & B. Martinus Hanckius, Monumento, quod ſtylo in acuminibus nervoſiſſimo, poſuit & hac ratione baſin ſcribendæ huic Memoriæ firmam, non neglectis aliis neceſſariis, quæ conquirere mihi licuit, documentis, præbuit. Statua autem ejus ex cera affabre efformata, & Bibliothecæ publicæ Mar. Magd. Vrat. a generoſo Domino de Vollgnaden donata, cuivis Spectatori Memoriam Noſtri renovabit publicam. Videamus nunc ultimo loco morbum ejus ultimum. Equidem Febrem ex mœrore tot- 41
que fatis conceptam, & ipſo Senio ad reſiſtendum invalidiori accreſcentem, velut anguem in herba latitantem, pluribus ante obitum menſibus perſenſit; ſed cum pondere ſaltem defatigationis cujusdam ſubinde premeretur, iſtam diſſimulans, in functionibus quotidianis peragendis omnem movit lapidem, donec febris continua, Vitalia depaſcens, & Pathemata ſenili ætati familiaria, corpus languore & pervigilio indies magis confeciſſent. Hinc incaſſum imploratis probatiſſimis artis præſidiis medicisque, mortem, ut Medicus prudens, prævidit, nunquam ſibi formidatam; &, traditis Honorat. Parenti meo neceſſariis ad Officia publica ſpectantibus Documentis, nuntium migrationis a ſummo Conditore, ærumnarum ſatur, placide expectavit. Pietatem, unicum in nobis Divinitatis ſimulacrum, & infractæ mentis etiam in adverſis conſtantiam ejus εὐθανασία ipſa probavit, dum detrimen-

to

to terrenorum ſæpius ad cœleſtia animatus, a nævis ſane humanæ conditioni velut connatis nunquam ſe liberum aut immunem pronuntiavit. Quippe non meum eſt, Momos & Zoilos imitari, (qui ſuorum obliti prorſus, unius aut alterius erroris humani cauſa omnem hominis memoriam radicitus extirpandam putant,) aut encomio deſtinatas paginas atris carbonibus notare; fallimur enim omnes, ſi nullius per vitam erroris opinione nos lactari permittimus. Hoc certe tam verum eſt, quam quod veriſſimum, Jæniſium mentis probe compotem, cunctorum Vitæ lapſuum veniam Chriſtiano & pœnitenti animo rogaſſe, & rogatam a Divina clementia impetraſſe, Sacri Viatici Sigillo tempeſtive confirmatam. Hoc munitus aurum cœno terrarum obductum ſpernens, inter pias preces & creberrima ſuſpiria Vitæ melioris ſpem exoſculatus, animam Salutis Datori, viduus ἄπαις & ſenex 71. annorum, fortitudine Chriſtiana red-
42 didit. Vnicum reſtat, ut levidenſe ſcriptionis meæ genus non eloquentiæ Periodicæ ſed Pietatis, non Gloriæ ſed Debiti, non inuſitatæ inventionis ſed medico literariæ collectionis τεκμήριον benigniori faventis Lectoris cenſuræ ſubmittam, & Memoriam Viri ex primis Collectoribus Triumviris noviſſimi, Fautoribus, Collegis, Amicis Nominis Jæniſiani, quam commendatiſſimam præſtem. Sic enim erat in fatis, ut Stellas Medico Cœlo primæ olim magnitudinis Phosphorum & Sirium ſecutus, tandem & Noſter terris occideret Arcturus, in Cœlis perpetuo ſplendore coruſcans.

Quid Optimum?
Quæris Viator:
Vitam ſcrutari an Aurum?
Hoc licitum, alterum eſt neceſſarium,
Vtrumque laborioſe ſcrutabatur olim
Vir Celebris & nunquam Otioſus, Curioſorum ARCTVRVS
Aurum Curioſus Philoſophus,
Vitam Pius Chriſtianus,
Hanc Precibus, iſtud Sumtibus:
Vtrumque diverſo tempore.
Manent omnia ſuo tempore: Aurum terris, Vita Cœlis.
Quid morte Philoſophus perdidit? Aurum.
Quid morte Chriſtianus invenit? Vitam.
Hanc dedit Ipſius non Sumtibus ſed Precibus,
Gratis, Æternam, Beatam,
DEVS VITÆ AVCTOR.
Hanc ſcrutare auro cariorem Viator!
Et invenies Exemplo τῦ μακαρίτε:
Quid? Optimum.
DIXI.

MEMO-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

GODOFREDUS Schültz M.D.
Acad: Cæſar: Leop: Nat: Curioſ: Adjunct,
Denat: ann. M.DCXCVIII. Ætat: LVI.
J. Tscherning Sc. Bre

MEMORIA

EXCELLENTISSIMI APVD VRATISLAVIENSES POLYHISTORIS MEDICI,

DOMINI

D. GODOFREDI SCHVLZII,

ACADEMIAE CAESAREO-LEOPOLDINAE NATVRAE CVRIOSORVM

ADJVNCTI,

QVAM

ILLVSTRI ACADEMIAE ET POSTERIS

COMMENDAT

SAMVEL GRASS MED. D. ET PRACT. VRAT.

COmmunis illa moriendi neceſſitas, quamvis nulli hominum evitabilis hactenus extiterit, plurimorum tamen animos ad Longævitatis cujusdam obtinendæ ſtudium, non improbando ſemper ſtimulo impulit; quo ſcilicet ſolerti induſtria provide differant fatum, quod declinare prorſus nemini datum. Et profecto ad arduum huncce laborem ſerio proſequendum, lege divina, qua noſtris & proximi commodis ſedulo adeſſe jubemur, non illi tantum, qui Medicinæ ſacris deſtinati, ſed omnes ſanioribus vivendi regulis adſueti, ſeſe teneri, ſponte agnoſcunt. Vix autem illos præ aliis unquam voti magis compotes factos recordor, qui Arcanorum ad vitam longam pertinentium, inventionis gloriam ſingularem ſibi vendicarunt; quin potius talia egregio certe titulo ſuperbientia inventa, tantum non ſemper experientiæ laus deſtituit, & illi ipſi juvenes, vel ſaltem ætate mediocres mortui, qui longævitatis elementa, via aliis incognita, inveniſſe ſibi videbantur. Illos vero majus commendat ſtudium, qui Cognitionem ſui ipſius e phyſico, morali & ſacro fonte adepti, remotis tot vitæ humanæ noxis prudenter vivere didicerunt. Quamvis enim, quod ingenue pariter fatendum, nec hic fidus per omnia experimentorum ſit ſucceſſus, & prudentia vivendi, diuturnitatem non ſemper nanciſcatur comitem, nihilominus tamen illi ſoli genuinum eligere tramitem, quo incedentes non interituram conſequuntur nominis memoriam, licet cauſas vitæ conceſſæ conſiderantes, aliis inſerviendo, citius conſumantur, quam Macrobiorum attingere queant claſſem. Dum autem Vita & Fama pari paſſu ambulant, cuilibet intereſt, vel hanc ſuperſtitem reddere, ſi illam conſervare haut integrum fuerit. Hæc ſane ſtudia quosque bonos decent, ut tum ſuam, tum aliorum famam tueantur, turpe namque eſt poſteris, ſi majorum celebrium memoria, ipſorum culpa oblivionis velo tegatur! ab Anteceſſoribus enim optime geſta, tum ipſorum laudi, tum Succeſſorum æmulationi merito inſerviunt.

Mitto hic prolixius recenſere diverſos diverſarum gentium mores, quibus Clarorum Virorum Nomina, quos Virtus com-

modis publicis conſecraverat, poſterorum imitationi poſt fata exponere ſtuduerunt; nec Græcorum & Germanorum veterum Carmina Encomiaſtica, nec Romanorum Imagines in Atriis, & monumenta in locis publicis poſita prolixius delineaturus; Vix enim alii ſuis ſtudiis tam promte longævitati Celebrium Virorum proſpexere, quam Illuſtris per Orbem *Academia Imperialis Naturæ Curioſorum*, cujus ope jam per longam ſatis annorum ſeriem, ſtudia phyſica, mathematica, medica, inſigni dotata conſpiciuntur incremento. Illa enim ſemper nobiles ſcientia aluit Viros, qui lemmate ſolenni admoniti, NVNQVAM OTIOSI, rempublicam litterariam infinitis commodis adaukere, eo ipſo ſimul memoriæ ſuæ ita proſpicientes, ut non tantum e rebus coram erudito orbe clare geſtis, poſt mortem quoque perpetuo coruſcet, verum & MONVMENTIS per EPHEMERIDES ſparſis, ipſorumque Imaginibus quaſi in Templo honoris appenſis, omnem internecionis temporum eludant metum.

Et illud eſt, quod ex inſtituto ſolenni ILLVSTRIS ACADEMIÆ, Piiſſimi Manes Excellentiſſimi Viri DN. GODOFREDI SCHVLTZII, MEDICINÆ DOCTORIS & PRACTICI Celeberrimi, ACADEMIÆ CÆSAREO-LEOPOLDINÆ NATVRÆ Curioſorum ADJVNCTI meritiſſimi, POLYHISTORIS famigeratiſſimi, optimo jure poſcunt. Illius enim cum Pietate & Humanitate inſigni ſociata ſolida Eruditio, indefeſſus Proximi & Reipublicæ Literariæ commodis inſerviendi Fervor, noſtris in oris omnium adhuc inhærent animis, & dudum promeruere, ut Ejus per ſe plurimum conſpicua Virtus & Eruditio, publico Monumento undique reviviſcat.

Mandato itaque mihi officio, vix tamen puto laudibus EXCELL. VIRI ſatisfacturus, ab ipſis Incunabulis Ejusdem, quæ celeberrima Sileſiorum Metropolis VRATISLAVIA præbuit, rem totam exordior. Plurimum quippe intereſt, quo qvis tempore & loco natus fuerit, prout enim diverſus Seculorum genius, ſic & Regionum & Vrbium indoles hominum animos ad varios mores & ſtudia trahit. Hinc egregia ſæpe ingenia, publica oſtentatione digna

digna, obſcuritate locorum involvuntur, cum alia mediocri ſi non curta ſupellectile dotata, ſoli nutritii ſplendore & felicitate adjuta, longe lateque inclareſcant. SILESIA & ejusdem Metropolis VRATISLAVIA, ab aliquot ſeculis, felix equidem Virorum eruditionis laude Clariſſimorum Mater extitit, illos partim intra ſuos penates alens, partim exterorum commodis concedens, adeo ut SCHVLTZIO Noſtro hoc ſolo natali, ſat multis commodis proſpectum fuerit; non dubitandum tamen, ſi vel apud Gallos vel Britannos, Italosve natus, quorum Principes ad prodigalitatem usque Studia ſublimiora juvant, quin majores laudes aſſecutus fuiſſet.

Satis interim hoc loco natali felix, eo tempore etiam in lucem editus eſt, quo Germania diuturno bello paulo poſt ſopito, ad Muſas communi ſtudio redibat; ſcilicet Anno Orbis redempti M DC XLIII. die XX. Aprilis, Patre Viro Clariſſimo M. CHRISTOPHORO SCHVLTZIO, *Gymnaſii Mariæ Magdalenæi apud Vratislavienſes Mathematum Profeſſore, & Collega Primario*, Laude & Induſtria multa conſpicuo, Matre vero, Honeſtiſſima Fœmina ELISABETHA WAGNERIA.

Virtus certe propriis potiſſimum coruſcat radiis, interim nec parum commendat Splendor a Parentibus optimis in Natos non degeneres redundans; prout & Parentum Felicitatis haud ultimum momentum eſt, Filios Reipublicæ utiles progenuiſſe: dum nihil magis eorum præconia, quam filiorum laudes, auget. Haut immerito ergo modo dicti M. Chriſtophori SCHULTZii Memoria etiam in funere tanti Filii viret, & eruditæ poſteritati commendatur, quam non tantum Filium hunc bonæ Indolis gignendo, & Sapientiam indefeſſo labore ſcholaſtico propagando, verum etiam Scriptis Mathematicis non inconcinnis juvit. Volvuntur namque multorum manibus Schediasmata Ejus varia, Filii demum diligentia publici juris facta; *Geometria* nempe *Theoretica, Gnomonica, Computus Theoretico - Practicus*; latent inſuper adhuc in Manuſcripto, typis publicis itidem Filii diligentia undique maturo, *Trigonometria Planorum Antiquo-Nova, Geome-*

tria Practica ſeu Geodæſia, Doctrina Sphærica, Arithmetica vulgaris & Logiſtica, quibus facili & ſuccincta methodo, in Studiis alioquin diffuſioribus paulo, compendia utilia ſubminiſtrat; quorum uſus & ipſo vivente, & etiamnum ex parte, Matheſeos Tyrones in Gymnaſiis Vratislavienſibus futuris ſtudiis aptos reddidit.

Nato itaque GODOFREDO SCHVLTZIO nihil defuit, quod ex officii Parentum, & Chriſtianismi Regulis, liberi a Progenitoribus expectare poſſunt. Sacro enim fonte regeniti Filioli mens cerea, ad optima quæque flectebatur, inter infantiæ & puerilis ætatis luſus, pietatis & eruditionis fundamento ſimul poſito. Ipſe Pater bene gnarus, non tam generationis, quam rectæ educationis opus, Sobolem Parentibus ad officia devincire, primam curam in ſe ſuſcepit, Filium pro augmento ætatis ſedulo erudiendo, in illud intendens, ne Prudentia, qua aliorum Parentum de liberis conceptam ſpem promovebat, in proprio nato deficeret. Quo minus autem, quod plerumque contingit, ex patrio affectu nimio, fundamenta erudiendi Filii, imaginario putatitioque ſeſe exererent incremento, poſt infantiæ annos ſuperatos ſumptis in ſubſidium informationis *Viris egregia eruditione & meritis claris, Valentino Kleinvvæchtero, Johanne Fechnero, Friderico Viccio, Wolffgango Stirio, Profeſſoribus atque Collegis Gymnaſii Mariæ Magdalenæi*, cautum eſt. Non deerat ergo diſcenti ſolers manuductio, ſive principium omnis Sapientiæ, Timorem Domini, ſive Linguarum Latinæ, Græcæ & Hebraicæ culturam, ſive denique Studia elegantiora Artium Humaniorum ſpectes; quam obſequio & ſolertia debita ſemper excipiebat, quaſi docentes pariter ac diſcens, officiis quisque ſuis ſingulari ſolertia fungi, ingenue certaſſent.

Prout autem humanæ mentes in omnibus aliis, quotquot ſunt in orbe negotiis, aliæ huc, aliæ illuc optione quadam diſtrahuntur, ita & ſi ſtudia litterarum ſpectes, in diverſas inclinant eruditionis partes, quem quidem ſelectum, niſi quis inconſideratæ libidinis ductu agatur, ab ipſa Providentia Divina ortum trahere, quis eſt, qui non habeat expertum? SCHVLTZius Noſter

in

in omni Studiorum Gymnaſticorum genere cum laude verſatus, inclinato tamen præ cæteris animo, in Acroaſes Phyſicas & Mathematicas ferebatur, quaſi hæreditaria quadam diſpoſitione ad Studia paterna ulterius proſequenda aptus.

Huic itaque interno inſtinctui obtemperans, conſilio Parentis & Præceptorum firmatus, ad ampla Medicinæ Studia ſe divino nutu vocari exiſtimabat, & totus in eo erat, ut hiſce ſtudiis omni modo ſe ſiſteret maturum. Poſtquam igitur profectus non contemnendos egiſſet, relicto Gymnaſio patrio Anno MDCLXVI. Menſe Majo ſub auſpiciis divinis Lipſiam petiit, rite jactis fundamentis ſublimiora ſuperſtructurus; unde tamen poſt breve admodum tempus, conſiliis Parentum & Amicorum motus, Jenam perrexit, ibidemque *Rectore Magnifico Dn. Chriſtophoro Richtero JCto*, Albo Academico nomen inſeruit. Amplus hic animum diſcendi cupidum ſatiandi aperiebatur campus; haut enim egregio Studiorum nomine ſegne otium velare ſolitus, ſtatim Celeberrimorum tum temporis ibidem Profeſſorum favori & informationi ſeſe commendabat, ubi in Philoſophicis *M. Caſparem Poſnerum* & *M. Georgium Gœtzium* faventem ſibi expertus eſt; in Mathematicis *Erhardi Weigelii* univerſo orbi litterato noti Polymathiam, deſiderio ſuo parem invenit. Cum vero Philoſophiæ operam gnaviter dediſſet, pari animi ardore & ingenii alacritate Medicinæ Studium aggreſſus, ab ore Magnorum Doctorum *Gverneri Rolfincii*, *Joannis Theodori Schenckii*, *Joannis Arnoldi Friderici*, ſedulus pependit, præcipuo tamen inter illos ſtudiorum moderatore *Schenckio* electo. Sub cujus etiam umbone, bis publice diſputando Profectuum ſuorum periculum fecit, prima quidem vice *ex Synopſi Inſtitutionum Medicarum* laudati *Schenckii*, pro Academiarum more, *partem de Cauſis Morborum* defendendam ſuſcipiens, poſtmodum autem *Diſſertationem de Succino* a ſe multo ſtudio elaboratam Philiatrorum Diſceptationi, tanquam prudens & judicioſus Diſputator exponens,

Quo

Quo minus autem veritatem in ullo doctrinæ genere auctoritatis præjudicio amitteret, ſobria mentis ratione uſus, juſtam philoſophandi libertatem ubique proſequebatur, & Præceptorum placitis proprio ſtudio examinatis, eximio quo præditus erat judicio, intima nec cuivis æque recluſa Scientiarum penetralia rimabatur, haut ſine docentium pariter ac commilitonum admiratione. Hinc nec amplus Academiæ Salanæ campus pro Ingenio exercendo ſufficiebat, ſed potius conſultum ipſi viſum, alios per Germaniam Eruditionis laude celebres Viros, & ipſos denique Exteros adire, quo eorundem converſatione, propriam qua pollebat Sapientiam, ad lancem quaſi perpenderet, & quotidianis incrementis magis magisque adaugeret.

Et profecto, ad tale Iter eruditum ſuſcipiendum ſua indole ſatis aptus erat, ſtaturam licet mediocrem, & propter lapſus in juventute varios, conformationem læſam Spinæ Dorſi & Thoracis, infirmioremque corporis habitum nactus, ſobria enim vivendi ratione eundem fulciebat, una cum morum humanitate, vultus aſpectu probitatem, candorem animi & judicii ἀκρίβειαν cuilibet in ſui exiſtimationem oſtentans; a communi inſuper magnarum ſæpe mentium labe immunis, qua ſua mirantur, aliena ſpernunt, vel, quod viceverſa pluribus adhuc inter Germanos in uſu eſt, exterorum Ingenia ſuis præſtare autumant.

His itaque præſidiis inſtructus ad Italos iter dirigebat, ſoli illius eximiam præſtantiam, qua mundi Paradiſus audit, & Clariſſimorum ibidem Virorum Notitiam, cum augmento propriæ Scientiæ, palam acquiſiturus. Ne autem Exteris magis, quam Civibus innoteſceret, paſſim in Itinere Celeberrimorum Medicorum Muſea frequentabat. Anno enim M DC LXXI. Menſe Majo, relictis Muſis Salanis, Norimbergam Eruditionis, Antiquitatum, rerumque curioſarum naturalium ac artificialium plenam ſedem petens, *Volckamero* innotuit, & inde Auguſtam Vindelicorum tranſiens *Illuſtres Schrœckios, Patrem & Filium,* pari

pari laude per orbem notos, Patronos acquiſivit, quorum tum eximiam eruditionem, tum ſingularem benevolentiam per omnem Vitam gratus deprædicavit, dolens ſimul ſe ibidem ab alloquio *Velſchii* ob ejusdem adverſam valetudinem fuiſſe excluſum. Hinc porro Monachio viſo, Agro Tridentino & Comitatu Tyrolenſi peragrato, apud Venetos appulit, poſt doctam ibidem commorationem Patavium pergens, quavis tamen data occaſione, animum curioſitatis avidum ſatiaturus, Venetias iterum tranſiit.

Vix Patavium ingreſſus erat, cum in contubernium Clariſſimi Medici *Caroli Offredi*, ac Conterraneorum tunc ſtudiorum cauſa ibidem commorantium, poſtmodum ob eruditionis famam valde celebrium Virorum *Jacobi Barneri*, *Davidis van der Bœck*, *Joannis Philippi Hochſtetteri*, *Chriſtophori Sandii* receptus, Illuſtrium Profeſſorum *Fortis*, *Molinetti*, *Frigimelicæ*, *Renaldini*, *Marchettorum*, *Cadenedi* informatione & converſatione magno ſuo cum fructu frequenter uteretur. Adhæc Patavii plurimum de aditu ſibi in Noſocomium publicum conceſſo lætabatur, quod quotidie frequentatum, rariores obſervationes, & multiplicem Experientiam ſubminiſtrabat. Ne de ſtudio indefeſſo, quo in Sectiones Anatomicas, publicas æque ac privatas vehebatur, mentionem inferam.

Hac methodo Ingenium ſtudiis & converſatione excolendi uſus, digniſſimus erat, qui ſupremis Philoſophiæ & Medicinæ Honoribus condecoraretur, qui etiam applauſu publico, tanquam præmium diligentiæ præſtitæ Anno M DC LXXI. die XIV. Octobris ſolenniter ipſi collati.

Inter Italos ſic cum laude degens, cœptæ haud ita pridem in Patria Vratislavia Ephemeridum Germanicarum Collectioni, jam tum abſens quoque auxiliatrices impoſuit manus. Ab *Excell.* enim *Vollgnadio* dignus judicabatur, qui Italos Academicæ

Societati conciliaret, & ex eorum Theſauris varia Naturæ curioſa, quibus omnis Italia refertiſſima, detegeret, Venetiis potiſſimum in Muſeis Ruſſiniano & Scaribiciano interioris admiſſionis particeps factus. Poſtquam hinc Venetis & Patavinis ſatis fuiſſet probatus, itineri ulteriori, Italiæ interiora viſurus ſeſe accingebat, ſibique jam de literis, quibus ad celeberrima Italiæ Nomina aditum pararet, proſpexerat, cum autem Viduus Parens ſenio morboque gravatus domum vocaret, mutabat animi propoſitum Pietas.

Quare patrios repetiturus lares per Oeni & Danubii ſecunda flumina Viennam vectus, ibidemque abſente Imperatore LEOPOLDO paucos dies moratus, *Paulum de Sorbait* & *Georgium Sebaſtianum Jungium*, *Archiatros Cæſareos* ſalutavit, moxque per Moraviam ad Sileſios redux, urbem patriam Anno M DC LXXII. exeunte Majo Menſe, ſalvus & incolumis ingreſſus eſt, ſummo Numini pro favore Ejus hactenus comite, pia Soteria dicens.

Patriæ itaque ſuæ redditus SCHVLTZIVS, toto animo intendebat, commodis publicis omni opere conſecrare, quicquid ſive publico ſive privato ſtudio, & converſatione aſſidua cum Viris eruditiſſimis adeptus erat: Ingenuo certe ſtimulo aliis inſerviendi ductus, qui illum ab omni invidiæ & torporis, bonarum ſæpe mentium labe, longe alienum reddiderat. Paucis rem magnam eloquar! ad Medicinæ Praxin totum ſe convertebat, omnibus Practici prudentis requiſitis inſtructus. Vegeta enim Memoria, quicquid ab aliis obſervatum, prompte recolebat, & alieno quippiam ab aliorum obſervatis occurrente, prout in Praxi quotidie contingit, Ingenio prompto nova auxilia meditabatur, judicio eximio cuncta inquirens, cuncta reſolvens. Adeo ut nec in levioribus periculis oſcitanter ſecuritati litaret, nec in ambiguis nimia meticuloſitate occaſionem juvandi amitteret, nec in deſperatis temerario auſu, interitui inſerviret, ſed omnia juxta Sapientiæ & Pruden-

dentiæ regulas cordate perageret. Non eſt, quod rem per omnem, cum confiniis, Vratislaviam ſatis notam, prolixius repetamus, teſtor potius illos, qui Ejusdem ope adjuti, adhuc illius memoriam grati recolunt; vel qui morbo valde radicato & medica ope vix extirpabili detenti, ejus conſilio tolerantiam mali, non ſine emolumento didicere! Teſtor Medicos Collegas, illius amica converſatione quondam gaviſos! Teſtor denique quoscunque cordatos Viros, quibus notitia SCHVLTZII vel levior ſaltem contigit, quos omnes eruditionis & humanitatis ejusdem ſtrenuos aſſertores æquitas reddidit.

Praxeos Medicæ debita adminiſtratio, totum equidem hominem requirit, SCHVLTZIVS autem in eadem ſollicite occupatus, pluribus adhuc ſtudiis negotiisque par erat. Cœpta enim haut ita pridem Anno ſcilicet M DC LXX. in honorem Academiæ Naturæ Curioſorum, Vratislaviæ per Duumviros Celeberrimos, *Sachſium Vollgnadiumque*, EPHEMERIDVM GERMANICARVM annua collectione, *Sachſioque* Anno M DC LXXII. piis fatis defuncto, in *Vollgnadium* ſuperſtitem totus labor devolvebatur, qui cum SCHVLTZIVM noſtrum in omni eruditione verſatum deprehenderet, digniſſimum eundem judicabat, qui cum *Jæniſio*, *Burgioque* ſocias manus collectioni EPHEMERIDVM, Annum tertium usque ad finem Decuriæ primæ ſequentium, applicaret. Hanc ſibi commiſſam ſpartam omni ſtudio, curæ cordique habens, eam *Vollgnadii* gratiam poſtea promeruit, ut ejusdem patrocinio, juſſu *Magnifici Dn. D. Fehrii*, *Academiæ Naturæ Curioſorum Præſidis*, ab *Excell. ejusdem Adjuncto Dn. D. Joanne Schmidio, Svvinfurtenſi*, Illuſtri Collegio Academiæ Imperialis Anno M DC LXXVI. Menſe Julio ſoleni more inſcius adjungeretur. *Vollgnadius* autem hoc vinculo SCHVLTZIVM adhuc arctius ſibi devinctum, Sociumque fidiſſimum tum in colligendis MISCELLANEIS NATVRÆ CVRIOSIS, tum in excolendo commercio litterario, cum Eruditiſſimis per omnem fere

Europam Viris experiebatur, qui abſconditos naturæ receſſus pro ingenii & facultatum excellentia NVNQVAM OTIOSVS rimari ſtuduit.

Res omnium oculis publicoque conſpectui expoſitas, verboſis argumentis probare ſuperflui inutilisque alioquin laboris eſt, hinc non opus eſſe videtur SCHVLTZII ſollicitas curas, ut EPHEMERIDES GERMANORVM applauſu publico exciperentur, Vitæ ejus hiſtoricæ recenſioni prolixius inſerere, Operibus ipſis, Teſtibus omni exceptione majoribus, exiſtentibus, quorum præſtantia Divi LEOPOLDI Sacratiſſimi Imperatoris gratiam & Orbis eruditi admirationem ipſis conciliavit. Mitto itaque ulteriores in hoc negotio laudes, quas modeſtia Noſtri ſemper ægrius tulit, mitto recenſionem ſingularem rerum in Collegio Naturæ-Curioſo impigre ab ipſo geſtarum, ad Ephemerides ipſas lectorem ſciendi avidum ablegans, quæ excellentiam ingenii, ut leonem ungues optime produnt. Illud tamen conticuiſſe haut decet, conatus ejus præter communem orbis applauſum, adeo *Illuſtribus Academiæ Præſidibus* placuiſſe, ut *a beato Dn D. Fehrio* Anno M DC LXXXIII. ÆGINETÆ Agnomine mactatus, *a Magnifico Dn. D. Volckamero* Anno M DC LXXXIX. ADJVNCTORVM numero adſcriberetur, poſtquam *Vollgnadio* fatis functo Ephemeridum Collectionem, Vratislaviæ per Decennium optime inſtitutam, Norimbergam transferre Academiæ Proceribus Anno M DC LXXXII. viſum prius fuiſſet.

Onere itaque haut exiguo de Noſtri humeris devoluto, non tamen curæ perpetuæ pro Incremento Academiæ ceſſabant; quin potius illud iisdem impetrabat, ut COLLEGIVM VRATISLAVIENSE NATVRÆ CVRIOSORVM ab AVGVSTISSIMO IMPERATORE LEOPOLDO, ſingulari Clementia variis prærogativis exornaretur, ipſe autem tranquillius ſecum habitando, ardua ſemper meditans, ſublimibus ſtudiis totus occumbebat.

In

In omni Scientiarum genere verſaturus, multiplici Linguarum notitia antea ſibi proſpexerat, præter Sacras & Latinam Linguam Italo, Gallico, Anglico, Belgicoque ore loqui, tum per Itinera, tum privato ſtudio edoctus, ut tanquam Polyglottus majori perfectionis gradu prærogativis homini conceſſis gauderet. Soli namque homini animi intentiones per loquelam interpretari præ cæteris animantibus datum: & ſecundum quorundam mentem, tanto plus perfectionis humanæ quisque adipiſcitur, quanto magis diverſis modis mentem linguæ moderamine aliis exponere aptus exiſtit.

Linguarum ſic per cultiorem orbem uſitatarum gnarus, quoties in Praxi ſubeunda deſudaſſet, animum honeſta voluptate reficiebat, hiſtoricos veteres & recentiores, una cum itinerum diverſorum Scriptoribus, evolvendo, & variarum Gentium Ephemerides perluſtrando; ut tali modo intra Muſeum cognitionem orbis univerſi, tum quoad mutationes civiles, tum quoad Hiſtoriam Naturalem & litterariam præ aliis obtinuerit. Non autem legiſſe tantum exterorum ſcripta ipſi ſufficiebat, ſed ut aliorum etiam uſibus proſtarent, multoties Interpretem accuratum egit. Cum vero modeſtia inſignis, qua ubique uſus, nomen præfigere verſionibus typis divulgandis vetaret, tale ſaltem in præſenti verſionis Specimen exhibeo, de quo (cum in aliis dubius hæream) certo conſtat, ejus ſolertiam illud paraſſe. Scilicet *Joannis Grauntii, Membri Societatis Regiæ Anglicanæ, Obſervationes Phyſicas & Politicas de Schedulis Mortalitatis Londinenſibus* Todten-Zetteln (quarum recenſio *in Ephemeridibus Gallicis Eruditorum ad diem 2. Auguſti Anni M DC LXVI. quoque habetur,*) Germanico Idiomate donavit, in gratiam eorum, qui propter commodum publicum paſſim per Germaniam ſimilem computum deſiderarunt. Poſtquam autem interpretis munere rite functus fuiſſet, *Obſervationes tales ad Imitationem Londinenſium Vratisla-*

tiſlaviæ (de quibus in Transactionibus Anglicanis mentio fit) *a Viro Maxime Reverendo Dn. Caſpare Neumanno inſtitutas*, ſuis quoque conatibus juvit. In illud enim ſemper quam maxime intendebat, ut de exterorum rebus ſollicitus, Patriam noſſet, illius Hiſtoriam ſedulus meditando, & naturæ ſub cœlo Sileſiaco Gazas ſollicite ſimul inveſtigando.

Medicorum Filii de Symbolismo miro Microcoſmi & Macrocoſmi ſemper cogitarunt, nimia curioſitate ad nugas ſæpe delapſi, SCHVLTZIVS autem ſobriæ Philoſophiæ adſuetus, ut erat Medicus omni modo perfectus, non in eo acquieſcebat, ut Microcoſmum noſſet, Macrocosmi quoque ſolidam conſiderationem ſimul meditabatur. Penetrabat enim inextinguibilis ejusdem ſciendi fervor in abſconditos terræ meatus, metallorum mineras, variosque circa foſſilia Naturæ luſus, igne, ferro, manu, ubique præſide judicio exquiſito, diſcutiendo. Enumerabat miram Vegetabilium Varietatem & Indolem, Scientiamque Botanicam ſuo tempore Celeberrimorum Virorum ſtudiis, nova incrementa quotidie capeſſentem, fauſto omine & ope lætus proſequebatur. Nec in animali Regno deficiebat ſciendi cupiditas, ſuperficiaria enim cognitione phyſica minus contentus, intima ubique ſcrutabatur, ſingula ad ſuos convertens uſus.

Sed quid terreſtribus occupatum prædico? altius penetrabat animus, oculis ſuper Sphæras planetarum, ad ipſam ſtellarum fixarum immenſam ſedem tantum non ſemper defixiſſimis. Scilicet Mathematicum & Aſtronomum egregium ſiſtebat, quem Poſteritas inter Principes harum Scientiarum coleret, ſi natura ipſum pari modo ad oſtentationem, & leviorem ſaltem jactantiam tam aptum reddidiſſet, quam ad ſublimem quamque Sapientiam. Cui certe vel mediocris tanti Viri cognitio obtigit, ille conſenſu ſuo noſtris aſſertis non deerit;

SCHVL-

SCHVLTZIVM, ut plura paucis comprehendam, Philo- "
ſophum & Medicum extitiſſe Celeberrimum, ſingula- "
re autem Decus per Matheſin & Aſtronomiam Nomini "
ejus partum, potiſſimum famæ perennis exiſtere momen- "
tum. "

Progenuit Sileſia aluitque Medicos maximi Nominis, ut Seniores quosdam appellem, *Sennertum*, *Cratonem*, *Laurentium Scholtzium*, Rei Botanicæ & Foſſilium notitia Nobilem *Schvvenckfeldium*, nacta itidem ex vicina Polonia, Hiſtoria Naturali expoſita imprimis notum *Jonſthonum*, quorum gloria acquiſita SCHVLTZIO Noſtro ſtimuli loco exſtitit; non autem recordor, quod natale ſolum unquam Aſtronomum exhibuerit, quem pari honore dignum ſublimior iſta Siderum cognitio reddidiſſet. Delatus hic mihi in immenſum gloriæ SCHVLTZIANÆ videor Campum, ejus namque indoles ad plura ſimul comprehendenda Numine favente aptior erat, quam virium mearum modulus ad rerum ab ipſo gnaviter geſtarum Hiſtoriam rite conſcribendam. Doleo hinc viros multa Eruditione pariter notos, Vitæ ejus Studiorumque Socios ac Teſtes, qui quondam de memoria illius monumento publico conſervanda conſilium ſumſerant, morte præmatura vel aliis negotiis ab opere hoc retractos, provinciam hanc mihi ab ætate ejus remoto, qui vaſtum Eruditionis ejus ambitum tantum e longinquo & retroſpiciendo quaſi multa cum admiratione conſpexi, reliquiſſe.

Doleo SCHVLTZIVM ipſum longiore ætate utique dignum, citius rebus mundanis ereptum, antequam ipſe ſcriptis publicis digna Eruditionis ſuæ Monumenta expoſuerit, a quo certe nihil ipſum niſi propria modeſtia retinuit; in ea enim erat opinione, Virum Juvenem decere Sapientiæ Theſaurorum Collectionem, in Seniores operum publicandorum negotio cadente; & multos in Philautiæ Syrtes fuiſſe delapſos, nec ad genui-

nuinam Scientiarum veritatem penetraſſe, quod nimis cito libros ſcribendi pruritui ſuccubuerint. Multa ſane inter Manuſcripta ejus egregia latitant, quæ publici Juris reddita, novo incremento rem litterariam ditarent, nunc autem ut partus imperfecti & diſtorti, Filii, cui hæc in ordinem redigenda merito ſervantur, ultimam ſibi aliquando promittunt diligentiam.

Interim Sciagraphiam brevem arduorum præter Praxin Medicam laborum deſiderantibus, noſſe intererit, Cœlum Sileſiacum vix diligentiorem illo habuiſſe contemplatorem, qui calculo ſedulo in Eclipſes ſolares & lunares, Conjunctiones Planetarum, Occultationes Siderum &c. futuras adhuc inquirebat, præſentes autem, una cum ſtellarum novarum apparitione, & quicquid in Cœlo notatu dignum occurrebat, accurata obſervatione contemplabatur, cum Induſtriis aliorum Aſtronomorum, commercio litterario ſibi familiarium, ſuas curas conferens.

Cum Anno MDCLXXX. MDCLXXXI. MDCLXXXII. cœlum Cometis apparentibus omnium in ſe converteret oculos, & plurimi per orbem Viri docti eorundem obſervatione, & natura inquirenda occuparentur, doctæ Noſtrum etiam exercuere curæ. *De Cometis enim omnia & ſingula exquiſite penetrare atque enucleare, ut omnium*, fatente ipſo Hevelio, *inter Aſtronomica fere eſt difficillimum, ſic maxima ſubtilitate, labore atque induſtria opus habet.* Hinc eo tempore maturo judicio & prudenti oculo, ortum & occaſum, regionemque apparentium Cometarum inveſtigans, conquirendo variorum eo ſeculo viventium Aſtronomorum, *& ex ipſa Batavia Indiæ Orientalis Cleyeri Medici* Obſervationes, parcus alioquin in publicandis ſcriptis, hic tamen non dubitabat duplici Schediasmate (*a*) Germanico etiam ſuam mentem aliis communica-

(*a*) G. S. D. Obſervationes und Kunſt-mäßige Unterſuchung derer

nicare. Non tamen permittebat inſignis Modeſtia nomen præfigere, ſed potius illud vel literis initialibus ſaltem indicare, vel ſub præconiis Gloriæ Divinæ occultare juſſit. Vtroque ſcripto curioſum Cœli Spectaculum, ſecundum genuinas Obſervationes, quibus multas noctes inſomnis transegit, docte expoſitum, ab Aſtrologorum vana hariolatione liberavit.

Non procul ab iſto tempore, ut ſtudia tum ſua, tum aliorum obſervatorum Aſtronomorum eo promptius juvaret, mole & nitore egregio conſpicuum Octantem, qui inter rariora Bibliothecæ Templi Mariæ Magdalenæi aſſervatur, incuria majorum deſtructum, ſumptu publico adjutus Vſibus aſtronomicis aptum, Machinaque ſtativa, quæ plane hactenus deerat, inſtructum reddidit.

Non autem bina hæc modo recenſita ſcripta ſolum peritiæ ejus Aſtronomicæ teſtes ſunt, aliis adhuc exiſtentibus Argumentis. Vt enim *Godofredi Kirchii Ephemerides* SCHVLTZII obſervationibus auctas prætermittam, exhibent *Acta Eruditorum Lipſienſia Anno II. p. 170. Occultationem Hyadum & Palilicii d. 30. Dec. Anno 1682. & d. 9. Jan. 1683 pag. 298. autem Conjunctionem magnam Saturni & Jovis* ex ejusdem Obſervatione communicatam.

---

rer im November 1680. und Januario 1681. am Himmel erſchienenen beyden groſſen Cometen / ſamt angehengtem Bedencken / von deroſelben vermuthlichen Bedeutung. Vratislav. 1681. in 4to.

Gloria Soli DEO! Aſtronomiſche Beſchreibung des groſſen im Monath Auguſto und Septembr. dieſes 1682ſten Jahrs am Himmel erſchienenen Strauß-Sternes / nebſt beygefügter Abbildung derer Geſtirne / durch welche er ſeinen Lauff genommen. Gedruckt 1682. in 4.

Nec *Ephemerides Germanorum* dotibus ejus Aſtronomicis deſtituuntur, Decuria enim I. Anno VI. & VII. *Halonem Solarem apud Noſtrates viſum & dijudicatum*, Decuria II. Anno VI. *Eclipſes Solares*, *prior Anno 1687.* $\frac{}{1}$*. Maji*, *altera Anno 1689. d.* $\frac{3}{13}$*. Septembris Vratislaviæ* obſervatæ, excipiunt: Decuriæ autem III. Annus IV. *Stella mirabili*, *in Collo Ceti menſe Febr. & Martio 1696. Vratislav. deprehenſa* condecoratur. Modo recenſitas Obſervationes, Speciminis tantum loco, adduximus, plures namque in Manuſcripto continentur, quæ honori Beati Auctoris & deliciis Curioſorum in Re Aſtronomica inſerviunt; nihil enim ævo SCHVLTZIANO inter Sidera notatu dignum extitit, cujus calculo vel contemplatione non fuiſſet occupatus.

Liceat autem in gratiam Curioſiorum vel unicam ſaltem, nec ubique obviam obſervationem ex manuſcripto citato depromere, eamque ut Specimen ſingulare doctæ Curioſitatis hoc loco fuſius recenſere. „Ab aliquot annis Noſter, ut ipſe fate„tur, *Acus Magneticæ Declinationem Vratislaviæ* obſervare, „ob lineæ meridianæ accuratæ, & inſtrumentorum idoneorum „defectum fruſtra in votis habuerat, usque dum Anno M DC „XCII. (qui cæteroquin ſtudiis ejus ob oculorum inflamma„tionem pertinaciſſimam maxime adverſus fuit,) deſiderii com„pos redderetur. Diſco enim lapideo (*quem Maxime Re„verendus Eccleſiarum & Scholarum A. C. apud Vratislavi„enſes Inſpector*, *Dn. Caſpar Neumannus*, *ſolers Obſervatio„num ejusdem Socius procuraverat*,) $1\frac{1}{2}$. pedum lato, probe „lævigato baſique lateritiæ firmiter infixo, & ſic horizonti „quam optime Parallelo, juxta Methodum *Hevelii* in Machi„næ cœleſtis parte priori traditam, ſub finem Menſis Auguſti „ *Linea meridiana* quam accuratiſſime inducebatur. Interea „autem Inſtrumenti neceſſarii defectum *Generoſus Dn. de „Wolffsburg* (*Mathematicus Ipſe & Mathematicorum Pa„tronus*,) gratioſe ſupplevit, utpote qui hunc in finem *Secto-*

rem

„*rem Circuli, radio 2½. pedum deſcripti, arcum viginti gradu-*
„*um, quorum ſinguli in minuta prima & ſecunda accurate*
„*ſubdividebantur complectentem, ex orichalco affabre elabo-*
„*ratum, & regula, cui Acus magnetica agillima debite infixa*
„*erat, inſtructum fabrefieri fecerat.* Sic paratis omnibus die
„XXI. Decembris ſolſtitiali, Triumviri hi Celeberrimi obſer-
„vationem vere curioſam aggreſſi, iterum iterumque repetita
„Operatione *Declinationem Acus Magneticæ Vratislaviæ*
„$9^{\circ}\ 55'$ *a Septentrione in Occaſum* deprehenderunt. Obſervationes tales lapidem trapezium, cujus longitudo 5. pedum erat hunc in finem adepti, ducta quam accuratiſſime ſecundum umbram chordæ tenſæ linea meridiana ſæpe repetivere, & varias Acus Magneticas ab Italis, Gallis, Britannis petitas, etiam paſſim per Germaniam & Vratislaviæ quoque conſtructas Experimentis adhibentes, Exterorum quorundam obſervatorum tum temporis ſingularem famam affectantium, circa varia Acus Magneticæ affectionum phœnomena ſuſpectam fidem, quæ etiamnum denuo inſtitutis obſervationibus ab aliis redarguitur, detexere.

Sedulus adhæc Siderum, ſiderearumque viciſſitudinum Indagator, ſobria mente Aſtrologorum ſubinde placita ſimul conſiderabat, tum nugas eorum variis præjudiciis innixas eludens, tum quænam Siderum in ſublunaria exiſteret energia per experimenta Phyſica, Mathematica, Medica inquirens. *Franciſcus Baco de Verulamio* multorum Phœnomenorum Phyſicorum cauſas ideo latere aſſerit, quod Ventorum hiſtoricæ obſervationes accuratæ negligantur; Noſter itaque in intima Scientiæ naturalis penetraturus, juxta contemplationem Siderum, Ventorum Regiones inquirebat, gravitatem Aëris Barometro, temperamentum autem Thermometris diverſis dijudicans. Vidi ego aliquot *Eteodromos Manuſcriptos*, quibus tali modo de die in diem inſtitutas obſervationes inſeruerat, & nunquam non inſignem ejus mirabor diligentiam, qua conſignationes iſtæ

meteorologicæ, usque ad anni emortualis M DC XCVIII. diem XXVII. Aprilis continuatæ, quo ipſo jam fatali morbo, cui paulo poſt die XIV. Maji penitus ſuccubuit, detinebatur. Dolebit autem quilibet mecum cordatus, ipſum citius mortalium rebus ereptum fuiſſe, quam Ephemerides ſuas Aſtronomicas, Meteorologicas, Medicas conferre inter ſe, & per diuturna experimenta multa forte ad problematum naturalium variorum reſolutionem ſolidam pertinentia eruere potuerit.

Verum enim vero dum Gloriæ SCHVLTZIANÆ Monumentum ſiſtitur, & illud repetendum, quod juxta *Societatis Leges* & propriam potiſſimum indolem, NVNQVAM OTIOSVS, nullis inſuper invidiæ ſtimulis fuerit impeditus. Amabat nempe Erudiτiſſimorum Virorum conſortia, & ſi forte quempiam pari animo ad eruditionis ſacra vehi deprehenderet, ejusdem amicitiam multo ambitu ſibi conciliabat. Et poſcebant ſane erudita ejus negotia auxiliares ſæpe manus; per experimenta enim res naturales indaganti, res eo promptius ſuccedit, quando partitis inter amicos officiis, oculi manusque plures in idem conſilium conſpirant. Amabat quoscunque Viros bonos, doctos, cordatos, tum eodem ſub Cœlo ſecum viventes, tum paſſim per orbem diſperſos, eorundemque Amore reciproco exceptus, non litteratis tantum, ſed litterarum quoque Patronis placebat, & ab iisdem in Conſilium vocabatur.

Inde erat, quod Anno M DC LXXXIX. Dantiſcum excurreret, cum *Hevelio*, *Aſtronomorum facile Principe* collaturus, qui tum præſentis, tum abſentis multiplicem Eruditionem mirabatur.

Non opus eſt de Commercio Literario tum ſuo, tum Academiæ potiſſimum Nomine, per omnem Europam, & ultra ipſius quoque terminos extenſo, prolixius diſſerere, dum publi-

publica hujus Argumenta, Ephemerides Germanorum, proſtant; Propenſio autem erga cives ſuos doctos in ſuperſtitum multorum adhuc viget præcordiis. Hiſtoriam certe litterariam conſcriberem, vel brevibus mentionem Virorum varia eruditione, & familiaritate ejus notorum inferens; dolenda potius *Medicorum Patriæ Sileſiæ* ſors, quorum *Vitas hinc inde colligere & ab oblivione vindicare cœperat*, easdem procul dubio publicaturus, niſi propria ipſi defeciſſet Vita. Adeo conſervationi alterius intentus erat, ut non tantum ex Medici officio, apud Clinicos eandem meditaretur, verum etiam Clarorum Virorum, tum ſui, tum præteriti ævi nomina buſto eripere conaretur.

Sibi ipſi equidem de perenni Nominis Memoria, Eruditione multiplici jamdum ſatis proſpexerat, ratus tamen bonos Reipublicæ civilis & litterariæ Cives hanc curam maxime decere, ut alios æque bonos poſteritati relinquant, illuc ſibi quoque aſpirandum eſſe duxit. Qua de cauſa iterato matrimonio, Spectabilium Mercatorum Civiumque Vratislavienſium Filias, Formæ Virtutumque præſtantia lectiſſimas Virgines, vitæ & laborum ſibi adſciſcebat Socias. Priorem quidem ANNAM MAGDALENAM RVNGIAM, quæ Anno M. DC. LXXIV. die VIII. Februarii more ſacro & ſolenni in Thorum recepta, ſequenti anno die XXVI. Aprilis, poſtquam tribus Menſibus ante filiolo ipſum Parentem reddidiſſet, præmaturo fato iterum eripiebatur, biennio poſt, filiolo grato ad beatas ſedes matrem itidem ſequente. Alteram vero ANNAM MAGDALENAM HOENIAM, quæ AN. M DC LXXXVIII. die XXVII. Aprilis ipſi juncta, optimum maritum eousque ſuperſtes Vidua doluit, donec pia morte Eidem iterum jungeretur. Secundum hocce Matrimonium tribus Filiis fœcundum erat, quorum primogenitus poſt novem horas cœlitibus annumerabatur, alter vero THEOPHILVS FRIDERICVS Anno M DC XCI. die II. Auguſti editus, una cum tertio CHRISTOPHILO GODOFREDO Anno M DC XCIV.

ee 3 die

die XII. Februar. progenito, funeribus Parentum ſuperſunt, Spemque Nominis & Gloriæ Paternæ conſervandæ concedunt, prior Mercaturæ, alter autem Studiis operam gnaviter impendens.

Proſpexit hac ratione SCHULTZIUS ab omni parte ſibi commiſſis officiis, mirum quanta Prudentia & Aſſiduitate! Etſi enim natura Corpus debilius graciliusque conceſſiſſet, maluit tamen aliis inſerviendo conſumi, quam ſegni otio contabeſcere; & prudenti ſobriaque vivendi ratione, favente Numine, ſi non æqualem ſemper, tolerabilem tamen pro vita tranſigenda valetudinem adeptus eſt. Quamvis enim Anno M DC LXXXV. ab itinere Dantiſcano redux, febre catarrhali dubia corriperetur, illaque judicata, tuſſis ferina & materiæ viſcidæ purulentæ copioſa exſcretio, incrementa virium, non ſine Phthiſeos metu adimerent, evaſit nihilominus per DEI gratiam imminens periculum, ita tamen ut quotannis recidivam minante malo, perpeſſæ cladis memoriam repetere cogeretur.

Circa tempus autem ſolſtitiale hybernum Anni M DC XCVII. catarrhum graviſſimum recrudeſcentem, cum tuſſi moleſtiſſima thoracem concutiente, & infauſta virium proſtratione, ad æquinoctium vernum usque ſequentis anni expertus eſt. Licet autem veris ingreſſu, aëris conſtitutione mitiori facta, catarrhus cum tuſſi ſubito ceſſarent, illud tamen inter meliora omina reponi minus poterat. Reſpiratio namque difficilis hactenus poſt motum tantum moleſta, accedente lateris ſiniſtri, cum Praxeos ſubeundæ gratia, per lubricum platearum obambularet, ſuper lapidem alliſione forti, ſubito tanta incrementa ſumſit, ut aucta indies virium proſtratione, noctu ſomnum interruptum & laborioſum, œdematoſumque pedum tumorem, paulo poſt ad regionem umbilicalem usque protenſum, cum recrudeſcente iterum iterumque majori cum moleſtia tuſſi experiretur,

Ad-

Adaucta hæc indies adverſæ valetudinis funeſta pathemata non alio quam Medicum prudentem & Chriſtianum decet, aſpexit oculo; pro indubiis enim beatæ analyſeos mente erecta agnovit prodromis, animam, quæ tum ex verbo revelato, tum ex Libro naturæ DEVM ſibi coram cognitum, pia devotione ſemper coluerat, almo Rerum omnium Creatori commendans. Philoſophiam naturalem, & quidquid ad eandem pertinet, per omnem coluerat vitam, & Philoſophum Chriſtianum ipſum extitiſſe, philoſophandi ratio dum mortem inſtare cerneret, inſuper comprobabat.

Quemadmodum enim ſuperato fere per montium jugera arduo tramite viator pedem ſiſtit, & undique circumſpiciens modo exantlatas jamdum itineris viciſſitudines, modo brevi ſperandam quietem conſiderat: ita Noſter peregrinatione ſua defatigatus quietis æternæ Candidatus, miram illam totius univerſi œconomiam naturalem denuo mente repetebat, & a terreſtribus corporibus conſideratis, ad immenſas ſidereas moles, earumque mirandas affectiones aſſurgens, exinde Majeſtatis Divinæ præconia & argumenta infallibilia eliciebat. Hiſce meditationibus vita transacta, urgentisque morbi moleſta tædia ſuperata, donec memorati jam ſupra Anni M DC XCVIII. die XIV. Maji vitæ terminum, mentis ſenſuumque compos, inter devotas preces adeptus, ad conſpectum Creatoris DEI Optimi Maximi lætus pertingeret, viginti quinque diebus ultra quinquageſimum quintum ætatis annum transactis.

Quandoquidem ergo gloria poſt funera ſuperſtes, non diuturna Annorum ſerie, ſed rebus per vitam optime geſtis metitur, perennitati SCHVLTZIANI Nominis vitæ brevitas nihil plane derogat, licet enim minus diu, ſufficit tamen, quod perquam bene vixerit. Ipſe ſua ſorte valde beatus exiſtit, ea cognitione gaudens, ad quam intra mortalitatis ſphæram conſtituti fruſta, adſpiramus, donec exuviis corporeis ſepoſitis, menti ad veram Sapientiæ ſedem penetrare datur. Patriam autem tam charo pigno-

re

re amiſſo, dignum tanto Viro exercuit deſiderium, dum unius SCHULTZII obitu Philoſophum, Phyſicum, Mathematicum, Aſtronomum, Medicum, paucis in omni Eruditione verſatum Civem dolet. Nec Illuſtrem Academiam Imperialem, leviori fato affectam quis crediderit, dum variis procellis expoſita Argos, multos ad clavi moderamina intentos, præcoci fato ſibi ereptos ſenſit. Verum cum SCHULTZIUS Noſter nullius commodis pro ingenuo Candore invidus unquam extiterit, nefas foret illius ſorte contriſtari, illud potius cuilibet cordato Sapientiæ Sectatori incumbit, ut ſimilem gloriam & felicitatem impetraturus, ejus imagine ſtimuli loco utatur. SCHULTZIUS enim terrenis curis cœleſtes jungens, quæſitam Sapientiam, & longævitatem fauſtus invenit, in Cœlum recepta mens omnium viciſſitudinum expers,

Nomen autem ſua celebritate, ultra omnem oblivionis
Sphæram poſitum exiſtit; Virtus namque
& Eruditio,, dignum laude Virum
vetant mori!

De

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

D.N. D. DOMINICUS
GUILELMINUS Bononi
ens. in Patav.
Gymnas Theoric.
Medicin. Profess. Publ. Primar.
Denat. A° MDCCX
Æt. LIV
Angelus Michael Cavazzoni delin.
Iosephus à Montalegre sculpsit.

De Vita
Dn. D. DOMINICI GVLIELMINI
Commentariolus
Dn. D. JO. BAPTISTAE MORGAGNI.

MAjores Dominici Gulielmini Novariæ orti, Cravineam, quod in Valle Antigorii eſt oppidum, migraſſe perhibentur. Hinc certe Avum centum circiter annis ante tranſiiſſe Bononiam, conſtat, & in ea Vrbe conſediſſe.

Bononiæ Dominicus natus eſt V. Kal. Octobr. A. D. MDC LV. Principio plura genera doctrinarum attigit; tum vero ad quæ magis ſe ferri natura intellexit, ad illa duo totum ſe contulit, Mathematicam ſcientiam, & Medicam Artem, uſus in utraque nobiliſſimis Præceptoribus Geminiano Montanario, & Marcello Malpighio.

Annum agens XXI. Mathematica illuſtrare cœpit, editis duabus *Volantis Flammæ Epitropejis.* Quibus porro *de Cometarum natura, & ortu Diſſertationem*, ac *obſervationem* addidit *Solaris Eclipſis.* Has duo ſunt conſecuta volumina *de Aquarum Fluentium Menſura*, totidemque *Epiſtolæ Hydroſtaticæ*; quibus nunc tertia adjungenda eſt ex Berolinenſibus Miſcellaneis; & is demum, quem Italice ſcripſit, *de Natura fluminum* liber.

Quam vero iis ſcriptis de ſua in Mathematicis præſtantia opinionem excitaverat, opere (quod difficilius eſt) confirmavit. Joanni Dominico Caſſino, Aſtronomorum hujus ætatis facile Principi, in Bononienſi illa celebratiſſima Meridiana Linea inſtauranda comes fuit. Padum autem flumen (ut de reliquis ejus operibus ſileamus) a Placentiæ mœnibus, quibus magis magisque imminebat in dies, objectis molibus repulit.

Nec vero tanto Mathematico præmia, atque honores defuere. Nam Patria XXX. annos natum procurationi fluminum, & totius provinciæ aquariæ præfecit, paucisque interjectis annis in Publicos Mathematum Profeſſores retulit. Ipſum Kalendarium, ut ibi poſitum eſt in more, conficere, ipſum Hydrometriam primum omnium docere, in his denique cunctis, aliisque præterea Muneribus ipſius abſentis rationem haberi, & conſervari perpetuo voluit, ex quo ſcilicet ab Ampliſſimo Venetorum Senatu Patavium honeſtiſſimis conditionibus evocatus, in Stephani Angeli Mathematici Per-Illuſtris locum ſuffectus eſt A. D. M DC XCVIII.

Itaque jam nulla in Italia fere paulo difficilior Mathematica conſultatio accidebat, quin ejus ſententia a Magiſtratibus, Virisque Principibus expeteretur. Hinc Mantuam, hinc Cremonam, hinc Mutinam, hinc alio ſæpe accerſebatur. Parmenſium autem Dux, præſertim poſt illud, de quo anteá dictum eſt, ad Placentiam opus feliciter abſolutum, & plurimi fecit, & propria auro gemmisque exornata imagine donavit. Cum vero Ferdinandus de Abdua, & Franciſcus Barberinus Cardinales ab Innocentio XII. Pont. Max. legati eſſent, ut de illis cognoſcerent, quæ inter Bononienſes, & Ferrarienſes jamdiu ſunt controverſiis circa Rheni in Padum derivationem; Dominicus non modo ſuorum apud illos cauſam egit, ſed ab utroque vehementer probatus, juſſus eſt pro ſua peritia, & fide de Aquis etiam Ferrarienſis Agri, & Ravennatis referre. Nec dubium eſt, quin ea quæ ſunt ab illo propoſita, perplacuerint, quanquam ob graviſſimas, quas hic referre non attinet, cauſas illæ quidem nondum compoſitæ ſunt lites. Ab ſapientiſſima autem Venetorum Republica alias in Illyricum miſſus eſt ad Caſtri Novi munitiones inſtaurandas, alias in Forojulienſem Provinciam, ut rapidum Amnem, Palmæ proximum, & quaſi impendentem, a munitiſſimo oppido arceret. Quam ſæpe vero de rebus hujusmodi conſuleretur, quamque item charus haberetur, dici facile non poteſt, nec Venetis quidem ſolis, quanquam his plurimum, ſed & Reipubli-

cæ

cæ Lucenſi, & Hetruſcis Principibus, & optimo Ingeniorum Æſtimatori ac Patrono, Clementi XI. Pont. Max. ut a quibus omnibus, & præterea a ſuis Civibus magnis eodem tempore propoſitis præmiis, & honoribus paulo ante quam e vita diſcederet, eſt vocatus.

Neque in eo Mathematicæ tantum ſcientiæ, ſed & Medica Doctrina ſpectabatur. Emiſerat namque Italice ſcriptas *Conſiderationes ex Figuris Salium erutas*, latine autem *de Sanguinis natura, & conſtitutione Exercitationem, pro Theoria Medica adverſus Empiricam Sectam Prælectionem, de Salibus Diſſertationem* & *de Idearum vitiis, correctione, & uſu adſtatuendam & inquirendam Morborum naturam Exercitationem*: qui fere omnes libri rurſus Batavorum typis deſcripti ſunt. Annumerari his poſſent Epiſtolæ ſex ad G. *Desnoiies* Ital[ico] ſcriptæ ſermone, ſed Gallico tantum editæ. Annumerari [i]tem omnino debet *Sympoſium Medicum ſive Quæſtio Convivalis de Uſu Mathematum in Arte Medica*; nam etſi *Joſephum Donzelinum Antonii Filium Coſſentinum* auctorem præfert; ego tamen certum compertumque habeo, tam illam eſſe Gulielmini, qui ſub ficto nomine latere tum voluit, quam quod maxime. His ut fere Contemplatricem Medicinæ Partem ornavit, ſic aliis viciſſim libris Activam erat ornaturus. Huc enim priores illi tendebant, nimirum ut viam quaſi munirent acceſſuris ad libros *de Febribus*, & *de Methodo Medendi*, quos quidem affectos reliquit. Perfectæ autem plures ſuperſunt Diſſertationes, apud Filium aliæ, aliæ apud Alexandrum *Bonis*, Medicum Venetum, optimis cum ſcientiis, tum moribus ornatiſſimum, hisque nominibus Gulielmino chariſſimum, & in iis *de Materiæ Affectionibus* duæ. *De Principio* autem *Sulphureo* novem, & *de Æthere* unica, quas vivens adhuc emitti juſſerat, poſt ejus mortem prodiere, eodem Alexandro *Bonis* curante, & ſe, atque earum Scriptore dignam Præfationem addente.

Annum agens XXII. a Præclariſſimis Philoſophorum, Medicorumque Bononienſium Collegiis Doctor renunciatus, medici-

nam domi foriſque cum laude fecit, eoque etiam nomine in comitatu Virorum Principum fuit.

In Anatomico Scholæ Bononienſis Theatro ſolemnem humani corporis diſſectionem adoleſcens non ſine honore adminiſtraverat. Poſtea in cuſtodiendo præclaro Vlyſſis Aldrovandi Muſeo Ovidio Montalbano ſucceſſor eſt datus. Librorum quoque cum philoſophicorum, tum medicorum factus eſt Cenſor. In Patavino autem Gymnaſio primarium Medici Theorici locum ab A. M DCC II. poſt diſceſſum Pompeji Sacci Parmenſis Medici clariſſimi, pro ſua, & illius Gymnaſii dignitate, quæ eſt ampliſſima, tenuit.

Porro ejus conſilium ſæpe in morbis difficillimis requirebatur: conſtatque, a Magno Hetruriæ Principe, amplis, ut ſibi Medicus eſſet, fuiſſe præmiis, & honoribus invitatum.

Tanti autem Mathematici, & Medici famam non Italiæ modo, ſed Europæ univerſæ fines peragraſſe, ex eo præſertim agnoſci poteſt, quod non in Patrium tantum, ſed & in externos Cœtus Doctorum Hominum celeberrimos eſt lectus, Cæſareum N. C. Germanicum, Regiosque item Pariſienſem, Londinenſem, & Berolinenſem.

Acerrimo fuiſſe ingenio, & non deteriore judicio etſi ſcripta ſatis oſtendunt, non alienum tamen eſt addere, qualem in ſcriptis, talem quoque in omni ſermone ſe præbuiſſe. Negare volebat Montanarius, præclariore, aut promtiore ingenio noviſſe quenquam. Alter vero Præceptor Malpighius quanti ipſius judicium faceret, cum ſæpe alias, tum præſertim vita excedens oſtendit, Poſthumi Operis editione illi, & Sylveſtri Bonfiliolo Viro Clariſſimo commendata.

Ad hæc, atque alia quæ natura dederat, animi bona ſingularis induſtria, & labor aſſiduus acceſſerunt. Nunquam non illum inveniſſes aut legentem aliquid, aut commentantem, aut ſcribentem, aut domi, & in publico docentem, idque ea diligentia, & copia, & acumine, &, quod ſemper eſt caput, ordine, ut ex ejus Diſcipulis nominare poſſem plures nihil a tanto Præceptore degene-

generantes, niſi cum plures nominaſſem, plures tamen ſuperfuturos eſſe, intelligerem. A publico docendi officio non illum poterat affecta valetudo, non ex recenti itinere languor avertere. Sed neque in graviſſimo, quo confectus eſt, morbo Amicorum monitis precibusve potuit adduci, ut libros ſeponeret, quos pulvino ſubditos, illis diſcedentibus, ſumebat in manus.

Cæterum in Amicos officioſus, in Præceptores pius, in bene de ſe meritos quosque gratus, modeſtus præterea, æquus, unoque verbo moribus optimis, & honeſtiſſimis fuit, ut hac etiam de cauſa fieret, ut qui illo familiariter uterentur, hi longe chariſſimum haberent, quo ex numero Patricii Veneti duo non ſunt nobis prætermittendi, Sebaſtianus Fuſcarenus Eques, ac Ædis D. Marci Procurator, dum viveret, Ampliſſimus, Meritiſſimusque, & Chriſtinus Martinellius Vir Doctiſſimus, & Bonorum omnium Fautor ſummus.

Statura fuit procera; amplo corpore, atque robuſto, ſed noviſſime, credo ob aſſiduas lucubrationes, nonnihil incurvo. Nigros habuit vegetosque oculos, nigra, denſa, magna, & contracta ſupercilia, colorem ſublividum, vultum vero natura adductum, & tanquam ad ſeveritatem compoſitum, ut primo aſpectu longe aliter atque erat, aſper auſterusque putaretur. Valetudine uſus eſt proſpera, niſi quod adoleſcens pulmone ſanguinem rejecit, conſequente neque brevi, neque periculo vacua ægrotatione. Supremis quoque annis lumborum, inprimisque faucium rheumate frequenter laboravit.

Cauſamque adeo noviſſimæ ægritudinis ex gravedine contraxit. Quæ poſtquam tribus interjectis menſibus remiſerat, iterum ineunte Majo recruduit. Huic cum febris non ſine quibusdam mentis alienationibus, aliisque gravioribus ſymptomatibus acceſſiſſet, viſus tamen æger rurſus levari, & fortaſſe erat convaliturus. Sed vires a ſævo longoque morbo infirmatas ſanguis e naribus eodem die ſemel atque iterum profluens ſic dejecit, ut dum ad excipiendum ſanguinem pelvim poſceret, & ſe in cubi-

tum reponere niteretur, extemplo deficeret IV. Idus Jul. A. D. M DCC X. ætatis LIV. ſuper menſes IX. ac dies XV.

Aliquot ante illum diebus quæcunque ex noſtris ritibus, quos ſemper caſte religioſeque ſervaverat, impendente morte fieri ſolent, ea omnia ſancte perfecerat. Nec vero ſupremum boni prudentisque Patrisfamilias neglexit officium, ſcripto herede Joſepho, quem ex Conſtantia Joannetta Cive Bononienſi Vxore obſequentiſſima tulerat, filio, eoque cum ipſa Vxore, communique altera Filiola, & Matre, quam grandævam admodum reliquit, Viris graviſſimis amiciſſimisqve commendato; nam duæ, quas ex eadem Conſtantia tulerat, majores Filiæ inter Sacras Virgines ſe receperant.

Patavii, qua in Vrbe deceſſit, in Delubro, & ante Aram Divi Maximi humatus fuit, quadrato impoſito lapide, in quo inſcriptum eſt;

HIC JACET
DOMINICVS GVGLIELMINI
BONONIENSIS
IN PATAVINO GYMNASIO
PVBLICVS THEORICÆ MEDICINÆ
PROFESSOR PRIMARIVS
OBIIT DIE XII. JVLII ANNO M DCC X.
ÆTATIS SVÆ LIV.

Felix autem Abbas VIALE Vir doctisſimus, atque integerrimus, & quo erat Patavii cum Gulielmino conjunctior nemo, juſtum ex albo marmore monumentum in celeberrimo loco ſtatuit ad Divi Antonii Templum, qua hoc fere meridiem ſpectat. Scriptum in eo monumento elogium, & qui præterea Gulielmini libri quo ſint tempore, & quot, quibusque typis commiſſi, adſcribemus.

D. O. M.
DOMINICO GVLIELMINO BONONIENSI
IN PATRIO PRIMVM MOX IN PATAVINO GYMNASIO
MATHESEOS INDE THEORICÆ MEDICINÆ
PVBLICO PROFESSORI PRIMARIO
VIRO MORVM PROBITATE SCIENTIARVM PERITIA
SCRIPTIS EDITIS EDENDISQVE CLARISSIMO
A SERENISSIMA VENETORVM REPVBLICA
HVC INGENTIBVS STIPENDIIS ACCITO ET IN ARDVIS
ADHIBITO

QVEM

QVEM
DVM CERTATIM MAGNI PRINCEPES MAGNIS MVNERIBVS
AMBIVNT
POST LONGAM DVBIAM VIXQVE MEDICIS EXPLORATAM
ÆGRITVDINEM
IN IPSO ÆTATIS ROBORE FORTVNÆQVE SECVNDISSIMÆ
PLAVSV
PRINCIPVM PRINCEPS DEVS TERRIS ERIPVIT COELOQVE
LOCAVIT
ÆTATIS SVÆ ANNO LIV. SECVLI VERO XVIII. ANNO X.
FELIX ABBAS VIALE PVBLICVS BOTANICES PROFESSOR
HORTIQVE MEDICI PATAVINI PRÆFECTVS
AMICO ET COLLEGÆ DESIDERATISSIMO
ÆTERNVM HOC AMORIS ET MOERORIS MONVMENTVM
POSVIT.

Volantis Flammæ a Per-Illuſtri, & Excellentiſſ. D. Geminiano Montanario Bononienſis Archigymnaſii Profeſſore Mathematico optice geometrice examinatæ Epitropeja. Concluſiones a Dominico Gulielmino propugnandæ, Bononiæ ex Typographia Manolaſſiana 1677. in 4. maj.

Volantis Flammæ & cet. Epitropeja, ſive Propoſitiones Geographico-Aſtronomico-Geometrico-Opticæ a D. G, ejusd. D. Montanarii diſcipulo demonſtratæ, Bononiæ & cet.

De Cometarum natura, & ortu epiſtolica Diſſertatio, occaſione noviſſimi Cometæ ſub finem ſuperioris anni, & inter initia currentis obſervati conſcripta. Bonon. typ. H.H. Dominici Barberii 1681. in 4. maj.

Obſervatio Solaris Eclipſis anni 1684. Bononiæ habita die 12. Jul. Bonon. apud H H. Antonii Piſarrii 1684. in 4. maj. & Patavii 1711. typ. Jo. Bapt. Conzatti in 4.

Rifieſſioni Filoſofiche dedotte dalle Figure de Sali, espreſſe in un Diſcorſo recitato nell, Academia Filoſofica Experimentale di Monſig. Arcidiacono Marſigli la vera delli 21. Marzo 1688. In Bologna per gli Eredi del Piſarri 1688, in 4. & in Padova per la Vedova Frambotti 1706. in 4.

Aquarum fluentium Menſura nova methodo inquiſita, *Pars I.* Bonon. ex Typographia Piſarr. 1690. in 4.

Aqua-

Aquarum fluentium menſura nova methodo inquiſita. Pars altera. Bonon. ex Typogr. Piſarr. 1691. in 4. Extant ambæ cum duabus ſequentibus Epiſtolis etiam in Miſcellaneis Italicis Phyſico-Mathematicis collectis a Gaudentio Roberto. Bonon. ex ead. Typogr. 1692. in 4.

Epiſtolæ duæ Hydroſtaticæ, altera Apologetica adverſus Obſervationes contra Menſuram Aquar. fluentium a Cl. V. Dionyſio Papino factas, & Actis Erud. Lipſ. anni 1691. inſertas; altera de Velocitate & motu fluidorum in ſiphonibus recurvis ſuctoriis. Bonon. apud H. H. Anton. Piſarri 1692. in 4.

De Sanguinis natura & conſtitutione Exercitatio Phyſico-Medica, Venetiis ex Typogr. Andreæ Poleti 1701. in 8. & Vltrajecti apud Gulielmum vande Water 1704. in 8.

Pro Theorica Medica adverſus Empiricam Sectam Prælectio habita Patavii, dum a Mathematicarum Scientiarum Cathedra ad primam Theoreticæ Medicinæ tranſitum fecit. Venetiis ex Typogr. Hieronymi Albricii 1702, in 8. & Vltrajecti una cum prædicta de Sanguin. natura exercitatione.

De Salibus Diſſertatio Epiſtolaris Phyſico-Medico-Mechanica. Venetiis per Aloyſium Pavinum 1705. in 8. & Lugduni Batavorum apud Federicum Haaring 1707. in 8.

Lettres de G. Desnoiies, & cæt. & de Mr. Guglielmini & cæt. & d'autres Savans ſur differentes nouvelles decouvertes. A Rome 1706. chez Antoine Roſſi in 8.

Joſephi Donzelini Antonii Filii Coſſentini (revera Dominici Gulielmini) Sympoſium Medicum, ſive Quæſtio Convivalis de Vſu Mathematum in Arte Medica. Venetiis 1707. typ. Aloyſii Pavini in 8.

De Principio Sulphureo Diſſertationes, quibus Mantiſſæ loco acceſſit Diſſertatio de Æthere. Opus Poſthumum. Venetiis 1710. apud Andream Poleti in 8.

Epiſtola ad G G. Leibnitium de Aquarum fluentium menſura, qua reſpondet Epiſtolæ Dionyſii Papini ad Hugenium. Extat in Miſcellaneis Berolinenſibus Berolini ſumpt. Jo. Chriſt. Papenii 1710. in 4.

INDEX

INDEX
Rerum & Obſervationum in Centuria III. & IV. contentarum.

A.

Abdominis Paracentheſis iterata. pag. 371
mox incremens tum, mox decrementum in Gravida. 165
Abortus nefarie procuratus. 377
Abſcesſibus Tonſillarum aperiendis Inſtrumentum. 459
Abſceſſus in capite. 42
capitis & mors ex uſu Chinæ Chinæ. 52
Aculei foramen in Scorpione Africano. 58
Alabaſtri larga comeſtio innocua. 126
D. *Albani* Hor. morbus, interitus & anatome. 1. App.
Alvi Stypticitas cum diminuta urinæ quantitate contra Hippocratem. 53
Ambræ odore Pepo. 90
Amnio communi, ſed diſtinctis choriis incluſi trigemini. 376
Anatome Aſthmate extincti. 270
Atrophia mortui. 275
Hæmoptoici. 279
Hepatitide ſubito extincti. 334
Anatome Hydropicæ. pag. 273
lethargo defuncti. 279
Phthiſi extinctæ. 272
Sphacelo oris mortuæ. 274
Vlcere ventriculi extinctæ. 275
Anevriſma carotidis curatum. 150
genu curatum. 39
Anglicanum Sal purgans Ebshamenſe. 397
Anglicæ guttæ medicamentum polychreſtum. 404
Ano excluſus calculus. 310
clauſo natus Infans cum defectu Inteſtini recti. 463
Aphonia periodica. 201
& Hemiplegia a cholera triduana. 5
Apoplectica oris tortura in vetula curata. 288
Apoplexia a calculo felleo. 380
Aqua calida fomentorum calidorum optimum. 248
Aquarum quarundam ſimplicium examen chimicum. 413
Aquæ Villenſis uſus cum cibo. 350

Aquæ vitæ vires. pag. 43
Araneo Locuſta 81
Araneæ aſſumtæ cura. 30
Araneorum lapis. 97
virus in quo conſiſtat ſec. Liſterum. 34. 35
Arſenici ſumti cura. 33
uſus ad agrorum fertilitatem promovendam. 153
Arſenicum ſine inflammatione necans. 283
Arteriotomiæ uſus. 143
Arthritis convulſiva cum tetano. 163
Arthriticæ calcis metaſtaſis ad mammam cancroſam. 38
Arthritidem curat Cortex Chin. Chin. 145
Aſthmatici anatome. 270. 279
Atheroma renale. 2
Atretorum exempla. 96. 463
Auri diaphoretici Poteriani præparatio. 113

B.

Balneatoris experimentum lethale. 243
Balneum frigidum in febri ſudorem producit. 244
Balſama externa antipodagrica. 78
Balſamo vitæ curata Paræſis e colica. 91
Barometrica obſervatio. 49. App.
Bilis tota ſaxea. 144
Bilariæ veſicæ calculi. 227
Bilarii ductus inſolita via. 92. 95
Bliß-Kraut qualis planta. 196
Botoa radix. 162. App.
Boum lues. 23. App. 347
Boum pinguefactio per inſufflationem. p. 441
Bubonocele periculoſa. 44
Bufo deglutitus. 373
ex dorſo pariens. 393
Bufonum ſpiritus volatilis. 427
pluvia. 393
venenum. 255
haud adeo noxium. 395
Bulimia periodica ex verme. 318

C.

Cachectici anatome. 280
Cæſareæ ſectio. 136
Cahve Arabicum & Germanicum. 344. 378
Arbor Gelſeminum Arabicum. 378
Calculus per anum excluſus. 310
ingens a muliere excretus. 371
felleus apoplexiæ autor. 380
Calculi fellei. 227. 9. App.
in folliculis. 229
ſilicei excreti. 265
ſymptomatum metamorphoſis infrequens. 316
veſicæ remedium. 40
Calculoſus affectus pro faſcinato habitus. 157
Calculorum ſingularis excretio. 228
Calida aqua fomentum commodiſſimum. 248
Canthi oculi vulnus exile cum miris ſymptomatibus. 130
Capitis conſenſus cū pedibus. 105
Caput Gallinæ lapideum. 237
Cardialgiæ remedia. 336
Carotidis aneuriſma feliciter curatum. 150

Caryophyllus ſpicam frumenti referens. pag. 368
Caſtanea Braſilienſis rarior ſpecies. 90
Cataracta lactea. 469
Catarrhalis febris epidemia. 137
26. App.
Cavallaverde locuſta Cavalletti ſive *Cavallucci*, quale inſectum. 81
Cephalalgia periodica in hæmorrhagiam narium terminata. 351
hypochondriaca impregnatione ſublata. 297
Cephalalgiæ pertinaces ac periodicæ ex hydrope cerebri. 30
Cerumen Aurium tuſſis cauſa. 203
Charta maſticata ſclopeto exploſa cranium perforat. 452
Chinchinæ uſus in tertiana mali moris. 55
in podagra. 383
rheumatiſmis &c. 145
hypochondriacis. 450
noxius. 52
Choledochi pori via inſolita. 92
Cholera triduana producit Hemiplexiam cum Aphonia. 5
Clavi periodici hiſtoria. 445
Climactericus primus varioloſæ funeſtus. 290
Clysmata blanda in variolis, petechiis &c. prorſus innocua. 36
Coccoluccio Italorum. 139
Coli ulcere & phthiſi extincti Anatome. 272
Conceptio in ſomnio. 108
Concubitus ſatanici Melancholia. 294
Conchyliorum variorum in uno lapide epitome. pag. 122
Contagii Boum obſervata. 347
Contuſiones ſpiritu vini curatæ. 43
Convulſio reciproca. 237
Epiglottidis deglutitionem impediens. 267
Conyzella ſive *Conyza* Canadenſis. 281
Coqueluche morbus Gallorum. 138
Cordis Polypus. 269
Cranii perforatio per chartam exploſam. 452
Criſis ſingularis. 238
Cryſtalliformes Lemæ Virginis. 418
e Cubo & Octaedro lapis figuratus. 15
Cucurbitæ Braſilienſis rarior ſpecies. 90
Cucuruy Bufonum ſpecies. 393
Cutaneis excretionibus clyſmata blanda conducunt. 36
Cyſticus ductus retrogradus calculoſus. 95

D.

Damocervi ventriculi concretum. 263
Defluvium pilorum totius corporis. 311
Deglutitio læſa ex epiglottidis convulſione. 267
innoxia floreni. 277
Dentium caſus a febre maligna. 143
geneſis. 232
Diabetes ſtranguriosus periodicus. 20

Diarrhæa aliaque ſymptomata ab Atheromate renali. pag. 2
Digiti manus & pedis ſex. 23
Divinum in morbis Hippocratis. 107. 129
Dorſo excluſi Bufones. 395
Ductus thoracici nova demonſtratio. 120

E.

Ebshamenſe ſal purgans. 307. ſeqq.
Eclipſium obſervationes. 133. App.
Elaphopila. 263
Empirici temerarium experimentum in ſe ipſo letale. 243
Empiricus Hippocrates in cura Viri in Eniadis. 250
Enterocele magnete curata. 10
Epiglottidis convulſio deglutitionem impediens. 267
Epilepſia inveterata Vſne curata. ſalivatione curata. 231 (299
Equina lues. 27. App.
Equini vermes. 466
Equinum ſtercus antipleuriticum. 426
Eryſipelatis chronici ſpaſmodici cura. 299
Excretionibus cutaneis Clyſmata blanda non nocent. 36

F.

Fagus figurata. 224
Faucium ulcerum cura. 362
Febris catarrhalis ſolutio rarior. 333
dentium caſu finita. 143
epidemia. 137. 26. App.
maligna ſumme periculoſa curata. 106
Felis magnitudine Tigris. 89
Filamenta meteorica. 357
Filtrum lapis. 417
Flos lenticulæ paluſtris. 80
Fœtus puriſſimus e matre lue ♀ea conſpurcatiſſima. 39
Fomentorum calidorum probatiſſimum Aqua calida. 248
Fons ſoterius novus. 302
Tongrenſis. 340
Foramen ovale diu apertum. 376
Formicæ dant ſpiritum acidum & urinoſum. 192
Frigoris commodum. 244
Frumenti ſpicam referens Caryophyllus. 368
Fulminis admiranda actio. 438
Fuſi in anum intruſio. 85

G.

Gallinæ caput lapideum. 237
Gelſeminum Arabicum fructum Cafe ferens. 378
de Gemellis varia. 364
Gemelli in mola concluſi. 375
Genæ alterius permanens rubor menſium index. 164
Genitalium mira conformatio lethargo defuncti. 279
Glandula pinealis ſero infarcta. 10. App.
Gonorrhœa inveterata. 329
Gravedo Germanis Schlaff-Kranckheit. 138
Graviditas dubia. 165
Gryllo-Centaurus. 81
Gulielminiana memoria. 225
Gutta Anglicæ. 404
Gutta ſerena ab enormi hæmorrhagia uteri. 428

H.

Hæmoptoici & Aſthmatici anatome. 279

Hæmorrhagia Vteri veſicularis pag. 266
terminans Cephalalgiam. 351
dentis Spiritu Vini curata. 43
penis. 113
Hemiplexia cum aphonia &c. 5
Hepatis lobus ventriculum perforatum ingreſſus. 26
Hepatitide ſubito extincti anatome. 334
Hermaphroditus ſingularis. 305
Hernia inteſtinalis per ſympathiam curata. 10
Hippocratis empiria. 250.
τὸ Θεῖον in Febri maligna. 106
divinitas Medicorum. 178. ſeqq.
Purgatio moralis. 167
Aph. 44. Sect. 6. explicatus. 442
Hydrophobia a cauſa interna. 112
demortui anatome. 112
Hydrops aſcites ſine ſiti. 50
cerebri. 30
pectoris. 98
pericardii. 321
decocto ſaſſafras curatus. 54
Hydropica anatome. 273
Hydrope pericardii extincti anatome. 321 (445
Hypochondriaci affectus hiſtoria.
Hyſterica convulſio ſingularis. 162
Hyſterolithus. 221

I.

Janiſiana memoria. 169. App.
Icterus corporis dimidii. 145
curatus. 342
Ilei duplex invaginatio. 1
Impragnatio uſui magneſiæ imputata. 159
Inſufflatio Boum ut pingueſiant. 441
Inſtrumentum pro Tonſillarum abſceſſibus aperiendis. 459
Inteſtini ilei duplex invaginatio. 1
recti defectus cum Ano clauſo. 463
Inverſio ſtomachi aliaque ſymptomata ab Atheromate renali. 2. ſeq.
Iſchuria cura per catheterem. 102
magiam. 292
Jungfern-Garn/quid ſit. 357

L.

Lachrymæ petrificatæ. 418
Lachrymarum vitrearum ruptura. 440
Lac ex mammis gravidæ largiter effluens. 297
Lactis cum ſanguine mixtura. 207
ſaccharum. 69
Lanionum morbi. 154
Lapides ex utero excreti in faſcinata. 157
Lapidoſus mictus & Vomitus. 13
Lapis figuratus ex cubo & octaëdro compoſitus. 15
de Goa. 86. App.
Araneorum. 97
Lemæ cryſtalliformes. 418
Lenticulæ paluſtris flos. 80
Lethalitas vulnerum ſubitanea ſine lethali Vulnere. 7
Lethargo defuncti mira genitalium conformatio. 279
Lien maximus. 23
cani exemtus. 55. 468
rotundus. 144
Lienis pars in corpore abrupta. 24

Lignum colubrinum. 73. App.
Lingua duplex. 96
Lippitudo cryſtallifera. 419
Lithotoca mulier pro faſcinata habita. 155
Locuſta quædam rara. 81
Locuſtarum anatome. 137. App.
Lovveriani Experimenti Examen. 207
Ludum Helmontii Arcanum contra calculum. 17
Lue Venerea infecta mater fœtum edit puriſſimum. 39
Lupuli florum Eſſentiæ uſus in phrenitide. 200
Lutum fornacum aceto mixtum conducit in ſternutatione nimia. 104
Lycopodii ſulphur non eſt cauſa ſulphureæ pluviæ. 193
ſelago Plinii. 196
Lyſimachia lutea Virginiana ſponte apud nos naſcens. 281

M.

Magneſia imprægnatio imputata. 159
Ottmanianæ compoſitio. 402. 408. 410
Mania a vini abuſu. 225
Mantes Locuſta. 81
inſectum religioſum apud Turcas. 83
Medicus iſotheus. 178
Medicorum divinitas Hippocratica. 178
Melancholia a concubitu ſatanico. 294
Melancholici mira genitalium conformatio. 279
Meliceris e palpebra exſtirpata. 454
Memoria gravi occipitis percuſſione ſingulariter læſa. 133
Menſium ſignum ſingulare. 164.
fluxus ex pedibus. 241
Mercurii vitæ noxa. 429
Mictus lapidoſus. 13
Monſtri bicipitis humani anatome. 127. App.
vitulini anatome. 462
Morbi Lanionum. 154
Morbus Sapientiæ Plinii. 173
Mors critice dilata. 239
a fuſi intra anum intruſione. 84
Mungo radix & animalculum. 64

N. App.

Nævi materni Hiſtoria. 304
Nicotiana conſervat in ſene Viſus aciem. 12
Planta albicans leti præſaga futuri. 480
Nux vomica off. 73. App.
Nummi Cratonis. 180. App.
Nummus Wedelii. 182. App.

O.

Oblivio, Hemiplexia & Aphonia a Cholera triduana. 5
Occipitis percuſſione Memoria læſa. 133
ex *Octaedro* & cubo compoſitus lapis figuratus. 15
Oculi canthi vulnuſculi ſymptomata. 130
Oris ſphacelo mortuæ Anatome. 274
Tortura ſpaſmodico- Apoplectica ſublata. 288
Ottmanniana Magneſia. 408

Ova-

Ovale foramen per XXII. Annos patens. pag. 376
Ovarium muliebre an per veſicularum partum excretum. 64

P.

Palpebræ ſuperioris meliceris extirpata. 454
Panormitana Sicula Terra. 407
Paracenteſis abdominis ſæpius reiterata. 371
Pareiræ bravæ hiſtoria. 161. App.
Pareſis ex colica curata. 91
Parotides ex Pleuritide. 314
Partus cæſareus. 136
veſicularum mirus. 60
Pectoris Hydrops prædictus. 98
Penis Hæmorrhagia. 113
Pepo odoratus. 90
Pericardii Hydrope extincti Anatome. 321
Peſtis cauſa & præſervatio. 89. App.
Phthiſis ab Atheromate renali. 2
Phthiſici anatome. 272. 274
Pica alabaſtri. 126. infantis. 343
Pilorum totius corporis defluvium. 311
Pinguefactio boum per inſufflationem. 441
Piſcis in ranam transmutatio. 386
Plantæ novi orbis veteri inquilinæ factæ. 281
Plethora afferta. 211
Pleuritis in parotides terminata. 314
Pleuritidi medetur ſtercus equinum. 426
Plinii morbus ſapientiæ. 173
Pluvia ſulphurea. 183
Ranarum an detur. 387
Bufonum. 393.
Podagram curat Balſ. Teſti. 78
Cort. Chin. Chin. 383
Polypi cordis. 269. 325.
aliorum morborum cauſæ. 325
Poteriani Auri præparatio. 113
Potus Vrina diverſus a ſanguinis Vrina. 53
Procidentiæ Vteri cauſa ſingularis. 261
Pulmonis ſcirrho extincti anatome. 321. 275
Purgans ſal Anglicanum. 397
Purgatio moralis Hippocratis. 167
Purpura maligna. 59. 84. App.
Pyra florentia. 351

Q.

Quintana Ballonii. 138

R.

Ranarum in piſces metamorphoſis. 386
Pluviæ an dentur. 387
Raucedini non ſemper noxia V. S. 268
Renes tres. 144
Rhevmatiſmum curat Cort. Chin. Chinæ. 145
Roſæ duplices triplicesque. 351
Roſea thea. 473
Rubor genæ permanens menſes indicat. 164

S.

Sabinæ noxa. 230
Saccharum Lactis. 69
Sal Anglicanum purgans. 397. ſeq.
Salacitas magna puellæ cujusdam. 354
Salia media via humida parandi ratio. 430
Salivatione curata Epilepſia. 231
Saltamonte Locuſta. 81
Saltz-Mutter quid. 402
Sapientiæ morbus. 173. 3. App.
Sarcoceles exulceratæ cura. 219
Saſſafras Lign. decoctum curat Hydropem deſperatum. 54
Scabies ſpiritu vini curata. 43
Scabiei retropreſſæ noxa. 166
Schlaff-Kranckheit Germanis, Gravedo. 183
Schulziana memoria. 201. App.
Sciurus Caji. 66. App.

Scorpionis aculei foramen. pag. 58
Selago Plinii Lycopodium. 196
Seminis regreſſus ad maſſam ſanguineam. 180
Serici crudi ſpiritus. 404
Serpentes Cobras de los capellos. 68. App.
eorum lapis. 69. App.
Serpentaria Aſiatica. 79. App.
Sitis abeſt in hydrope. 50
Societatis Regiæ Pariſinæ laus. 161. App.
In Somno conceptio. 108
Spasmus inſolitus letalis. 205
Spicam frumenti referens Caryophyllus. 368
Stercus equinum ſpecificum in Pleuritide. 426
Sternutatio creberrima leniſſimo remedio cedens. 104
Stomachi inverſio ab Atheromate letali. 2
Strabismus ex terrore. 349
Stranguria ileoſa Hippocratis. 442
Sulphurea pluvia putatitia. 187
Suppreſſionis Vrinæ cauſa Gonorrhæa inveterata. 319
Surditas a membrana tympani craſſiori. 144
Surinamenſis Ranæ in Piſcem metamorphoſis. 386
Suturæ rectæ defectus in Cranio. 144
Sympathetica curæ triplicis generis. 10
per Sympathiam ulcus cancroſum factum. 11

T.

Tabe conſumpti & cachectici Anatome. 280
Taurinenſium Aquarum ſimplicium examen. 413
Terra Sicula Panormitana. 407
Terror Strabiſmum producit. 349
Teſtium Tumoris ſolutio Tuſſim producit. 204
Tetano juncta arthritis convulſiva. 163
Thea Roſea. 473
Tigridis ſpecies felis magnitudinem non adæquans. 89
Tlolaca lotl parva Tigris. 89
Tonſillarum deſcriptio. 456
abſceſſus cura & inſtrumentum. 459
Tortura oris ſpasmodico - Apoplectica ſublata. 288
Trigemini communi chorio, ſed diſtinctis amniis incluſi. 376
Tumor anevriſmaticus curatione ſanatus. 39
Tumores capitis in recens natis infantibus. 42
Tungrenſium fons mineralis. 340
Tuſſis ex acrimonia ceruminis aurium. 203
diuturna ex teſtium tumore ſoluta. 204

V.

Variolis Clyſmata blanda non nocent. 36
Varioloſæ Climactericus funeſtus. 290
Venæſectionis iteratæ utilitas. 214
uſus in raucedine. 268
Venenum Macaſſaricum. 39. App.
Venena hauſta curata. 33
Venerea lues a matre in fœtum non propagata. 39
Ventriculi ulcere extincti Anatome. 275
Ventriculus in thoracem propulſus. 147
Vermes in columbis ſingulares. 467
equis ſingulares. 466
epidemici. 238
Bulimiæ periodicæ cauſa. 318
Verminoſa Vrina. 142
Veſicularum mirus partus. 60
Veſicularis Vteri Hæmorrhagia. 266
Villenſis Aquæ Vſus cum Cibo. 350
Viſus acies in ſeptuagenario uſu fumi nicotianæ conſervata. 12
Vituli bicipitis obſervationes. 462
Vlcerum cura per ſpiritum vini. 43
gravium in faucibus cura. 362
Vlcus cancroſum per ſympathiam factum. 11
uteri. 147 ventriculi. 275
Vomitus bilioſus in vetula. 47
lapidoſus. 13
letalis ab hepate ſcirrhoſo. 147
Vrachus usque ad umbilicum apertus. 465
Vrina potus diverſa ab urina ſanguinis. 53
diminute fluens, alvo ſtyptica. 53
verminoſa. 142
Vrinæ via ad veſicam. 14
Vteri procidentiæ cauſa ſingularis. 261
hæmorrhagia veſicularis. 266
Vulneris exilis in cantho oculi ſingularia ſymptomata. 130
Vulnus capitis letale ex charta maſticata exploſa. 452
Vulnera per accidens letalia. 7

W.

Wald-Zug/ quid proprie denotet. 192

Z.

Zinci floribus æmula filamenta divæ Virginis. 360

FINIS.

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY